

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI**

**TERCÜME-İ ŞEYH ÖMER EFENDİ RİSALESİ
(İNCELEME-METİN-DİZİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEHRA CANBAY

İSTANBUL, 2023

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI**

**TERCÜME-İ ŞEYH ÖMER EFENDİ RİSALESİ
(İNCELEME-METİN-DİZİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ZEHRA CANBAY
(200101006)**

**Danışman
(Prof. Dr. Musa Duman)**

İSTANBUL, 2023

04/01/2023

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı programı öğrencisi 200101006 numaralı Zehra CANBAY'ın hazırladığı “Terceme-i Risâle-i Ömer Efendi (Metin, İnceleme, Dizin-Sözlük)” konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 04/01/2023 Çarşamba günü saat 10:00’da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Çokluğu/Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının
.....
şeklinde değiştirilmesi uygundur.

	Jüri Üyesi	Karar
1. (Danışman)	Prof. Dr. Musa DUMAN	Kabul
2.	Prof. Dr. Hayati DEVELİ	Kabul
3.	Prof. Dr. Harifi İnce	Kabul
4.		
5.		
6. (İkinci Danışman)*		

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağılı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Zehra Canbay

TEŐEKKÜR

Tezimin her aşamasında benden desteğini esirgemeyen, karŐılaŐtıęım her tŸrlŸ zorlukta yardımlarımı eksik etmeyen, derin bilgisinden bŸyŸk istifade ettiğim kıymetli hocam Prof. Dr. Musa Duman'a, ayrıca yŸksek lisans eğitimim sŸrecinde bilgilerinden faydalandığım değerleri hocalarım Prof. Dr. Hanifi Vural, Prof. Dr. Hayati Develi ve Prof. Dr. Nihat Őztoprak hocalarıma, son olarak da beni bu zamanlara kadar getiren, Ÿzerimde bŸyŸk emekleri olan canım aileme çok teŐekkŸr ediyorum.

Zehra Canbay

TERCÜME-İ ŞEYH ÖMER EFENDİ RİSALESİ (İNCELEME-METİN-DİZİN)

Zehra Canbay

ÖZET

Tercüme-i Şeyh Ömer Efendi Risalesi, çeşitli kitaplardan alınmış dinî içerikli bilgilerin tercümesiyle yazılmış öğretici ve nasihat verici bir yazma eserdir. Kayıtlara göre risalenin müellifi Ömer Fuadî olsa da metnimizde bunu gösteren açık ve net bir ibare bulunmamaktadır. Aynı şekilde eserin telif edildiği dönem hakkında da metinde belirtilmiş net bir tarih bulunmamaktadır.

Bu çalışmada, eserin dil malzemeleri incelenmiş ve metnin içeriğindeki bazı yol gösterici bilgiler ışığında, risalenin hangi yüzyılda yazılmış olabileceği ve müellifinin hakkında destekleyici bilgilerle çıkarımlar yapılmış ve neticede ilim dünyasına yeni bir eser kazandırılmış olunacaktır.

Çalışma; *giriş, inceleme, metin, ve dizin-sözlük* adı altında dört ana bölümden oluşmaktadır.

Anahtar kelimeler: Tercüme-i Şeyh Ömer Efendi, Ömer Efendi, Osmanlı Türkçesi, ilmihâl, akâid

TERCUME-I ŞEYH OMER EFENDI RISALESİ
(REVIEW-TEXT-INDEX)

Zehra Canbay

ABSTRACT

Tercüme-i Şeyh Ömer Efendi Risalesi is an instructive manuscript written with the translation of religious information taken from various books. According to the records, even though the author of the treatise is Ömer Fuadî, there is no clear and clear statement showing this in our text. Likewise, we cannot obtain precise and clear information about the writing date of the work in our text.

In this study, the language materials of the text were examined based on the language data used in the work and in the light of some guiding information in the content of the text, inferences were made with supporting information about the author and the century in which the treatise was written, and as a result, a new work will be gained to the world of science.

Study: It consists of four main sections: introduction, review, text, and index-dictionary.

Keywords: Tercüme-i Şeyh Ömer Efendi, Ömer Efendi, Ottoman Turkish, catechism, islamic creed

ÖN SÖZ

Tarihi dönemler içinde kaleme alınan her eser; bir devrin duygu, düşünce yapısını ve bunların ifade vasıtası olan dil özellikleri hakkında bize önemli bilgiler verir. Bu anlamda özellikle harekeli metinler, dilin tarihi seyrini, geçirdiği değişimleri ortaya koyması açısından fazlasıyla ehemmiyetlidir. Bu çalışmanın amacı da harekeli bir metin olan Terceme-i Şehy Ömer Efendi Risalesi’ni dili bakımından inceleyerek ait olduğu devirdeki yerini ve önemini belirlemek ve metnin içeriğinden faydalanarak yazarını tespit etmeyi amaçlamaktır. Bu sayede ilim dünyasına yeni bir eser tanıtılmış olunacaktır.

Çalışmamızda, Terceme-i Şehy Ömer Efendi Risalesi’nin Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu’nda “06 Mil Yz A 4977” yer numarasına kayıtlı nüshası incelenmiştir.

Giriş kısmında; genel olarak risale hakkında bilgi verilmiş, eserin dil verileri Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu’nun doktora çalışmasındaki verileriyle karşılaştırılmış ve bunun sonucunda yazıldığı döneme ait tespitlerde bulunulmuştur.

İnceleme bölümünde metin; imlâ ve fonoloji, şekil özellikleri ve ses olayları başlıkları altında incelenmiştir.

Metin bölümünde, Arap harfli metin transkribe edilmiştir. Arapça ayet, hadis ve dualar Arap harfleriyle aynen yazılmış ve dipnotta anlamları verilmiştir.

Dizin-Sözlük bölümünde, dizin programı ile metindeki kelimeler alfabetik sıraya göre dizilmiş, anlamları verilmiş, varak ve satır numaraları yazılmıştır.

Sonuç kısmında; eserde elde edilen bulgulardan bahsedilmiş ve bu doğrultuda kısa bir değerlendirme yapılmıştır.

Ocak, 2023

Zehra Canbay

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ.....	vii
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ	xii
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	18
1. İNCELEME	18
1.1. İMLÂ VE FONOLOJİ.....	18
1.1.1. Ünlülerin Yazımı.....	18
1.1.1.1. /a/ Ünlüsü	19
1.1.1.2. /e/ Ünlüsü	19
1.1.1.3. /ı/ ve /i/ Ünlülerinin Yazımı	19
1.1.1.4. Yuvarlak Ünlülerin Yazımı.....	19
1.1.2. Ünsüzlerin Yazımı.....	19
1.1.2.1. /b/-/p/ Ünsüzlerinin Yazımı	20
1.1.2.2. /c/-/ç/ Ünsüzlerinin Yazımı	20
1.1.2.3. /d/-/t/ Ünsüzlerinin Yazımı.....	21
1.1.2.4. /k/-/g/-/ğ/-/k/ Ünsüzlerinin Yazım	21
1.1.3. Metnimizde Bulunan Bazı Türkçe ve Alıntı Kelimelerin Yazımı	22
1.2. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	23
1.2.1. Yapım Ekleri	23
1.2.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri.....	23
1.2.1.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri.....	25
1.2.1.3. Sıfat-fiil ekleri:	26
1.2.1.4. Zarf-fiil ekleri:.....	27
1.2.1.5. İsimden Fiil Yapım Ekleri.....	29

1.2.1.6. Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	30
1.2.2. Çekim Ekleri.....	32
1.2.2.1. İsim Çekimi.....	32
1.2.2.1.1. Çokluk Eki.....	32
1.2.2.1.2. Hâl Ekleri.....	32
1.2.2.1.3. İyelik Ekleri.....	35
1.2.2.1.4. Soru Eki	37
1.2.2.2. Fiil Çekimi	38
1.2.2.2.1. Bildirme Ekleri.....	38
1.2.2.2.2. Şahıs Ekleri.....	39
1.2.2.2.3. Zaman Ekleri.....	40
1.2.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zaman:	40
1.2.2.2.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman:	41
1.2.2.2.3.3. Geniş Zaman:	41
1.2.2.2.3.4. Gelecek Zaman:	41
1.2.2.2.4. Tasarlama Kipleri.....	42
1.2.2.2.4.1. Emir Çekimi:	42
1.2.2.2.4.2. İstek Çekimi:	42
1.2.2.2.4.3. Şart Çekimi:	43
1.2.2.2.4.4. Gereklilik Çekimi:	43
1.2.2.2.5. Birleşik Zaman Çekimleri.....	43
1.2.2.2.5.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi	43
1.2.2.2.5.2. Geniş Zamanın Hikayesi	44
1.2.2.2.5.3. İstek Kipinin Hikayesi	44
1.2.2.2.5.4. Geniş Zamanın Şartı.....	44
1.2.2.2.5.5. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı.....	44
1.2.2.3. Zamirler	44
1.2.2.3.1. Şahıs Zamirleri.....	44
1.2.2.3.2. İşaret Zamirleri.....	45
1.2.2.3.3. Dönüşlülük Zamirleri	45
1.2.2.3.4. Belirsizlik Zamirleri.....	45

1.2.2.3.5. Soru Zamirleri.....	46
1.2.2.4. Sıfatlar.....	46
1.2.2.4.1. Niteleme Sıfatları	46
1.2.2.4.2. İşaret Sıfatları.....	46
1.2.2.4.3. Sayı Sıfatları	47
1.2.2.4.3.1. Asıl Sayı Sıfatları.....	47
1.2.2.4.3.2. Sıra Sayı Sıfatları	47
1.2.2.4.4. Belirsizlik Sıfatları	47
1.2.2.4.5. Soru Sıfatları	47
1.2.2.5. Zarflar	47
1.2.2.5.1. Durum Zarfları	47
1.2.2.5.2. Zaman Zarfları.....	48
1.2.2.5.3. Yer-yön Zarfları.....	48
1.2.2.5.4. Miktar Zarfları.....	48
1.2.2.5.5. Soru Zarfları.....	48
1.2.2.5.6. Zaman Zarfları.....	49
1.2.2.6. Bağlaçlar	49
1.2.2.7. Edatlar	51
1.2.2.8. Ünlemler.....	52
1.3. SES ÖZELLİKLERİ	53
1.3.1. Ünlü Uyumu	53
1.3.1.1. Dil Uyumu.....	53
1.3.1.2. Dudak Uyumu	54
1.3.2. Ses Olayları.....	56
1.3.2.1. Ünlü Düşmesi.....	56
1.3.2.1.1. Kalıcı düşme:	56
1.3.2.1.2. Geçici düşme:	57
1.3.2.2. Ünlü Türemesi:.....	58
1.3.2.3. Ünlü Başkalaşması	58
1.3.2.4. Ünlü Darlaşması.....	60
1.3.2.5. Ünlü Genişlemesi.....	60

1.3.2.6. Ünlü Kısalması	61
1.3.2.7. Ünsüz Düşmesi	61
1.3.2.7.1. Damak Ünsüzlerin Düşmesi	61
1.3.2.7.2. Gırtlak Ünsüzlerinin Düşmesi	62
1.3.2.7.3. Kelime Başında Ünsüz Düşmesi	62
1.3.2.8. Ünsüz Türemesi.....	62
1.3.2.9. Tekleşme	63
1.3.2.10. Ünlü Düzleşmesi.....	64
1.3.2.11. Ünlü Yuvarlaklaşması	64
1.3.2.12. Tonlulaşma	64
1.3.2.13. Tonsuzlaşma	66
1.3.2.14. Sızıcılaşma	66
İKİNCİ BÖLÜM	67
2. METİN	67
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	202
3. DİZİN-SÖZLÜK	202
SONUÇ.....	421
KAYNAKÇA	425

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

آ	a, ā
ا	a, e
ب	b, p
پ	p
ت	t
ث	s
ج	c, ç
چ	ç
ح	h
خ	h
د	d
ذ	z
ر	r
ز	z
ژ	j
س	s
ش	ş
ص	ş
ض	ž
ط	ţ
ظ	ţ
ع	‘
غ	ğ
ف	f
ق	q
ك	g, k, ŋ
ل	l
م	m
ن	n
و	o, ō, ö, u, ū, ü, v
ه	a, e, h

KISALTMALAR

TDK	Türk Dil Kurumu
ETT	Eski Türkiye Türkçesi
d.k.	Der kenar
yy.	Yüzyıl
Hız.	Hazret
Far.	Farsça
İbr.	İbranice
Ar.	Arapça
Tr.	Türkçe
C.	Cilt
s.	Sayfa
Yay.	Yayınları
bk.	Bakınız

GİRİŞ

Tercüme-i Şeyh Ömer Efendi Risalesi yazma eserle katoluğunda Ömer Fuadî'ye isnat edilmiş bir kitaptır. Ancak eserin içeriğini incelediğimiz zaman bu bilgiyi destekleyecek bir ibareye rastlayamıyoruz. Bunun yanında eserin yazıldığı devre ait açık bir bilgi de eserde bulunmamaktadır. Bizler elimizdeki bu yazma eseri, içermiş olduğu dil malzemeleri doğrultusunda belli bir devir içinde göstermeyi ve yine içerdiği bilgiler doğrultusunda müellifi hakkında bazı şeyler söylemeyi amaçlamaktayız.

Tercüme-i Şeyh Ömer Efendi Risalesi Hakkında

Kitap, yazma eserler kataloğunda¹ Şeyh Ömer Fuadî Efendi'ye ait gösterilmektedir. İlk sayfada kırmızı mürekkeple yazılan Tercüme-i Şeyh Ömer Efendi Risalesi başlığından mütevellit kitaba bu isim verilmiştir. Ancak metin içerisinde eser için “Tuhfetü'l Muhibbine” ismi kullanılmıştır. “Benim canım! Bazı ahibbanun meram, bu mesail-i şerifeye defter dinilmesün , reca itdüğüçün bu mesaile Tuhfetü'l Muhibbine tesmiye olundu.”

Eser Milli Kütüphane yazmalar koleksiyonunda “06 Mil Yz A 4977” yer numarasına kayıtlıdır. Sayfa sayısı 140'tır ve her sayfa 13 satırdan oluşmaktadır. Eserin 86b, 87a, 115b, 116a sayfaları bulunmamaktadır. Metnin yazı türü harekeli nesihdir. İçerik olarak ilmihâl, akâid, fıkıh, kelam kitabıdır. Eser, adı geçen dinî konuların Arapça ve Türkçe telif edilmiş bazı kitaplarda bulunan bilgilerinin tercüme edilmesiyle veya alıntılanmasıyla oluşturulmuştur. Anlatılacak olan konuya ait Türkçe ve Arapça eserlerin adı, konu başlıkları ve sıra sayıları kırmızı mürekkeple, diğer kısımlar ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Bahsi geçen konuya ait notlar veya destekleyici bilgiler kitabın sağ veya sol köşesine -der kenar dediğimiz kısma yerleştirilmiştir. Eser, avam kesim diyebileceğimiz halk kitlesine, nasihat vermeyi ve dinî içerikli bir takım şeyleri öğretmeyi amaçladığından müstensihin kullandığı dil de

¹ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/tercemei-risalei-omer-efendi/134254>

buna paralel olarak süslü söyleyişlerden uzak, sade ve anlaşılırdır. Metinde geçen şu cümle bu durumu net bir şekilde özetlemektedir. “Velakin Türkçemiz galat olup gayrı kalemler dahı galat idiler. Bizim niyyetimüz izhar-ı fazl degildir. Belki niyyetimiz talim-i ehl-i ayal ve talim-i ahıbbadur.”

Birincil hedefi, halkı dinî konularda eğitmek olan bu tür eserlerde, sanatsallık çok fazla önemsenmez. Bu durum karşısında metnin dili de kalıplaşmış imladan uzaklaşır ve halk diline yaklaşır. Böylelikle halkın günlük konuşmada kullandığı kelimeler, deyimler, söylemler eserin içine girer. Neticede de eserin dilinde telaffuz ve imla farklılıkları doğar. Bu bahsedilen farklılıkları, metnimizin dil özelliklerinde de fazlasıyla görmekteyiz.

Metnin imlasındaki ilgili çekici diğer bir husus da müstensihin samimi bir dil kullanmış olmasıdır. Özellikle nasihat verilen birçok kısımda, okura hitap niteliğindeki şu kelimeler dikkate değerdir;

Benim ruhum! Akıllı nefisini muahasebeye çeker.

Benim canım! Bu devletten gafil olma.

Ey dinde karındaşım, tarikatde yoldaşım!

Ey mümin! insaf eyle”

Eserin Milli Kütüphane yazma eserler koleksiyonunda bir nüshası daha bulunmaktadır. “06 Mil Yz A 8235” yer numarasına kayıtlıdır. Nüshanın müellifi Ömer b. Hasan Köstencevî olarak gösterilmektedir. Ancak nüshada bu bilgiyi desteleyecek hiçbir ibare bulunmamaktadır. Yalnız nüshanın sonunda müstensih ve yazılan devir hakkında bilgi bulunmaktadır.

Metin transkribe edilirken “DEV-RA” fontu kullanılmıştır. Yazımı hatalı görülen kelimeler eserin bir diğer nüshasından bakılarak okunmuştur. Bazı kelimeler ise metnin anlamına uyacak şekilde düzeltilmiş ve dipnotta gösterilmiştir. Aynı şekilde Arapça kısımların tercümesi de dipnotta verilmiştir. Ancak Arapça kısımlardan sonra müellif “yani” şeklinde başlayıp açıklama yapmışsa bu ibarelerin tercümeleri gösterilmemiştir. Okunamayan kısımlar, orijinal metinden görüntüsü kesilerek metne yerleştirilmiştir. Okunup ancak anlamlandıramadığımız kelime ve cümlelerin sonuna soru işareti “?” konulmuştur. Anlamı kuvvetlendirmek adına metinde eksik gördüğümüz ekler tarafımızca parantez içerisinde yazılmıştır. Der kenarlar metinden

bağımsız okunup ilgili sayfa sayısına göre sıralanmıştır ve der kenar metnin satırları kendi içerisinde numaralandırılmıştır.

Dizin bölümünde aynı kelimelerin farklı yazımları “~” işareti konularak yan yana gösterilmiştir. İlk kelimenin metindeki sayfa sayılarının sıralanması ardından “;” işareti konulmuş ve diğer yazım şeklinin geçtiği sayfa numaralı bundan sonra gösterilmiştir. Aynı kelimenin farklı eklerle kullanımların da ise kelime direkt olarak yazılmıştır.

Metnin Yazılmış Olabileceği Devir Hakkında

Çalışmamıza konu olan eserin metin içeriğinde, yazıldığı döneme ait kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bu durumda yapabileceğimiz en doğru hareket, metnin dil verilerini incelemek ve bu veriler ışığında yazılmış olabileceği döneme ait en uygun çıkarımları yapmaktır.

Eserimizde dinî içerikli birçok Türkçe ve Arapça kitap isimleri bulunmaktadır. Bu kitaplar arasında günümüze en yakın tarihte yazılmış olanı ise 3a/9 numaralı sayfada bulunan “Hamza Efendi Risalesi” adlı kitaptır. Eserin müellifinin adı kayıtlarda Hamza Hüdâî, Hamza Miskîn, Darendeli Müderris Hamza Efendi veya Hamza Efendi olarak geçmektedir. Doğum tarihi hakkında kaynaklarda bir bilgi yoktur. Darendede 1694 yılında vefat etmiştir. (Bayır, 2019) Bu bilgi bizlere, elimizdeki eserin en az 17. yüzyılın ikinci yarısında yazılmış olabileceğini göstermektedir.

Metnin dil malzemelerini inceleme esnasında ise Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu’nun “Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16., 17, ve 18. yüzyıl)” adlı doktora tezinden istifade edildi. Kartallıoğlu, çalışmasında 16. yy’dan 5, 17.yy’dan 6, 18. yy’dan 5 adet olmak üzere toplam 16 harekeli metnin eklerini, karşılaştırmalı olarak bir bütün hâlinde incelemiştir. Bu Arap harfli metin verileri, aynı yüzyıl içinde yaşamış olan Avrupalı dil bilimcilerin, kaleme aldığı Latin harfli transkripsiyon metinlerindeki verilerle desteklenmiştir. Bizler de bu çalışmadaki verileri -17.yy ve 18.yy için- Tercüme-i Şeyh Ömer Efendi Risalesi’ne tatbik edip elimizdeki eserin yazılmış olabileceği yüzyıl hakkında çıkarımlar yapacağız.

Dil uyumu verilerin karşılaştırılması

Yavuz Kartallıoğlu'nun, çalışmasında incelediği eserlerin verileri, eklerde dil uyumunun 17. ve 18. yüzyıllarda tam olduğunu göstermektedir. Metnimizde de dil uyumu tamdır.

Dil uyumunu gösteren bazı örnekler:

-AcAK

olunacak, aşılacak, batacak, duracaklardur, kalacak, koyulacakdur, iteceklerdür, binecek, çekilecekdür, diyecekdür, gelecek

-mAK

almak, olmak, kılmak, itmek, virmek, begenmek, bildürmek, gezmek, geymek

+cAK

kaykancaklık, gökçek

-dUK, dIK

eyledikleriçün, didikde, gitdigi, görmedik, olunmadıkça, bakdığı, eylediği, bilmedüğimizi, gördük, işlemediği, olduğuçün, bulduğum

-IK, UK

kırık, uyanık, bölük, kesük, tükürük

+IİK, IUK

Cevmerdlik, dişilik, dilberligi, esirlikden, açlık, adamlığı, darlıkda, dostluğu, horluk, erkeklük, küçüklükde

Dudak uyumu verilerinin karşılaştırılması

Dudak uyumu, Türkçenin gelişim evrelerinde neredeyse en zor uyuma giren gramer unsurudur. ETT'de büyük oranda bozulan dudak uyumu, Osmanlı Türkçesi döneminde bazı eklerde 16. yy'da, bazı eklerde 17. yy'da tekrar gelişmeye başlamış ve 18. yy'da büyük oranda tamamlanmıştır. Fakat imla bu uyumu tam olarak yansıtmaz. (Kartallıoğlu, 2005)

Metnimizde dudak uyumu eklerde büyük oranda sağlanmış gözüküyor. Ancak uyum dışına çıkan, hatta aynı ekin hem uyuma girmiş hem girmemiş ikili şekillerinin de bir arada olduğunu görmekteyiz. İmla kalıplaşması hadisesini buna neden olarak gösterebiliriz.

Dudak uyumu ile alakalı aşağıdaki ekler incelenmiş ve karşılaştırılmaları yapılmıştır.

-dI, dU (görülen geçmiş zaman eki):

17. yy'daki Arap harfli metinlerde ek yuvarlak tabanlardan sonra %37 oranında dudak uyumuna bağlıdır. Molino, Parigi, Harsany, Meninski²'de ek daima düzlüktedir. Develi ekin imlası sebebiyle uyumu gizlediğini söylemektedir. 18. yy'daki metinlerde ise yuvarlak şekil yoktur. Ancak Virguier, Carboneo'da ek bir kelime dışında dudak uyumuna bağlıdır. Bu yy'da da ek, imla kalıplaşması altında uyumu gizlemiştir. (Kartallıoğlu, 2005)

Metnimizdeki örneklerin oranı ise şu şekildedir;

Düz tabanlardan sonra ek, %87 oranında dudak uyuma bağlıdır. Yuvarlak tabanlardan sonra ise ek, %27 oranında dudak uyumuna bağlıdır.

	Düz taban	Yuvarlak taban
-dI	487	175
-dU	67	63

Bu ekin metnimizdeki oranları, Kartallıoğlu'nun verileriyle karşılaştırılınca metnimizin 17. yy'da yazılmış olabileceğini gösterebilir. Ancak dudak uyumuna bağlı olmayan bazı eklerin uyumlu şekillerinin örnekleri de metinde bulunmaktadır.

gördü/gör-di, geldüm/geldiler, didüm/didim, işitdüm/işit-di, olduk/oldı, itdik/it-di, yazdum/yazdı, koydum/koydular, aldım/aldum gibi.

Bu ikili örnekler bize, metnin yazıldığı dönemde ekin dudak uyumuna girdiğini gösterebilir. Farklı yazılışların bu yüzyıldaki imla kalıplaşmasından kaynaklı olduğunu veya eserin yazıldığı çevredeki ağız özelliklerinin göstergesi olarak düşünebiliriz.

² 17. yy'da Latin harfleriyle Türkçenin gramer ve sözlüğünü hazırlamış Avrupalı dil bilimciler.

-mAdAn (zarf-fiil eki):

17. yy'daki eserlerde hem -mAdIn hem de -mAdAn yan yana kullanılmıştır. Fakat 1677 yılında istinsah edilmiş olan Şatabiyye'de³ ek -mAdAn şeklindedir. 17. yy'da yazılmış metinlere ve transkripsiyon metinlere bakarak 17. yy'ın son çeyreğinde genel olarak -mAdIn > -mAdAn değişiminin meydana geldiği söylenebilir. 18. yy'daki eserlerde ek, genelde -mAdAn şeklindedir. (Kartallıoğlu, 2005)

Metnimizde 6 yerde geçmektedir ve bütün örnekler -mAdAn biçimdedir.

gelmeden, itmeden, batmadan, boğazlamadan, koymadan, yanmadan. Bu genel veriler, metnimizi 17. yy'ın sonu ile 18. yy'ın başına yaklaştırabilir.

-mİş, -mUş (duyulan geçmiş zaman eki):

17. yy'daki Arap harfli metinlerde -mİş eki genelde düzdür. Bu yüzyıla ait transkripsiyon metinlerinde de ek daima düz ünlüdür.

18. yy'a ait metinlerinde ek genellikle düz ünlüdür. Viguiet ve Carbognano'da ek dudak uyumuna bağlıdır. (Kartallıoğlu, 2005)

Bu ek dudak uyumuna girme sürecine çok sonraları, Klasik Osmanlı Türkçesi devresi ve ortalarında girmeye başladığı anlaşılmaktadır. (Develi, 1995)

Metnimizde düz tabanlardan sonra dudak uyumu tamdır. Yuvarlak tabanlar da ise dudak uyumu %45 dir. İki kelimenin hem uyumlu hem uyumsuz, iki şekilli örnekleri de mevcuttur.

buyurmuşlar/buyurmuşlar, olunmuşdur/olmuşdur

	Düz taban	Yuvarlak taban
-mİş	51	11
-mUş	-	5

Kartallıoğlu'nun incelediği eserlerde 18. yy'daki ekin genelde düz ünlülü olması bir imla hususiyetidir. Bu dönemde ekin uyuma girdiği, Latin harfli

³ 1677 yılında istinsah edilen ve harekeli nesihle yazılan eser Milli Kütüphane Yz. A.4239/2 yer numaralı yazmanın 10b-48b varakları arasında yer almaktadır. (Kartallıoğlu, 2005)

transkripsiyon metinlerde net olarak görülmektedir. 17.yy’da daima düz ünlülü yazılan eke karşılık metnimizde yuvarlak şekillerinin de uyuma girmesi ve bunun yanında ikili şekillerin de bulunması metnimizin 18. yy’ın başlarında yazılmış olabileceği düşüncesini getirmektedir.

+sI, +sU +I, +U (üçüncü teklik şahıs iyelik eki):

17.yy Arap harfli metinlerinde iyelik ekleri için dudak uyumuna bağlanmış diyemeyiz. 18. yy transkripsiyon metinleri ışığında teklik 3. Şahıs iyelik ekinin bu yıllarda uyuma bağlandığını söylemek mümkün. Fakat imlanın koruyuculuğu sebebiyle bu ekler Arap harfli metinlere genelde uyumlu olarak yansımamıştır. 17. yy’a ait transkripsiyon metinlerinde ek genel olarak düz ünlülüdür, ancak dudak uyumuna bağlı örnekleride gözden kaçmamalıdır. 18. yy transkripsiyon metinleri bu eki dudak uyumuna bağlı olarak vermektedir. (Kartallıoğlu, 2005)

	Düz taban	Yuvarlak taban
+sI	493	35
+sU	-	1
+I	982	64
+U	-	18

Metnimizde +sI,+I üçüncü teklik şahıs iyelik ekleri, düz ünlülü tabanlarda dudak uyumuna bağlıdır. İkili şekilleri de 9 kelimedede bulunmaktadır. *mağşūdi/mağşūdunı, kulinuñ/kuluna, oğlı/ođlu, nūrıdur/nūrunı, avucuna/avucıla, burnına/burnunda, kulinuñ/ kuluna, olduğına/ olduğuna, tokluğında/tokluğunda*

+sU iyelik eki 1 yerde kullanılmıştır. O da uyuma bağlıdır. “*dolusu*”

+U üçüncü teklik şahıs iyelik eki, metnimizde bir örnekte kelime sonunda dudak uyumuna bağlı olarak kullanılmıştır “*oğlu*”. Diğer uyumlu örnekleri ise içte kalmış şekiller oluşturmaktadır. 43 kelimedede bulunmaktadır. Bazı örnekleri şunlardır; *nurunı, yoluna, olduğuna, maksudunı, önünden, sözünü* gibi. Metinde verilmiş olan

bazı uyumlu örnek -özellikle yuvarlak tabandaki ekler “oğlu” gibi- bize ekin, yazıldığı dönemde uyuma girmiş olduğunu gösterebilir.

-IcI, -UcU (fiilden isim yapım eki):

17. yy daki Arap harfli metinlerde ekin ilk ünlüsü daima düzdür. Seyahatname’de ise ekin ilk ünlüsü yuvarlak tabanlarda tamamen uyumludur.

18. yy Arap harfli metinlerde ekin ikinci ünlüsü yuvarlak tabanlı kelimelerde %47 oranında uyuma girmiştir. Kanaatimizce,18. yy’da yuvarlak tabanlardan sonra ilk hecesi uyumlu olan ek dudak uyumuna büyük oranda bağlanmıştır. Fakat imla bunu gizlemiştir. (Kartallıoğlu 2005)

	Düz taban	Yuvarlak taban
-IcI	35	-
-UcI	-	5

Metnimizde ek düz tabanlarda uyumludur, yuvarlak tabanlarda ise ekin ilk ünlüsü uyumlu, ikinci ünlüsü düz yazılmıştır. Metnimizde 5 kez kullanılmıştır.

Görücü, güldürücü, olucudur (3)

-II, -UI (fiilden fiil yapım eki):

17. yy’da Arap harfli metinlerde ek %57 oranında, transkripsiyon metinlerinde %87 oranında uyumludur.

18.yy’da ek % 52 oranında uyumludur. Fakat transkripsiyon metinlerinin hepsi bu eki uyumlu vermektedir. (Kartallıoğlu, 2005)

Metnimizde bu ek bir kelime haricinde tamamen dudak uyumuna bağlıdır.

	Düz taban	Yuvarlak taban
-II	52	1
-UI	-	14

Bu ekin metnimizde tamamen uyumlu olması metnimizin 18. yy'da yazılmış olacağı ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

-In, -Un (fiilden fiil yapım eki):

17.yy'daki Arap harfli metinlerde ek, yuvarlak tabanlardan sonra %67, düz tabanlardan sonra %90 oranında uyuma bağlıdır.

18.yy'da hem Arap harfli metinlerde, hem transkripsiyon metinlerinde ek dudak uyumuna bağlanmıştır. Fakat eski yazıyı yansıtan kalıplaşmış imladan kaynaklanan uyumsuzluklarda yer yer görülmektedir. (Kartallıoğlu, 2005)

	Düz taban	Yuvarlak taban
-In	11	2
-Un	190	-

Metnimizde bu ek %99 oranında dudak uyumuna bağlıdır. Uyum neredeyse tamdır. Bu veriler ışığında metnimiz 18. yy'da yazılmıştır diyebiliriz.

+Incl, +UncU (isimden isim yapım eki):

18.yydaki Arap harfli metinlerinde, yuvarlak tabanlardan sonra ekin yardımcı ünlüsü daima uyumluyken, ek ünlüsü uyumsuzdur. Bunu yine imlanın koruyuculuğuna bağlamak mümkündür. Bu tür iki ünlülü eklerde, ilk ünlü uyuma girdiği zaman ikinci ünlünün de uyuma bağlanmaması için hiçbir sebep yoktur. Bu ekin Viguiet ve Carbognano'da yuvarlak tabanlardan sonra dudak uyumuna bağlı olması, 18. yüzyılın sonunda uyumun tamamlandığını göstermektedir. Uyumsuz şekillerinin bir müddet dilde var olacağını unutmamak gerekir. (Kartallıoğlu, 2005)

	Düz taban	Yuvarlak taban
+IncI	84	-
+UncI	-	66
+UncU	-	3

Metnimizde ek düz tabanlarda tamamen uyumlu, yuvarlak tabanlarda ise ekin yardımcı ünlüsü uyumlu iken ekin ünlüsü uyumsuzdur. Ancak ek, farklı bir ekle genişlediği zaman ekin iki ünlüsünün de uyuma girdiği görülür. (dördüncüsü, üçüncüsü, üçüncüyi) Bu bize ekin, dudak uyumuna girmiş olduğunu ancak imla kalıplaşması sebebiyle yazıya yansıtılmadığını gösterir.

-Iş, -Uş (fiilden fiil yapım eki):

17.yy'da dudak uyumuna bağlanmaya başlayan -Iş,-Uş eki 18.yy'da tamamen uyuma bağlıdır. (Kartallıoğlu, 2005)

Metnimizde ekin çok az örneği bulunmaktadır. Olanların tümü de dudak uyumuna bağlıdır. “*karışdırmamağdur, karışub, karışmağ, görüşdi, yetişdi, yetiştürmek*”. Bu durum metnin 18. yy'da yazılmış ihtimalini güçlendirmektedir.

+Ilk, +IUk (isimden isim yapım eki):

	Düz taban	Yuvarlak taban
+Ilk	117	4
+IUk	31	10

Metnimizde bu ek düz tabanlarda %80 uyuma bağlanmıştır. Yuvarlak tabanlarda ise %70 oranında uyuma bağlıdır. Ek genel olarak uyuma bağlıdır. Kartallıoğlu bu ekin 17. yy da bir geçiş aşamasında olduğunu söyler. Çünkü ek, bu yüzyılda yazılmış olan hem Arap harfli hem de transkripsiyon metinlerinde tam olarak

uyuma girmemiştir. 18. yy'da Arap harfli metinlerde düz tabanlarda uyum oranı yüksekken, yuvarlak tabanlarda düşüktür. Transkripyon metinlerinde ise uyumlu verilmiştir. 18.yy metinlerinde yuvarlak tabanlarda uyum oranının düşük olması imlanın kalıplaşmış olmasından kaynaklıdır.

+dIr, +dUr (bildirme eki)

Bu ek 17. yy'daki metinlerde yuvarlak ünlüdür. 18. yy Arap harfli metinlerde ek düz tabanlardan sonra %70 oranında dudak uyumuna bağlıdır. (Kartallıoğlu, 2005)

	Düz taban	Yuvarlak taban
+dIr	40	-
+dUr	945	115

Metnimizde ek düz tabanlarda %5 oranında uyumludur. Ek daha çok yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

-Ik, -Uk (fiilden isim yapım eki):

17. yy'daki Arap harfli metinlerde ek, düz tabanlardan sonra %56 oranında uyumludur. Uyumlu şekiller, 17. yy'ın ikinci yarısında yazılmış eserlerde görülmektedir.

18. yydaki Arap harfli metinlerde -IK, -UK eki %96 oranında dudak uyumuna bağlıdır. Ek bu yüzyılda dudak uyumuna girmiştir. (Kartallıoğlu, 2005)

	Düz taban	Yuvarlak taban
-Ik	5	-
-Uk	1	7

Metnimizdeki kullanımı da bu ekin uyuma girdiğini göstermektedir.

-dIkçA, -dUkçA (zarf-fiil eki):

17. yy'da ek düz tabanlardan sonra %20 oranında dudak uyumuna bağlıdır.

18. yy'daki Arap harfli metinlerde ek düz tabanlarda %93 oranında uyuma bağlıdır. 18. yy'daki verilerin hepsi ekin dudak uyumuna bağlandığını göstermektedir. (Kartallıoğlu, 2005)

	Düz taban	Yuvarlak taban
dIkçA	11	-
dUkçA	-	6

Metnimizdeki bu ek dudak uyumuna bağlıdır. Bu durum metnimizin 18. yy'da yazılmış olabileceğini kuvvendirir.

+nİñ, +nUñ (ilgi hâli eki):

17. yy'da düz tabanlardan sonra %30 oranında dudak uyumuna bağlı olan ek 18. yy'da, %83 oranında dudak uyumuna bağlıdır.

Risâle-i Garibe'de⁴ ek, düz tabanlardan sonra %64 oranında dudak uyumuna bağlıdır. Bu oran 18. yy'daki diğer Arap harfli metinlerin gerisindedir. (Kartallıoğlu, 2005)

⁴ Yazarı belli olmayan muhtemelen 18. yy'da yazılmış olan bir görgü kuralları risalesidir. (Kartallıoğlu, 2005)

Metnimizde bu ek düz tabanlarda %70 oranında uyumludur. Yuvarlak tabanda ise uyuma bağlıdır.

	Düz taban	Yuvarlak taban
+nİñ	168	-
+nUñ	78	13

-Im, -Um (birinci teklik şahıs eki):

17. yy ait Delâil⁵ eserinde ek, düz tabanlardan sonra %28; yuvarlak tabanlardan sonra %96 oranında dudak uyumuna bağlıdır. Harsany’de ek, düz tabanlardan sonra %35 oranında dudak uyuma bağlıdır. Meninski’de çoğunlukla yuvalak ünlülü olan ekin düz şekilleri de eserinde kullanılmıştır.

18. yy’da ek daima düz ünlüdür. (Kartallıoğlu, 2005)

Metnimizde de ek daima düz ünlüdür. Yuvarlak tabanlı örnekleri bulunmamaktadır.

-Am 1. Teklik şahıs ekinin de örnekleri metnimizde mevcuttur. Kartallıoğlu’nun incelediği 18. yy metinlerinde de bu ek görülmektedir.

	Düz taban	Yuvarlak taban
-Im	16	-
-Um	-	-
-Am	8	4

⁵ “Delâil-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâil-i Fütüvvet-i Ahmedi” 1674 yılında harekeli nesihle istinsah edilmiştir.

18. yüzyıl için tespit ettiğimiz önemli fonolojik özelliklerden biri de bazı eklerde geniz ünsüzü /ñ/'nin diş ünsüzü /n/'ye dönüşmeye başlamasıdır. (Develi, 1998)

Metnimizde bu dönüşüm birçok ekte görülmektedir.

İlgi hali eki: 18 kelimedede yazılmıştır “*esbābun, harsun, ġāfilün, kanun, afātın, ayağın, ‘ibādetin, ġaybetin, katrelerin, mü'minlerin*” gibi.

2. teklik şahıs iyelik eki: 8 kelimedede yazılmıştır. “*mecālun, orucun, evün, adın, dostların, ‘ibadetinden, ziyāfetün, itdüğün*”.

2. teklik şahıs eki: 2 kelimedede kullanılmıştır. “*itdün, yazdun*”.

2. çokluk emir eki: 4 kelimedede kullanılmıştır. “*eyleyün, bilün, şatun, kaçun*”.

anı, anları, anda, andan zamirlerinin tümünde n ünsüzü kullanılmıştır.

Metnimizi 17. yy sonu ile 18. yy'ın başlarına yaklaştıran ek kullanımları;

-dUr ekinin metnimizde neredeyse tüm örneklerde yuvarlak ünlülü olması,

+Ilk, +IUk ekinin, 17. ve 18. yy'daki Arap harfli metinlerinde, uyum oranı düşüktür. Transkripsiyon metinleri ise 18. yy'da bu ekin uyuma girdiğini göstermektedir. Metnimizde de ek büyük oranda uyuma girmişse de uyumsuz örneklerinin de bulunması,

-IcI ekinin metnimizde düz tabanlarda uyuma bağlı olması, yuvarlak tabanlarda ise ekin ilk ünlüsünün uyuma girmiş olması,

Üçüncü teklik şahıs iyelik eklerinin daha çok düz ünlülü kullanımının bulunması ancak bunun yanında bazı yuvarlak tabanlarda uyumlu örneklerinin de bulunması,

-dI, -dU ekinin metinde daha çok -17. yy'daki imla gibi- düz ünlülü kullanımının yaygın olması ancak bazı yuvarlak tabanlarda uyumlu örneklerinin de bulunması metnimizi 17. yüzyılın sonu ile 18.yüzyılın başlarına getirmektedir.

Metnimizi 18. yy içerisinde değerlendirilmemizi düşünderecek ek kullanımları;

Metinde bazı eklerdeki ñ ünsüzünün n ünsüzüne dönüşmeye başlanması,

-mñ ekinin metnimizde %70 oranında uyuma bağlı olması,

-Iş, -Uş ekinin, metnimizde bütün örneklerinin uyumlu olması,

-Ik, -Uk ekinin, metnimizde hem yuvarlak tabanlarda hem de düz tabanlarda uyuma bağılı olması,

-Il, -Ul ekinin metnimizde %99 oranında uyuma bağılı olması,

-mAdAn ekinin 17. yüzyılın son çeyreğinde mAdIn > mAdAn değişimini tamamladığı bilinmektedir. Eserimizde de, ekin sadece -mAdAn şeklinin kullanılması,

-dIkça, -dUkça ekinin bütün tabanlarda uyumlu yazılması,

+IncI, +UncU ekinin uyuma girmiş olduğunu gösteren kullanımlar,

-Im, birinci teklik şahıs ekinin düz ünlülü tabanlarda uyumlu olması,

-mİş, -mUş eki 17.yy'da çoğunlukla düz ünlülü olarak tek şekilli kullanılmıştır.

18. yy transkripsiyon metinleri ekin uyuma girdiğini göstermektedir. Metnimizde yuvarlak tabanlarda % 45 oranında uyumun bulunması ve bazı eklerin aynı tabanda iki şekilli kullanımın bulunması metnimizi 18. yy içerisinde değerlendirmemizi mümkün kılıyor.

İncelemiş olduğumuz bu veriler neticesinde, metnin 18. yy'ın başlarında veya ortalarında yazılmış olabileceği fikrindeyiz.

Metnin Müellifi Hakkında

Eserin müellifi hakkında metnin içerisinde net bir bilgi bulunmamaktadır. Çalışmadan elde edilen bazı bilgilerden kim olabileceği hakkında bazı çıkarımlar yapılmıştır.

İncelediğimiz eserin ilk sayfasında kırmızı mürekkeple yazılmış, başlık olarak kabul edebileceğimiz kısımda Tercüme-i Şeyh Ömer Efendi Risalesi yazmaktadır. Bu bilgiden hareketle, Ömer isimli bir şeyhin eseri telif ettiğini veya onun izini takip eden başka birinin bu eseri istinsah ettiğini düşünebiliriz. Ancak metnin ilerleyen kısımlarında bu fikri destekleyecek hiçbir ibare bulunmamaktadır. Eser, yazma eserler kataloğunda Ömer Fuadî'ye isnat edilmiştir. Ancak bunu da net gösteren bir ibare yine metinde bulunmamaktadır.

Ömer Fuadî'nin hayatı ve eserleri hakkında detaylı bir çalışma yapan Hilal Baysar, "Ömerü'l Fu'adi Hayatı, Edebi Şahsiyeti, Eserleri" adlı yüksek lisans tezinde böyle bir eseri Ömer Fuadî için zikretmez. Ömer Fuadî'ye ait olduğunu kabul etmek bile kendisi 1636 yılında vefat etmiştir. Eserdeki bilgiler ise bu kitabın en az 17.yy'ın ikinci yarısında yazıldığını net bir şekilde göstermektedir. Bu durum karşısında, eserin

müellifini Ömer Fuadî farzetsek bile kitabın başka biri tarafından istinsah edildiği açıkça anlaşılmaktadır.

Bursalı Mehmed Tahir Efendi'nin Osmanlı Müellifleri kitabında da Ömer Fuadî'ye ait böyle bir eser zikredilmemiştir. Ancak Bursalı Mehmet Tahir, Ömer Fuadî'nin Kalbî mahlaslı bir oğlunun olduğundan bahsetmektedir.⁶ İncelediğimiz eserin son sayfalarında Bursalı Mehmet Tahir'in dediğini destekleyecek kitap redifli bir şiire yer verilmiştir. Şiirin içerisinde “Kalbî” kelimesi geçmektedir. Ancak bu ismin şiirde mahlas olup olmayacağı durumu belirsizdir. Çünkü mahlas olarak kabul edebileceğimiz bir isim daha şiirde karşımıza çıkar. Daha net görmek adına şiir aşağıda verilmiştir;

Hamdulillāh nuṭṭa geldi feth-i bābumdan kitāb
Ḳalbumı pür-nūr ider, afitābımdur kitāb

Şaḳlaram ḳoynum içinde hemcū budur, Ey seḫāb
Zulmātı rüşen ḳılır bir māhitābımdur kitāb

Diñlemem cāhil sözüni, bendini hem ḡāfilün
Ümmetiyem Aḫmed'ün ben, şeyḫ ü şābımdur kitāb

Şer'isüz olmam, ne deñlü eylesem 'ilm-ile baḫş
Ehl-i 'irfān meslisinde rüy-ı abımdur kitāb

Müsnedümdür dü cihānda ol benim hem mürşidüm
İftihārum, rif'ātim, ḫüsn-ü me'ābımdur kitāb

Cāhile açmaz yüzün nā-dāna aṣlā söylemez
Şu yüregim bek 'ālī-cenābımdur kitāb

Ādeme ḡāyet ḫicāb itmiş cehālet zulmeti
Çok şükür kim 'ilm-i refi' ḫicābımdur kitāb

'Aleminñ dünyāda cāna iftiḫāridur kitāb
Ġayrı yārı istemez anıñ yārıdur kitāb

⁶ Bursalı Mehmet Tahir Efendi “Osmanlı Müellifleri” C.1, s. 172

Ḳurreti'l-'aynım, her dem anıñla añlanur
Ḳalbiyi eyler küşāde ğam-küsāriđür kitāb

Māhı cāhı dünyevī olmasa aşlā ğam yemez
Ḳāmd ider 'ālem añā, dünyāda varıdur kitāb

Ġoncā-i ḳalbī anıñla açılır her köşede
'Ārifānuñ her zaman bağı bahārıdur kitāb

Baḡ-ı 'ilm idüb delā'il sevk idüb Ḳaydari mişāl
Çalmağa her dem 'aduvı zü'l-fikārıdur kitāb

Ḳudreti bilmezler, hıç aşınālık eylemez
Ṭalibiñ tā ezelden yār-ı ğārıdur kitāb

Gözümüñ nūrı, rūḡum gibidür iş bu kitāb
Ḳorḳarın ben ölicecek cāhile tā dāna düşe kitāb

'İzzetiñ ḡaḳḳı-çün senden umaram yā Rab
Şāhibin ḡayr-ıla yād iden ihvāna düşe kitāb

Şiire baktığımızda Kalbî ismini mahlas olarak görebiliriz. Ancak daha aşağıda bulunan şu beyitten;

Ḳudreti bilmezler, hıç aşınālık eylemez

Ṭalibiñ tā ezelden yār-ı ğārıdur kitāb

şairin mahlasının Talibî olabileceğini de söyleyebiliriz. Yine de bu bilgiler eseri bir şahsa insat etmek için yeterli ve net bilgiler değildir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İNCELEME

1.1. İMLÂ VE FONOLOJİ

Metnimiz harekeli nesih yazılıdır. Harekeli olmasından mütevellit sesleri daha doğru göstermesi açısından önemlidir. Dinî içerikli, eğitim amaçlı ve geniş halk kitlesine hitap ettiğinden kullanılan dil de sade bir Türkçedir. Eserde yer yer imlâ kalıplaşmasını içinde barındaracak yazılışlar görmekteyiz. Ancak kalıplaşmanın dışına çıkan farklı kullanımlara da rastlanılmaktadır. Dönemin birçok metninde karşılaşılan ve telaffuzu yansıtan farklı şekillere de şahit oluyoruz.

Eser mensur ve sade dille yazılmasına paralel olarak standarda uymayan bir serbestlik söz konusudur. Bazı kelimelerin hem uyuma bağlı hem aykırı şekillerinin aynı metin içinde sık sık birlikte yer almaları, eserin bu özelliğini yansıtmış olduğunu söyleyebiliriz. Örnek olarak şu kelimeler verilebilir;

Benüm rûhum! 128b/1 ifadesinin ünlü uyumuna girmiş şekli de metinde bulunmaktadır. **Benim rûhum!** 138b/5

Komşu kelimesinin kök ünlüsünü aynı sayfada hem dar ünlülü hem de dudak uyumuna girmiş halde iki şekilli görmekteyiz. ... **koñşusını ve etrafında olan evleri şabâha degin belâdan halâş ider. 26a/9 bir şâlih sebebi-le koñşularınıñ 26a/11**

Eklerde, kelimelerde ve tamlamaların yazımında karşılaşılan farklılıklar, ilgili konu başlıkları altında değerlendirecektir. Ayrıca verilen örneklerin metin içerisindeki kullanım sıklığı parantez içerisinde sayıyla gösterilmiştir.

1.1.1. Ünlülerin Yazımı

Arapça ve Farsça'da normal uzunluktaki ünlüler üstün, esre, ötre denilen hareketlerle karşılanır. Med harfleri denilen elif, vav, ye harfleri a,u,i seslerinin uzunlarını karşılamak için kullanılır. (Duman 2000) Türkçenin Arap harfli yazı sisteminde ise elif, vav, ye iç ve son sesteki ünlüleri karşılamak için de kullanılır. Ayrıca son sesteki e ünlüsünü karşılamak üzere (◦) he sesi de kullanılır. Bu genel durumun yanında, iç sesteki ünlüler hareketlerle de gösterilir. İncelediğimiz eserin metni harekeli olduğundan ünlü sesler bazı yerlerde hem harf hem hareke ile bazı yerlerde ise sadece ünsüz harfe getirilen hareke ile gösterilmeye çalışılmıştır.

1.1.1.1. /a/ Ünlüsü

Bu ünlü, kelime başında üstünlü elifle, *anlar* أَنْلَرُ , kelimenin içinde bazen sadece üstünle, *urmaya* أَرْمِيَهْ bazen sessiz harfin yanına gelen elif ve üstünle gösteriliyor. *şatmak* شَاتَمَقُ , *taşsız* طَاشِسِرُ , *olmaz* أَلْمَازُ . Kelime sonunda ise he ◦ ile gösteriliyor. *müslimanlara* مُسْلِمَانَلَرَهْ 13a/3, *olmasına* أَلْمَسِينَهْ 13a/6 gibi.

1.1.1.2. /e/ Ünlüsü

Bu ünlü kelime başında elifle, *eyleyün* أَيَلِيْنُ , iç seste üstün *itmek* اِتْمَكْ ve son seste hemze ile gösterilmiştir. *inse* اِنْسَهْ gibi.

1.1.1.3. /ı/ ve /i/ Ünlülerinin Yazımı

Bu ünlüler kelime başında kimi zaman y ile birlikte, kimi zaman esreli elifle, iç seste esre veya y'li esre ile, son seste ise esre ve y ile yazılmıştır. *ikişer* اِيكِيْشَرُ , *inandım* اِنَانْدِمُ , *yedi* يَدِي

1.1.1.4. Yuvarlak Ünlülerin Yazımı

Yuvarlak ünlülerin yazılması da diğer ünlülerdeki durum gibidir. İlk hecede elif vav ötre ile, iç seste ötreli vav ya da sadece ötre, son seste ise ötreli vav şeklinde gösterilmiştir. *öğretmek* أَوْكْرْتَمَكْ , *örtmek* أَوْرْتَمَكْ *dördüne* دُورْدُنَهْ , *götürür* كُتُورُرُ , *büyükdür* بِيُوكْدُرُ , *dolu* دُولُو , *ulu* أُولُو

1.1.2. Ünsüzlerin Yazımı

Metnimizdeki yazı sisteminde b-p, c-ç, d-t, k-g seslerinin karşılığı için tek bir harf mevcut değildir. Arap asıllı yazı sisteminde Türkçedeki bütün harflerin birebir karşılığı bulunmamaktadır. Bu da kelimelerin ve eklerin yazılışını belli bir standarta uymaktan uzaklaştırır. Bu durum Arap harflerinin Türkçedeki bütün sesleri karşılamak açısından yetersiz olduğunu aşikar bir hale getiriyor. Veyahut Türkçedeki bir harfe karşılık, Arap yazı sisteminde o harf için ince ve kalın sesleri bulunduğundan yazıda tercih edilen harf da çeşitlilik göstermiştir. Daha sonrasında Farsçadaki pe پ ve çim چ harflerinin yazı sistemine katılmasıyla bir derece daha düzenlilik sağlanmıştır. Ancak bu harflerin de kullanımı tutarlı değildir. Aynı şekilde metnimizde g sesi için ك kullanılmış ancak bazı kelimelerdeki ğ,k,ğ sesleri için de ك kullanımı tercih edilmiştir.

Görmüş olduğumuz bu fonetik farklılıklar dikkate alınarak aşağıda, ünsüz seslerle alakalı bir durum değerlendirmesi yapılmıştır.

1.1.2.1. /b/-/p/ Ünsüzlerinin Yazımı

b-p ünsüzlerinin metindeki Türkçe kelimelerde kullanımı çeşitlidir. Bugün standart dildeki söylenişlere uygun olan kelimeler olduğu gibi aykırılık gösteren kelimeler de bulunmaktadır. Vereceğimiz örnekler bugünkü söyleyişten farklı olan ve farklı yazılmış kelimeler olacaktır.

Alıntı kelimelerde aslı ünsüzü “b” olan bazı sesler “p” ile yazılmıştır. “*ped*” *bed*, “*pahalı*” *bahalı*, “*pehası*” *bahası*, “*pes*” *bes*, “*hisāp*” *hisāb*, “*ḍarp*” *ḍarb*, “*iptidā*” *ibtidā*, “*ṣevāp*” *ṣevāb*

-Ub zarf-fiil eki düzenlilik göstererek her zaman -b sesiyle yazılmıştır. *olunmayub*, *baḳub*, *ḳoyub*, *dutup*, *ḳaçub*

Ön seste : *barmaḳ*, *babuḳ*, *bek*

İç seste : *tobal*, *yabca yabca*, *köbrüsinüñ*

Son seste: *yab yab*,

1.1.2.2. /c/-/ç/ Ünsüzlerinin Yazımı

Buradaki ünsüzlerin yazımı da metnimizde çeşitlidir. “c” sesi için metnimizde cim ج harfi kullanılmışken “ç” sesi için hem cim ج hem de çim چ harfi kullanılmıştır. Bu sebeple bir kelimenin iki şekilli kullanımını metnimizde görebilmekteyiz. Alıntı kelimeler de ise aslı şeklini korumuştur. Aşağıdaki örnek kelimelerde cim ج ile yazılanlar c, çim چ ile yazılanlar ç okunmuştur.

Ön seste c-ç: *cıḳmaz*, *çıḳar*, *ceküb*, *çeker*, *coḳ*, *çoḳ*, *cirkin*, *çirkin*, *cıplak*, *çıplak*, *cengal*, *çengel*, *cıḳarmazdan*, *çıḳdıḳca*, *çarşu*, *çürüdüñ*, *çatlar*, *çeşme*, *caḳırmamak*, *canağa*, *cukurından*, *cetin*,

İç seste c-ç: *yüzgeçlügi*, *bıcaḳ*, *canaḳ*, *kücük*, *anın-cün*, *gökcek*, *Türkce*, *içinde*, *açluḳı*, *sürçme*, *süçme*, *gelecekde*, *üçüncüsü*, *kacan*, *alçaḳ*, *gecen*, *içleri*, *çokca*, *ḡıybetcıye*,

Son seste c-ç: *gec*, *güleç*, *hic*, *ac*, *üç*, *aḳac*, *ḳoc*, *birkaç*, *sanṭırāc*, *oruc*, *oruç*, *genc*, *geçmiş*, *geçmek*, *geçmişdür*, *kaçar*, *geddi*

-dUkcA, -dİkcA zarf-fiil ekinin ünsüzü hep cim ج ile yazılmıştır: *olduḳca*, *umduḳca*, *ṭayanmadıḳca*, *eyledikce*, *geldikce*

1.1.2.3. /d/-/t/ Ünsüzlerinin Yazımı

Metnimizde bu seslerin kullanımı da iki şekillilik göstermektedir. Günümüz standart yazı dilinde “d” sesi ile karşılanan sesler, metnimizde bazen ط “ sesiyile bazen de د “ sesi ile yazılmıştır. Ayrıca kalın sıradan olan te sesi “ ط “ harfiyle ince sıradan olan te sesi “ ت “ harfiyle ile gösterilmiştir. Ancak iki şekilli ve değişen örnekleri de mevcuttur. Farklı fonetik değerdeki bu sesler imlâya bağlı kalınarak yazılmıştır.

Ön seste d-t: *taayanmadıkca, dayanmak, tarafına, tuzlu, tuzdan, toğma, doğana, tokuz, toksan, taşra, tatsız, tokluğında, tokluğula, taş, (oruç) tutmak, tutsa, tırnağı, tarağ, taramak, ton, taşımaya, tuzak, tohum, tohumu, topal, toz, tozlasa, tutruk, dan yeri, dört, dek, dil, de-, di-, daneleriñ, dürülmesi, deymeyeler, döğse, işiz. Delikli, diñleyene, dilenci, duracaklardur, dağlar, demir, deve, dağılmış, dolu, deñlü, doğrica, dutmaduğı,-çün, duyurdılar*

İç seste d-t: Kelime bazında baktığımızda tonsuz harf beklenildiği halde tonlu harf alan örnekler metnimizde sadece bir kelimedede bulunmaktadır. *Pasdırma.*

Ekleşme sırasında bugün tonsuz bekleyeceğimiz kelimeler metnimizde hep tonlu şekilde yazılmıştır. *buyurdu, olundu, ahmaklıktır, daçdırmak, bozulmadığına, durduğuna, korçutdı, bağdıktı, olmadıktı, kıyâmetde*

Son seste d-t: Günümüz standart yazı dilinde son seste tonlu harf bulunmamaktadır. Metnimiz de genel itibariyle bu duruma aykırılık göstermez. Bu duruma istisna olarak gösterilecek sadece altı kelime mevcuttur.

yarad-, unud-, ard, gidmesin, gözedeler, kanadlı

1.1.2.4. /k/-/g/-/ğ/-/k/ Ünsüzlerinin Yazımı

Metnimizde damak ünsüzlerinin kullanımı, Türkiye Türkçesine denk bir durum arz etmektedir. Kalın sıradaki kelimelerde bulunan “k” sesi ق ile, ince sıradaki kelimelerde bulunan “k” sesi ise ك ‘le gösterilmiştir. Ayrıca g sesleri için de ك harfi kullanılmıştır. Bu genel durumun dışında, “ğ” ve “k” art damak ünsüzlerinin olması beklenen bazı kelimeler de ك ile yazılmıştır.

أكرتكم öğretmek, دكئل degil, دكسءe döğse "dövse", يأكونئءه yakunında, إكئه iğne

Kalın sıradan kelimelerdeki art damak ünsüzü iç seste iki ünlü arasında kalması durumda Ğ harfiyle, ince sıradan kelimeler de ise ك harfiyle yazılmıştır.

bildügie, itdügi, tokluğında, açlığında

1.1.3. Metnimizde Bulunan Bazı Türkçe ve Alıntı Kelimelerin Yazımı

Bazı Farsça kelimeler, günümüz Türkçesinde değişikliğe uğramış olmasına rağmen metinde aslî şekliyle yazılmıştır.

b > v değişimi ile “kervan” olan kelime, Farsça aslî şekliyle “kerbān” olarak 1 yerde yazılmıştır.

Küçük ünlü uyumuna girmiş bazı kelimeler, hem bugünkü kullanımına uygun hem de Farsça aslî şekliyle birlikte kullanılmıştır.

“peşimān” 2 kez yazılmıştır, “pişmān” 2 kez yazılmıştır.

“terāzū” 6 kez yazılmıştır, “terāzi” 1 kez yazılmıştır.

Günümüz Türkçesinde v sesinin tesiriyle yanındaki ünlüyü yuvarlaklaştıran “duvar” kelimesi Farsça aslî şekliyle 2 kez yazılmıştır.

“divār” 2 kez yazılmıştır.

Günümüz Türkçesinde “horoz” kelimesi hem Farsça aslî şekliyle hem de şimdiki kullanıma uygun yazılmıştır.

“ḥoroz” 1 kez yazılmıştır.

“ḥurus” 1 kez yazılmıştır.

Aşağıdaki alıntı kelimeler, aslî ünsüzlerinden farklı yazılmıştır.

Ḳazā ~ **ğazā**, nazīre ~ **naẓīre**, bağçe ~ **bağçe**, Tirmizī~**Tirmidī**, temellük ~ **temellük**, beyāz ~ **beyāz**, zarar ~ **zarar**, ḥaṭ ~ **ḥad**, muḥsine ~ **muḥsine**

Aşağıdaki alıntı kelimelerde bulunan خ , غ seslerinin ح , ع ile gösterilmesi, kelimenin Türkçe ses yapısına uydurulmaya çalışıldığını yani Türkçeleştirildiğini düşündürülebilir.

ḥaşım ~ **ḥaşım** (1), ḥaṭā (3) ~ **ḥaṭā**(10), ḥālīş (4) ~ **ḥālīş** (1), faḥr (8) ~ **faḥr** (23), meḥḥar (2) ~ **meḥḥar** (1), ḥalk (79) ~ **ḥalk** (3), buğz (3) ~ **bu‘uz** (12)

“alev (2)” ve “aç (1)” kelimelerinin a ünlüleri ayın ع ile yazılmıştır.

عَاچ aç , اَعْلُو , alev اَعْلُو alev

İstanbul kelimesi 127b/7 d.k’da “İslāmbol” اسلامبول şekliyle yazılmıştır. İslambol şekli ilk olarak Meninski’de geçer. (Kartallıoğlu, 2016) Viguier’de aynı kelimeyi çalışmasında İslambol, İslambul şeklinde gösterir.

Yüzmek fiilini karşılamak üzere yüzgeç kelimesi kullanılmıştır.

“Evladlarına üç ilm-i hali ve yazı yazmağı ve **yüzgeci** ve gayrı muteber olan sanatları talim idesiz. Bir mahalde gayetle lazım olur. Ale'l-husus **yüzgeçlüğü** gayetle lâzımdur.”

1.2. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1.2.1. Yapım Ekleri

1.2.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

+an: Eski Türkçede çokluk eki olarak kullanılan bu ek, Eski Anadolu Türkçesinde bu özelliğini yitirip kalıplaşmıştır.

oğ(u)l+an+ları+n+a 2 kez kullanılmıştır.

+cağaz: Bu ek metnimizde tek bir örnekte geçmektedir. Kelimeye küçültme ifadesi katmıştır.

şun+cağaz+ı 76b/7

+cİ: Bazı isimlere eklenerek o işi yapan kişiyi ortaya çıkarır. 9 kelime de kullanılmıştır.

du^çā+cı 91a/5, du^çā+cı+da 85a/4, fāl+cı 127b/1, kōrku+cı 109a/4, yalan+cı 30b/4, 124b/2yalan+cı+dur, yalan+cı+da 124b/2, yalan+cı+ya 109b/11, müzde+cı 79a/10

+cık: İsimlere gelerek küçültme fonksiyonuyla isimler türeten ektir. Metnimizde sadece tek bir örneği vardır.

aza+cık 28b/3

+daş: Ortaklık ve beraberlik bildirir. 10 kelime de kullanılmıştır.

denk+daş 28b/10, karın+daş (7), yol+daş 71a/1

+HİK, +HUK : İşlek eklerden biridir. Metnimizde genel olarak uyuma bağlıdır. Uyuma bağlı olmayan örnekleri de mevcuttur.

	Düz taban	Yuvarlak taban
+IIk	117	4
+IUk	31	10

erkek+lik 7a/3, imtilā+lık 48b/13, pişmān+lık 133a/13, ey+lük 52b/13, erkek+lük 61b/7, çok+luğ 83a/7, muhtāç+luğ 84a/11

8 kelimenin hem düz ünlülü hem yuvarlak ünlülü ekle yazılmış örnekleri de mevcuttur.

erkek+lik 7a/3 ~ erkek+l k, hel k+lık 125a/13 ~ hel k+luğ+ı 138a/1, acı+luğ+ı 23b/2 ~ acı+lık+ından 70a/7, ağ+luğ 22b/2 ~ ağ+lık 41b/7, d şm n+luğ 57b/10 ~ d şm n+lık+ı 74a/11,  or+luğ 58a/12 ~  or+lık 114a/5, nemm m+luğ 61a/8 ~ nemm m+lık 119b/8, rağat+luğ 74a/13 ~ rağat+lık+ıla 53a/10

+II, +IU: işlek eklerden biridir.

+II (105) y k+li 87b/12, sevg +li 97b/12,  ayır+lı 102b/12, bey z+lı ve  ara+lı 105b/7,

+IU (23)  ayır+lu+sı 18b/7,  at+lu 22b/13, g ç+l  6a/4, d r+l  12a/7, Sevg +l  16a/6, ad+lu 81b/10

4 kelimenin hem düz ünlülü hem yuvarlak ünlülü ekle yazılmış örnekleri de mevcuttur.

giz+li 62a/9 ~ giz+l  98b/5,  ayır+lu+sı 18b/7 ~  ayır+lı 78b/8,  at+lu 22b/13 ~  at+lı 44b/5, sevg +l  16a/6 ~ sevg +li+d r 97b/12 1

+InCI, Unc : Bu ek, sayı isimlerine eklenir. Düz tabanlarda tamamen uyumlu, yuvarlak tabanlarda ise ekin yardımcı ünlüsü uyumlu iken ekin ünlüsü uyumsuzdur.

+InCI (84)

Üç+ nci 18a/1, iki+nci 86a/4, altı+ncı 86a/9,

+UcI (66)

dörd+üncü 23b/3, üç+üncü 23b/2, dokuz+uncü 23b/5

Ancak ek, farklı bir ekle genişlediği zaman ekin iki ünlüsünün de uyuma girdiği görülür. 3 kelimedede kullanılmıştır. “*dördüncüsü, üçüncüsü, üçüncüyi*”

+sIz, sUz: Olumsuzluk fonksiyonuyla kelimeler türetir. Metinde birçok yerde dudak uyumuna bağlıdır. 4 kelimedede uyuma bağlı değildir. “*özürsüz, şuhursüz, şusuzluk, şükürsüz*”

+sIz(53) sebep+süz 101b/1, hisâb+süz 112b/4, 37a/3,

+sUz (2) uğur+süz 57b/7, şer‘i+süz 139a/6,

+şAr: Üleştirme sayı sıfatları türeten ek metnimizde sadece bir örneği vardır.

İki+şer 3b/7

1.2.1.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri

-ak: İki fiilde kullanılmıştır.

korğ-ağ 100b/13, dur-ağ+da 24a/13

-IcI, -UcI: Meslek ve özellik bildiren ekler yapar.

-IcI (35)

kııl-ııcı (5), ‘ayıblay-ııcı 136b/10, aňlay-ııcı 83b/8, yırt-ııcı 59b/7, al-ııcı 4b/1, bağı-ııcı 73a/5, işid-ııcı 6a/9, diley-ııcı 6a/10, id-ııcı (13), söyle-ııcı 66a/2, vir-ııcı 78a/10

Ancak tabanında yuvarlak ünlü bulunan 6 kelimedede, ekin ilk ünlüsü yuvarlak yazılmışken ikinci ünlüsü düz yazılmıştır.

-UcI (6) gör-üci 6a/9, güldür-üci 109b/12, ol-ucı (3), korğ-ucı 109a/4

-Ik,-Uk: Genel olarak ek, metnimizde dudak uyumuna uyar. Ancak uymadığı örneklere de rastlanır.

-Ik (4) uyan-ıık 98a/10, kır-ıık (3), del-ik (2)

-Uk (11) böl-ük (4), kes-ük (2), del-ük (2), tükür-ük+i 97a/7, buyur-uğ 43a/7, yar-uğ 107b/6

-kin: 2 kez kullanılmıştır.

kes-kin 23b/6, 106a/11

-mA: İsim-fiil ekidir.

çalk-**ma**+sı+n+a 108a/7, bil-**me**+si+n+den 5b/8, dile-**me**+si 6a/4, yaz-**ma**+sı+la 8a/4, darıl-**ma**+sı 65b/12

-mAk: Mastar ekidir. Bu ek metnimizde düzenlilik göstermektedir. Ünlü uyumuna bağlıdır.

oçu-**mağ**+dan 18a/10, aña-**mağ** 18a/11, al-**mağ** 19a/3, dile-**mek** 13b/8, sev-**mek** 13b/13, dik-**mek** 14a/9

-su: Metnimizde tek kelimedeki ve iki yerde geçmektedir. Dudak uyumuna bağlı değildir.

yat-su “yatsı namazı” 102a/8, 113b/8

-U:

öl-ü+y+e 26b der kenar/5 , çoğ-u (9), çorç-u (13), dol-u (12),

2 kelimedeki, bu ekin hem yuvarlak hem de dar ünlüyle kullanıldığını görüyoruz. Bu da ekin dudak uyumuna bağlanma sürecinde olduğunu gösterir.

dol-ı/dol-u, çoğ-ı/ çoğ-ı

1.2.1.3. Sıfat-fiil ekleri:

-An:

-en (158); ye-y-en+ler 22b/5, iç-en 22b/5, id-en (82), itme-y-en (6), gel-en+e 30a/5, gör-en 39/1, düş-en 43b/10, virme-y-en+e 57a/13

-an (180); oğun-an (2), oğu-y-an (6), yırtıl-an 30b/4, aşıl-an 39a/13, ol-an (122) olma-y-an (2) olun-an (3), koy-an (3)

-AcAk: Düzenli olarak ünlü uyumuna bağlıdır. 13 kez kullanılmıştır.

giy-ecek 14a/1, yi-y-ecek 14a/1, gel-ecek 26a/3, ye-y-ecek 50a/2, bin-ecek 123a/1, ol-acağ miktarı (2), otur-acağ yeridir 2a/der kenar, ol-acağ+ı 131a/9, habs ol-u-n-acağ dildür 51b/11, kal-acağ zamandır 73a/11, bat-acağ vakti 73a/12, olmay-acağ vakitleri 82b/11, aşıl-acağ 57b/7

-dUk, dIk:

it-dik+leri 4a/11, vir-dik+leri-çün 41b/3, sev-dik+ler+im 103b/7, eyle-dik+leri 129a/12, bat-dık+dan 37b/8, ol-ma-dık+ları+la 120a/11, ol-duğ+ları 116b/1, gör-dük+leri 70b/3, dile-dük+i+n+i 54a/11, gel-me-dük+i+n+e 12b/6, gör-dük+ler+i 70b/2

-mez: Metnimizde sadece iki örneği bulunmaktadır.

düken-mez 'aybumuzı 3a/3, düken-mez ni'metler 25b/11

-mİş, mUş: Bu ekin metnimizdeki örnekleri aşağıdaki gibidir.

geç-miş günahlarından 11b/4, medh ol-un-muş kuvveti 57a/9, yaykan-miş esvāb105b/13, maqbül ol-muş namāz 25a/2, , dağıl-miş aḥvali 112a/5, kal-miş farzları 11b/5, doy-ur-muş gibi olur27b/4, oğu-muş gibi olur 112b/9

1.2.1.4. Zarf-fiil ekleri:

-All: Metnimizde sadece bir kelimedede geçmektedir. Uyuma tabidir.

ol-un-alı 21b/59

-ArAk: Metnimizde iki örneği bulunmaktadır.

göge bak-arağ 95b/10, oğu-y-arağ 50a der kenar/8

-dIkda, -dUkda: +duk sıfat-fiil ekiyle +dA bulunma hali ekinin bir araya gelmesiyle oluşan birleşik bir ektir. Bazı kelimelerde dudak uyumuna bağlıdır, bazı kelimelerde değildir. Ancak ek ünsüz benzeşmesine bağlı değildir.

-dUkda (43); ol-duğda(21) 9a/9, duy-duğda 11a/3, al-ın-duğda 12b/11, yat-duğda 26a/8, al-duğda 37a/8, kurtul-duğda 92a/6, öl-dükde 10a/12, it-dükde 17b/13, gör-

dükde 31a/3, vir-dükde 35a/11, işle-dükde 55b/13, tükür-dükde 97a/4, gör-dükde 10a/12,

-dIkda (70); di-dikde (8) , it-dikde (15), dinil-dikde 30b/12, ye-dikde (4), iç-dikde 39b/6 söyle-dikde 92a/7, vir-dikde 111a/7 (3), olma-dıkda (3), baķ-dıkda 78b/9, baş-dıkda 109b/6, baş+la-dıkda 28a/1, bat-dıkda 38a/9, çık-dıkda 81b/1 91b/12

2 fiilde ekin hem uyumlu hem uyumsuz şekilleri de görölmektedir.

it-dükde 17b/13 it-dikde 17b/13, vir-dükde 35a/11 vir-dikde 111a/7

-dIkca, -dUkca: +dUk sıfat-fiil ekiyle +cA eşitlik ekinin bir araya gelmesiyle oluşan birleşik bir ektir. Metnimizde dudak uyumuna bağlıdır. Ancak ünsüz benzeşmesine bağlı değildir.

-dIkca (13); hazineleme-dikçe 51b/13, itme-dikçe (3), gitme-dikçe 81a/7, tayanma-dıkça 10b/2, olunma-dıkça 21a/6, çık-dıkça 30b/2, etme-dikçe 118a/8 eyle-dikçe 30b/1, gel-dikçe 80a/11, olunma-dıkça (2)

-dUkca (6); ol-duķça (6)

-Inca: Zaman zarfı teşkil eden ek metnimizde hep düz ünlülü tabanlarda geçmektedir. Metnimizdeki örneklerde ek dudak uyumuna bağlıdır. 7 kez kullanılmıştır.

gel-ince 81a/10, itme-y-ince 140a/13, olma-y-inca (2), var-inca 27a/2, aķar-inca+dur 38a/10, bat-inca 73b/1

+i-ken: Bu ek ünlü uyumuna girmeyen eklerdendir. Metnimizdeki örnekleri de uyuma bağlı değildir. 18 kez kullanılmıştır.

var iken 4b/1, ihrāmda iken 38a/12, mecnūn iken 40a/4, hāmmāmda iken 46b/12, yanmış iken 77a/6, huṭbede iken 137b/13

i- fiilinin tamamen ekleşerek kullanıldığı da görölmektedir. 16 kez kullanılmıştır. Bütün örnekleri geniş zaman ekinden sonra gelmiştir.

giderken 34a/12, yaturken 43b/9, otururken 44a/10, gelürken 81b/3, iderken 84b/5, geçerken 85b/12

-mAdAn: Olumsuzluk ifadesi katan bir zarf-fiil ekidir. Eski Türkiye Türkçesi devresinde -mAdIn olarak kullanılan ek, metnimizde -mAdAn şekliyle kullanılmaktadır. 6 kez yazılmıştır. Dudak uyumuna tabidir.

it-meden 43a/6, gel-meden 115a/3, boğazlan-madan 120b/2, bat-madan 100b/8, koy-madan 93b/10, yan-madan 100b

-U: Kalıplaşmış olarak metnimizde sadece bir fiilde 25 kez kullanılmıştır.

de-(y)ü

-Ub: Metnimizde ekin yardımcı ünlüsü daima yuvarlaktır. Dudak uyumuna tabi değildir. 81 kez yazılmıştır.

ol-ub 2a/4, al-ub 2a/9, olma-y-ub 2b/7, baç-ub 4a/8, dut-ub 9b/12, kaç-ub 9b/12, ara-y-ub 14a/13, çarış-ub 16b/6, ur-ub 33b/5, dur-ub 34a/1, şan-ub 43a/2, yaz-ub 48a/8

-Uben: Bu zarf-fiil eki metnimizde sadece iki kelimedede kullanılmıştır.

Bil-üben bil-me-y-üben 12a/7

1.2.1.5. İsimden Fiil Yapım Ekleri

+IA-: Çok işlek bir ektir. Metnimizde 71 yerde yazılmıştır. Ekin bulunduğu kelimelerde ünlü uyumuna aykırılık görülmemektedir. Bu sebeple kelime tabanındaki son ünlüye göre uyuma bağlı bir şekilde okunmuştur.

Añ+la-mağ 13b/7, baş+la-dıçda 28a/1, söy+le-se 18a/4, çurda+la-mağ, 'ayıb+la-mağ 61a/7 , ezber+le-mek-den 18a/12, diñ+le-mek 24b/13

+IAñ-: +IA- ekinin -n çatı ekiyle genişlemiş halidir. +IAñ- şekli bazı fiillerde işleklik kazanmıştır. Metinde 10 kez yazılmıştır.

Pas+lan-ur (4), nur+lan-ur 36a/12, çoçu+lan-mağ 46a der kenar/3, naz+lan-mağ+a 82a/8, zeynet+len-meg+e 42a/5, büyük+len-meg+e 82a/4, köpük+len-di 119b/13

+IAş-: +IA- ekinin -ş çatı ekiyle genişlemiş halidir. +IAş- şekliyle metnimizde bir yerde geçmektedir.

Helâl+laş-mağ 11b/10

1.2.1.6. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-Ar-: Geçişli fiiller yapan ektir.

-Ar (7); çık-ar-dı 21b/6, çık-ar-ırdı 80b/2, çık-ar-mağda 121b/12, çık-ar-mağdur 14b/5
61a/3, çık-ar-mağıla 123a/12, çık-ar-mamağdur 125a/12, çık-ar-mazdan 39b/2

-dUr-: Metnimizde ekin yazılımı kararlı değildir. Ünlü uyumuna giren örnekleri olduğu gibi ünlü uyumuna girmeyen örnekleri de bulunmaktadır. Ekin ünsüzü olan “d” sesi hep tonlu şekilde karşımıza çıkar. Bu sebeple ünsüz benzeşmesine tâbi değildir.

Düz ünlülü tabana gelen uyuma aykırı örnekler (32):

İt-dür- (6), bil-dür- (9), sevin-dür-ür 75b/9, bil-dür-e 22a/6, şat-dur-ma-y-a-lar 42a/2,
dol-dur-ur 75a/5

Düz ünlülü tabana gelen uyuma bağlı örnekler (14):

yık-dır-sa 107b/8, ye-dir- (3), uyan-dır 114b/13, gez-dir-en 119a/2, it-dir-di 120b/7,
bil-dir- (5), dağ-dır-mağ 11b/7, kar-ış-dır-mamağdur 10a/11

Yuvarlak ünlülü tabanlara gelen uyuma bağlı örnekler (14):

dol-dur-ur 75a/5, ol-dur-ur 29a/8, uy-dur-ma-mağ 43a/7, uy-dur-urlar 125b/4,
döndürmeye 106a/13, öldürür 101a/13

5 kelimenin hem düz hem yuvarlak ünlülü ek almış örnekleri de mevcuttur.

itdür- ~ itdir-, bildür- ~ bildir-, yedür- ~ yedir-, gezdür- ~ gezdür-, karışdur- ~ karışdır-

-Il-, -Ul-: Edilgen fiil yapan ektir.

Düz ünlülü tabanlarda ekin yardımcı ünlüsü dardır. Dolayısıyla dudak uyumuna bağlıdır.

-Il (52); gönder-il-miş-dür 7b/8, yarad-ıl-ur 9a/8, yaz-ıl-ur 11a/7, kes-il-mek 15b/4,
vir-il-ür 18a/5, kır-ıl-ur 30b/5, yırt-ıl-an 30b/4, İşid-il-ür 9a/5

Yuvarlak ünlülü tabanlarda ekin yardımcı ünlüsü yuvarlaktır.

-Ul (14) 14dök-ül-se 75b/11, dür-ül-me+si 104b/13, kon-ul-duk+da 71b/10

Yuvarlak ünlülü tabanda tek bir örnekte ekin ünlüsü hem yuvarlak hem de düzdür.

bozulmadığına 12b/7 ~ bozılır 40b/10

-In-, -Un-: Dönüşlü fiiler kuran bu ekin yardımcı ünlüsü düz ünlülü tabanlarda neredeyse uyuma bağlıdır.

-In (12); al-ın-duğ+da 12b/10, id-in-mek 124a/12, 28b/2, sev-in-dirür 78b/9

Yuvarlak ünlülü tabanlarda ise iki türlü şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Uyumlu örnekler (190): İki fiilde yazılmıştır.

ol-un-(177) , bul-un- (13)

Uyuma aykırı örnekler: İki fiilde uyuma aykırı yazılmıştır.

gör-in-en 28b/2, ol-ın-mış+dur 20a/10

Ünlü ile biten kelimelere örnekler:

hazır+la-n-mağ+dur 79b/4, daya-n-mağ 44a/2, bağ+la-n-ur 72b/12, boğaz+la-n-madan 120b/2, yağ+la-n-mağ 39a/10

-Ir-, -Ur-: Geçişli fiiller yapar.

düş-ür-me-mek 43b/10, geç-ür-mez 70a/5, piş-ür-mek 79b/8, iç-ür-di-ler 48a/8, art-ır-sın 80a/13, çık-ar-ır-dı 80b/2

-Iş-, -Uş-: Metnimizde 5 kez yazılmıştır.

kar-ış-mağ 51a/9, yet-iş-dür-mek 7b/8, gör-üş-di 123a/13, kar-ış-dırmamak+dur 10a/11, kar-ış-ub 16b/6, yet-iş-di 79a/6

-(I)t-: Bir fiilde iki kez kullanılmıştır. Ekin yardımcı ünlüsü dudak uyumuna tabidir.

korğ-ut-dı 76a/8, korğ-ut-mamak 101a/5

Tabanı ünlü ile biten kelimelerde;

çürü-t-dü-ñ 21a/7, büyü-t-dü-ñ 110b/13, oğu-t-sa 27b/2, beñze-t-mek 38a/13

çat+la-t-ma-y-a 137b/9, çoğal-t-du-ñ 110b/12, eri-t-mek 11b/6, uza-t-mağ 57b/10

1.2.2. Çekim Ekleri

1.2.2.1. İsim Çekimi

1.2.2.1.1. Çokluk Eki

+IAr: Ek, metnimizde (لْ) tek şekilde yazılmıştır. Kalın ünlülü tabanlarda kalın, ince ünlülü tabanlarda ince okunmuştur.

şifat+lar+dan+dur 6a/6, kitāb+lar+ı+n+a 7a/4, bāṭın+lar+ın 7b/6, oğlan+lar+ı+n+a 7b/7, bu+n+lar+ıñ 8a/1, günāh+lar+ı+n+dan 11a/4, melek+ler+i+n+e 12b/3, peygamber+ler+in 12b/4, ġāzī+ler+üñ 13a/1, ġanī+ler+i 14a/10

1.2.2.1.2. Hâl Ekleri

İlgi hâli:

+Uñ,+İñ; +nUñ,+nİñ: Bu ek metnimizde çok çeşitli şekilde kullanılmıştır. Ayrıca bazı kelimelerde ekin son ünsüzü “ñ (ك)” tercih edilmişken bazı kelimelerde “n (ن)” ünsüzü tercih edilmiştir.

Yuvarlak ünlülü tabana gelip dudak uyumuna tabi olan yuvarlak ünlülü ilgi hâli eklerine örnekler:

rūḥ+uñ 26b/9, ḥatun+uñ 71a/13, bu+nuñ 21b/11 62a/7

Düz ünlülü kelime tabanına gelip dudak uyumuna tabi olmayan yuvarlak ünlülü ilgi hâli eklerine örnekler:

şāğ+uñ 47a/12, ağaları+nuñ 2a/2, ahibbā+nuñ 2b/10, cihān+uñ 3a/10, ḥarşlar+uñ, kişi+nuñ 2a/6, 5b/6, te‘ālā+nuñ 7a/11, ḳoñşıları+nuñ 26a/11, varlığı+nuñ 28b/1, şadaḳa+nuñ 36a/3, altın+uñ 43b/4, ĩmān+uñ 51b/11, ben+üm 128b/1 , biz+üm 3b/3

Düz ünlülü tabana gelip dudak uyumuna tabi olan ilgi hâli eklerine örnekler:

mes’ele+niñ 3b/6 te‘ālā+niñ 4b/7, ‘amel+iñ 99a/1, ḥalk+ıñ 4b/8, şıfatlar+iñ 5b/5, varlığı+niñ 6a/12, ağac+iñ 17a/4, oḳuya+niñ 17b/4, maḳam+iñ 16a/10, tevḥīd+iñ 9a/6, ḥatunları+niñ 2a/2, a+niñ 15b/4 17a/7, ben+im 2b/6 , biz+im 3a/5, siz+iñ 131b/1

Aynı kelimenin ekinin, hem düz ünlü hem yuvarlak ünlü almış şekillerine örnekler:

te‘ālā+nuñ 4b/7 te‘ālā+nuñ 7a/11, varlığı+nuñ 6a/12 varlığı+nuñ 28b/1, halk+ıñ 4b/8 halk+uñ 132/5, a+nuñ 71b/8 a+nuñ 15b/4, ben+im 2b/6 ben+üm 128b/1, biz+im 3a/5 biz+üm 3b/3

Ekin son ünlüsünün “n” (ن) olduğu kelimelere örnekler:

el+in 61a/8, tuzaklar+ın 98b/12, yapraklar+ın 104a/12, bıçağ+ın 106a/11, siz+in 58a/13, oruc+un 37a/9

Yükleme hâli:

+I: Yüklem hâli eki daima dar ünlülü olup 3. tekil iyelik eklerinden sonra araya bir pronominal n ve ünlü ile biten diğer kelimelerde ise kaynaştırıcı y almıştır.

günāh+ı+n+ı 25b/4, şehvet+i 36a/8, koğu+y+ı 48b/7, kul+ı 52a/3

Metnimizde bazı kelimelerdeki akkuzatif ekleri hemze ة ile yazılmıştır.

چیرائی çirā’ı, دُعائی du‘āyı, كُودِي gövdeyi, سَبَابِهِ sibābeyi, تَرْجُمَهُ tercümeysi, فَايِدَهُ fā’ideyi, كِمْسَهُ kimseyi, لَاتِفِي laṭifeyi, دُنْيَايِ dünyāyi, كُورُوقِي korkuyı

+n: Bu ek üçüncü şahıs iyelik eklerinin üzerine getirilerek kullanılır. Metnimizin yazıldığı dönemde işlekliliği azalan bir ek olmasına rağmen yaygın şekilde kullanılmıştır.

+n (223); haqlar+ı+n 2a/9, ara+sı+n 3b/7, murādlar+ı+n 3b/11

Yönelme hâli:

+A: Ek üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra araya pronominal n, diğer ünlülü durumlarda ise kaynaştırıcı y ünsüzü almaktadır.

kimse+y+e 2a/11, tercüme+y+e 3b/10, kible+y+e, te‘ālā+y+a 35a/13, fuqarā+y+a 38a/12, boğazi+n+a 39a/13, maḥremi+n+e 38a/13, günü+n+e 38b/10, müslimānlar+a 43a/12, abdest+e 2a/4, helāk+e 115a/6, ban+a 30a/6, olmağ+a 124b/5

Bulunma hâli:

+DA: Metnimizde bu ek hep tonlu şekliyle kullanılmıştır.

cevābı+n+da 129b/3, dünyā+da 130b/12, kıtı+n+da 131b/4, anlar+da 7a/3, maḥalli+n+de 124b/9, cennet+de 125a/7, maḥşer+de 126a/1

Ayrılma hâli:

+**DAn:** Üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra araya bir pronominal n alır. Ek, ünsüz benzeşmesine tabi değildir.

belâ+dan 127a/13, mekân+dan 6b/13, şeyler+den 7b/5, eli+n+den 9a/9, oruç+dan 37a/2

Eşitlik hâli:

+**çA:** Ekin genel fonksiyonu kelimelere eşitlik anlamı katmaktır. Ekin ünlüsü ince ünlülü tabanlarda ince, kalın ünlülü tabanlarda kalın okunmuştur. Ekin ünsüzü her kelimedede (چ) harfiyle yazılmıştır. Bu sebeple ekin, ünsüz benzeşmesine tâbi olup olmadığını tam olarak göremiyoruz. Ancak metnimizde bu ek, ünsüz benzeşmesine tâbi olarak okunmuştur.

çok+ça 45a/6, olduk+ça 52a/2, eyledik+çe 30b/1, bek+çe 33b/8, gitmedik+çe 81a/7 doğru+ca 3b/8, tamam+ca 4a/2, bu+n+ca 15a/12, datlı+ca 79b/8, böyle+ce 8a/7, zerre+ce 10b/12, gizli+ce 62a/9

Vasıta hâli:

+**ile :** Bu edatın ekleşme sürecinin örneklerini metnimizde görmekteyiz. (ile > IA).

Metnimizde edat, kelimededen ayrı yazılıp ekleşmemişse ayrı gösterilmiştir.

+ile (308); belâlar ile 2b/1, delîl ile 3b/5, şifât ile 6a/1, fehm ile 8b/3

Henüz ekleşmenin tamamlanmadığı ancak kelimeye bitişik yazılmış olanlar, ünlü uyumuna bağlı olarak okunmuştur. 166 kelimedede yazılmıştır.

Kalb-ile 8b/5, tevfiğ-ile 10a/7, şey-ile 12a/1, miftâh-ile 13a/6, kesilmek-ile 15b/4, aşk-ıla 12a/6, şifât-ıla 12a/12, olmağ-ıla 12b/12, şıdğ-ıla 15b/1, hülûş-ıla 16b/1, kolayluğ-ıla 23b/11

Ekleşmenin tamamlanmış olduğu kelimelerde edat, ünlü uyumuna bağlı olarak okunmuştur.

melekle 24a/5, ilimle 24b/1, gayetle 25a/2, ekmekle 45b/ der kenar 22, rühemâlıkıla 58b/2, rıfıkıla 67b/6, bıçağıla 110b/3

Üçüncü şahıs iyelik ekleriyle yazılan ile edatına örnekler:

hāk te‘ālānıñ hūkmi-le ve bilmesi-le 8a/3, bildügi-le 18b/2, sermāyesi-le 18b/13, dünyā sevdāsı-la 9a/12

+**bile**: Metnimizde 3 örneği bulunmaktadır.

nā-mahrem bile olmağ 34 d.k./5, üç şeytānlar dördi bile iğvā iderler 72b/9, şeytān bile yer 90b/3

+**ile bile**: “ile” ve “bile” iki aynı görevli ekin birleşmesiyle oluşmuştur. Metnimizde vasıta hali eki olarak kullanılmıştır. Altı yerde kullanılmıştır.

sen dağı ‘ālimler ile bile olasın 23a/6

tā ki anıñ ile bile cennete gire 77a/10

‘ilim-ile bile sekūneti ve hilmı taleb eyleyün 66a/13

zīrā anlar ile bile Hādice ve Fātıma... 32a/1

fā’izin ile bile cennete girmez 136b/6

iftitāh tekbiri “imām ile bile” deyüb kılsa 133b/2

Yön Ekleri: Yön eklerinden metnimizde sadece +rA ekini görmekteyiz. Bu ek işlek olmaktan ziyade kelimelerde kalıplaşmış bir şekilde bulunmaktadır.

soñra (33), üzre (2), taşra (10), nereye (1)

1.2.2.1.3. İyelik Ekleri

1. Tekil Şahıs: 1. tekil şahıs ekleri metnimizde hem düz hem yuvarlak ünlülü olmak üzere iki şekillidir ve dudak uyumuna aykırı örneklerde bulunmaktadır.

Ek, ünlüyle biten isimlere +m şeklinde gelmiştir.

+m (7); kıble+m 29a/7, vākı‘a+m+da 29b/11 du‘ā+m 85a/6, hişşe+m+i 125a/9, kendi+m+e 68a/5, nebī+m 29a/4, pāre+m+i 110b/3

Düz ünlülü tabanlarda uyuma bağlı örnekler:

+Im (135); cān+ım 2b/6, ümmet+im 9a/6, şāhib+im 9a/6, ibādet+im 25a/9, nefes+im 25a/10, günāh+ım 25a/10, sağlıg+ım 78a/5, rabb+im (6), nefes+im 25a/10, nefis+im 123a/4

Düz ünlülü tabanlarda uyuma aykırı örnekler 13 kelimedede bulunmaktadır;

dīn+üm 29a/6, ev+üm 56a/13, iftiḥār+um 139a/8, mürşid+üm 139a/8, ben+üm (2), biz+üm (3), rabb+üm+üñ 29a/5

Yuvarlak ünlülü tabanlarda dudak uyumuna bağlı örnekler 16 kelimedede bulunmaktadır:

‘ömr+üm 123a/5, dost+um+a 127a/3, rûḥ+um 18a/12, oruc+um 39b/6, dost+um 11b/10

Yuvarlak ünlülü tabanlarda dudak uymuna aykırı 1 örnek bulunmamaktadır:
göz+im+üñ 139b/13

2. Tekil Şahıs:

+Uñ, Iñ: Metnimizde 2. şahıs iyelik eki çoğu kelimedede dudak uyumuna bağlıdır. Ancak uyuma tâbi olmadığı örneklerde mevcuttur.

ma‘lûm+uñ 61a/12, kıllar+uñ+ı 54b/3, nefsi+in+i 4b/10, günâhlar+ın+dan 14b/4, sabr+in 18b der kenar/6, müte‘allik+in+e 66b/10, düşmân+in 75b/1, ev+in 79a/4, ‘amel+in+i 98b/5, kavm+in 101b/12, nefsi+in+e 105a/5

Ayrıca beş örnekte ekin ünsüzü nazal n (ك) ile yazılmamıştır.

mecâl+un 59b/4, oruç+un 37a/9, ev+ün 56a/12, ad+ın 115a/4, dostlar+ın 111a/2, ‘ibâdet+in+den 126a/7, ziyâfet+ün 64b/4, itdüg+ün 53b/13

3. Tekil Şahıs:

+sI, sU, I, U: Metnimizde 3. şahıs iyelik eklerini genellikle dudak uyumuna tabi olarak görürüz. Ancak uyumu tabi olmayan şekilleri de mevcuttur.

Ek, düz ünlülü tabanlarda dudak uyumuna bağlıdır. +sI 493 kez, +I 982 kez yazılmıştır.

şenâ+sı 4b/7, semere+si 15a/7, dünyâ+sı+n 21b/3, gevde+si 51a/11, kıngı+sı 17a/10
‘alâmet+i 17b/10, mirâş+ı 19a/12,

Yuvarlak ünlülü tabanlarda uyuma bağlı olan şekillerden +sU 1 kez, +U 18 kez yazılmıştır.

dolu+su 40b/8, oğ(u)l+u 129a/13, üst+ü+n+e 110a/10

Yuvarlak ünlülü tabanlarda uyuma tabi olmayan şekiller 35 kez yazılmıştır.
korku+sı 14b/5, koñşu+sı 26a/8 uyku+sı 36a/12, dolu+sı 39b/2, mağlub+ı 17b/8, yük+i 18a/10, dost+ı 22b/13, gün+i+dür 106a/7, sürür+ı 108b/9

1.Çoğul Şahıs:

+mUz, +mIz: Metnimizde bu eki hem uyuma bağlı hem uyuma bağlı olmayan şekliyle görüyoruz.

+mUz (37); erleri+müz 2a/7, türkçe+müz 2b/13, niyyeti+müz 3a/5, peygamberi+müz+den 12b/6, resülü+müz 7b/3, niyyeti+miz 3a/5, du'â+muz+ı 86a/1, 'ayb+umuz+ı 3a/4, risâle+müz+i 3a/8, şübhe+müz 12b/11, türkçe+müz 2b/13

+mIz (7); peygamberi+miz+üñ (2), rabbi+miz 127a/1, niyyet+imiz 3a/5, düşmân+ımız+dur 86a/7, ışşılâğ+ımız+da 123a/9, put+lar+ı+mız+a 64b/5

2.Çoğul Şahıs:

+ñUz, +ñIz: Metnimizde bu eki hem uyuma bağlı hem uyuma bağlı olmayan şekliyle görüyoruz.

+ñUz(6); nefsu+ñüz+i 1b/8, qalbleri+ñüz 86a/12, kendü+ñüz+i 86a/20, rabbü+ñüz 93b/8, 'azm+iñüz 131b/1, şevâblar+iñüz+ı 76b/6

+ñIz (20); hisse+ñiz 125a/7, qalbi+ñiz+den 125a/12, nefsi+ñiz+de 131a/13, içi+ñiz+de 133a/9, 'ağāyidü+ñiz 3b/13

3.Çoğul Şahıs:

+lArI: Bu ek metnimizde tek şekilli (لِر) yazılmıştır. Kalın ünlülü tabanlarda kalın, ince ünlülü tabanlarda ince okunmuştur.

pehā+ları 25b/12, melek+leri+n+e 7a/1, peygamber+leri+n+e 12b/4, nefes+leri+n 16b der kenar/4, ev+leri+n+de 26a/12, kitāb+ları+n+a 7a/4, günah+ları 9a/7

1.2.2.1.4. Soru Eki

+mI: Soru eki metnimizde düz ve dar ünlülü şekilde tek örneklidir. Bu sebeple yuvarlak tabanlarda uyuma bağlı değildir. 36 kez yazılmıştır.

şayyibāt mı 16b/2, olur mı olmaz mı 17a/1, inşāf mıdur 4b/2, qadīm midür 68b/11, var mıdur 75a/1

1.2.2.2. Fiil Çekimi

1.2.2.2.1. Bildirme Ekleri

1. Tekil Şahıs: Birinci tekil şahıs bildirme ekleri bütün örneklerde +Am ekiyle yapılmıştır. 9 kez yazılmıştır.

ben+em 87b/13, muhtac+em 97b/2, rāzı+y+em 80a/8, ‘aciz+em 30b/12, kulu+y+em 98b/9, milletinden+em 29a/7, kul+am 99a/5, Cebrā’il+em 30b/9, eviy+em 70b/13

2. Tekil Şahıs: İkinci tekil şahıs bildirme ekinin, metnimizde hem dudak uyumuna bağlı hem de bağlı olmayan örnekleri mevcuttur. 5 kez yazılmıştır.

+sUn, sIn:

mecnūn+sun 123a/1, eyleyici+sūn 54b/3 muṭlaḳ+sın 54a/13, kişi+sin 98a/10, ‘ābid+siñ 98a/10

3. Tekil Şahıs: Metnimizde üçüncü şahıs bildirme +dUr ekiyle yazılmıştır. Sadece iki örnekte, ekin eski biçimi olan +tur-ur şekli kullanılmıştır. Ek bazı kelimelerde dudak uyumuna tâbiyken bazı kelimelerde değildir. Ayrıca tonsuz ünsüzle sonlanan tabanlarda da ünsüz benzeşmesine tâbi değildir.

+dUr, +dİr:

mevcūd+dur 8b/1, yok+dur 8b/7, mezmūm+dur 14a/3, pehāsi+dur 9a/1, korkmak+dur 10a/1, ummak+dur 10a/3, yakın+dur 10b/8, koyan+dır 18b/2, aḥmaḳlıḳ+dır 4b/3, kulı+dır 8b/12,

+dUrUr:

ādem durur 29a/8, ziyāret durur 34b/12

1. Çoğul Şahıs: Birin çoğul şahıs bildirme eki sadece, olumsuz yargı bildiren “değil” kelimesi üzerine gelmiştir. İki örnekte geçmektedir. Dudak uyumuna tabi değildir.

+üz:

ḳādir degil+üz 52a/8, 52a/9

2. Çoğul Şahıs: İkinci çoğul şahıs bildirme eki de sadece, olumsuz yargı bildiren “degil” kelimesinin üzerine gelmiştir ve tek bir örneği bulunmaktadır.

+siñiz:

ḳadir degil+siñiz 113a/11

3.Çoğul Şahıs:

+lArdUr:

bun+lardır 52b/1, bun+lardur 81b/11, adam+lardur 30b/5, belā+lardur 128b/10

1.2.2.2.2. Şahıs Ekleri

Zamir menşeli şahıs ekleri:

1.Tekil Şahıs -Im :

Metnimizdeki birinci tekil şahıs ekleri, dudak uyumuna bağlıdır. 16 kez yazılmıştır.

işler-im 92a/8, sever-im (3), gideceg-im(2), olay-ım 16a/6, ider-im (8), çeker-im 110b/4

2.Tekil Şahıs -sUn, -sIn:

-sUn (7); işler-sün 73b/12, ider-sün 101b/13, olur-sun (2), gider-sün122b/12, urur-sun134b/2, yaşar-sun 78a/7

-sIn (21); sever-sin 30b/12, ider-sin 54a/11, bilür-sin 30b/12, , bula-sın 103b/13, olmaya-sın 37b/1, olmaz-sın 59a/13, artır-sın 80a/13

3.Tekil Şahıs Ø:

hıfz ider 20a/1, şıklet çeker 20b d.k./3, cehenneme düşer 24b/2, bilür 100b/6

1.Çoğul Şahıs -Uz,- Iz:

-Iz (4); ider-iz 86a/1, sever-iz 109a/1, kırkır-ız 86a/9, alur-ız 125a/1

-Uz (4); dir-üz 123a/1, ider-üz 133a/4, , girür-üz, sever-üz 86a/6,

2.Çoğul Şahıs: -sIz, -sUz

-sIz (46); itmez-siz (4), id-siz (22), yer-siz 86a/13, ola-sız (5), atar-sız 86/10

-sUz (2); dur-ur-suz 19a/11, oğu-r-suz 86a/5

3.Çoğul Şahıs -lAr:

olur-lar 111b/9, alur-lar 125b/1, dir-ler 7a/5, yedürececek-lerdür 75b/10, idecek-lerdür 112a/10, duracak-lardur 112a/9, ura-lar 89b/3

İyelik menşeli şahıs ekleri:

1.Tekil Şahıs -m:

-m (119); itse-m 76a/3, gitse-m 79a/6, eylese-m 139a/6 inandı-m 7a/4, işledi-m 12a/7, itdü-m (35), getürdü-m (13), buldu-m (13)

2.Tekil Şahıs -n,-ñ:

oğusa-n 19a/9, ise-n 29b d.k./3, değil ise-ñ 61b/2, yazdu-n 54a/9, gitdi-ñ 61b/4, harcadu-ñ 21a/6

3.Tekil Şahıs Ø :

tozlasa 11b/4, oğusa 112b/7, buldı 22b/12, buyurdı 24a/8, ma'lûm oldu 26b/11

1.Çoğul Şahıs -k:

-k (12); itse-k 64b/5, gitse-k 64b/5, getürdü-k (5), itdü-k (2), eyledi-k 129b/7, görmedi-k 19b/1, yedi-k 64b/4

2.Çoğul Şahıs -ñIz, -ñUz:

-ñIz(1); şâbir olursa-ñız

-ñUz(5); 131b/1Peşimân oldu-ñuz 133a/4, meşğül oldu-ñuz 86a/12, gördü-ñüz 19b/2, hediye itdü-ñüz 76b/7, bildü-ñüz 86a/3

3.Çoğul Şahıs -IAr:

ıtutsa-lar 38a/4, itse-ler 81a/13, bilse-ler 102a/10, yedirdi-ler 2a/8, gitdi-ler 19a/13

1.2.2.2.3. Zaman Ekleri

1.2.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zaman:

-dI, -dU: Ekin ünsüzü daima ð harfiyle yazılmıştır. Ünsüz benzeşmesine işaret eden ت 'li kullanım metnimizde bulunmamaktadır. Ayrıca bu ek bazı kelimelerde dudak uyumuna tâbiyken bazı kelimelerde tâbi değildir.

-dI (662); ağlaş-dı-lar 126/13, olun-dı (31), bakmazlar-dı 31a/13, başla-dı 111a/10, koy-dı-lar 64b/6 olunur-dı 118a/5 bozul-dı 41a/7, buyur-dı 66a/1, otur-dı 121a/10, sor-dı 122b/12, şağın-ur-lardı 31b/1, şağla-dı 126b/10, gel-di-se 6a/1, gel-ür-di 65a/1, di-di (89)

-dU (130); getir-dü-m 5b/13, inan-du-m 7b/12, şığın-du-m(2), bul-du-m 52b/5, yaz-du-n, ol-du (9), kaldurur-du-m 127a/7, koy-du-m(2), sor-du-m 75a/3, yaz-du-n (2), it-dü (39), büyü-t-dü-ñ 110b/13, çürü-t-dü-ñ 21a/7, di-dü-m (3), gel-dü-m 30a/11

1.2.2.2.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman:

-mİş, -mUş: Bu zaman ekimiz sadece üçüncü şahıslarda kullanılmıştır. Ekin ünlüsü bazı kelimelerde dudak uyumuna tâbi, bazı kelimelerde tâbi değildir.

-mİş (62); gel-miş-dür 7a/5, gönderil-miş-dür 7b/8, de-miş-ler 68b/2, olun-mış-dur 59b/10,

-mUş(5); ol-muş-dur 99a/5, buyur-muş-lar 31a/2, öl-müş 86a/2, olun-muş-dur(2)

1.2.2.2.3.3. Geniş Zaman:

-Ar (58): kaç-ar-sa 56a/3, kıl-ar-sa 72b/11, um-ar-sa 74a/8, um-ar-am 140a/2 id-er-se 75a/3, id-er-em 53a/9, bin-er-em 123a/3 gid-er-ken 34a/12, geç-er-ken 85b/12, yaz-ar-lar 84a/5

-r(114): di-r-ler 7a/5, söyle-r-se-n, iste-r-siñ 78a/5, oğu-r-lar 19b/3, sakla-r-am 139a/2

-Ur(530), Ir(4): yat-ur-ken 43b/9, buyur-ur 27a/6, bil-ür-ler 27a/3, vir-ür 26b/7, kıl-ur 98b/6, art-ır-sın 80a/13, çıkar-ır-dı 80b/2, gir-ir-üz 77b/12, vir-ir-dü-m 84b/6

Geniş zamanın olumsuzu **-mAz (103):**

gir-mez 114a/9, bil-mez-sin 115a/4, gizle-mez 119a/1, gel-mez 122a/11, gör-mez-siñ 123a/2, düş-mez-ler 125b/4, baq-maz 132a/1, kalq-maz 138b/4, ol-maz-sa 138b/9

1.2.2.2.3.4. Gelecek Zaman:

-AcAk (21): gel-ecek-dür 35a/12, yedür-ecek-lerdür 75b/10, çekil-ecek-dür 106b/7, ol-acaq-dur 81a/2, koyul-acaq-dur 106b/6, dur-acaq-lardur 112a/9, gör-ecek-dür 113a/12

-sA gerek(dür): Ayrıca metnimizde gelecek zaman ifadesi -sA gerek(dür) birleşik yapısıyla da karşılanmıştır. 4 kez kullanılmıştır.

dökül-se gerekdür 75b/11, it-se gerekdür 25a d.k./13, geç-se gerekdür 27b/8, itme-se gerekdür 28a/8

1.2.2.2.4. Tasarlama Kipleri

1.2.2.2.4.1. Emir Çekimi:

1. Teklik Şahıs -AyIm:

-AyIm (6); ol-ayım 16a/7, ver-eyim (2), bildir-eyim (2), bil-eyim 78a/6

2. Teklik Şahıs Ø:

uyan 9a/13, gör 9a/13, ittiba^ç eyle 103b/11, tevbe it 133a/12, şaşma 133a/12,

3. Teklik Şahıs -sUn, -sIn:

-sIn (2); artır-sın 80a/13, incin-sün 136a/4

-sUn (46); ol-sun 88a/1, yaz-sun 136a/8, çık-sun 41a/1, oruç tut-sun 74b/4, itme-sün 136a/5, eyle-sün (8), it-sün (5), vir-sün 57b/7, dinilme-sün 4b/13, di-sün 74b/7 137b/1

1. Çoğul Şahıs -AlUm: Metnimizde 6 kez kullanılmıştır.

id-elüm 112a/4, vir-elüm 30b/3, gid-elim 112a/3, eyle-y-elüm 118b/7, ol-alım 112a/3, tağ-alım 112a/4

2. Çoğul Şahıs -Uñ: Ek ünlüsü daima yuvarlaktır. 12 kez yazılmıştır.

eyle-y-üñ (3), vir-üñ (2), getir-üñ (6), götür- üñ 80b/3

3. Çoğul Şahıs -sUnlar: Ek ünlüsü daima yuvarlaktır. 4 kez yazılmıştır.

kalk-sunlar 138b/4, gey-sünler 80b/9, dime-sünler 112a/4, kııl-sunlar 74b/5

1.2.2.2.4.2. İstek Çekimi:

Metnimizde istek çekimi -A ekiyle yapılmıştır.

1. Tekil Şahıs: 3 kez yazılmıştır.

azāb id-em 134b/3, dīne mine'l-ibrār ol-am 123b/3, nemmāmluḡ itme-y-em 118b/12

2. Tekil Şahıs: 7 kez yazılmıştır.

id-e-sin 122a/13, olma-y-a-sun 119b/9, inme-y-e-sin 79a/4, bil-e-sin 4a/2, giriftar olma-y-a-sın 120a/13, selāmet bul-a-sın 122b/4, gāfil olma-y-a-sın 37b/1

3. Tekil Şahıs: di-y-e 39a/1, itdürme-y-e 42a/3, ye-y-e 50a/2, sū-u zan itme-y-e 62b/3

1.Çoğul Şahıs:

2.Çoğul Şahıs: 26 kez yazılmıştır.

s'ay id-e-siz 4a/4, ber-murād ol-a-sız 3a/4, 'ibret al-a-sız 126b/5, ğāfil olma-y-a-sız 29a/1

3.Çoğul Şahıs: 6 kez yazılmıştır.

şatdurma-y-a-lar 42a/2, darılma-y-a-lar 42b/2, bakma-y-a-lar 80b/11, ur-a-lar 89b/3, kı-l-a-lar 96b/4, şor-a-lar 29a/12

1.2.2.2.4.3. Şart Çekimi:

Metnimizde şart çekimi **-sA** ekiyle yapılmıştır. 255 kez yazılmıştır.

1.*Tekil Şahıs:* it-se-m 76a/3, git-se-m 79a/6

2.*Tekil Şahıs:* oğu-sa-n 19a/9, değil i-se-ñ 61b/2

3.*Tekil Şahıs:* tozla-sa 11b/4, oğu-sa 112b/7,

1.*Çoğul Şahıs:* it-se-k 64b/5, git-se-k 64b/5

2.*Çoğul Şahıs:* şābir olur-sa-ñız,

3.*Çoğul Şahıs:* tutsa-lar 38a/4, itse-ler 81a/13

1.2.2.2.4.4. Gereklilik Çekimi:

-mAlI (dUr) : 6 kez yazılmıştır.

olun-malı-dur 23a/6, al-malı-dur (2), itdür-meli-dür 42a/1, bil-meli-dür (2)

-mAk gerek: 6 kez yazılmıştır.

almaq gerekdür 79a/5, yemek gerekdür 49b/13, abdest almak gerek 60b/12, hüs-nü zan itmek gerek 62b/2, 'ācizem demek gerekdür 30b/13, anıñ gibi almak gerekdür 32a/13

1.2.2.2.5. Birleşik Zaman Çekimleri

1.2.2.2.5.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi

2 kez yazılmıştır.

ümit kes-miş-di 47b/10, koy-mış-dı 50b/8

1.2.2.2.5.2. Geniş Zamanın Hikayesi

Metnimizde 24 kez yazılmıştır.

‘amel id-er-di-ñ 15a/12, ‘amel id-er-dü-m 15a/13, vir-ir-dü-m 84b/6, sev-er-dü-m 108b/8, sev-er-dü-m 108b/8, çık-ar-dı 21b/6, buyur-ur-dı 80b/2, duy-ur-dı-lar 14b/13, kaldur-ur-du-m 127a/7, gel-ür-di 65a/1, giz+le-r-di 119a/3, oğu-r-dı 91b/12, karşı+la-r-dı 80a/12

1.2.2.2.5.3. İstek Kipinin Hikayesi

1 kez yazılmıştır.

ol-a i-di 132a d.k./2

1.2.2.2.5.4. Geniş Zamanın Şartı

51 kez yazılmıştır.

muttaķı ol-ur-sa 129a/8, kaç-ar-sa 56a/3, iste-r-se-ñ 14b/6, kal-ur-sa 90b/4, bul-un-ur-sa 107b/2, yala-r-sa 69b/12

1.2.2.2.5.5. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

1 kez yazılmıştır.

gel-di-se 6a/1

1.2.2.3. Zamirler

1.2.2.3.1. Şahıs Zamirleri

1.Tekil Şahıs

ben : 113 kez yazılmıştır.

baña : 15 kez yazılmıştır.

2.Tekil Şahıs

sen : 47 kez yazılmıştır.

saña : 20 kez yazılmıştır.

3.Tekil Şahıs

ol : 152 kez yazılmıştır.

anuñ : 2 kez yazılmıştır.

anıñ: 47 kez yazılmıştır.

1.Çoğul Şahıs

biz : 36 kez yazılmıştır.

2.Çoğul Şahıs

siz : 20 kez yazılmıştır.

3.Çoğul Şahıs

anlar : 40 kez yazılmıştır.

1.2.2.3.2. İşaret Zamirleri

bu: 72a/1, 76a/8, 87b/10

ol: 50b/5

anlar: 40 kez yazılmıştır.

anı: 35 kez yazılmıştır.

anda: 9 kez yazılmıştır.

andan: 30 kez yazılmıştır.

bunlar: 23 kez kullanılmıştır.

1.2.2.3.3. Dönüştülük Zamirleri

Metnimizde dönüştülük zamiri “kendi ve kendü” kelimeleriyle iki şekilli kullanılmıştır.

kendü (10); kendüden 13b/10, kendüsinden 19a/3, kendü 31b/5, kendüñi 71b/13

kendi (65); kendisinden 5b/13, kendine 7b/5, kendi 10b/12, kendini 13b/8

1.2.2.3.4. Belirsizlik Zamirleri

cem'ı (8): 7b/10, 99a/9, 99b/7, 122b/7, 130b/10, 129a/9, 31b/13, 115a/12

cümle (48): 7a/4, 12b/1, 18a/5

her kim (3): 17a/5, 79b/13, 136a/7

her kimse (1): 67a/5

her bir (13): 23b/1, 27b/6, 35a/12, 55b/1, 107a/10

her şey (9): 6a/5, 10a/13, 44a/13, 54a/13, 92a/5

kimse (140): 52a/12, 10a/11, 11a/12

1.2.2.3.5. Soru Zamirleri

kim: mesrūr itmez şey^c **kim** alır? 124b/13

ķanda: **ķanda** ķaldı ķadaķa virmek 138a/5

ne: Ebū Hureyre, yā **ne** gördüñüz, didi. 19b/2

ķaç: Anlardan **ķaçı** resüldür, denildi. 7a d.k/14

1.2.2.4. Sıfatlar

1.2.2.4.1. Niteleme Sıfatları

...maħlūkātarda görinen **acāyib** ĥallerde ve **güzel** (2) uslūblarda ve **ġarāyib** ŗan^catlarda ...28b/3

Eziyyetli şeyler gelmezden... 58a/7

1.2.2.4.2. İşaret Sıfatları

bu:

Bu mertebeye sa^cy eyle. 59b/13, **bu** mezkūrlarıñ biri 61b/1, **bu** du^cāyı dā^cimā oķurlardı 66a/5

ol:

Ol kimseden 67a/3, **ol** ĥasletler 68b/11, **ol** kelīme 72a/11

O (3):

o dalları 10a d.k./10, **o** sırrı 15b/9, **o** kimse 30b/8

şol (11):

şol kimseye 22a/5, **şol** ^cālim 26b/2, **şol** şabır 130a/2, 26b/3, 26b/4, 130a/2, 22a/5, 26b/1, 26b/2, 29a/12, 74a/4

şu (2):

şu beşâret 9a/17, şu yüregim 139a/11

iş bu (2):

iş bu haddüñ kâtibin 136a/7, iş bu kitâb 139b/13

1.2.2.4.3. Sayı Sıfatları

1.2.2.4.3.1. Asıl Sayı Sıfatları

bir ateş 136b/8, **bir** parça etmek 134b/8, **iki** rik'at 137b/2, **iki** cihânda 3a/4, **üç** 'ilmi 2b/9, **yüz** **çoksan** yıl 15b/1, **yüz** **altmış** **altı** sene 31a/7

1.2.2.4.3.2. Sıra Sayı Sıfatları

üçüncü şart 35a/4, **dördüncü** kat 41b d.k./4, **beşinci** 'ağabe 23b/4, **altıncı** vâcib 119b/7

1.2.2.4.4. Belirsizlik Sıfatları

ba'zı ahibbânuñ 2b/10, **ba'zı** kütübde 2a/10,

cümle meleklerine 7a/1, **cümle** peygamberlere 7a/13,

her mü'min 13a/8, **her** durağda 23a/13,

birkaç şey 105b/11,

belki **hiç** dünyâ kelâmı söylememekdür 21a/2, **hiç** mevcüd yokdur 8b/6

bunca günâhı 71a/11, **bunca** 'amellerim 5b/5

hiçbir şeye 6b/2

1.2.2.4.5. Soru Sıfatları

Ne şeyi bize emir idersin, didiler 64b/1, Sen **ne** miqdâr zahire istersiñ 78a/5

1.2.2.5. Zarflar

1.2.2.5.1. Durum Zarfları

böyle (6):

'âdeti **böyle** cârî olmuşdur 99a/5, 18a/13, 51a/6, 77b/5, 80b/4, 91a/7

öylece (5):

Zîrâ hadîş-i şerîfde **öylece** olmuştur 105a/1, 34a/12, 70b/2, 79b/11, 90a/11

eyle:

Güya dirilmekleri **eyle** olur 24b/13

1.2.2.5.2. Zaman Zarfları

Günüñ **evvelinde** söylemek hâyırlıdır 9a/2

Elli vakt namâz **gice ve gündüz** farz idi 118a/9

Her dem anîla añlanur 139b/3

Andan-soñra müceddeden peygamber gelmez 7b/9

Hâk te‘âlânîñ rahmetin **her kaçan** ‘âşî ise de ummağdur 10a/2

1.2.2.5.3. Yer-yön Zarfları

Anda:

Anda dururken du‘a ide. 91b/4

1.2.2.5.4. Miktar Zarfları

ğadar:

bir ‘umre şevâbı **ğadar** şevâb yazılır 103a/7, bir pâremi cehenneme atmış **ğadar** elem çekmiş çekerim, didi. 110b/4

az:

‘ibadetin **az** görmek 11b/17

çok:

dünyâ az ise de **çok** görmek 11b/12, **çok** ağlamak 11b/8

1.2.2.5.5. Soru Zarfları

Ne:

Ba‘zî ‘ârifler **ne** buyurdılar 2b/8, Ehl-i dünyâ fâ‘ide **ne** istersin, didikde 125a/11

Niçün:

Yā Ebā Bekir! **Niçün** beni urursun, didi. 134b/2, Biri şol ‘ākıllı **niçün** ‘ilim öğrenmez
26b/2

1.2.2.5.6. Zaman Zarfları

Hātemü’l- Eşam hāzretleri **bir gün** hātünına didi ki 78a/4

bu gün ikindi vaqtinde ta‘ām yemek gerekdür 49b/13

1.2.2.6. Bağlaçlar

ammā (43):

...hāli gāyet-ile müşkül olur. **Amma** ‘ākıllı ve başiret şāhibi olan... 121a/13

belki (25):

Pehāsı altun ve gümüş degildür. **Belki** pehāsı cennetde hişşenizdür 125a/6

eger (43):

maṭlūbları fevt olur. **Eger** şābır-ı cemīl iderlerse āhir-i cezīl 131b/10

daḥı (197):

Bir melek **daḥı** çarşulara iner ve nidā ider 133a/7

gerçi:

Gerçi imān icmāli... 5b d.k./3

kim (2):

Nebīm ol Aḥmed’dür **kim** hem beşir hem nezīr 29a/4, Hem aşılm Ādem durur **kim**
oldurur ebu’l kebīru 29a/8

ki (55):

Ammā ol kimseler **ki** dar delükde... 30b/6

dA (37):

...ya’nī kendi ‘aybı zerrece **de** olursa 10b/12

Sultān şalāḥ-ile anlar(a) **da** şālih olur 103b/4

meger (3):

Biri kâfire **meger** gâyet lâzımda 110a/3

meger kim (11):

günâhlarından mü'eddebe gelmez. **Meger kim** rızası ola 28a/10

hattâ (8):

Zirâ zarara sebebdür. **Hattâ** muhaddis... 49a/10

lâkin (2):

Bu dördü cümlesinden hayırlıdır. **Lâkin** Fâtıma valideynüñ... 32a/3

velâkin (29):

Her seher vaqtında suhurlısa niyyetdür. **Velâkin** bir kimse Ramazân-ı şerîfde vaqtında 37b/12

mâdemki(2) ~ mādāmki (4):

...haķıķatine ulaşmaz **mademki** dilini ağır hāzinesine...

altun ve gümüşi **mādāmki** sever 22a/4

zirâ(104):

gayrı kimseniñ fişkından mesrür. **Zirâ** anda cehennem postı olur 65a/3

ya'nî (107):

‘Alîmun **ya'nî** bilici olucıdur 6a/8

ve:

Tevrât, Hâzret-i Mūsâ ‘aleyhi’s-selâm’a gelmişdür **ve** Hâzret-i ‘İsâ’ya İncîl gelmişdür 7a/10

ve daħı ~ ve daħı(38):

Birgüvî şerhi **ve daħı** Minhâci'l-‘Abidîn

hem:

Ādem peygamberdür. **Hem** ahir zamānda, Muḥammed faḥr-ı ʿālem habībullah.

100b/4

hem.....hem:

Nebīm ol Aḥmed'dür kim **hem** beşir **hem** nezir 29a/4

ya:

tevbe virmek **ya** helāllaşmak 11a d.k./6

veya (2):

Bir kimse gice **veya** gündüz elli āyāt 27a/10

tā:

güneş batdıķda **ta** dan yeri aġarincadır 38a/10

tā ki (28):

ḥabis oluna. **Ta ki** şerrinden ḥalāş oluna 51b/5

1.2.2.7. Edatlar

illā (22):

ḥāşıl olmaz **illā** ḥalkdan kesilmek-ile olur 15b/4

çü(1):

Dost medḥinden ne aşşı, zem düşmanda **çü** ġam fāriġ... 140a/4

degin (19):

...yetmiş dil yaradılır. Kıyāmete **degin** şāḥibi içün istiġfār ider. 9a/8

deyü (22):

Evün taḥkik yandı, **deyü** haber viridi. 56a/12

gibi (59):

...seḥā ve meḥāsebe ve muvāzene **gibi** şeyler 63b/3

göre (5):

‘İbādetine **göre** cezā virür. 15a/9

nitekim (25):

Ḥaḳ te‘ālānıñ yardımına sebep olur. **Nitekim** geçmişdür 31b/7

içün (192):

cehennemden ḥalāş **içün** kalkan olur 24b/10

ḳadar (17):

Gözi baḳdıḡı **ḳadar** mezārı bol olur. 111b/7

ḡayrı:

ḥişşesince alduḡda aşlā oruçdan **ḡayrı** bir şey ḳalmaz 37a/8

ile bile (6):

“ile” ve “bile” iki aynı görevli ekin birleşmesiyle oluşmuştur.

sen daḡı ‘ālimler **ile bile** olasin 23a/6

1.2.2.8. Ünlemler

ey (27):

Ey ḡāfil! 75b/1

yā:

Yā Resūllullāh! 53a/1

hey (2):

Hey ‘āḳıllı!, **Hey** ḡāfil ‘āḳılsız!

1.3. SES ÖZELLİKLERİ

1.3.1. Ünlü Uyumu

1.3.1.1. Dil Uyumu

Eğer bir kelimenin birinci hecesi kalın (a,ı,o,u) bir ünlü ile başlıyorsa diğer hecelerdeki ünlülerde kalın olmak zorundadır. Eğer birinci hece ince bir ünlü (e,i,ü,ö) ile başlıyorsa diğer hecelerde ince ünlü ile devam etmek zorundadır. Büyük ünlü uyumu olarak da adlandırdığımız bu ses olayı Türkçenin her devrinde neredeyse tamdır. Metnimizde de dil uyumu tamdır.

Dil uyumunu gösteren bazı örnekler:

-AcAK

olunacak, aşılacak, batacak, duracaklardır, kalacak, koyulacaktır, iteceklerdir, binecek, çekilecektir, diyecektir, gelecek

-mAK

almak, olmak, kılmak, itmek, virmek, begenmek, bildürmek, gezmek, geymek

+cAK

kaykancaklık, gökçek

-dUK, dIK

eyledikleriçün, didikde, gitdiği, görmedik, olunmadıkça, bakdığı, eylediği, bilmediğimizi, gördük, işlemediği, olduğuçün, bulduğum

-IK, UK

kırık, uyanık, bölük, kesük, tükürük

+IİK, IUK

Cevmerdlik, dişilik, dilberliği, esirlikden, açlık, adamlığı, darlıkda, dostluğu, horluk, erkeklük, küçüklükde

1.3.1.2. Dudak Uyumu

Düzlük-yuvarlaklık uyumu olarakta adlandırdığımız bu ses olayı, bir kelimedede düz ünlüden sonra düz (a,e,ı,i), yuvarlak ünlüden sonra yuvarlak dar (u,ü) veya düz geniş (a,e) ünlülerin gelmesi şeklindedir.

Metnimizdeki kelimelerde dudak uyumunu gösteren örnekler;

ağız, karın, değil, eksik, oğul, koñşu, oruç, burun, topuk, oku-, getir-, gümüş, altın, eksil-, buyur-, köprü

Hem uyuma giren hem girmeyen iki şekilli örnekler de bulunmaktadır;

eksik/eksük, değil/degül, koñşu/koñşı, oku-/okı-, gümüş/gümiş, altın/altın, getir-/getür-, köprü/köpri

Eklerde;

Birkaç ek üzerinden incelemesi yapılacaktır.

+mI: Soru eki metnimizde düz ve dar ünlülü şekilde tek örneklidir. Bu sebeple yuvarlak tabanlarda uyuma bağlı değildir.

ṭayyibāt mı, olur mı olmaz mı, inşāf mıdır, ḫadīm midür, var mıdır

+sI: Üçüncü teklik şahıs iyelik eki, bir örnek haricinde daima düz ünlülüdür *ṣenāsi semeresi, dünyāsın, dürlüsi, köprüsi, dolusu*. Ünsüz ile sonlanan kelimeler gelen şahıs eki +I ekinin dudak uyumuna bağlı yuvarlak ünlülü örnekleri de mevcuttur. *oğlu, avucuna, burnuna, yoluna*

+sIn, -sIz, -Iz, +sInIz: muşlaḫsın, kişisin, ʿābidsiñ, degilsiniñ, olursanız dutarsınız, olmayasınız, ideriz, severiz

+sIz: ḫisabsız, ihtiyāçsız, ʿamelsiz, ʿözürsüz

+IIk: helaklığına, dilberligi, aḫmaḫlıḫdır, cāhillik

-IcI: dileyici, idici, eyleyici, bilici, işidici

-(I)l-, -(I)ş-, -(I)n-: binilür, çekilecek, gönderilmiş, kesilmek, yetişdi, yetiştürmek, bilindi, sevinmek, edinmek

-all, -IcAK, IncA zarf fiil ekleri: gidelim, olunalı, ṭaṭalım, ölicecek, ağarincadır, varınca, batınca, itmeyince, gelince

-dI: başlardı, bakmazlardı, gizlerdi, iderlerdi

-mIş: olmamışdır, itmemişdür, almışlardur

+dIr: *‘ardır, ahmaqlıktır, azdır, bunlardır, günâhdır, haqdır, hazırdır, kuludur*

-(I)k: *delikli, delik,*

-dIk: *itdiğiün, didikde eyledikleri, görmedik*

-I: *dolı, yazı, koku*

-Ir: *artırsın, çıkarırdı, getirüb, virirdüm*

Yuvarlak ünlülü ekler:

+(n)Uñ: *bunuñ, kılıcınıñ, terāzunuñ, varlığınuñ, yatsunuñ*

+(U)m, +(U)mUz: *gözüm, evüm, benüm, ‘ömrüm, üstümde, rabbüm bilmediğümüz, resülümüz, ‘aybumuz*

+(U)ñ, +(U)ñUz: *buhluñ, bunlaruñ, dostumuñ, ğuruşuñ, halkuñ, hatunuñ, kendüñüzi*

+dUr: *ruhüñdür, ağlayandır, olmamaqdur, şıfatlardandır*

+IU, +sUz: *adlu, hayırlısı, güçlü, gizlü, dürlü, uğursuz, şer‘istüz*

-(U)k: *delük, bölük, tükürük, kesük*

-(U)m: *ölüm*

-(U)n, (U)ñ: *eyleyün, eyleyüñ, virüñ, getirüñ*

-elüm: *eyleyelüm, virelüm, idelüm*

-dUk: *olunduğ, kılduğı, alınduğda*

-dU: *aldum, alduğ, oldum, olduñ, inandum, koydum*

-U: *dolu, koku, korku*

-Ur: *kalur, kıılır, olur, açılır, bulunursa, bulur, buyurur*

Metindeki tamlamalarda görülen dudak uyumu:

Metnimizde bazı Farsça tamlamaların izafet kesresi (-i) dudak uyumuna girerek yuvarlaklaşmıştır.

hüsn-ü zan, hüsn-ü hâtime, hüsn-ü hulû, eşedd-ü belâ, hubb-u dünyâ, tül-u emel, hulû-u hasen, sū-u hâtime, sū-u zan, resūl-u ekrem, şubh-u şâdık

Arapça tamlamalarda bulunan harf-i tarif, ötreli okunur. Ancak metnimizdeki bazı Arapça tamlamalar dudak uyuma girip düz ünlülü gösterilmiştir.

ğāyeti'l-ğāyet, seyyidi'l istiğfar, Ebū Zeri'l-Ġaffārī, māni'i'z-zekāt, 'Abdi'l-Muṭṭalib, beyti'l- harām, kabūli'l-hak

1.3.2. Ses Olayları

Ses olayları kelimenin söyleyişini kolaylaştırmak, kökle ekli kaynaştırmak, alıntı unsurları Türkçenin ses yapısına uydurmak olarak nitelendirilebilir. (Banguoğlu, 2015) Bu olaylar kelime ve kelime gruplarında dilin fonetik özelliğine uygun olarak ortaya çıkarlar. Türkçenin tarihi dönemlerinden beri bu fonetik olaylar, Türkçe kelimelerde olsun yabancı kelimelerde olsun meydana gelmeye devam etmiştir. Elimizdeki eserde de göstereceğimiz ses olayları Türk dilinin tanıklık ettiği dönemini göstermek açısından önem arz etmektedir.

1.3.2.1. Ünlü Düşmesi

1.3.2.1.1. Kalıcı düşme:

Metnimizdeki örnekleri tek şekillidir ve çok fazla değildir. Belli başlı kelimelerde görülmektedir.

oğlanlarına 7b/7, niçün 134b/2 2a/12 26b/2 110b/5, birbirine 27a/3 112a/12

Sonraki devrelerde ünlü düşmesi görülen bazı kelimeler ünlü seslerini korumuştur. Metnimizde iki kelimedede görülmektedir.

yalnız 16a/8 17b/12 22b/11, rüzigar 120b/12 120b/13

ile edatı ve *i-* cevher fiili de ekleşme ve birleşik fiil kuruluşu sırasında *i* seslerini düşmektedir.

-la, -le

Kalın ünlülü -la edatından 27 örnek ve -le ince ünlülü edatından 47 örnek metnimizde bulunmaktadır.

Eli-le 121a/2, ‘alefi-le 121a/9, z̄īneti-le 121a/9, menāsiki-le 121b/2, la‘neti-le 125a/8, biri-le 132a/7, h̄ükmi-le 8a/3, bilmesi-le 8a/3, ‘azābı-la 125a/9, ma‘naları-la 36/4, yazması-la 8a/4, yardımcı-la 106b/2, mālı-la 77a/4, çapusu-la 87b/1

Metnimizde ile edatının kelimeye tamamen ekleşmiş şekli sadece aşağıdaki örneklerde görülmektedir.

‘ālimle 123 d.k./3, bunuñla 130b/11, anıñla 139b/3, sıfatla 7b/2, efkarla 20b d.k./4, cemā‘atle 24a/2, urmağla 45a/11, durmağla 45a/12, rühemālîk̄la 58b/2, rıf̄k̄la 67b/6, bıçağla 110b/3 nemmāmluğla 119a/7

i- cevher fiilinin düşmeli örnekleri metnimizde bir çok birleşik fiilde görülmektedir.

iderse 107a/2, ölürse 111b/5, dirse 136b/7, gezerse 26b/8, keserse 47b/5, dilerse 59b/13, giderse 81a/9, gelürse 84a/5, itmezse 11a d.k./2, geldi-se 6a/1, bulunursa 107b/2, olursa 131b/9, yalarsa 69b/12, kılırsa 72b/11, umarsa 74a/8, olmazsa 138b/9, giderken 34a/12, yaturken 43b/9, gelürken 81b/3, geçerken 85b/12, inerken 91b/9, kalmazdı 65a/1, oğurdı 91b/12, olunurdı 118a/5

1.3.2.1.2. Geçici düşme:

Bazı kelimeler (ağız, gönül, burun, karın, oyun, koyun, oğul vb.) ünlü sesle başlayan bir ek aldıklarında bünyelerinde bulundurdıkları ünlü harfleri düşürürler. Bu ek ortadan kaldırıldığında eski durumlarına dönerler. Metnimizde birkaç kelime bu durum gözlenmektedir.

Türkçe kelimelerde:

ağzından 9a/3, ağzına 30b/1, ağzı 30b/4, ağzımda 76a/9, ağzımdan 75a/10, burnına 33b/8, burnunda 39a/13, burnına 39b/8, burnından 69b/11, göñli 14a/1, göñlinüñ 124a/9, çarnını 11a/10, çarnına 39b/10, oğlu 8b/10, oğluñ 47b/12, çoynum 139a/2, oynayana 109b/11

Alıntı kelimelerde:

Müstakil durumdayken türemeli olup ünlü sesle başlayan ek aldığındaki eski haline dönen alıntı kelimelerin örnekleri metnimizde birçok kelime bulunmaktadır.

‘aybumuz 3a/4, küfrine 25b/4, küfre 59a/8, ‘aybı 10b/12, izni 81a/11

1.3.2.2. Ünlü Türemesi:

İç seste türeme:

Metnimizde iç seste ünlü türemesi Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde görülmektedir. Bu alıntı kelimeler Türkçenin ses yapısına uymak için kelimeye yan yana bulunan çift ünsüz arasına bir ünlü ses türetirler. Metnimizde birçok örneği bulunmaktadır. Birkaçı aşağıda verilmiştir.

sıdık 5b/4, haşır 7b/13, neşir 7b/13, ʿucub 10a/8, hıʿid 13b/11, hüsün 23a/11, yümün 67a/8, defʿi 67b/11, aḥiz 33a/6, kızib 61a/8, zulum 10b/10, vitir 44b/13, vaʿız 65a/5, kibir 13b/8, sanṭıraç 109b/12, sebeḳat 131b/11, buḡuz 134a/4

Türkçe kelime olarak iç seste türeme sadece üç örnekte bulunmaktadır.

azacık 28b/3 Bu kelimeye geniş ünlü türemiştir.

iliki-dür 84a/13

süpüründi 43b/12

Son seste türeme:

Arapça ve Farsçadan dilimize geçmiş bazı tek heceli kelimelerin sonundaki sesler türetilmiş ünlülerdir. Metnimizde örnekleri sınırlıdır. (baʿz, ğayr, şerʿ, cemʿ, nefʿ kelimelerinde görülmektedir.)

“baʿzı” (35)

“ğayrı” (45)

“şerʿi” (7)

“cemʿi” (1)

“nefi” (1)

1.3.2.3. Ünlü Başkalaşması

i>e:

Eski Anadolu Türkçesi devresinde kök hecesinde “i” sesi bulunduran bazı kelimeler metnimizde “e” sesine dönüşmüştür veyahut iki şekilli olarak metnimizde kullanılmıştır. Bu kelimelerdeki “i” sesleri esre ile, “e” sesleri ise üstün ile harekelendirilmiştir. Sözü edilen harflerin gösteriminde farklı bir imlâ yöntemi

kullanılmamıştır. -Mesela kapalı e sesinin “é” şeklinde gösterimi gibi- İmladaki bu şekil kullanımın misallerini metnimizde görmek, elimizdeki eserin dilini günümüz Türkçesine yaklaştırdığını düşündürmektedir. Ayrıca Türkiye Türkçesinde yiyecek, yiyen, diyen gibi “i” sesli kullandığımız kelimelerin “e” sesli kullanımlarını da metnimizde görmekteyiz.

Kök hece i>e değişimi göstermiş örnekler:

yemezler 7a/2, *yemekden* 11a/11, *yemektür* 2a/9, *yemek* 20b/4, *yeyenler* 22b/5, *yeyecek* 42a/1, *yeye* 5a/2, *yeyeceğim* 123a/2, *yersiz* 86a/13

“gece” 7 kere kullanılmıştır.

deyendür 112b/2, *deyü* 22 kez yazılmıştır.

“yer” 63 kez yazılmıştır.

beş 65 kez yazılmıştır.

yedi 49 kez yazılmıştır.

it- fiili et- şekliyle sadece iki yerde yazılmıştır. Diğer bütün örnekleri it- şeklindedir.

niyyet etmek 11b/5, *etmediğçe* 118a/8

Kök hecede i sesini koruyan örnekler:

yise 38b/13, *yiyecekden* 14a/1, *yiyen* 20b/7, *yiyeni* 40b/4

“gice” 37 kere yazılmıştır.

dise 72a/5, *disün* 74b/7, *diye* 5a/7, *didüm* 30b/3,

“yir” 13 kez yazılmıştır.

şimden-girü 3 kez yazılmıştır.

virmez 133a/13, *virnek* 138a/5, *viren* 138a/8

Kök hecede e sesini koruyan örnekler:

eyü 4 kez yazılmıştır.

eylük 2 kez yazılmıştır.

geydürmiş 27b/4, *geymek* 28a/10, *geysünler* 80b/9, *geymege* 81b/ 13. Bu kelime bir yerde e>i değişimine uğramıştır. *giyecekden* 14a/1

1.3.2.4. Ünlü Darlaşması

Standart Türkiye Türkçesinde uyum gereği geniş ünlülü olması gereken bazı kelimeler dar ünlüyle yazılmıştır. Aynı şekilde alıntı kelimelerde de örnekleri mevcuttur.

Metnimizde 10 kelimedede örneği mevcuttur;

ḥesāb ~ ḥisāb (6)

ḳoca (7) ~ ḳocılıḳ (1)

murād (31) ~ mirād (1)

muḥabbet (18) ~ muḥibbet (1)

murdār (5) ~ mirdār (1)

rekʿat (3) ~ rikʿat (12)

ḳatında (2) ~ ḳıtında (12)

belā (49) ~ bilā (1)

çerçeve ~ çerçive (1)

beğenmek (2) ~ biğenmek (1)

1.3.2.5. Ünlü Genişlemesi

Metnimizde dar veya yuvarlak ünlülü olması gereken bazı kelimeler geniş ünlülerle yazılmıştır. Örnekleri azdır.

ziynet ~ zeynet (5)

silāh ~ selāh (1)

mühhmelāt ~ mehhmelāt (1)

müsāvī (1) ~ mesāvī (1)

azıcık ~ azacık (1)

sükūnet ~ sekūnet (1)

gövde (1) ~ gevde (9)

muḥārebe ~ meḥārebe (2)

yumuşağı ~ yamuşağı (1)

ğıybet (15) ~ ğaybet 14 kez kullanılmıştır.

öyle (1) ~ eyle olur (1)

kilo ~ kile (1)

izdiyād ~ ezdiyād (1)

hırs ~ ḥars (2)

1.3.2.6. Ünlü Kısalması

Metnimizde bazı Arapça alıntı kelimelerde bulunun ve uzunluğu gösteren elif vav و ye ع gibi med harfleri yazılmamıştır. Örnekleri sınırlıdır;

teblīğ > tebliğ 7b/3, 7b/7, va'īd > va'id 13b/5, teskīn > teskin 60b/4, efkār > efkar 20b d.k./4, faḳīr > fakir 114a/6

1.3.2.7. Ünsüz Düşmesi

Seslerin birbirleriyle olan ilişkileri sırasında gramer birliğinin bünyesindeki ünsüzlerden biri düşer. Buna ünsüz düşmesi denir. (Tören, 2013)

1.3.2.7.1. Damak Ünsüzlerin Düşmesi

Eski Türkçe döneminde kullanılan bazı kelimelerdeki damak ünsüzleri (k,g,ğ) Batı Türkçesine geçişte düşmüştür. Metnimizde bulunan bazı örnekleri aşağıdadır.

kapıg > kapu 44a/2, dirıg > diri 6a/3, ölüg > ölü, yalgan > yalan, yapurgak > yaprak

1.3.2.7.2. *Gırtlak Ünsüzlerinin Düşmesi*

Türkçenin ses yapısına uymayan ve dilimize Arapça ve Farsça'dan geçmiş kelimelerde görülen ayın ځ ve hemze ة sesleri düşme eğilimindedir. Türkçe söyleyişe uygun olmayan bu sesler söyleyişte genellikle yok farzedilir. Bu ünsüzler, iç seste ve son seste bugünkü standart söyleyişte bağlı buldukları heceye uzunluk bırakarak kendilerini belli ederler. (Duman, 2000) Metnimizde birçok yerde, bu seslerin yazıda gösterilmediği örnekleri mevcuttur.

du'ā, binā, cezā, enbiyā, eşyā, evliyā, icrā, kazā, zinā, çirā, berāt

1.3.2.7.3. *Kelime Başında Ünsüz Düşmesi*

Metnimizde bir kelimedede görülmektedir.

“*ilan*” 5 kez yazılmıştır.

1.3.2.8. Ünsüz Türemesi

“*y*” *türemesi*

Metnimizde “*ilan*” kelimesi beş yerde kullanılmıştır. Ancak bu kelimenin ünsüz bir sesle türemiş şekli olan “*yılan*” kelimesi de metinde kullanılmıştır. İki yerde geçmektedir.

ilan > *yılan*

“*ko-*” fiili metnimizde 10 kez yazılmıştır. “*y*” ünsüzüyle türemiş şekli olan “*ko-y-*” fiili ise metnimizde 22 kez yazılmıştır.

ko- > *koy-*

“*v*” *türemesi*

Aynı şekilde “*ur-*” fiili metnimizde 11 yerde yazılmıştır. Bu fiilin ünsüz sesle türemiş şekli “*vur-*” fiili ise metnimizde bir yerde yazılmıştır.

ur- > *vur-*

Arapça alıntı kelimelerde, iç seste *y* türemesi hadisesi görülebilmektedir. Burada kelimedede bulunan hemze ة harfi yerine, *ye* ے harfi kullanımı söz konusudur. Metnimizde 4 kelimedede görülmektedir.

‘Āyişe (9)

‘akāyid (19)

ayine (1)

şedāyid (2)

Ancak bir kelimedede bu kullanımın tam tersi olarak, ye ʿ olması gereken ses yerine hemze ʿ kullanılmıştır.

ināyet ~ ināʿet 68b/10

1.3.2.9. Tekleşme

Türkçeye başka dillerden geçen bazı kelimelerde bulunun çift ünsüzlerden biri düşer. Bu olaya tekleşme denir. Daha çok Arapça alıntı kelimelerde görülür. Ünlü başlı bir ek aldıklarında genellikle eski hallerine dönerler.

cinn > cin, ḥacc > hac, ḥaḳḳ > ḥaḳ, şekk > sek, şerr > şer, şaff > şaf, eşaḥḥ > eşaḥ, zann > zan, redd > red, sırr > sır, zıdd > zıd, muşırr > muşır

Tekleşmeyen örneklerde mevcuttur.

ḥacc (1)

ammā (43)

kerre (50)

ḥammām (9)

kaşşab (1)

muşırr (2)

niyyet (37)

hediyye (1)

1.3.2.10. Ünlü Düzleşmesi

Yuvarlak sıradan bir ünlünün düz sıraya geçmesine düzleşme denir. Metnimizde 3 kelimedede görülmüştür.

doğru ~ doğrı (10)

tevažu^c ~ tevaží^c (1)

gümüş (6) ~ gümiş (1)

1.3.2.11. Ünlü Yuvarlaklaşması

Kelime içinde bulunan düz ünlünün, yuvarlak ünlüye dönüşmesine denir. Metnimizde birçok kelimedede görülmektedir.

ğadın ~ ğadun (2)

yardım (6) ~ yardu**m** (1)

yatsı ~ yatsu (2)

ğapı ~ ğapu (9)

sekiz (18) ~ seküz (1)

mehābet (1) ~ mühābet (1)

balığ ~ baluğ (1)

arı ~ aru (1)

yakın ~ yakun (1)

baldız ~ balduz (1)

gayrı (53) ~ gayru (1)

arşın ~ arşun (1)

1.3.2.12. Tonlulaşma

Burada tonsuz ünsüz beklendiği halde tonlu ünsüzle kullanılan kelimelere örnekler vericektir.

Ön seste:

-t- > -d-

tükenmez ~ dükenmez, tut- ~ dut-, tatlı ~ datlı, taç ~ daç, ter ~ der, temür ~ demür, tutub ~ dutub, tan yeri ~ dan yeri, tane ~ dane, türlü ~ dürlü, dutmaduğı-çün, dutmuş, daçdırmak

-p- > -b-

parmak ~ barmak, papuç ~ babuç, pek ~ bek

Alıntı kelimelerde : *pāk ~ bāk, pür ~ bür, peşimān ~ beşimān, perçem ~ bercem*

-ç- > -c-

çıkmaz, ceküb, cirkin, cıplak, cengal, oruc, çağırmaç, canağa, cuğurından, cetin, cürümesin

Günümüz Türkçesinde alıntı kelimelerin sonunda bulunan -bilhassa Arapça kelimeler- “b,c,d,g” ünsüzleri imlâ kuralı gereği tonsuz seslere dönerler. Metnimizdeki birkaç istisna dışında alıntı kelimeler, aslî seslerine uygun olarak yazılmışlardır.

ğālīb, muhtāc, murād, ‘ucub, mücerred, teheccüd, harc, İstidrāc

İç seste:

Metnimizdeki kelimelerde bulunan eklerde bugünkü Türkçeden farklı olarak tonsuz olması beklenen sesler tonlu şekilde yazılmıştır. Kelimenin kendi bünyesinde oluşan tonlulaşmanın örnekleride fazlasıyla metnimizde mevcuttur.

-b- : *yabca yabca, topal ~ tobal, köbrüsinüñ*

-c-: *yüzgeçlügi, gecdi, çoçca, Türkce, ücer, küçük, sürcme, gökcek, fehm olmadıçca, şifāsı-cün, bıcaç*

-d-: *pasdırma, ‘ibādetden, itmekden, didikde, gitdiler, yoçdur, batdıçdan, denkdaş, süpüründi*

Son seste:

-b: *yab yab, nazār idüb, getirüb*

-c: *oruc, üc, ağac, gec, gülec, hic, ac, ilāc*

-d: *yarad-, unud-, ard, gidmesin, gözedeler, kanadlı, işid- id-*

1.3.2.13. Tonsuzlaşma

Bazı Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde, aslî sesleri tonlu olması gerekirken tonsuzlaşmıştır.

bed ~ **ped**, bahalı ~ **pahalı**, bahası ~ **pehası**, bes ~ **pes**, hisāb ~ hisā**p**, darb ~ **dar**p****, ibtidā ~ **iptidā**, şevāb ~ şevā**p**, cihād ~ cihā**t**, bed ~ **bet**, mu‘annid ~ mu‘annit

Ön seste tonsuzlaşma örnekleri:

ç-: *çıkar-, çengal, çeküb, bakçe, çoğalt-, çok*

p-: *parmak, pişür-*

t-: *taşra “dış”, toğuz, ton geymek, toğma, tayanmadıkça, tomuz*

İç seste ve son seste:

-ç, -ç-: *geçmiş, açluğu, içinde, içse, kaçar, küçük*

-p, -p-: *yaprak, çıplak, köpri, köpügi, tap-*

-t, -t-: *etmedikçe, et, gitmekden, yetiştirmek, batdıktan, yatmak, kat*

1.3.2.14. Sızıcılaşma

Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli nedenlerden dolayı sızıcı ünsüzlere dönüşme hadisesidir.

ağşam ~ aḥşam, yoksa ~ yoḥsa, yok ~ yoğ

Aşağıdaki örnekte ön damak tonlu ünsüzü sızıcılaşmaya uğramıştır. Günümüz Türkçesinde kelime ayrıca dudaksıllaşmıştır.

dögse > döv-, kığılıcım > kıvılıcım

İKİNCİ BÖLÜM

2. METİN

[1b]

Hazā Tercüme-i Şeyh ‘Ömer Efendi rahmetullahi ‘aleyhî (1)

Bismillāhirrahmanirrahîm⁷ (2)

(3) سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ وَرِضَاءِ نَفْسِهِ وَزِينَةَ

(4) عَرْشِهِ وَمِدَادِ كَلِمَاتِهِ جَزَى اللَّهُ مُحَمَّدًا لَنَبِيِّ عَالَمًا هُوَ أَهْلُهُ⁸

(5) وَرَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْ آلِهِ وَأَوْلَادِهِ وَأَزْوَاجِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ⁹

Ammā ba‘du: Ma‘lûm olsun ki, Haḡ te‘ālā Kelām-ı Qādîm’inde cümle (6) mü’minlere Sûre-i Tahrîme’de¹⁰ فَاانْقَسِكُمْ¹⁰ buyurdu. Ya’nî cehennem âteşinden (7) nefsüñüzi tã‘at-ıla ve terk-i ma‘aşîle hâlâş eyleyün, buyurdu. (8) وَأَهْلِيكُمْ نَارًا¹¹ ve dahı “Ehli ve ‘iyālîñizi cehennem âteşinden (9) naşîhat ve te’dîb ve emr-i ḡayr ve nehy-i şerri ve ta‘lîm-i ‘ilm-i ḡal (10) ile hâlâş eyleyün” emr itdi. Mefhûm-ı Beyzāvî ve Me‘ālimu’t (11) Tenzîl ve Tārîḡat’de yazar: Müslimān cāriyesine ve kölesine namāzları (12)

[1b der kenar]

Peyğamber ‘aleyhi’s-selām ḡatunı çevireyüm (1) didüğü bu du‘âyı üç kerre didim. Bugün (2) sende cümle zikirlerinden şevāb çoğdur. (3) Du‘ā budur : سبحانالله الخ¹²

İbni Melek (4)

⁷ Rahman ve Rahim olan Allh’ın adıyla.

⁸ "Yarattıkları sayısınca, kendisinin hoşnut olduğunca, arşının ağırlığınca ve bitip tükenmeyen kelimeleri adedince ben Allah’ı uluhiyyet makamına yakışmayan sıfatlardan tenzih eder ve O’na hamdederim." *Müslim, Zikir, Tirmizî, Da‘avât, Ebû Dâvûd, İbni Mâce*

⁹ "Allah; peygamberimizin alinden, ashabından, evladlarından, zevcelerinden, hepsinin cümlesinden razı olsun.

¹⁰ "Kendinizi koruyun." Kuran-ı Kerim 66/6

¹¹ " Ve ailenizi ateşten." Kuran-ı Kerim 66/6

¹² Allah bütün noksanlıklardan münezzehtir.

[2a]

(cā'iz) olacak miqdārı Qur'ān'ı öğretmek ve vācib olan mes'ele (1) -leri öğretmek, ağalarınıñ ve hātūnlarınıñ üzerine vācibdür ve namāz (2) ile oruç ile emir iderler ve namāz vaktinde hizmet itdürmez hattā (3) hasta olub abdeste kâdir olmasa(lar) ağaları-la vekīli anlara abdest (4) virmek vācibdür ve Birgüvī Mehemmed Efendi'nüñ Mürşidü'l-Müte'ehhilin (5) risālesinde yazar ki: Hıuşemālarından iptidā kişinüñ hātūnı dīvān-ı (6) Hāḡḡa gelür " Yā rebbenā! Erlerimüzden ḡaḡḡımızı alıvir" deyü nidā iderler. (7) Zīrā bizlere bilmedüğümüzi ve 'ilim ta'līm itmediler ve bizlere ḡarām yedirdiler. (8) Hāḡ te'ālā ne-gūna fuḡahā yazdılar ise ḡaḡḡların erlerinden alub (9) hātūnlarına virecekdür. Zīrā 'Ādil'dür ve ba'zı kütübde meşḡūr (10) -dur. Qıyāmetde üç kimseye 'azāb olunur: Vālideyne ve hātūnuñ (11) erine. Niḡün evlādına ve hātūnına edeb ve erkān ve 'ilm-i ḡāllerin (12) ta'līm itmedikleri-çün. Hāḡḡir-i pür-taḡḡır. Allahümme der ki: "İstidrāḡ (13)

[2a der kenar]

Kezā fī Vesīle (1)

حق المرئى على الروح Vesīle (2)

[2b]

olmaz ise belki dünyāda daḡı faḡr-ı fāḡa, nice belālar ile 'azāb (1) olunur ve 'aksi 'akīs olunur." Zīrā müşāhede olundı ve ḡaḡḡında (2) āyet-i kerīme vardur ve ḡatarḡaniyye'de, Leḡā'if'de naḡl ider. Hāzret-i (3) 'Āyişe-raḡiyallāhu te'ālā 'anhā-buyurdılar: "Veyle" ya'nī helāk olur (4) ol kimseye ki evlādına ve 'ayāline ta'līm-i Qur'ān itmeyeler ve edeb (5) ve erkān öğretmeyeler. Benim cānım. Muḡşif olub müdde'i, müte'annī (6) ve mu'annit, ehl-i ḡased, 'ulemā-ı resmī olmayub bu mezkūrāt-ı ānifiyyeyi (7) inşāf ile naḡar eylese 'alelḡaḡikī delālete belki şarāhate ma'lūmı (8) olur ki ehli ve 'ayāline üç 'ilmi, eri üzerine ta'līm itmesi (9) vācibdür ol vüçüb için ve ba'zı aḡıbbānuñ ilḡāḡları ile (10) 'ilmen ve vāḡten perişān ḡāl ile üç 'ilmüñ ba'zı mesā'illeri (11) Türkçe terceme yazmaḡa taşaddī olundı ve bu dībāce ol mesā'il (12) fehriş gibi olur ta'aşşuḡ idene. Velākin Türkçemüz ḡalaḡ olub (13)

[2b der kenar]

(1) معنت بان اي طالب ذلته الغير سيد على

(2) والنعت لدفع التعت مشروع سيد على

(3) العناد صفت اليهود والشيطان موعظه

الحسودلايسودوالحسودمرزوق طريققت (4)

من قال انا عالم فهو جاهل طريققت (5)

[3a]

ğayrı kalemler dahı ağlať idiler. Ba‘de ıtlā‘ı‘l-ağlať ehl-i şıka‘-ı munşifden (1) i‘tizār için bu dībāce taħrīr olundu. Muħıbbı-i manşūfdan niyāz olunur ki (2) mesā‘il-i rekikesin ve ‘ibārat-ı saķımesin taşhīh idüb dükenmez (3) ‘aybumuzı yüzümüze urmaya ve iki cihānda ber-murād olasız. (4) Bizim niyyetimüz izhār-ı fazıl degildir. Belki niyyetimiz ta‘līm-i ehl-i ‘ayāl (5) ve ta‘līm-i aħıbbādur. Tā ki kıyāmetde recā olunur ki ‘azābdan ħalāş (6) sebep ola. Benim cānım. Elbette şaħıhce Muşhaf-ı Şerīf ve ‘Aķāyid de (7) -digi risālemüzi ve Şerħ-i Birgüvī ve Şifā-i Ķulüb‘ı ve Terceme-i Minhāc‘ı (8) ve Terceme-i Ķarīķ‘i ve Terceme-i Eyyühe‘l-Veled‘i ve Ķamza Efendi Risālesi‘ni (9) peydāh idüb anlar ile ‘amel idesiz. İki cihānuñ ‘izzetine bi‘avni (10) -llāhi te‘ālā sebep olur. Zinhār anları ħıfz ve ‘amel itmek lāzımdur (11) ve illā anlar ħıfz olunmayub anlar ile ‘amel olunmaz ise ev metā‘ı (12) gibi ħabis olur ise cā‘iz degildir ve kıyāmet ‘alāmetlerindendir. (13)

[3a der kenar]

تكتير الكتبه من غير اطلاع عليها (1)

(2) من اشراط الساعة Şerħ-i Şir‘a

[3b]

ve belki maħşerde ‘azāba sebep. Evvelā bu tercümeden ve Minhāc‘dan (1) ve Şerħ-i Birgüvī‘den intihāb olunan mesā‘iller taħrīr olundu. (2) ‘Aķāyid‘de bizüm küçük ‘Aķāyid tercümesi taħrīr olundu. Şoñra icmālen (3) aħlāķ-ı ħamīde ve zemīme ma‘nāları-la şoñra ehem-bi‘t-taħliye, ħulūşı (4) delīl ile şoñra elzem-bi‘t-taħliyye, müfsid-i a‘māl olan riyāyı, delīli (5) ile şoñra mesā‘il-i şettā taħrīr olundu ve bu tercümeyi yazan her mes‘ele (6) -niñ arasın ikişer saťır miķdārı beyāz terk idenüñ ve rāķamları (7) doğrıca koyanıñ ve her rāķam başında kırmızı sersüħan (8) vuranıñ murādı ħāşıl ola. Zīrā fehme ve ħıfza sebebdür. (9) Bu tercümeye nazār idüb ħaķır ğāfili, ħayır du‘ā idenüñ iki cihānda (10) Ķaķ te‘ālā murādların āsānlıkda iħsān eyleye. Āmīn. Bi-ħürmeti‘l- Emīn (11) ‘aleyhi‘ş-şalātu ve‘s-selām. Benüm cānım, el-emān. Luťf-ı kerem idüb (12) ‘ameliñiz ve ‘aķāyidüñizi ve aħlāķıñızı Minhāc‘dan (13)

[4a]

ve Birgüvî şerhinden ve Halebî'den ve Tarîkat'dan ve Şifâ-i Kulüb'dan (1) ve bu tercümeden tamâmca bilesin. Zîrâ 'aķâyid 'ilmi ve 'amel 'ilmi bu üç (2) 'ilmi hıfız ve fehm olmadıkça 'amel maķbül olmaz ve taķvâyı kemâl ile (3) sa'y idesiz. Zîrâ ışlâh-ı 'amel ve tevfiķ-i 'amel ve ķabül-ı 'amel, bu üçü (4) taķvâ ile hâşıl olur. Nitekim Hâķ te'âlâ buyurur:

(5) يُصَلِّحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ¹³

إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ¹⁴ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ¹⁵

Elbette ahlâķ-ı zemîme yine (6) Birgüvî şerhinden ve Tarîkat'dan ve Minhâc'dan ve Şifâ-i Kulüb'dan (7) ve bu tercümeden dâ'imâ baķub ta'lîm ve hıfız ve fehm idesiz. (8) Zîrâ küfür ve müsâvî riyâ ve hâliş riyâ ve ğâlib riyâ, 'ameliñ řânını¹⁶, (9) şevâbını iptâl ider. Ğayrı ahlâķ-ı zemîme ancak dereceleri (10) zâ'il ider. El amân. Bu beş kitâbları hıfız ve fehm ile ta'lîm ide (11) -siz. Tâ ki bi-'avnihi te'âlâ sa'âdeti ve necât-ı dâreyñ bulasız (12) ve biñ kerre biñ altun belki hiķ nihâyetsiz altuna berâber (13)

[4a der kenar]

Tevfiķiñ ma'nâsı, Hâķ te'âlânıñ rızâsına (1) muvâfiķ 'ameliñ sebeblerin hâzırlamaĝa dirler. (2)

[4b]

olan 'ameliñi şatun alıcı var iken bu pahâlî koyub, riyâ ve 'ucub (1) sebebden bir kızıl aķcaya şatmak inşâf mıdır? Bu ĝâyet-ile câhil (2) -likdür ve büyük aķmaķlıķdır ve kemâl-ile 'âķılsızlıķdır ve dünyâya (3) meyli ve himmeti noķřân ve âhireti ve rızâyı ve likâyı unutmakdandır. Kıyâmetde (4) mürâ'iler; kâfir, fâcir ve fâşık ve ĝâdir deyü nidâ olunurlar ve büyük belâyâ (5) giriftâr olurlar 'avn-ı Hâķ olmaz ise. Nihâyetsiz altun, 'amel muķâbele (6) -sinde Hâķ te'âlânıñ medhi ve muķabbeti ve şenâsı ve iki cihânda da (7) kemâl-ile ni'metleridür. Bir kızıl aķça, halkıñ medhi ve virdüĝi şeydür. Hey (8) 'âķıllı! Ayıl, işit, tefekkür eyle, 'ibret al, hülüş ile 'amel eyle. Hey (9) ĝâfil 'âķılsız! İşit, tefekkür eyle, inşâf eyle nefsiñi. Mu'tıķ ol, mühlik olma. (10)

(11) اَللّٰهُمَّ اَرِنَا الْحَقَّ حَقًّا وَاَرِنَا الْبَاطِلَ يَاطِلًا وَاَرِنَا الْبَاطِلَ يَاطِلًا وَاَرِنَا الْبَاطِلَ يَاطِلًا وَاَرِنَا الْبَاطِلَ يَاطِلًا¹⁷

¹³ "Allah sizin işerinizi düzeltilir." Kuran-ı Kerim 71/33

¹⁴ "Allah ancak takva sahiplerinden kabul eder." Kuran-ı Kerim 5/27

¹⁵ "Allah sakınanlarla beraberdir." Kuran-ı Kerim 123/9

¹⁶ Anlam bütünlüĝünü saĝlamak amacıyla metindeki yazımdan farklı okunmuştur.

¹⁷ Ya Rabbi! Doğruyu bize doğru olarak göster ve ona uymaĝı bize nasip et ve yanlış, bozuk olan şeylerin yanlış olduklarını bize göster ve onlardan sakınmamızı nasip et.

Āmīn. Mefhūm-ı Mev'ize ve Minhāc temmet (12) Benim cānım! Ba'zı aḥibbānuñ merām, "bu mesā'il-i şerīfeye defter dinilmesün" (13)

[5a]

recā itdügi-çün bu mesā'ile Tuḥfetü'l Muḥibbine tesmiye olundu. (1)

(2) اللَّهُ الْحَمْدُ عَلَىٰ إِتْمَامِهَا عَلَىٰ أَحَقِّ الْعِبَادِ عِلْمًا وَعَمَلًا عَمْرًا بِإِنْ حَسَنُ

(3) الْجَوْنُوسِي تَوَلَّدَاوَالْكَوَاَسْتَجْرِي تَوَطَّنَاغَفَرَ اللَّهُ تَعَالَىٰ وَإِلَا الدِّيَةِ

(4) وَأَحْسَنَ الْيَهْمَاوَالْيَهْ وَقَفَّهُ اللَّهُ تَعَالَىٰ مَعَ أَحَبِّبِهِ وَمُحَرَّرَهُ

(5) وَعَالِمِهِ وَعَامِلِهِ فِي الدَّارَيْنِ أَمِين يَامُعِين بِحُرْمَةِ الْأَمِينِ

(6) عَلَيْهِ اصْلَوُهُوَأَسْلَامٌ أَمَنْتُ بِالله وَمَلَا يَكْتِبُهُ وَكُنْتَبِهِ وَرُسُلِهِ

وَالْيَوْمِ الْأَجْرُوبِالْقَدْرُخَيْرِهِ وَشَرَّهُ مِنْ اللهُ تَعَالَىٰ

Şifāt-ı (7) Şubūtiye Ḥayāt, 'İlim, Semi', Başar, İrādet, Ẹudret (8) Kelām. Şifāt-ı Ma'nevīye Tekvīn (9) Ḥayyun, 'Alīmun, Semi'un, Başırun, Mürīdun, Ẹādirun, Mütekellimun. (10) Şifāt-ı Selbīye (11) Vücūd, Ẹıdem, Bekā, Muḥālifetün li'l-ḥavādis (12) Ẹıyām-ı bi-nefsihī, Vaḥdāniyyet (13)

[5a der kenar]

İmānuñ şifātı altıdır. Evvelkisi, Ḥaḳ te'ālānuñ (1) birliğine ve varlığına İmān getürmekdür. (2) İkinci, Ḥaḳ te'ālānuñ cümle meleklerine İmān (3) getürmekdür. Üçüncüsü, Ḥaḳ te'ālānuñ cümle (4) kitāblarına İmān getürmekdür. Dördüncüsü, Ḥaḳ (5) te'ālānuñ cümle peygamberlerine İmān getürmekdür. (6) Beşincisi āḥiret gününe İmān getürmekdür. Altıncı (7) ḥayr ve şer Ḥaḳ te'ālādan olduğuna İmān getürmekdür. 'Aḳāyid (8)

[5b]

Şifāt-ı Şubūtiyye Ğayrū'l-Meşhūd¹⁸ (1) Yed, nefis, vech, rızā, ğaḏab. (2) Şifāt-ı Nebī şallāllahu 'aleyhi ve sellem (3) Şıdıḳ, emānet, feḫānet, tebliğ, 'işmet, nebiyyü's (4) şaḳaleyn, efdalü'l-enbiyā, ḫātemü'l-enbiyā. Bu şifātlanıñ ve İmān (5) şartlarıñ ma'naları bu risālede icmālen taḫrīr olundu. (6) Bismillāhirraḫmanirraḫīm (7) Bir kimse "āmentü billāhi" ma'nāsın bilmesinden su'al (8) olunsa cevāba ḳādir olmasa ol kimseniñ islāmına ḫüküm (9) olunmaz. Ekser-i nās bu mes'eleden ğāfildür ve cimā' itdügi (10) zinā olur ve evlādı veled-i zinā olur. Tatarḫāniyye'de taşrīḫ (11) olunmuşdur. Ma'nāsı icmālesi "āmentü billāhi" ben Allāhu te'ālānuñ (12) varlığına inandım ve İmān getürdüm ve kendisinden her ne (13)

¹⁸ Allah'ın meşhut olmayan subutî sıfatları.

[5b der kenar]

İmānıñ şartı ve rukni ve beyni (1) ve hükmi ve levāzım-ı İmānı (2)

Gerçi İmān icmāli, maḥall-i sukūtda (3) kāfidür. Maḥall-i tafşilde, ya'nī "ben su'alden bilmem" dise yāhūd cevāba (4) kādır olmasa ḥālī müşkil olur. (5)

[6a]

geldi-se taşdıķ itdüm, zāt-ı şerifine yigirmi şıfāt ile İmān (1) getürdüm. Şıfāt-ı Şubūtiyye (2) Ḥayāt, diri olmaķdur. İlim, bilmesi olmaķdur. Semī', iştmesi olmaķdur. (3) Başar, görmesi olmaķdur. İrādet, dilemesi olmaķdur. Kudret, güçlü (4) olmaķdur. Kelām, söyleyici olmaķdur. Tekvīn, her şeyi yaradan Allāhu (5) 'Azīmü's-şān'dur. Tekvīn şıfātı cā'iz olan şıfatlardandır. (6) Kadīmi olduğına i'tikād itmek farz-ı 'ayndur. Şıfāt-ı Ma'nevīye (7) Ḥayyun, ya'nī diri olucıdur. 'Alīmun, ya'nī bilici olucıdur. Semī'un (8) ya'nī işidici olucıdur. Başīrun, ya'nī görüci olucıdur. (9) Murīd, dileyici olucıdur. Kādır, ya'nī güçlü olucıdur. Mütekellim, söyleyici olucıdur. (10) Şıfāt-ı Selbīye (11) Vucūd, var olmaķdur. Kıdem, varlıđınıñ evveli olmamaķdur. Bekā, (12) varlıđınıñ āhiri olmamaķdur. Muḥālifetün li'l havādis, zātında ve şıfātında (13)

[6b]

ve ef'ālinde maḥlūka beñzememekdür. Kıyāmun bi-nefsihi, bir mekāna ve hīç (1) bir şeye muhtāç olmamaķdur. Vaḥdāniyyet, Ḥaķ te'ālā zātında ve şıfā (2) -tında ve ef'ālinde ikincisi ve nazīri olmamaķdur. Şıfāt-ı (3) Kadīme-i Ğayr-ı Meşhūdāt¹⁹ Yed, Allāhu te'ālānıñ yed şıfātı vardır. Aşlına (4) İmān getürdük. Vaşfı-la meşğül olmayuz. Nefs, ve daḥı nefis şıfātı (5) vardır. Aşlına İmān getürdük. Vaşfı-la meşğül olmayuz. Vech, ve daḥı (6) vech şıfātı vardır. Aşlına İmān getürdük. Vaşfı-la meşğül (7) olmayuz. Rızā, ve daḥı rızā şıfātı vardır. Aşlına İmān getürdük. (8) Vaşfı-la meşğül olmayuz. Ğazab, ve daḥı Ğazab şıfātı vardır. (9) Aşlına İmān getürdük. Vaşfı-la meşğül olmayuz. Bu beş şıfātıñ (10) vaşfı-la meşğül olmaķ lāyık degildir.

(11) وهو منزه عن الأصناد والجهاد

ya'nī Ḥaķ te'ālā bu yigirmi altı şıfatlarıñ zıddından ve altı (12) mekāndan 'arī ve berīdür ve münezzehdür ve melāiketi ve daḥı (13)

¹⁹ Allah'ın meşhut olmayan kadim sıfatları.

[7a]

Ḥaḳ te‘ālānuñ cümle meleklerine ĩmān getürdüm. Anları Ḥaḳ te‘ālā nürdan (1) yaratmışdır. ĩnsān gibi anlar Ḥaḳ te‘ālāya ‘aşı olmazlar, yemezler (2) içmezler, erkeklik ve dişilik anlarda olmaz ve kütübihî ve daḥı (3) Ḥaḳ te‘ālānuñ cümle kitāblarına inandım. ĩmān getürdüm. Cümlesi yüz (4) dördür. Yüzine şuhuf dirler. Dört, peygambere gelmişdir. On şuhuf (5) Ḥazret-i Ādem ‘aleyhi’s-selām’a gelmişdir. Elli şuhuf Şīt ‘aleyhi’s-selām’a (6) gelmişdir. Otuz şuhuf İdrīs ‘aleyhi’s-selām’a gelmişdir. (7) On şuhuf İbrāhīm ‘aleyhi’s-selām’a gelmişdir. Dördüne kitāb (8) dirler. Dört peygambere gelmişdir. Tevrāt, Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s- (9) selām’a gelmişdir ve Ḥazret-i ĩsā’ya İncil gelmişdir. (10) Ḥazret-i Dāvud ‘aleyhi’s-selām’a Zebūr gelmişdir ve Ḥazret-i (11) faḥr-ı ‘ālem Muḥammed ‘aleyhi’s-selām’a Ḳur’ān-ı ‘aẓīmü’s-şān gelmişdir (12) ve resulihî ve daḥı cümle peygamberlere ĩmān getürdüm. ‘Adedini (13)

[7a der kenar]

Nebī ü resül ol kimsedir ki anı (1) Ḥaḳ te‘ālā şerī‘at-ı mücedded ile (2) göndermişdir. Anları ol şerī‘at (3) da‘vet ider. Ancak nebī ol kimse (4) -dür, anı Ḥaḳ te‘ālā şerī‘at-ı sabıkanıñ (5) taḳrīr için göndermişdir. Ḥazret-i (6) Mūsā ve ĩsā ‘aleyhi’s-selām aralarında (7) gelir, Benī İsrā’il enbiyāsı gibi. Anıñ-çün (8) benim ümmetim ‘ulemāsı Benī İsrā’il enbiyāsı (9) gibidir, buyurdılar. Pes imdi her (10) resül nebīdir. Ammā her nebī resül degildir. (11) Bu delīl enbiyādan su‘al olunduḳda (12) yüz yigirmi dört biñdir, buyurdılar. (13) Anlardan kaç resüldür, denildi. Üç (14) yüz on üçü resüldür, (15) buyurdılar. Mefhüm-ı (16) Ḳāḍı min ‘aynihi ve ba‘zılar; resül, mu‘cize (17) ile inzāl olunan kitābı cem‘ idendirler, (18) nebīdirler ve ba‘zılar; resul, melek aña vahy ile (19) gelmişdir. (20)

Bunda cümlesi beraberdirler. Ammā derecede (21) bizim resülümüz efḍaldır. Lillāhı’l-ḥamdü ve’l-minne²⁰ (22) ve Ḳur’ān’ıñ ḥükmi kıyāmete dek bāḳıdır. (23)

Bu on birün Ḳur’ān ile delilleri büyük ‘Aḳāyid (24) tercümemizde.

من كانَ عاتته قالَ دَقَرَتِ الضَّالِّينَهِ (25)

فيطلبها (26)

[7b]

Allāhu te‘ālā bilür. Evveli Ādem ‘aleyhi’s-selām, āḥiri peygamberimiz Muḥammed ‘aleyhi’s (1) selāmdur. Cümle peygamberlere beş şıfatla ĩmān getürdüm. Şıdıḳ,

²⁰ Hamd ve minnet sadece Allah’a aittir.

emānet (2) feṭānet, tebliğ, 'işmet. Bizim Resülümüz 'aleyhis'-selāma sekiz şıfat-ile (3) ĩmān getürdüm. Şıdıķ, sözi gerçek olmaķdur. Feṭānet, sā'ir (4) halkdan 'akıllı olmaķdur. Emānet kendine vahy olunan şeylerden (5) ziyāde ve noķşān itmedi. 'İşmet, zāhirlerin ve bāṭınların ḥarāmdan (6) ve mekrūhdan şaķlanmaķ. Tebliğ, her emir olunduğı şeyleri ādem oğlanlarına (7) yetişdürmek. Nebiyü 'ş-şakāleyni, inse ve cinne gönderilmişdir. Efdālü'l- (8) enbiyā, cümle peyğamberleriñ derecede efdali ve evlāsıdır. Ḥātemü'l- (9) enbiyā'i, cem'i peyğamberleriñ āhiridür. Andan-soñra müceddeden (10) peyğamber gelmez. Vel yevmi'l-āhiri ve dağı āhiret (11) günine inandum ve cennet ve cehennem ve ḥisāb (12) ve 'azāb ve ḥařir ve neşir ve kitāb ve şefā'at ve şırāṭ (13)

[8a]

ve mizān ve cennetden Allāhu 'Azīmü'ş-şānı görmek. Bunlarıñ cümlesi (1) ḥaķdur ve gerçektür. Ve bi'l kaderi ḥāyrihi ve şerrihi minallāhi te'ālā (2) ve dağı ḥayır ve şer, Allāhu te'ālānıñ ḥükmi-le ve bilmesi-le ve levḥ-i maḥfūza (3) yazması-la olduğına inandım ve yaķın tařdıķ itdüm ve cennet (4) ehli cennet(de) ve cehennem ehli, cehennemde bāķidürler. Aşlā fānī olmazlar. (5) İslāmıñ şartı beşdür: Şavm, şalāt, ḥacc, zekāt, kelime-i şehādet. (6) Bunlarıñ farzları bu tercümede ba'zısı taḥrīr olundu. Böylece (7) āmentübillāhi ma'nāsı-la, günde ya haftada ya ayda ya yılda birer kerre (8) ezberden bu risāle içinde oķusa ve şehādet kelimenüñ ma'nāsını (9) bilse her kerre didikte amentübillāhi (10) ma'nāsı-la vallāhu 'Azīmü'ş-şānı cümle şıfatları-la ve cümle peyğamberler (11) cümle şıfatları-la ve Ḥaķ te'ālādan her ne getürdiler ise ĩmān (12) getürmiş olur. Zīrā cümle 'ulemā, cümle 'aķāyid, şehādet kelimesi (13)

[8b]

içinde mevcüddür, buyurdılar ma'nāsın bilene. Benim cānım. Bu devletden (1) ğāfil olma. Hiç olmazsa ayda bir kerre bu risāleyi fehm idüb şehādet (2) kelimenüñ ma'nāsın ḥıfz idesiz. Zīrā bu fehm ile bu ḥıfz, 'ārif-i (3) billāh olana büyük müzdedir. Şehādetiñ ma'nā-ı icmālesi (4) budur: Eşhedü, ben şehādet iderim. Ya'nī dil ile iķrār ve ḳalb-ile (5) yaķın tařdıķ itdüm. Enlā ilahe, 'ibādete lāyık ve müsteḥaķ ḥiç mevcüd (6) yoķdur. İllallāh, ancak Allāhu 'azīmü'ş-şān 'ibādete lāyık ve müsteḥiķdür. (7) Şeriksiz ve mekānsızdır. Ve eşhedü dağı dil (ile) iķrār ve ḳalb-ile (8) yaķın ve tařdıķ itdüm. Enne Muḥammeden, taḥķīķ Ḳureyş-i Ḥařimi mekkī 'Abdullāh (9) oğlu resülümüz Muḥammed Muřtafā 'aleyhi'ş-şalātu ve's-selām 'abduhu (10) Allāhu 'azīmü'ş-şānıñ mükerrerem ve maķbül ḳulıdır ve resülühü ve dağı (11) derecede efdāl resülidir. Andan-soñra peyğamber gelmez. Fazīlet-i şehādet. (12) Ḥařret-i Enes - rađiyallāhu te'ālā 'anhu- resül 'aleyhi'ş-şalātu ve's-selāmdan (13)

[9a]

rivāyet itdi. Böylece ölen(in) şehādet(i), cennet pehāsıdır ve bir āher (1) hadīs-i şerīfde buyırdı. Bir kişi ma'nāsın bilmek üzere lā ilahe (2) illallāh didikde ağzından iki beyāz kanadlı bir yeşil kuş (3) çıkar. Dürr-i yāķūtdan müzeyyen göklere çıkar. 'Arş altında aru sesi (4) gibi ol kuşdan bir avāz işidilir. "Ey kuş sukūt eyle" emr (5) olunur. "Sukūt itmem, şāhibim mağfiret olmayınca" dir. Bu tevḥīdīñ (6) ḥürmetine cümle günāhları mağfiret olunur. Bundan soñra ol kuş (7) için yetmiş dil yaratılır. Kıyāmete degin şāhibi için istiğfār (8) ider. Kıyāmet günü olduğda gelir. Bi-iznillāhi te'ālā elinden dutar. (9) Cennete götürür. Tevḥīd(in) ma'nā(sını) bilmekten fazīlet çoķdur. Lākin (10) bu miķdār 'akıllıya kifāyet ider. Ba'zı fazīletleri daḥı (11) bu tercemede gelecekdür. Ey ğāfil, serhoş, sağır, dünyā sevdāsı-la (12) paslı. Uyan! Bak, gör şu beşārete. Büyük beşāretdür, ehl olana. (13)

[9a der kenar]

Muḥammed resūlullāh lafzı hadīsde yoķdur (1)

Fazīlet-i şehādet (2)

İlahī, raḥmetiñ deryā-ı 'āmmıdır. (3) Anıñ bir kaçresi bize tamāmdır. (4)

[9b]

nā-ehl degildir.

(1) فَتَدَبَّرْ يَا مُصَيِّفُ فَكُنْ مُعْتَقَاو لَا تَكُنْ

(2) مُؤَيِّفًا أَللَّهُمَّ أَرِنَا الْحَقُّو أَرِزُفْنَا إِيْبَاعَهُ وَأَرِنَا الْبَاطِلُ

بَاطِلًاو أَرِزُفْنَا اجْتِنَابَهُ²¹

Āmīn, yā Mu'īn. Ahlāk-ı Hamīde (3) Hıfz oluna, ma'naları gelecekdür. (4) Şabr, tefvīz, şükür, ḥavfün minallāhi, recā-i raḥmet, (5) rızāün lilķazāyi, i'rāzün ani'd-dünyā, ķanā'at, saḥī, zıkr-i minneti, (6) iḥlāş, tevekkül, tevāzu', naşīḥat, ḥüsn-ü zan, 'afv-u zālīmın, (7) muḥālefetuhu bi-şehveti'n-nefsi, iştiğāl-i bi-'ayb-i nefsihi, ķabūli'l-ḥaķ, (8) i'tirāf-ı bi-ḥaḥā'ihı, tevbe, taķvā. Şerḥ-i Birgüvī (9) Şabr, muşībete ve ma'şiyete ve 'ibādetde tefvīz. Ya'nī cümle (10) umūrını Ḥaķ te'ālāya işmarlamak. Şükür, ya'nī Ḥaķ te'ālānuñ emrin (11) dutub ve nehyinden kaçub ḥamd ü şenā itmekdür. Ni'met, sebebdür. (12) Ḥavfün minallāhi te'ālā, Ḥaķ te'ālānuñ 'azābından her kaçan şāliḥ ise de (13)

²¹ Ya Rabbi! Doğruyu bize doğru olarak göster ve ona uymağı bize nasip et ve yanlış, bozuk olan şeylerin yanlış olduklarını bize göster ve onlardan sakınmamızı nasip et.

[10a]

korçmaçdur. Sürūra sebebdür. Recā-ü rahmet, ya'nî Hâk te'âlâ (1) nuñ rahmetin her kaçan 'aşı ise de ummaçdur. Rızâ-i (2) lil kazâyi, ya'nî bedene ve mâla ve 'ırza ve evlâda gelen belâya (3) râzî olmaçdur. İ'razi ani'd-dünyâ, ya'nî mel'un dünyâdan şaınmaçdur. (4) Kanâ'at, ya'nî az ma'îşete şabr itmek taḥkîk felâha sebebdür. (5) Saḥî, ya'nî cevmerdlik itmek a'lâsı muḥtâç iken virmekdür. (6) Zıkr-i minnet, her ḫâ'at Hâk te'âlânuñ tevḫîki-le ve yardımı-la olduğına (7) ḫâtırına getirüb 'ucub getürmemekdür. Ol ḫâ'at-i şerîf şevâbın (8) 'azîm kılan Hâk te'âlâdur. Maḥall-i 'ucubdan zıkr-i minnet vâcibdür. (9) İḫlâş, ya'nî ancak Hâk te'âlânuñ zât-ı pâkine 'ibâdet itmekdür. (10) Nefsi ve dünyâ 'arazın karşıdırmamaçdur. Bir kimse ḫulûş üzere (11) 'ibâdet eylese öldükde Hâk te'âlâ andan râzî olacaçdur. (12) Tevekkül, ya'nî rızık için ve her şeyde Hâk te'âlâya ḫapmaçdur. (13)

[10 a der kenar]

Zîrâ 'aşk-ıla du'â idüb rahmet (1) umduçça mağfîret ve rahmete (2) sebebdür. Hattâ dünyâ dolısı günâhı (3) olsa şuruḫ-ı tevbe ile istiğfâr (4) eylese dünyâ dolısı mağfîret olunur. (5)

Zîrâ dünyâ içinde olan mel'undur. (6) İllâ zıkrullâh ve zıkre tabî, 'âlim ve muâllim (7) mel'un degildir. (8)

Seḫi, cennetde bir ağacıñ adıdır. (9) Dalları dünyâya çıkdı. O dalları (10) dutan anı cennete götürür. (11)

'Ucub, 'ameli ve ḫâ'ati kendüden görüb (12) gözine ulu görmekdür. Hâk te'âlâ (13) nuñ yardımı-la olmasından ğâfil olmak (14) sebebi cehldir ve ba'zılar, 'ilâcı cümle (15) eşyâyı Allâh te'âlâdan bilmekdür. (16)

[10b]

Ba'zılar tevekkül, güci yetmedüğü şeyi terk itmekdür, didi ve sebebe (1) sa'y, tevekküle zarar virmez ḫayanmadıçça. Tevâzu', ya'nî kendini alçağ görmek. (2) Büyük mertebedür. Lâkin mertebesinde ğâyetle tezellül ve alçağlık itmek (3) ḫarâmdur, illâ üstâzına ve şerîkine degüldür. Naşîhat, ulu (4) meyvesidir. Ḥüsn-ü zan, ya'nî eyi şanmaç. Hâk te'âlâya ḫüsn-ü zan (5) vâcibdür. 'Avâma ḫüsn-ü zan vâcibdür, müsteḫabdur. Zâhiri 'âdil, (6) 'âlim olana ḫüsn-ü zan vâcibdür. 'Avf-u zulüm, ya'nî ḫalkuñ saña itdüğü (7) zulmi 'avf itmekdür. Zîrâ 'avf taḫvâya ziyâdesi-le yağındur. Eger 'avf, (8) zulmüñ çok olmasına sebep olmaz ise berâber intikâm gerekdür. Tâ ki (9) zâlim ve mazlüm, zulümden ḫalâş ola. Muḫâlifet-i nefsi, ya'nî nefsi (10) istedüğünü virmemek. Zîrâ nefsi her istedüğünü virmek belâdur. (11) İştigâl-i bi-

‘ayb-i nefsihi, ya’nî kendi ‘aybı zerrece de olursa (12) meşgûl olmaqdır. Eliñ ‘aybından dağ kadar ise de vâzgeçmek vâcibdür. (13)

[10b der kenar]

Meşelâ bir kimse oğlan ile ya hâtun (1) ile lakırdı eylese, gören ‘avâm, (2) hakkında “helâl” ya “oğlı” hüsn-ü zan (3) itmek edebdür. ‘Âlim ve şâlih hakkında (4) hüsn-ü hulûk vâcibdür. Sû-i zan (5) harâmdur. (6)

[11a]

Meger kim şer’an ola kabûli’-l hâkıkı, ya’nî her ‘âlim-i mu‘temedden hâkıkı (1) kabûl itmekdür. Gerçi acı ise de i’tirâfun bi haţâ’ihi, ya’nî (2) haţâsın duydukdâ ‘âr itmeyüb (kabûl) itmekdür. Üzerine durmağ (3) câ’iz degildür. Tevbe, ya’nî günâhlarından te’hîrsiz ol. Sekiz (4) şeyi ile hâk korkusından peşimân olmak ve şimden-girü aşlâ (5) günâh itmemekdür. Niyyet itmekdür. Böylece iden, günâhı olmayan gibidür (6) ve günâhları şayısınca sevâb yazılır. Takvâ, ya’nî günâhlardan (7) gâyetle şakınmağa dirler. Bu takvâyı murâd idenler toğuz ‘uzuvların (8) ya’nî kalbini ve dilini ve gözünü ve kulağını ve elini ve ayağını (9) ve karnını ve fercini ve bedenini cümle ahlâk-ı zemîmeden (10) ve günâh ve mâlâyâ’nîden ve harâm yemekden ve içmekden hıfz (11) iden kimse bi’avnihi te’âlâ, takvâyı buldı ve mükerrrem ve nice (12) âyât-ı ‘izâm ile medh i şenâ olundı ve tevfiğ-i ‘amel ve kabûl-ı ‘amel (13)

[11a der kenar]

Zânî ve terk-i şalât ve şurb-ı hamr gibi (1) nufûr iderse, itmezse yine (2) sukût lâzımdır velakin kalbinde (3) bu‘uz vâcibdür. (4)

Farzda tevbe kazâdur. El hakkında (5) tevbe virmek ya helâllaşmağ. (6)

Zirâ Mecâlis-i Rûm’da yazar ki ‘acele (7) ile tevbe itmeyen bir günâhı iki yazılır (8) Biri itdügi günâh için biri tûbû²² (9) emrini terk itdügi-çün. ‘Acele ile (10) tevbe itmez ise dört yazılır (11) ve hakezâ tevbe idene dek Hâk te’âlâ (12) nuñ tûbû²³ emrini dutmadığı-çün (13) velakin abdest, zikrullâh, şağâ’ire (14) tevbe gibidir. Belki buğz, kebâ’ir dañi. (15) حلافالفرق والضالّه (16)

²² “Tevbe edin.” Kuran-ı Kerim 66/8

²³ “Tevbe edin.” Kuran-ı Kerim 66/8

[11b]

‘Amel müyesser olur. Nitekim āyâtı ile geçdi. El-amān. Hamīdeniñ (1) tafşılı Şerh-i Birgüvî ve Minhāc’dan ve Tarīkat’dan hıfz ve fehm (2) idesiz. Şerh-i Birgüvî, Minhāc (3) Tevbeniñ tamāmı on sekiz şey ile olur. Geçmiş günāhlarından (4) peşimān olmak ve bir dahı günāh itmemek, niyyet itmek, qalmış farzları (5) qazā itmek ve halkıñ haqqını virmek ve nefsinı ‘ibādetle eritmek (6) ve nefesine ‘ibādet açluğın dağdırmak ve günāhda güldüği gibi (7) çok ağlamak ve ta‘āmiñ ve ićeceđini helālden itmek ve qalbini (8) kötü hūylardan pāk itmek ve ‘ırzan ve bedenen, huřemāları-la helāl (9) -laşmak yaramaz ādem ile konuşmağı terk itmek ve nefsinı günāhlardan (10) ma‘şüm görmemek ve dā’imā günāhdan maħzūn olmak mesrūr (11) olmamak ve ‘ibādetin az görmek ve dūnyā az ise de çok görmek (12) ve da’imā dilin afātdan hıfz itmek ve dā’imā günāhdan peşimānlık (13)

[12a]

ve fikir üzere olmak. İşte bu on sekiz şey-ile gelecek şuret-i (1) tevbe iden Hađ te‘ālāniñ maħbūbı olur ve günāhları ‘afv olur. (2) Ve günāh yerine řevāb yazılır. Hađ te‘ālāniñ tevbe haqqında bu üç (3) emrini dutduğı-çün. Mefhūm Qādı ve Me‘ālim ve Miřkāt (4) şuret-i Tevbe (5) şuret-i tevbe ‘aşq-ıla budur: Yā Rabbi! Küçükden beri her ne (6) dürlü günāh işledüm ise eđer küçük eđer büyük bilüben bilmeyüben (7) ve yalandan ve ğıybetden ve iftirādan ve bühtāndan ve zinādan ve livā (8) -tadan ve sebeblerinden ve zinādan ve süm‘adan ve ‘ucubdan ve cümle (9) mālāya’niden peşimān oldum ve rücū‘ itdüm ve şimden-girü (10) bir dahı günāh itmemesine niyyet ve qařd itdüm İnřā‘allāhu te‘ālā. (11) Hađ te‘ālāniñ birliğine ve varlığına yigirmi altı şıfat-ıla ĩmān (12) getürdüm ve cümle peyđamberler, evvel Ādem ‘aleyhi’s-selām āhiri bizüm (13)

[12b]

resūlimüz Muħammed ‘aleyhi’s-selāmdur. Cümlesine ĩmān getürdüm (1) ve cümlesi Hađ tarafından her ne getürdiler ise cümlesine ĩmān (2) getürdüm ve cümle meleklerine ĩmān getürdüm ve cümle kitāblarına (3) ĩmān getürdüm. Cümle peyđamberlerine ĩmān getürdüm ve āhıret (4) gününe ĩmān getürdüm. Hayır ve řer Hađ te‘ālādan olduđına ĩmān (5) getürdüm. Bizim peyđamberimizden řoñra müceddeden peyđamber gelmedüđine, řerī‘atı (6) ve dīni kıyāmete deđin durduđına ve bozulmadıđına ĩmān (7) getürdüm. Eřhedü enlā ilāhe illallāh ve eřhedü enne Muħammeden ‘abduhu (8) ve resūlühü²⁴. Tecdīd-i Nikāh (9) Hātūndan tecdīd ićün

²⁴ Ben şahadet ederim ki Allah’tan başka ilah yokdur ve ben yine şahadet ederimki Muhammed onun kulu ve resulüdür.

vekâlet alınduğda iki şahid (10) yanında, böylece diye: Hâtûnlarımızın nikâhlarında şühemüz (11) olmağ-ıla kendilerine vekâletimiz hasebi-le bizlere aşâleten helâllığa (12) aldum, kabûl itdüm. Andan-şoñra sebep-i nizâm ve vüzerâsına (13)

[12b der kenar]

- (1) فماصلح السلطان يكون صلاح الرعايا
- (2) فيكون له السلطان ماجور اصلاح
- (3) العالم بدر
- (4) من دعا عازياً فكا تآخزي ومن دتماً
- (5) حاجاً فكا تآماج مفهوم شرعه

[13a]

ve ‘asker-i İslâma ve hüccâca du‘â oluna. ‘Âlimüñ ve gâzilerüñ, (1) hüccâcîñ sevâbına nâ’il olunur. Ğaflet olunmaya ve küffâr elinde (2) olan müslimânlarla hâlâşlarına hayır du‘â ide. Andan-şoñra (3) cümle ‘âşî küffâr helâklığına bed du‘â ideler ve mâlların (4) ve evlâdların ve diyârların pâdişâhımıza ve ‘asker-i İslâma mâl-ı (5) ğanîmet olmasına du‘â oluna velâkin du‘ânıñ miftâhı-la şürü‘ (6) oluna ve hâtem-ile hâtem oluna. İkisi bu tercemede gelecekdür. Bi-‘avnihi (7) te‘âlâ. Her mü’mîn mü’mine, kalbin ahlâk-ı zemîmeden pâqlamak ve ahlâk-ı (8) hamîde ile bezemek ve nûrlamak vâcibdür ve lâzımdur. Zirâ zemîme ile (9) ifsâd-ı ‘amel ve dünyâ âhîret harâb olur. Ammâ hamîde ile işlâh-ı (10) ‘amel ve dünyâ ve âhîret ma’mûr olur. El-amân. Ğaflet olunmaya (11) Mefhûm-ı Hâdiş (12) Ahlâk-ı zemîme (13)

[13b]

Sû-u zan, riyâ, hased, kibir, ‘ucub, hıkd, hubb-u dünyâ (1) hubb-u riyâset, tül-u emel, hubb-u tahşîl mâ teştehi’n-nefsi, (2) hafvün mine’l-fakri, ‘ademü’r-rızâ-i lilkazâ, hubbu’l-medh, ‘inâd ı hırş, (3) şama‘, buhul lilkarz, medhi’l-ġanî, tahkîrü’l-hakîr, teftîş-i ‘aybe’l-ġayr (4) hıyânetü’l-emânet, hilâf-i va‘id, ‘ademü’l-havfi ve’l-hüzni mine’l âhîreti (5) Şerh-i Birgüvî (6) Sû-u zan, halkı yaramaz aňlamak. Riyâ, ‘ibâdetle dünyâ fâ’idesini (7) dilemek. Hased, bir kimseniñ ni‘metin gitmesin istemek. Kibir, ol kendini (8) ġayrıdan eyü görmekdür. Şeytân şifatıdır. ‘Ucub, ol ‘amelin (9) ve ‘ibâdetin kendüden görüb beğenmekdür. Hağ te‘âlâdan olmasına ġâfil (10) olmak. Hıkd, ol dünyâ için sevmemekdür. Hubb-u dünyâ, dünyâda (11) zevk istemekdür. Hubb-u riyâset, belli adam olmak istemekdür. Tül-ı (12) emel, ol dünyâ zevki için çok yaşamağı sevmekdür. (13)

[13b der kenar]

Ba'zı 'ārifler dünyā zevki ikidür, didiler. (1) Biri uzun günlerde oruç dutmak, biri kışa (2) gicelerde teheccüd namāzın kılmakdur. (3)

[14a]

İttibā'-ı hevā, ol ne isterse göñli yiyecekden ve giyecekden ve binādan (1) ve 'avratdan, taḥṣīline sa'y itmekdür. Ḥavfün mine'l-fakri, ol (2) fakırlıktan korkmakdur. Ğāyetle mezmümdür. Ḥaḫ te'ālāya sū-u (3) zandır. 'Ademür'r-rızā-ı lillkazāyi,²⁵ ol Ḥaḫ te'ālānıñ taḫdīr itdüğine (4) incinmekdür. Ṭalebü'l-medih mine'n-nās, ol halkıñ medhini sevmek (5) ve istemekdür. Ğazabi'n-nefsi, ol 'araz-ı nefis için darılmakdur. (6) 'İnād, ol haḫkı bilüb, inkār idüb ḫabülından 'ār itmekdür. Ḥırş, ol (7) mirād, dünyāya ziyādesi-le meyl itmekdür. Ṭama', halkıñ elinde olan (8) şeyi baş ve ḫalb, gözün dikmekdür. Zīrā fakır ḫāzırdır. Buḫul, ol (9) muḫaṣṣırlıkdur, itmekdür. Ta'zīmü'l- ğaniyy, ol ğanıleri mālı-çün (10) ri'āyet, ta'zīm itmekdür. Taḫķirü'l-ḫaķır, ol fakırları fakrı-çün (11) alçaḫ görüb ḫorlamakdur. Teftiř-i 'aybi'l-ĝayr, ya'nı halkıñ 'aybını (12) arayub yoḫlamakdur. Ḥıyānetü'l-emānet, ol emānete ḫıyānet (13)

[14a der kenar]

Ba'zı fāziller dünyāda rahatlık üçdür (1) didiler. Biri oḫumak, biri daḫı řālīḫ (2) 'ulemā ile ḫonuřmak, biri daḫı dünyāyı terk (3) itmekdür. (4)

Ammā fıřkı için yāḫūd terk-i 'ibādet için (5) olmak, darulmak Ḥaḫ te'ālāya lāyık 'ibādetdür. (6)

Buḫul, cehennemde bir ağacıñ adıdır. Yaprakları dünyāya (7) çıḫdı. Ol budağı dutan anı cehenneme iltür. (8)

Böylece iden Ḥaḫ te'ālānıñ 'aybını arar. Evi (9) içinde olur²⁶ ider. (10)

[14b]

itmekden emīn olmayanıñ ĩmānı olmaz, buyurdılar. Ḥilāf-ı va'd (1) ol va'deye ḫilāf itmekdür yāḫūd dil ile iḫrār ve ḫalb ile (2) inanmamakdur. Münāfiḫ şıfatıdır. 'Ademü'l-ḫavfu ve'l-ḫüznü mine'l- āḫireti. (3) Ol geḫmiř günāḫlarıñdan korkmayub ḫalbinden āḫiret ḫorḫusın (4) çıḫarmakdur. Taḫķīḫ, mü'miniñ ḫalb, emīn olmaz ve

²⁵ Kazaya rıza göstermemek.

²⁶ Metinde bu kısım silinmiştir.

korğusu (5) sâkin olmaz, buyurdılar. Benim cânım. ‘Azîz olmak isterseñ (6) Birgüvî şerhi ve dağı Minhâci’l-‘Abidîn ve İbrâhîm Halebî ve Tarîkat’ı (7) ve Şifâ-i Kulüb’ı ve bu tercüme-yi dâ’imâ hıfz ve fehm idesiz. Tâ ki ‘ilm-i (8) hâli ve hamîdeyi ve zemîmeyi tafşîlen keşf idesiz. Bi-‘avnihi Te‘âlâ (9) Birgüvî ve Tarîkatihî (10) ve Ma‘âz İbn-i Cebel hâzretlerini Yemen tarafına gönderdikde Ma‘âz (11) didi: “Yâ Resûlullâh! Baña vaşiyet eyle” didi. Buyurdılar: “İhlâş ile az (12) ‘amel saña kifâyet ider” deyü, duyurdılar. Şerh-i Birgüvî ve Tarîkat (13)

[14b der kenar]

Dünyâ bir sâ‘atlidür. Ol sâ‘ati tã‘at kıl. (1)

Günâhın gizler gibi şevâbın dağı gizler (2) hülüş üzere ‘amel olur. Minhâc (3)

İhlâs sâ‘ate necâtü’l-ebed. Mişkât (4)

لا تغفل عن هذه العبادة الدنيا (5)

ساعته فاجعلها طاعته (6)

[15a]

Ehemm bi’t-taḥliye, hülüş bahşi (1) İhlâş, ‘ibâdetde farzdur. İhlâşsız ‘amel kabûl olmaz (2) ve ihlâş ile ‘amel çok olur. İhlâş nedir? Her ne ‘ibâdet (3) olur ise Haḫ te‘âlâ için itmekdür. Nefs ğarażı ve dünyâ ğarażını (4) qarışdurmamakdır. (5) Şerh-i Birgüvî (6) Hülüş, şemeresi ve delîli ihsândur. İhsân neye dirler? Haḫ (7) te‘âlâ görür gibi ‘ibâdet itmekdür. Sen görmez iseñ ol zât-ı (8) pāk seni görür. ‘İbâdetine ğöre cezâ virür. (9) Şerh-i Birgüvî (10) Şeyhü Medenî Zeynüddîn’den su’âl itdi: “Farzî biñ yıl (11) ‘ömrüñ olsa ne ‘amel iderdiñ” didi. Ol dağı: “Bunca (12) ve bunca ‘amel iderdüm” didi. Şeyhü Medenî: “Bizler böylece ‘ibâdet (13)

[15a der kenar]

Halk ile konuşmak, bir derin günâh deryâsıdır. (1) Anlardan ırakluk, gemisidür. Mişkât. Ya’nî (2) anlardan ırakluk günâhdan hâlâşa sebebdür. (3)

[15b]

itmezdüm. Belki tokuz yüz toksan yıl şıdk-ıla hülüş (1) taḫşîline ve kârına ḫarc iderdüm” didi ve “bir yıllık ‘ibâdet, hülüş (2) ile baña yeter” didi. Zîrâ iki cihânda hâlâş olmaz illâ ihlâş (3) ile olur. Hâşıl olmaz illâ halkdan kesilmek-ile olur. Anıñ (4)

içün belâ, eşik taşrasındadır, didiler. Eşikden çıkma belâya (5) girme, didiler. ‘Ârif olana Medenî’nün kelâmı yeter. (6) Mişkâtü’l-Envâr Mu‘addel (7) Cüneyid hazretleri buyurdılar: İhlâş, kul ile Hâk te‘âlânın (8) beynindedür. Melek o sırrı bilmez tâ ki yaza ve şeytân dahı (9) bilmez tâ ki fesâda vire. Hevâ dahı bilmez tâ ki harâb itmege (10) meyl ide. İmâm-ı Kuşeyrî buyurur. Peygamberimiz ‘aleyhi’s-salâtu ve’s-selâm: (11) Cebrâ’îl’e ihlâşdan su’âl itdüm. Cebrâ’îl didi: Rabb’imden (12) su’âl itdüm. İhlâş nedür? Hâk te‘âlâ cevâb itdi: İhlâş (13)

[15b der kenar]

(1) ولدافالواعقبه قلاتخرج من الباب
(2) ولاتقع فى الحجاب مشكات معدل

[16a]

esrârımdan bir sırdur. Ol sırrı kullarımdan dostumuñ kalbine (1) emânet koydum, buyurdılar. Şümme ‘arif olanlar ol sırrı aldılar. (2) Vesîle (3) ‘Ulemâ buyurdılar ki: ‘İbâdet ancak şevâba nâ’il olmak için yâhūd (4) ancak ‘azâbdan hâlâş için şahîh ve câ’iz degildir. Yâhūd (5) ‘ibâdetden murâdı Hâk te‘âlâdan şeref kesb itmekdür. Sevgülü (6) olayım ise şahîhdür velâkin hâlişullâh degildir. Bu mertebe (7) ‘ilme’l-yaqîn şâhibleri içündür. Yâhūd ancak yalınız Hâk (8) te‘âlâ için ise aşlâ bir âhar şey fikir itmez ise ‘ibâdetin (9) a’lâsidur ve maqâmıñ ulusıdur. Bu mertebe ‘ayne’l-yaqîn (10) şâhibleri içündür. Yâhūd Hâkka ‘ibâdet ider. Kendi kul (11) ve Rabb’isi Allâh olduğı-çündür. Bu mertebe hâkka’l-yaqîn şâhibleri içündür. (12) Mirkatü’l-ملامات Mu‘addel (13)

[16a der kenar]

(1) وتصح امامهم فيها حلبى
(2) مسافرين اى فى الجمعة

[16b]

Benim cânım, el amân. Hülüş-ıla meşgûl olasız. Pes üç (1) ‘ibâdetiñ birisi taḥiyyât mı, şalavât mı ḥayyibât mı olur? Elbetde bir sâ‘at (2) evvelce fikir i mülâhaza idesiz. Bunları kimün için iderim? (3) Eger hâliş ancak Hâkka ise ‘amel idesiz ve eger Hâkkuñ ğayrına (4) ise meşelân, alçak şevâba nâ’il yâhūd ancak ‘azâbdan hâlâş (5) ise yâhūd riyâ karışub ise elbetde terk idesiz. Zîrâ ‘azâba (6) sebep olur. Meger kim farz olana ol vaḳitde cid (sa‘y) idesiz. Tâ ki (7) hülüş ile edâ idesiz. (8) Mefhüm-ı

Mev'ize (9) 'İlm-i 'aķāyid ve ahlāk geĉdi. 'İlm-i 'amel gelecektir. (10) Farzdan evvel, farz nedir? 'Amelden evvel geĉen üç 'ilmi oķu (11) -maķdur. Farz iĉinde farz nedir? 'Amelde hūlūş itmeķdir. Farzdan (12) Őoŗna farz nedir? 'Amelden Őoŗna havfdur. Ya'ni 'amel kabūl olur mı (13)

[16b der kenar]

Beni İsrā'īl'den yetmiş 'ābid var idi. Ol (1) zamanda peyĝamberiŗ birine haber virildi ki ol (2) yetmiş 'ābid imānsız gōndersem gerek. Aşl (3) bu ki āhir nefeslerin sū-i hātimesinden kōrk (4) -maduķların iĉin, buyurdu Allāh te'ālā. (5) İhyā-ı 'Ulūm (6)

[17a]

olmaz mı kōrkmaķ, imānsız gitmekden kōrkmaķ, maĝfiret olur mı (1) olmaz mı. Bu üçünden kōrkmaķ farzdir. (2) Vesīle ve Tarīkat (3) Ebū Hureyre rivāyet ider: Cevmerdlik cennetde bir aĝaciŗ adıdır. (4) Dalları dūnyāya ĉıķdı. Her kim cevmerdlik ider ise ol dala (5) dutmuşdur. Anı cennete gōtūrūr ve daŗı muķaşşırılık cehennemde bir (6) aĝaciŗ adıdır. Anıŗ dalları dūnyāya ĉıķdı. Bir kimse muķaşşırılık (7) eylese ol dala dutar. Anı cehenneme gōtūrūr. Vesīle, ne'uzu billāhi (8) te'ālā²⁷. Ve Tarīkat, Hāzret-i Mūsā 'aleyhi's-selām: Yā Rabbi! Kullarıŗ (9) ķankısı saŗna sevgūlūdūr? Beni zıkr idūb unutmayandır, buyurdılar. (10) Kankı gūzel hākimdūr? Hāķ ile hūkm idūb hevāsına tābi' (11) olmayandır, buyurdu. Yine ķankı ziyādesi-le 'ālimdūr? Ğayrı kimseniŗ (12) 'ilmin kendi 'ilmi üzerine koyandır. Cā'iz ki bir kelimeyi ta'līm (13)

[17b]

ide ki anı hidāyet ide ya dalāletden hālāş ide. (1) Kādı Beyzāvī (2) Üĉ sesini Hāķ te'ālā ĝāyetle sever. Biri hūrus sesini biri Kur'an (3) oķuyarıŗ sesini biri daŗı seŗer vaķtinde istiĝfār ideniŗ (4) sesini sever. Şerh-i Eyyūhe'l-Veled, ehemm bi't-tahliyye, riyā bahşi (5) Riyā 'amelde hārāmdur. 'Amel, riyā ile kabūl olmaz. Riyāarıŗ üç dūrlūsi, (6) hālīş ve berāber ve ĝālib riyā, 'ameli ve meyvesini ifsād ider. İki (7) dūrlūsi maĝlūbı ve sūm'ası ancak meyvesin ifsād ider. (8) Ya 'amelini hālķa bildürmeķdir ve dūnyā fā'idesin dilemeķdir. Delīli (9) ve 'alāmeti, eliŗ fā'idesin medħin sevmekdir, istemeķdir. (10) Şerh-i Birgūvī (11) Bir daŗı riyāarıŗ dōrt 'alāmeti vardır. Biri, yalnız 'ibādet (12) itdikde ŉatsız ider. İkinci, hālķ arasında itdükde hālāvet-ile (13)

²⁷ Yūce Allah'a sıĝınırım.

[18a]

ider. Üçüncü, medh olunduğda ziyāde ider. Dördüncü zem (1) olunduğda noḡṣān ider. Dürer (2) ve Mişkāt (3) Gizli ‘amel(e) yetmiş derece virilür. Bir kerre söylese altmış (4) tokuzı gider. Bir daḡı söylese cümlesi gider. Ammā zātı bākī (5) ḡalür. Zīrā zāt-ı ‘amel küfr-ile gider. Süm‘a, maḡlūb riyā, dereceyi (6) zā’il ider. Zātı zā’il idemez. (7) Mefhūm-ı Mişkāt (8) Benim canım. Bu naṣīḡatı ḡāyetle zabṡ eyle. Naṣīḡat budur: Bir ḡarf (9) ezber itmek ḡayırlıdır, iki deve yüki kitāb oḡumaḡdan ve daḡı (10) bir ḡarf aḡlamak ve anıñ ile ḡālīṣ ‘amel eylemek ḡayırlıdır (11) iki deve yüki kitāb ezberlemekden. Benim rūḡum, el-amān. Sizler daḡı (12) böyle idesiz. Yoḡsa ‘ilimden aṣlā fā’ide olmaz. Ta’līmī’l-Müte’allim (13)

[18a der kenar]

Namāz kılıcı cāmi‘-i ŗerīfde “yöneldim ḡibleye” (1) dimek, sünnetdür. ŗaḡrāda iken “yöneldim ḡibleye” (2) dimek vācibdür. Ḥalebī (3)

[18b]

Baḡṣ-ı ‘ilm. Ziyādesi-le ‘ālim kimdür? ḡayrı kimsenüñ ‘ilmini kendi ‘ilmine (1) ḡoyandır ve bildüḡi-le ḡulūṣ ile ‘amel idüb bilmedüḡini su’āl idüb (2) öḡrenmesine sa’y idendür. Ziyādesi-le cāhil kimdür? ‘ilm-ile ‘amel (3) itmeyendür. Zīrā kendine ‘ilm-ile ‘amel itmedüḡi-çün iki ‘azāb olur. (4) ŗerḡ-ı Eyyühe’l-Veled (5) ve Ḳādı (6) Bir kimse: Yā Resūlullāh! ḡalkuñ ḡayırlısı kimdür, didi. Buyur (7) -dılar: ‘Ömri uzun ve ‘amel-i ŗālīḡi ḡoḡ olandır. Ya’nī ŗevābı ḡoḡ (8) ola. Ḥalkıñ yaramazı kimdür? ‘Ömri uzun ‘ameli yaramaz ola. (9) Ṣarīḡat, Vesīle (10) ŗerḡ-ı Meṣābīḡde yazar ki: Vaḡitler, sā’atler bezirḡanıñ (11) sermāyesi gibidür. ‘Ömür sermāyesi ḡoḡ olduḡça ŗevāb (12) fā’ideleri ḡoḡ olur. Lāyıḡdur ki ‘ömür sermāyesi-le ḡoḡ ŗevāb (13)

[18b der kenar]

Ḥaḡ te’ālā, ḡıyāmet ḡüninde buyurır: Yā ḡullarım! (1) Raḡmetimle cennete ḡirün. ‘Ameliñize ḡöre (2) cenneti paylaṣun. ŗerḡ-ı Eyyühe’l-Veled (3)

Dünyāda duracaḡ ḡadar ‘amel eyle. Ḥaḡ te’ālāya (4) iḡtiyāç ḡadar ‘amel eyle. Cennete durıcaḡ ḡadar ‘amel (5) eyle. Cehennemde ŗabriñ ḡadar ‘amel eyle. (6)

[19a]

fâ'ideleri ola. Temmet. Vesīle (1) Ya'nî 'ömür sermâyesi-le hülûş eyle. 'Amel-i şâlih ve tevbe-i istiğfâr (2) ve ahlâk-ı hamīde ve hayrât ve virdler ve kendüsinden hisâb almak (3) ve havf ile recâda olmak ve ğayrı şevâblar fâ'ide itmek lâzımdur. (4) Eger bu sermâye ile bunları itmeyüb hilâflarını ider ise sū-u (5) hâtimeye ve cehennem 'azâbına sebep olur. Benim rûhum. 'Ârif isen (6) bu naşîhat ve Eyyühe'l-Veled' de olan iki hikâye saña yeter ve illâ biñ (7) kitâb okusan ve hıfz ve fehm ve 'amel itmezseñ aşlâ fâ'ide (8) virmez. Mefhûm-ı Mev'ize (9) Rivâyet olunur ki: Ebû Hureyre bir gün çarşuya girdi ve nidâ (10) itdi. Ey çarşu halkı! Sizler burada durursuz. Peyğamberimizün (11) mîrâsı mescid-i şerîfde taķsîm olunur, yürü! Cümle pâzâr halkı (12) pazârın terk idüb gitdiler. Mescid-i şerîfe, soñra yine pâzâr yerine (13)

[19 a der kenar]

Hâtem-i Eşam(ın), Şakîk-i Belhî'den otuz sene (1) taķşîl itdüğü sekiz fâ'idedür. (2) Mefhûm-ı Eyyühe'l-Veled (3)

[19b]

vardılar ve didiler: Yâ Ebâ Hureyre! Bizler mescid-i şerîfe mîrâş görmedik. (1) Ebû Hureyre, ya ne gördünüz, didi. Didiler ki: Cemâ'at gördük. (2) Kimi Qur'an okurlar ve kimi zikrullâh iderler ve kimi ders okurlar. Ebû (3) Hureyre didi ki: Bu Qur'an okumağ ve zikrullâh itmek ve ders okumağ (4) peyğamber 'aleyhi's-şalâtu ve's-selâmdan sizlere mîrâşdur. Ol mîrâşdan (5) alan, dünyâ ve âhîret devletlerinden çok devletler almışdur ve dağı (6) ol 'âlim Qur'an'da kirâren ve hadîs-i şerîfde kirâren ve aķvâl-i fuķahâ ile (7) tekraren ğâyetle medğ olunmuşdur. 'Ârif, bu üç medğ almışlardur. (8) **قانبیه** (9) Hâzret-i 'Alî keremullâhu te'âlâ vechehûdan rivâyet olunur: 'İlm-i hâl, helâl (10) mâldan yedi vech-ile efđal ve hayırlıdur. Zîrâ peyğamberler mîrâşıdır. (11) Mâl fir'avnlar mîrâşıdır. 'İlmi virmek-ile ziyâde olur. Aşlâ eksilmez. (12) Mâl virmek ile mâl hâfıza muhtâçdur. 'İlim şâhibi (13)

[20a]

hıfz ider. Kişi öldükde mâlî dünyâda qalub hisâbı bilmekdür. (1) Ammâ 'İlim şâhibi-le gider ve hisâbı kolay olur. Mâl mü'mine (2) ve kâfire virilür. Ammâ 'İlim ancak mü'mine virilür. Cümle halk dîn (3) için 'âlime muhtâçdur. Ammâ mâl, şâhibine dîni-çün muhtâç (4) -dur olmaz. 'İlim, şâhibini köprisinden geçmege kavî ve muhkem ider. (5) Mâl şâhibini geçmekden men' ider. Kezâ fi Şeyh **قانبیه** (6) Hâk te'âlâ dünyâ-

ı habîseyi halk itdikde günâh ile cehli qarın (7) toğluğında koydı. ‘İlim ile hükmi, qarın açlığında koydı. (8) Qadar hâcet ‘ibâdete kuvvet ola. Çok miqdârı ta‘âm yemekdür. (9) Kuvvet-i ‘ibâdet kıyâm-ile tefsîr olınmışdur. (10) فان البطنه تذهب الفضة وسيله اى تنزيل طريقت (11) Bedr-i fî-ramazân (12) Helâlden, qadr-ı hâcetden, ziyâde ta‘âm yemekde on beş (13)

[20a der kenar]

‘İlmîñ, nefsiñ fâ’ide ile zararın bilmek dirler (1) Ta‘lîmü’l-Müte‘allim. Zîrâ qarın doyduğda cümle (2) a‘zâ aç olur. Târîqat (3)

Hikmet; nefsu’l-evlâd, eşyayı olduğu gibi (4) haqîkîler bilmege ve doğrı ‘amel itmege dirler. (5) Vesîle (6)

Hikmet, eşyayı olduğu gibi bilmek ve layıkla (7) añlamađa dirler. Şerh-i Ta‘lîmü’l-Müte‘allim fî bâb-ı (8) sebebü’l-fesâd (9)

Hikmet nedir? ‘İlm ile ‘ameldür. (10) Ba‘zilar من غير اصابت قول (11) dirler. İbni Melek. (12)

Hikmet, nefse bir kuvvettir. Ol kuvvet (13) ile şavâbı haqâdan fark ider. (14) Vesîle (15)

Hikmet, ‘ilm-i tahkîk(i) ‘ilm-i yakîn (16) itmege dirler. Qâdı (17)

Hikmet, ‘ilm ve ‘amele dirler ve ba‘zilar (18) şeytânîñ hîlesin bilmege (19) dirler. Vesîle (20)

[20b]

zarar vardur. Qalbiñ nûrı gider ve paslanur ve toğuz a‘zânîñ (1) afâtına sebeb olur ve nehy olmasına sebeddür ve ‘ibâdet az olmağa (2) sebeddür ve ‘ibâdet halâvetin bulmamağa sebeddür ve çok ta‘âm (3) yemek harâma sebeb olur ve qalb-ile beden ağır olmasına sebeb olur (4) ve ölümün ziyâde ile acılığına sebeb olur ve şevâbın noqşânına (5) sebeb olur ve maşşerde çok habs ve hisâba ve levme sebeb olur (6) ve halk mescid tarafına devr iderler. Çok yiyen helâ tarafına çok (7) devr ider ve ‘ilimden ve hikmetden bir şey hıfza qâdir olmaz (8) ve qalbinde haq qorqusı çıkar ve وَخَوْفٍ (9) الدُّخُولُ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ²⁸

²⁸ “Hayatınızdaki bütün güzellikleri boşa harcadınız.” Kuranı Kerim 46/20

ve halka merhameti olmaz. (10) Minhâc ve Tarîkat (11) Cümle haṭâ ve günâhlarıñ anası dünyâ sevmekdür. Cümle (12) edesizlik atası çok söylemekdür ve cümle marâzlarıñ anası (13)

[20b der kenar]

Zîrâ helâl kefâf gelür. Hâram (1) harâf gelür. (2)

Zîrâ beden gezmekle şiklet çeker. (3) Kâlb efkarla sebep-ile şiklet çeker. (4)

İnne'ş-şiddet-i sekerâtü'l-mevt 'alâ kaderü'z (5)-zâtu'l-ḥayât. Tarîkat (6)

Zîrâ dünyâda virilen ni'met cennetiñ (7) ni'metlerinden virilür. Anıñ için (8) sevâb noḡşân olur. (9)

Ya'nî ana, evlâdı sevdâ ile (10) doğurduğı gibi dünyâ sevdâsı (11) daḡı böylece günâhların doğurır. (12) La'net ve ğazab ve 'azâb ve ribâ (13) ve fesâd-ı bey' ve cehennem ve yalan ve terk-i (14) cemâ'at ü 'ilm-i meclise ve sū-i ḡatime (15) ve 'azâb-ı kabr ve sekerât-ı mevt (16) ve bunca afâtlar ḡatır gelmez. Sebeb (17) dünyâ sevdâsıdır. (18)

اكثركم شعبا في الدنيا طولكم جو عايوم القيمة (19) İbni Melek (20) Vesîle (21)

[21a]

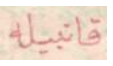
çok ta'am yemekdür ve cümle 'ibâdetleriñ anası Hâk te'âlâyı sevmekdür. (1) Cümle edebleriñ atası az söylemek, belki hiç dünyâ kelâmı söylememekdür (2) ve cümle melhemleriñ atası az ta'am yemekdür. (3) Hâdîş-i Erba'in, Keşşâf, Tarîkat (4) Ma'âz Bin Cebel'den rivâyet olunur. Kıyâmet güninde bir kimse ayak (5) atlayamaz, dört şeyden su'âl olunmadıkça. 'Ömrinden neye harcaduñ (6) ve gevdesinden ne şey'e çürüdüñ ve 'ilimden anıñ ile ne 'amel (7) itdüñ ve mālından neden kâr itdüñ ve neye harc itdüñ? Ey ğāfil! Bu dörtten (8) 'ibret almaz mısın? (9) Mişkât (10)

(11) قَالَ جَارِ اللَّهِ الْعَلَامَةُ صَاحِبُ الْكُتُبِ جَمْعُ الطَّيِّبِ فِي الْبَيْتِ

(12) جَمْعٌ وَحَسَنُ الْقَوْلِ فِي قِصْرِ الْكَلَامِ تَقَلُّ انْ اَكَلْتِ وَبَعْدَاكِلِ تَجَنَّبِ

(13) فَالشفاء في الانهار قاموليس على النفوس اشدبوسامن

[21b]

ادخال الطعام على الطعام (1) (2) Bir kimse dünyâsın sevse, âhiretine zarar ider. Bir kimse âhiretini (3) sevse dünyâsına zarar ider. Pes bâḡiyi fânî üzerine ihtiyâr (4) eyle, buyurdılar. Zîrâ fânî Hâk te'âlânıñ düşmânıdır, halk olunalı (5) nazar olunmamışdır. Mü'minleri tarîk-i ḡakdan çıkardı ve ğazaba (6) ve 'azâba ve zevâl-i

ni'mete ve buğza ve terk-i şilāya ve hased ve kibre (7) sebep oldu. Ne hālinde hayır vardur ne mālında hayır vardur. (8) Görmez misin ta'ām olan necis olur. Libās olan pelās olur. 'Aqār (9) olan harāb olur. Devāb olan turāb olur. Hüküm ü hükümeti zā'il olur. (10) Kişi bunun nesine mā'il olur. Lākin bu hife-i zeḥārifle müzeyyendür. (11) Hevāsı nefse hoş gelür. Olanlar zāhirine nazar ider, mağrūr olur. (12) Ammā 'ākıllarına bāḫnına nazar ider, i'rāz ider. 'İlim ile cennet ile (13)

[22a]

ve sebepleri-le meşgūl olur. (1) Mefhūm-ı Minhāc (2) Eger su'āl olunur ise bu nefsi emmāre, dünyā zīnetin ve libāsın, (3) altun ve gümüşü mādāmki sever nice anları mekrūh ve ḥabīs ve cife-i (4) mel'üne gibi dutsun? Cevāb bu ki: Şol kimseye Hāḫ te'ālā yardım (5) eyleye ve dünyā Hāḫ te'ālānıñ düşmānı ve mü'miniñ ḥarāmīsin bildüre. (6) Hāḫ te'ālāya varmağa komaz. Yolların keser daḫı nice zararların (7) añlamış ola. Anlarıñ kıtında māl-ı ḥarām zehir-i ḫatıldür. Aşlā yanına (8) uğramazlar. Māl-ı ḥāram²⁹, anlara balgāmī ḥelwā gibidür. Nefisleri anda ikrāh (9) ider. Zārūret olmayınca meyl itmezler. Zārūretde ikrāh ile 'ibādeti (10) ḫiyāma ḫuvvet olacaḫ miqdārı tenāvül iderler. Ziyādesinden nefret (11) iderler. Ammā başiret üzere olmayub ḡāfiller ikisine rağbet iderler. (12) Helākı irtikāb iderler. Ne'uzu billāhi te'ālā min zālike³⁰ (13)

[22a der kenar]

Sehl buyurdu: Kişi dört ḫaşlet ile (1) Hāḫ te'ālāya dost olur ve velī olur. Biri (2) açluḫ biri şusuzluḫ biri sukūt (3) biri daḫı yalıñız durmaḫ. Minhāc (4)

[22b]

Tercüme-i Minhāc (1) Hāḫ te'ālā kıtında sevgülü 'amel açluḫ ve şusuzluḫ ve yine Hāḫ te'ālā (2) kıtında ḫayırlı kimdür? Ziyādesi-le açluḫı çok, fikri çok olandur (3) ve ziyādesi-le Hāḫ sevmedüḫi ve bu'uz itdüḫi, ziyādesi-le (4) yeyenler ve içenlerdür. (5) Mefhūm-Dürer (6) Ba'zı 'ārifler buyurdılar. Ḳalbiñ cümle fenā şeylerden ḫalāş ve cümle (7) aḫvāliñ selāmeti ve 'ibādetiñ ḫalāveti ve ma'rifetiñ taḫḫīki budur: (8) Devletler, açluḫa şabır itmekdür. (9) Minhāc (10) Şüfyān-ı Şevrī buyurdu: 'İbādet bir büyük şan'atdur. Dükkānı yalıñız (11) durmaḫdur. Altı ḫanā'at iden ḫazīneyi buldı ve 'aziz oldu. (12) Ḳanā'at itmeyen ḫor, ḫaḫir oldu. Dili ḫatlu olan dostı çok (13)

²⁹ Metinde ḫelāl olarak yazılan kelime anlama uyması için düzeltilmiştir.

³⁰ Böylelerin şerrinden Allah'a sığınırız.

[23a]

oldu. Datlı dil, hüsün iki cihānıñ devletine sebedür. (1) Ṭarīkat ve Minhāc (2)

(3) عَزَمْتُ قَنَعَ وَذَلَّ مَنْ قَنَعَ وَالْعَبْدُحُرُّانُ قَنَعَ وَالْحُرُّعَبْدَانُ قَنَعَ (4) **قلبيله** Benim cānum. ‘Ālim ile cāhil meclisde ve ‘amelde ve naşīhatde fark (5) olunmalıdır. Tā ki ‘arş gölgesinde sen daħı ‘ālimler ile bile (6) olasın. Bu miqdār naşīhat ‘ākıl ve ‘arif isen yeter. ‘Ārifler (7) işāret yeter. Aħmaqlara kitābet yetmez ve ħayrı ħalka ta‘līm idene (8) cümle rūḥ şāhibleri istiğfār ider. Zīrā dīn naşīhatdur. İhtimām (9) içün üç kerre tekrār itdiler. Naşīhat nedir? Ĥalka, dūnyā ve āḫiret (10) fā‘idesin bildürmekdür. (11) Şerḫ-i Eyyühe’l-Veled, Ṭarīkat ve Minhāc (12) ve mü’mīn ile cennet arasında on bir ‘aḳabe vardır. Anları geçmezden (13)

[23b]

cennete gitmek her birine müyesser olmaz. Biri ‘Azrā’il pençesi, ya’nī (1) ölüm acılığı. İkinci ne‘ūzubillāhi te‘ālā, sū-u ḫātime. Üçüncü (2) ‘azāb-ı ḳabirdür. Dördüncü, Mūnkir Nekīr dört şeyden su‘āl. (3) Beşinci ‘aḳabe, ḫisāb. Altıncı, iki ‘amel kitābları. Yedinci, māl (4) ile ḫaḳḳa ‘ibādet. Sekizinci, ‘ırz ve beden ile ḫuşemāları. Tokuzuncu, (5) terāzu. Onuncu, şīrāt köprüsi. Kıldan ince ve kılıçdan keskin (6) ve şabundan ḳayḳancaḳluğ-ıla ve yedi mevḳıfle her mevḳıfdan yedi biñ (7) yıl durmak. On birinci ‘aḳabe, cehennem üç biñ yıl yanması ve yedi ḫabaḳası. (8) **قلبيله** (9) Benim cānum. Bu on bir ḫabaḳalardan ve şīrāt köprisiniñ yedi mevḳıfdan (10) ḳolayluğ-ıla geçmek ve ḫalāş isteyen bu üç āyet ile ḫulūş (11) üzere ‘amel eylesün. ³¹ فَاسْتَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لِاتَّعْلَمُونَ ³² يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ثَبِّتُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا ³³ ve biri (13)

[24a]

daħı ³³ وَأَرْكَعُوا مَعَ الرَّاجِعِينَ ya’nī bu on bir ‘aḳabelerden ḫalāş (1) ve cennete girmege sebeb, ‘ilim ve tevbe ve cemā’atle beş vaḳit namāz (2) ḳılmaḳdur, buyurdılar. Belki yalnız ‘ilim meclisi; on bir ‘aḳabelerden, şīrāt (3) dan ḫalāş ve cennete girmege sebeb olur. Zīrā ‘ilim meclisinden du‘ālar (4) bunca melekle ḫāzır olurlar. Anlar insān ile şeyḫler du‘āsına (5) āmīn dirler ve nice kerāmetler ile ve Ḳadir gicesin iḫyā iden (6) artuḳ şevāblar olur ve cümlesi anadan doğma günāhlarından ‘avf ı (7) maḡfiret olub ḳalkarlar, buyurdu faḫr-ı ‘ālem ‘aleyhi’ş-şalātu ve’s-selām. (8) İbni Melek, Ḳādı, Minhāc (9) Şerḫ-i Eyyühe’l-Veled (10) Şīrāt köbrisinüñ yedi durağı vardır. İmāndan,

³¹ “Eğer bilmiyorsanız, Kur'an'ı bilenlere sorunuz.” Kuranı Kerim 16/43

³² “Ey iman edenler. Gönülden gelen bir tövbe ile Allah'a yöneliniz.” Kuranı Kerim 66/8

³³ “Rüku edenlerle beraber rüku ediniz.” Kuranı Kerim 2/43

namāzdan (11) zekātdan, oruçdan, hacdan, ğusul ile abdestden, ana baba (12) haqqından su‘āl olunur. Her duraqda yedi biñ yıl su‘āl (13)

[24b]

içün habis olur. ‘İlimle cevāba qādir ise ne-güzel ve illā (1) cehenneme düşer. Ammā dünyāda başiret üzere olub ‘ilimle ‘amel (2) hülüş üzere idenler, yıldırım gibi geçer. Cümlemüze müyesser eyleye. Āmīn. (3) Fazā’il-i Meclis-i ‘İlim (4) Meclis-i ‘ilimde yigirmi fażilet vardır. Haqq te‘ālā’nıñ ğazabı def‘ olur (5) ve cāmi‘-i řerīflere anıñ ile ma‘mūr olur ve selāmet-i ‘asker-i İslām’a (6) ve selāmet-i huccāc ve selāmet-i sulţān ve selāmet-i bilād-ı İslāmiyye (7) dāreynde meclis-i ‘ilimle olur ve Haqq te‘ālānıñ rızası ve raħmeti (8) ve mağfireti anıñ ile olur. Meclis-i ‘ilim, mağşerde cehennemden (9) ħalāř için qalkān olur ve iki cihānıñ devleti ve ‘ömür (10) ziyādesi ve māl ziyādesi ve ħayr olan, anda olur. Melekler āmīn (11) -leri ħürmetine olur mağfireti ve raħmeti. Ve nūr ile münevver olur. Güyā (12) dirilmekleri eyle olur ve bir sā‘at meclis-i ‘ilimde oturub diñlemek, Qādir (13)

[24b der kenar]

Cāmi‘-i řerīfleri ta‘mūr idenler haqq mü’mınlerdir (1) buyurdılar. Münāfiq ve fāsıq ta‘müre qudreti (2) olmaz. “Ke eř-ťayr fī el-qafesi “ buyurdılar. (3)

[25a]

gicesin ihyā iden, ħayır bir mes’ele ħıfz itmek, biñ rik‘at (1) maqbūl olmuş namāzdan ħayırlıdır ve terāzuda ğāyetle ağırdur (2) ve on bir ‘aķabeniñ āsān olmasına sebebdür. Pes imdi elbette ve elbette (3) ya oķu ya oķut ya diñle. Zinhār üçün biri ola. Elbette (4) ve elbette dördünci olmaya. Zīrā helāke sebebdür. Ne‘üzubillāhi (5) mine’l-cāhilīn.³⁴ (6) Ŧarıķat, Minhāc, Meřarıķ, İbn-i Seyyid ‘Alī (7) On bir ‘aķābeden sebab-i necāt üçdür: Meclis-i ‘ilim, tevbe, (8) cemā‘at. Dünyāda qasāvet üçdür: ‘İbādetim qabūl olur mı (9) olmaz mı, ğünāhum ‘afv olur mı olmaz mı, āħir nefesim İmān ile (10) ħatm olur mı, olmaz mı ? (11) Minhāc (12) Küfür ile gitmege ařl-ı sebab üçdür: İmān ve islām için (13)

³⁴ Cahil olmaktan Allah’a sığırım.

[25a der kenar]

Dördüncide cümle melekleriñ 'ibâdeti (1) Kadir 'ibâdeti olsa Hâk te'âlâ kabûl (2) itse gerekdür. 'İlm-i hâl üç tarîk ile terk (3) itdügi-çün. (4) Minhâc (5)

'Akâyid, ahlâk-ı 'ameliyyât, 'ale'l-huşûş (6) tecvîd-i Kûr'ân ve bey' u şirâda ve hayz ahvâleri (7)

Biri, vechle 'ilm ile 'amel itmemek. (8) Biri dağı ümmetiniñ cehlidir. (9)

[25b]

şükri terk itmekdür ve halka zulüm itmekdür ve sū-u hâtimedden (1) havfı terk itmekdür. (2) Vaşiyet-nâme, faqr (3) Şeytânıñ küfrine beş sebep oldı. Günâhını ikrâr itmedi ve günâ (4) -hına beşimân olmadı ve nefesine levme ve 'itâb itmedi ve tevbe kaçd (5) itmedi ve rahmetden nâ-ümîz oldı. (6) فانیله (7) Âhîretde maşşûd üçdür. Anlara pehâ üçdür. Biri cennetdür. (8) Pehâsı altı şey'e imândur. Biri dağı Hâk te'âlâyı cennetde görmek (9) -dür. Pehâsı görmege imân getürmekdür. Biri dağı cennetde ulu (10) maşâmılar ve ulu köşkler ve dürlü dürlü, gözler görmedik, dükenmez (11) ni'metler. Anlarıñ pehâları 'ibâdete ve muşîbete şabır itmekdür. Baş (12) 'ibâdet, harâmdan şakınmaşdur. Zîrâ hakkında kaç'î müşde vardur. (13)

[26a]

Minhâc ve Ebu'l-Mu'în, Vesîle (1) Resûlümüz 'aleyhi's-şalâtu ve's-selâm buyurdılar: Bir kimse âyete'l-kürsi-i (2) şerîfi okusa Hâk te'âlâ bir melek yollar. Gelecek günüñ okuduğı (3) sâ'ate degin şevâbın yazar ve günâhın mahv ider ve dağı buyurdılar: (4) Bir kimse farz namâzıñ 'akabinde anı okusa anı cennete girmege sebebdür. (5) Bir kimse alıkomaz. İllâ mevt alıkor. Ya'nî cennete girmege sebebdür (6) ve dağı buyurdılar 'aleyhi's-selâm: Bir kimse yatduşda okusa Hâk (7) te'âlâ kendi nefsinı ve koñşusı ve koñşusı koñşusını ve etrafında (8) olan evleri şabâha degin belâdan halâş ider. (9) Kâdı (10) Hadîşde gelmişdür. Hâk te'âlâ, bir şâlih sebebi-le koñşılarınıñ (11) yüz biñ evlerinde belâyı kaldurur. (12) Şir'a (13)

[26b]

Dört kimsede ta'accub vardır. gâyetle gâfillerdür. Biri şol (1) 'âkıllı niçün 'ilm öğrenmez. Biri dağı şol 'âlim niçün 'ilm-ile 'amel-i (2) şâlih itmez. Biri şol 'ibâdet iden hulûş itmez. Biri dağı (3) şol hulûş iden niçün korşmaz ve niçün tedârik itmez. (4) Minhâc (5) Benim cânım. Hulûş ile 'amel bir büyük şeydür. Hâk te'âlâ bu iki (6) şeyleri

dostlarına virür. ‘Ālim, diridür. Cāhil, dā’imā meyyitdür. (7) Yer yüzinde gezerse de görmez misiñ? Ba’zı ‘ārifler ne buyurdılar: (8) Nefsin hayātı rūḥuñdur. Rūḥuñ hayātı zikrullāh iledür ve zikriñ (9) hayātı ḳalb-iledür. Ḳalbiñ hayātı ‘aḳıldur ve ‘aḳlıñ hayātı ‘ilimledür. (10) İmdi ma’lūm oldu ki ‘ilm_i evliyānuñ nefsi ve rūḥı ve zikri (11) ve ḳalbi ve ‘aḳlı mu‘teber degildür. Cünün maḳūlesindedür. Bu naṣīḥat (12) ‘ārife dürr-i meknūndur (13)

[26b der kenar]

‘Ālim, cāhil kimdür? Beyān olundu. Biri (1) daḥı cāhil kimdür? Oḳumaz, oḳutmaz (2) diñlemez. Dördünci olundu. (3)

Meyyit-i şiddet ile diridür, dirler. (4) Meyyit-i şiddetsiz, ölüye dirler. Cevherī (5)

[27a]

Aḥlaşü’l- ḥāliş, Sebḳ-i nazīre fī 19 (1) Ba’zı evlerde ‘arşa varınca nūr olur. Yedi ḳat gök şāḥibi (2) ve yer şāḥibleri bu nūrı bilürler ve birbirine dirler ki: Bu nūr Ḳur’ān (3) oḳunan evlerden gelür. (4) Şerḥ-i Şir’a (5) Ebā Hureyre buyurur: Ol gice anda tecvīd üzere Ḳur’ān oḳunur. (6) Şāḥibine yol olur ve hayrı çok olur ve melekler dā’imā ḥāzır (7) olur. Şeyṭānlar ol evden çıkarlar .(8) Şerḥ-i Şir’a (9) Ḥadīs-i şerīfde yazar ki: Bir kimse gice veyā gündüz elli āyāt (10) oḳusa ḡāfillerden yazılmaz. Yüz āyet oḳusa şāliḥ ve ‘ābidlerden (11) yazılır ve ḡayrı rivāyetde bir ḳanṭar sevāb yazılır. (12)

[27a der kenar]

Bir kimse ‘acāyib ve ḡarāyib görse de subḥanallāh (1) dise dil ile Ḥaḳ te‘ālāya ĩmān getürmiş olur. (2) ‘İlm ḳuvvetidür. Şerḥ (3)

Ḳanṭar bir kiledur ki iki yüz (4) ḥoḳḳa olur. Mīnhāc (5)

[27b]

Beşāret_i Ta’līm-i Veled (1) Ḥadīs-i şerīfde gelmişdür: Bir kimse evlādına Ḳur’ān oḳutsa (2) on biñ nāfile ḥac itmiş gibi olur. On biñ aç müslimān (3) doyurmuş gibi olur ve on biñ fuḳarāya esvāb geydürmüş (4) gibi olur ve on biñ müslimān ḳul azād itmiş gibi ve on biñ (5) günāḥı ‘afv olur ve Ḳur’ān’ıñ her bir ḥarfi için on biñ sevāb (6) şāḥibi olur ve Ḳur’ān’ıñ ile mezārda bile olur ve yıldırım gibi (7) şırāt köprüsinden geçse gerekdür ve Ḥaḳ te‘ālā’dan kendine (8) çok kerāmetler olur ve Ḥazret-i ‘Āyişe

–rađiyallāhu te‘ālā ‘anhā- (9) buyurdu: Helāk yāhūd cehennem olur ol kimseye ki, evlādına (10) ta‘līm-i Qur‘ān itmeyenler ve dađı edeb ve erkān öğretmeyenler. (11) Mefhūm-ı Cami‘ü’l-Leṭā’if (12) Tatarhāniyye (13)

[28a]

Evlādları lakırdıya başladıkda dört şey ta‘līm ideler: (1) Yedi kerre

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ³⁵

Soñra

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكِ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ ³⁶ (2)

ta‘līm ideler. Soñra (3) āyete’l-kürsi ta‘līm ideler. Soñra sūre-i Haşr’iñ ta‘līm (4) ideler. Huvallāhüllezi lā ilahe illā huve ‘ālimü’l-ğaybi ilā ahiri³⁷. Bu dört (5) şeyi ta‘līm iderse Haş te‘ālā ol kimseye kıyāmet gününde (6) hesāb itmese gerekdür. Ana ve baba, şabīler şağını şolından fark itdikde (7) da‘imā hayrı anlara ta‘līm idüb ‘ādet ideler. Zīrā küçüklükde ne (8) ‘ādet ider ise anıñ ile çalur ve hayırları te’dīb idendür ve kendi (9) günāhlarından mü’eddebe gelmez. Meger kim rızası ola. Kumāş geymek gibi (10) ve duhān içmek gibi ve perçem, ana ve baba ile ‘azāba müsteħik olur ve rızaları sebebinden. (11) Şerh-i Şir‘a ve Mev‘ize (12) Haş te‘ālānıñ birliğini delīl-i naqlī ve delīl-i ‘aqlī ile bilmelidür. (13)

[28a der kenar]

Erleriñ perçemi şeyṭānıñ oturacak yeridir. (1) Vesīle (2)

[28b]

Haş te‘ālānıñ varlığınıñ delīl-i ‘aqlī oldur ki göklerde ve yirlerde (1) hayvānlarda ve maḥlūkātlarda görinen ‘acāyib ḥāllerde ve güzel (2) uslūblarda ve ğarāyib şan‘atlarda azacıq fikir iden kimse bilür ki (3) bu ‘ālemiñ bir Rabb’isi vardur ki ‘Ālim ve Qādir ve Ḥālık’dur. (4) Şerh-i Birgüvī (5) Delīl-i naqlī Qur‘ān’dur. Nitekim buyurdu : (6)

أَفِي اللَّهِ شَأْنُكَ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ³⁸

deyü buyurdu. Ya‘nī Allāhu (7) te‘ālānıñ varlığınıñ delīli ol kadar aşikāredür ki şek (8) olunmağa layıq degil. Öyle Allāh ki, gökleri ve yirleri yokdan var (9) idicidür. Şerīki, ortağı ve nazīri ve denkdaşı yokdur. Nitekim (10) Haş te‘ālā buyurur:

³⁵ Allah’tan başka ilah yokdur. Muhammed (s.a.v.) onun resulüdür.

³⁶“Gerçek hükümdar olan Allah yücedir. O’ndan başka ilah yoktur. O, değerli arşın sahibidir.”

Kurānı Kerim 23/116

³⁷ O, kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah’tır. Gaybı da... ve devamı.

³⁸ “Gökleri ve yeri yaratan Allah hakkında şüpheniz mi var? “ Kurānı Kerim 14/10

الله لا إله إلا هو³⁹

ve daḥı

(11) لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا⁴⁰

daḥı

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ⁴¹

Bu üç āyet-i kerīme (12) -nüñ ma'nalarını Birgüvî şerhine baķub ta'lim idesiz. (13)

[28b der kenar]

İmdi vucūd-ı mevlāya delil dördür. (1) Āyāt-ı afākıyye, āyāt-ı tenziliyye, āyāt-ı (2) enfüsiyye, āyāt-ı tekviniyye. 'Aķāyid (3)

[29a]

Ġāfil olmayasız. (1) Şerḥ-i Birgüvî, 'Aķāyid, Manzūme (2)

Rab'ım ol Ḥālık'dur bî-şebîhi bî-nazîr (3)

Nebim ol Aḥmed'dür kim hem beşîr hem nezîr (4)

Hem kitābuñ Rabb'ümün Qur'an'dur bî-reyb i şek (5)

Dinüm İslām dinidür ki oldurur bedr-i münir (6)

Milletindenem resülüñ, kıblem ol beyti'l-ḥarām (7)

Hem aşım Ādem durur kim oldurur ebu'l kebîru (8)

İ'tikâtda ehl-i sünnet ve'l-cemā'at mezhebim (9)

Hem 'amelde mezhebim Nu'mân zü'l-'izzeti'l-keşîr (10)

³⁹ "Allah'tan başka ilah yoktur." Kuranı Kerim 2/255

⁴⁰ "Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka tanrılar bulunsaydı, yer ve gök, kesinlikle bozulup gitmişti." Kuranı Kerim 21/22

⁴¹ "O, doğurmamış ve doğurulmamıştır. Hiçbir şey O'na denk değildir." Kuranı Kerim 112/4

Yâ ilahi! Eyle âsân bu cevâbı sen bize (11)

Şol zamân kim şoralar bizden bunu Münkîr Nekîr (12)

‘Aķâyid (13)

[29b]

Buĥârî ve Müslim kitâblarından Ebâ Hureyre rivâyet ider: Yedi helâk (1) idicilerden yâĥûd şırâţ köprüsi üstüne yedi ĥabis (2) idicilerden ziyâdesi-le kaçun. Ĥaķ te’âlâya şirkden, bi-ġayrı ĥaķķın⁴² (3) adam öldürmekden, kibirli küffârdan kaçmaĥdan, siĥirden, ribâ mâlın (4) ve yetim mâlın yemekden, mü’mine şâliĥa ĥâtûnlar(a) ĥaĥbe dimekden. (5) Bu yedi şeyden ġâyetle iĥtirâz lâzımdur ve vâcibdür. (6) Zîrâ kebâ’irdendür. (7) Meşâriķ (8)

(9) فِي بَيَانِ عَذَابِ الْكُذَّابِ وَالْعَالِمِ الْفَاسِقِ وَالذَّانِي وَآكُلِ الرَّبْوِ⁴³

İttifâķ-ı Müslim ve Buĥârî, Semüre Bin Cündeb; Ĥazret-i faĥr-ı ‘âlem ‘aleyhi’ş (10) - şalâtu ve’s-selâm buyurdılar: Vâķı’amda iki kişi beni ĥuds-ı şerîfe (11) getürdiler. Anda bir adamı gördüm. Bir adam daĥı ayaĥda elinde bir çengâl (12) demirden oturur gördüm. Anıñ avurdına çengeli şoķar (13)

[29b der kenar]

Ĥasan Zencânî buyurur ki: Bir kimsenüñ ĥâlinüñ (1) başı taķvâ olsa cümle diller fa’idesin (2) söylemekden ‘âciz olur ve ‘ârîf isen añla. İbni Seyyid ‘Alî (3)

Ribânıñ yetmiş iki günâhı vardır. En küçüġi (4) anası-la zinâ itmek gibidür ve ribâ, mâlın (5) ve evlâdın helâkına, sū-i ĥâtimeye sebebdür. (6) Ĥâdı, Vesîle, Şerĥ-i Birġüvî (7)

[30a]

ķafasına deġin yırtar. Soñra yine âĥar avurdına şoķar, ķafasına (1) deġin yırtar, derĥâl şavar. Böylece ‘azâb olunur. Ben daĥı bu nedür? Ol (2) iki kişi baña “ġit” didiler. Ben daĥı ġitdüm. Yine bir kişi gördüm. Ĥafası üstüne (3) yatur. Bir kişi daĥı başına bir büyük taş atar. Başı çatlar. Taşı alub (4) gelene deġin başı kırığı biter. Yine böylece dâ’imâ ‘azâb olur. Ben daĥı (5) bu nedir, didim. Baña “ġit” didiler. Yine bir tenevvür gibi delik, dibi derin (6) ve bol, üsti dar ve içinde çıplaķ erler ve ķadınlar gördüm. Dibinde (7) âteşi yandura. Ol erler ve ķadınlar ‘alev ile dar delüġe ġelüb ġıķar (8) gibi olurlar. Soñra ‘alev şöyündüķde dibine giderler. Ben daĥı (9) bu nedür, didim. Baña

⁴² Haksız yere.

⁴³ Yalancının, fasık alimin, zina edenin ve faiz yiyenin cezasının beyanıdır.

yine “git” didiler. Ben dağı gitdüm. (10) Ya kıandan bir büyük ırmağa geldüm. Ol ırmağ (11) ortasında bir adam durur. Kenarında bir kişi durur. (12) Yanında çok şaşlar gördüm. Ol kıan ırmağından ol kişi (13)

[30b]

çıkmak murād eyledikçe kenarında olan kişi řaři ağzına atar. Her (1) çıkdıkça böylece ‘azāb ile geri gider. Ben dağı bu nedür, didim. (2) İlä āhiri’l-ħadīs⁴⁴. Ėaber virüñ, didüm. Ne‘am⁴⁵, Ėaber virelüm, didiler. İki (3) şarafından ağzı kıafasına değin yırtılan ziyādesi-le yalancı (4) adamlardur. Ammā ol kişi şaş ile baři kıırılırdı. Kıur’ānı (5) bilüb anıñ ile ‘amel itmeyenlerdür. Ammā ol kimseler ki dar delükde (6) āteř ile ‘azāb olunurlar. Zinā iden kıadunlar ve erlerdür. Ol (7) kimse ki kıan ırmağında kıan ve şaş ile ‘azāb olur. (8) Ribā yeyenlerdür ve ben Cebrā’il’em ve bu Mikā’il’dür. Ėadīs-i řerīf (9) uzundur. Ėayrı tercüme olundu. (10) Mefhüm-ı İbni Melek (11) Rabb’iñi nice bilürsin, dinildikde Rabb’imi zātı ile bilmede ‘ācizem (12) demek gerekdür. Böylece demek Rabb’isin kemāl-ile bilmekdür. (13)

[30b der kenar]

İmān neye dirler? Altı şeyi dil ile (1) ikrār ve kıalb ile yağın ve tařdīk itmekdür. (2)

Aşl-ı şükür ve kemāl-i şükür, cümle ni‘metlere (3) şükürden ‘acizliği ikrārdır. Birgüvī (4)

[31a]

فانیله (1) Ėazret-i Nebī ‘aleyhi’ř-řalātu ve’s-selām, Enes’e buyurmuşlar ki: Bir (2) kimseyi gördükde selām vir. ‘Ömrüñ uzar. Eve geldikde ehl-i (3) ‘ayāline selām vir. Eviñ berekātı ve Ėayrı çok olur. ĐuĖā namāzın kııl. (4) Zırā řuleĖā namāzıdur. Kıağı, **فانیله** (5) AřĖābdan bir kimse adı Enes idi. On yıl peyđambere Ėizmet itdi. (6) Yüz altmış altı sene yaşadı. Başra şehrinde fevt oldı. (7) **فانیله** (8) ĐuĖā namāzı-la fuķarālık olmaz. Zinā ile devlet olmaz. Meger kim (9) istidrāç ola. (10) řerĖ-ı şir’a (11) Cümle ‘ulemā ve řuleĖālar iÇ aĖvāli ya’nı kıalbiñ zemīme(den) pākluđına (12) ihtimām iderlerdi. řaşranıñ bākluđına diķķat ile bākmazlardı. (13)

⁴⁴ Hadis böyle devam eder.

⁴⁵ Evet.

[31a der kenar]

Böylece dirler: Yüz biñ şükürden efdaldür. (1) Ğaflet olunmaya. (2)

Yâ Rab. İmân ve İslâm ve çok şayılmaz (3) ni'metlerüñe şükürden 'acizim, diye. (4)
Aşl-ı şükürdür. (5)

Mü'min kime dirler? Altı şeyi dil ile ikrâr (6) ve kalb ile yakîn ve taşdîk idiciye (7)
mü'min dirler. (8)

Taşdîk olunmağa dirler. (9)

Kirâmen kâtibin ve hafza, çeşmeye girdikde (10) ve cimâ'da adamdan ayrılırlar.
Vesîle 'ilim. (11)

[31b]

Eger murâdlığı hükm-ü şer' ile yakîn itseler şakınırlardı vesvese (1) ve zan ile aşlâ
'amel itmezlerdi. Benim cânım. El-amân. Luḫf ı kerem idüb (2) toḫuz a'zânıñ huşuşân
kalb ve dil afâtlarından ğâyeti'l-ğâyet (3) ziyâdesi-le ihtirâz eyle. Zîrâ ahlâḫ-ı zemîme
'ameli bâḫıl iderler (4) ve ahlâḫ-ı hamîde ile kendüñi bâk eyle. Az 'ame,l çok ve işlâḫ
(5) olmağa ve kabûl olmağa ve Hâḫ te'âlânıñ yardımına sebep olur. (6) Nitekim
geçmişdür. (7) Minhâc ve Tarîḫat (8) Hâtünlarıñ hayırlısı Hâzret-i Meryem Binti
'İmrân ve Hâzret-i Hâdice'dür. (9) Velâkin bu ikisinüñ hayırlısı kimdür? 'Ulemâ
sukût itdiler. (10) İbni Melek (11) ve bir rivâyetde Meryem ve Asiyye'dür ve ikiniñ
kanḫısı hayırlıdır? (12) Sukût olundu ve hayırlı 'aşr mıdur, yoḫsa cemî' midür? İḫtiâf
(13)

[31b der kenar]

Dünyâda lâzım olan mes'eleyi öğrenmek (1) Ḳadir gicesin ihyâdan ve biñ (2) rek'at
namâz kılmakdan hayırlıdır. (3) Şerḫ-i Şir'a (4)

Hâzret-i 'Âyişe bir kaç şey ile cümlesinden (5) ulu oldu. Nitekim Meşâriḫ'de ve
şerḫinde (6) ve Tefsîr-i Me'âlim'de tafşîl olundu. (7)

İbni Melek, Me'âlim (8)

[32a]

olundu. Şahîḫ evvelkidür. Zîrâ anlar ile bile Hâdice ve Fâḫıma (1) zikir olundu. Bes
ma'lûm oldu. Bu dördü cümlesinden hayırlıdır. (2) Lâkin Fâḫıma vâlideynüñ

kemālâtından ziyāde kemāl oldu. (3) İbni Melek (4) H̄adīs-i ūerīfde gelmiūdūr. Beni ādem gevdesinde dōrt cevāhir (5) vardır. Afāt anları zā'il ve helāk ider. Ammā cevāhirleriñ biri (6) 'aql ve biri hayā ve biri 'amel-i ūālīh. Dōrt āfāt; biri ğāzab, (7) 'aqlı zā'il ider ve biri h̄ased, dīni helāk ider. Biri ğaybet, 'amel-i (8) ūālīhi zā'il ider. Biri ūama', hayāyı zā'il ider. (9) Kezā fī'l-İhyā' , قلنبيله (10) H̄adīs-i ūerīfde, iki h̄aūlet bir kiūide olsa sākīn ve ūabır idiciler (11) -den yazılır. Evvelkisi dīn ve 'ilimde ūstünde artuĝ olana baĝub (12) anıñ gibi olmaĝ gerekdūr. İkinici, mālda alt yanında olan (13)

[32b]

fuĝarāya baĝub H̄aĝ te'ālāya ni'meti ve faẓlı ūzerine dā'imā h̄amdū ve ūūkūr (1) itmekdūr ve ūūkūrden 'aczi iĝrār itmekdūr. Kelimenūñ altındaki h̄arfler ile (2) oĝunsa namāzı fāsīd olur. Ğaflet olunmaya. Zīrā h̄aĝĝında āyet-i (3) kerīme vardır.

اِيَّاكَ Ve sekte ile Teūdīsiz Esre ile	اِرْحِمِ ه	الرَّحْمَنُ ه	رَبِّ teūdīsiz	(4) الْحَمْدُ ح ه
ولا الضَّالِّينَ mūhleme nā mu'aceme	المَغْضُوبِ mu'acemeteyn ظ	صِرَاطِ ت	الصِّرَاطِ ت	(5) وَايَّاكَ anda gibi
لميلد ت	الله الصَّمَدِ ت	قل هو الله احد ت	(6) فِي صُدُورِ النَّاسِ س	
يدخلون ت	اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ sekte س	حَمَلَةَ الْحَطَبِ ت	(7) وَلَمْ يُولَدِ ت	
ضَبْحًا (8) ظ	فِي تَضَلُّيلٍ ط	وَالصِّيفِ س	دَحَلَةَ الشِّتَاءِ ط	يَدْعُ الْيَتِيمَ teūdīsiz
لمن حمد (9) Ve bilā هاه	اعوذ bi ūerh-i Birgüvī	بالصَّبْرِ س	وتواصوا س	وتواصوا س
التَّحِيَّاتِ	التَّحِيَّاتِ	سبحان ربِّي العظیم	(10) الله اكر	

ه ile	دط mühmeleteyn	min mu'acemeteyn	med-i hemze	
			med-i ba ile	
سوط عذاب ت	جَابُو الصَّخْر س	وَطُورِ سِينِينَ ت	(11) وَأَتَيْنَ ط	
حضر نخرج منه Mühmele د	صَحَّامًا تَشْرَةً س	وَرَبَطْنَا ت	فَتَرْضَى ظ	(12) أَلَمْ يَجِدْكَ ت
بظلام للعبيد (13)	وَتَلَدَّ الْأَعْيُنُ	تَنْذِيلًا	قَطُوفَهَا	ذَلَّلْتَ
ص mu'acemeteyn	د ض mu'acemeteyn	ض		ض

[32b der kenar]

Ya'nî Qur'an'ı şahîh okumak hakkında (1) âyet-i kerîme vardır. Nitekim Hâk te'âlâ buyurur: (2)

(3) ورتل القرآن ترتيلًا⁴⁶ وجول القرآن تجويد⁴⁷

Elhamda "lam" ile "nun" birine fâsid (4) olmaması recâ olunur. Halebî (5)

[33a]

يَحْسِفَانِ ص	نَسَبًا ص	سَرَبًا ص	وَمَنْ يَضَلَّ Şerh-i Birgüvî	(1) وَجَعَلُوا اللَّهَ مَمَازِرَ ظ
لَانْفِصَامَاهَا س	قَوْلًا سَدِيدًا ص	عَنْ صَدَقِهِمْ س		(2) مِنْ وَرَقٍ قَسُورِهِ ص
ثُمَّ عَمُو	وَذَلَّلْتَاهَا لَهُمْ ض	وَيَعْوِقُ وَنَسْرًا ص	(3) لِلْحَانُنَيْنِ حَصِيمًا س	
الأماضطررتم	وذرُوا ظَاهِرَ min mu'acemeteyn ظ	فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ ظ	(4) وَصَمَّو س	

⁴⁶ " Ve Kur'an'ı teril üzere oku." Kuranı Kerim 73/4

⁴⁷ " Kur'an'ı tane tane oku."

عليها طائف	فطاف	حسوماً	فتر بصوا	(5) كلمتر بص
ت	ت	ص	س	س

ان يتبعون الا الظن
 cümlesi Halebî'den ve ba'zı fetāvā'dan ahiz olundu. (6) Furūz-ı A'māl (7) 'Amelde otuz sekiz farz vardır. Hıfız ve 'amel itmek farzdur. (8) Bilmese 'aşı olur. 48 فاسئلوا, biri dağı (9) 49 فوالانفسكم ayetleri. Biri dağı 50 اطلبوا emirleri terk itdügi-çün. Hadīs (10) İslāmın şartı beşdür: (11) Namāz kılmak, oruç tutmak, zekāt virmek, hac-ı şerife gitmek (12) şehadet kelimesin getürmek. (13)

[33a der kenar]

İslāmın vācibleri tokuzdur. (1) Fıtr-ı zü'l-erhām, nafağa ve Uğhiyye, (2) şalavāt. 'Abidīn. Bir rivāyetde 'ümera hizmet, (3) hātün erine hizmet. 'Abidīn, Cevahire. (4) Bu kadar. Cevher. (5)

[33b]

Abdestün farzları dördür: (1) yüzün yaykamağ, iki kolların yaykamağ, başının dört bölüğinden (2) bir bölüğünü mesh itmek, iki ayakların yaykamağ. (3) Teyemmümün farzları üçdür: (4) Teyemmüm için niyyet itmek, bir kerre ellerin yere urub yüzine mesh (5) itmek, bir dağı urub iki kolların mesh itmek. Halebî (6) Gıslün farzları üçdür: (7) Ağzına şu virmek, burnına bekçe şu çekmek, cümle (8) gevdesini yaykamağ. Halebî (9) Namāzın farzları on ikidür. Altısı içinde, altısı taşrasındadır. (10) Taşrasında olan; abdest almak, bāk olmağ, 'avret yerini (11) örtmek, niyyet itmek, kıbleye yönelmek, beş vakitleri bilmek. (12) Altısına degin dirler içindedür. (13)

[34a]

namāzın evvelinde "Allāhu ekber"⁵¹ demek, ayakda durub namāz kılmak (1) Qur'an'ı doğı okumağ, rukū' itmek, secde itmek, ahiri ki oturmağ (2) Halebî (3) Benim cānum. El- amān. Luğ u kerem idüb namāzın şartların (4) ve rükünlerin ve vāciblerin ve sünnetlerin, müsteħabların ve fāsıdlerin (5) Halebî'den ve Minhāc'dan ve Bāb-ı Şurūf'dan ve Birgüvī şerhinden (6) kemāl-ile ta'līm idüb kirāren ve mirāren fehm idüb (7) hıfz idesiz ve muqtezāsınca hulūş-ıla 'amel idesiz. (8) El-amān. Halebî ve Birgüvī dā'imā muṭāla'a idesiz. Zille-i kārīyi (9) de muṭāla'a idüb, ehlinden Qur'an'ı

⁴⁸ "Sorun." Kuranı Kerim 16/43

⁴⁹ "Kendinizi koruyun" Kuranı Kerim 66/6

⁵⁰ Talep ediniz.

⁵¹ Allah en büyüktür.

ta'lim idesiz. Zîrâ (10) tecvîd ile Qur'an'ı okumak farz-ı 'ayındur. Cümle halk bunda (11) gâfildür, öylece mezâra giderken. Mev'ize (12) Benim cânım, El-amân! Kerem idüb abdestüñ ve guslüñ farzların (13)

[34b]

ve sünnetlerin ve mekrûhların nevâkış-ı vuzûyı ve guslüñ (1) sebebleriñ ve hayzı ve nifâs ahvâlin. Bunlarıñ cümlesin ol (2) kitâblardan dâ'imâ muṭâla'a idüb ve fehm ve hıfz ve hülûş-ıla (3) 'amel idüb Hâk te'âlânıñ maḳbûl maḳbûbları olasız ve yedi (4) 'akabeleri Minhâc'dan dâ'imâ muṭâla'a idüb üçünü terk idüb (5) dördüne 'amel idüb aḫlâşü'l-hâlişin kullarından olasız. (6) Mev'ize, orucuñ farzları üçdür: (7) Biri niyyet, biri niyyetiñ evvel vaḳtını ve âḫir vaḳtını bilmekdür. Biri (8) daḫı dañ yeri ağırılmazdan, güneş başana degin yemekden (9) ve içmekden ve cimâ'dan ve ḫarâmdan vâzgeçmekdür. (10) Cevher, ḫaccuñ farzları üçdür: (11) İhrâm, vukûfe, ṭavâf, ziyâret durur. (12) Zekâtiñ farzları üçdür: (13)

[34b der kenar]

Hac farz olmaḳda ṭoḳuzdur. İhrâm (1) ve İslâm, bulûğ, 'aḳl, şıḫḫatü'l-beden, ḫürriyet, (2) ḳudretü'l-mâl, min ṭarîḳ-i zamân, tertibü'l-erkân. (3) Halka bir ziyâde beşâret vardur. Helâli (4) nâ-maḫrem bile olmaḳ. Dürer, Cevher (5)

Dört şartı farzdur. (6) Üçü vacibdür. Melek (7)

[35a]

zekât virdükde yâḫûd ayırdıkda niyyet itmekdür. Evvel, zekât (1) virmekdür. Üç şart vardur. Evvelkisi virdükde nişâb (2) bulunmaḳ lâzımdur. İkinci şart yine evvel nişâb, sene âḫirinde (3) bulunmaḳ lâzımdur. Üçüncü şart, aşl-ı nişâb iki ṭarafıñ arasında (4) bulunmaḳ lâzımdur ve illâ bu şart yâḫûd biri bulunmazsa virdügi (5) nâfile olur. Cevher (6) Hâriçde olan farzlar dördür: (7) Qur'an'da bir âyet ya bir sûre ezber itmek, 'ilm-i ḫâlin bilmek ḫelâldür. (8) Kendine ve 'ayâline kifâyet miḳdârı ḫazanmaḳ, ḫarâmdan şaḫınmaḳ. (9) Mev'ize, fezâ'il-i şavm (10) Benim cânım. Oruç ile kişi 'azîz olur. Nice devletlere nâ'il olur. (11) Ba'zı fazîletleri gelecekdür. Pencişenbih günü ve pazar irtesi, her birinüñ (12) 'ameli Hâk te'âlâya 'arz olunur. Bu iki günde oruç (13)

[35a der kenar]

Zekât farz olmağda sekiz şart vardır. (1) Bir şartı māl şāhibindendir. Biri hür olmağdur. (2) Biri dağı müslim olmağdur. Biri dağı bāliğ olmağdur. Biri (3) dağı ‘akil olmağdur. Biri dağı taleb olunur borcu olmaya. (4) Üç şartı maldadır. Biri tamām nişābdur. Biri dağı tamām senedür. (5) Biri dağı māl-ı olmağdur ya tācir ola. (6) Yāhūd ticāret için ola . Cevāhirü'l-‘Ayn (7)

Sā’imesinüñ çoğında (8) kırdā beslenür. Dürer (9)

[35b]

tuṭmak sünnetdür ve işrāk namāzın dā’imā kılmak sünnetdür. Nitekim gelecekdür. (1) ‘Ale’l-ḥuşuş, bu iki günde işrāk ğāyetle mergūbdur. Bir hac ve bir (2) ‘umre şevābı kadar şevāba nā’il olur ve Ḥazret-i İsmā’īl oğullarından (3) bir kul azād itmekden ḥayırlıdır ve ‘āşūrā günlerinden ve ḥācılar (4) bayramında ve Receb’de ve Şa’bān’da ve her ayıñ on üçü ve on (5) dördü ve on beş gününde oruç tuṭmak sünnetdür. Ammā dā’imā (6) gice ve gündüz ḥastalara ve sağlara ve muķımlere ve müsāfir (7) ve ḥayızlı ve nifāslı kadunlar ve cāriyeler ve köleler bulūğ (8) olub olana deĝin cümlesine ḥarāmdur. Oruç tuṭmak farzdur (9) ve farz-ı ‘ayndur. Böylece kitāblar taşriḥ itdiler. Ğaflet olunmaya. Zīrā (10) sū-u ḥātımeye sebebdür. (11) Şerḥ Vaşıyyet-nāme (12) Oruç şāhibini cennetiñ yarım yoluna götürür. Namāz tamāmına (13)

[36a]

götürür. Şadaķa şāhibini cennete götürür. Cennete girmege sebep (1) olur. Vaşıyyet-nām(e) (2) Orucuñ ḥayırlısı sukūt itmekdür. Şadaķanuñ ḥayırlısı, iki (3) ḥaşmuñ arasın işlāḥ itmekdür ve aşlā ḥalkā eziyyet (4) itmemekdür ve ḥalkuñ eziyyetini kabül idüb kīn itmemekdür. (5) Şerḥ-i Şir’a (6) Orucuñ ba’zı fazīletleri ve fā’ideleri beyān olunur. Oruç (7) ‘ibādet ḳapusıdır. Kiri gider, şehveti kırar, gövdeyi pāk (8) ider. Maḥşerde cehennem kığılcımlarından ḳalkān olur ve Ḥaḳ te’ālādan (9) ḳorkuyı ziyāde ider ve mīzānı ağır ider ve hūr-u ‘ıynı ziyāde (10) ider ve şırāt köprisın geçmeĝi āsān ider ve bedeni sağ ider (11) ve gözüñ nūrunı ziyāde ider ve ‘aklı nurlanur, uyķusu ‘ibādetdür (12) ve nefesi tesbīhdür ve ‘ameli ḳat ḳat yazılır ve du’āsı kabül (13)

[36b]

olur ve günāhı ‘afv olur ve cennet ḳapusına yakın olur (1) ve belālardan ḥalāşa sebep olur ve rızķı bol olur ve merḥameti (2) ziyāde olur ve oruç şeyṭānı ırāk ider ve yüzini ḳara ider (3) ve orucuñ şevābı didār-ı şerīf görmekdür ve ḥaşım, orucuñ (4) şevābın

almağa kâdir degildir. Zîrâ Hâk te‘âlâya hâşdur. Cümle ‘ibâdet (5) -lerin şevâbı ancak cennettür. İllâ oruç degil. Anıñ şevâbı bekâlıkadur. (6) Şerh-i Şir‘a, Vaşiyet-nâm(e) ve Dürer ve Zuhrü’l-‘Âbidîn (7) Câmi‘u’l-Ezhâr (8) Hâdîş-i şerîfde; her ‘amel-i şâlih on yediden, yedi yüz kadar (9) yazılır. İllâ oruç degildir. Hâk te‘âlâ “oruç benimdür” ya‘nî bir kimse (10) oruçda baña artuğ olmadı ve benden gayrı kimseye oruç (11) ile ‘ibâdet olunmadı. Ya‘nî cümle ‘ibâdetler ile Hâk te‘âlânıñ (12) gayrıya ‘ibâdet-i bâtıla ile ‘ibâdet olundu. İllâ oruç (13)

[37a]

ile Hâk te‘âlânıñ gayrıya ‘ibâdet olunmadı. Anıñ-çün benimdür, (1) buyurdu ve baña hâliş olduğı-çün ve oruçdan şifât-ı şamed (2) benden olduğı-çün anıñ şevâbı kendi zâtında ‘özürsüz (3) hisâpsız virürem, buyurdu. Allâhümme yessirlenâ⁵² (4) ve Câmi‘u’l-Ezhâr (5) ve oruç benimdür, bir ma‘nâsı dağı cümle ‘ibâdetler zekât, hac (6) ve namâz ve gâzâ ve şadağa cümlesin. Mazlûmlar zâlimden hisşe (7) –since alduğda aşlâ oruçdan gayrı bir şey kalmaz. Gayrı hâk şâhib (8) -leri geldikte orucun şevâbın almâk murâd itdikde Hâk te‘âlâ (9) hâşmına buyurur: Oruç benimdür. Bir kimseye oruç şevâbın almağa (10) izin yokdur. Zîrâ benim için ta‘âmı ve şuyı ve cimâ‘ı terk (11) itdi. Oruç benimdür, buyurmasa muflis kalurdu. Bundan (12) -soñra orucun hürmetine kendini ve hâşmını mağfiret ider. Pes imdi (13)

[37a der kenar]

Ya‘nî ‘ademü’l-ekl u şurb bi’l cimâ‘ ve’l-ma‘şî (1)

من قال اهلك الناس فهو اهلكهم (2)

İbni Melek (3)

Bir kimse “halk helâk” oldı dise (4) kendi(ni) halkı helâk itdi. Anlardan kendi (5) ziyâde helâk oldı. İbni Melek (6)

[37b]

Benim cânım. Mübârek günlerde oruçdan zinhâr gâfil olmayasın. (1) Hasan İbni Ebü Zer : “Oruç benimdür” demek ma‘nâsı ya‘nî cümle ‘ibâdet (2) -lerin şevâbı ve ‘ivaızı cennettür. İllâ orucun şevâbı ve cezâsı bekâ (3) -lıkadur ve beni niteliksiz görür ve ben anıñ ile resül tercümân olmağsızın (4) söyleşürem, kelâm buyurdılar. Câmi‘u’l-Ezhâr, Ramazân-ı (5) şerîf, nezir-i mu‘ayyen, nâfile oruçlarıñ niyyetleri hemân “oruca (6) niyyet itdüm” demek ile olur. Ramazân veyâ nâfile veyâ nezir demek (7) lâzım degildir ve bu niyyetleriñ evvel vaqtı, güneş batdıktan tâ kaba (8) kuşluğa varınca.

⁵² Allah’ım kolaylaştır.

Güneş batmazdan ve kaba kuşlukda ve andan-soñra (9) niyyet cā'iz degildir. Niyyet ise kalb ile kaşd itmektür. Dil ile (10) söylemek müsteħabdur, şart degildir. Her seher vaktında suhurlısa (11) niyyetdür. Velâkin bir kimse Ramazân-ı şerîfde vaktında, niyyetsiz ya bedeli (12) olan suhursuz oruç tutsa cā'iz degildir. Bir daħı kazâsı farzdur. (13)

[37b der kenar]

Bir kimse cevmerd 'afv idici olsa (1) halk katında seyyid ve ulu olur ve kerâmeti (2) ziyâde olur. İbni Melek (3)

Nezir-i mu'ayyen iden kimse, gerekse (4) müsâfir olsun gerek muķim olsun (5) gerek sağ gerek mariz olsun her ne (6) niyyet iderse nezirlerinden olur. Dürer (7)

[38a]

Farzı edâ idüb bir niyyet farzını edâ itdigi-çündür. Dürer (1) Minhâc (2) İllâ müsâfire veyâhüd bir kimse hasta olsa Ramazân-ı şerîfde (3) oruç tutsalar muṭlak niyyet kifâyet itmez. Ta'yîn itmek lâzımdur (4) ve her ne oruca niyyet iderse ol niyyeti olur. Zîrâ Ramazân, (5) âti müsâfire ve hasta haḳında ruḫşat için ta'yîn olunmadı. (6) Dürer (7) Ramazân-ı şerîfiñ kazâsı ve nezr-i muṭlak ve beş kefâretleri. Her birinüñ (8) adı niyyet itmek lâzımdur ve bunları niyyetin evvel vakti güneş batdıķda (9) tâ dan yeri ağarınca dur. Anda ve andan soñra ve güneş batmazdan (10) ol niyyet cā'iz degildir. Dürer (11) Oruç kefâreti, fuķarâya yemîn, ihrâmda iken kabâhat kefâreti (12) ve hâtününü maḫremine beñzetmek kefâreti ve haṭâ ile adam öldürmek kefâreti. (13)

[38a der kenar]

Biri imsâk biri daħı niyyetiñ iki (1) tarafını bilmek. (2)

Oruç kefâreti, yemîn kefâreti, ihrâm kefâreti (3) zihâr kefâreti, haṭâ' katl kefâreti. Cevher (4)

Ümmehâtü'l-Ḥaṭâyât (5)

Hırş, kibir, ḫased, tenbiye (6)

Ḳâbil ḫazretleri (7)

İblis 'aleyü'l-la'ne (8)

Âdem ('a.m.) (9)

[38b]

Cevher (1) Ramazân-ı şerîfîñ ve Şevvâl'îñ evvelki günlerinde aylarını aramak ve taleb (2) itmek vâcibdür. Zîrâ Ramazân'da oruç ve bayramda ta'âm yemek (3) ikiside farzdur. Farzları edâ için ayları taleb itmek vâcibdür. (4) Cevher (5) Yevm-i şekde oruç tutmak yokdur. İllâ ta'avvu'an. Velâkin havâşlar, (6) müfti ve kâdılar gibi tutarlar. Ğayrıları öyleye degin imsâk (7) iderler. Müspet olursa tamâm iderler ve illâ iftâr iderler. (8) Dürer (9) Yevm-i şek neye dirler? Şa'bân-ı şerîfîñ âhirki gününe dirler. (10) Ramazân-ı şerîfîñ ibtidâ günü, ihtimâli günü olduğu-çün dirler. (11) Dürer (12) Bir kimse unutmâğ-ıla orucın yise aḥşama degin kuvveti (13)

[39a]

var ise gören kimse yeme diye. Ammâ kuvveti yoğ-ısa sukût (1) eylesün. Velâkin ḥayırlısı yeme diye. Cevher (2) Oruçlı orucın fâsid iden şey ve unutmâğ-ıla işlese yâhüd ḥatâ (3) ile yâhüd kaşd ile işlese evvelki de kazâ ve kefâret lâzım (4) gelmez. İkincide kazâ lâzım gelür Kefâret lâzım gelür. Üçüncide (5) kazâ ve kefâret lâzım gelür. Tertîb üzere ya'nî evvel unutmâğ-ıla (6) soñra kaşd zikir olunur. (7) Dürer (8) Unutmâğ-ıla yemek ve içmek ve cimâ' itmek ve ihtilâm olmak ve ḥâtünına (9) ve ğayrıya bakmak, inzâl itmek ve yağlanmak ve sürme çekmek ve kan almak (10) ve ğıybet itmek ve boğazına tütün ya toz yâhüd sinek girmek (11) yâhüd cünüb şabâhlansa ya zekerine şu yâhüd yağ dökse (12) yâhüd kulağına şu dökse yâhüd burnunda aşılın sümügi (13)

[39a der kenar]

Yağ dökse oruç fâsid olur (1) Dürer (2)

[39b]

nefes-ile çeküb boğazına girse yâhüd diş arasında noḥutdan (1) ziyâde olan anı meşelâ çıkarmazdan yise yâhüd ağız dolusu balğam yutsa (2) bunlarda ašlâ oruç bozulmaz. (3) Dürer (4) İkrâh ile yâhüd ḥatâ ile yise ya içse yâhüd unutmâğ-ıla (5) yedikde ve içdikde orucum fâsid oldı zan idüb andan (6) soñra kaşden ta'âm yise yâhüd ḥuḳne itse yâhüd (7) burnına yağ dökse ve kaşabasına ulaşsa yâhüd kula (8) -ğına yağ damlatsa yâhüd karnına olan yaraya melhem koyub (9) ve karnına ulaşsa yâhüd başındaki yaraya melhem koyub (10) ve dimâğına ulaşsa yâhüd ufaḳ taş yutsa

yāhūd (11) Ramazān'da yemekde ya oruçda niyyetitse yāhūd niyyetiñ vaqtinde evvel (12) ya soñra niyyetitse yāhūd niyyetsiz şabāhlayub yise yāhūd boğazına (13)

[39b der kenar]

Ammā çıkardıktan-soñra yise yāhūd (1) içinde iken, nohut kadar yāhūd (2) ziyādesinde kazā bilā kefarete lāzım (3) gelir. Dürer (4)

Kaşd, kabāhat olmaduğı-çün aşlā (5) 'uķūbet vācib olmadı. Cevher (6)

İmām Muḥammed ağız dolusu balgama kazā (7) lāzım gelir, buyurdu. Dürer (8)

[40a]

kar, yağmur girse yāhūd meyyit hātūnı ya ḥayvānı cimā'itse? (1) yāhūd uyluğına ya karnına istimnāitse ya öpse ya bu altı şüretde (2) meni çıkırsa yāhūd gayrı Ramazān orucın kaşden bozsa yāhūd (3) aḥşāmdan 'akıllı, gündüz mecnūn iken cimā' olunsa yāhūd uykuda (4) cimā' olsa ya suḥūr yedikde şabāh olsa ya güneş bađdı zannı-la (5) iftār itdikde güneş henüz batmasa. Bunlarıñ cümlesinde ancak (6) kazā lāzım gelir. Kefāret lāzım gelmez. İki āḥir ki ya'nı suḥūr(lu) iftār (7) idenler bākī günlerin imsāk iderler. Müsāfir, muķīm olduğda dađı (8) ḥayızlı ve nifāslı pāk olduğda, şabī bāliğ olduğda ve kāfir müslimān (9) olduğda ve ḥasta şağ olduğda mecnūn 'ākıl olduğda (10) bākī kalan günlerin imsāk itdikleri gibi ve yine cümlesi ol (11) günü ańdığda kazā ider. İllā şabī, yeñi müslimān, kazā itmezler. (12) Dürer

[40b]

Zīrā oruca sebep günüñ evvelki cüzidür ve şabīnūñ ve kāfirūñ (1) evvel cüzde oruca ehliyetleri yoğıdı. (2) Dürer (3) Ramazān-ı şerifde aşikāre ta'am yiyeni katil ile emir olundu. (4) Zīrā böylece yemesi istiḥlāle delīldür. (5) Mecālis, قنبيله (6) Eger kuşmak galebe idüb ağız dolusu taşrasına çıkırsa bi'l-it (7) -tifāk oruç bozulmaz. Ağız dolusu gelüb yine karnına 'avde eylese (8) İmām Muḥammed kavlinde şaḥīḥ olan orucu bozmaz. Ammā dolusu (9) i'ādeitse ya'nı yutursa orucu bozulur. Kazā lāzım (10) gelir. Ammā ağız dolusu olmasa, gerek 'avde ve gerek i'āde (11) eylesün, şaḥīḥ olan orucu bozulmaz. Ammā orucu, kuşmağı (12) bir tarīķ-ile taleb idüb ağız dolusu, taleb ile gelse taşra (13)

[40b der kenar]

Ağız dolusu miķdārda, kırā'at ve tekkelūme (1) kādır olmayacak miķdārı (2)

İmām Muḥammed -rahmete-, i‘ādede (3) bozılır, buyurdu. Dürer (4)

[41a]

çıkşun ya ‘avd ya i‘āde eylesün. Bu üç şüretde każā (1) lāzım gelür. Ammā ağız dolusu olmasa gerek ‘avd ve gerekse taşra (2) çıkşun şahīḥ olan, każā lāzım gelür. Ammā i‘āde itse bir rivāyetde (3) każā lāzımdur. Bir rivāyetde lāzım degıldür. Dürer (4) Eger edā-ı Ramazān’da kaşden bir adam ta‘ām yese (5) yāḥūd cimā’ eylese yāḥūd ta‘ām ya melhem yise (6) ya içse yāḥūd kan alsa ve orucu bozuldı zan idüb (7) kaşden yise bunlarıñ cümlesine każā ve kefāret lāzım gelür. (8) Dürer (9) Oruçlı, şuyı kendine serpmek ve şuya dalmağ ve şuyı (10) başına dökmek ve ıslağ eşvāba şarılmağ, mażmaza ve istinşāğ (11) itmek. Bunlarıñ cümlesi mekrūhdur. Oruçdan şikāyete delīldür. (12) Cevher (13)

[41a der kenar]

Ta‘ām datmağ fesād itmez velākin farzda mekrūhdur. (11) İllā efendisi tuzlı ve tuzsız olmadan darılsa. (2) Yine bu şüretde farzda mekrūh olmaz. Cevher (3)

[41b]

Muḥammed el-Yemānī ḥazretleri: ‘Ömrümi oruç ile ihtiyār itdüm. Altı (1) kimseye altı şeyden su’āl itdüm. Cümlesi devā ve melhem nedür, su’āl (2) virdikleri-çün. Şabīlerden ıslāḥ devā melhem nedür, su’āl itdüm. (3) Açluğ ve az yemekdür, cevāb itdiler. Ḥükemālardan ḥikmetiñ bilmesi (4) -ne ziyādesi-le sebep nedir, didim. Açluğ, az yemekdür buyurdılar. (5) ‘Ābidlerden Ḥağ te‘ālāniñ ‘ibādetine ziyādesi-le sebep nedir (6) didim. Açlık ve az yemekdür, didiler. Zāhidlerden zühde ziyāde (7) -sile kavī sebep nedür, didüm. Açluğ ve az yemekdür, didiler. (8) ‘Ālimlerden ‘ilmiñ ḥıfzına ḥayırlı sebep nedür, didüm. Açluğ (9) ve az yemekdür, didiler. Pādişāhlardan katıkların ve yiyeceklerin (10) pek ıslāḥ nedür, su’āl itdüm. Açluğ ve az yemekdür, cevāb itdiler. (11) Bunuñ için cümle ‘ömrümi oruca ihtiyār itdüm, buyurdu. (12) Seyyid ‘Alī Zāhid -rahmetullāhī- (13)

[41b der kenar]

Ḥikmet, ‘ilm-i taḥkīğ ve ‘ilm-i yaqīn itmege (1) dirler. Kādı (2)

Terk-i ziyet ve terk-i hevā, terk-i dünyā (3) idene dirler. (4)

Beyt-i ma'mûr, yedinci kat gökdedür. (5)

İsâ 'aleyhi's-selâm ikinci kat (6) gökdedir. Eşah budur. (7)

Hazret-i İsâ (a.m.) dördüncü (9) kat gökdedir. (10) Mişkât, (11)

[42a]

Evlâdların yeyecek şeyden ticâret itdürmemelidir. Zîrâ halkuñ (1) zararın istemiş olur ve kefen şatdurmayalar. Zîrâ halkuñ ölmesine (2) temennî ider ve kaçşab itdürmeye. Zîrâ yürek paşlanmasına sebep (3) olur ve kıyümcü itdürmeye. Zîrâ habîs dünyâyı altun ve gümüş (4) ile zeynetlenmege sebep olur. Bu dört şan'at Hâk te'âlâya (5) maqbûl degildir. Şerh-i Şir'a (6) Evlâdlarına üç 'ilm-i hâli ve yazı yazmağı ve yüzgeci ve gayrı (7) mu'teber olan şan'atları ta'lîm idesiz. Bir maħalde gâyetle lâzım (8) olur. 'Ale'l-ħuşûş yüzgeçlüğü gâyetle lâzımdur. (9) Şabîniñ sū-u hulkdan ya'nî yaramazlığından havf ve kasâvet (10) olunmaya. Zîrâ şabîniñ sū-u hulkı büyük olduħda ziyâde 'akıllı (11) olmasına sebebdür. (12) Şerh-i Şir'a (13)

[42b]

Hemân şabîniñ ağlamasından gâyetle zahmet çeküb şabır idüb (1) darılmayalar. Zîrâ ağlaması zikir ve tehlîl ve du'alar, vâlideynine istiğfâr (2) -dur. Dört ay "eşhedü enlâ ilahe ilallâh"⁵³ söyler. Dört ay daħı (3) "Muħammedü resüllullâh"⁵⁴ı söyler. Dört ay "Allahümme ağfirli velivâlideyye"⁵⁵ (4) söyler. Kâfirler evlâdı yine böylece söyler. İllâ istiğfâr yerine (5) "la'netullâh 'alâ vâlideyye"⁵⁶ söyler. (6) Şerh sū-i ħâtime Şir'a (7) Sū-u ħâtimeye ya'nî imânsız gitmege otuz bir sebebi vardur. (8) Yaramaz i'tikâd, za'îf imân, toħuz a'zâda doğruluğdan (9) çıkmak, günâha muşır olmak, ni'met-i islâma şükri terk itmek (10) imânsız gitmekden korkmamak nâ-ħak yire zulm itmek, sünnet üzere (11) okunan ezâna icâbet itmemek, anasınıñ ve babasınıñ şer'e (12) muvâfiķ sözlerini tutmamak, çok yemîn, namâzında beş (13)

[42b der kenar]

El ile yâħüd dil ile yâħüd kalb (1) ile aşlâ nehy-i münker itmemek (2) za'îf imândandır. (3) İbni Melek (4)

⁵³ Allah'tan başka ilah yoktur.

⁵⁴ Muhammed onun resulüdür.

⁵⁵ Allah'ım, anne babamı bağışla.

⁵⁶ Allah'ın laneti anne babanın üzerine olsun.

Kıyam, celse, rükū', secde, kırā'at (5)

[43a]

yerde ta'dīl-i erkānı terk etmek, namāzından tehāvün etmek, ya'nī (1) kolay şanub alçağ iş gibi tutmak, şarāb içmek, müslimānlara (2) ezā etmek, yalan yere evliyālık şatmak, günāhını unutmak, kendini bigenmek (3) 'amelini çok görmek, kocılık etmek, hased etmek, üstāzına (4) şer'e muhālif olmayan yerde muhālefet etmek, bir adamı tecrube (5) itmeden eyü demek, yalana muşırr olmak, 'ulemādan kaçmak, erler kumāş (6) geymek, buy[r]uqların kitāba uydurmamak, gıybete muşırr olmak, (7) nefis, zevk-içün dünyāya ziyāde muhabbet etmek, ribā yemek, şālihler (8) bu'uz ve düşmānlık etmek, beş vakit namāzı kılmamak. (9) Şerh-i Birgüvī, Şifā-i Kulüb (10) İmānıñ şifatu altıdır: Amentü billāhi vemelā'iketihı vekütübihı, nitekim (11) geçdi. İmānıñ beķāsına sebep altıdır. Ğā'ibe İmān (12) getürmek, gökde ve yirde melek ve insān ve cin ğaybı bilmez. (13)

[43a der kenar]

İmānıñ sebebi ikidür: 'Aķilla delīl (1) naķille şāhid, nitekim geçdi. 'Aķāyid (2)

İmānıñ hükmi ikidür: Mü'miniñ (3) 'ırzı ve ķanı ve mālı ve ehli 'ıyāli hıfz (4) olunmaķdır ve mü'minler cennete girmekdür. (5) Şir'a, 'Aķāyid (6)

İmānıñ levāzımı üçdür: Emr-i ma'rūf (7) ve nehy-i münker ve sefere gitmek. 'Aķāyid (8)

İmānıñ rükni ikidür: Dil ile (9) iķrār ve ķalb ile inanmaķdır. (10) Vesīle (11)

[43b]

Ancaķ Allāhu te'ālā bilür. İ'tikād etmek ve helāli helāl i'tikād etmek (1) ve hārāmı hārām i'tikād etmek ve Hāķ te'ālānuñ 'azābından emīn (2) olmayub dā'imā korkmaķ, Hāķ te'ālānuñ rahmetinden ümīzin kesmeyüb (3) dā'imā ummaķ. Bir adamda bu altınuñ biri bulunmasa mü'min olmaz. (4) 'Aķāyid (5) Fakra sebep kırk dördür: Cümle günāhdan kaçmamaķ, yalan (6) söylemek, çok uyumaķ, şabāh namāzı vaktinde uyumaķ, (7) 'ilmi zāyi' etmek, çıplak yatmaķ, ayak üzere işemek meger 'özür (8) ola. Cünüb iken ta'ām yemek, yanı üzere yaturken yemek, kibirden (9) yere düşen ta'āmı devşürmemek, esvāb-ıla ev süpürmek, (10) şarmuşaķ ķabuğın yaķmaķ, soğan ķabuğın yaķmaķ, gice ev süpürmek, (11) evde süpüründi ķomaķ, ihtiyār öñünce yürimeķ, anasın (12) babasın adı-la çağırmaķ, her ne ağaĉ ile olur ise dişin (13)

[43b der kenar]

Ḥadīs-i şerīfde şabırsız fakr küfr olmağa. (1) Rabb'im cümle ümmet-i Muḥammed 'aleyhi's-şalātu ve's-selāmın (2) 'ulemā ve şaliḥāsın şabra taḥammül olunmayacağ (3) miḳdārı fakrdan ve sebeblerinden ḥıfz eyleye. (4) Āmīn. Şifa'u'l-Ḳulüb. (5)

Bir kimseniñ ırnağı uzun olsa rızkı (6) dar olur. Dürer Kitāb-ı Kerāhet'de (7)

Ayağ işemek mekrūhdur. İllā (8) 'özür ile mekrūh degildir. Vesīle (9)

حابت ve gice ile مااشبه ile (10) istincā ca'izdür. نظردوسند (11) menhidür didi. مورث fakr olduğı-çün (12) Tercüme-i Halebī (13)

[44a]

ḳurdalamak, toprak ve çamur ile elin yumak, eşige oturmak, (1) kapu çerçevesine dayanmak, ayak yolunda abdest itmek, eşvāb-ıla (2) yüzün silmek, sevbini üzerinde iken dikmek, olduğı yerde ö (3) -rümcek ağı ḳomak, namāz ḳorḳusu az olmak, pazāra ve dükkāna (4) tez çıkmağ meger kim fevt ola. Namāz ḳılduğı yirden tez çıkmağ, dükkā (5) -nından ve pāzārından geç dönme, dilenciden etmek ḳırığın almak, (6) vālideyni yaramazlık ile aınmak, çanağ çömlegi bulaşuğ ḳomak, (7) mumu ve çırā'ı üfürüb söndürmek, kırık bir şey ile bağı (8) kalem ile yazmak, kırık tarağ ile şaḳal taramağ, anasın babasın (9) du'adan unutmak, ayak üzere ton geymek, otururken şarığın (10) şarmak, virmesi vācib olan mālı virmemek, 'azīz idüb (11) ḳıt itmek, mālı isrāf itmek, emrinde za'if olmak, emr-i dīni (12) alçağ görmek, her şeyde üşenmek, süstlük itmek (13)

[44a der kenar]

Ayağda şaḳal taramağ, borçlı olmağa (1) sebebdür. İbni Seyyid 'Alī (2)

[44b]

Şifā-i Ḳulüb (1) Ğınāya, ya'nī devlete sebep yigirmi yedidür. Ḥadīs-i şerīfde (2) rızkı şadağa ile taleb eyleyün, buyurdılar 'aleyhi's-selām. (3) Şadağa virmek, uyḳudan kalkmağ, güzel yazı yazmak, güleç (4) yüzli olmak, tatlı ve mülāyim güzel söz söylemek, divār perdesin (5) süpürmek, olmadıḳda divārı süpürmek, çanağ ve çömlegi yayḳamak. (6) Ziyādesi-le Ğınāya büyük sebebdür. Namāzı ta'zīm ile ve ḥuşū' (7) ve ḥuşū' ile ta'dīl-i erkān ile ve vācibāt ile sūneni (8) ve adāb-ıla doğı ḳılmağ ve ḍuḥā namāzın ḳılmağ ve vāḳı'a sūre (9) -sin oḳumak, ḥuşūşā gice uyḳu vaḳtinde

oğumak ve tebāreke (10) sūresin oğumak, elem neşrahleke sūresin oğumak ve ezandan (11) evvel cāmi‘-i şerīfe varmak, dā‘imā abdest üzere olmak, (12) şabāh namāzı sūneti ve vitir namāzı evde kılmak ve ‘abeş māla (13)

[44b der kenar]

Ṭa‘āmdan evvel elin yaykamağ fakr giderir. (1) Ṭa‘āmdan şoñra yaykamağ çetinliğı giderir. (2) Abdest ‘ağabinde şağal şaramak fakr giderir. (3) İbni Seyyid ‘Alī (4)

Ṭa‘ām yidikden-şoñra dişlerin ağaç (5) cinsiniñ ğayrı-la hilāllamak dişlerin (6) kavī ider ve rızkı bol ider. Hilāl ile (7) çıkan yenmez. Dil ile çıkan yutsa lā (8) -be’sdür. Şir‘a (9)

Lā-be’s neye dirler: İşlemesinde zarar (10) yokdur. İşlemese hayırlıdur. Halebī (11)

Huşū‘ taşra kōrkusı, huşū‘ iç (12) kōrkusına dirler. (13)

[45a]

ya‘nī söylememek ve dan yeri ağırdıktan-şoñra şabāh namāzında (1) degin yüz kerre “subhānallāhi‘l- ‘azīmi ve bihamdihi ve estağfirullāh ve etubu (2) ileyhi”⁵⁷ oğumak ve şabāh namāzından-şoñra otuz üç kerre “elhamdülillāhi (3) ve subhānallāhi velā ilahe illallāhü vallahü ekber”⁵⁸ oğumak ve şabāh (4) namāzından-şoñra yetmiş kerre istiğfār itmek ve dağı “lā havle velā (5) kuvvete illā bilāhi‘l-‘aliyyi‘l-‘azīm”⁵⁹ çokça söylemek ve peyğamberimüze (6) çokça şalavāt getürmek ve cum‘a güninde “allāhümme ağnini (7) bihelālike ‘an harāmike ve ekfinī bifağlike ‘ammen sivāke”⁶⁰ gice ve gündüz (8) bu du‘āyı oğumak

(9) أَنْتَ اللهُ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ الْحَكِيمُ أَنْتَ اللهُ الْحَلِيمُ

(10) الْكَرِيمُ أَنْتَ اللهُ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ أَنْتَ اللهُ الْخَالِقُ الْخَيْرُ وَالشَّرُّ

(11) أَنْتَ اللهُ الْخَالِقُ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ عَالِمُ السِّرِّ

(12) وَالْحَفِيَّاتِ أَنْتَ اللهُ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ أَنْتَ اللهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ عِوَالَيْهِ

(13) يَعُودُ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ اللهُ دَيَّانٌ يَوْمَ الدِّينِ لَمْ تَنْزَلْ وَلَا

⁵⁷ Allāh‘ı hamd ile tüm eksikliklerden tenzih ederek tesbih ederim. Azīm olan Allāh‘ı her türlü eksikliklerden tenzih ederek tesbih ederim.

⁵⁸ Allah bütün noksan sıfatlardan münezzehtir, bütün hamdler ona mahsustur. Allah'tan başka ilah yoktur, Allah en büyüktür.

⁵⁹ “Güç ve kuvvet, sadece yüce ve büyük olan Allah'ın yardımıyla elde edilir.” Buharî, Ezan, 7; Müslim, Salât, 12

⁶⁰ Ya Rabbi helal nimetin yardımıyla haram olan şeylerden ve ikram ve ihsanın ile diğerk mahlukatına boyun eğmekden beni müstağni kıl.

[45a der kenar]

Ve hem cümle kasâvet gitmege sebep olur. (1) Müte'allim (2)

Misvāk ile namāzı kılmak yetmiş derde (3) şifādur ve bir rek'atı yetmiş olur. (4) Seyyid 'Alī ve Halebī tercümesi (5)

Yerler üç kimseden Hāk te'ālāya şikāyet (6) iderler. Zinā idenüñ guslünden. Dağı harām (7) kanlar döküldükde. Dağı 'ālem, dan yeri ağır (8) -dıkdan-şoñra uyumasından şikāyet iderler. Şir'a (9)

Zirā bu vakıtta uyku rızkı men' ider. Hattā İbni (10) 'Abbās, bu vakıtta evlādların uykuğan urmağla (11) ve durmağla uyandırır idi. Zirā ol vađt (12) rızıklar tağsım olunur. Uyumađ lāyık degildir. Hem (13) çok kerāhete ve çok ihmāllige ve çok (14) hācetleriñ unutmāsına sebebdür. İbni Seyyid 'Alī (15)

Bir kimse dört şeyi müdāvemem eylese kendi (16) ve 'ıyāli fakır olmazlar. Biri dan yeri ağırmasđan (17) kalkmağ, ikinci (18) üçüncü ezāndan evvel cāmi'-i şerife girmek (19) dördüncü, vitr namāzından-şoñra dünyā kelāmın (20) söylememek. Şerh-i Şir'a(21)

(22) المتفقل الزى يعطى من غير مسئلة ولا

Vesīle (23)

(24) لاتعجل فى العقوبته والانتفاس

[45b]

(1) تَرَا انْ اَنْتَ اللهُ لِاِلهِ الْاِلهِ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ اَحَدًا صَمَدًا لَمْ يَلِدْ

(2) وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهٗ كُفُوًا اَحَدًا اَنْتَ اللهُ لِاِلهِ الْاِلهِ الْاَلَا

(3) اَنْتَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ اَنْتَ اللهُ لِاِلهِ الْاِلهِ الْاَلَا اَنْتَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ

(4) السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيْزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ لِاِلهِ الْاَلَا هُوَ

(5) الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى يُسَبِّحُ لَهٗ مَا فِى

(6) السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ⁶¹

ای جامع بالکمال

Ta'limü'l-Müte'allim (7) Beni ādemüñ 'ömrüni 'aded ile ya berekāt ile ziyāde iden (8) sebebler on ikidir: Şadaқа ve her eyelük ve 'amel-i şālih itmek (9) ve müslimānlara eziyyeti terk itmek ve ihtiyārlara ri'āyet itmek (10) ve aқrabāya görüşmek ve şilā itmek ve her aқşām bu du'āyı (11) üçer kerre oқumak

سُبْحَانَ اللهِ مَلَأَ الْمِيزَانَ وَمُنْتَهَى الْعِلْمُ وَمَبْلَغُ الرِّضَاوَزِيْنَةُ الْعَرْشِ⁶²

ve ihtiyāçsız yaş ağacı (13)

⁶¹ bk. İsm-i Azam duası, Tirmizî, Deavat, 112; İbn Mace, Dua, 9; Nesaî, Sehv, 58

⁶² "Allah Teala'yı; Mizân'ın dolusunca, ilminin hudutsuzluğunca, rızāsına erinceye dek ve Arş-ı A'lâ'nın ağırlığınca tesbih ederim." Kenzü'l-Ummâl, Hadis no: 4955

[45b der kenar]

(1) البالغ فى العلى والمرتفع ذى النّقائض شرح

Ve ta'āma tuz ile başlamakda yetmiş maraža (2) şifādur. Cünūna ve cüzzamlığa ve abraş (3) ve qarın ağrısına ve diş ağrısına şifādur. (4) Vesīle (5)

Çavun ekmek ile yemekde yetmiş maražlara (6) şifādur. Vesīle (7)

(8) المصدّق بوحدانيّته والمنجى عباده عن الفزع الاكبر

Şerh-i Müte'allim (9)

(10) اى الرّقيب البالغ فى الرّاقبته والحفظ Şerh-i Müte'allim (11)

Abdest şuyınıñ artuğından (12) içmek yetmiş maraža şifādur. (13) İbni Seyyid 'Alī (14)

Süre-i Hāşr'in ahirin okuyan için (15) yetmiş biñ melek istiğfār ider ve ölürse (16) şehīd olur. Velākin bunu gice ve gündüz bir kerre (17) okuyana. Şerh-i Birgüvī (18)

Süre-i En'ām'ın evvelinden beş āyet okuyan için (19) yigirmi dört sâ'at, yetmiş biñ melek (20) istiğfār ider. Şeyh-zāde (21)

Çörek otı ekmekle yemekde on bir fā'idesi (22) vardır bedenine. Mi'rāç gicesinde peygamberimiz (23) göklere çıktuğda, yerler peygamberimizi arayub (24) bulmadığı-çün ağladı. Ol vakıtta yetti. (25) İbni Seyyid 'Alī (26)

Her gice şakalun çaramak cümle belādan hālāşa sebebdür. (27) İbni Seyyid 'Alī (28)

Ebū Hureyre hāzretleri rivāyet ider: "lā havle velā kuvvete illā bilāhi'l-'aliyyi'l-'azīm"⁶³ (29) toksan toktuz belāya dermandır, buyurdılar. İbni Melek (30)

[46a]

ve yaş otı kesmemek ve sünnet-ile ve adāb-ıla abdest itmek ve namāzı (1) korku ile ve ta'zīm ile kılmak ve tecvīd ile Qur'an okumak (2) ve iħrāma girdikde hac ile 'umreye niyyet itmek ve şihhat-ı beden sebep (3) -lerin hıfz itmek. Ta'līmü'l-Müte'allim (4) Meşelā az söylemek ve az ta'ām yemek ve bek şovukdan ve bek şıcağdan (5) ve gayrı maražlardan sebeplerinden şakınmak. 'Ömrün ziyāde olmasına sebep (6) -dür. Hıfz itmek lāzımdur. (7) Şerh-i Ta'līmü'l-Müte'allim (8) Hind ve 'Acem ve Rüm 'ulemālarının hekimleri cümlesi ittifāk itdiler. (9) Cümle maražları altı şeyden hāşıl olur. Çok cimā'dan, gice (10) az uyumağdan ve gündüz çok uyumağdan ve

⁶³ "Güç ve kuvvet, sadece yüce ve büyük olan Allah'ın yardımıyla elde edilir." Buharī, Ezan, 7; Müslim, Salāt, 12

sidigi ħabis (11) itmekden ve gice uyku arasında ŧu içmekden ve ŧa‘ām (12) üstüne ŧa‘ām yemekden. Fī afātu'l-ħalb, Vesīle (13)

[46a der kenar]

Dört ŧey iden üç ŧeyden kaçsun. (1) Aŧlā ħekime muhtaç olmaz. Ya‘nī ħālibā ħasta (2) olmaz. Yağlı ve ballı yemek, hoş koku koçulanmak (3) ve ħammāma girmek ile meŧğül olsun ve (4) ve tuzdan ve bet çirkin koçulardan ihtirāz (5) itmek ile ħālibā ħekime muhtaç olmaz. (6) Mecālis, Vesīle (7)

[46b]

(1) قال جارالله العلام صاحب الكشاف
(2) جميع الطيب في البيتين جمع وحسنه القول في قصر الكلام تقلل
(3) ان اكلت وبعداكل تجنب فالشفاء في الانهطا وليس على
(4) النفوس اشديوسامن ادخال الطعام على الطعام
Fī afātu'l-ħalb, Vesīle (5) Rāħatlıħdan Eflatun su‘āl olundu. Cevāb virdi: Beden (6) rāħatluħı az ŧa‘ām yemekdedür. Dil rāħatluħı, az söylemekdür. (7) Rūħ rāħatluħı, az belki ħiç günāħ olmamaçdur. ħalb rāħat (8) -luħı az intikāmdur. Dürer, Muħādarāt-ı ħarabāħı (9) Hind ve ‘Acem ve Rüm ‘ulemāları buyurdılar ki: ħammāma giden (10) ŧıcaç ŧu içse, baŧ eziyyetinden ve marazlarından ħalāŧ (11) olmaħa sebebdür ve daħı ħammāmda iken beŧ avuç, ŧıcaç ŧu başına (12) dökse baŧ ağrısından ve göz ağrısından ħalāŧa sebebdür. (13)

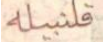

[46b der kenar]

(1) اكثركم شبعافى الدنيا المومكم جو عايوم القيمة (2) İbni Melek

ħammāmda iken cehennemi ve āteŧi ħātırına (3) getürüb ħalāŧından ħaħ te‘ālāya (4) du‘ā olunmak lāzımdur. (5)

Kendi ve ħayrın ‘avret yeri açılmadan (6) ħāyetle ŧaħunasız. Zīrā baħan ve baħduran (7) ikisi daħı mel‘ündür. Vesīle (8)

[47a]

 (1) ħammāmdan çıkana ŧovuk ŧu içmek ya başına dökme bedene (2) zararı vardır. (3)

(4) وَبَوْلَةٌ فِي الْحَمَامِ فَأَيُّ الشَّنَائِءِ أَنْفَعُ مِنْ شَرِّتَيْهِ دَوَاءٌ

قلنبيله ve Şifā-i Kulüb (5) Faqr marazından ve göz ağrısından ve abraş marazından ve cününden (6) emîn olmak isteyen penceşenbih günü ikindiden ırnaqların kese. (7)

قلنبيله (8)

(9) قَلَمُ الْأَطْفَارِ بِالسُّنَّةِ وَالْأَدَبِ بِمِئْتِهَا حَوَائِيسٌ يَسَارُ مَا أَوْ حَسَبُ

قلنبيله (10) ırnaq kesmek tertib üzere sünnettür. **قلنبيله** (11) Evvel şağun hınşırı soñra vustā soñra ibhāmı soñra (12) bınşırı soñra sibābe keser. **قلنبيله** Şoluñ ibhāmı soñra vustā (13)

[47a der kenar]

Hammandan çıkanda ayakların şovuk şu (1) ile yaykamaq, baş ağrısından ve gayrı (2) marazlardan halāşa sebebdür. (3) Vesīle (4)

Qıl ve ırnaq çeşmeye ve gısl olunacaq yire atmaq (5) mekrühdür ve tenzihen ve maraza sebebdür. Pāk yere (6) atmaq cā'izdür. Velākin müsteħab olan gömmekdür. (7) Vesīle (8)

1	2	3	
Baş parmaq (ibhām)	Şehadet parmaq (sibābe)	orta parmaq (vustā)	(9)
4	5		
Yanında barmaq (bınşır)	geriñ barmaq (hınşır)		(10)

hınşır, vustā, ibhām, bınşır, sibābe

ibhām, vustā, hınşır, sibābe, bınşır

[47b]

soñra hınşırı soñra sibābeyi soñra bınşırı keser. (1) Ayakda, şağ ayağın küçük barmağından başlar. Şoluñ küçük (2) barmağında tamām ider. **قلنبيله** (3) Hazret-i 'Ayişe rivāyet ider: Bir kimse cum'a günü ırnaq (4) keserse Haq te'ālā ol qulı on bir gün belādan hıfız ider. (5) Dürer Kitāb-ı Kerāhet'de (6) Qumāşdan seccāde üzerine namāz mekrüh degildür. (7) **قلنبيله** (8) Kuşeyri hazretleri anıñ bir oğlı gāyetle hasta olub (9) andan ümīdi kesmişdi. Rū'yāsında Haq te'ālā hazretlerine aħvālin (10) hikāyet itdükde Haq te'ālā hazretleri şifā āyetlerin cem' eyle (11) oğluñ üzerine.

Anları oku yâhūd bir çanağa yaz ve şu (12) ile az içür, buyurduğda uyandı. Bu vâkı'a ile (13)

[47b der kenar]

Erler harīrdan abdest makraması (1) cā'izdür. Dürer (2)

Ve çapaıklı gözi bağlamağa ve kara bakmağ (3) için kumāşdan bir siyâh haşâ ile (4) bağlamağ cā'izdür. İmām A'zam'dan şāhib-i (5) muḥīṭ nakl ider: Kumāş riclin (6) derisine muttaşıl olasa, kimsi (7) mekrūh degildür. İhtilāf olunmuşdur. (8) Eşāḥḥı mekrūhdur. Vesīle (9)

[48a]

'amel itdi. Derḥāl şifā buldı. Lillāhi'l-ḥamdü vel minne.⁶⁴ (1) Şifā āyetleri Qur'an'da altı sürededir. Tevbe, (2)

وَيَسْفِي سُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ⁶⁵

Yūnus

(3) وَشِفَاءٌ لِّمَافِي الصُّدُورِ⁶⁶

Naḥl,

(4) فِيهِ شِفَاءٌ لِّلنَّاسِ⁶⁷

İsrā,

(5) وَوَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ⁶⁸

Şu'arā

وَإِذْ أَمَرْتُ فُؤَادِي أَنِ اتَّقِ اللَّهَ فَمَا أَتَىٰ⁶⁹

Hem Secde,

(6) قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ هَٰذِهِ وَشِفَاءٌ⁷⁰

temmet Tācuddīni's-Sebkī buyurur: Çok meşâyih (7) gördüm. Bu altı şifā āyetleri yazub şifā için ḥastalara içürdiler. (8) Raḥmehumullāhu raḥmeten vāsi'aten⁷¹. Sa'dī Halebī. (9) Süfyān buyurur: ⁷²وَلَوْ دَيْتُكَ āyeti-le bir kimse

⁶⁴ Hamd ve minnet Allah'a mahsustur.

⁶⁵ "Mümin toplumun kalplerini ferahlatsın." Kuranı Kerim 9/14

⁶⁶ " Ve göğüste olanlar için bir şifa" Kuranı Kerim 10/57

⁶⁷ " İnsanlara şifa" Kuranı Kerim 16/69

⁶⁸ " Biz Kur'an'dan, müminlere gönüllere şifa ve rahmet olan şeyler indiriyoruz." Kuranı Kerim 17/82

⁶⁹ "Hastalandığımda bana şifa verendir." Kuranı Kerim 26/80

⁷⁰ " De ki: "O, inananlar için bir yol gösterici ve gönüllerine şifadır." Kuranı Kerim 41/44

⁷¹ Allah ona bol bol rahmet eylesin.

⁷² "Bana ve anne babana şükret." Kuranı Kerim 31/14

beş (10) vakit namâzı kılsa, taḥkîk te‘âlâya şükür itmiş olur (11) ve beş vakit ‘akabelerinde vâlideynine mağfiret ile ve rahmet (12) ile du‘â itse taḥkîk vâlideynine şükür itmiş olur. (13)

[48b]

Lillâhi'l-ḥamdü vel minne.⁷³ (1) قلبيّله (2) Her günâh maşâ'allâhü te‘âlâ kıyâmete dek te'hîr olunur. (3) İllâ 'uḫûḫ-ı vâlideyne te'hîr olunmaz. Olmazdan evvel 'acele olunur. (4) Kendi evlâdından meşakḫat çeker, vâlidesine itdügi meşakḫat gibi. (5) Vâlideyniñize 'aşı olmakdan gâyetle ihtirâz eyleyüb cennetiñ (6) mübârek koḫusu biñ yıllık yoldan gelür. Vallâhu ol koḫuyı 'âḫ-ı (7) vâlideyn bulmaz. Daḫı şıla-ı rahmi ḫat' iden daḫı şeyḫ-i zânî, kibirden (8) koñşısına eziyyet iden kimse bulmaz. (9) قلبيّله (10) Dört şey' 'ömri yıkar. Belki helâk ider. Ḳarın toḫluḡı-la ḫammâma (11) girmek. Daḫı tuzlu pasdırma, imtilâlikde cimâ' itmek ve ḫoca (12) 'avrat ile cimâ' itmek. İbni Seyyid 'Alî (13)

[49a]

Baḫṣ-i Ḥacâmat (1) Ḥacâmat ya'nî ḫan almak sünnetdür ve her derde devâdur. Peyğamberimiz (2) 'aleyhi's-şalâtü ve's-selâm, baş ağrısına ḫan almaḡ-ıla ve ayak (3) ağrısına ḫına yaḡmaḡ-ıla emir buyurular idi ve 'aç ḫarın ile ḫan (4) almak gerekdür. Toḫluḡ-ıla ḫan almak bedene zarardur. Ḳan almazdan (5) bir gün evvel ve bir gün soñra cimâ' olunmaya ve ol gün ḫammâma (6) girmeye ve tuzlu yemekden ve şu içmekden ve ḫarârete sebeb (7) olan yeyecekden ihtirâz oluna. Zîrâ ḫan günü tuzlu yemek (8) yaraya, uyuza sebebdir ve ayıñ âḫirinde ve cihârişenbih (9) ve cum'a irtesi ḫan alınmaya. Zîrâ zarar sebebdir. Ḥattâ muḫaddis (10) cum'a irtesi ḫan oldu. Abraş marâzına mübtelâ oldu. Cümle (11) ḫekimler 'ilâç idemediler. Du'â idüb ağladı, secdeye vardı, (12) uyudu. Vâḫı'asında faḫr-ı 'âlemi gördi. Marâzını faḫr-ı 'âleme (13)

[49a der kenar]

القدير للحلم المقدر القدير (1) tuzlu şey', et baluḫ ne (2) olursa ve'z-zarrı. Tuzsuz (3) ne olursa. Dürer, Cevher (4)

لا تعرق لغة الرّابع وهو القدير الجاز (5) İbni Seyyid 'Alî (6)

⁷³ Hamd ve minnet Allah'a mahsustur.

[49b]

şikâyet itdi. Buyurdılar: Benim hadîsim cihârişenbih günü kan (1) ve sebt günü kan almak maraža sebebdür. Saña ulaşmadı mı? "Belî⁷⁴ (2) ulaştı. Velâkin şihhatine şübhe itdüm" didi. Faḥr-ı 'âlem hadîsimüzi (3) ezberlese didi. Mübârek eli-le abraş yerini mesh itdi. Muḥaddiş (4) uyandıqda abraşluğı bi-iznillâhi te'âlâ gitdi. Ve pazâr günü (5) ve şalı günü ayıñ on yedi gününde, soñra tâ âhîrine üç (6) gün qalana deġin başdan kan almak, yedi marazına şifâdur. Cüdâm marazına (7) ve cünün marazına ve abraş marazına ve göz ve baş ağrılarına ve 'aql (8) ziyâde ve hıfz ziyâde olmağa sebebdür ve eñse çukurından (9) kan almak zarardur. Unutmağa sebebdür. (10) Şerḥ-i Şir'a (11) Ve şişe ile yâhüd neşter ile yarınki gününde kan almak, (12) murâd iden bu gün ikinci vaqtinde ta'am yemek gerekdür. Tâ ki (13)

[50a]

şabâh yek avuç ola. Meger kim şafrâsı ġâlib ise 'aqlı (1) gidüb bayılmamak için bir miqdâr yeyecek yeye. (2) Şerḥ-i Şir'a (3) Bir kimse ḥastaya yedi kerre bu du'âyı okusa şifâ bulur. Meger (4) kim eceli gele. Du'â budur: ⁷⁵أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ أَنْ يَشْفِيكَ (5) Şerḥ-i Şir'a (6) Ḥasta elin ağırın yere koyub üç kerre "bismillâhi" diye. Andan (7) yedi kerre ⁷⁶أَعُوذُ بِعِزِّ اللَّهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا جَدُّوْا حَائِزٌ (8) diye. Şifâya sebebdür. **قَابِلُهُ** Şerḥ-i Şir'a, Sukût bahşi (9) Sukût bahşi, fâzıl ve kâmillerden biri buyurdi: Beni âdemde (10) 'ayb ġâyetle çoğdur. Ben(im) bulduğum sekiz biñ 'ayıbdur. (11) Ammâ beni âdemde bir ḥaşlet buldum. Anı işler ise cümle (12) 'aybların örter. Ol maqbûl ḥaşlet sukût itmekdür. Zîrâ sukût dâ'imâ (13)

[50a der kenar]

Fâtîḥa sûresin üstüne yazub (1) şaklasa marazdan ḥalâş ola. Vesîle (2)

Ḥadîş-i şerîfde bu du'âyı gice üç (3) kerre okusa ol gice aşlâ zarar gelmeye. (4)

اعوذ بكلمات الله التامات كلهمامن شرّ (5)

⁷⁷ماخلق Vesîle (6)

Du'â-ı şerîfi yazub ḥastanıñ cümle bedenine bir kerre (7) bu du'âyı okuyarak süreler.

Ağzın yire üç kerre (8) okuyarak süreler. Bî-iznillâhi te'âlâ şifâ' bula. (9) Du'â budur:

اللهم اشق فانت الشافي اللهم اكف

فانت الكافي اللهم اعافى فانت المعاف

⁷⁴ Evet.

⁷⁵ "Ulu arşın Rabb'i yüce Allah'tan sana şifa vermesini isterim." Ebu Dâvûd, Cenâiz 12

⁷⁶ "Elem duyduğum ve çektiğim zahmetten Allah'ın izzetine ve kudretine sığınırım." Müslim, Salât 222

⁷⁷ "Yarattıklarının şerrinden Allah'ın noksansız sıfatlarına sığınırım." Müslim, Zikir 54

Vesîle (11) Fâtiha ve İhlâş okuyub üfüreler. Vesîle. (12)

Yâ Ebâ Hureyre! Sukût (ve) şabr ile selâmet bulursun (13) ve zikrullâh çok ile iki cihânda ganîmet bulur (14) -sun. Vaşiyet, yâ Ebâ Hureyre (15)

[50b]

selâmetdür. Kelâm dâ'imâ nedâmetdür. (1) Vesîle (2) Mü'miniñ güzel haşleti sukûtdur. Zîrâ dünyâ ve âhiretde (3) 'âfiyet on bölükdür. Toğuz bölüğü sukûtdür. Bir bölüğü kelâm (4) -dadur. Ol dağı şer'e muţâbık ola. Kişiyे dâ'imâ belâ (5) ve muşîbet lâkırdıdan gelür. Anıñ-çün ehl-i cennet olan Ebü Bekir (6) Şiddîk -radıyallâhu te'âlâ 'anhu-, lakırdı itmemek için on (7) iki yıl mübârek dili altına taş koymuşdı. Bundan ğâyetle hişşe (8) almalıdır. قالبيله İbni Seyyid 'Alî (9) Dilin hıfz iden cümle 'aybın örtüdi. Zîrâ hadîşde bir kimse (10) dilini men' eylese Hâk te'âlâ anıñ 'aybın örter. Bir kimse ğazabını (11) ya'nî hırsını zabt ve hıfz eylese Hâk te'âlâ anı 'azâbından (12) hıfz ider, buyurdılar. Şerh-i Şir'a (13)

[50b der kenar]

Fâtiha süresin pāk çanağa yazub (1) pāk şu ile ezüb hasta yüzün (2) anuñ ile yaykaya, şifâ' bula ve bu (3) şudan içe. Kâlbide hareket iden (4) afâtlardan hâlâş ola. Vesîle (5)

[51a]

Hadîşde, eger doğrı lâkırdı gümüşden olsa taḥkîk (1) sukût altundan olur idi. Zîrâ kelâm nedâmetdür. Sukût dâ'imâ (2) selâmetdür. قالبيله (3) Ve lâkırdıya başlamazdan evvel ḥamd ve şalavât ve "bismillâhi ve "e'üzü (4) -billâhi" okuya. Soñra yabca yabca ḥulûş-ıla ḥayırlı kelâma (5) başlaya ve illâ böyle olmaz ise 'azâba sebep olur. Sukût (6) itmek oruç tuţmağdan ḥayırlıdır. Şerh-i Şir'a (7) Yalnız durmağda dâ'imâ kendine naşîhat ile ve rahmet ve ni'met (8) vardur ve toğuz 'âfiyet olur. Nitekim geçdi ve ḥalk-ıla qarışmağ (9) dâ'imâ afâtlar ve ma'şiyetler olur. Meger kim ârif ola. 'Ârif kime (10) dirler? Kişi zâhir gevdesi ḥalk-ıla olub bātını kalb-ile ḥalkdan ırağ (11) olub Hâk ile olana 'ârif dirler ve dîn ve 'ilm-i ḥâl ve 'amel-i şâlih ile (12) ve muḥâsebe ile meşğül olana 'ârif dirler. Şerh-i Şir'a (13)

[51a der kenar]

‘İbâdet bir şan‘atdur, Dükkanı yalıñız (1) durmağdur. Āletleri qanā‘atdur. (2) Mihâc (3)

[51b]

قَلْبِيْلَه, Minhâc (1) Kişiniñ dili ‘ırzını yıkar. Lâkırdı ‘azāba ve helāka sebep olur. (2) Kişiniñ kemāli, adamlığı lâkırdısından bilinür. Bes imdi bundan (3) vācib oldı ki, bu dile bir sukūtdan ağır dizgin ile dizgin (4) -leyüb ħabis oluna. Tā ki şerrinden ħalāş oluna. (5) Minhâc (6) Ĥazret-i Enes buyurur: Quluñ ĩmānı müstaqīm olmaz mādāmki qalbi (7) müstaqīm olmaz ve qalbi müstaqīm olmaz mādemki dili müstaqīm. (8) Pes dili müstaqīm olmağ-ıla dağı qalb müstaqīm olur. (9) **قَلْبِيْلَه** (10) Ziyādesi-le zindāna ħabs olunacağ dildür. Zīrā qul ĩmānuñ (11) ħaķıqatine ulaşmaz mādemki dilini ağır ħazīnesine ħazīne (12) -lemedikçe. Ol ħazīne açmaz. İllā Ĥaķ te‘ālā izin virdügi miftāh ile açar. (13) tā ki

[51b der kenar]

Orucuñ ħayırlısı sukūt itmekdür (1) ve şadakanıñ ħayırlısı bir kimseye (2) aşlā eziyyet itmemekdür. Belki ħalkda (3) eziyyetini qabūl idüb kīn qutmamağdur. (4) Minhâc (5) ‘Ālimiñ uyqusı cāhiliñ ‘ibâdetinden (6) ħayırlıdur. Zīrā uyqu ile ‘ibâdete (7) keyf olsun, niyyet ider ise ol (8) niyyet dağı ‘ibâdetdür. (9) ‘Aliyyu’l-Ĥārī (10)

[52a]

قَلْبِيْلَه (1) Belā büyük olduqça şabır it, devlet dağı büyük olur. Ĥaķ (2) te‘ālā bir qulu sevdikde belā virür. Şabr ider ise anı qullarından (3) seçer. Eger rāzı olur ise anı kendine iħtiyār idüb dost ider. (4) Mişkātü’l-Envār (5) Rivāyet olunur. Ĥazret-i ‘İsā ‘aleyhi’s-selāma dinildi-kim: Bizi (6) cennete qor ‘ameli bildür. Buyurdılar: Aşlā ħiç lâkırdı (7) itmemekdür. Didiler ki: Buña qādir degilüz. Yine: Aşlā ħiç lâkırdı (8) itmemekdür, buyurdılar ki didiler: Buña qādir degilüz. Buyurdılar ki: (9) aşlā lâkırdı eylemez meger kim ħayır ola. (10) Şerĥ-i Şir‘a (11) Ĥazret-i keremullāhu vechehū, on altı kelimāt-ı ŧayyibelerin bir kimse (12) ‘ilim ile ‘amel eylese bi‘avnihi te‘ālā iki cihānda ‘azīz olur. (13)

[52b]

ğaflet olunmaya. Kelimât bunlardır: Rif‘ati taleb itdüm, tevāzu‘da (1) buldum. Riyāseti taleb itdüm, ‘ilimde buldum. Kerāmeti taleb itdüm (2) taqvāda buldum. İnsāniyyeti taleb itdüm, doğrulukda buldum. (3) Yardımı taleb itdüm, şabırda buldum. ‘İbādeti taleb itdüm, (4) kanā‘atda buldum. Şükri taleb itdüm, kazāya rızāda buldum (5) Rāhatluğı taleb itdüm, terk-i hasedde buldum. Terk-i ğıybeti taleb (6) itdüm, yalıñız durmağda buldum. Pādişāhlığı taleb itdüm, (7) zühdde buldum. Muşāhib taleb itdüm, ‘amel-i şāliħde (8) buldum. ‘Āfiyeti taleb itdüm. Sukūtda buldum. Kelām (9) için mūnis taleb itdüm, Kūr‘ān oğumağda buldum. ‘Amel ile (10) mizānıñ ağırlığını taleb itdüm, dā‘imā Hāğ te‘ālāyı (zıkr) itmekde buldum. (11) Eylük taleb itdüm, cevmerdlikde buldum. (Hādīs-i) şerīf altun (12) şuyı-la yazması vācibdür. Mu‘addel (13)

[53a]

Aşhābdan biri: Yā Resūlullāh! Kānķı du‘ā hayırlıdır, didikde (1) bu du‘āyı ta‘līm buyurdılar:

(2) اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَاقِبَةَ

فِى الدِّينِ وَالدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ⁷⁸

Şerħ-i Şir‘a (3) ‘Āfiyetüñ ma‘nāsı İmām Şibli ile ba‘zı ‘arıflere göre (4) on beşdür. Tokuzı dünyāda, altısı āhiretde. Ya‘nī, yā Rabbi! (5) Dünyāda dīnūñ bid‘atdan selāmetin ve ‘amelīñ āfetden selā (6) -metin ve nefis şehvetden selāmetin ve ‘ilm-i nāfi‘ ve ‘amel-i şāliħ (7) ve ihlāş ve şükür ve ğazāya rızāyı, fazlıñ ile senden (8) taleb iderem ve āhiretde yüz aklığı ve ‘amel ile terāzi ağır (9)-lığı ve şırātdan rāhatlıđ-ıla geçmekligi ve cehennem ħalāşı (10) ve cennete ‘azābsız girmekligi ve fazlıñ ile liķāyı, keremüñ ile (11) senden niyāz iderem. Şerħ-i Şir‘a (12) Receb, şehrü‘l-istiğfār ve Şa‘bān, şehrü‘l-şalāh. Şa‘bān (13)

[53a der kenar]

(1) اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا وَسَدِّدْنَا⁷⁹

(2) وَشَفِّعِنَا مُحَمَّدًا وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ

⁷⁸ “Allah’ım dünya ve ahirette senden af ve afiyet dilerim.” İbni Mace

⁷⁹ Allah’ım habibin ve şefaathımız Hz.Muhammed’e ve aline salatu selam eyle.

[53b]

ayında bir kerre şalavât getürmek, ğayrı ayda biñ kerreden hayır (1) -lıdır. Zîrâ Şa'bân, peyğamberimizün ayıdır. Receb, Hâk te'âlâ (2) -nıñ ayıdır. Ramazân-ı Şerîf, ümmetiñ ayıdır. (3) Zuhrü'l-'Abidîn, du'â-ı Berât, secde oқыya (4)

(5) اَعُوذُ بِكَ بِعَفْوِكَ مِنْ بَرَضَائِكَ مِنْ سَخَطِكَ عِقَابِكَ وَاَعُوذُ بِكَ

(6) وَاَعُوذُ بِكَ جَلَّ وَجْهَكَ لِأَخْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا

(7) أَتُّنِّتُ عَلَى نَفْسِكَ⁸⁰

Dürer, 'Ale'l-Kâdı fî sûretü'd-Duĥân İbni Melek (8) Ümmîler, Türkçesin oқыya secdede. Yâ Rabbi! 'Afv eyle, (9) 'azâbıñdan saña şıgındum, daĥı rızâ-ı şerîfiñ ile (10) ğazabıñdan saña şıgındum, daĥı senden saña şıgındum. (11) Zât-ı şerîfiñ ğâyet uludur. Ben saña ĥamd ve şenâ ve şükre ĩudretim (12) yoĥdur, sen zât-ı şerîfiñize ĥamd ü şenâ itdügün gibi. (13)

[54a]

Dürer, İbni Melek (1) Ruvîye 'an-'Ömer -radıyallâhu te'âlâ 'anhu-

(2) كَانَ يَطُوفُ بِالْأَيْتِ

(3) الشَّرِيفِ وَهُوَ يَكِي وَيَقُولُ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ كَتَبْتَنِي فِي أَهْلِ

(4) السَّعَادَةِ فَاتَّبِنِي فِيهَا وَإِنْ كُنْتَ كَتَبْتَنِي فِي أَهْلِ الشَّقَاوَةِ فَامْسِحْ

(5) وَأَتَّبِنِي فِي أَهْلِ السَّعَادَةِ وَالْمَغْفُورِ فَإِنَّكَ تَمْحُوا مَا نَشَاءُ وَتُنْتَبِئُ عِنْدَكَ

أُمُّ الْكِتَابِ

Tefsîr-i Kebîr Yine Berât du'âsı. Anda oқыya (6)

(7) اللَّهُمَّ كَتَبْنَا سَعْدَاءَ فَأَتَّبِنَا فَأَتَّبِنَا فَإِنَّكَ تَمْحُوا مَا نَشَاءُ وَتُنْتَبِئُ وَعِنْدَكَ

أُمُّ الْكِتَابِ

Temmete'd-du'â. Ümmîler Türkçe oқыya. (8) Yâ Allâh! Eger bizi ehl-i cehennem yazdun ise bizi cehennemden ĥalâş (9) eyle ve ehl-i cennet eyle. Ve eger bizi ehl-i cennet yazdun ise anıñ (10) üzerine bizi İmân ile ĥatm eyle. Taĥķîĥ, diledüĥini maĥv idersin (11) ve diledüĥin işbât idersin. Her şeye ĥadir-i muĥlaĥsın. (12) Yine Berât ve Ķadir du'âsı. Elde oқыna. (13)

[54b]

⁸¹ اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ حَبُّ الْعَفْوِ فَأَعْفُ عَنِّي⁸¹ Tefsîr-i Ķurĥubî (1) Ümmîler türkçe oқыya. (2) Yâ Rabbi! Taĥķîĥ, sen ĥullarunuñ sen ziyâdesile 'afv eyleyicisün (3) ve 'afvı seversin. Keremiñ ile ĥünâĥlarımızı 'afv eyle. İbni Seyyid 'Alî (4) Faĥr-ı 'âlem -'aleyĥi ş-şalâtu ve 's-selâm-

⁸⁰ Ya Rabbi, cezandan affına sığınırım, gazabından rızana sığınırım, senden sana sığınırım. Zatın yücedir. Seni övmek için kelime bulamıyorum. Sen kendini övdüĥün gibisin.

⁸¹ "Allah'ım. Sen çok affedicisin, affetmeyi seversin. Beni baĥışla. Tirmizî, Da'avât 84, İbni Mâce Dua 5.

Receb-i şerîf geldikte bu du‘âyı (5) okur idi. Bizlere dağı her gün okumak sünnettür.

(6) ‘Aliyyü’l-Karî (7)

(8) اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبٍ وَشَعْبَانَ وَيَلْعَنَ مَنْ مَضَى⁸²

ان ای اورا که بتمام و توفیقه و قیامه

‘Aliyyü’l-Karî (9) Hadîs-i şerîfde, Hâk te‘âlâ va‘ad eyledi. Bir kimse Receb ayında (10)

bu du‘âyı biñ kerre okusa, anı kıyâmetde ‘azâb eylemeye. (11) Du‘â budur: اسْتَغْفِرُ اللَّهَ

(12) الْعَظِيمِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ

دُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ مِنْ جَمْعِ الذُّنُوبِ وَالْإِتْمَامِ⁸³

Dürrü’l-Vā‘izî (13)

[54b der kenar]

Ma’nâsı dâ’im bâkîdür. Fânî olmaz ve hâlkıñ (1) tedbîr ve hıfza mübâlağa kâ’imdir.

Şerh-i (2) Birgüvî (3)

[55a]

Ümmîlere Receb du‘âsı biñ kerre budur: (1)

(2) اسْتَغْفِرُ اللَّهَ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ مِنْ جَمِيعِ الذُّنُوبِ وَالْإِتْمَامِ⁸⁴

(3) Hadîs-i şerîfde yeryüzinde Hâk te‘âlânıñ ‘azâbından iki emînlük (4) var idi. Bir

ref’ oldı. Biri kıyâmete dek bâkîdür. Ref’ olan (5) fahr-ı ‘âlemiñ vücudı idi. اِنَّا لِلَّهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ

(6) رَا جِعُونَ⁸⁵ ‘Azâbdan bir emînlük bâkîdür. Ol, tevbe ve istiğfâr ile meşgûl (7)

olmağdur ve menâfi tevbe ve istiğfâr nihâyetsizdür ve ba‘zını (8) qarşusunda taħrîr

olundı ve

(9) وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ

(10) فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ الْآيَةَ⁸⁶

 (11) Benim cānım. Sünen-i İslâm’dandur. Dâ’imâ tevbe ve istiğfâr itmek (12)

her belâdan devâsı vardur. Günâhıñ ‘afv ve mağfiret olmasına (13)

⁸² “Ya Rabbi, bize Recep ve Şaban’ı mübarek eyle ve bizi Ramazan’a ulaştır.” İbn Hanbel 1, 259

⁸³ “Kendisinden başka ilah bulunmayan, ebedî hayatla daima diri olan, her şeyin varlığı kendisine bağlı olup kâinatı yöneten yüce Allah’tan beni bağışlamasını diler ve günahlarıma tövbe ederim.” Ebû Dâvûd, Vitir 26; Tirmizî, Da’avât 118

⁸⁴ “Yüce Allah’tan beni bağışlamasını diler ve günahlarıma tövbe ederim.” Ebû Dâvûd, Vitir 26; Tirmizî, Da’avât 118

⁸⁵ “Biz Allah’ın kullarıyız ve ona döndürüleceğiz.” Kuranı Kerim 2/156

⁸⁶ “Halbuki sen onların içinde iken Allah onlara azap verecek değildir ve aralarındaki müminler bağışlanma dilerken de şüphesiz Allah onlara azap etmez.” Kuranı Kerim 8/33

[55a der kenar]

El-Aşām (1) جزاء الاث قال الله تعالى يلق اثامًا (2) Muhtār

[55b]

devā ve melhem, tevbe ve istiğfār. Her bir kimsenüñ gice ‘ameli-çün (1) ve gündüz ‘ameli-çün defteri vardır. Eger anlarda tevbe ve istiğfār (2) var ise nūr ve ziyā ile bükülür ve hıfz olunur ve eger anlarda (3) tevbe ve istiğfār yoğ-ısa qaralığ-ıla ve qaralıg-ıla bükülür Her gün (4) ve her gice tevbe ve istiğfār itmeyen tahkik, nefsine zulüm itdi (5) Hāḡ te‘ālānıñ اَسْتَغْفِرُوا وَاتُوبُوا iki emrini terk itdügü-çün. (6) İstiğfār, büyük günāhı küçük ider ve tevbeniñ sebebinden, cümle (7) günāhlarıñ yerine sevāb yazılır ve Hāḡ te‘ālāya dost olur (8) ve belādan ve hüzünden hālāş olur ve mālī ve evlādı ve yağmurı (9) ve ekini ve otı ve cümle ni‘metleri luḡf-ı Hāḡ ile. Peyğamberimiz (10) ‘aleyhi’s-şalātu ve’s-selām her gün yüz kerre istiğfār iderlerdi. (11) ve buyurdılar: Ümmetimiñ hayırlısı ol kimsedür ki ‘amel-i şālih itdikde (12) tevfiḡ-ile şükür ider ve günāh işledükde istiğfār ider. (13)

[55 b der kenar]

Tevfiḡ, maḡşūd sebeblerin hāzırlamaḡdır. (1)

[56a]

Şir‘a (1) Seyyidi’l-istiğfār ile meşğül olan her kaçan farz-ı ‘ayn olur. (2) Cenkden kaçarsa da anadan toğma ‘afv ve mağfiret olunur. (3) Seyyidi’l-istiğfār budur: (4)

(5) اَسْتَغْفِرُ اللهَ الْعَظِيمَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَآتُوبُ إِلَيْهِ ⁸⁷

Şir‘a (6) Buḡārī: Faḡr-ı ‘ālem ḡazretleri seyidi’l-istiğfār bu gelendür, buyurdılar. (7)

(8) اَللّٰهُمَّ اَنْتَ رَبِّيْ لِاِلٰهٍ اِلَّا اَنْتَ خَلَقْتَنِيْ وَاَنَا عَبْدُكَ وَاَنَا عَلٰى

(9) عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ اَبُو

(10) لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَاَبُوْءُذُنْبِيْ فَاغْفِرْ لِيْ ذُنُوْبِيْ فَاِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ

⁸⁸ اِلَّا اَنْتَ

⁸⁷ “Kendisinden başka ilah bulunmayan, ebedî hayatla daima diri olan, her şeyin varlığı kendisine bağlı olup kainatı yöneten Allah’tan beni bağışlamasını diler ve günahlarıma tövbe ederim.” Ebu Dâvûd, Vitir 26; Tirmizî, Da’avât 118

⁸⁸ “ Allah’ım. Sen benim Rabb’imsin. Sen’den başka ibadete layık ilah yoktur. Beni sen yarattın. Ben senin kulunum. Ezelde sana verdiğim sözümde ve vaadimde hala gücüm yettiğince durmaktayım. İşlediğim kusurların şerrinden sana sığınırım. Bana lutfettiğin nimetleri yüce huzurunda minnetle anar, günahımı itiraf ederim. Beni affet, şüphe yok ki günahları senden başka affedecek yoktur.” Buharî, Deavat, 2

İbni Melek, Şir'a, Vaşiyetü'l-İbnu'l-Ḥammād (11) Bir kimse Ebū'd-Derdā'ya geldi. Evün taḥkīk yandı, deyü haber (12) virdi. Ebū'd-Derdā ḥazretleri: Ḥāşā! Evüm yanmadı, (13)

[56a der kenar]

(1) İbni Melek (2) ای افضله واعظم نقعا

(3) İbni Melek (4) یعنی انامرصدبماو عدته من الاجر على الامتثال امرد

(5) ای يقدره استطاعنى وهذا المثارة

(6) الى عجزت وتقصيره یعنی لا اقدر ان اعبدك

(7) Velākin ictiḥad yokdur. ويرضى

(8) İbni Melek طاعنى

[56b]

ol kelimāt sebebi-le. Anları resūl-u ekrem 'aleyhi'-ş-şalātu (1) ve's-selāmdan işitdüm. Bir kimse, buyurdu. Ol kelimeleri günün evvelinden (2) i'tikād ile okusa Ḥaḫ te'ālā aḥşama degin kendini ve mā (3) -lını ve evlādı, cümle belādan ḥalāş ider ve günün āhirinde okusa (4) yine Ḥaḫ te'ālā şabāḥa degin kendini ve mālını ve evlādını cümle (5) muşibetlerden ve belālardan ḥalāş ider. Ol kelimāt budur. (6) Vaşiyetü'l-İbnu'l-Ḥammād (7)

(8) اَللّٰهُمَّ اَنْتَ رَبِّىْ لِاِلهِ الْاِلاٰهَاتِ الْاَنْتَ عَلَيَّكَ تَوَكَّلْتُ وَاَنْتَ رَبُّ

(9) الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ مَا شَاءَ اللهُ كَانَ مَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ لَاحْوَلَ وَلَا

(10) قُوَّةٌ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ اَعْلَمُ اَنَّ اللهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ وَاَنَّ

(11) اللهُ قَدْ احَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِيْ

(12) وَمِنْ شَرِّ كُلِّ ذِيْ شَرٍّ اَنْتَ اَخَذْتَهُ بِصَيْتِهِنَّ رَبِّ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيْمٍ⁸⁹

Vaşiyet-nām lil-İmām A'zam el-İbn'ül- Ḥammād (13)

⁸⁹ "Ey Allah'im. Sen benim Rabb'imsin. Senden başka ilah yoktur. Ben sadece sana dayanıp güvendim. Sen yüce arşın sahibisin. Allah neyi dilerse o olur; dilemedikleri ise olmaz. Günahlardan dönüp ibadetlere yöneliş ancak yüce ve büyük olan Allah'ın kuvvet ve kudretiyledir. Ben biliyorum ki Allah'ın her şeye gücü yeter ve O'nun ilmi her şeyi kapsamaktadır. Ey Allah'im. Ben nefsimin şerrinden sana sığınyorum. Ayrıca perçemleri senin elinde olan diğer bütün canlılardan da sana sığınyorum. Şüphe yoktur ki benim Rabb'im dosdoğru bir yol üzerindedir." Beyhaki, el-Esma ve's-Sıfat, hadis no: 344

[56b der kenar]

Lafzı hayırdur. Ammā ma'nāsı inşādur. (1) Ya'nî sırrından? Hâk te'âlâ her şeye (2) kâdirdür ve her şeyi kemal-ile bilür. Şerh (3)

[57a]

Ġazab Baġsi (1) Rivāyet olunur: Bir kimse ġarsı, istediği şeyi icrāsına kâdir (2) olsa velâkin 'azâbdan ġorġub ve şevâba nâ'il olmaġ için ol (3) ġarsı yutsa Hâk te'âlâ ol kimseniñ ġalbini emîn ve ġmân ile (4) doldurur. Elġamdulillâhi te'âlâ. (5) Tefsîr-i Kebîr, Mu'addel (6) Daġı rivāyet olundu: 'İrzi yıķıldıķda 'afv eylemek büyük şadaķa (7) -dur. Hâk te'âlâ ol şadaķayı ġabûl ider. Tefsîr-i Kebîr (8) Daġı rivāyet olunur. Ġāyetle sevilmiş ve medġ olunmuş ġuvveti, (9) düşbanlaruñ başı ve ġavîsi olan nefsi, ġahır ve za'îf (10) idenüñ ġuvvetidür. Hüşüşâ ġazab vaktinde. İbni Melek ve Tarihât (11) Ve daġı buyurdılar: Kişi fazıl ve kerem şâhibi olmaz üç şey' (12) itmedikçe. Küsüli ile barışmaġ ve zâlimin 'afv itmek ve virmeyene virmek (13)

[57a der kenar]

Ve teberrük için yüzine söver. (1)

بعد الشرب الذم اجعل لي (2)

رزقاً واسعاً وعملاً نافعاً وشفاء من كل (3)

داء وسقم Menāsik (4)

Küfrüñ dört rükni vardur. Ġazab, (5) şehvet, ġırs, tama' (6)

Küfre sebep olan ġazabdur. (7) Vesîle (8)

[57b]

Tefsîr-i Kebîr, Mu'addel (1) Ve ġarsun evvelinde dilinden bir şey' çıkmazdan evvel ġarsın (2) yutmaġ, maġfiret ve Hâk te'âlânıñ muġabbetine ve meġharuñ şefâ'atine (3) sebep olur. 'Ārife bu müzde yeter. Tarihât (4) (5) Fenâ söz söylemek ve fenâ ġüy, sū-u ġātimeye sebebdür. Meşelâ; Puşt, (6) ġahbe, uğursuz, aşılacak, cehenneme git, Allâh belân (7) virsün, yıķıl şuradan, bire mehmelât, bire yaramaz, ġayır görme, (8) ġybet, iftirâ, bühtân, ġok söylemek, ġelâl ise de arzûsın (9) uzatmaġ, 'ibâdetin tiz tiz itmek, ġased, kibir, bu'uz, düşmânluġ, (10) ġünâhın unutmam, tevbe itmemek, istiġfâr itmemek ve ġmânıñ taze (11) -lememek ve nikâġın tazelememek, 'ıyâline ve

evlādına üç ‘ilm-i hālin (12) öğretmemek, ve beyne’l-havf-ı ve’r-recā⁹⁰ olmamak. Ve’l-hāşıl, el ve dil (13)

[58a]

göz ve kulak ve zeker ve karın ve yürek ve ayak. Cümle gevde (1) afātlarını Hāķ te’ālāya hüsn-ü zan itmek. Cümlesi bunlarıñ sū-u (2) hātimeye sebebdür. Mefhūm-ı Minhāc (3) Ṭarīķat قلبيته, Şir’a (4) Ğazabuñ iki tarafı cübün ve tehevür mezmūmdur. Ammā ğazabuñ (5) zātı, ol şer’an kalbden bir ince kanun kaynamasıdır. Eziyyetli (6) şeyler gelmezden darılmak veyāhūd geldikde, soñra kalb şifāsı-çün (7) ve intikām içün darılmak, mezmūm degildir. Belki emir lāzımdır. Zīrā (8) anıñ ile dīn ve dünyā fesāddan hıfz olunur. Mezmūm olan ğazab (9) iki tarafıdır. Evvelki tarafı tefrītdür. Ol ğazabı ğāyetle (10) noķşān ve za’if itmekdür. Aña cübün dirler. Ğāyetle mezmūmdur. (11) Zīrā andan kendine ve ‘ayāline ve ahibbāsına horluk ve ğayretsizlik(12) gelür ve günāh maħallinde fitne olmaķsızın fāsıķa ri’āyet ve ta’zīme (13)

[58a der kenar]

‘Aķlen ve şer’an ve ‘örfen doğrıca (1) intikāmdandır. Medħ olunmuş şecā‘at. (2) Vesīle (3)

(4) فوائل اجبره علم الغيرة او قلته الحميه

(5) على الزوجة والاقرباء وحسته النفس

(6) واحتمال الذل والظم والخور السكوت

Ṭarīķat (7)

(8) والخرق والربا

Vesīle (9)

[58b]

cübün olur. Ķur’an’da fāsıķlara, şiddet-ile ve ğılzet-ile ve fī-dīnillāhi (1) ‘adem-i re’fet-ile ve mü’mînlerle rühemālīķla terk emir itdi. Ve mediħden maħrūm (2) olur. Cübün şāhibine lāyīķdur. Dā’imā cübünüñ zikri olunan afātlarıñ (3) ve şecā‘atüñ on iki

⁹⁰ Korku ve ümit arasında olmak.

fā'idesin kirāren ve mirāren hātırına (4) götürüb cübünden hālāşa sa'y-ı belīğ idüb şer'an memdūh (5) olan ğazabı ziyāde taḥşīl eyleyüb dūşmāna ikdāma ğazabı (6) kavī eyleye. İkinci tarafı ifrātdur. Ol ğazabı ziyāde ve şiddet-ile (7) olmağdur. Aña tehevür dirler. Hilāf-ı şer'i darğınluk ve hiddet gelür. Mezmüm (8) -dur. Zıddı hilimdür. Hilim nefisde bir kuvvetdür. Tehevür maḥallinde (9) nefis anıñ ile zaḥmetsiz sākin ve mülāyim olur. Tehevür (10) bir büyük belā, 'azīmü'z-zarardur. Zīrā bir şey' muṭṭali' olmaz (11) ayıtlamağdur. Nefisde qarār itdikde 'ilācı ğāyetle çetin (12) ve zaḥmetli olur. Dīni yıkmaz ve afātlarına mübtelā olmazdan (13)

[58b der kenar]

(1) اشدّ الايت واغلظ الايت

(2) كمبهارافت الايت

Merātibiñ a'lāsı hilimdür. Ya'nī ğazabıñ gelecek (3) sebeblerinden hiçbir-ile darılmamağdur. Soñra mertebe, (4) 'aleyhā ğazabından-soñra , 'afv ve kez-m-i ğayz (5) itmekdür. Soñra 'afvsız kez-m-i ğayz itmekdür. (6) Ya'nī fi'l-hāl ğazab ile 'amel itmemeği belki ğazabdur. (7) Soñra şer'a üzere itmekdür. Vesīle (8)

[59a]

dört şeyle 'ilācına kemāl-ile sa'y ve mücāhede itmek vācibdür. (1) Tehevürüñ evvelki 'ilācı 'ilimdür. Tehevürden evvel hucüm maḥallinde dört (2) afātın ve kez-m-i ğayzıñ yedi fā'idelerin kendiden ya ğayrısından (3) hātırına getürmege fā'idesi vardır. Ammā tehevür ziyādesi-le müştēd (4) olsa tezekküre ve tezkīre fā'ide virmez. Evvelki tezkīr zarar ider. (5) Şāhibi ğazabını müştēd olduğı-çün tutruk 'alev gibi olur. (6) Tehevürüñ evvelki afātı ṭā'atıñ başı olan ĩmān, fāsīd olmağdur. (7) Ya lāyıksız ya lāyıkından ziyāde ğazab, ba'zı kerre elfāzı küfre (8) sebep olur. ĩmānı fāsīd ider. Acı melhem, balı fāsīd itdüğü (9) gibi. İkinci, afātı Hāğ te'ālādan ziyādesi-le cezādan qorğ (10) -mağdur. Zīrā Hāğ te'ālānıñ saña kudreti, senüñ kabāḥatliye kudre (11) -tüñden ziyādedür. Sen icrā idersin. Dünyāda ve āḥiretde (12) Hāğ te'ālānıñ ğazabından emīn olmazsın. Üçüncü, afāt-ı mütehevvir (13)

[59a der kenar]

'İlāç-ı 'amel ve 'ameli ve kal'ı ve 'ilāç (1) taḥşīl zıddı (2)

[59b]

ile kabāhat şāhibi beyninde düşmānlık hāşıl olur. Bundan (1) sonra düşmān, kelām-ı bātil ile ve ef'āl-i kabīhe ile ve 'ırzı (2) yıkmağ-ıla ve muşibet ki sevinmek-ile sa'y ider. Me'āşuñı ve me'āduñı (3) müsevvet ider. 'İlm-ile ve 'amele mecālun qalmaz. 'Aqıl iseñ aña. (4) Dördüncü, afāt-ı ğazab, kanuñ kaynamasından şüre (5) -tiñ, bed ve çirkin olmağdur. Eziyyet ve dişlemege heves iden kelbe (6) ve yırtıcı bir canavara kendügi teşbīh itmekdür. Bunlarıñ cümlesi (7) yaramazlığdur. İhtirāz lāzımdur ve yine 'ilāç, 'ilm-i kezim-i ğayzıñ (8) yedi fā'idesin bilmekdür. Evvelki cennetiñ va'ad olunmasıdır. Zīrā (9) def'-i tehevür ve kabāhatlı 'afv itmekdür. Cennet va'ad olunmuşdur. (10) İkinci fā'ide, ğāyetle beyāz ve büyük kara gözli ve yanağı kızıl (11) yāqūt gibi çok hūriler arasında da'vet olunur. Kañkı (12) dilerse olur. Ey, tehevürü def' eyle. Bu mertebeye sa'y eyle. (13)

[59b der kenar]

İcmālen menāfi'-i seb'a; va'ad-i cennet, bi taḥayyüre (1) hūrī, ḥalāş-ı 'azāb, sevāb-ı keşire, ḥıfz-ı (2) belā, rahmet, muḥabbet. (3)

[60a]

Üçüncü, tehevürünü kudret-ile nefsine kaḥr için def' iden (1) 'azābdan ḥalāşa sebeb olur. Bir kimse dilin ḥıfz eylese (2) Ḥaḳ te'ālā cümle 'aybın örter. Ğaflet olunmaya. Dördüncü, şevābı ve ecri (3) 'aded ile ve şerāfet-ile büyük olmağdur. Zīrā Ḥaḳ te'ālā kıtında ziyāde (4) -si-le şevāb cihatdan büyük. Yutkunmağı, Ḥaḳ rızāsı-çün tehevürünü (5) yutmağdur. Ya'nī def' idüb intikām almağdur. Ğaflet olunmaya. (6) Beşinci, kendini Ḥaḳ te'ālā cümle belādan ḥıfz itmekdür, qarındaşını (7) terk-i intikām ile ḥıfz itdügi-çün. Altıncı, Ḥaḳ te'ālā anı muḥibbet (8) ider. Ya'nī murādına tevfiḳ ider. Yāḥūd andan rāzı olur. (9) Altıncı, 'ālem-i melekütde ḥüsn-ü şenā ve medḥ ider. İbni 'Abbās'dan (10) rivāyet olunur. Bir kimsede üç ḥaşlet olsa Ḥaḳ (11) te'ālā anı cümle belādan ḥıfz ider ve günāhın rahmetle (12) setr ider ve muḥibbet ider. Geçmiş envā'-i muḥibbet ile müşerref ider. (13)

[60b]

Üç ḥaşletiñ evvelki, ni'met in'ām olundukda ḥaḳīkī ya (1) şūrī, ni'met şāhibine şükür ider. İkinci kabāhat şāhibinden intikām (2) kudret-ile Ḥaḳ rızāsı-çün 'afv ider. Üçüncü, darlıkda afāt-ı (3) tehevürü yedi fā'ideyi bildügi-çün darılmasını teskin ider. (4) Kezim-i ğayzıñ yedi fā'ideleri, tehevürü def' itmekdedür. (5) Eger bunuñ ile 'afv daḥı iderse Ğanī-i Muḥlaḳ, çok iḥsān (6) ider. Dördüncü, maḳām-ı 'ilāç 'amelīdür. Ya'nī

tehevvüri def⁶ (7) itmekde dört ‘amele muhtâçdur. Evvelki, abdest almak. Zîrâ (8) ğazab, ahlâk-ı şeytândandır. Āteşden halk olundu. Āteş (9) ise ğālibā şu ile mahv olunur. İmdi ğazab vaqtinde (10) abdest almak gerek. İkinci, ayakda ise oturmaçdur. Otu (11) -rur bulunduğda yanı üzerine yatmaçdur. Üçüncü, isti‘āze (12) ya‘nî “e‘üzü billāhi mine’ş-şeytāni’r-rācīm” dimekdür. (13)

[60b der kenar]

Şāhibu’n-ni‘mete’l-ħaķīķi, Allāhu ‘azīmü’ş-şāndandır. Şūrî, insāndur. (2)

Ĥadîş-i merfū‘da كَمَاتِدِينَ نَدَان (3) Ya‘nî nitekim cerā idersen cerā olunursun. (4) Vesîle (5)

Bu ĥadîş-i şerîfde ma‘lûm olundu ki (6) taħķīķ abdestde ve şüretde bozmaçda (7) ve isti‘āze ve du‘ā-ı maħşûşdur. (8) Ğazabı def itmekde bi-iznillāhi te‘ālā nef⁶ (u) (9) fā‘ide vardır. Vesîle (10)

خلق يبعث على الفعل الجميل (11)

وترك التسبيح Vesîle (12)

[61a]

Dördüncü, du‘ā-ı maħşûşdur. (1)

أَغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَأَذْهَبْ غَيْظَ قَلْبِي وَأَجْرِنِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ⁹¹

dimek. Dördüncü, maķām-ı (2) ‘ilāç, ķal‘idür. Ya‘nî tehevvürün sebeblerin ķalbden çıkarmaçdur. (3) Sebeblerin tekebbür ve ‘ucub ve menşüba ĥarîş olmaçdur. Bu (4) üçün şāhibi az şeyle tehevvüre gelüb bu üçün ‘ilāçları (5) tafşîlen Tārîķat‘de geçmişdür. Biri daħı laţîfe ve bāţıl ve istihzā’ (6) ve ‘ayıblamaç ve cidāl ve iki tarafda āĥere zarar itmekdür ve zulüm, (7) ķavl-i kizib ve ğıybet, nemmāmluķ ve zulüm fi‘li duymaç ve elin (8) mālın almaç ve ĥaķķını men‘ itmek. Bunlarıñ her birinden ĥalkıñ (9) çoğı darılır. Cümlesinden ve her birinden şaķınmaç lāzımdur (10) ve meger kim söyleyen kimse muĥabbete bināen taĥammüli ve ĥilmi, yakīnen (11) ma‘lûmuñ ola. Ol vaķitte cā‘iz olan laţîfeyi azacıķ eylemek (12) lā-be‘isdür. Çoğı cā‘iz degildür. Zîrâ düşmānluķ toĥumu, çok laţîfe (13)

⁹¹ “Allahım, ğünahımı baĝısla, kalbimin öfkesini gider, beni kovulmuş şeytandan uzak tut.” İbni Hanbel, VI, 302

[61a der kenar]

Vesīle (2) وزاته (1) الحياء الداعي لكل جميع الرادع لكل

[61b]

itmekdür. Ammā bu mezkūrların biri yāhūd cümlesi ğayrı kimseden (1) saña olur ise elbette ħilim ve ‘afv ile eger kâdir degil iseñ (2) elbette şabır eyle ve terk-i intikām eyle. Eger şabr ve terk-i intikāma (3) kâdir degil isen böylece meclislere gitme. Eger bilmezden gitdiñ (4) ise arslāndan kaçır gibi ol meclisden kaç. Selāmete sebep (5) olur. Ğaflet olunmaya. Tehevürün baş sebebi cāhiller kıtında, (6) şecā‘at ve erkeklük, ‘izzet-i nefis ve ğayret ve ‘azīm, himmet adlar (7) ile ad virmeleridür. Tā ki ğafletle nefis, tehevürün ne güzel (8) adları vardır deyü tehevüre meyl eyleye ve tehevür ne güzel şeydür ki (9) diye. Ve nefsün tehevüre meyl ba‘zı zamānda ekābirlerin şiddet-i (10) ğazab ile medħ hikāyesi-le kavī olur. Nefis ekābire teşbīhe (11) kemāl-ile meyl ider. İmdi benim cānım! Tehevüre bu beş şeyle ad virmek (12) ve ekābiri şiddet-i ğazab ile medħ itmek haţādur ve cāhillikdür. Zīrā (13) ikisi şer‘i degildür.

[61b der kenar]

Şāfi‘ hazretleri: Bir kimse Kūr‘ān’da şeyni gizlice (1) va‘az eylese taħkīk ħayr murād itdi ve müzeyyen (2) kıldı. Ve eger anı aşikāre va‘az iderse (3) itdi. Ve ma‘yüb itdi, buyurdılar. (4) Vesīle (5)

[62a]

Belki maraz-ı kalbden ve noqşān-ı ‘aķıldandır. Kabīħ, güzel. Ve melīħ (1) kabīħ demek. Ve yine tehevürün baş sebeblerindendir. Emr-i ma‘rūf (2) ve nehy-i münker. Zīrā me‘mūr kemāl-i ‘aķlı olmaduğundan va‘ızından (3) darılır. Huşūşān va‘z, ħalk arasında ve ezberden şiddet ile (4) olduğda ve zan ider ki kendisinden va‘z ider. Ħalka lemez (5) ve ŧ’an ider. Murādı naşīħat degildir. Derdimend, cehli için ğazaba (6) gelür. Bunuñ ‘ilācı rıfķ-ıla ve mülāyimce ve kitābdan naķil ide. Mümkin (7) ise ta‘līm-i şerī‘atı gizlice ta‘līm itmekdür. Ammā me‘mūr bilse (8) ki emr ve nehy kitābdandır, gizlice va‘z olursa bundan-soñra (9) darılsa riyādan ve kibirden ve ‘ucubdan darılmış, yine sebeblerindendir. (10) Va‘ızdan haţā zan itmek ve murādın ańlamaķ. İmdi vā‘ize (11) lāzımdır. Kelām-ı icmālden ihtirāz idüb kelāmını kemāl-ile (12) beyān ide ve daħı ħalkuñ eziyyetlerine taħammül idüb şabr ide. (13)

[62a der kenar]

Çok kelām-ı şahīḥe ‘ayıblayıcı bulunur. (1) Efāli, feh̄m-i saḳīm̄dür. Vesīle (2)

[62b]

ve diñleyiciye vācibdür. Şeyḥüñ kelāmında tevaḳḳuf ve te’emmül ide. (1) Ve şāliḥ şeyḥlere ḥüsn-ü zan itmek gerek. Kelāmında şübhe iderse (2) su’āl idivere. ‘Acele ile zem ve sū-u zan itmeye. Andandur (3) ḥaṭā ile zarar itmek, oḳı eve ḳaşden atmak, ḥaṭā ile insāna (4) ya mālına deyüb telef itmek. Muḥṭiye vācibdür, emrine tevaḳḳuf (5) idüb edā-ı ḡarāmet iḥtiyār ide. Mücnā ‘aleyhi? evlādına lāzımdur. (6) Ḥaṭāsın ‘afv ide. İtmez ise şer‘i-le tazmīn ide. Ziyāde (7) almaya. Ve tehevvr itmeye. Yine andandur, dünyāya ziyāde ile muḥabbet (8) ve ḥariş olmak. Ba‘zı faḳīr, ḡaniden şey’ ister. Virmez. İkisi daḥı (9) tehevvrü gelürler. Biri virmediḡi-çün, biri rüḥınıñ ḳarındaşın (10) istediḡi-çün, mücerred kelāmını red ve ‘adem-i icābet için. (11) Tehevvr itmek kibirden ve ‘ucubdandır. Ve eger emr-i münker ve terk-i (12) vācib için tehevvr ider ise “ḡazabun fillāhi” dir. Yine andandur, (13)

[63a]

şabīnün çok ağlamasında ve mecnūn şetminden ḥayvānün (1) süçmesinden tehevvr itmek. ‘Aḳlı za‘īf eziyyet (2) çeker. Belki anlara şetm ve ḍarb ve la‘īn ider. Böylece tehevvr (3) cümle tehevvrleriñ ziyādesi-le, yaramazıdır. Sebebi, ṭabī‘atı ḥabīş (4) olub ve emrini Ḥaḳ te‘ālāya teslīm itmemeğdür. Bu ḡazabdan (5) ziyādesi-le yaramaz ḡazab, cansız şeyden darılmaḡ. Yerinden düşmek (6) ile yāḥūd yerine ḳarār itmek-ile ya kesilmek-ile yāḥūd yitüb (7) soñra bulunmaḡ-ıla ḡazab gelür. Belki şetm ider ve ḍarb ider (8) ve telef ider. Māḥazā bilür. Anıñ canı yoḡdur ve bilmesi yoḡdur (9) ve eziyyet çeker. Ve nefsenden darılmaḡ yaramazlıḡdır. Sürçme şeyden (10) ve şeyi güzel eylemesinden darılıb nefsinı sebt ve la‘net itmek (11) yaramazlıḡdır. Ammā nefsinı ‘işyān için ya ‘ibādete kesel (12) olduḡi-çün. Ya ba‘zı nevāfili terk itdiḡi-çün darılıs ve bu (13)

[63b]

ḳuşūrlar için nefsinı tekālif şekālar teheccüd ve ḳazā ve işrāḳ (1) ḍuḥā ve evvābīn ve ḡayrı sünen-i meşḥüre ile ve taḥşīl-i ‘ilim ve tevbe-i (2) naşūḥ on sekiz şey ile, seḥā ve meḥāsebe ve muvāzene gibi (3) şeyler ile meşḡül ider. Çok kerre bunlarıñ devām ve itmāmına (4) nezir ve yemīn ider. Böylece nefsinı ḡazab itmek ḥulḳ-u ḥasendir (5) ve ḡayret-i dīniyyedür ve yine bundan aḳbeḥdür. Ḥaḳ te‘ālāya ya (6) farzına ya vācibine ve emrine ve nehyine ve resūline ve sünnetine (7) darılmaḡ yine sebebi

tehevürdendir. Ğadr, ya'nî iki taraftan nağs-ı (8) 'ahd ve i'lâsız nağs-ı mişâk ve bir taraftan hulf-ı va'ade ve hıyânet (9) bir şey ile meşğûl olana kelâm-ı hâcet ve 'arz itmek (10) veyâ gelecekte havf-ı mekrûh-ile mahmûm olana veyâ geçmiş mağşûd (11) fevt ile mağmûm veyâ havf-ı fakr ile ve ğayrı şey' ile (12) mağzûn olana kelâmı ve 'arz-ı hâcet itmek cümlesi sebab-i tehevür (13)

[64a]

-dendir. Ammâ ma'âşiyeye ve münkerâta darılmak, fitne olmaz ise memdûh (1) -dur. Zîrâ "ğazabun fillâhî" dır ve ğayret-i dîniyyedir. Velâkin darılmak, (2) i'tidâl üzere olmak şartdır. Ne ifrâğ ve ne tefrîğ ve hadd-i (3) şer' den kavlen çıkmak şartdır. Ya kâfir ya münâfık ya zânî ya lûtî (4) ya sârik ve bunların cümlesi hâramdır. Ammâ fi'len darb-ı şedîd (5) ve darb-ı cârih ve darb-ı mütlif, yine câ'iz degildir. Belki (6) kavlen ya câhilen ya ahmağ demek-ile iktifâ ider, eğer iktizâ iderse. (7) Ammâ fi'len fâsıkı çekmek-ile ya fışkından tefrîğ ile darb (8) -sız tefrîği mümkün olmaz ise zârûret miqdârı ve tefrîğ (9) miqdârı darb ve bir şeyi andan almaz. Belki çarpsız ol fâsıkı (10) ziyâfet ider ve luğf-ile ihsân ider. Soñra terk-i ma'âşî (11) ile emr ider. Nitekim hikâyet olundu. İbrâhimü'l-Halîl 'aleyhi's (12) -şalâtu ve's-selâm iki yüz mağbûsı ziyâfet itdi. Ta'âmı yedikde: (13)

[64b]

İbrâhîm! Ne şeyi bize emir idersin, didiler. İbrâhim buyurdu ki: (1) Sizlerde bir hâcetim vardır. Hâcetiñ nedir, didiler. Hâcetim budur: (2) Rabb'ime bir kerre secde eyleyiñ, buyurdular. İki yüz mağbûsı meşveret (3) itdiler. Bunca rıfğ-ıla ziyâfetin yedik, bir kerre Rabb'isine secde (4) itsek soñra putlarımıza gitsek bizlere aşlâ zarar olmaz, (5) didikde hemân cümlesi secde itdiler. Başların yere koydular. (6) Hâzret-i İbrâhim Rabb'isine münâcât itdi: İlahî! Sa'y itdüm. Bu (7) mertebeye 'inâyetiñle koydum. Bundan ziyâdeye kudretim yokdur. (8) Hemân tevfiğ-i hidâyet sendendir.

(9) اللَّهُمَّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي⁹²

صُنُّوْرُهُمْ بِالْإِسْلَامِ⁹³

du'â itdi. Hemân başların secdeden kaldırdılar. (10) Cümlesi İslâm'a geldiler.

لِلَّهِ الْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ⁹⁴

Zamâne 'ümerâsı (11) ve şeyhleri böylece rıfğ-ıla ve mülâyimce kavil ile ziyâfet (12) ile fâsıklara ve câhillere ve kefereye müdâr eyleseler, yaramaz belki (13)

⁹² "Allahım göğüsümü genişlet" Kuranı Kerim 20/25

⁹³ Ve göğüsleri İslam ile genişlet.

⁹⁴ Hamd ve minnet sadece Allah'a aittir.

[65a]

hiç qalmazdı. Kimi İslâm'a ve kimi şalâha gelürdi. Velâkin (1) zamâne zâbitleri kendi fısıklarından mâ'adâ gayrı kimseniñ (2) fışkından mesrûr. Zîrâ anda cehennem postu olur. (3) Şalâhda postı eksük olur. Anı 'arifi billâh olan muhabbet (4) ider. Hattâ zimmîlere rıfķ-ıla ve ihsân ile ihtisâb ve va'ız (5) itmek müstehabdur. Rivâyet olundu: Bir gün yahûdiler, fahr-ı 'âlem (6) 'aleyhi's-selâma: 95 اَلْسَلَامُ عَلَيْكَ didiler. Fahr-ı 'âlem 96 وَعَلَيْكُمْ (7) buyurdılar. Bir şey ziyâde itmediler. Ammâ Hâzret-i 'Âyişe: Sâm (8) ve la'net ve ğazab sizûñ üzeriñize olsun, buyurdılar. (9) Fahr-ı 'âlem 'alehi's-şalâtu ve's-selâm: 97 مَهْلًا yâ 'Âyişe rıfķ (10) ile me'mûr ve fuhuşdan ihtirâz eyle, buyurdılar. 'Âyişe: Ya (11) ne, didiler. Fahr-ı 'âlem: Ya işitmediñ kavli ne-gûna red itdüm. Benim (12) içün du'â qabûl, anlarıñ (anlarıñ) qabûl olmaz. Zamâne muhtesibleri (13)

[65b]

çoğı maqâm-ı ihtisâbda ve maḥall-i emr-i ma'rûf ve nehy-i münkerde ifrât (1) iderler. Ḥayırları hadd-i şer'iden tecâvüz iden serlerine muqâbil (2) olmaz. Mâhazâ der-i maqâsıd celb-i mesâlihden muqaddemdür. Beşinci (3) maqâm-ı 'ilâç; tehevür, taḥşîl zıddıdır. Ya'nî tehevürüñ zıddı olan (4) ḥilmi taḥşîl itmek tehevürü külliyyetine, izâlesine sebebdür. Ḥilim (5) kezm-i ğayzdan efdaldür. Zîrâ kezm-i ğazab şiddetinden soñra taḥammüldür. (6) Çok mücâhedeye muhtâçdur. Ḥilim, ğazab olmamaq ve mülâyim olmaq (7) kemâl-i 'aqla delâlet ider. Ve ğazabıñ kırılmasına delâlet ider. Ḥilimde (8) beş maqâsıd vardır. Evvelki maqşad, ḥilmiñ dört fâ'idesin beyân ider. (9) Evvelki fâ'ide, muhabbetullâh. Ya'nî Ḥaḳ te'âlâ ḥilim şâhibini sever. Hâzret-i 'Âyişe: (10) Fahr-ı 'âlemden işitdüm. Ḥaḳ te'âlâniñ muhabbeti vâcib gibi ve lâyıq (11) oldu ol kimseye, ğazabıñ sebepleri-le darılması murâd olunduqda (12) ḥilm ider. Ve Hâzret-i Fâtıma -radıyallâhu te'âlâ 'anhâ- rivâyet ider: Ḥaḳ te'âlâ (13)

[65b der kenar]

تاریقات، Vesile (2) سورة ای قوته الغضب (1) الحلم الطمأنية ای سكوت القلب عند

[66a]

ḥayâ idici ve ḥilmi ve müte'affifi sever, buyurdılar. Ve biri fâhişe (1) ya'nî sefîh ve fuhuş, kelâm ve qabîḥ kavlı söyleyici bu'uz ider. Ve ilḥâf (2) ve ilḥâḥ ile olan dilenciği bu'uz ider. İkinci ḥilim, fahr-ı 'âlemiñ (3) zîneti ve maḥlûbı olmaqdır. Hâzret-i Sufyân rivâyet ider. Fahr-ı 'âlem (4) bu du'âyı dâ'imâ oqurlardı.

95 Selam sizin üzerinize olsun.

96 Sizin de üzerinize.

97 Acele etme.

وَرَبِّي بِالْعِلْمِ بِاللُّهُمَّ أَغْنِنِي بِالْعِلْمِ YāRabbi! Āhīret (5) tarīqinūñ ‘ilm-ile ve ‘ilm-i hāl ile ya‘nī ġanī ile وَرَبِّي بِالْعِلْمِ بِاللُّهُمَّ أَغْنِنِي بِالْعِلْمِ baña zeynet eyle. وَكَرَّمْنِي بِالتَّقْوَى ve daħı cümle bāṭın ve zāhir (7) ḥarām ve mekrūh ve fāsīdlerden hıfız ve ihtirāz eyle. (8) وَجَمَلْنِي بِالْعَافِيَةِ daħı beni cümle marāzıdan ‘āfiyet, şıḥḥat-i beden (9) eyle. Cemīl ve hoş eyle. Üçüncüsü, ḥilim ḥadıṣde ‘ilimle ḳarīndür. (10) Ve anıñ ile me‘mürdür. Ebū Hureyre rivāyet ider: ‘İlmi ṭaleb (11) eyleyüñ. Zīrā ba‘zısı farz-ı ‘ayndur. Kifāyetdür. ‘İlim-ile bile sekūneti (12) ve ḥilmi ṭaleb eyleyün ve cümle aḥlāḳıñızı ṭāliblere (13)

[66a der kenar]

(1) الحياء خلق يبعث على الفعل الجميل

(2) Vesīle وترك الأقيح

(3) الحياء الداع لكلّ جميع الرادع لكل رذالته

Vesīle (4)

Müte‘affif, ḥalkıñ elinde olan şeylerden (5) zarūretsiz ḳanā‘atle ve zūhd ile (6) ihtirāz idene dirler. Vesīle (7)

(8) وذكره في الاحياء حرج رسول الله

(9) عم ذات يوم على اصحابه فقال هل منكم

(10) من احد يريد ان يذهب الله تعالى عنه

(11) العمى و يجعله بصيرا لامن رغب في الدنيا

(12) وطامله فيها عمى الله تعالى عليه على قدر ذلك

(13) ومن زهد في الدنيا وقصرا هله اعطاء الله

(14) العلم ابلا تعلم وهدى بغير هدايت

وتمام تفصيله في الاحياء

Vesīle (15)

[66b]

ve üstādlarıñıza gökçek ve mülāyim eyleyüñ. Zālim ve fāḥiṣ ve cābir (1) ‘ulemādan olmañuz. Zīrā bu üç şey ile cehliñize ġālib olur. Tehevvrüñ (2) dört afāt-ıla mübtelā olursız. Dördüncüsü ḥilim, ref-i derecāt (3) ve şerefü’l-beyān ider. Ya‘nī Ḥaḳ te‘ālā ḳıtında ve cennetde ḥilim şā (4) -ḥibinūñ dereceleri olur ve bināları ve serāyları şerīf olur. (5) ‘Ubāde rivāyet ider: Agāḥ olun. Size ḥaber vireyim Ḥaḳ te‘ālā (6) ne şey’-ile bināları şerīf ve dereceleri ulu ider? Aṣḥāb (7) -rıdvānullāhi te‘ālā ‘aleyhim⁹⁸- “Belā”. Ḥaber virdiler: Dört şeydür, buyurdılar. (8) Biri seniñ üzeriñe ġāzab iden kimseye ḥilim itmek. Biri (9) daħı saña ya müte‘allikiñe zūlüm iden kimseyi ‘afv itmek. Biri

⁹⁸ Allahu tealanın rızası onlar üzerine olsun.

dağı saña (10) şey virmevene virmek. Biri dağı saña şıla-ı rahmi kesen kimseye (11) şıla-ı rahm itmek. İkinci maqşad, hilmiñ semeresiniñ fā'idelerin (12) beyān ider. Hilmiñ semeresi līnet ve rıfıkdur. Semeresinüñ (13)

[67a]

fā'ideleri beşdür. Evvelkisi, حُرْمَةُ النَّارِ عَلَيْهِ, ya'nī cehennem (1) āteşi hilim şāhibine haram olmaqdur. 'Abdullāh -raḍiyallāhu te'ālā⁹⁹ (2) rivāyet ider: Agāh oluñ. Size haber vireyim. Ol kimseden (3) cehennem üzerine haramdur ve cehennem anıñ üzerine haramdur. (4) Her kimse ki halka hayra yakın ola ve heyyin ve vaķār ve sehil (5) ve līn ve hilim şāhibi ola. Üzerine nār-ı cehennem haramdur. İkinci (6) الْيُمْنُ ya'nī hilim yümne ve berekete sebeddür. Hazret-i 'Āyişe rivāyet (7) ider. Rıfķ yümündür, hūķ şumdur. Ya'nī hūķ şumdur. (8) Ve kişi umūr-ı dīni güzel taşarruf itmek yaramaz hūydur. Bereketi gider. (9) Haķ te'ālā refıkdür. Cümle umürda rıfķı sever. Üçüncü ademü'l-hırmān (10) 'ani'l-hayrī. Ya'nī hilim şāhibi aślā hayırdan maħrüm olmaz. Tirmizī Cerīr'den (11) rivāyet ider. Bir kimse rıfķdan maħrüm olur ise hayırdan maħrüm (12) olur. Bu hadīşde hilim ve rıfķuñ gāyetle fazīleti ve şerāfeti beyān olundu. (13)

[67b]

Dördüncü, zeyin şāhibi ya'nī hilim şāhibine zeynetdür. Beşinci fā'ide (1) semere-i hilim, muħabbetillāh ya'nī Haķ te'ālāya hilim şāhibini sever. Hazret-i (2) 'Āyişe -raḍiyallāhu te'ālā 'anhā ve 'an ebihā¹⁰⁰- rivāyet ider: Rıfķ ve hilim (3) bir şeyde olmaz illā ol şey muħassen ve müzeyyen ve bir şeyden çıkmaz (4) illā anı 'ayblı kılar. Bir rivāyetde, Haķ te'ālā rıfķı sever (5) ve rıfķla ol mertebe, ni'met ve fazīlet ve sevāb ve derecāt (6) virür ki ğayrı ahlāķ-ı hamīdeye ve şer'i olan şiddete (7) ol mertebe fazīlet virmez. Ğaflet olunmaya. Haķ te'ālā bir (8) beytiñ ehline muħabbet murād itdıkde üzerine mülāyimlik ve hilimlik (9) ihsān ider. Üçüncü maqşad, řarīķ-i hilmi taħşīl beyānındadır. (10) Ol taħammüldür. Ya'nī nefsinı zaħmetle kirāren mirāren ğazabını yutmağa ve defi' (11) itmek-ile taħammül itdürmekdür. Tā ki tekellüf ile ğazaba şabr, kendine (12) meleke ve řabī'at ola ki aña hilim dirler. Hadīş-i şerīfde ğāliben 'ilim (13)

[68a]

te'allümle olur. Taħammülle hilim olur. Bir kimse hayrı, şıdķ-ıla arasa (1) virilür. Ve bir kimse şıdķ-ıla şerden ictināb eylese, (2) şerden hıfz olunur. Ba'zı selefden rivāyet

⁹⁹ Allahu teala ondan razı olsun.

¹⁰⁰ Allah ondan ve babasından (Hz. Ebubekir) razı olsun.

olunur: Taḥkīk, (3) ben ḥilmi, yaramaz fuḥuş belki mütehevvir ile çok zamānda konuşmağ-ıla (4) ve eziyyetlerine şabr ve ğazabı yutmağ-ıla, ḥilmi taḥşīl ve kendime (5) meleke itdüm, buyurdılar. Ve cümle aḥlāk-ı ḥamīde böylece tekellüf (6) ile taḥşīl olunur. Ve'l-ḥaşıl, ḥüsün muḳtezāsı-la 'amel olunur (7) ise meşelā seḥā gibi cevmerdlikde, ḥulūş-ıla müdāvemem ider (8) -sen ḳavī olur zıddı ile. Ya'nī buḥul ile 'amel idersen cevmerd (9) -lik za'if olur. Bundan zāhir oldu ki, taḥmil-i ḥüs-n-ü (10) ḥulḳuñ ṭarīḳi, aña müdāvemetdür. Tā ki saña meleke olub (11) senden ihtiyārsız şādır olsa. Ve daḥı zāhir oldu ki, meşelā (12) buḥluñ izālesinden ṭarīḳi, zıddı olan seḥā ile 'amel ve buḥluñ muḳtezāsın (13)

[68a der kenar]

Vesīle (2) شَرَّ يَوْقُ اى يوقرالله تعالى (1) ومن يتحرى الخير يعطيه ومن يتق

Vesīle (4) المطلوب (3) قصد قالطلب ضامن لحصول

Ba'zı selefden murād 'Abdullah İbni (5) Mübārek'dür. Vesīle (6)

[68b]

terk itmek-ile olur. Bundan-soñra nükte ma'lüm ola ki, ḥüs-n-ü (1) ḥulḳ ihtiyārī (mi)dür, ḥulḳī midür? Ba'zı 'ulemā ḥulḳīdür, dimişler. (2) Buḥārī ḥadīş-i-le

(3) إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَخْلَاقَكُمْ قَسَمَ
أَرْزَاقُمْ¹⁰¹

Ḳurṭubī buyurur: Ḥulḳ-u ḥüsün nev'-i insānda bir cibilliyetdür. (4) Kiminde artuḳ olur. Kiminde eksik olur. Bir kimsede ḥulḳ-u ḥüsünden (5) bir şey' ḡālib olsa maḥmūd olur. Ḡālib olmasa taḥşīline (6) mücāhede ile olunur. Ve eger za'if olsa şāḥibi ḳavī idene (7) dek riyāzet ider. Ğayrı ḥadīşde, meḥar-ı 'ālem 'aleyhi'-ş-şalātu (8) ve's-selām bir kimseye buyurdılar: Sende iki ḥaşlet vardır. (9) Biri, ḥilim biri inā'etdür. Anları Ḥaḳ te'ālā ve resūli sever, buyurdılar. (10) Ol kimse: Yā resūlullāh! Ol ḥaşletler bende ḳadīm midür, yoḥsa (11) ḥadīş midürler? Cevāb virdi: Ḳadīmdürler, buyurdılar. Ol kimse (12)

(13) الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنِي عَلَى خَلْقَتَيْنِ يُجِبُّهُمَا رَوْاهُ أَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ

¹⁰¹ "Allah Teala, rızıklarınızı aranızda taksim ettiği gibi ahlakınızı da aranızda taksim etmiştir." Müstedrek, 2:485, no. 3671

[69a]

وصحة İbni Hıbbān: Ol kimseniñ su'āli taķrīrinden ma'lūm oldı ki (1) ħulķ-u ħüsünde kesbī vardur ve ħulķi vardur. (2) Kemā fı'l-mevāhibi'z-zeyniyye (3) Mevhūm, Vesīle ve Ṭarīķat (4)

(5) قَالَ الشَّافِعُ صَارَ الصَّدِيقَ وَكَافَى الْمُكَيِّمَ عَالِيًا يُوجِدَانِ قَدَغٍ
عَنْ نَفْسِكَ الطَّعَامِ

Vesīle bi'avnihi te'ālā (6) Ħikmet ve ŧecā'at ve 'iffet ve 'adālet ŧu'ūbları-la Ṭarīķat'den (7) Vesīle'den taħrīr ve ta'līm ve fehm ve 'amel ma'a'l-ħulūŧ olur (8) ise ğāyetü'l-ğāye devlet olur. Ṭarīķat, Vesīle (9) ve fil-ħadis

(10) الْمَرْفُوعُ الْمُؤْمِنُ مِرَاتُ الْمُؤْمِنِ وَفِي لَفْظٍ إِنَّ أَخَذَكُمْ

(11) مِرَاتُ أَخِيهِ فَإِذَا رَأَيْتَهُ فَاذْكُرْهُ

(12) Vesīle (13) إِنَّ عَيْسَى عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَدَسِيلَ عَنْ أَدَبِكَ فَقَالَ

[69b]

(1) لِأَخَذِ الْإِثْمَ مَا اسْتَحْسَنْتُ مِنْ فِعْلِ النَّاسِ دَاخِلْتُ وَمَا اسْتَبَقْتُ حَتَّى

جَانَيْتُ

Vesīle (2)

(3) قَالَ الشَّافِعِيُّ مَنْ اسْتَحْضَبَ فَلَمْ يَحْضَبْ فَهُوَ جَمَلٌ

Vesīle (4) Ħadīŧde gelmişdür: Beŧ kimseye cennete girmege zāmin (5) oluram. Biri, ŧālīħ ħātūn erine dā'imā muṭī' olur. Biri daħı (6) vālideyne muṭī' olandır. Biri daħı ħac yolunda ölendür. Biri daħı (7) ğüzel ħūylı olandır. Biri daħı Ħaķ rızāsı-çün cāmi'-i ŧerīfde ezān (8) oķuyandır. Tenbīħ'ül-Ġāfilīn (9) ve erine, mālı(n)a minnet eylemeye. Nafaķa içün erini maħzūn itmeye. (10) Ve ṫāķatden ziyāde ŧey istemeye. Ve her kaçan burnından ķan ve irīn (11) yalarsa iki eli yanmış iken kemāl-ile ħizmet idersede (12) ħizmetinde ķuŧūr itdüm deyü ağlaya. Tā ki ğeçen müzdeye nā'il (13)

[70a]

ola. ŧerħ-i ŧir'a (1) Bir kimse abdestli ğezmege müdāvetmet eylese yedi devlete nā'il (2) olur. Biri, melekler anıñ muŧāhibetini severler. İkinci mādāmki abdestli (3) gezer, ķalem ŧevābın yazar. Üçüncü, cümle a'zāsı tesbīħ ider. Dördüncü, (4) aŧlā iftitāħ tekbīrin imām ile ğeçürmez. Beŧinci, Ħaķ te'ālā kendine (5) bir melek yollar. İns ü ve cin ŧerlerinden ħıfz ider. Altıncı, Ħaķ te'ālā (6) ölüm acılığından ħalāŧ ider. Yedinci, mādāmki abdestlidir (7) Ħaķ te'ālānuñ ħıfzından ve de mālında olur. (8) Vesīle (9)

(10) تَوَضَّأَ يَا فَتَى إِنَّ كُنْتَ تَرَجُّو الْفَاءَ اللَّهُ فِي دَارِ الْيَقَاؤِ اشْرُوبْ

(11) بَعْدَ اسْتِغَاغِ الْوَضُوءِ بِمَاءٍ يَبْقَى فِي الْإِنَاءِ فَإِنَّ الشَّرْبَ مِنْ بَاقِ

الْوَضُوءِ شِفَاءٌ كَانَ مِنْ سَبْعِينَ دَوَاءً

İbni Seyyid 'Alī (12) Dāħil (13)

[70a der kenar]

Abdest şuyunuñ artuğundan içmek (1) yetmiş derde dermândur. İbni Seyyid ‘Alî (2)

Dâhil (3)

Ölüm acılığından bir kıl ağırlığı miqdârı, (4) gökler ve yerler koyulsa hemân ikisi acısından (5) erirlerdi. Vesîle (6)

[70b]

‘Arşî yüklenen melekler ve cümle melekler, bizler arslândan kork (1) -duğumuz gibi anlar dahı melekü’l-mevtden öylece qorqarlar ve gör (2) -dükleri vaqıtde kıtl gibi olurlar. ‘Ārif ve ‘āqıl iseñ añla. (3) Vesîle (4) ‘Azrâ’il ‘askerinden birine gökleri ve yirleri bir loqma eyle (5) deyü izin olunsa hemân bir loqma iderdi. Ol mertebe büyükdür. (6) Vesîle (7) ‘Arşî yüklenen melekleriñ başı ‘arşdadur ve ayakları yedi (8) kat yeriñ altındadır. Ayaklarınıñ altı-la topuqları arası (9) beş yüz yıllık yoldur. Kulak yamuşağı ve omuz arası (10) yüz yıllık yoldur. İmdi yâ ğāfil! Büyükler nice, ‘Azrâ’ilden qorqar. (11) Sen de qorqar mısun? Me‘ālim (12) Mezār her gün yedi kerre nidā ider: Ben yalnız eviyem. Baña Qur‘ān’ı (13)

[71a]

doğrı oqumağ-ıla yoldaş getürüñ. Ben qaranlık eviyem. Gice (1) namāz kıılmağ-ıla nūr getürüñ. Ben ilan eviyem. Gözyaşından çok (2) tiryāk getürüñ. Ben toprak eviyem. ‘Amel-i şālihden çok döşek (3) getürüñ. Ben müsāfir eviyem. Taqvā zaḥīresinden çok zaḥīre (4) getürüñ. Ben fuqarā eviyem. Mālınızdandan çok azıq getürüñ. Ben (5) Münkir ve Nekīr su’āl idicinüñ eviyem. Üstümde çok “lā ilahe (6) illallāh Muḥammedün resüllullāhu”¹⁰² söylemegi getürüñ. (7) Vesîle (8) Ba’zı aşḥābdan rivāyet olunur: Bir kimse qalbinden ḥulūş-ıla (9) lā ilahe illallāh ta’zīm ile eylese, ol kimseniñ dört biñ (10) büyük günāhı mağfiret olunur. Eger bunca günāhı yoğ-ısa (11) ehlinüñ, vālidesinüñ ve babasınıñ ve dostlarınıñ ve qoñşu (12) larınıñ günāhı mağfiret olunur. (13)

[71b]

Tenbīhü’l-Ġāfilīn, Şıḥḥatü’l-Ḥadīs (1) Ḥasan Zencānī buyurdi ki: Bir kimseniñ başı taqvā olsa (2) cümle diller fā’idesini söylemekden ‘āciz olur. ‘Ārif iseñ (3) añla. İbni Seyyid ‘Alî (4) ‘Amır İbnü’l ‘Āş’dan rivāyet olunur: Bir kimse kıyāmetde mīzān (5)

¹⁰² Allah’tan başka ilah yoktur ve Muhammed onun resulüdür.

getürürler. Toksan tokuz büyük kitâb her bir göz bakduğu (6) miqdârı büyüktür. İçleri dolu günâh, terâzunun bir tarafına (7) korlar. Şofra bir küçük yaprak anuñ içinde çıkar. “Eşhedü (8) enlâ ilahe illallâhu ve eşhedü enne Muhammeden ‘abduhu ve resûluhu”¹⁰³ var. Mîzânuñ (9) ğayrı tarafına konulduĝda cümlesinden ağır gelir. (10) Elĥamdullillâhi te‘âlâ. Tenbîhü’l-Gâfilîn (11) Velâkin, benim cânım. Bu iki ĥadîşin şihhati ve ehli ma‘lûm degildir. Pes (12) bu iki ĥadîş ile aldanub ma‘âşiyeye kendüñi ilkâ ile (13)

[71b der kenar]

Ehli, ma’nâsın bilen ve şâlih olandır. (1) Yoĥsa cümlesi degildir. (2)

[72a]

helâk olunmaya. Zîrâ gelen ĥadîş ile ‘ibret eline bu daĥı (1) ğayr-ı ma‘lûmdur. Ve’l-ĥâşil mu‘teberât ile ‘amel farzudur. (2) Ĥadîş budur (3) Ĥaberde rivâyet olundu. Bir kimse kalbden ĥulûs-ıla “lâ ilahe illa (4) -llâh”¹⁰⁴ dise cennete girer. Pes bu tevĥîdde iĥlâş, günâhdan (5) men‘ ile olur. İmdi tevĥîd olur. Günâhdan men‘ olmaz ise de (6) tevĥîdden kemâl-i iĥlâş olmaz ise korĥulur. Tevĥîd emânet (7) ola. Ne‘ûzu billâhi te‘âlâ min zâlik¹⁰⁵ Tenbîhü’l-Gâfilîn (8) ve fi’l- Cem‘atü’l- Ĥadîd (9) Ĥazret-i ‘Alî Keremullâhu Vechehu’dan rivâyet olundu: Yeryüzinde (10) “lâ ilahe illallâhu” kelimesinden ulu şey itmemişdür. Ol kelîme ile (11) cümle yerler ile ve gökler ve ĥara ve deryâlar ĥalk (12) olundu. Ol kelîme (13)

[72a der kenar]

Şart olundu tevĥîdde iĥlâş.

[72b]

iĥlâş ve nûr ve rahmet ve maĝfiret ve ĥurb ve taĥvâ ve ‘ulyâ ve necât. (1) Kelîme terâzuya koyulsa ve yedi ĥat gökler ve yedi ĥat yerler (2) ğayrı tarafına koyulsa ol kelîme cümlesinden ağır gelir. Lillâhi’l (3) ĥamdü ve’l minne¹⁰⁶ Dürrü’l-Vâ‘izîn (4) İblîs -‘aleyhi’l-la‘ne- dört şeytân, namâz kılıcıya ĥavâle (5) ider. Biri şaĝa bakmaĝ-ıla

¹⁰³ Ben şahitlik ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur ve ben yine şahitlik ederim ki Muhammed onun resulüdür.

¹⁰⁴ Allah’tan başka ilah yoktur.

¹⁰⁵ Böylelerinin şerrinden Allah’a sığınırız.

¹⁰⁶ Hamd ve minnet Allah’a mahsusdur.

iğvâ ider. Biri şola bakmağ-ıla iğvâ (6) ider. Biri dağı üstünde durur “üst tarafa bak” deyü (7) iğvâ ider. Biri dağı altında durur. Alt taraftan kendi ve ol (8) üç şeytânlar dördü bile iğvâ iderler. “Acele kıl” deyü (9) azdururlar. Eger muşallî, dördünü red idüb bir tarafta bakmayub (10) ağırca kıllarsa dört yüz şehîd şevâbına nâ’il olur. (11) Ve ol dört şeytân bağlanur. Deryâya atılır. Andan (12) sonra aslâ çıkmaz. (13)

[73a]

Vesîle (1) Namâz kılıcı yerinden karar itdikde; ka’beyi önünde bile, şırağ (2) köprüsi ayağı altında bile, cenneti sağ tarafında bile, cehennemi (3) şol tarafında bile, melekü’l-mevt ya’nî ‘Azrâ’il ardında bile, (4) kıldığı vaqt âher vaqtimdür bile, Rabb’im hâlime ve kalbime bakıcı (5) bile, andan-soñra tekbîr idüb iç korkusu ile ve taşra kor (6) -kusu-la namâz kıla. Mükâşefe (7) Cum’a gününde bir sâ’at vardır. Ol sâ’atde ‘ibâdet ve du’â (8) iderse mağbûl olur. Ba’zılar kuşluk veyâhüd öyle (9) veyâhüd ikindi vaqtimdür, didiler. Eşah rivâyet aḥşâma bir sâ’at (10) ya yarım sâ’at kalacak zamândur, didiler. Hattâ Hâzret-i Fâtıma (11) -raḍiyallâhu ‘anha¹⁰⁷-hâdimesine emr iderdi: Güneş batacak (12) vaḳti haber vir. Ol vaḳti haber virdikde du’âya ve istiğfâra ḡâyetle (13)

[73b]

sa’y iderdi. Tâ güneş batınca ve babasından: -‘aleyhi’ş-şalâtu ve’s-selâm- (1) Sâ’at-i mübârek, bu sâ’atdür, buyurdılar. Me’âlimü’t-Tefsîr (2) ve İbni Seyyîd ‘Alî (3) Kıyâmet gününde, her bir gün için yigirmi dört sâ’at ‘arz (4) olunur. Bir sâ’ati ‘ibâdetinde nûr ile dolu görür. Ol mertebe mesrûr (5) olur. Ta’bîr mümkün degildir. Bir sâ’atı dağı günâhdan, karanlık mürdâr (6) koğu ile dolu görür. Bir mertebe kaşâvet ve hüzüin çeker ki hiç (7) ta’bîr mümkün degildir. Bir sâ’ati dağı boş görür. Bir mertebe pişmân (8) olur ki eleminden ḡâyetle maḥzûn olur. Benim cânım! Nûr ile dolu (9) sâ’at dünyâda ‘amel-i şâlih eyledüğü sâ’atdür. Ol sâ’at ki karanlık-ıla (10) ve zulumât ile dolu olan sâ’at, dünyâda günâh ve şevâb işlemediği (11) sâ’atdür. Benim cânım! ‘Âkıl ve ‘Ârif iseñ evvelki işlersün. Ol (12) ḡayrı iki sâ’atlerden ḡâyetle ihtirâz idesiz. (13)

[74a]

Mecâlis (1) Sekiz şeyden ‘âciz olan sekiz şey işlesün. Şevâbına nâ’il (2) olur. Teheccüdden ‘âciz olan gündüz günâh itmesün. Nâfileden ‘âciz (3) olan ‘abeş mâlâyâ’nîden şaḳın. Şol ‘âlimler şevâbına nâ’il olmak (4) isteyen çokça fikir itsün. Ğâzîler şevâbın isteyen şeytân ile dâ’imâ (5) cenk eylesün. Hacc şevâbın murâd iden

¹⁰⁷ Allah ondan razı olsun.

cum'a gününü gâyetle ri'âyet (6) itsün. Velîler sevâbın murâd iden elini gögsi üzerine kusun. (7) Ve kendi nefesine hayır umarsa karındaşına ol hayır murâd (8) itsün. Şadağa sevâbın murâd iden işitdüğü 'ilmi halka ta'lîm (9) itsün. 'Âbid sevâbın murâd iden halk arasında olan (10) düşmânlığı kaldırsun ve araların ıslâh eylesün. (11) Şerh-i Şir'a (12) Hâdîs-i şerîfde, ölüm vaktinde râhatluk isteyen her gün (13)

[74b]

tecvîd ile Kur'an'ı çokça okusun. Mezâr karanlığı olmayub (1) nûr ile dolu isteyen gece teheccüd namâzı kılsun. Kıyâmetde ve mahşer (2) korkularından kurtulmak isteyen Hâk rızâsı-çün çok nâfile (3) oruç tutsun ve sırâtdan 'azâbsız geçmek isteyen beş (4) vakit namâzı cemâ'at-ile kılsun ve hâtunlar vakitlerinde kılsun (5) -lar tamâmca. Ve terâzusu ağır olmak isteyen "lâ ilahe illallâh (6) Muhammedün resüllullâh"¹⁰⁸ çokça disün. Hâk te'âlânın rızâsın (7) isteyen şadağa ve hayrât çokça itsün. Ve rızkından çok (8) bereket isteyen duhâ namâzın kılsun ve 'ömri artmak isteyen (9) şıla-ı rahm eylesün. Cehennemden kurtulmak isteyen Hâk te'âlânın kor (10) -kusından dâ'imâ çokça ağlasun. (11) Vaşiyetü'l-Hammâd Bahş-i gıybet (12) Ravzatü'l-'Ulemâ şâhibi Ebâ Muhammed'den su'âl itdüm: Vuşûlden (13)

[75a]

evvel gıybetden tevbe itmekde fâ'ide var mıdır? Belî, vardur, didi. (1) Zîrâ gıybetden, bulûğdan soñra 'abdi haklıg-ıla günâhkar olur. (2) Yine sordum. Bundan soñra gıybet vuşûl iderse yine (3) tevbe bâtil olur mı? Olmaz, didi. Belki Hâk te'âlâ ikisine mağfîret (4) ider, gıybet idici tevbesi-çün gıybet olunmuş gıybeti (5) işidüb zahmet çeküb şabr itdigi-çün. (6) Vesîle (7) Gıybet nedir? Bir kimseniñ fenâ şeyleri ve yaramazlığını kendi olmadıkda (8) söylemek ya işitmekdür. Gerek âşikâre yâhûd rumûz ile. Veyâ (9) dudak ile ve kaş tebretmeğ-ile de olursa harâmdur. Zinâdan (10) eşeddür. Zîrâ şâhibi olmayan zinânın tevbesi kabûl olur. Ammâ (11) gıybetin tevbesi kabûl olmaz şâhibi helâl itmedikçe. Ve dahı (12) gıybet ile sevâblar şâhibine gider ve anın günâhları gıybetçiye (13)

[75b]

gelürler. Ey gâfil! Düşmânın için yok yere zahmet çekdiñ. (1) Şerh-i Şir'a (2) Ebâ Hureyre'den rivâyet olunur. Kıyâmet gününde bir kimseye 'amel (3) kitâbı virilür. Ol kimse kitâbında itdüğü 'amellerden bir 'amel (4) bulmaz. Yâ Rabbi! Nice oldı benim bunca bunca 'amellerim. Kitâbımda (5) yokdur. Hâk te'âlâ: Mağv olundu, halkı gıybet

¹⁰⁸ Allahtan başka ilah yoktur ve Muhammed onun resulüdür.

eylediği için (6) buyururlar ve ğybet olunana virildi, buyururlar. Ȧarıkāt (7) Vesīle (8) Bir kimse dünyāda ħarındaşınıñ etin yese āħiretde yine ol eti (9) murdār şeyi, bet ve ħirkin ħoķu ile yedüreceklere. Yedikde hemān (10) yüzi ve işkenbesi bet ħoķudan dökülse gerekdür. Ne‘üzübillāhī te‘ālā¹⁰⁹ (11) Şerħ-i Şir‘a (12) Ğaybetden üç afāt vardır. Biri, du‘āsı ħabül olmaz. İkinci (13)

[76a]

şevābı ħabül olmaz. Üçüncü, ğünāhı ziyāde olur. Ne‘üzübillāhī (1) te‘ālā.¹¹⁰ Şerħ-i Şir‘a (2) ‘Ulemādan İbni Mübārek: Ğybet itsem vālideynime iderdüm. Zīrā anlar benim (3) ‘ibādetime ziyādesi-le müsteħiklerdür, didi. (4) İbni Seyyid ‘Alī ve Minhāc (5) Bir kimse birine ğybet itdi. Şoñra vāķı‘asında ğördi. Bir (6) çanak içinde ħıñzır eti var. Bir ‘arab baña didi ki: Şunu ye. Ben (7) daħı: Bu ħıñzır etidür, ben anı yemem. Ol daħı ğāyetle beni ħorķutdı. Ben daħı (8) yedim. Şabāħ olduķda aĝzımda ħıñzır ħoķusun buldum. Vallāhī’l- ‘aẓīm (9) iki ay aĝzımdan ħıñzır etiniñ ħoķusu gitmedi. Ey ‘ākıllı mü’mın! Şaĝır mısın? (10) Şerħ-i Şir‘a (11) Ve ğaybet şevābları yer, āteş odunu yedüģi gibi. Ğaybet mancınık (12) ğibidür. Şevābları dört ħarafda olan düşmānlara atar. Kıyāmet (13)

[76b]

ğüninde bir kimseye şevāb virilür, Dir ki: Ben bunu işlemedüm. Dirler ki: (1) Saña ğybet idenüñ şevābıdır. (2) Şerħ-i Şir‘a (3) Ĥasan-ı Başrī ħazretlerine didiler: Fulān kimse saña ğybet (4) itdi. Ĥasan-ı Başrī daħı bir çanak şeker kendine hediye (5) ğönderdi ve didi: Ĥaber aldım ki şevāblarıñuzu bize hediye (6) itdüñüz. Bizler daħı şuncaĝazı size ‘ivāz itdük. Şerħ-i (7) Şir‘a, Minhāc, Vesīle Fi’l-Vesīle lil-imāmü’l- A‘zam Ĥātünlar Baħşi (8) Ĥayızlı ħātünlara namāz ħılmaķ yokdur. Velākin namāz vaķtinde abdest (9) alub seccādesinde namāz miķdārı oturub tesbīħ ve şehādet (10) ve virdler ile meşĝül olmaķ müsteħabdur. Ĥadış-i şerīfde (11) yazar ki: Ĥayızlı ħātün namāz vaķitlerinde yetmiş kerre istiĝfār itse (12) biñ rik‘at namāz anıñ için yazılır ve yetmiş ğünāhı yarlıĝanur. (13)

[77a]

Ve yetmiş dereceye nā’il olur ve istiĝfār ħarflerinin her bir (1) ħarfi için kendine nür virilür ve bir ħac ve bir ‘umre şevābına (2) nā’il olur. Kezā Fī’t-Tātārħāniyye, Şir‘a (3) Ve erine mālī-la minnet eylemeye ve nafaķa için erini maħzün (4) itmeye ve

¹⁰⁹ Allah’a sığınırız.

¹¹⁰ Allah’a sığınırız.

ṭākatinden ziyāde şey istemeye. Ve her kaçan burnundan (5) kan ve irin yalar ve iki elin yanmış iken kemāl-ile hizmet ider (6) -se de, hizmetinde kuşur itdüm deyüb ağlaya. Tā ki geçen müzdeye (7) ve bu bahişlerde olan müzdeye nā'il ola. Şerḥ-i Şir'a (8) Hātūnlara müsteḥab ve evlā olan budur ki, erleri öldükde (9) andan-şoñra ğayrı ere varmaya. Tā ki anıñ ile bile cennete gire. (10) Ve evlādına ta'līm-i 'ilim ve edeb ile Hakk'a hülüş ile 'ibādete (11) meşğül ola. Şerḥ-i Şir'a (12) Ğāyetle dilber ve şāliḥa hātūnlar, yaramaz kocalarınıñ yaramazlığına (13)

[77a der kenar]

Harāmdan bir aqçe havfdan terk itmek, biñ aqçe (1) helālden, şadaqadan ḥayırlıdır. (2) Tenbīhü'l-Ġafilīn (3)

[77b]

ve kötü hüylarına şabır idenlerdür. Bu şabır cennete girmesine sebebdür. (1) Şerḥ-i Şir'a (2) 'Ulemādan Aşma'ī ḥazretleri buyururlar: Bir ğāyet-ile ḥüsündār hātūn bir (3) ğāyet-ile çirkin ve yaramaz kocası var idi. Ol hātūna didim: (4) Sen gibi dilber böyle yaramazıñ ehli olmağa rāzı mısın? Bize (5) hātūn: Haṭā itdün, deyü 'itāb itdi. Zīrā cā'iz, bu erimüz Hakk te'ālā (6) kıtında bir şevābı ola ki, bizi kendine 'ivaz virdi ve cā'iz ki (7) bizler bir günāh itdün anı bize dünyāda günāhım kefarete itdi. Hakk (8) te'ālānıñ hükmine rāzı oldum, deyü bize sukūt itdürdi. (9) Kezā Fi'l-İḥyā', Şir'a (10) Yine Aşma'ī ḥazretleri buyurur: Bir ğāyet-ile dilber hātūn bir yaramaz, (11) çirkin erine dir ki: Ben ile sen luṭf-ı Hakk ile cennete girirüz, (12) didi. Neden bildiñ? Hātūn didi ki: Ben seniñ yaramazlığına (13)

[77b der kenar]

ve tırnağı çeşmeye ve ḥammāma atmak mekrūhdur. (1) Tenzīhe ve marāza sebebdür. Pāk yere atmak cā'izdür. (2) Lākin müsteḥab olan pāk yere gömmekdür. Tā ki ins (3) ve cin, sā'irin tırnaq bulmaya. Vesīle, Şerḥ-i Şir'a (4)

[78a]

şabır idenleriñ yeri cennetdür ve sen benim dilberliğime Hakk te'ālāya (1) şükür itdün ve şükür idenleriñ yeri cennetdür, didi. (2) Şerḥ-i Şir'a (3) Hātemü'l- Eşam ḥazretleri bir gün hātūnuna didi ki: Ben sefere gideceğim. (4) Sen ne miqdār zaḥīre istersiñ. Hātūnı didi ki: Şağlıgım (5) kadar zaḥīre koy, didi. Hātemü'l-Eşam didi ki: Ben ne-bileyim ne-kadar (6) yaşarsun. Hātūn didi ki: Rızkıımı, şağlıgımı bilene ışmarla, (7)

didi. Artuğ bir şey koymadı. Çıkuş gitdikde bazı hātūnlar (8) bu hātūndan şordılar ki: Erūn saña ne zahīre koydı. (9) Ol dağı cevāb itdi: Benim erim rızk yeyicidür, rızk virici (10) degildür. Cümlesin ilzām itdi. (11) Şerh-i Şir'a (12) Şāliha hātūnlar nişānı, Hağ te'ālānıñ ve erinūñ ve halkuñ (13)

[78b]

her dā'im mümkin olduğa hağların edā itmekdür. (1) Vesīle (2) Hādīs-i şerīfde, bir hātūn beş vaktın kılsa ve Ramazān-ı şerīfi (3) dutsa ve fercin hıfz itse ve erine tağlıca muṭī'a olsa (4) cennetiñ kañkı kaşısından dilerse cennete girer, buyurdılar. (5) Vesīle (6) Hādīsde buyurdılar: Kişi tağvādan soñra şāliha hātūndan (7) hayırlı fā'ideye nā'il olmadı. 'Alāmeti nedir? Buyurduğı tezce edā (8) ider ve eri kendine bağıdıka sevindürür ve eri yemīn itse (9) bozmaz ve eri olmadıka erine hayır niyāz ider ve nefsinı (10) ve mālını hıfz ider. (11) Vesīle (12) Hoş zeynetler ile ve güzel eşvāb-ile ve güleç yüz ile ve datlı (13)

[78b der kenar]

Ya'nī kişi çok fā'idelere nā'il olur. (1) Velākin tağvādan soñra şāliha hātūnuñ (2) fā'idesi gibi fā'ide yokdur. Allāhü'l-ğamd (3) ve'l-minne (4)

[79a]

dil ile ve bedeniñ ve eşvābın yaykağ-ıla ve bet yüz olmayub şirin (1) yüz ile sevindürür. Vesīle (2) Hāzret-i Enes -radiyallāhu te'ālā 'anhu- dan rivāyet olunur: Bir ğāzī (3) kimse hātūnına emr itdi. Eviñ üst tağaka, aşığa inmeyesin. (4) Babası alt tağakasında olurdu. Bir gün babası ölüm (5) marazına yetişdi. Ol hātūn şaşdı. Gitsem olmaz, gitmesem olmaz. (6) Derğāl Hāzret-i resūl 'aleyhi's-selāma bir kişi gönderdi. İzin (7) taleb eyledi. Fağr-ı 'ālem dağı haber virdi. Hağ te'ālādan kağk, (8) didi. Kağña muṭī' ol deyü emir eyledi. Babası ev altında fevt (9) oldu. Peyğamberimiz ol hātūna müzdecı gönderdi ve didi: (10) Hağ te'ālā seniñ kağña itā'atiñ sebebi-le seni mağfiret itdi. (11) Bir rivāyetde kağasına itā'ati-le babasını mağfiret itdi (12) Kezā Fi'l-İğyā (13)

[79b]

Şāliha hātūnuñ dilberliğı Hağ te'ālādan kağkudur. Devleti kağā'atdür. (1) Ve altun ve adanlığı cümle hağāmlardan şağınmağdur. Ve farzdan-soñra (2) 'ibādeti, erine güzel hizmetdür. Ve dā'imā kağdı ölümē hağzır (3) -lanmağdur ve tedārikdür. Şerh-i Şir'a (4) Hātūnuñ hayırlısı hağāmdan şağınandır. Dağı şehveti çok olandır. (5) Dağı dā'imā

erine datlıca muṭī'a olandır. (6) Şerḥ-i Şir'a (7) Hātūnlara vācibdür, ta'ām pişürmek ve mum yakmak, maḳrama (8) ve abdest virmek ve cimā' murād olunduḳda te'hīr eylemeye. (9) Her kaçan semerli ḳatır üstünde olur ise cimā'ı te'hīr (10) eylemeye. Hādīsde öylece gelmişdür ve daḫı buyurdılar: Erüñ (11) hātūnı üzerine ḫaḳḳı, benim sizüñ üzeriñize ḫaḳḳım gibi (12)-dür. Her kim er ḫaḳḳını zāyi' iderse taḫḳīḳ Hāḳ te'ālānıñ (13)

[79b der kenar]

Valideynine ve aḳrabāsına ve cihārlarına (1) erinden izinsiz gitmeyeler. Hilāfen (2) fi't-Ṭarīḳatü ve'l-Vesīle ve Şerḥ-i Şir'a (3)

[80a]

ḫaḳḳını zāyi' itmiş olur. (1) Şerḥ-i Şir'a (2) Hādīs-i şerīfde hātūnıñ erine güzel ḫizmeti ve her yaramazlığına (3) şabrı ri'āyetinde Hāḳ te'ālādan şevābı recā ile ğazā ve cihād şevābına (4) nā'il olur. Şerḥ-i Şir'a (5) Hāḳ te'ālā ḫazretleri ḳıyāmetde hātūnlardan su'āl ider: Eriñiz (6) sizden ḫoşnud mıdır? ḫoşnuddur, didikte Hāḳ te'ālā buyurur: (7) Ben daḫı senden ḫoşnud ve rāziyem, diyecekdür. Elḫamdulillāhi te'ālā (8) Meşābīḫ (9) Faḫr-ı cihān 'aleyhi's-şalātu ve's-selām zamān-ı sa'ādetinde bir hātūn (10) eri evine geldikçe: Benim evimüñ seyyidi ve ulusına merḫabā (11) olsun, dir idi. Ve ḳarşulardı. Ridāsın ve ferācesin alur (12) idi. Eger maḫzūn görse āḫiret için ise Hāḳ te'ālā artırsın (13)

[80a der kenar]

Daḫı buyurur: Ḳanḳı hātūn oldu ki (1) eri andan rāzı olsa cennete (2) girer. Bi'avnihi te'ālā. Vesīle (3)

[80b]

ve eger dünyā için ise Hāḳ te'ālā ḫalāş eylesün, dir idi. Ve pabucın (1) çıkarırdı. Resül 'aleyhi's-şalātu ve's-selām buyururdu: Benden ol (2) hātūna selām götürüñ ve ḫaber virüñ. Hāḳ te'ālā kendine şehīdiñ (3) yarım viridi. Bu zamāne hātūnları böyle iderler ise yine bu (4) devlete nā'il olur bi'avnihi te'ālā. (5) Şerḥ-i Şir'a (6) Hātūnına zīnetli ve ḫoş esbābdan maḫrūm ideler. Tā ki 'ār (7) idüb evinden çıḳmaya. Fi'l-vāḳi' eger izin ile maḫrem aḳrabaya giderse (8) esbābun alçağın ve eskisin geysünler. Şerḥ-i Şir'a (9) Kezā Risāle-i Şadıḳī (10) Hātūnlar erlerine bet yüz ile ve çehre ile baḳmayalar. Zīrā

(11) Hâk te'âlâ ol hâtûnı ğazab ve 'azâb ider. Ve dil ile eziyyet (12) ider ise dili kıyâmetde yetmiş arşun olur, rüsvây olmak için. (13)

[80b der kenar]

Hâdîsde buyurur: Hâk te'âlânıñ ğayrıya (1) ve secde olıdı, hâtûnlara emr iderdim (2) erlerine secde eylesünler. Meşâriğ (3)

Ğâyetle erüñ hâtûnı üzerine (4) hâkķı çok olduğı-çün. Ğaflet (5) olunmaya. (6)

[81a]

Ve arkası ardına bağlanur ve erine (bet) çehre ile bağan kıyâmetde gevdesi (1) âher şürete tebdîl olacağdur. Ne'üzubillâhi te'âlâ. (2) Şerh-i Şir'a (3) Hâtûnlar yedi yire izinle ve izinsiz giderler. Biri vâlideyne (4) ziyâret ve hasta olduğda. Ve biri dağı mahremlere gitmek. Ve ebe (5) ise ebelige gitmek. Ve bir kimsede hâkķı var ise, ya kendi üzerinde (6) bir kimseniñ hâkķı var ise kendi gitmedikçe olmaz, varub almak (7) ya virmek için. Ve hacc-ı şerîfe gitmek. Bu yediniñ ğayrısına gitmek (8) hâramdur. İzinsiz giderse gökler melekleri ve 'azâb melekleri (9) ve rahmet melekleri evine gelince ol hâtûna la'net iderler. Eri (10) izni ile giderse ikiside 'âşî olur. Şerh-i Birgüvî (11) ve Târîğat, Vesîle (12) Hâtûnlar her vaķitde mezârlığa çıkmağaya niyyet itseler Hâk te'âlânıñ (13)

[81b]

ve meleklerüñ la'netinde olur. Çıkıdıkda her tarafından şeytânlar (1) ol hâtûna ulaşırlar. Mezâra geldikde meyyitüñ rûhı ol hâtûna (2) la'net ider. Evine gelürken gelene degin Hâk te'âlânıñ la'netinde olur. (3) Vesîle (4) Peyğamberimiz 'aleyhi's-şalâtu ve's-selâm: Mi'râç'da ehl-i cehennem baña 'arz (5) olunduğda dişi tâ'ifesiñ ekserini cehennemde gördüm, deyü (6) buyurduğda hikmetinden su'al olundu. Zîrâ anları altun (7) ve gümüş ve incü ve boyalı eşbâblar 'ibâdetden alıkoşdur, (8) buyurdılar. İmdi on bölükden bir bölüğü ehl-i cennet, toķuzı (9) bölüğü ehl-i cehennemdür, deyü İmâm-ı Ğazzâlî Naşîhatü'l-Mülük adlu kitâbında (10) beyân itmişdür. Ehl-i cehennemüñ şıfatları bunlardır ki zikir olunur. (11) Bir bölüğü gice ve gündüz yemege mâ'ıldür. Hınzır şıfatıdır. Bir (12) bölüğü meymün şıfatındadır ki geymege ve kuşanmağaya mâ'ıldür. Geymek (13)

[81b der kenar]

Ya'nî ehl-i cehennem şıfatların işler. Ol şıfatlar (1) ile cehenneme gitmelerine sebep olur, dimekdür. (2) Zîrâ 'ibâdetden men' olurlar.

[82a]

ve kuşanmak ve kendüni bezemek anları 'ibâdetden alıkoşmuşdur. (1) Bir bölügi kelb şıfatıdır. Ardından ni'met görmedikde kelb gibi (2) urmaga mâ'ıldür. Bir bölügi yılan şıfatındadır. Erine ve ğayrına büyük (3) -lenmege mâ'ıldür. Ve bir bölügi katır şıfatındadır ki kendüni begenüb ve medh (4) itmege mâ'ıldür. Ve bir bölügi fare şıfatlıdır. Gice ve gündüz erinüñ (5) evinden şeyi alub âherüñ evine taşmağa ve satmağa mâ'ıldür. (6) Ve bir bölügi tilki şıfatlıdır. Erine kâhce hastalık izhâr, hîle (7) kurmağa ve nazlanmağa mâ'ıldür. Bir bölügi karğa şıfatlıdır. (8) Dâ'imâ gezüb ecnebî düğünlerine ve tehniyyesine ve tefriyesine (9) varub evde her gâhî bulunmayub erine ezâ itmege mâ'ıldür. Bu (10) şıfatlarda olanlarıñ cümlesi ehl-i cehennemdür. Ammâ bir bölügi ehl-i (11) cennetdür. Koyun şıfatlıdır. Dâ'imâ 'ibâdete ve beş vakit namâz (12) ve Ramazân-ı şerifiñ orucına ve zekâtına ve kendini nâ-mahremden hıfız (13)

[82a der kenar]

Maḥall-i surûrda, maḥall-i muşâbetde (1) ya'nî ehl-i cennet şıfatı vardur. (2)

[82b]

itmege ve erine itâ'at itmege mâ'ıldür. Bu şıfatlı olan ḥâtûn (1) dünyâ ve âhîret sa'âdetlerinden olduğına âyet-i kerîme vârid olmuşdur. (2) Mefhûm-ı Naşîḥatü'l-Mülûk ve Şifa' ve Risâle-i Ḥulûşî (3) Bu yigirmi yaramaz şıfatda olan ḥâtûnları almak câ'izsede almamak (4) evlâ ve efdaldür

(5) أَنَاتَةَ مَتَانَةٍ حَتَانَةَ خَدَاقَةٍ بَرَامَةَ شَدَاقَةٍ .

(6) مُخْتَلِعَةً مُبَارِيَةً عَامِيرَةً نَاشِرَةً هَيْفَشَنَةً عُنُقَشَنَةً

(7) مَزْبُوبَةً سَلْقَلَةً هَيْدِرَةَ شَهْبِيرَةَ لَهْبِرَةَ بَيْهَرَةَ لَقْلَوَةَ

قَرِيْبَةً

Cümleliñ ma'nâların Şifâ'-i Kulûbdan ta'lîm idesiz. (8) Yigirmi altı şıfatlı ḥâtûnı almalıdır. Anı dahı Şifâ'-i (9) Kulûbdan ta'lîm idesiz. Şifâ'-i Kulûb (10) Ḥâtûnına cimâ' olmayacak vakitleri beyân ider. Evlâda zararı (11) vardur. Cima'da laḳırdı, veledi dilsiz olur ve ferce bakmak, veledi (12) kör olur. Bir rivâyetde unutmğa sebep olur. Bir rivâyetde (13)

[82b der kenar]

Ḥātūn zor ve ḥavf cimā' olunsa (1) velediñ 'aqlı olunmayub ve aḥmak olur. (2) Şerḥ-i Şir'a (3)

[83a]

baḥmak evlādur, şehvet ziyāde olmaḥ için. Ve cimā'da öpmek (1) veledi şaḡır olur. Meyveli ağaç altında cimā', veledi zālim olur. (2) Ezān ve ikāmet arasında cimā', veled barmakların dā'imā ağzına koymaḡa (3) sebep olur. Ve cünüb iken cimā', veledi baḥlil olur. Ve yorḡan (4) -sız yıldız altında cimā', veledi münāfiḡ olur ve sefere gide (5) -cek gicesi yakunında cimā', veledi mālını ma'siyete ḥarc ider. Ve ḡarnı (6) toḡluḡunda cimā'dan veledde zarar olur ve ağır gevedli olur. (7) Ve ayıñ evveli ve āḡiri ve orta gecelerinde cimā' mekrūhdur. (8) Ve veledi mecnūn gelür. Yāḡūd iḡtilāmda cimā' veledi mecnūn gelür. (9) Yāḡūd mütekebbir olur. Meger zekerini yayḡaya yāḡūd işeye tā ki (10) şeyḡān cimā'a ortak olmaya. Ve pazār ve çehārişenbih gice (11) -lerinde cimā', veledi şaş gözli gelür. Ve Ramazān-ı şerīf (12) bayramı gecesinde cimā', veled anaya 'āşī gelür ve Ḳurbān (13)

[83a der kenar]

Ḥelāl olmayub ḡayrı kimseyi ḡātırına (1) alub ḡelāli ile cimā' mekrūhdur. (2) Şerḥ-i Şir'a (3)

[83b]

bayramı gicesinde cimā', veledi altı ya dört parmaḡlı olur. Güneşde (1) cimā', veledi ḡālī'siz ve baḡsız olur. Ayaḡda cimā', veledi (2) döşekde işeyici olur ve balduzu muḡabbeti ḡātırda iken (3) cimā', kız olmaḡa sebebdür. (4) Şir'a, Mu'addel (5) İşneyn gecesinde cimā', veledi ḡurrā olur ve 'ālim olur. Ve şalı gece (6) -sinde cimā', [veledi saḡī ve merḡametlü olur. Ve pencişenbih gece (1)-sinde cimā' veledi (2)] 'ālim ve muttaḡī olur. Ve pencişenbih günü öyleden evvel (7) cimā', veledi ḡakīm olur. Ve cum'a gicesinde cimā', veledi añlayıcı (8) ve ḡulūş ile 'ibādet idici olur. Ve cum'a günü namāzından (9) cimā', veledi sa'īd olur ve şehīd olur. Ve öyleden evvel cimā' (10) ve ayıñ evvelinde dan yeri ağırđıḡdan-şoñra cimā', veledi (11) saḡī olur ve kerīm olmasına sebebdür. Cümlesi aşār (12) ve aḡbār ile şābitdür. (13)

[83b der kenar]

Hikmetiñ ma'nası fî 31

[84a]

Şerh-i Şir'a, Mu'addel (1) Maḥall-i cimā'da

(2) بِسْمِ اللّٰهِ اللّٰهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ

الشَّيْطَانَ عَنَّا¹¹¹

deye. Eger veled gelür ise şeytān şar'a (3) marazı-la ve vesvese ile bi'avni hüdā zarar idemez. Ve hekaza (4) ğusul idene dek şevābın yazarlar. Eger cimā'dan gelürse ol velediñ, (5) kıyāmete dek ol veleden gelen veledleriñ nefislerinüñ 'adedince (6) anıñ içün bismillāhi hürmetine şevāb yazılır. Lillāhil ḥamdü ve'l-minne (7) Şerh-i Şir'a, İbni Melek Du'ā Baḫşi (8) Du'āda kalbüñ huzūrı lāzımdur. Kavlen qabül olmaz. Ve daḫı (9) du'ā idici, du'adan kaşdı Hāq te'ālāya münācāt, daḫı (10) muhtāçluĝını bildürmek, daḫı ḫaķır olduĝını bildürmek ile (11) kaşd-ı du'adan murādıñ huşūlı olmaya. Belki üç şey (12) murādı ola. Zīrā du'ā 'ibādetiñ ilikidir. Ya'nī ḫālişidir. (13)

[84b]

Ve cümle 'ibādetleriñ miftāḫıdır. Dişleri, loķma-i ḫelāldür. (1) Ḥelāl olmaz ise murādı olmaz ve 'ibādet qapuları açılmaz. (2) Ğaflet olunmaya. Tenbīh ve Minhāc (3) Ḥattā Ḥazret-i Mūsā 'aleyhi's-selām, bir kiři Hāq te'ālāya du'ā (4) iderken gördi. Ḥazret-i Mūsā: Yā Rabbi! Bu kiřiniñ ḫācatı bende (5) olsa virirdüm, didi. Hāq te'ālā buyurdı: Yā Mūsā! Ben senden (6) Erḫam'im, didi. Velākin bu kiři du'ā ider, qalbi qoyunuñ yanındadır. (7) Ben ise ĝayrı yerde ol kiřinüñ du'asın qabül itmem, buyurdı. (8) Bu ḫaberi Ḥazret-i Mūsā 'aleyhi's-selām ol kişiye ḫaber virdi. (9) Qalbden du'ā itdi. Ḥācatı revā oldı. Ğaflet olunmaya. (10) (olunmaya.) Vesīle (11) Ve du'ā-ı şerīf, vaķitlerde ola. Va'ız meclisi gibi ve Ramazān ayı (12) gibi ve Cum'a ĝünü gibi ve Qadir, Berāt ĝiceleri gibi ve ĝicenüñ (13)

[84b der kenar]

Ve mü'minüñ şilāḫıdır, dirler. (1) Ve gökler nūrıdır. (2)

¹¹¹ Allahın adıyla. Allah'ım bizi şeytan cinlerinden kurtar ve bizi şeytan cinlerinden uzaklaştır.

[85a]

iki bölüğünden soñra seher vaktinde ve secde hâli gibi ve zemzem şuyı (1) içinde ve yağmur yağdıķda ve ikâmet vakti gibi. Tenbîh (2) Şerh-i Şir'a (3) Ve du'ânıñ kavlinde şartlar vardır. Du'âcıda şart üçdür. Biri (4) harâm yemekden şakınmaķdur. Biri dağı hâcetiñ arasında ašlâ kimse (5) kâdir degildir. İllâ Haķ te'âlâ kâdirdür. Biri dağı, du'âm kabûl (6) oldu, deyü i'tikâd itmek kabûlinüñ şartındandır. Du'âda şart (7) yine ikidir. Biri du'â, hamd ve şalavât ile başlanur. Biri (8) dağı şalavât ile hatm olmaķdur. Du'â olunan şeyde şart birdür. (9) Ol şey istemesi cā'iz olan şeylerden olmaķdur. (10) İbni Melek ve Şerh-i Şir'a (11) Meşelâ hayırlı 'amel-i şâlih ve hayırlı evlâd ve hâtün ve tevbe-i naşûh (12) ve hüsn-ü hâtime ve tahliye ve firdevs-i 'alâ ve likâü'r-raħman (13)

[85b]

ve iki cihânıñ selâmetin ve sa'âdetin istemek gibi. (1) Melek (2) Du'â idici yakînen, du'âm kabûl oldu, deyü i'tikâd itmek du'ânıñ (3) kabûlinüñ şartlarındandır. İbni Seyyid 'Alî (4) Zîrâ du'ânı kabûl itmemek, kabûlden 'âciz olmaķdur. Yâhûd kerem (5) şâhibi olamamaķdur. Yâhûd du'âyı aħvâli bilmemeķdür. Kaçan (6) du'â idici bu üç şeyi Haķ te'âlâdan olmaduğın bilse kendine (7) lâzımdır. Du'ânıñ kabûl olmasına yakîn itmek lâzımdır, ya (8) du'ânıñ kendisi ya 'ivaızı ya dünyâda ya âhiretde. (9) İbni Seyyid 'Alî (10) Şaķik-i Belhî hâzretlerinden rivâyet olundu. İbrâhîm bin Edhem (11) Başara şoķaķlarında geckerken Başra halkı cümlesi huzûrına (12) geldiler. Yâ İbrâhîm bin Edhem, didiler. Haķ te'âlâya bunca zamândır (13)

[85b der kenar]

Lakin şürûṭ-ı du'â eyle ki altıdır (1) ve on sekiz şey ile tevbe lâzım (2) -dur.

[86a]

Du'â ideriz. Du'âmuzı kabûl itmez. İbrâhîm bin Edhem itdi ki: Yâ (1) ehl-i Başara! Sizüñ kalbleriñüz on şeyden ölmüş ve paşlanmış (2) -dur. Anıñ için du'âñız kabûl olmaz. Evvelkisi Haķ te'âlâyı bildüñüz. (3) Velâkin emrin tutub nehyinden kaçmağ-ıla haķķını edâ itmezsiniz. İkinci (4) Haķ te'âlânıñ kitâbın okursuz. Velâkin anıñ ile 'amel itmezsiniz. Üçüncü (5) Resül 'aleyhi's-şalâtu ve's-selâmu severüz, da'vâ idersiz. Velâkin (6) sünnetini terk idersiz. Dördüncü, şeytân düşmânımızdır, dersiz. Velâkin (7) sözüni ve igvâsını dutarsız. Beşinci, cenneti severüz, dirsiz. Velâkin (8) anıñ için 'amel itmezsiniz. Altıncı, cehennemden korķarız, dirsiz. Velâkin (9) günâh-ile kendüñüzi cehenneme atarsız. Yedinci, ölüm haķdır, dirsiz. (10) Velâkin ölüm için

tedārik itmezsiz. Sekizinci, qarındaşlarıñızın ‘ayıb (11) -ları-la meşgūl olduñuz. Kendi ‘ayıblarıñız ile meşgūl olmaz (12) -sız. Toķuzuncı, Haķ te‘ālānıñ ni‘metlerin yersiz. Haķ te‘ālāya ŗūkūr (13)

[86a der kenar]

والطَّيِّبُ مَا فَتَاكَ قَلْبُكَ أَنَّهُ لَيْسَ (1) الْحَلَالُ مَا فَتَاكَ الْمُقْتَى أَنَّهُ حَلَالٌ (3) İbni Seyyid ‘Alī

86b ve 87a yok.

[87b]

Hażinesi-le ve rahmet ve sa‘adet kapısı-la gāyetle ihtimām (1) ve sa’y ve meşgūl olasız. Mev‘ize, Mūkāşefe, Tenbīhü’l-Gāfilīn (2) ¹¹² وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ آyetin çokça okuya. Devlete sebedür. Aşhābdan (3) bir kimseniñ ođlı esir oldı. Faħr-ı ‘ālem ‘aleyhi’ş-şalātu ve’s-selāma (4) geldi. Ođlınuñ esirliğinden ve faķırlığından ŗikāyet itdikde (5) haķķında bu āyet-i kerime nāzil. Faħr-ı ‘ālem ‘aleyhi’ş-şalātu ve’s-selām (6) taķvā ve ŗabr-ile emr itdi ve çokça” lā ħavle velā kuvvete (7) illā bilāhi’l-‘aliyyi’l-‘azīm”¹¹³ oku, buyurdılar. Meşgūl olduķda bir gūn (8) ođlı esirlikden firār idüb çok deve ve çok koyun ile geldi, (9) babasınıñ bu virdi ħūrmetine. Bundan ğaflet olunmaya. (10) Haţtā Mecālis’de yüz deve cümlesi metā‘ ile yüklü firār (11) idüb gece gelüb kapuya daķ itdikde babası: Kimdür, didi. (12) Benem. Aĉ kapuyı, didi. Sürūrlerinden ađlaşdılar. Gāfil bu virdi dūnyāda (13)

[88a]

devlete ve selāmete sebeb oldı. Ya āħiretde nice olsun. (1) ¹¹⁴ فَتَدْبِرْ Kezā fi’l Kađı ve’l Keşşāf, Vesile (2) Du‘āyi kabūlin fī külli vaķtin (3)
(4) اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ
(5) الدَّرَجَالِ وَأَعُوذُكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَاوَالْمَمَاتِ اللَّهُمَّ إِنِّي
(6) أَعُوذُكَ مِنَ الْبُجْلِ وَأَعُوذُكَ مِنَ الْجُبْنِ وَأَعُوذُكَ إِنْ رُدَّ
(7) إِلَى أَرْضِ الْعُمُرِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمُنَائِمِ وَالْمَعْرَمِ اللَّهُمَّ إِنِّي
(8) أَعُوذُكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَقَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَدُعَاءٍ لَا يَسْمَعُ
(9) وَنَفْسٍ لَا تَشْبَعُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُكَ مِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَفِتْنَةِ

¹¹² “Kim Allah’tan sakınırsa” Kuranı Kerim 65/2

¹¹³ “Güç ve kuvvet, sadece yüce ve büyük olan Allah’ın yardımıyla elde edilir.” Buharî, Ezan, 7; Müslim, Salāt, 12

¹¹⁴ Düşün!

الْقَدِيرِ وَمَنْ شَرَّفْتَنَّهُ الْعَنِيَّ وَمَنْ شَرَّفْتَنَّهُ الْفَقْرَ¹¹⁵

Şerh-i Şir'a (10) İbni Melek, Meşāriḳ, Mu'addel (11) Üç kerre okuna.

(12) أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ أَذْنَبْتُهُ عَمْدًا أَوْ حَطًّا

(13) أَوْ سِرًّا أَوْ عَلَانِيَةً وَأَتُوبُ إِلَيْهِ مِنَ الذَّنْبِ الَّذِي أَعْلَمُ¹¹⁶

[88a der kenar]

Bu du'âyı her gün çokça okuna. Zîrâ mefḥar çok (1) okurlardı.

(2) اللَّهُمَّ لَا تَكْلِنِي إِلَى نَفْسٍ طَرْفَةٍ

(3) Mecmū Mişkāt عَيْنٍ وَلَا أَقَلَّ مِنْ ذَلِكَ¹¹⁷

[88b]

(1) وَمِنَ الذُّنُوبِ الَّذِي لَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ لِاحْزَوْلٍ وَلَا قُوَّةَ

الْأَبَاطِ اللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ¹¹⁸

Risāle-i 'Arabiyye (2) Bu du'âyı beş vaḳt namāz 'aḳabinde okuyan velilerden olur. (3)

Bi'avnihi te'ālā (4)

(5) اللَّهُمَّ الصَّلِحُ أُمَّةٌ مُحَمَّدٍ اللَّهُمَّ أَرْحَمُ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ اللَّهُمَّ فَرَجُ

(6) أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ اللَّهُمَّ سَلِّمْ أُمَّةً مُحَمَّدٍ اللَّهُمَّ أَحْفَظْ أُمَّةً مُحَمَّدٍ

(7) اللَّهُمَّ اغْفِرْ أُمَّةً مُحَمَّدٍ وَاغْفِرْ لِي وَلِجَمِيعِ مَنْ آمَنَ بِكَ

Ḥaṣṣan ve Ḥüseyyīn bu du'ā elde okuna (8)

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدِيَّ وَلِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ¹¹⁹

(9) رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي

¹¹⁵ "Allah'ım ben sana cehennem ateşi fitnesinden, cehennem ateşi azabından sığınırım. Kabrin fitnesinden ve kabrin azabından da sana sığınırım. Zenginlik fitnesinin şerrinden, fakirlik fitnesinin şerrinden de sana sığınırım. Deccal Mesih'in fitnesinin şerrinden de sana sığınırım. Allah'ım günahlarımı kar ve dolu suyu ile yıka. Beni günahlarımdan beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi arındır. Benimle günahlarım arasını doğu ile batı arasını uzaklaştırdığın gibi uzaklaştır. Allah'ım tembellikten, ihtiyarlayıp kocamaktan, günaha batmaktan, borca batmaktan da sana sığınırım." Buhari, 798; Müslim, 589

¹¹⁶ "Allah'ım. Günahlarımı, bilmeden ve haddimi aşarak işlediğim kusurlarımı, benden daha iyi bildiğin bütün suçlarımı bağışla. Allah'ım. Hataen ve kasten işlediğim günahlarımı affeyle. Bütün bu kusurların bende bulunduğunu itiraf ederim. Allah'ım. Şimdiye kadar yaptığım, bundan sonra yapacağım, gizlediğim ve açığa vurduğum, ölçüsüz bir şekilde işlediğim ve benden daha iyi bildiğin günahlarımı affeyle. Öne geçiren de sen, geride bırakan da sensin. Senin gücün her şeye yeter." Buharî, Deavât, 60

¹¹⁷ "Allah'ım, göz açıp kapayacak kadar bir sürede bile beni nefsimle baş başa bırakma." Ebu Dâvûd, Edeb, 110

¹¹⁸ "Allah'ım. Günahlarımı, bilmeden ve haddimi aşarak işlediğim kusurlarımı, günahlarımı affeyle. Gaybı ancak sen bilirsin. Senin gücün her şeye yeter." Buharî, Deavât, 60

¹¹⁹ "Allah'ım beni, anamı babamı ve bütün müminleri bağışla." Kuranı Kerim 14/2

صَغِيرًا 120

İbni Seyyid ‘Alī (10) Bu du‘āyı bir kimse şabāḥ namāzı sünnet-ile farz arasında okusa (11) İmān ile gitmege sebep olur. Bi ‘avniḥi te‘ālā (12) İbni Seyyid ‘Alī (13)

[88b der kenar]

Du‘ā-ı şükür. Şabāḥ ve aḥşam

اللَّهُمَّ (1)

(2) ما أصبح لي من نعمة أو بأحد من خلقك

(3) فمنك وحدك لا شريك لك ذلك الحمد

ولك الشكر

Ḥaṣan Ḥüseyyin (4)

[89a]

Du‘ā budur:

(1) اللَّهُمَّ يَا رَبِّ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ يَا بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

(2) يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ يَا مَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ أَسْأَلُكَ أَنْ

تُحِبِّي قَلْبِي بِنُورِ مَعْرِفَتِكَ 121

İbni Seyyid ‘Alī (3) Her meclisden kalkdıkda bu du‘āyı üç kerre okuya. Zikir meclisi (4) ise bunuñ ile ḥatm olur. Lağv meclisi ise bunuñ ile kefareḥ (5) meclis olur. İbni Seyyid ‘Alī (6) Du‘ā budur:

(7) سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ 122

(8) أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ عَمِلْتُ سُوءًا وَظَلَمْتُ نَفْسِي فَاعْفُ عَنِّي فَإِنَّهُ

لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ 123

İbni Seyyid ‘Alī ve Ḥaṣan ve Ḥüseyyin (9) Naẓardan-soñra bu du‘āyı üzerine okuya. Fülān yerine adını okuya. (10) Du‘ā budur: (11)

(12) اللَّهُمَّ ذَا سُلْطَانِ الْعَظِيمِ وَالْمَنْ الْقَدِيمِ وَالْوَجْهَ الْكَرِيمِ

(13) وَالْكَلِمَاتِ التَّامَّاتِ وَالِدَعْوَاتِ الْمُسْتَجَابَاتِ غَافٍ فُلَانٌ

120 "Onları beni küçükken sevgi ve şefkatle besleyip büyüttükleri gibi, sen de onlara merhamet eyle." Kuranı Kerim 17/24

121 Ey Hayy, Ey Kayyum. Ey yerin ve göklerin yaratıcısı. Ey Celal ve ikram sahibi. Sen her türlü noksanlıktan, eşi ortağı olmaktan uzaksın. Senden kalbimi marifetinin nuruyla ebediyyen diriltmeni isterim.

122 "Ey Allah'im seni tenzih ederim. Senden başka bir ilah yoktur, senden af diliyor ve sana tövbe ediyorum." Ebu Davud, Edeb 32

123 Ben kendi nefesine zulmettim. Beni bağışla. Günahları bağışlayacak tek kişi sensin.

[89b]

صَيْلَةَ (1) Şabî, nazâr-ı şerrinden hıfz için iki yanağına mürekkebe ya ğayrı siyâh (2) şey ile qara uralar. Nazâr degmeye. Vesîle. Nazârdan evvel nazâr du'âsı (3)

(4) أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ التَّامَاتِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَاتٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَأَمَّةٍ¹²⁴

Meşâriq. Yine nazâr du'âsı (5)

يَمْلِحَامًا كَلْبِيًّا مَلَأْتُهُمْ نَوْشَ دَبْرُ نَوْشِ شَارِ نَوْشِ كَفَشَطِ طَبُوشِ قِطْمِيرٍ¹²⁵

(6) Kâdı (7) Ebû Hureyre'den rivâyet olunur. Bir kimse günüñ evvelinde yüz kerre (8)

(9) لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ¹²⁶

dise Hâzret-i İsmâ'îl bin İbrâhîm evlâd (10) -larından on kul azâd itmek şevâbı yazılır ve yüz günâhı 'afv (11) olunur. Ve ahşam vaktine degin şeytân şerrinden emîn ve cümle (12) belâdan hıfz olunur. Ziyâde söylese şevâbı ziyâde olur. (13)

[90a]

İster birden söylesün. İster başkaca söylesün. Velâkin (1) birden söylemek hayırlıdır ve günüñ evvelinde söylemek hayırlıdır, (2) cümle günü belâdan hıfz için. Meşâriq (3) Ebû Eyyübu'l-Enşâri'den rivâyet olunur ki: Bir kimse on kerre (4)

(5) لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ¹²⁷

dise Hâzret-i İsmâ'îl bin Edhem oğullarından (6) dört kul azâd itmek gibi olur. Meşâriq (7) İftârdan evvel du'â budur: (8) يَا وَاسِعُ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَالْأَسْتَاذِي İftâr vaktinde (9) her ne du'â olunur ise qabûl olur. Hâdiş-i şerîfde (10) öylece gelmişdür. Du'âdan "bismillâhirrahmanirrahîm" (11) deyüb hurma ile, hurma bulunmaz ise şu ile iftâr (12) eyleye. Soñra bu du'âyı okuya:

(13) اَللّٰهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَبِكَ

[90b]

(1) اَمَنْتُ وَعَلَى رِزْقِكَ اِفْطَرْتُ وَلِصَوْمِ غَدَتَوْنِيْتُ¹²⁸

¹²⁴ "Her türlü şeytandan, zararlı şeylerden ve kem gözlerden bütün kelimeleri yüzü hürmetine Allah'a sığınırım." Sahihi Müslim, 2708

¹²⁵ Ashabı Kehf'in isimleri.

¹²⁶ "Allah'tan başka ilah yoktur, O tektir, O'nun ortağı yoktur, mülk O'nundur, hamd O'na aittir. O, her şeye kâdirdir." Tirmizî, Da'avât 133

¹²⁷ "Allah'tan başka ilah yoktur, O tektir, O'nun ortağı yoktur, mülk O'nundur, hamd O'na aittir. O, her şeye kâdirdir." Tirmizî, Da'avât 133

¹²⁸ "Allah'ım! Senin rızan için oruç tuttum, sana inandım ve sana güvendim. Senin rızkıyla orucumu açtım." Ebu Davud, Savm 22

Ṭa‘ām evvelinde bismillāhi demek müsteḥabdur ve terk itmek mekrūhdur. (2) Ve hem şeyṭān bile yer ve bereketin bulmaz. Eger unudur ise (3) bir loğma alursa da belki hi almazsa da ¹²⁹ بِسْمِ اللّٰهِ وَاُوْلُوْهُ وَاٰخِرُهُ (4) diye. Ve didigi gibi şeyṭān cümle yedüğünü uşar. (5) Vesīle (6) ve ṭa‘ām tamām olduda ulhuvallāhu ve li ilā fi Kureyşin sūrelerin (7) ouya. Ve ṭa‘āmdan soñra bu du‘āyı ouya. Ḥa te‘ālā, gemiş (8) günāhların ‘afv ve mağfiredir. Du‘ā budur:

(9) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي

(10) اَطْعَمَنِيْ هٰذَا الطَّعَامَ وَرَزَقَنِيْهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّيْ لَأَقُوْتْ

وَرَحْمَةً اللّٰهِ عَلٰى صَاحِبِهِ وَاٰكِلِيْهِ ¹³⁰

Vesīle (11)

Def‘a ṭa‘ām du‘ası :

(12) اَلْحَمْدُ لَكَ وَالشُّكْرُ لَكَ مَا دَمَتِ النُّعْمَاءُ

لَكَ اِغْفِرْ لِعِبْدِكَ الْاِثْمَ الَّذِي اَلْعَفْوُ لَكَ

Temmet. (13)

[90b der kenar]

ur‘ān‘da altı yüz yigirmi üç ‘aşr (1) vardır. Cevher fī itābu‘l Maḥṭur (2) Ṭa‘āma ṭuz ile baqlamak (3) başı gedi. (4)

[91a]

Du‘ā itdikde du‘ām abūl olmadı diyeniñ du‘ası abūl olmaz, (1) Ḥa te‘ālāya sū-u an itdigi-ün. Du‘ām abūl oldu deyü ḥüsn-ü (2) an eyle. Zīrā Kerīm‘dür. Daḥı merḥamet şāhibidür. Anadan ziyāde (3) ulunı sever ve du‘āniñ abūlından ‘aciz degildir. Velākin tevbe ve istiğfār (4) ve tecdīd-i ĩmāndan-şoñra du‘ā gāyetle abūl olur ve du‘acı (5) dā‘imā ḥayır ve raḥmet içindedir. ‘Acele itmez ise ol ‘acele du‘ā itdüm. (6) Du‘ām abūl olmadı dimekdir. Böyle söz lāyık degildir. Zīrā (7) kelīm olan Mūsā ve Harūn ‘aleyhimā’s-selām, du‘ā ve āminleri kırık yılda (8) abūl oldu. ‘Arif iseñ fikir eyle. Du‘ā elbetde abūl olur. (9) Ya ‘aynī ya ‘ivażī ya ‘acele ya gelecekte ya āḥiretde. Zīrā ḥaında āyet-i (10) kerīme vardır. Du‘ā ile emir, abūl ile va‘de olundu.

(11) اِنَّ اللّٰهَ

لَا يُخْلِفُ الْمِيْعَادَ ¹³¹

İbni Seyyid ‘Alī, Tenbīh, Mev‘ize, āḥı (12) Beyzāvī. Du‘ā ‘ibādetiñ ḥālişidür ve mü‘minüñ selāhidür. Ve gökleriñ (13)

¹²⁹ “Başında ve sonunda bismillah” Ebu Davud; Et‘ıme, Tirmizî; Et‘ıme

¹³⁰ “Bana bu yiyeceği yediren ve tarafımdan hiçbir güç ve kuvvet olmadan bunu bana rızık kılan Allah'a hamdolsun.” Ebu Davud, Libās 1; Tirmizî, Da'avât 75

¹³¹ “Allah sözünden dönmez.” Kuranı Kerim 3/9

[91a der kenar]

¹³²أُدْعُونِي emri-le ‘amel itdigi-çün. (1) (2)

¹³³أُدْعُونِي اسْتَجِبْ لَكُمْ emri-le ‘amel (3) itdügi-çün. (4)

[91b]

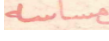
ve yerlerüñ nūrıdır ve belāyı def ider ve rahmeti ve rızāyı almağa (1) sebebdür ve hācatıñ miftāhıdır. Dişi, helāl loğma ile ve eşvābdan (2) bulunmaz ise bir mübāh göle çıplak girüb andan içe ve anda (3) dururken du‘ā ide. Du‘ası kabül oldu. Zīrā libās ve şarāb helāl (4) şudan oldu.? İbni Seyyid ‘Alī (5) Hāzret-i ‘Āyişe rađiyallāhu te‘ālā ‘anhā buyurdu: Du‘ā hāzır belāya (6) fā‘ide vardır. İnsān şabır itmeg-ile ve gelmeyen belāya fā‘idesi (7) vardır. Ya‘nī ‘alāmeti zühūr ile du‘ā ile zā‘il olur. Taḥkīk (8) belā gökden inerken du‘ā birden çıkar. Yer ile gök arasında (9) muşārı‘a ile def olunur. İbni Seyyid ‘Alī (10) Enes -rađiyallāhu ‘anhū-¹³⁴, buyurur: Peyğamberimiz ‘aleyhi‘ş-şalātu (11) ve’s-selām namāzdan çıktıkda bu du‘āyı okurdu.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ

عُمْرِي وَخَيْرَ عَمَلِي حَوْلَامَهُ وَأَيَّامِي يَوْمَ لِقَائِكَ¹³⁵

Kitābü'l-Ezkārü'n-Nevevī (13)

[92a]

Şerḥ-i Müslim fī Hizbü'l-'Aşam. Şifā du‘aları. Geçti. (1) Bir kimse yedi şey ezberlese ve anıñ ile ‘amel eylese Hāq te‘ālā kıtında (2) ve melekleri kıtında şerīf ve mükerrem olur. Ve deryā köpügi kadar günāhu (3) var ise mağfired olur. Ve ‘ibādet dādını bulur. Ve ölümü (4) ve dirliği kendine ḥayırlı olur. Evvelki, her şeyiñ evvelinde (5) “bismillāhi” dimekdür. İkinci, her şeyden kurtulduğda “elḥamdülillāhi” (6) demek. Üçüncü, mālāya’nīden ve ‘abeş söyledikde “estağfirullāh” (7) dimekdür. Dördüncü, bir şeyi işlerim ya iderim didikde “inşā’allāh” (8) dimekdür. Beşinci, bir mekrūh şey gelecek vaķitde “lā ḥavle velā (9) kuvvete illā bilāhi'l-‘aliyyi'l-‘aẓīm”¹³⁶ dimekdür. Altıncı, nefesine ya mālına ya (10) ‘ırzına ya vālideynine muşībet olduğda

¹³² “Bana dua edin.” Kuranı Kerim 40/60

¹³³ “Bana dua edin, duanızı cevap vereyim.” Kuranı Kerim 40/60

¹³⁴ Allah ondan razı olsun.

¹³⁵ Allah’ım ömrümün en hayırlı kısmını sonu kıl, amellerimin en hayırlısını son amellerim yap, sana kavuştuğum günü günlerimin en hayırlısı yap.

¹³⁶ “Güç ve kuvvet, sadece yüce ve büyük olan Allah’ın yardımıyla elde edilir.”

137 İنا لله وانا اليه راجعون” (11) dimekdür. Yedinci her gün ve her gice ve her nefesde “Lā ilahe illallāh (12) Muḥammedün resüllullāh¹³⁸” demek. Tenbīhü’l Ğafilīn (13)

[92b]

Üç ḥilāl ḫayrurşudāmntü biالله الذى خلقك¹⁴⁰ Soñra (1) üç kerre. Soñra (2)

(3) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى ذَهَبَ بِشَهْرٍ وَجَاءَ بِشَهْرٍ رَمَضَانَ مَثَلًا لِلّٰهِمْ
اَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْاٰمِنِ وَالْاِيْمَانِ وَالسَّلَامَةِ وَالسَّعَادَةِ وَالْاِسْلَامِ¹⁴¹ (4)

Şir‘a, Mu‘addel. Def‘a ay du‘āsı:

(5) بَعْدَ الصَّلَاةِ اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ

(6) اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى خَلَقَنِي وَخَلَقَكَ وَقَدَّرَ مَنَارَكَ

وَجَعَلَكَ اٰيَةً لِّلْعَالَمِيْنَ بِرَحْمَتِكَ يَا رَحْمَنَ الرَّاحِمِيْنَ¹⁴²

Du‘ā-ı ayna mirāt (7) Ya‘nī ayna du‘āsı:

(8) اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَاوْ عَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

(9) وَسَلِّمْ عَلَيْهِ اَللّٰهُمَّ اَحْسِنْ خُلُقِيْ كَمَا اَحْسَنْتَ خُلُقِيْ وَيَسِّرْ مُرَادِيْ

مَوْعِظَه

Du‘ā-ı Ḥatm (10)

(11) اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا يَا رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيْمُ وَتُبْ

(12) عَلَيْنَا اِنَّكَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ وَاِهْدِنَا اِلَى الْحَقِّ وَاِلَى طَرِيْقِ

(13) مُسْتَقِيْمٍ بِبَرَكَةِ الْقُرْآنِ الْعَظِيْمِ وَبِحُرْمَةِ رَسُوْلِكَ الْكَرِيْمِ

[93a]

(1) وَاَعْفُ عَنَّاوْ اغْفِرْ لَنَاوْ اَرْحَمْنَاوْ اَلْبَانِنَاوْ اَمِّهَاتِنَاوْ اَقْرَبَانِنَا

(2) وَخُصَمَائِهِمْوْ اَسَاتِيْدِنَاوْ لُوْلِيْدِيْهِمْ وَاَسَاتِيْدِيْهِمْ وَجَمِيْعِ

(3) اَقْرَبِيْهِمْ وَخُصَمَائِهِمْ وَاَوْصُوْلِيْهِمْ وَفُرُوْعِهِمْ وَجَمِيْعِ

(4) وَالمُؤْمِنَاتِ اَمِيْنٍ يَا رَبَّ الْعَالَمِيْنَ بَلِّغْ تَوَابِهِ خَتَمَ الْقُرْآنِ اِلَى اَرْوَاحِ حَبِيْبِكَ

(5) عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَاِلَى اَرْوَاحِ اَوْلَادِهِ وَاَرْوَاحِ وَاَصْحَابِهِ

(6) وَاِلَى اَرْوَاحِ الْمَدْفُوْنِ فِي الْحَرَمَيْنِ الشَّرِيْفَيْنِ شَرَفَهُمَا اللهُ تَعَالٰى

(7) وَعَظْمُهُمَاوْ اَهْلُهُمَا اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَاِلَى اَرْوَاحِ جَمِيْعِ الْاَنْبِيَاءِ

¹³⁷ “Biz Allah’ın kullarıyız ve ona döndürüleceğiz.” Kuranı Kerim 2/156

¹³⁸ Allahtan başka ilah yoktur. Muhammed onun resulüdür.

¹³⁹ Allahtan başka ilah yoktur ve Allah en büyüktür.

¹⁴⁰ Hayır ve hidayet ayı(hilali)olasın. Ey hilal seni yaratan Hz.Allah’a iman ettim.

¹⁴¹ Bir ayı uzaklaştırıp ardına Ramazan ayını getiren Allah’a hamd olsun. Allah’ım, bize emniyet, iman, saadet ve İslam ihsan eyle.

¹⁴² Duadan sonra, Allah en büyük, Allah en büyük, Allah en büyük, Allah en büyük.

“Bütün hamdler beni ve seni yaratan sana konaklar ve burçlar tayin eden ve seni alemle için büyük bir ayet yapan Allahu tealaya mahsustur. Ey merhametlilerin en merhametlisi olan Allah’ım.” Nüzhet’ül-Mecalis 1,144

- (8) وَالْمُرْسَلِينَ عَلَيْهِمُ السَّلَامَ وَالِىَ أَرْوَاحِ جَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ
 (9) وَالْمُؤْمِنَاتِ مِنْ دُورِ أَدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَالِىَ أَرْوَاحِ
 (10) أَبَائِنَا وَأُمَّهَاتِنَا وَجَدَائِنَا وَأَعْمَامِنَا وَعَمَّاتِنَا وَأَخْوَالِنَا
 (11) وَخَالَاتِنَا وَالِىَ أَرْوَاحِ أَسْلَابِيذِنَا وَأَوْصُولِهِمْ وَفُرُوعِهِمْ وَخُصَمَا
 (12) نُهُمْ وَأَسْلَابِيذِهِمْ وَأَقْرَبَائِهِمْ وَعِيَالِهِمْ وَالِىَ أَرْوَاحِ وَأَصْحَابِ
 (13) كَتَبْنَا وَالِىَ أَرْوَاحِ مَوْتَانِهِمْ وَالِىَ أَرْوَاحِ مَنْ وَصَّيْنَا بِخْتَمِ الْقُرْآنِ

[93b]

- (1) وَالِىَ أَرْوَاحِ مَوْتَانِهِمْ وَالِىَ أَرْوَاحِ مَوْتَانِهِمْ وَالِىَ أَرْوَاحِ مَنْ وَصَّيَاهُمْ
 (2) بِخْتَمِ الْقُرْآنِ وَالِىَ أَرْوَاحِ أَحْسَنَ الْيُنَا وَالِىَ أَرْوَاحِ مَوْتَانِهِمْ
 (3) وَالِىَ أَرْوَاحِ الْعُلَمَاءِ الْمُجْتَهِدِينَ أَمِينَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ
 (4) إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدِّينِ وَالْدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اللَّهُمَّ
 (5) أَعْطِنِي كُلَّ خَيْرٍ وَأَعِدْنِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ اللَّهُمَّ رَبَّنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً
 (6) وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ آمِينَ يَا مُعِينُ¹⁴³

Subhāne Rabbenāh Şir'a, Tefsir-i Kurtubî (7) Hadîsde gelmişdür: Rabb'ünüz Hayyun Kerîmündür. Ya'nî ihyâ iden Kerîmdür. (8) Bir kimse murâd istemek için Hâk te'âlâyâ el kâldursun. Hâk (9) te'âlâ elini boş koymadan hayâ ider, buyururlar. Vesîle (10) Ezân tamâm olduğda bu du'âyı okuyana şefâ'at vâcib (11) olur. Evvel şalavât getüre. Soñra bu du'âyı okuya.

- (12) اللَّهُمَّ رَبِّ
 (13) هَذِهِ الدَّعْوَاتِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَاتِ مُحَمَّدًا وَسَيِّدَةً

[94a]

- (1) وَالْفَضِيلَةَ وَالذَّرَجَةَ الرَّفِيعَةَ الْعَالِيَةَ وَأَبْعَثْهُ مَقَامًا
 (2) مَحْمُودًا لِي وَعَدْتَهُ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ¹⁴⁴

İbni Melek (3) Soñra bu du'âyı okuya.

- (4) اللَّهُمَّ زَوِّجْنِي بِحُورِ الْعِينِ
 Secdetü't-tilavet (5)
 (6) سَجْدَةٌ لِلرَّحْمَنِ وَأَمْنٌ بِالرَّحْمَنِ فَاعْفِرْ لِي يَا رَحْمَنُ مَعَ جَمِيعِ
 أَهْلِ الْإِيمَانِ¹⁴⁵

Temmet. (7)

- (8) دُعَاؤُهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي سَجْدَةِ التَّلَاوُتِ اللَّهُمَّ اكْتُبْ لِي بِهَا
 (9) أَجْرًا وَضَعِ عَنِّي بِهَا وَزَّرْ وَأَجْعَلْهَا عِنْدَكَ زُحْرًا وَتَقَبَّلْهَا مِنِّي كَمَا

¹⁴³ Hatim duası "Kuran-ı Kerim, s.608,609,610" Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2022

¹⁴⁴ "Allah'ım!.Ey bu tam davetin ve kılınacak namazın Rabb'i. Muhammed'e (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem) vesileyi, fazileti ve yüksek dereceyi ver, O'nu kendisine vaadettiğin Makam-ı Mahmud'a ulaştır." Buharî, Ezan, 8, Ebu Dâvûd, Salât 37

¹⁴⁵ bk. Tilavet secdesi duası, Buharî, Sücud, 8

(10) تَقَبَّلْهُمَنْ عِنْدَكَ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

Tefsir-i Meālimü't-Tenzil (11) Benim cânım. Luṭf ı kerem idüb İbrāhīm Ḥalebī, Raḥmetü'l-Barī kitābında (12) abdestiñ on altı sünneti, otuz bir adābı ḥıfz ve fehim (13)

[94a der kenar]

Kaçan tālī ve sāmi' secdeye ḥāzır olsalar (1) bu du'ayı oğumak müsteḥabdur.

(2) سَمِعْنَا وَاطَعْنَا

غفرانك ربنا والي ك ربنا واليك المصير¹⁴⁶

Ḥalebī (3)

Soñra ḥāzır olduğda secde ider. (4) Zīrā bu du'ā ile sākiṭ olunmazlar. (5)

[94b]

ve 'amel ider. Seküz mağfiret ve ni'met-i 'uzmāya sebep olur. Sünnetlerden (1) ba'zıdır: Abdestiñ evvelinde e'uzüden-soñra iki bismillāhı cem' (2) itmekdür.

(3) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى

دين الإسلام¹⁴⁷

dimekdür. Ḥalebī (4) Ve cümle adāb-ı vużü'dan ba'zıdır: Her 'uzuv ğasil olunurken

(6) أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ¹⁴⁸

dimek edebdür. Ve selef-i şāliḥun du'aların oğumak edebdür. Temmet (7) Ḥalebī temmet (8) Besmeleden-soñra

(9) الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ الْمَاءَ طَهُورًا وَالْإِسْلَامَ نُورًا¹⁴⁹

Du'ā-ı mażmaza (10)

اللَّهُمَّ اسْقِنِي مِنْ حَوْضِ نَبِيِّكَ كَأَسَا لَأَطْمَئِنُّ فِيهِ أَبَدًا¹⁵⁰

Burun du'ası (12) (13) اللَّهُمَّ ارْحَنِي مِنْ رَابِحَتِ الْجَنَّةِ وَارْزُقْنِي مِنْ نَعِيمِهَا وَلَا تُرْجِنِي مِنْ

¹⁴⁶ "İşittik, itaat ettik. Rabb'imiz, affına sığındık. Dönüş yalnızca sanadır." Kuranı Kerim 2/285

¹⁴⁷ Allah'ın adıyla başlarım. Azim olan Allah'ın ismiyle başlarım. Bize İslâm dinini ve imanı ihşan eden allaha hamd olsun.

¹⁴⁸ Ben şahitlik ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve ben yine şahitlik ederim ki Muhammed onun resulüdür.

¹⁴⁹ Suyu temizleyici, İslam'ı nur kılan, Allah'a hamd olsun.

¹⁵⁰ Allah'ım. Seni zikretmem, sana şükretmem ve sana güzel ibadet edebilmem için bana yardım et. Allah'ım. Bana Peygamberinin havzından öyle bir kase içir ki, ondan sonra ebedi susamayayım.

[95a]

رَايِحَةَ النَّارِ¹⁵¹

Yüz du'ası (1)

(2) اَللّٰهُمَّ بَيِّضْ وَجْهِيْ بِبُورِكَ يَوْمَ تَبْيَضُّ الْوُجُوهُ اَوْلِيَانِكَ

وَلَا تَسْوَدُوْجُوْهِيْ يَوْمَ تَسْوَدُوْجُوْهُ اَعْدَائِكَ¹⁵²

Sağ kulak du'ası (3)

(4) اَللّٰهُمَّ اَعْطِنِيْ كِتَابِيْ بِيَمِيْنِيْ وَحَاسِبِيْ جِسَابًا يَسِيْرًا¹⁵³

Sol kulak du'ası (5)

(6) اَللّٰهُمَّ لَا تُعْطِيْ كِتَابِيْ بِشِمَالِيْ وَلَا مِنْ وَّرَاءِ ظَهْرِيْ وَلَا تُحَاسِبِيْ

جِسَابًا شَدِيْدًا¹⁵⁴

Baş du'ası (7)

(8) اَللّٰهُمَّ حَرِّمْ شِعْرِيْ وَبَشْرِيْ عَلٰى النَّارِ وَاَضْلِلْنِيْ تَحْتَ ظِلِّ عَرْشِكَ

يَوْمَ لَا ظِلَّ اِلَّا ظِلُّكَ¹⁵⁵

Kulak du'ası (9)

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ لِيْ مِنَ الدِّيْنِ يَسْتَمْعُوْنَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُوْنَ اَحْسَنَهُ¹⁵⁶ (10)

Boyun du'ası mesh (11)

(12) اَللّٰهُمَّ اَعْتِقْ رَقَبَتِيْ مِنَ النَّارِ وَاَحْفَظْنِيْ مِنَ السَّلَاسِلِ وَاَلْغَلِّ¹⁵⁷

Sağ ayak du'ası (13)

[95a der kenar]

İbni 'Abbās hazretleri: Bir kimse gök, berk (1) gürledikde bu âyeti okısa ol kimseye (2) yıldırım varmaz. Eger varırsa anıñ diyyetini (3) vireyim. Âyet budur:

(4) سِحَانَ الَّذِيْ يَسْبِحُ الرَّعْدَ

(5) بِحَمْدِهِ وَالْمَلٰئِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ

شَيْءٍ قَدِيْرٌ¹⁵⁸

İbni Seyyid 'Alī (6) Ve dağı resülullāh şallāllahu te'ālā 'aleyhi ve sellim (7) gök gürledigü vaqıtde bu du'ayı okurdu. (8) Du'ā budur:

¹⁵¹ Allah'ım. Bana cennet'in kokusunu koklat, nimetleriyle rızıklandır. Bana cehennem kokusunu koklatma.

¹⁵² Allah'ım. Yüzümü, dostlarının yüzü bembeyaz olacağı günde, nurunla yüzümü ak et. Düşmanlarının yüzü kapkara olacağı günde, günahlarım sebebiyle yüzümü karartma.

¹⁵³ Allah'ım. Kitabımı bana sağımdan ver. Beni kolay bir hesapla hesaba çek.

¹⁵⁴ Allah'ım. Kitabımı bana solumdan ve arka tarafımdan verme. Şiddetli bir hesap ile hesaba çekme.

¹⁵⁵ Allah'ım. Tüylerimi ve cildimi cehenneme haram kıl. Senin gölgenden başka gölge olmadığı günde, beni arşın gölgesi altında gölgelendir.

¹⁵⁶ Allah'ım. Beni sözü dinleyen ve en güzeline tabi olanlardan eyle.

¹⁵⁷ Allah'ım. Boynumu cehennemden azad eyle ve beni zincirlerden, kelepçelerden ve işkencelerden muhafaza et.

¹⁵⁸ "Yıldırımın kendisine hamdiyle tesbih ettiği ve meleklerin korkusunda olduğu Allah moksan sıfatlardan münezzehtir. Onun gücü her şeye kadirdir." Kuranı Kerim 13/13

(9) اللَّهُمَّ لَا تَقْتُلْنَا بِغَضَبِكَ وَلَا

تَهْلِكْنَا بِعَذَابِكَ قَبْلَ ذَاكَ 159

Mefhūm (10)

Şir'a (11)

[95b]

اللَّهُمَّ تَبِّتْ قَدَمَيَّ عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ تَزُولُ فِيهِ الْأُقْدَامُ 160 (1)

Şol ayak du'ası (2)

(3) اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي سَعْيًا مَشْكُورًا وَدَنْبًا مَغْفُورًا أَوْ عَمَلًا

(4) مَقْبُولًا وَتِجَارَةً لَنْ تَبُورَ 161

Ve yine edebdendir. Abdest tamāmında ya arasında bu du'ayı okuya. (5)

(6) اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ النَّوَابِيئِ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ وَاجْعَلْنِي

(7) مِنْ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الَّذِينَ 162

(8) آمَنُوا بِالْآخِرَةِ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ 163

Ḥalebī. Ve yine edebdendir. Abdest tamāmından-soñra göge (9) bakarak okuya

(10) سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُكَ لَا إِلَهَ

(11) إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ اسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ وَأَشْهَدُ

أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ 164

Abdest tamāmında üç kerre okuya. (12) İnnā enzelnāhü sūresin okumağ eydür. Resül 'aleyhi 'ş-şalātu (13)

[96a]

ve's-selāmdan mervīdür: Bir kimse abdestden soñra innā enzelnāhu (1) sūresin okusa Ḥağ te'ālā anıñ elli yıllık günāhını mağfiret (2) ider. Ḥalebī Tercüme(sı) (3) Ve edebdendir. Abdestden artan şuyı ayağda ya otururken (4) içmek ve içdikden-soñra bu du'ayı okuya.

(5) اللَّهُمَّ اشْفِنِي بِشِفَائِكَ

159 "Ey Rabb'im. Bizi gazabınla öldürme, azâbınla helâk etme, bundan evvel bize âfiyet ver." Tuhfetü'z-Zakirîn, 173; Tirmizî

160 Allah'im. Ayakların kaydığı günde ayaklarımı sırat köprüsü üzerinde sabit eyle, kaydırma.

161 Allah'im. Gayretimi şükre layık,günahımı affedilen,amelimi kabul edilen ve ticaretimi ahirette sahibi helak etmeyen bir ticaret kıl.

162 Allah'im. Beni, tevbe eden ve günahlarından temizlenen kullarından, salihlerden eyle.

163 "Onlara korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir." Kuranı Kerim 10/62

164 "Allah'im. Seni bütün noksan sıfatlardan tenzih ederim. Sana hamd ederim. Şahadet ederim ki senden başka ilah yoktur. Senin şerikin de yoktur. Yine şahadet ederim ki Muhammed senin kulun ve resulündür. Senden mağfiret talep ederim ve Sana tövbe ederim." İbn Bişrân Emâlî, 291; Taberani 10/164

(6) وَدَاوَنِي بِدَوَائِكَ وَأَعْضَمِنِي مِنَ الْوَهْلِ وَالْأَمْرَاضِ وَالْأَوْجَاعِ¹⁶⁵

Halebî (7) Şeyh-i Kâmil, mürşid-i muhakkak Zeynü'l-Milleti ve'd-dîn buyurur: Bir kimse (8) mağrib namâzından-soñra Hâk rızâsı-çün, beķâ-ı ĩmân için (9) iki rik'at namâz kılsa biiznihi te'âlâ ol kimse ĩmân-ile (10) gitmege ve küfürden ĥalâşa sebebdür. Her rik'atde bir "fatihâ" (11) ve bir "âyete'l-kürsi" ve bir "ihlâş" ve bir "ķul e'üzü birabbi'l-felaķ"ı (12) ve bir "ķul e'üzü birabbi'n-nâs"ı okuya. Soñra selâm virdikde (13)

[96a der kenar]

Niyet itdüm Hâk rızâsı-çün beķâ-ı ĩmân namâzın (1) kılmâğa. Yöneldim kıbleye. Allahu ekber, diye. (2)

[96b]

On kerre Resül 'aleyhi'ş-şalâtu ve's-selâma şalavât getüre. (1) Soñra bu du'âyı üç kerre okuya.

(2) اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْتُوْدِعُكَ دِيْنِيْ

فَاَحْفَظْ عَلَيَّ فِيْ حَيَاتِيْ وَعِنْدَ وُقَاتِيْ وَبَعْدَ مَمَاتِيْ¹⁶⁶

Mümkin olduķça (3) bunu kılarlar. Tarīķat şerhi, bu namâzı medh itdi. Şerh-i Şir'a (4) Fî fasl-ı adâbu'ş-şalavât (5) Hâdīs-i şerīfde: Beş şeyi devlet bilün ve çok 'ibâdet (6) eyleyün, beş şey gelmezden. Biri gençlük, ihtiyârlık gelmezden. Biri de (7) şihhat-ı beden, ĥastalık gelmezden. Biri de devlet, faķırlık gelmezden (8) Biri de avâralık, iş gelmezden. Biri de sağlık, ölüm gelmezden. (9) Meşâbīh, Vesīle (10) Hevâsına ĥilâf eyleyüb Rabb'isine muṭī' olan sa'īd ve şâlihdür. (11) Hevâsına tābī' olan, Rabb'isine 'aşī olan, şaķī ve fâsıkdur. (12) Mecâlis (13)

[97a]

Sa'īd, 'ilmi ve şâliħ, 'ilmi sevendür. Şaķī ve fâsıķ 'ulemānıñ (1) 'aybını baķub ve teftīş idendür ve cemâ'ati terk idendür. (2) Mefhüm-ı Meşâbīh (3) Tükürdükde öñi ĥarafına yâhüd sağ ĥarafına ve kıble ĥarafına (4) tükürmeye. Zīrâ anlar ĥürmet vardur. Şol veyâ ard ĥarafına tüküreler. (5) Mefhüm-ı İbni Melek (6) Tükürügi ayağ-ıla maħv eyleye. Tâ ki ĥalka eziyyet eylemeye. (7) Şerh-i Kebīr (8) Yine sa'âdet 'alâmet üçdür. Şehrinde ĥelâli terk ider. (9) 'Ulemâ meclisin ihtiyâr ider. Beş vakit namâzın cemâ'atle (10) kılar.

¹⁶⁵ Allah'ım. Bana şifanla şifa ver. Devanla deva ver. Beni afetlerden, hastalıklardan ve acılardan kuru.

¹⁶⁶ Allah'ım. Dinimi sana emannet ediyorum. Hayatımda ve ölümümden sonra onu benim üzerimde kuvvetli kıl.

(11) حَدِيثُ عَلَامَةِ السَّعَادَةِ تَرْكُ الْحَلَالِ فِي بَلَدِهِ وَمَجَا

لِسَةِ الْعُلَمَاءِ وَالصَّلَاةِ وَالْحَمْسِ مَعَ الْجَمَاعَاتِ

Ḥadīṣ (12) Şebeke-i şeyṭān Fī'l-‘ibādihi ya‘nī şeyṭān ‘aleyhi’l-la‘nanuñ (13)

[97b]

‘ibādetde vesvesesi ve tuzakları yedidür. Evvelki, ‘ibādetden (1) nehy ider. Hidāyet şāḥibi ‘ābid cevābında der ki: Ben ‘ibādete muhtācem. (2) Zīrā bu dünyā-ı fāniyeden bākī olan āḥirete azıq lāzımdır, deyüb (3) def‘ ider. İkinci tesvīk ider. Ya‘nī evvelki tuzakda vesvese (4) -si te’sīr itmez ise “yab yab it ‘ibādeti. Daḥı günler çoqdur” (5) deyüb vesvese ider. ‘Ābidi Allāhu te‘ālā hıfz iderse (6) cevābında dir ki: Her gün için bir ‘amel vardır. Ecelim elimde (7) degildür. Bugün ‘ameli terk, bugünün ‘amelini yarın işlesem, yarınuñ (8) ‘amelini ne zamān işleyeyin, deyüb red ider. Üçünci, ‘amele (9) şurū‘dan-soñra “acele, tezce eyle” emir ider. Hidāyet şāḥibi (10) ‘ābid cevābında dir ki: Tamām-ile kıl. Noqşān ile olan (11) ‘amelden ḥayırlıdır. Vallāhu te‘ālāya sevgülüdür. Kula (12) lāyıq olan, ‘ameli ‘acele itmeyüb tamām itmekdür, deyüb bu (13)

[97b der kenar]

(1) لِقَوْلِهِ تَعَالَى وَتَزَوَّدُوا فَاِنْ

(2) حَبِيرُ الرَّادِّ التَّقْوَى

(3) الْاِيْت

[98a]

ḥīlesin defi‘ ider. Dördünci, ‘amelinde dünyā fā’idesi (1) ve ḥalk rağbeti kaşd itmekle emir ider. Ya‘nī ‘amelinde riyā ile (2) vesvese ider. Hidāyet şāḥibi ‘ābid cevābında dir ki: Nef‘i (3) ve zarar ancak Allāhu te‘ālānuñ kudretindedür. Ḥaḳ te‘ālānuñ beni (4) ‘amelde görmek ve ‘amelini qabul itmek sa‘adetdür. Fā’ide ve zararı (5) viren ancak Ḥaḳ te‘ālādan. Ḥalkıñ görmesi ve görmemesi yanımda (6) berāberdür, deyüb red ider. Beşinci ‘amelinde ‘ucub ile ḥīle (7) ve tuzak qurub vesvese ider. Kendini ‘ābid zan eyleyüb (8) mağrūr olan cāhili bu tuzak ile helāk ider. Dir ki: Ne ‘aceb (9) ‘ābidisiñ. Ziyāde ile ‘amel itmezsin. Ğāyet uyanıq kişisin. Ğayrı (10) ‘ābid ve seniñ gibi tedbīr yoqdur, deyü ‘amelini kendüden bilüb mağrūr (11) ider. Necāt şāḥibi ‘ābid cevābında: Benim ‘ibādetim Ḥaḳ te‘ālānuñ (12) tevfiği-ledür. Benim isti‘dādum ile degildür. İmdi minnet Allāhu te‘ālā için (13)

[98b]

-dür. Benim 'ibâdetde daħlim yokdur. Menzilesindedür. Eger Hıağ te'âlânuñ (1) fazlı olmayadı, benim 'ibâdetime kıymet ve cennet virilmezdi. Zîrâ (2) Hıağ te'âlânuñ bende olan ni'meti ve benim ma'şiyetim yanında, 'ibâdetimiñ (3) kıymeti yok. Menzilesindedür, deyüb cevâb virüb def' ider. (4) Altıncı, 'ibâdetiñi gizlü eyle. Hıağ te'âlâ seniñ 'ameliñi yakın zamânda (5) halka izhâr ider. Seni sevdügi sebebinden şerîf kıılır, deyüb gizlü (6) riya ile vesvese ve hîle kıurar. Riya-ı hafî bilmeyen nice 'âlimi (7) halk rağbeti mülâhazasına düşüb helâk ider. Necât (8) şâhibi 'âbid cevâbında dir ki: Ben Allâhu te'âlâniñ kıuluyem. Dilerse (9) beni halk arasında 'azîz itsün diler ise fakîr itsün. İnsân (10) elinde, 'izzetde ve hağâretde bir şey yokdur, deyüb red ider. Yedinci (11) hîle, cümle tuzağların a'zamıdur. Bundan halâş 'ilimle olur. (12) Şeytân 'aleyhi'l-la'nete dir ki: Seniñ bu 'ameliñe hâcet yokdur. (13)

[98b der kenar]

- (1) لقوله تعالى يفعل الله مايشاء الايته
(2) وفي ايته اخرى ان الله يخكم مايريد
(3) الايته

[99a]

Eger sa'îd halk olunduksa saña 'ameliñ terki zarar virmez. (1) Eger şakî halk olunduksa 'ameliñden ne fâ'ide hâşıl olur. (2) Sa'âdet şâhibi 'âlim ve 'âbid dir ki: Ben kıulam. Kıula lâyıķ (3) olan efendisiniñ emrine muñi' olmağdır. Hıağ te'âlâ bir şeye ezelden (4) sebep kıılmışdır. 'Âdeti böyle cârî olmuşdur. İmdi yağmuru (5) ot itmege ve cimâ' itmegi evlâda sebep kııldığı gibi 'amel-i şâlihi (6) dağı cennete duhüle sebep kıılmışdır. Hâlâ "bende sebebiñ vücudı (7) ve cennete girmege, imân ile ölmege delîldür" deyüb hîlesin (8) dağı kıurub 'ameliñ cem'i si tağrîr olunmuşdur. Seniñ murâd itmegene ne (9) hâcetdür, dirse 'âbid 'âlim cevâbında dir ki: Hıağ te'âlâ kıulnuñ (10) 'amel-i şâlihini ve 'amel-i fâsidini halk itmege ol kıuluñ irâde-i cüz'iyesini (11) kıılmışdır. Bir kıul-ki irâde-i cüz'iyesini 'amele şarf ideceğini ezelde (12) bilmece 'ameli tağdîr itmezdi. İmdi irâde-i cüz'iyesini 'amel-i şâlihe şarf (13)

[99a der kenar]

- (1) لقوله تعالى ونودوا ان تكموالجنة اورثتموها
(2) يماكنتم تعلمون الايته وفي ايته اخرى افجعل
(3) المسلمين كالمجرمين مالكم كيق تحكمون
(4) الايته

[99b]

itmek ezelden ‘amel-i şālihīn taqdīr olunmasına delīldür, deyüb (1) red iderse bu hīlelerūn cümlesinden sālīm olub ‘ameli kabūl (2) olmağa, Haq te‘ālāya gün-be-gün yakın olub anıñ maħbūbı olur. (3) Bir kuluna Haq te‘ālā hidāyet iderse şeytān ‘aleyhi’l-la‘nanuñ (4) bu hīleleriñ cevābın aña tevfiķ ider. Eger hidāyet itmezse ĩmānı (5) ĩmān-ı ‘āriyet olduĝuna delīl olub şekāvet-ile hatm olmaķdur. Kor (6) -kulur anıñ-çün. Enbiyādan ĝayrı insānıñ cemī’si ĩmān zevālinden (7) korķarlar. Me’mūnu’l-‘āfiyete degillerdür. İmdi bir hoş zikir olunan (8) mazmūmı fikir eyle. Tā ki mütenebbih olub ĝāfilinden olmayasız. (9) Mefhūm-ı Muħammediyye ve Şifāü’l-Kulüb (10) ve Vesīle, Minhāc. Ecdādu’n-nebī ‘aleyhi’s-şalātu (11) ve’s-selām. Muħammed bin ‘Abdullāh bin ‘Abdi’l-Muṭṭalib bin Hāşim (12) bin ‘Abdi Menāf bin Kuşay bin Kelāb bin Ka‘ab. Vesīle (13)

[99b der kenar]

Bu yedi hīlenūn kemāl-ile (1) tafşili Minhāc’dadır, Vesīle’dedir. (2)

[100a]

İmām-ı ‘Azam adı ve laķabı ve babası adı. ‘Amelde mezhebim ve şeyhim ve imāmım (1) imām-ı ‘Azam’dur. Adı Nu‘mān, laķabı Ebū Hanīfedür. Babası Şabīl İbni (2) Kavūs Hārūn Nūşirevān. Temmet. (3) İtikātda mezhebim ve şeyhim ve imāmım Ebū Manşūr-u Māturidī’dür, diye. (4) Ve ehl-i sünnet ve’l-cemā’atdür, dise yine olur. Zīrā aşıl oldur. (5) Qur’an’da zikir olunan peyĝamberler yigirmi sekizdür. Evlādlarına (6) ve hātūnlarına ve huddāmlarına ta’līm itmek vācibdür. Vesīle (7) Ādem, İdrīs, Nūh, Hūd, Şālih, İbrāhīm, İsmā‘il, (8) İşhak, Ya’kūb, Yūsuf, Şu‘ayb, Lūṭ, Yaħyā, Dāvūd, (9) Süleymān, Eyyüb, Zekeriyā, Hārūn, Mūsā, Zülkifil, (10) İlyās, Yūnus, Elyesa’, İsā, Muħammed, ‘Üzeyr (11) Loķmān, Zülķarneyn, Salavātullāhū te‘ālā ‘alā nebiyyinā ve ‘aleyhim ecma‘in. (12) Vesīle (13)

[100b]

‘Üzeyir, Loķmān, Zülķarneyin. Bu üçünde ihtilāf olundu. Ba’zılar (1) nebīdür, didiler ve ba’zılar velīyullāhdur, didiler. Vesīle (2) Cemī’an enbiyānıñ evveli, Ādem peyĝamberdür. (3) Hem āhir zamānda, Muħammed faħr-ı ‘ālem habībullāh. (4) İkisiniñ arasında nebīler geldi. Hem şādık (5) hisābın kimseler bilmez. Bilür anı hemān Allāh. (6) ‘Aķāyid (7) Bir kimse bu du‘āyı şabāh ile üç kerre okusa yanmadan ve batmadan, (8) hırsızdan bi-iznihi te‘ālā hālāşa sebep olur. Zühretü’r-Riyāz (9)

(10) بِسْمِ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ مَا كَانَ مِنْ نِعْمَتِهِ فَمَنْ اللَّهُ مَا شَاءَ اللَّهُ لَأَحْوَلُ

(11) لَا يَسْتَوْقُ الْخَيْرَ إِلَّا اللَّهُ لَا يَصْرِفُ السُّوءَ إِلَّا اللَّهُ مَا شَاءَ اللَّهُ مَا كَانَ¹⁶⁷

Zühretü'r-Riyāz Mu'addel (12) Yine yanmadan ve hırsızdan ve batmadan korkak, bu âyetleri okuya. (13)

[101a]

إِنَّ وَلِيَّ اللَّهِ لَأَذَى نَزَلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ¹⁶⁸

(2) وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَتِ

(3) وَالسَّمَاوَاتِ مَطْوِيَّاتٍ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ¹⁶⁹

İbni Seyyid 'Alī, Şerh-i Şir'a, Mu'addel (4) Laṭīfe mübāhdur, yalan ve müslimān korkutmamak şartı-la. (5) Ve illā ḥarāmdur. Ve şer'ī olan laṭīfe çok itmek, mezmūmdur. (6) Ve tenzihen menhīdür. Vesīle (7) Şer'ī olan çok laṭīfe(yi), mühābeti ve vaḳārı giderür. Ve (8) ḳubḥa ve ḥıḳıd sebep olur. Anıñ-çün dinildi-kim her şey'iñ toḥumu (9) vardır. 'Adāvetiñ toḥumu çok laṭīfe itmekdür. Ve laṭīfe, (10) ḳasāvet-i ḳalbe ve istihzā süfehaya ve zemm-i 'uḳalāya, ḡayrı günāha (11) sebebdür. Vesīle (12) Çok gülmek bilā, ḳahḳaha ḳalbi öldürür ve mehābeti giderür. (13)

[101a der kenar]

Hıḳd, ol dünyā içün bir kimse sevmemekdür. (1) Tuḥfe (2)

[101b]

Ve sebebsiz bir dürlü delīldür. Beş yirde gülmek mekrūhdur. (1) Cenāzede ve meḳābirde ve maḥzūn yanında ve ḳıra'āt-ı Ḳur'an'da ve zıkrullāhda. (2) Vesīle (3) Du'ā-ı zemzem

(4) بَعْدَ الشُّرْبِ اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي رِزْقًا وَسِعًا وَعِلْمًا

نَافِعًا وَشِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَسَقَمٍ¹⁷⁰

¹⁶⁷ Bismillāhi Mâşâallah, var olan her nimet Allah'tandır, hayırlara Allah'tan başkası sevkedemez, kötülükleri Allah'tan gayrısı savamaz.

¹⁶⁸ "Şüphesiz ki benim dostum, iyileri sahiplenen (koruyan) ve Kitabı (Kur'an'ı) indiren Allah'tır." Kuranı Kerim 7/196

¹⁶⁹ "İnkarcılar Allah'ı gerektiği gibi tanımadılar. Kıyamet günü bütün yer, Onun yetkisindedir. Gökler de Onun sağ eliyle (kudretiyle) dürülmüş (olacaktır). O, onların ortak koştuklarından yüce ve uzaktır." Kuranı Kerim 39/67

¹⁷⁰ İctikten sonra: Allah'ım senden faydalı ilim, bol rızık, her türlü dert ve hastalığa karşı şifa niyaz ediyorum.

Menāsik (5) Ebū Zeri'l-Ġaffārī faḥr-ı 'ālemden rivāyet ider: Sizlere, bedene ḥafīf (6) ve mīzāna ağır 'ameli bildireyim. 'Aḳabinde "bildür yā resūlullāh" didüm. (7) Buyurdılar: Sukūt itmek ve ḥüsn-ü ḥulḳ şāḥibi olmaḳ ve terk-i (8) mālāya'nī itmek, buyurdılar. Vesīle (9)Ḥaḳ te'ālā ḥazretleri Yūşa' 'aleyhi's-selāma vaḥy itdi: Seniñ (10) ḳavmiñden ḳırḳ biñ şāliḥ helāk iderim ve altmış biñ yaramaz (11) daḫı helāk iderim, buyurdılar. Ḥazret-i Yūşa' 'aleyhi's-selām: (12) Yā Rabbi! Altmış biñ yaramazı yaramazlığı-çün helāk idersün. (13)

[102a]

Ammā ḳırḳ biñ şāliḥīñ günāḫı nedir, didi. Ḥaḳ te'ālā buyurdi: (1) Ol şāliḥler yaramazlara, benim için bu'uz itmediler ve anlara (2) yeyecek yedürdiler ve şu içürdiler. Anıñ için şāliḥleri helāk (3) iderim, buyurdılar. Vesīle (4) Aḥşām namāzından-soñra dört rik'at evvābīñ namāzın ḳılana (5) on iki yıllık şevāb virilür ve günāḫı 'afv olunur. Melekler ḳanadı-la (6) ol kimseyi ḥıfız ve ta'zīm iderler. Ḥalebī ve Me'ālim (7) Ve öyle ve yatsunuñ sünnetlerin dört rik'at ḳılanıñ Ḥaḳ te'ālā (8) bedenini cehenneme ḥarām ider. Ḥalebī (9) Ümmetim şabāḫ namāzınıñ cemā'atle ḳılmasınıñ şevābın bilseler (10) ḫasta oldukları ḫāldede dört ayaḡ-ıla cemā'ate gelürlerdi, (11) buyurdılar. Meşāriḳ (12) Ve 'işā ve şabāḫ namāzların cemā'atle ḳılan cümle gıceyi 'ibādet (13)

[102a der kenar]

Rüviye İbni Abbās

(1) انه قال ان الملائكة لتخف

(2) بالذين يعملون بين المغرب والغتاء وهى

صلوات الاوابي

Me'ālim (3)

Ve 'işā namāzından-soñra iki rek'at nāfile ḳılmaḳ (4) bütün gıce secde itmiş gibi olur. (5) Me'ālim (6)

[102b]

Meşāriḳ (1) Ve ikinci ve 'işādan evvel olan dört rik'at sünnet-i müsteḥabbeyi (2) ḳılan peygamberimizün şefā'atına sebep olur. Benim cānım! Duḫā namāzın (3) dört ḳılan faḳırlıḳdan ḫalāşa sebebdür ve ḡafilinden (4) olmayub 'ābidlerden yazılır. Şerḫ-i Şir'a, Ḥalebī (5) Ve "amenerrasūlü" her gıce oḳumaḳ, cümle gıceyi ihyā itmiş gibi (6) olur. Ḳāḍı ve Me'ālim (7) Şubḫ-u şādıḳ (8) ya'nī dan yeri ağırıldıktan-soñra namāzın ḳılana dek, ba'zı (9) 'ulemā güneş doğana dek dünyā laḳırdısını itmek mekrūhdur.

Zirā (10) vakti mübarekdür. Zikrullāha meşgûl olmak, Qur'ân okumaktan (11) hayırlıdır. Zirā bu vakitte zikrullāh nefse gâyet-ile te'sîr ider. (12) وَلَا يَسْتَرْيَحُ مِنَ النَّوَالِ (13) لَا لَهَا مَفْتَاخُ مُحَبَّبَةِ اللَّهِ تَعَالَى وَقَرِينَهُ

[103a]

(1) وَفَرَمَتْ عَيْنُ الصِّدِّيقِ وَإِنَّهَا جَوَابُ لِنُقُصَانِهِ الْفَرَايِضَ لَكِنُّ

(2) بِاشْتِبَاطٍ وَطَيِّبُ أَنْفُسٍ لِأَبَا الْمَلَالَةِ فَإِنَّ مُصْلِحَاتٍ وَمُتَمِّمًا

فَإِنَّ أَتَمَّهَا أَكْثَرُ مِنْ نَفْعِهَا

Şir'a, Baḥs-i İşrāk (3) Hâzret-i Enes'den rivâyet olundu. Bir kimse şabâḥ namâzın cemâ- (4) 'at-ile kılsa soñra güneş bir mızrāk miqdârı çıkana dek zikrullāh (5) ile meşgûl olsa soñra iki rik'at işrāk namâzın kılsa (6) anıñ için tamâmca bir hac ve bir 'umre şevâbı kadar şevâb (7) yazılır, buyurur ve Hâzret-i İsmâ'îl 'aleyhi's-selâmuñ oğul (8) -larından bir kul azâd itmekden hayırlıdır, buyurdılar. (9) Vesîle ve Seyyid 'Alî zâde (10) Loḳmân'dan üstâdı su'al itdi: Hayvânıñ kanķı 'uzvı (11) hoşdur, didikde Loḳmân, koyunuñ dilini getürdi ve kanķı yeri (12) yaramazdur, su'al itdikde yine Loḳmân, dili ve kalbi getürdi. Hikmetinden (13)

[103b]

su'al itdi. Cevâb itdi: Zirā kişi hoş oldukça lisânı (1) ve kalbi hoş olur. Kişi yaramaz oldukça lisânı ve kalbi yaramaz (2) olur. Kalb sultândur. İşlâhı, taḥliyesi gâyet-le lâzım ve ehemdür. (3) Sâ'ir a'zâ ri'âyedür. Sultân şalâḥ-ile anlar(a) da şâlih olur (4) -lar. Sultân fesâd-ile, anlarda fâsid olurlar. Vesîle (5) Vesîle, Me'âlim (6) İmdi sevdiğim! Fırsat elde iken, 'akıl başda iken, (7) cân tende iken, ta'aşşuḳ cinânda iken öğrenüb, öğretmek (8) gerek. 'Amel-i şâlih ve 'akâyid-i şaḥîḥa ve aḥlâḳ-ı ḥamîdeye gâyet-ile (9) mübâşiret gerek. 'Ârif iseñ añla. Mev'ize (10) Ta'aşşuḳ eyle cinâna. İttibâ' eyle Qur'ân'a. (11) İmtişâl eyle sünnet-i fâhr-ı cihâna. (12) İnkiyad eyle fiḳḥ-ı Nu'mân'a. Tâ ki vuşûl bulasın rızâ-ı Raḥmân'a. (13)

[104a]

Mev'ize (1) Namâz 'akabinde du'â itmegi gâyetle devlet bilmelidür. Zirā (2) namâzdan-soñra günâhlar 'afv olur. Ol vakitte du'âlar kabûl (3) olur. Eger du'â itmezse Haḳ te'âlâ kıtında namâzı noḳşân (4) olur. ¹⁷¹ فَادْفَرِّغْتَ Ya'nî farz namâzdan kırtulduḳda (5) ancak tañrıya du'âya ve şey istemege gâyetle du'â eyle ve günâhıñ (6) için ve mü'minler için gâyetle istiğfâr ile.

¹⁷¹ "Boş kaldığında hemen başka işe koyul." Kuranı Kerim 94/7

(7) فَأَنْصَبْ وَالِي

رَبِّكَ فَارْغَبْ¹⁷²

āyet-i kerīme ile ‘amel olunduğı-çün. Vesīle (8) ve Me‘ālim def‘a işrāk Cebrā’īl ‘aleyhi’s-selāmdan su’āl (9) olundu. Bir kimse cāmi‘-i şerīfde şabāḥ namāzın kılub güneş (10) çıkana-dek otursa ne-miḳdār şevāb olur? Buyurdılar: Ḥaḳ te‘ālā baña (11) yağmur kaçrelerin ve ḳumlarıñ ve yaprakların ve daneleriñ, nefesleriñ ‘adedini (12) bildürdi. Ammā ol kimseniñ zıkrullāh meclisi berekātında ve şerīf mekān (13)

[104b]

hürmetine ne-miḳdār şevāb kendine olduğın bildürmedi. (1) Dürrü’l-Vā‘izīn, İşrāk (2) Ebā Hureyre raḍiyallāhu te‘ālā ‘anhu: Bir kimse şabāḥ namāzın (3) kılsa ve bir mızrāk boyı miḳdārı güneş çıkana dek otursa (4) soñra iki rik‘at işrāk namāzın kılsa Ḥaḳte‘ālā ol kimse (5) içün kıyāmetde cehennemden bir hicāb kılar, buyurdılar. (6) Tenbīh‘ül-Gāfilīn (7) Benim cānım! İki işrāk, dört duhā namāzı ve dört sünnet-i mü’ekkede (8) kılmak ve dört evvābīn kılmak ve dört sünneti’l-‘aşır ve ḳable’l ‘işāyı (9) dört kılmakve ba‘de’l-‘işāyı iki nāfile kılmak, mecmū’ı yigirmi dört (10) rik‘at ider. Bir kimse bunlara müdāvemmet eylese geçen altı beşāreti (11) altı fezā’ili ve müzde şāḥibi olduğdan-soñra her gün yigirmi dört (12) rik‘at, ḳazāsı yerine kıyāmetde dürülmesi Ḥaḳ te‘ālādan recā olunur. (13)

[104b der kenar]

Rūviye Ebū Ya‘lā

(1) عن النبي رضى الله مرفوعاً يقول

(2) الله تعالى انظرو صلوات عبدى فان كانت تامت

(3) كتبت وان كانت ناقضت يقول الله تعالى انظرو

(4) اهل العبدى من تطوع تمت الفريضة من التطوع

(5) لله الحمد والممتته وكذا الزكوى ت لخم

[105a]

Zīrā ḥadīs-i şerīfde öylece olmuşdur. Māḥazā bir vaḳit ḳazā (1) içün āḥiret yıllarından seksan yıl cehennemde ‘azāb olunur. (2) Āḥiretiñ bir yılı, dünyā yıllarından üç yüz altmış biñ yıldur. Ey gāfil, (3) nedür bu gāflet! Bu müzdelerden mā‘adā ḳazā edā olub ‘azābdan (4) ḥalāşa sa’y-ı belīğ eyle. Nefsiñe ve şeyṭāna ḳahr eyle. Māḥazā (5) bu zikir olunan sünen-i ma‘rūfe ile ḳazā cem‘ olsa sünen-i ma‘rūfe (6) meşğul olunur. لِقِيَامِهِمْ مَقَامٌ Halebī, Vesīle, Şerḥ-i Şir‘a min Mu‘addel (7)

¹⁷² “Yalnızca Rabb’ine yönel.” Kuranı Kerim 94/8

(8) وَالْإِشْتِقَالُ بِقِضَاءِ الْفَوَائِتِ أَهَمُّ مِنَ النَّوَافِلِ إِلَّا سُنَّتَ الْمَعْرُوقَاتِ

(9) وَصَلْوَةُ الضُّحَىٰ فَإِنَّا تَصَلَّىٰ بِنِيَّةِ النَّقْلِ مَعَ تَسْمِيَّتِهِ وَاسْمِهَا وَغَيْرِهَا

تَصَلَّىٰ بِنِيَّةِ الْقِضَاءِ

Üstâzlara ta'zîm ve temellük ideler. Zîrâ bir harfe de (10) olursa. Şâkirdler kul gibidür ve hizmetinde haz ideler. Zîrâ (11) hizmet idenler hizmet olunur ve her yirde rızâsın gözedeler. Söz (12) ile iş ile hâtırına deymeyeler ve i'tirâz itmeyeler ve dögse ve kaçışa (13)

[105a der kenar]

Sâ', biñ kırk dirhemdür. (1) Vesîle (2)

Bir sâ' şu ile gusul olunur. Yarım (3) sâ' şu ile abdest alınur. Vesîle (4)

Artuğı harâmdur ve isrâfdur. Meger kim (5) 'özürî ola. (6)

[105b]

naşîhat bileler, incinmeyeler. Ve tarîk-i te'allümde işâretin kabûl ideler. (1) Ve kendü Rabb'ilerini terk ideler. Zîrâ mürşidiñ haţâsı kişiye kendü (2) şevâbından yegdür, dimişler. Ta'zîm-i üstâz tafşîli kemâl-ile Minhâc'da (3) Eyyühe'l-Veled'de ve Şerh-i Birgüvî'de beyân olundu. Şerh-i Şir'a (4) Bahs-i Uđhiyye (5) Uđhiyye kurbânında evlâ ve efdal ve sünnet olan budur: Koç ola (6) ve dağı beyâzlı ve qaralı, alaca ola. Dağı büyük boynuzlu (7) ola. Dağı eli ayağı şağ ola. Dağı semiz ola. Dağı büyük (8) ola. Dağı dilber ola. Dağı gözi büyük ola, siyâha bağa (9) dağı siyâha yiye. Dağı siyâha yeriye. Şerh-i Şir'a (10) Bayramda birkaç şey sünnet-i müsteħabbedür. Namâzdan evvel fitre (11) virmek. Dağı gusul itmek. Dağı hoş koğu ile koçulanmak. (12) Dağı misvâk, dağı yeñi yayқанmış esvâb geymek. Dağı Ramazân'da (13)

[106a]

namâzdan evvel hurma ile ya şu ile iftâr itmek. Uđhiyye (1) de soñra iftâr. Dağı tezce muşallâya gitmek dağı yabana (2) gitmek dağı şevâbı ve şâhidleri çoğaltmak için gitdiği yoluñ (3) gayrısından gelmek. Cevherü'n-Nîrân ve Şerh-i Şir'a (4) Kurbân şâhibine efdal-i müsteħab olan birkaç şeydür. Biri (5) kurbânı hayırlı mâldan itmek. Dağı efdal vakitte zebh itmek. (6) Evvel vakt ise bayram namâzından-soñra ya bayram günidür. (7) Dağı vasaţ-ı hâl için ise taşadduğı terk itmekdür. Dağı (8) atılan şeyini ve qarınını bir çukura gömmekdür. Tâ ki kelb yemeye. (9) Dağı sürür ile itmek. Dağı koyun yanında olmayub tenhâ yerde (10) bıçağın çakmağa keskin itmek. Dağı tokuz günde bedeninden (11) kıl ve tırnak kesmeye. Dağı mülâyimce boğazlamak.

Dağı kıbleye (12) döndürmek ve cefâ ile döndürmeye. Dağı tebrîd(d)en evvel soymaya. (13)

[106b]

Zîrâ eziyyet çeker. Dağı iftârı cigerinden eyleye. Dağı du‘âsın (1) okumağdır. Kendi eli-le ya ğayrıñ yardımı-la boğazlamağdır. Dağı (2) aĝniyâdan ise anı üç bölük eyleye. Bir bölüğün fuķarâya taşadduķ (3) eyleye. Bir bölüğün aĝniyâya hediye itmek. İptidâ kaťresi-le kendi (4) ve cümle ‘ayâli maĝfiret olur. Ve ol koyun yetmiş kat olub (5) terâzuya koyulacağdır. Şirâť köprisiniñ üzerine ibtidâsı (6) binilür. Ğayrıları maĝşerde yedek çekileceğdür.

اللَّهُ الْحَمْدُ وَأَشْكُرُ (7)

عَلَى النَّعْمَاءِ بِإِلَانِيَّاهِ¹⁷³

Şerĥ-i Şir‘a ve İbni Melek, Mu‘addil. Du‘â-ı (8) Uđĥiyye. “Bismillâhi Allâhu ekber” deyüb boğazladığdan-soñra bu (9) du‘âyı okuya.

اللَّهُمَّ هَذَا مِنْكَ وَلَكَ إِنَّ صَلَوَاتِي وَنُسُكِي وَمَحَبَّاتِي (10)

وَمَمْلَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ¹⁷⁴ (11)

اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ هَذَا مِنِّي كَمَا تَقَبَّلْتَ¹⁷⁵

İbni Melek, Şerĥ-i Şir‘a (12)

Muşallâ giderken uđĥiyyede ittifaķ-ıla tekbîri cehr-ile ider. (13)

[107a]

Ğayrı bayramda tekbîri cehr-ile itmesi ihtilâfidür. Ammâ ‘âlim ve ‘âmil (1) olur ise cehr-ile itmesi hayırlıdır, iķâz-ı ‘avâm için. (2) ‘Avâm ihfâ ile itmesi hayırlıdır; riyyâdan ba‘id, ĥulûşa karîb (3) olduğı-çün. Velâkin Dürer‘de Zeylâ‘î‘de naķil ider. Ebû Ca‘fer buyurur: (4) ‘Avâmuñ hayrata raĝbetleri olmaduğı-çün tekbîri cehr-ile itmekden (5) men‘ itmek lâyıķ degildir. Tekbîri muşallâya dek itmek, eşaĥ namâzı kıla (6) -na dek itmek, eşâ‘ir-i İslâm‘dan olduğı-çün. Cevher, Dürer (7) Uđĥiyyede ‘arefe günüñ şabâĥ namâzından, beşinci günüñ ikindi (8) -si-le yigirmi üç vaķitte, farz ‘aķabinde birer kerre ta‘lîm üzere (9) tekbîr itmek, her birine sünnet, bir rivâyetde vâcibdür. Er, ‘avrat (10) muķîm, müsâfir, muķtedî, münferid, ĥasta, saĝ. Bunlarıñ cümlesine (11) lâzımdır. Fetvâ böylecedür. İllâ sünnet ve vitir ve bayram namâzında (12) tekbîr itmek yoķdur. İder ise mekrûhdür. Sünnet niyyeti-le iderse (13)

¹⁷³ Sonsuz nimetler için Allah‘a şükür ve hamd olsun.

¹⁷⁴ Ey Rabbim bu senden ve yine sanadır. Namazım, kulluğum, kurbanım, ölümüm ve dirimim eşi benzeri olmayan âlemlerin Rabbi Allah içindir. Ben bununla emrolundum ve teslim olanlardanım.

¹⁷⁵ Allah‘ım (peygamberim Muhammed ile İbrahim‘in kurbanlarını) kabul ettiğın gibi kabul et.

[107b]

mübtedi' olur. Ammā cum'a namāzında tekbīr lāzımdur. Cevher, Dürer (1) Uđhiyye kurbānında toköz şey bulunursa cā'iz ise de lāyık (2) degildir, sünneten muhālif olduğı-çün. ensā, 'umyā, 'arcā, avra' (3) acfā, muķābele, müdābere, Őerķā. Ya'nī diŐsiz ve kōr ve tobal (4) ve gözi ŐaŐ ve aruķ ve kulaķ öni kesük ve kulaķ (5) āhiri kesük ve kulaķ yaruķ ve kulaķ delikli olmak. (6) Őerĥ-i Őir'a 'Aliyyi'l-Kārī, MiŐkāt Őerĥinde bir ĥadīs (7) naķil ider: Bir adamuñ, bir adam bi-ġayrı ĥaķķin 'ırzın yıķsa veyā yıķdırsa (8) kendi vālidesi-le otuz altı kerre zinā itmekden günāhı (9) ziyādedür, buyurmuşlar. Ĥazret-i Rabbi'l-ālemīn cümlemüzi ecel (10) gelmezden ĥıfzı ĥimāye eyleye. Āmīn. Őifā'ül-Kulüb (11) Günāh iŐleyen yāĥūd günāh yerine giden yāĥūd oturan (12) on belā kendine olacaķdur. Biri, Rabb'isi ġaķab ider. (13)

[108a]

İkinci, Őeytānı sevindürür. Üçüncü, cennet uzak olur. Dördüncü (1) cehennem yakın olur. BeŐinci, nefesine dünyāda ve āĥiretde eziyyet (2) ider. Altıncı, nefisini murdār ider. Yedinci, kendini ĥıfız iden (3) meleklerle eziyyet ider. Sekizinci, Ĥazret-i faĥr-ı 'ālemi ķabr-i Őerīfinde (4) maĥzūn ider. Toközuncü, yirleri ve gökleri fıŐķına Őāhid (5) ider. Onuncü, ĥalkā ĥıyānet itmiş olur. Zīrā günāh, belānıñ inmesine (6) ve ni'met ķalkmasına sebep olur. Tenbīhü'l-Gāfilīn (7) ve Őifā'ül-Kulüb (8) Bir adam ĥazreti, sünnet ile 'amel eylese dört devlete nā'il olur. (9) Evveli, eyüler ķalbinde sevilür. İkinci, fāŐıklar ķalbinde heybetlü (10) olur. Üçüncü, rızķı bol olur. Dördüncü, dīninde mu'temed olur. (11) Őifā'ü'l-Kulüb (12) Maĥbūblardan bir devletli, ehli 'ayālinüñ rızķında tefekkür itdikde (13)

[108b]

Ĥaķ te'ālā kendine "bir yalķın taŐa 'asānı vur" deyü emir (1) itdi. İki kerre taŐa urdı. Üçüncide taŐ yarıldı. İçinden (2) zerre miķdārı ķurt çıķdı. Aġzından bir zerre miķdārı (3) ta'amı var. Ĥaķ te'ālā maĥbūba ķuvvet virüb kelāmın iŐitdi. Dir ki: (4) سُبْحَانَ مَنْ
(5) يَرَانِي وَيَسْمَعُ كَلَامِي وَيَعْرِفُ مَكَانِي وَيَذْكُرُنِي
وَلَا يَنْسَانِي¹⁷⁶

Kezā fī Tefsīrū'l-Kebīr, Vesīle ve'l- KāŐif (6) Peyġamberimiz 'aleyhi'Ő-Őalātu ve's-selām: Dünyā gözden üç şeyi (7) severdüm. Evvelki, ĥoŐ koķı. İkinci, ĥelāl ĥātūnlar. Üçüncü, (8) gözümüñ sürürü ve nūrı olan namāz dünyāda olduđı-çün. (9) Su'al def olundu. Üçini severim didikde Cibrīl-i Emīn (10) 'aleyhi's-selām nāzil oldu. "Ĥaķ te'ālā

¹⁷⁶ Subhandır, görüp gözeten, sözüümüzi iŐiten, mekanı bilen, rızķı veren ve unutmayan.

ḥabībīn tebsīr (11) için bende üç şeyi severim” buyurdılar ve Cebrā’il “ben üç (12) şeyi severim” didi ve cihār-ı yār-ı güzīn -rıḍvānullāhi te’ālā ’aleyhim (13)

[109a]

ecma¹⁷⁷- bizler daḥı üçer şey severiz, buyurdılar. Yigirmi bir (1) mes’ele oldu. Anları bilüb tamāmınca ‘amel iden devleti buldı, (2) bi’avnihi te’ālā. Ḥaḳ te’ālā sevdüğü üçden evveli, şart-ıla tevbe (3) iden taze. İkinci, korkucu kalb. Üçüncü, Ḥaḳ te’ālāyı tamām-ile (4) zikir iden dil. Cebrā’il-i Emīn sevdüğü üçden evveli, müstağfiriñ (5) istiğfarı. İkinci, muḫtar olana yetişmek. Üçüncü, ḥacet (6) şāhibine yardım etmek. Ḥazret-i şiddīk-u ekberüñ sevdüğü üçden (7) evveli, faḫr-ı ‘ālemüñ cemāl-i kemālīne nazar etmek. İkinci, ehli olanlara (8) infāk. Üçüncü, meclīs-i şerīfe eylenmek. Ḥazret-i ‘Ömer’üñ sevdüğü (9) üçden evveli, emr-i ma’rūf. İkinci, nehy-i münker. Üçüncü, kaḫāya rızā. (10) Ḥazret-i ‘Osmān -zi’n-nūreyn- sevdüğü üçden evveli, (11) şuleḫāya ta’am yedirmek. İkinci, gice bañca farz ve vācib (12) ve süneni ve müsteḫibba-ıla ve fesād ve ḫarām, mekrūhdan ḫalāşına (13)

[109b]

namāz kılmak. Üçüncü, otuz üç yeriñ ğayrısında selāmu şāyi’ (1) etmek. Ḥazret-i ‘Alī -murtaḫānuñ- sevdüğü üç şeyden biri, kāfir (2) ile cenk etmek. İkinci, yaz gününde oruç tutmak. Üçüncü, (3) müsāfire ta’zīm etmek. Şifā’ü’l-Ḳulüb (4) Otuz üç yerde selām vermek mekrūhdur. Biri, ḫaḫīb (5) minberde ayak başdıḫda. Biri, Ḳur’an okuyana. Biri, diñleyene. (6) Biri, fıḫh naḫil idene. Biri, ḫadīs-i şerīf naḫil idene. (7) Biri, sünnet üzere iḫāmet olunurken. Biri, dilenciye. Biri (8) üstāza. Biri da’vā ile ḫādıya vardıḫda. Biri fā’ide (9) -siz söz söyleyene. Biri, ḫalkı hicv ya’nī zem idene. Biri (10) sevenlere. Biri nerd, biri sanḫırāç oynayana. Biri yalancıya. (11) Biri, adam güldürücüye. Biri, zındıḫa ya’nī umūr-ı āḫireti (12) terk idene. İnkār idene. Biri, mülḫide ya’nī ḫaḫdan (13)

[110a]

bāḫıla meyl idene. Biri mübtedi’e. Biri çıplak kimseye. Biri (1) ḫalka sögmegi ‘adet idene. Biri māziḫa ya’nī şer’e muḫlīf (2) şaḫa idene. Biri ayak çeşmesinde olana. Biri kāfire meger ğāyet (3) lāzım ola. Biri taḫānni idene. Biri namāz kıllana. Bir iş ile (4) meşḫül olana. Biri dükkānında iken ya ğayrı yerde iken selām (5) baḫmayana. Biri yolda perdesiz etmek yeyene. Biri kuşcuya. (6) Biri Ḥamzanāme ve Seyyidnāme misilli şeyler okuyana. Biri daḫı (7) kaşden yol üzere taze seyr etmek için oturanlara. Bunlarıñ (8) cümlesine selām vermek on bir kitābda mekrūhdur. Şifā’ül-Ḳulüb (9)

¹⁷⁷ Allahu tealanın rızası onlar üzerine olsun.

Ḍahḥāk ḥazretleri buyurur: Cennet ḳapusu üstüne üç saṭır (10) yazılmışdır. Evvelki saṭır “Lā ilahe illallāh Muḥammedun resūlullāh”¹⁷⁸ (11) İkinci saṭır ¹⁷⁹ أُمَّةٌ مُدْنِيَّةٌ وَرَبُّ ¹⁸⁰ وَعَدْنَا غُفُورٌ Üçüncü saṭır ¹⁸⁰ مَا عَمَلْنَا رِيحًا مَا قَدِمْنَا حَسْرَةً مَا خَلَقْنَا Mecmu‘-ı Mu‘addel (13)

[110b]

‘Arş gölgesinde yedi kimse zevḳ idecekdür. Biri, ḥulū (1) -ş-ile istemeyen şālih muḥtāca şadaḳa virendür. Şeyṭān (2) ol vaḳitde güyā hemān bıçaḳla iki ider. Bir (bir) pāremi yerlere (3) ve bir pāremi cehenneme atmış ḳadar elem (çekmiş) çekerim, didi. (4) Faḥr-ı ‘ālem ‘aleyhi’ş-şalātu ve’s-selām: Niçün yā merdūd, buyurdılar. (5) Cevāb itdi-ki: Zīrā şadaḳada altı devlet vardur. Evveli, (6) mālına bereket. İkinci, belānıñ def’ine sebep olur. Üçüncü, (7) du‘āsı ḳabül olur. Dördüncü, Rabb’isi anı cümle ḥalka sevindürür. (8) Beşinci, ḳıyāmet gününde mīzānı pek ağır gelür. Altıncı (9) şadaḳayı, cehennemi ile kendi arasında perde ider. Şifā’ül (10) -Ḳulüb ve Ezkār’da daḥı şadaḳa istemeyen şālih muḥtāca (11) vardıḳda beş du‘ā ider. Az idim, çoḡaltduñ. Küçük idüm (12) büyütüñ. Fānī idüm, bākī itdüñ. Şimdiye dek sen beni ḥıfız (13)

[111a]

İderdiñ. Şimden-soñra ben seni ḥıfız iderim. Ben sende iken (1) düşmānıñ çok idi. Şimdi dostların çoḡaldı. (2) Şifā’ül-Ḳulüb Rivāyet olunur ki peyḡamberimiz ‘aleyhi’ş (3) -şalātu ve’s-selām, bir kişi ile muşāḥibet iderken Ḥaḳ (4) Te‘ālā kendine vaḥy itdi: Bir kişiniñ ‘ömrinde bir sâ‘at (5) ḳaldı ve bu sâ‘at ikindiden soñra idi. Ol aşḥāb bu vaḥyi (6) ḥaber virdikde ol kişi lā-‘ilāç ḳalub: Yā resūlullāh! ‘Ameliñ (7) ḥayırlısını baña bildir. Ol ‘amel ile bu sâ‘at meşḡül olayım, (8) didi. Faḥr-ı ‘ālem: ‘İlim ile meşḡül ol, buyurdılar. Ol daḥı (9) ‘ilme başladı. Aḥşām olmazdan fevt oldı. Rāvi der ki: (10) ‘İlimden ḡayrı ‘ibādet efḍal yoḡdur. Olsa anıñ ile emir (11) iderdiler. Velākin ‘ilimden efḍal ‘ibādet yoḡdur. Anıñ için (12) ‘ilim ile buyurdılar. Ey ḡāfil! Sen daḥı efḍal-i ‘ibādet olan (13)

[111b]

‘ilim ile meşḡül ol. İki cihānda sa‘id ve sulṭān olmaḡa (1) sebebdür. Kezā fī Şeyḥ-zāde, Vesīle (2) Ḥadīş-i şerīfde, bir kimse taḥşil-i ‘ilim için ayakların (3) tozlasa Ḥaḳ te‘ālā gevdesin cehenneme ḥarām ider ve iki (4) melek anıñ-çün istiḡfār ider. Taḥşilde iken

¹⁷⁸ Allah’tan başka ilah yoktur. Muhammed onun resulüdür.

¹⁷⁹ Günahkar ümmet, bağışlayıcı Rab

¹⁸⁰ Bulmadık.

ölürse (5) şehīd olur. Mezārı cennet bahçelerinden bir bahçe olur. (6) Gözi bakdığı kadar mezārı bol olur. Mezār koñşuların, (7) altmış sağından ve altmış şolından ve altmış önünden (8) ve altmış ardından ol t̄alib-i ‘ilmiñ hürmetine münevver olurlar. (9) Ey dostum, işit! Bekçe iz‘ān ve im‘ān ile tahşil-i ‘ilimden (10) zinhār ğaflet olunmaya. Kezā fī Şeyh-zāde, Vesīle (11) Günāh āşikāre olmasının sebebi altıdır. Evvelki, hayā kulūbdan (12) kalkdı. Sebebi kulūbdan havfullāh kalkdı. Anıñ sebebi fısıq (13)

[112a]

çoğaldı. Anıñ sebebi cehil çoğaldı. Anıñ sebebi ekşer-i ‘ulemā (1) dünyayı, dīniyye meyl ve vuşul için aĝniyā ve kibār, ‘ümerā (2) kulūbına maħbūb ve mevdūd olalım, hacca gidelim, didiler. (3) Taṭalım, dünyāda zevkler idelüm. Müfriṭ ve şakīl dimesünler. (4) Bu mülāhazāt-ı bāṭıla ile emr-i ma‘rūf ve nehy-i ‘ani’l-münkeri terk (5) idüb izhār-ı ğazab itmeden kaldılar. Ne‘üzü billāhī te‘ālā min şerri (6) nefsi ve min ‘ulemāyi’s-sū’. Şifā’ü’l-Ḳulūb (7) Halk maħşerde ‘azāb ve hisāb ve dar içinde elli biñ yıl (8) duracaklardır. İllā yedi kimse ‘arş gölgesinde zevk u (9) şefā ideceklerdür. Biri imām-ı ‘ādil ya’nī haq ile hüküm ve emir (10) idenler. Biri daħı genç şālihlerdür. Biri daħı kalbi mescidde (11) baĝlı olanlardır. Biri daħı Haq rızası-çün şālihler birbirine muħabbet (12) itmek, cem‘ olduğda ve ayrıldıkda. Biri daħı muħabbeten ğāyet-ile dilber (13)

[112b]

hātūn ve cemāl şāhibi, zināya da‘vet ide. Ol kimse: “Ben Allahu (1) ‘azīmü’ş-şāndan korkarem” deyendür. Biri daħı gizlice, istemeyen (2) şālih muhtāca şadaka virendür. Biri daħı tenhāsında Haq (3) te‘ālāyı zikr idüb aĝlayandır. Meşāriḳ Hisābsız şalavāt budur: (4)

(5) اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَدَدَ مَا أَحَاطَ

بِهِ عِلْمُكَ وَجَزَى بِهِ قَلْمُكَ¹⁸¹

Mefhūmü’l-Cezūlī (6) Bir kimse bu şalavāt-ı şerīfi bir kerre okusa Muhammedü’l-Cezūlī’nün (7) Delā’il-’l-Ḥayrāt’ında ve Şevāriḳı’l-Envār kitābında olan şalavātları (8) okumuş gibi olur. Velākin “üç kerre okuya” didi. Şalavāt (9) budur:

(10) اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَأَدَمَ وَنُوحَ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى

(11) وَعِيسَى وَمَائِينَ هُمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ صَلَّوْا ث اللهُ

وَسَلَامُهُ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ¹⁸²

¹⁸¹Allah’ım, kalemin cari olduğu ve ilmin ihata erdiği kadar Efendimiz Muhammed Mustafa’ya ve alīne rahmet eyle, salat eyle.

¹⁸² Allah’ım. Hz.Muhammed’e, Hz.Adem, Hz.Nuh, Hz.İbrahim, Hz.İsa ve bunların arasında gelip geçmiş bütün peygamberlere rahmet ihsan eyle.

Delā'ilü'l-Ḥayrāt fî Evvelü'l- Ḥizbü's- (12) şâliḡ. Du'ā-ı 'Aşr-ı Zilhicce (13)

[113a]

(1) اللَّهُمَّ اجْعَلْ أَوْسَعَ رِزْقِكَ عَلَيَّ عِنْدَ كِبَرِ سِنِّي وَأَنْقِطَاعِ
عُمْرِي

Ḥizb-i A'zam 'Alī El-Ḳārī (2) Şâliḡ kime dirler? Ḥaḡ te'ālāniñ kemāl-ile ḡaḡḡını edā idüb (3) ve ḡaḡıñ ḡaḡḡını ri'āyet idene dirler. Vesīle (4) Bir rivāyetde şâliḡ, 'ömrün, Ḥaḡ te'ālāniñ tātına şarf idüb (5) mālını Ḥaḡ rızāsı-çün bezl idene dirler. Vesīle(6) Bir rivāyetde şâliḡ, vācib olan 'ilmi taḡşīlden-soñra ḡulūş-ıla (7) 'ibādete meşḡül olana dirler. 'Ālim kime dirler? Vācib 'ilmi (8) kemāl-ile edādan-soñra 'ilim ile meşḡül olana dirler. (9) Vesīle (10) Bir kimse bu şalavāt-ı şerīfeyi yetmiş kerre oḡusa faḡr-ı 'ālemi (11) 'aleyhi's-şalātu ve's-selāmu vāḡı'asında bi'avnihi te'ālā göre (12) -cekdür. Şalavāt budur: (13)

[113b]

(1) اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى رُوحِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ فِي الْأَرْوَاحِ وَعَلَى جَسَدِهِ
فِي الْأَجْسَادِ وَعَلَى قَبْرِهِ فِي الْقُبُورِ وَعَلَى اللَّهِ وَسَلِّمْ¹⁸³

Temmet (2) Delā'ilü'l- Ḥayrāt fi'l-Ḥizbü's-şâliḡ ve Ḥizbü'l-A'zam 'Ali El-Ḳārī (3)

(4) فَادِّارِ اِدَانِ يَرَى جَمَالَ النَّبِيِّ فَلْيُكْثِرْ مِنَ الصَّلَاةِ عَلَيْهِ وَلْيَقْرَأْ

(5) هَذَا الدُّعَاءَ اللَّهُمَّ رَبِّ الْبَلَدِ الْحَرَامِ وَاشْهَرِ الْحَرَامِ وَالْحَلَّ فِي

(6) الْحَرَمِ وَالرُّكْنَ وَالْمَقَامِ اقْرَأْ عَلَى رُوحِ مُحَمَّدٍ مِّنَ السَّلَامِ

Şir'a ma' rivāyetü'l-Ḥasanu'l-Başrī ve fî ru'yete 'aleyhi's-selām (7) Ḥaḡıñ ziyādesi-le zāhid, ḡabirini çoḡ zikir idüb unutmıyandır. (8) Daḡı cümle eczāsınıñ çürümesin unutmıyandır. Daḡı zīynet-i (9) fāniyenüñ üzerine āḡiret zeynetlerin ve ni'metlerin taḡdīm (10) iḡtiyār idendür. Daḡı yarınki ḡünü kendi ḡünlerinden šutmıyandır. (11) Daḡı nefsinin mevtālardan 'ad idendür. Ḥaḡ te'ālādan kemāl-ile ḡavf (12) itdüḡi-çün ve şiddet raḡabeti-çün. (13)

[114a]

Vesīle (1) Fuḡarā eḡer faḡrından rāzī olub şabır iderse aḡniyādan beş (2) yüz yıl evvel cennete girer. Fuḡarā faḡrına şabr iderse, ammā rızāsı (3) olmasa, aḡniyādan kırḡ yıl evvel cennete girer. Ammā şabırsız fuḡaralık, (4) ḡorlık ve rezāletdür. Nitekim ḡnā ve devlet, şükür ile fażīletdür. (5) Şükürsüz, ḡorlık ve rezāletdür. Bu faḡirler faḡrına şabır itseler (6) ve faḡrı-çün Rabbisinden şevāb umsa fuḡarālara aḡniyādan ziyāde (7)

¹⁸³ Allah'ım. Ruhlar içinde sevgili peygamberimiz Hz. Muhammed'in ruhuna, cesedler içinde Hz. Muhammed'in cesedine, kabirler içinde Hz. Muhammed'in kabrine salatu selam eyle.

üç haşlet virecektür. Evvelki haşlet, cennetdür. Kızıl yâküt-dan (8) serây-lar vardır. Yüksekliği beş yüz yıllık yoldur. Aña kimse girmez ,(9) illâ fakırını ve fakır şehîd ve mü'min fakır girer. İkinci haşlet, (10) fuķarâ aġniyâdan beş yüz yıl evvel cennete girer. Üçüncü haşlet, (11) fakır hülüş-ıla
(12) سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ¹⁸⁴
dise ġanî daġı hülüş-ıla böylece dise bu zikir ile on biñ dirhem (13)

[114b]

gümüş şadaķa virse fuķarânıñ şebîhi şevâbına nâ'il olmaz. (1) Cümle 'ibâdeti böylecedür. Ey fakır, işit! Yoġsa şaġır mısın? (2) Vesîle (3)
(4) قَالَ فِي الْأَحْيَاءِ مَنْ عَكَفَتْ نَفْسُهُ مَا بَيْنَ الْمَخْرَبِ وَالْعَسَاءِ فِي
(5) مَسْجِدِ جَمَاعَتِهِ لَمْ يَتَكَلَّمْ إِلَّا بِصَلَاتٍ أَوْ قُرْآنٍ كَانَ حَقًّا عَلَى
(6) اللَّهِ تَعَالَى أَنْ يَبْنِي لَهُ قَصْرَيْنِ فِي الْجَنَّةِ مَسِيرَةَ كُلِّ قَصْرِ مِنْهُمَا
مِائَةَ عَامٍ وَيَعْرُشُ بَيْنَهُمَا غَرَّاسًا لَوْ طَافَهُ أَهْلَ الدُّنْيَا لَوَسَعَهُمْ إِنَّتَ هِيَ
temmet. (7) Şerġ-i Şir'a (8) Benim rûġum. 'Aķılı, nefsini muġâsebeye çeker. Ĥaķ te'âlâ yoluna ķor. (9) Ve ölümden-soñra olan vaķt için, rızâ-ı Ĥaķ için hülüş-ıla (10) 'amel ider. Aġmaķ kimse, nefesine ve hevâsına tâbi' olur. Ĥaķ te'âlâdan(11) cennet umar. 'Amelsiz cennet ummaķ ġünâhlardan bir dürlü ġünâhdur. (12) İmdi ķalbiñi uyandır. Emeliñi ķaşır eyle. Şabâġa daġıl olduķda (13)

[114b der kenar]

(1) وَيَنْبَغِي أَنْ يَصَلِّيَ صَلَاةَ بَيْتِ الْجَنَّةِ
(2) بَعْدَ الصَّلَاةِ الْاَوَّلِيَّةِ عَشْرِينَ
(3) رَكَعَاتٍ فِيهَا فَضِيلَتُهُ عَظِيمَةٌ
Ĥadı-zâde (4)

[115a]

aġşama irişmege ġüccetim yokdur di. Aġşama girdikde (1) şabâġa yetişmege ġüccetim yokdur di. Ölümden evvel taķvâ (2) ile, marâzından evvel zaġîre eyle. İş gelmeden evvel, zühde taķvâ (3) eyle. Zîrâ derdimend! Yarın adın nedir, bilmezsin. Emrâz-ı ķalb, ġünâġ (4) sebab-ile emrâz-ı bedenden çokdur. Sû-u ġâtimeye sebebdür. 'Ameliñ (5) ya derecesini helâke sebebdür. Emrâz-ı ķalbiñ keşretine sebab üçdür: (6) Evvelki marâz, ķalbiñe aġlâķ-ı zemîmedür. Şâġibiñiñ ma'lûmı olmaz (7) ve ma'lûm olsa her birine ġidermesi müyesser olmaz. İkinci (8) sebab-i marâz, ķalbiñ geķen üç

¹⁸⁴ Allah bütün noksan sıfatlardan münezzehtir, bütün hamdler ona mahsustur. Allah'tan başka ilah yoktur, Allah en büyüktür. Azamet sahibi Yüce Allah'tan başkasında güç kuvvet ve kudret yoktur.

belâsı müşâhede olunmaz, tâ ki havf (9) idüb izâlesine sa'y ide. Müşâhede olunmadığı-çün 'afv (10) -ullâhu te'âlâya i'timâd ider. Mağrūr olur. Ammâ emrâz-ı bedeniñ 'âkıbeti (11) ve cemî'i beden ile müşâhede olunur. İzâlesine melhem eyle. Sa'y ve ihtimâm (12) ider. Üçüncü, hekimler bulunmadığı-çün emrâz-ı kalbe hekim-i şâlih, 'ulemâdur. (13)

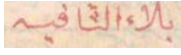
[115a der kenar]

Yâ helâk, zât-ı 'amel ya derece-i 'amel, mağlûb (1) riyâya, süm'a helâk derece ne'uzu billahî te'âlâ (2)

Selb-i imân, muhız riyâ ile ya gâlib riyâ (3) ya müsâfiri riyâ ya selb-i imân ve zât-ı 'amel olur. (4) Ne'uzu billahî te'âlâ (5)

115b ve 116a yok.

[116b]

Berâber oldukları velâkin mürted katil olunur. Mağall-i mehârebe olduğu-çün (1) mürtedde katil olunmaz. Mağall-i mehârebe [olmadığı-çün ve'l-hâşılı sebebi katilde (1) Müttehid (2)] olmadığı-çün 'avratlar irtidâd-ile (2) olunmazlar. İbni Melek (3) Fağr-ı 'âlem 'aleyhi's-şalâtu ve's-selâma bir muhşine hâtün (4) gelüb zinâsın ikrâr itmek-ile recm itdiler. (5) İbni Melek (6) Kişiniñ kalbi dört şeyden paşlanır. Biri, ta'am tokluğundan. (7) Biri, şöhet-i zâlimden. Biri, geçen günâhların unutmakdan. Biri (8) dağı arzûsını uzatmakdan. Ve dağı kalb dört şeyden (9) nûrlanur. Ta'am açlığundan, şâlihler ile muşâhibet itmekden, (10) günâhın hâtırına getürmekden ve arzûsın kışa itmekden. (11) Ve dağı kalb incinmesi ve şâfi olması altı şeyden olur. (12) Ölümü ve mezârı hâtırına getürmekden ve 'ibâdet şevâbını (13)

[117a]

ve günâh 'itâbını hâtırına getürmekden ve âhiret kasâvetin (1) ve âhiret korkusın hâtırına getürmekden kalb incelenür (2) ve şâfi olur. Mükâşefe (3) Ey dînde qarındaşım, tariqatde yoldaşım! Kişi mağcüb-ı Hudâ olmaz, (4) illâ 'amel-i şâlih ile olur. 'Amel-i şâlih olmaz, illâ haşyetillâh ile (5) olur. Haşyetillâh olmaz, illâ 'ilimle olur.

لِقَوْلِهِ تَعَالَى إِنَّمَا

يَحْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ¹⁸⁵

buyurdılar: “İnnemā” kelimesinden mefhūm (7) oldu ki: Hıvı, ma‘a‘t-ta‘zīm, muḥabbet, ma‘al-iclāl ve ḥaṣyetillāh. (8) ‘Ulemāya bu beş şeyden cāhil maḥrūmdur. Ve yine mefhūm oldu ki: (9) ‘İlimle ‘amel itmeyen ‘indallāh, ‘ālim degildir.

وَالِدِاقَالَ الْفُقَهَاءُ (10)

رَجِمَ هُمُ اللَّهُ تَعَالَى مَنْ لَمْ يَعْمَلْ بِمُقْتَضَى عِلْمِهِ لَمْ يَكُنْ عَالِمًا¹⁸⁶ (11)

Kezā fī Şeyḫzāde, Vesīle ve Risāle-i (12) İsmā‘il Efendi -‘aleyhi rahmetü’l-Bārī¹⁸⁷- (13)

[117b]

Riyādan katı ihtirāz eyle. Qabirde ilana tebdīl olur. Buḥul, (1) ‘akrebe tebdīl olur. Eger riyā ile şadaqa ve ḥayrāt eyleseñ (2) güyā ki ‘akrebi ilana yedirmiş olursın. İlanuñ saña (3) ‘azābda kuvvetin arturduñ. Ey ğāfil! Bunuñ ‘alāmeti farz (4) olanı terk itmeñ ve nāfileyi işlemeñdür. Mişkāt, mecmu‘a (5) Üç barmağını yalamakda, yerden ve sofrādan ufağ etmeleri (6) kaldırmak, sekiz fā‘ide vardır. İsrāfdan ihtirāz. Daḥı kibirden (7) ihtirāz. Daḥı riyādan ihtirāz. Daḥı ihtimāl vuşul-ı bereket cā‘iz ki (8) bereket anlarda ola, ma‘külde olmaya. Daḥı seyyidi‘l-mürselīn (9) -‘aleyhi‘ş-şalātu ve‘s-selām- iktidāyı. Daḥı emrine imtişāl. Daḥı (10) ni‘meti bağlamak. Daḥı ziyāde cem‘ itmekdür. (11) Vesīle (12) ḥamdi bi-nihāye ol zāt-ı pāke olsun ki faḥr-ı ‘ālem ‘aleyhi‘ş-şalātu (13)

[117b der kenar]

Evvel orta, soñra şehādet (1) soñra ibhām (2)

[118a]

ve‘s-selām ḥürmetine ümem-i sâbıkanuñ meşrū‘ olan emirlerinden (1) ya‘nī çetin aḥkām ve emirlerinden cümlemüzi ḥalāş itdi ve cümle (2) -müz yesīr ve kolay ḥüküm ve emir ile emir itdi. Meşelā (3) şerī‘atlarından tevbeleri nedāmet ve istiğfār ile kabül olmamak, (4) katl-ı nefis itmedikçe. Daḥı günāh ‘uzvı kat‘ olunurdu. (5) Daḥı ḥaṭāen ya kaçden katl itse diyyet almak, kışāş olurdu. (6) Daḥı murdār olan mevzı‘ı, deri olsun eşvāb olsun yayka (7) -mağ-ıla pak olmamak, kesüb etmedikçe. Daḥı ḡanīmet mālī ḥelāl (8) olmamak idi. Daḥı elli vaḫt namāz gice ve gündüz farz (9) idi. Daḥı namāz mescidiñ ḡayrısında cā‘iz degildi. Daḥı (10) dört guruşuñ biri zekāt virmek farz idi.

¹⁸⁵ Allah kelamında der ki: “Allah'a ancak bilgili kulları saygı duyar.” Kuranı Kerim 35/28

¹⁸⁶ Fukaha der ki (Allah onlara rahmet eyleye) : İlimle amel etmeyen hakiki alim değildir.

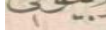
¹⁸⁷ Allah'ın rahmeti üzerine olsun.

Dağı taħrīmü'l (11) 'urūķ dağı taħrimü'l muşib bunlarıñ cümlesi (12) bizden anıñ hürmetine sākıt oldu. Lillāhi'l-ħamdü ve'l-minnete. Vesīle (13)

[118a der kenar]

Taħrimü'l-'urūķ, taħrimü'l muşib ma'lūmım (1) degildir. Tercüme olundu. (2)

[118b]

İmām tefsīr-i Kādı'yı dağıl itdi. Beni İsrā'il'de aşı (1) elli vaķt namāz farz olmadı ve beş vaķt dağı farz olmadı. (2) Bu ümmet için cem' oldu. Beni İsrā'il'de ancak iki vaķit (3) namāz farz oldu, deyü buyurdılar.

(4) كَمَا وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ خَاصِيَةً

سُؤْلِي Fi'l-Kādı (5) 'Ömer ibni 'Abdü'l-'Aziz'e biri "fulān böylece" didi. 'Ömer aña (6) didi ki: Eger dilerseñ hāliñe nazar eylelüm. Eger gerçek söyler (7) -sen bu āyet-i kerīmeniñ ehlerinden olursun ¹⁸⁸ هَمَّا مَشَاءَ بِنَمِيمِ (8) ve eger yalan söylersen bu āyet-i şerīfenüñ mefhūmına dağıl (9) olursın.

(10) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ

فَتَنَبَّأُوا ¹⁸⁹

Ve eger dilerseñ seni 'afv iderim, yā emīrū'l-mū'minīn. (11) 'Afv eyle. Bir dağı nemmāmluķ itmeyem, didi. (12) Tenbīhü'l-Gāfilīn (13)

[119a]

'Abdullāh bin Mübārek buyurdılar: Veled-i zinā, şer ħaberi gizlemez. (1) Ya'nī fenā sözi gezdiren veledi'z-zinādur. Veled-i ħelāl olsa (2) şer olan sözi gizlerdi. Bu ma'nā, Ĥaķ te'ālānıñ kelāmından (3) müstaħrecdür.

¹⁹⁰ هَمَّا مَشَاءَ بِنَمِيمِ

¹⁹¹ مَنَاعٌ لِلْخَيْرِ

Ya'nī (4) yaramazı ve zelīli ğıybet ve nemmāmluķ iden, ħayrı men' idendir. (5) Tenbīhü'l-Gāfilīn (6) Bir fāsık saña şer ħaber-ile ya'nī nemmāmluķla geldikde altı şey (7) seniñ üzeriñe vācib olur. Evvelki, şer ħaberine inan (8) -mamaķdur. ¹⁹² فَتَنَبَّأُوا emriçün. Zīrā nemmāmuñ şehādeti merdüddür. (9) İkinci vācib, anı nemmāmlıķdan nehy

¹⁸⁸ "İğrenç dedikodular yapan iftiracıya da uyma." Kuranı Kerim 68/11

¹⁸⁹ "Ey inananlar. Eğer bir fāsık (yalan haber taşıyan) size bir haber getirirse, onun doğruluğunu araştırınız." Kuranı Kerim 49/6

¹⁹⁰ "İğrenç dedikodular yapan iftiracıya da uyma." Kuranı Kerim 68/11

¹⁹¹ "Hayra engel olan..." Kuranı Kerim 50/25

¹⁹² "Onu araştırın." Kuranı Kerim 49/6

itmekdür. Zîrâ nehy-i münker (10) vâcibdür. ¹⁹³ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ āyeti-le. Üçüncü, Hâk rızâsı (11) için bu‘uz itmekdür. Nemmâm-ı fâsıka bu‘uz itmek, Hâk te‘âlâya lâyıķ (12) ‘ibâdetdir ve bu‘zı vâcibdür. Dördüncü, ol ğâ‘ib qarındaşıña (13)

[119b]

sû-u zan itmemekdür. Zîrâ müslimâna sû-u zan hâramdür.

(1) يَا أَيُّهَا

الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ ¹⁹⁴

āyeti-le. Beşinci ol ğâ‘ibiñ (2) aĥvâlınden tecessüs itmemekdür. Ya‘nî “ne didi” aramamaķdur. Zîrâ aramaķ (3) hâramdür. ¹⁹⁵ وَلَا تَجَسَّسُوا āyeti-le. Ya‘nî müslimânlaruñ ‘ayıbların taleb (4) itmek. Hâdiş-i şerîfde: Bir kimse müslimânıñ ‘ayıbların arasa (5) Hâk te‘âlâ anıñ ‘aybın yüzine urur. Ya‘nî evi içinde olur (6) -sa da anı halka rüsvây ider, buyurdılar. Altıncı vâcib, nemmâmuñ (7) nemmâmlıķdan râzı olmamaķdur. Tâ ki bir kimseye ol nemmâmlıķ (8) haber virüb nemmâm olmayasun. Vesîle. Temmet. (9) Ebû‘l-Kâsimu’ş-Şûfî’den rivâyet olunur: Hâk te‘âlâ hâzretleri (10) Âdem ‘aleyhi’s-selâmdan evvel beş yüz yıllık beyâz incüden bir taş (11) yaratdı. Heybetle aña nazar itdi. Taş hâvfından eriyüb şu (12) oldu. Şu hareket ile köpüklendi. Köpüğünden yirleri (13)

[120a]

yaratdı. Yerler kibir itdi. Anı qahr için dağları yaratdı. Dağlar (1) daĥı kibir itdi. Anları qahr-içün demiri yaratdı. Demir daĥı kibir (2) itdi. Anı qahr -içün âteşi yaratdı. Âteş daĥı kibir itdi. Anı qahr için (3) şuyı yaratdı. Şu daĥı kibir itdi. Anı qahr için bulutları yaratdı. (4) Şuları dünyâya dokerler. Bulutlar daĥı kibir itdi. Anı qahr için (5) âdemi yaratdı. جَعَلَ لِنَفْسِهِ بَيْنًا مِّنَ الْحَرِّ وَالْبُرْدِ وَالرَّيْحِ âdem daĥı (6) kibir itdi. Anı qahr için uyĥuyı yaratdı. Uyĥu daĥı kibir itdi. (7) Anı qahr-içün hastalığı yaratdı. Hastalık daĥı kibir itdi. Anı qahr (8) için mevti yaratdı. Mevt daĥı kibir itdi. Anı qahr-içün kıyâmet (9) güninde cennet ile cehennem arasında ya‘nî boğazlağı yaratdı. Benim (10) cânım! Bu on bir şey’ mükellef olmadıkları-la bile kibir eyledikleri-çün (11) ne derde uğradılar. Zinhâr sen-daĥı kibir eyleme. Tâ ki bu (12) belâya giriftâr olmayasın. (13)

[120b]

Vesîle (1) Cennet ile cehennem arasında boğazlanmadan murâd ehilleri görmek (2) içündür. Ehl-i cennet bundan soñra ölüm yoķdur. Sürürları (3) ezdiyâd olur. Ehl-i

¹⁹³ “Kötülükten sakındırırınız” Kuranı Kerim 3/110

¹⁹⁴ “Ey iman edenler! Zandan çok sakınınız.” Kuranı Kerim 49/12

¹⁹⁵ “Merak etmeyin” Kuranı Kerim 49/12

cehennem ‘azābı teşdīd olur. (4) Tefsīr (5) Enes raḍiyallāhu te‘ālā ‘anhu: Hāḡ te‘ālā yerleri yaratdıkda hareket (6) itdiler. Soñra dağları yarattı. Anlar ile yerleri karar itirdi. (7) Melekler ta‘accub itdiler ve didiler: Yā Rabbi! Dađlardan Őedīd Şey (8) var mıdır? Hāḡ te‘ālā: Demürdür, buyurdılar. Yine: Demürden Őedīd (9) Şey var mıdır, didiler. Hāḡ te‘ālā: ĀteŐdür, buyurdılar. Yine: ĀteŐden (10) Őedīd Şey var mıdır, didiler. Hāḡ te‘ālā: Őudur, didi. Yine: (11) Şudan Őedīd Şey var mıdır, didiler. Hāḡ te‘ālā: Rüzigārdır, (12) didi. Yine: Rüzigārdan Őedīd Şey var mıdır, didiler. (13)

[121a]

Hāḡ te‘ālā : Vardur, didi. Beni Ādemüñ Őadaḡasıdır, buyurdılar. (1) HūlūŐ-ıla Őadaḡayı Őađ eli-le virür. Őol eli ihfā ider. Ol (2) Őadaḡa cümlesinden Őedīd ve ḡavīdür. Hāḡ te‘ālānıñ ḡazabını Őāhibinden (3) def ider.

(4) لَقَوْلِهِ تَعَالَى وَإِنْ تَخَفُوا هَا وَتَوْتُوا هَا الْفُقَرَاءُ فَهُوَ

حَنِيرٌ لَكُمْ الْآيَتَهُ 196

MiŐkāt, Mecmu‘a (5)

(6) مثال العبد في نسيان نفسه ومقصوده

İmām-ı Ġazzālī, İhyā’sından buyurdı ki: İnsānıñ dünyāda nefsinı (7) ve maḡŐudunu unutmakda miŐālī ol hāc gibidür. Hāc yolunda (8) devesiniñ ‘alefi-le ve zīneti-le ve tımārı-la meŐġül olub (9) tā cümle hüccāca ve kerbān gidüb ḡā’ib olana dek oturdu. (10) Hūccācıñ gitmesinde ḡāfil oldı. Kendi ve devesi yabanda yalnız (11) ḡalduđından ve yırtıcı canavar ve hırsızdan ḡāfil olub (12) ḡırda ḡalub ḡālī ḡāyet-ile müŐkül olur. Ammā ‘aḡıllı (13)

[121b]

ve baŐiret Őāhibi olan hāc kendine ve devesine zarūret (1) miḡdārı sa’y hemān ḡalbi ve ḡaŐdı hāccuñ ve ka’benüñ menāsiki-le (2) ve ef‘āl-i hāc ile meŐġül olub selāmetine sa’y ider. Evvelki, hāc (3) gibidür. Ehl-i dünyā celb-i māl ile ve binā ile ve zīnet-i dünyā (4) ile ve cehl ile ve üç ‘ilimden ḡāfil olub tā mevt gelene dek (5) ṡarīḡ-i hāḡdan ḡaflet itdi. İkinci, hācı gibidür. Ehl-i dünyā (6) celb-i māl ile ve binā ile ve cehl ve üç ‘ilimden ḡāfil olub (7) tā mevt gelene dek ṡarīḡ-i hāḡdan ḡaflet itdi. Ne‘üzü billāhi (8) te‘ālā. Üçüncü, hāc gibidür. Ehl-i baŐiret ve ‘aḡıl Őāhibleri (9) āḡiret seferi-çün ṡarīḡ-i ‘ubüdiyyeti ve sebīl-i ‘ibādeti üç (10) ‘ilim ile ihtimām itdi. Zarūret olmayınca ta‘ahhüd-i bedene (11) sa’y itmez. ḡarnına ḡomaḡda ve ḡıḡarmakda her birisi zarūrī (12) olmakda fark yokdur. Mürecceb ‘arıflere ḡāyet-ile büyük (13)

196 “Allah der ki: Fakire gizlice vermeniz sizin için daha hayırlı olur.” Kuranı Kerim 2/271

[122a]

nükte ve ibr̄et vardır. Vesīle (1) ve Mükāşef ma‘al-Ḳaḍı (2) Tirmizī, Enes ḥazretlerinden rivāyet ider: Bir kimseniñ maḳşūdı (3) ve niyyet, āḥiret olsa Ḥaḳ te‘ālā anıñ ḳalbine ğınā ve devlet ḳor. (4) Bir aḳçası yoĝ-ise de ğaniyü‘l-ḳalb olur ve cümle daĝılmış (5) aḥvālî kendine cem‘ olur ve kendine ḥorlıĝ-ıla ve āsānlıĝ-ıla (6) gelür. Ammā bir kimseniñ maḳşūdı ve ḳasāveti dūnyā olsa (7) Ḥaḳ te‘ālā fuḳaralıĝı gözi yanına ḳor. Çok mālî var ise de ḳalbi (8) ğınādan ḥālî olub faḳiri‘l-nefs olur. Cümle umürî ve aḥvālî (9) daĝılır. Anıñ ile meşĝül olur ve kendine dūnyā muḳadderden (10) ziyāde gelmez. Ol kimse geceye ve şabāḥa girmez, illā faḳir girür. (11) Ḥātemü‘l-Eşam dir ki: Dūnyā seniñ gölgeñ gibidür. Gölgeñi (12) ṭaleb iderseniñ, senden ıraĝ olur. Eger terk idesin saña (13)

[122b]

(saña) tābi‘ olur. Vesīle (1) Enes rivāyet ider: Her ğün melekler mü‘minlere üç kerre nidā iderler (2) “Dūnyāyı şāḥiblerine terk eyleyüñ. Tā ki dūnyā ve ehl-i dūnyā ve yalandan (3) selāmet bulasın.” Bir kimse dūnyādan ḥācetden ziyāde olsa (4) kendini helāk itdi. Ḥāl̄buki bilmez, sevdāsı ğālîb oldu (5) -ĝı-çün. Sevdā kişiyi kör, şaĝır ider. م ح Enes rivāyet ider: (6) Benī ādem ḳoca olduĝda iki hırş genç olur. Cem‘-i māl ve hırş-ı (7) ‘ömür. م ح Rivāyet ider: Benī ādemiñ iki dere dolu altunı (8) ve ğümüşi olsa üçüncüyü ṭaleb iderdi. لاَئِمْلَاءُ جَوْقَ (9) Ṭarīḳat, Vesīle (10) Rivāyet olunur: İbrāḥīm bin Edhem, ḥacc-ı şerīfe giderken deve (11) üstünde bir atlı a‘rābī buña sordı: Yayan nereye gidersün? (12) İbrāḥīm bin Edhem: Ḥacc-ı şerīfe giderim, didi. A‘rābī: Sen mecnūn (13)

[123a]

-sun gibi, didi. Sefer uzundur, didi. Binecek, yiyecek yoĝdur. (1) İbrāḥīm didi: Benim yeyeceğim çoĝdur. Velākin sen görmezsiñ, (2) didi. Zīrā baña belā geldikde şabır merkebine binerem ve ni‘met geldikde (3) şükür merkebine binerem ve ḳazā geldikde rızā merkebine binerem ve nefsim (4) benden bir şey’ istedikde, ḳalan ‘ömrüm geçenden azdır, deyü red eyle (5) -rem. Öyle ‘amel iderem, didi. A‘rābī bu kelāmdan müteḥayyir olub: (6) Ey mübārek! وَأَنَا الرَّكْبُ وَأَنَا الرَّاجِلُ didi. Kezā (7) fī Tefsīrü‘l-Kebīr, Vesīle (8) Kibār-ı evliyādan İmām-ı Ḳuşeyrī ḥazretleri: İştīlāḥımızda (9) aḥḳām-ı farz-ı şerī‘at ve aḥḳām-ı nevāfile-i ṭarīḳat ve bu ikisinden (10) ḥāşıl olan zevḳ ve şevḳ ve ma‘rifet ve māsivāullāḥ muḥabbet (11) ḳalbinden çıkarmaĝ-ıla ḥaḳīḳat dirüz, buyurdılar. Şifā‘ü‘l-Ḳulüb (12)

Görüşdi mel' Janet k̄anī ki Fir'avn ile bir günde (13)

[123b]

su'al itdi: Eşirradan, didi. Senden de benden de (1)

eşeddir ol kişi ki şased bābın ide izhār (2)

'Udūl-u tevbe itmez mi olam dīne mine'l-ebrār (3)

řifā'ū'l-Řulūb, Vesīle (4)

Beytūn lil-ednā (5)

Şaçan a'lā maķāma ire ednā (6)

Şulağı şağır olur, gözi a'mā (7)

Unudur göz göre yār-ı kadīmi (8)

İder belki añā bu'z-ı 'azīmi (9)

Beytūn lil-Türk (10)

Ferīd-ü rüzigār olsa fūnūn 'ilminde bir Türk (11)

Mizācından anıñ olmaz eşeklik zerrece eksik. (12)

řifā' (13)

[123b der kenar]

Řasuduñ cevrine şabır it ki řabriñ anı şatlı ider anı (1) Yiyecek bulsa āteř ider kendisini şanı (2)

Ne ķadar 'ilimle fūnūn olsa bir Türk (3)

Hīĉ ķöpek arřlān olub giyer mi ķürk (4)

[124a]

‘İlimden laṭîf olsa ‘âlemde kâr (1)

Nebîler kılar anı ihtiyâr (2)

Ehl-ile söyleş kelâmı, ehl olan ‘âr eylemez (3)

Câhile yüz biñ kelâmı söylesen kâr eylemez. (4)

Câhil ile şöhet katı ‘ârdır bilene (5)

Zîrâ câhil, her ne gelse anı söyler diline (6)

Câhiliñ kalbi hâcerdür, degme söz kâr eylemez (7)

Dört kitâbı tefsîr itseñ câhile kâr eylemez (8)

Câhiliñ kalbi hâcerdür, gönlinüñ ilhâmı yok (9)

Cümle ‘ilmi tefsîr itseñ haberden agâhı yok (10)

Şifâ’ül-Ḳulüb, Vesîle (11) Muḥibbi şâdiḳ dost idinmekde altı şart vardır. Evvelki, (12)

aḥlâḳ-ı zemîmeden ḥâli, ḥüsn-ü ḥulḳı ola. Zîrâ zemîme şâhibinde (13)

[124a der kenar]

Câhili medḥ eylemek elfâz-ı güher-bar ile (1)

Bir tomuz çalmaḳ gibidür ṭiğ-i cevherdâr ile (2)

[124b]

ḥayır yok. İkincisi ‘âkıllı ola. Zîrâ aḥmaḳda ḥayır yokdur. Üçüncü, (1) sözünde şâdiḳ
ola, yalancıda ḥayır yok. Zîrâ yalan büyük günâh (2) -dır. لَكُونُ الْكُفْرُ مِنْهُ Dördüncü, vefâsı
ola. Eyü gün dostı (3) olmaya. Vefâsızda ḥayır yokdur. Vefâda devâm üzere,
muḥabbetde (4) sâbit olmağa dirler. Böylece muḥibbet ancak Ḥaḳ rızâsı-çün (5) olur.
Aşlâ serrâda ve çarrâda zâ’il olmaz. Rabb’im cümlemüze müyesser (6) eyleye.
Beşinci; farz, vâcib bilüb ‘amel ider ve fesâdı ve mekrûhı (7) bilüb kaçır, şâliḥ ola. Zîrâ
fâsıḳda ḥayır yok. Dost (8) -luḡı yüz üzerindedür. Yazıya ve binâya beñzer. Şiddet
maḥallinde (9) yardımı terk ider. Vesîle, Şifâ’ (10) Ḥadîşde, iblîs -‘aleyhi’l-la’na- her
gün ḥabîş dünyâyı murâd (11) idüb şatar. Nidâsında dir ki: Żarar virür, fâ’ide virmez.
(12) Ḳasâvet virür, mesrür itmez şey’ kim alır? Çarşu ḥalḳı ve ehl-i (13)

[125a]

dünyâ: Biz aluruz, dirler. Şeyṭân dir ki: Ammâ bilmezsiniz, ol dört (1) ‘ayblı şey üç ‘aybı
daḫı vardır. Ehl-i dünyâ: Żarar itmez, dirler. (2) Yine iblîs: ‘Acele itmeyin. Ol üç
‘aybın daḫı size bildireyim. (3) Biri, murdâr ‘acüzedür. Biri daḫı ḥırsızdur, yalancıdur.
Biri, (4) dâ’imâ şâhibini darıldur. Ehl-i dünyâ: Żarar itmez, dirler. Mel’ün
muḥabbetlerin (5) kemâl-ile gördükde: Pehâsı altun ve gümüş degildür. Belki (6)

pehâsı cennetde hişşenizdür. Zîrâ bu yedi ‘ayıblı şey (7) dört şey ile şatun aldum. Hâk te‘âlânuñ la‘neti-le ve (8) ‘azâbı-la ve bu‘uzı-la ve cennete hişşemi virmek-ile. Ehl-i dünyâ (9) ve çarşu halkı, bu dört pehâyı “bize dağı kabûl itdük, dirler. (10) Mel‘ün der ki: Fâ‘ide var mı? Ehl-i dünyâ: Fâ‘ide ne istersin, (11) didikde “fâ‘idesi aşlâ dünyâ muhabbeti kalbiñizden çıkarmamağdır.” (12) “Öyle olsun” dirler ve yedi ‘ayıblı, murdâr dünyâyı beş helâklık ile (13)

[125b]

alurlar. Şeytân der: Ne yaramaz ticâret oldı. Alan da şatan da (1) aldandılar. Benim cânım! Bu yedi ‘ayıblıyı beş helâk-ile alan fâsık (2) ‘âlimler yâhûd câhillerdür. Ammâ şâlih ‘âlimler mîzân-ı şer‘i ile (3) hareket iderler. Bu mehâlike düşmezler. Kârlarını şer‘e uydururlar. (4) Hâyırılı niyyet ile kârları ‘ibâdet olur. Mişkâtü’l-Envâr (5) Mecmu‘a, Mu‘addel

كسب الحلال لنفقة العيال من أعمال

الابدال

İbni Melek (7) Hocâ-zâde peygamberimiz -‘aleyhi‘ş-şalâtu ve’s-selâm- buyurdılar: (8) Bir kimse üç kerre mu‘avvezeteyn okusa ve Seyyîd ‘Alî-zâde dir: (9) İhlâşı dağı okusa ve iki avucuna okusa ve cümle (10) yüzün ve başın ve gevdesin mesh itse afâtlardan berî (11) olur. Vesîle, İbni Seyyid ‘Alî (12) Hâtem-i Eşam’dan rivâyet olunur: Hâk te‘âlâ, kıyâmet gününde (13)

[126a]

dört kimse ile dört bölük kimseleri ilzâm ider. Mağşerde (1) ğanîler ‘özür dilerler. “Devletimiz bizi ‘ibâdetiñden men‘ eyledi.” Hâk (2) te‘âlâ ğanîleri Hâzret-i Süleymân ile ilzâm ider. “Süleymân sizden (3) ğanî degil midi? Mâhazâ devleti ‘ibâdetimden men‘ itmedi” deyüb (4) ğanîleri ilzâm ider. Kullar ‘özür dilerler. Biri “kulluğ, ‘ibâdetiñden (5) men‘ eyledi.” Hâk te‘âlâ “Yûsuf‘ı men‘ itmedi kulluğ” deyüb kullarını (6) ilzâm ider. Fağırlar ‘özür dilerler. “ Muğtaçlık bizi ‘ibâdetinden (7) men‘ eyledi.” Hâk te‘âlâ, fağırları Hâzret-i ‘İsâ ile ilzâm ider. (8) “Bunca fağırlığı ‘ibâdetimden men‘ itmedi” deyüb fuğarâları (9) ilzâm ider. Hâstalar ‘özür dilerler. “Yâ Rabbi! Hâstalık bizi (10) ‘ibâdetiñden men‘ eyledi.” Hâk te‘âlâ, Hâzret-i Eyyüb ile hâstaları (11) ilzâm ider. “Hâzret-i Eyyüb‘üñ hâstalığı sizde ğâyet-ile ziyâde idi. (12) Mâhazâ onca hâstalığı ‘ibâdetimden men‘ itmedi” deyü mağşerde cümlesin (13)

[126b]

ilzâm ider. Şâlihler, marazlar ve şiddetler ile mesrûr olurlar, (1) şabır ile on fâ‘idelere nâ‘il ve keffâret-i zünüb olmağ için. (2) Vesîle ve Minhâc (3) Benim cânım! Hâzret-i ‘İsâ ‘aleyhi’s-selâmıñ dünyâyı terkinden (4) ve fağırlığından ‘ibret alasız. Rivâyet olunur: Hâzret-i ‘İsâ ع (5) bir çanağı ve bir tarağı ve bir ayinesi var idi. Artuğ bir şeyi (6) yoğ-idi. Bir kimseyi avucı-la şu içerler gördi. Ol ecilden (7) çanağı atdı. Ve bir kimse barmağları ile şakalın țarar gördi. (8) Ol ecilden țarağın atdı. Hırkasın yamamağ için ignesin (9) şakladı. Tâ kâfirler anı öldürmek murâd itdiklerinde Hâk

te‘ālā (10) anı hıfz için göklere kaldırdı. Gökler melekleri cümlesi (11) ziyārete geldiler. Vaqtā kim hırkasınıñ yamaların üç yüze (12) qarīb şaydılar. Cümlesi ağlaştılar ve didiler ki : Ey (13)

[127a]

Bizim Rabb’imiz! Hāzret-i ‘Īsā bir yeñi gömlege müsteħik olmadı mı, (1) didiler. Nidā geldi: Cümle dünyā Hāzret-i ‘Īsā’nuñ bir mübārek (2) ‘uzvına berāber olmaz, buyurdu. Velākin ħabīşi dostuma (3) virmem, buyurdu. Nükte: Yā melekler! Hāzret-i ‘Īsā’ yı arayub bir (4) dünyālığı var mıdır? Anlar daħı arayub bir igne buldılar. Hāḡ te‘ālā, (5) ‘izzetine ve celāline yemīn ve ḡasem itdi. “Ol igne anıñ ile (6) olmasa yedinci ḡat göklere ve Hāzret-i Ḳudsā ḡaldururdum, (7) buyurdu. Ammā zerrece dünyāya meyl için dördünci, eṣaḡ (8) rivāyetde kezā fī İbni Melek (9) Şeyḡ-i Meşāriḡ ikinci gökde ḡaldı, didi.

يَا مُوقِّئُ (10)

وَقَفَّلْنَا

Miṣḡāt (11) Bir kimse evinde nişānsız beyāz ḡoroz şaḡlasa Hāḡ (12) te‘ālā anı üç belādan hıfz ider. Biri, şeyḡān şerrinden. (13)

[127b]

Biri, sihir idici şerrinden. Biri fālcı şerrinden hıfız ider. (1) Kezā fī ‘Ali-El Ḳārī, Vesīle (2)

أَمِيرٌ بِلَا عَدْلِ كَسَحَابٍ بِلَا غَيْثٍ غَنِيٌّ بِلَا سَحَاوٍ وَكَتَشَجَرَتٍ (3)

بِلَا تَمْرِ عَالِمٌ بِلَا وَرَعٍ كَسِرَاجٍ بِلَا ضَوْءٍ (4)

Vesīle (5)

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِذَا طَلَبْتُمْ مِنَ الدُّنْيَا سَأَفْتِعْسِرُ عَلَيْكُمْ (6)

وَإِذَا طَلَبْتُمْ مِنَ الْآخِرَةِ فَلْيَسْرُكُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحِبُّكُمْ (7)

Miṣḡāt (8)

قَالَ الشَّيْطَانُ إِذَا كَانَ الْإِنْسَانُ يُدْعَى الْعِرْفَانَ وَلَمْ يَكُنْ أَمَامَهُ (9)

الْقُرْآنَ وَيَمِينُهُ تَفْسِيرٌ وَنَبِيَّانٌ وَيَسَارُهُ حَدِيثٌ وَانْقَانٌ (10)

فَاخْذَرُوهُ فَإِنَّهُ شَيْطَانٌ

Şifā’ü'l-Ḳulūb (11)

الْحَشْيَةُ خَوْفٌ مَعَ عَظَمَتِهِ وَالْمُهَابَةُ خَوْفٌ مَعَ الْهَيْبَةِ وَالْإِشْفَاقُ (12)

خَوْفٌ مَعَ شَفَقَتِهِ فَاسْتَعْجِلِ الْحَشْيَةَ فِي تَعْظِيمِ اسْتِعْمَالِ الْمُقْبِدِ فِي الْمُطْلَقِ (13)

[127b der kenar]

‘Alāmet-i ḡiyāmet üçdür: Hıṣuf, meşriḡ (1) ve ḡazīne-i ‘arab ve duḡān ve dabbetü’l-arz, (2) ye’cüc ve me’cüc ve ‘Aden kenārından āteş ḡıḡmaḡ (3) ve nuzül-ı ‘Īsā ‘aleyhi’s-selām. İbni (4) Melek

‘Alemet-i kıyāmet Fī İbni Melek. Faşlı’d (5) -deccāl -‘aleyhi’l-la‘na- ve’l Mesīh. İbni Melek (6)

Feth-i İslāmbol ve nuzūl-ı ‘İsā. Mufaşsal (7) fī İbni Melek (8)

[128a]

Miftāhu’l-‘Ulūm (1)

(2) اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ بِالْغُضْبِ وَيَجُوزُ بِالرَّفْعِ فِي الْاَوَّلِ اِنْ حَضَرَ خَشْيَةٌ

(3) اللّٰهُ تَعَالَى اللّٰغُلْمَاءِ وَفِي الثَّانِي اِنْ حَضَرَ تَعْظِيمُ اللّٰهِ تَعَالَى اللّٰغُلْمَاءِ

Miftāhu’l-‘Ulūm (4)

(5) وَقَالَ رَجُلٌ لِلْعَشِيِّ اَفْتِنِي اَيُّهَا الْعَالِمُ فَقَالَ اِنَّمَا الْعَالِمُ مَنْ خَشِيَ اللّٰهَ

Me‘ālim (6)

(7) يَا عَالِمٌ غَافِلٌ هَلْ سَمِعْتَ اَوْ كُنْتَ اَصَمًّا وَابْكَمْ وَاَعْمَى وَقَاسَى الْقَلْبُ

كَمِثْلِي لَهُ

Me‘ālim

(9) فَالْعَالِيهِ السَّلَامُ لِيُنَاتِيَكُمْ دُنْيَا تَأْكُلُ اِيْمَانَكُمْ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ (8)

(10) اَلْحَطْبُ كَمَا فِي الْاَحْيَاءِ فَقَالَ لُقْمَانَ لِيْنِهِ اِنَّ الدُّنْيَا بَحْرٌ عَمِيْقٌ

(11) فَذَغَرَ قَ فِيْهَا نَاسٌ كَثِيْرٌ فَلْتَكُنْ سَفِيْنَتَكَ فِيْهَا التَّقْوَى وَخَشُوْهَا

(12) الْاِيْمَانُ وَشُرُّهَا التَّوَكُّلُ عَلٰى اللّٰهِ تَعَالٰى لَعَلَّكَ تَجُوْا وَاَمَّا رَاكَ نَاجِيًا

Kemā fi’l- İhyā’, Vesīle Nazīre fī (13)

[128a der kenar]

Siziñ dünyāda ziyādesi-le qarın toķuñuz (1) kıyāmetde çok açlıķ-ıla mübtelā olur. (2)

Ṭarīkat, Vesīle (3)

[128b]

Benüm rūhum! Ṭarīķ-i āhıret ve likā’yı, duħūl-ı cennet isteyenler; ‘ilim (1) ve ħulūş ile dört ölümi kendine muķarrer kılsun. Zīrā (2) bu üç şey’ umūr-ı ‘izāmdandır. Bu altı āletsiz, ol üç (3) şeye mübāşeret idenler tekmi̇l idemezler. Dört ölüm: (4) Biri, mevt-i ebyāzdur. Ya’nī beyāz olmadur. Ol açlıķdur. Birisi, (5) mevt-i esveddür. Ya’nī siyāh ölümdür. Ol ħalkıñ zımmudur. Birisi, (6) mevt-i aħmerdür. Ya’nī kıvıl ölümdür. Ol şeytān ile (7) cenk itmekdür. Birisi, mevt-i aħzardur. Ya’nī yeşil ölümdür. (8) Ol mālına ve cānına ve evlādına ve aħıbbāsına (9) gelen belālardur. Bu dört mevte ‘ilim ve ħulūş (10) ile şabır idenlere ol üç şey āsān ola. Bi’avnihi te’ālā. (11) Minhāc (12) Günāha şabır idene toķuz yüz derece, ‘ibādete şabır idene (13)

[129a]

altı yüz derece, muşıbetete şabır idene üç yüz derece virilir. (1) Her derecenıñ arası beş yüz senedür.

(2) وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ¹⁹⁷

Yā ğāfil!

¹⁹⁷ “Allah’ın gücü herşeye yeter.” Kuranı Kerim 3/189

اسمع ولا تكن كمثلى¹⁹⁸

Mişkāt, Mükāşef (3) Benim cânım! İlim ve hülûş ile günâha ve ‘ibâdete ve muşîbete (4) şabır idenler için dünyâ ve âhîretde on dürlü fâ’ide hâşıl (5) olur. Evvelki, cümle belâlardan hâlâş bulmağdur. Nitekim buyurur: (6)

مَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا¹⁹⁹

İkinci, düşmânına ğâlib olmağdur. (7)

فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ²⁰⁰

ya’nî bir kişi şabır ile muttaķî olursa (8) cemî’ belâlardan hâlâş bulur. Üçünci, mağşûdına nâ’il (9) olmağdur. Nitekim buyurur:

(10) وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي

إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا²⁰¹

ya’nî benî İsrâ’îl, Hâķ te’âlâ kılduğı va’de-i (11) hüşnâya tamâm yetişdi, belâlara şabr eyledikleri sebebinden. Ve dağı (12) rivâyet olunur: Hâzret-i Ya’küb-ı nebî oğlu Hâzret-i Yûsuf-ı (13)

[129b]

nebîye -‘aleyhimâ’s-selâm- (cevâbında yazdı ki) Mektüb gönderdikde (1) Yûsuf ‘aleyhi’s-selâm cevâbında yazdı ki:

(2) إِنَّ أَبَاكَ صَبِرُوا

فَطَفَرُوا فَاصْبِرْ كَمَا صَبِرُوا وَتَطْفَرُ كَمَا صَعَرُوا

ya’nî seniñ atalarıñ (3) şabır eylediler. Zâfer buldılar. Sen-dağı şabır eyle. Anlar gibi murâdına (4) ve mağşûdına nâ’il ol. Dördünci, halka imâm ve muğtedî olmağdur. (5)

Nitekim 202 ya’nî enbiyâyı (6) halk üzerine imâm eyledik. Bizüm emrimüz ile hidâyet (7) iderler, belâya şabır eyledikleri-çün. Beşinci,

Hâķ te’âlâ tarafından (8) Hâķ te’âlâ mediğ ve şenâya müsteħâķ olmağdur. Nitekim buyurur: (9) 203 يا’nî Eyyüb-i nebî şâbir (10) bulduğda ne-gökçek kıldur

Eyyüb. Altıncı, şabır idenler, şalât (11) ve rağmet ve hidâyet ile müzde olmağdur.

Nitekim buyurur:

(12) وَبَشِيرٍ

(13) الصَّابِرِينَ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا اللَّهُ وَآنَا

[130a]

إِلَيْهِ رَاجِعُونَ²⁰⁴

(1) أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ

¹⁹⁸ Duy, benim gibi olma.

¹⁹⁹ “Kim Allah’tan korunursa, ona bir çıkış yeri oluşturur.” Kuranı Kerim 65/2

²⁰⁰ “O halde sabret. Çünkü iyi sonuç, sakınanlarındır.” Kuranı Kerim 11/49

²⁰¹ “Rabb’inin İsrailoğulları’na verdiği güzel söz, sabretmeleri nedeniyle yerine geldi.”

Kuranı Kerim 7/137

²⁰² Kuranı Kerim 32/24

²⁰³ Kuranı Kerim 38/44

²⁰⁴ Kuranı Kerim 2/156

وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ²⁰⁵

Ya'nî, yâ Muhammed! Müzde eyle. Şol şabır (2) idenler ki vaqt-i muşîbetde

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ²⁰⁶ dirler (3) ve muşîbete şabır iderlerdi. Anlar için Hâk te'âlâ tarafından (4) şalavât ve rahmet ve hidâyet vardır. Yedinci, Hâk te'âlâ muhibbet (5) itmekdür. Nitekim buyurur: 207 إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ²⁰⁷ ya'nî taḥkîk (6) Allâhu te'âlâ şabır idicileri sever. Sekizinci, cennetden 'uluvvi derece (7) vardır. Anı bulmağdur. Nitekim buyurur:²⁰⁸ وَأُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا (8) Ya'nî şabır idenler-içün cennetde ulu köşkler vardır. Toğuzuncı, (9) şabır idenlere ulu kerâmetler naşîb olmağdur. Nitekim buyurur: 209 عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ سَلَامٌ (10) Onuncı, şayısız şevâb ve ḥisâbsız ḥasenât (11) ve ni'metler olmağdur. Nitekim buyurur:

(12) إِنَّمَا يُؤْتَى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ

حِسَابٍ²¹⁰

Zihî sa'âdet-i 'azîme ve 'inâyet-i şerîfe ki (13)

[130a der kenar]

واحسن عقابه وَجَعَلَ لَهُ (2) استرجع عندالمصيبة جرائه مصيبتته (1) عن النبي صلى الله تعالى عليه وسلم من (4) يرضاه قاضى من عينه (3) خَلْقًا صَالِحًا

على كثرتها وتتنوعها (7) التَّركِيبَةِ والمغفرة وجمعها التَّنْبِيهِ (6) اصولوت فى الاصل الدَّعاء ومن الله تعالى (5) (8) قاضى من عينه

لقضاء الله تعالى قاضى من عينه (10) الحق والصواب خيئ استرجعوا وسلموا (9)

(12) قاضى من عينه (11) والمراد من الرِّحمته اللطيف والاحسان

[130b]

Hâk te'âlâ ḥazreti, şedâyide ve meşâ'ibe bir sâ'at şabır iden (1) bendelerine bir kerâmet müyesser ider ki fezâ'il-i ḥaşırdan cā'iz (2) ve ḥayr-ı iḥşândan mütecâvizdür. Bu tafşîlden bilindi-kim iki cihânîñ (3) "Minhâc" ḥayrı ve şerefi, şedâyide şabır itmekdür. El-'Ābidîn (4) Ve daḥı resülullâh 'aleyhi's-şalâtu ve's-selâm buyurur:

(5) مَا أُعْطِيَ

أَحَدٌ مِنْ عَطَاءِ خَيْرٍ أَوْ سَعٍ مِنَ الصَّيْرِ²¹¹

ya'nî dürlü ḥayırlar içinde (6) şabırdan efdal ve evsa', kimseye 'aṭâ virilmez ve daḥı virilmedi. (7) Minhâc (8) Ve daḥı emîrü'l mü'minîn 'Ömer -radıyallâhu 'anhu-²¹² dir

²⁰⁵ Kuranı Kerim 2/157

²⁰⁶ "Allah'tan geldik ve ona döndüreceğiz." Kuranı Kerim 2/156

²⁰⁷ Kuranı Kerim 3/146

²⁰⁸ Kuranı Kerim 25/75

²⁰⁹ Kuranı Kerim 13/24

²¹⁰ Kuranı Kerim 39/10

²¹¹ Buharî, Zekat 50

²¹² Allah ondan razı olsun.

ki: Mü'minlerin (9) cemi' bir sâ'at şabır itmekdedür. İmdi bu haşlet-i şerife (10) ve hilye-i 'azîzden gâfil olma ki bunuñla 'amel idenler dünyâ (11) -da rāhat ve āhiretde şāhib-i kerāmet olurlar. Minhāc (12) Belālara taqvā ile şabruñ muhtaşarca on fā'ideleri (13)

[130b der kenar]

Ṭa'n-ı a'dādan ve ğayet-i eşkiyādan (1) ve buhtān-ı süfehādan ğam-gin olma, (2) şabr eyle. On fa'ideye nā'il olursun. (3) Minhāc (4)

الدنّياساعته فاجعلها طاعة (5) Mişkāt (6)

[131a]

bunlardur: Cümle belādan hālāş olmağdur. Ve düşmānna ğālib (1) ve 'ākıbet zaferi olmağdur. Ve maqşūdına nā'il olmağdur . Ve halka (2) imām ve muqtedī olmağdur. Ve Hāq te'ālā tarafından mediğ ve şenā (3) olmağdur. Ve şalavāt ve rahmet ve hidāyet ile müzde olmağdur. (4) Ve Hāq te'ālā muhibbet itmekdür. Ve cennetde ulu köşk ve derece (5) ve maqām şāhibi olmağdur. Ve Hāq te'ālādan selām ile büyük kerāmet (6) şāhibi olmağdur. Ve 'adedsiz ve hisābsız şevāb, hasenāt şāhibi (7) olmağdur. Fazl-ile cümlemüze müyesser eyleye. Minhācü'l-'Abidīn (8) Hāq te'ālā cümle kıllarına muşibetler vākı' olacağı āyet-i kerīminde (9) bildirdi.

لَتُبْلَوْنَ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ²¹³

Bu āyetde (10) bildirdikten-soñra tarīk-i hālāşın dahı bildürdi. Ve āyet-ile (11) buyurur:

(12) وَإِنْ تَصْبِرُوا وَاتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ²¹⁴

ya'nī mālınızda ve nefsiñizde olan belāya şabır ve taħammül kılub taqvā (13)

[131b]

üzere şābit olursañız taħkīk siziñ 'azmiñüz umūr-ı āhirete (1) ve hüsñ ü 'āfiyet 'azāyimendendür. Minhāc, Benim cānım! Kişi (2) mevlāsına taqvā ile yakın oldukça faķırlığı artar (3) Hāq kıtında 'azīz olduğı-çün. Nitekim resülullāh -şallāllahu te'ālā (4) 'aleyhi ve sellem-²¹⁵ buyurur:

أَشَدَّ النَّاسِ فَقْرًا وَبِلَاءًا الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ

الْأَوْلِيَاءُ ثُمَّ الشُّهَدَاءُ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ²¹⁶

ya'nī dünyāda eşedd-ü (6) belā ve faķr-ile mübtelā olan enbiyādur. Andan, evliyādur. Andan, şühedādur. (7) Andan-soñra, taqvā da vera' da bunlara beñzer. Ümmet-i Muhammed'den mümāsil (8) olanlardur. İmdi bu faķir, belālarıñ gidermesine meşğül olursa (9) maṭlūbları fevt olur. Eger şabr-ı cemil iderlerse āhir-i

²¹³ "Andolsun ki, mallarınızla ve canlarınızla imtihan edileceksiniz." Kuranı Kerim 3/186

²¹⁴ Kuranı Kerim 3/186

²¹⁵ Allah'ın salat selamı onun üzerine olsun.

²¹⁶ Ramûzu'l-Ehadîs, s. 71

cezîl (10) ve vuşûl-ı murâd bulur. Nitekim on fâ'idesi sebeğat itdi. Minhâcü'l (11) 'Abidîn. Mü'min-i kavî, Hâğ te'âlâ kıtında ziyâde hayırlıdır. Ve ziyâdesi-le (12) Hâğ te'âlâya sevgülidir. Mü'min-i za'îfdür. Mü'min-i kavî oldur ki sebebe (13)

[131b der kenar]

'Azmiñ ma'nâsı Me'âlim'de ve hub (1) Kâdı'da, kat'u'l- Ta'rîfât'da, (2) aşıl Muhtâr'da, refî Bardâhî irâd (3)

[132a]

bağmaz ve iltifât itmez. Belki müyessî olan Hâğ te'âlâya i'timâd (1) ve tevekkül ider.

Zîrâ sebebi ne olursa olsun bir nefesde helâk (2) olur. Müsebbib aslâ fânî olmaz. Mü'min-i kavî umûr-u âhiretde (3) şıdğ-ıla rağbeti olandır ve 'ibâdeti çok olandır, eyleyendür. (4) Bir rivâyetde mü'min-i kavî halkuñ meclislerine şabır ve eziyyetlerine (5) tağammül idüb ve rüşd-ile hayrı halka ta'lîm idendür. Bu üç (6) şıfat-ile yâhüd biri-le muttaşif olmayan mü'min-i za'îfdür. Lâkin (7) ikisinde dahı hayır vardur, imânda ortak oldukları-çün. (8) 'Ârif iseñ mü'min-i kavî olursun. Mu'addel, İbn-i Melek (9) Benim cânım! Liğâ ve duhûl ve necât-ı dâreyn isterseñ evvelâ 'ilim (10) ile meşğül ol. Andan, günâhuñ setri ve 'afv-ile meşğül ol. (11) Andan tevbeniñ olan sekiz şey ile meşğül ol. Andan-soñra (12) sekiz muğaddemât-ıla beyne'l-havfi ve'r-recâ²¹⁷ ile meşğül ol. (13)

[132a der kenar]

Mevcûd olan şey güya "bir şey degildür" demek, lâyığ (1) degildür. Mevcûd olmayan şey ne ola-idi. "Mevcûd (2) ola-idi" demek, lâyığ degildür. Zîrâ bu iki söz (3) münâfık sözidür. Vaşiyetü'l-Ebû Hureyre (4)

[132b]

El-amân, 'ârif ol! Minhâc

(1) فى المصابيح عن ابن التردى

(2) قال عليه السلام الذهارة فى الدنيا ليس تحريم الحلال

(3) ولا اضعاء المال ولكن الذهارة ان لا يكون بما فى يدك

(4) اوثق بما فى دين الله وان يكون فى صواب المصيبة اذا انت

اصبتهاز عب منك فيها آتھا يقیت لنا

Mişkât fî (5) Hadîs-i şerîfde, günâhdan istiğfâr iden günâha muşır (6) olmadı her kaçan, günde yetmiş günâh iderse. Zîrâ muşır (7) ol kimsedür ki günâhdan peşimân olmaz ve istiğfâr itmez. (8) Temmet. Vesîle Her şabâğ beş melek emr-i Hudâ ile beş yere (9) inerler beş nidâ-i laţîf için. Bir melek, Mekke-i Mükerreme üzerine (10) inerler ve nidâ ider: Qandadur; farzları terk itdiler, çıqdılar (11) rağmetden. Bir melek

²¹⁷ Korku ve ümit arasında olmak.

dağı Medine-i Münevvere üzerine iner. (Nidā) ider: (12) Kādadur; sünneti terk idenler, çıkdılar şefā'atden. Bir melek, kuds-ı (13)

[133a]

şerīf üzere iner ve nidā ider: Kādadur; hāram kesb (1) idenler, çıkdı bereket sā'ir mālдан. Bir melek dağı mezārlik (2) üzere iner ve nidā ider: Ne hāl üzeresiz? Neden peşimān (3) olduñuz, didikde mevtālar dirler ki: Namāz kılub, cemā'at-ı (4) müslimīne varub 'ibādāt-ı tā'at ehline ğıbta iderüz, (5) dirler. Zīrā bizlerde tākāt kalmadı. Ğayrılara muhtāç olduk, (6) dirler. Bir melek dağı çarşulara iner ve nidā ider: Ey çarşu (7) halkı! Mühlet size. Hāq te'ālānıñ ni'meti var ise belāsı dağı (8) çokdur. Eger siziñ içiñizde emer şıbyān, otlar hayvān (9) ve kōrkar şālih ve 'ālimler olmasa size 'acele ile ol belā (10) gelür ki def'ine kādır degilsiz. İmdi 'ākıl iseñ 'ilmi, 'amel (11) ve tevbe it. Doğru yoldan şaşma ve azma. Soñra (12) pişmānlık fā'ide virmez. ²¹⁸اللَّهُمَّ يَسِّرْ لَنَا التَّوْفِيقَ Şifā'ü'l-Kulüb (13)

[133b]

Hādīs-i şerīfde: Bir kimse, kırk gün beş vakit namāzı (1) iftitāh tekbiri "imām ile bile" deyüb kılsa Hāq te'ālā anıñ (2) için iki berāt yazar. Biri, nifākdan berāt. Biri, āteşden berāt. (3) Ğaflet olunmaya. Cevherü'n-Nirān, Şerh-i Kudürī (4) On bir yerde lākırdı söylemek mekrūhdur. Biri, hāsta ya (5) -nında. Biri, cenāze ardında. Biri, mezārlikda. Biri, mescidde. Biri, (6) çeşmede. Biri, Qur'ān okunduğda. Biri, huşbe okunurken. Biri, (7) cimā' iderken. Biri, vā'izde iken. Biri, yatsu namāzından-soñra. (8) Biri, dağı dan yeri ağırıldıktan-soñra güneş tamām çıkana-dek dünyā (9) lākırdısı mekrūhdur. Vesīle, Ebū Hureyre rivāyet ider: Hāq (10) Te'ālā kıyāmet gününde üç kimseye lākırdı ve tezkiye itmez. (11) Anlar için 'azāb-ı elīm vardır. Zinā iden ihtiyārı. Biri, yalan (12) söyleyen zābiti. Biri dağı kibir iden faķırı. Tarīkat, Vesīle (13)

[134a]

Hāq te'ālā üç kimseyi bu'uz ider. Biri, genç fāsıkı. Andan (1) ziyāde ihtiyār fāsıkı bu'uz ider. Dağı baħili, andan ziyāde (2) ğanı olan baħili. Bir dağı mütekebbiri, andan ziyāde faķir olan (3) mütekebbiri buğuz ider. Vesīle, Hāq te'ālā üç kimseyi (4) muħibbet ider. Bir, şālihleri sever. Andan ziyāde genç şālihleri (5) sever. Biri dağı cevmerdi sever. Andan ziyāde faķir cevmerdi. (6) Biri dağı ehl-i tevażı'ı sever. Andan ziyāde ğanı olan mütevā (7) -zı'yı sever. Vesīle. Ebū Hureyre'den rivāyet olunur ki: (8) Bir kimse öldi. Fahr-ı 'ālem 'aleyhi's-şālātu ve's-selām cenāze (9) -sin kılmağ murād itdikde kefen hareket itdi. Bağdılar kefen (10) içinde bir yılan buldılar. Kanın ısrub bir gördiler. (11) Ebū Bekir Şiddik rađiyallāhu te'ālā 'anhu hāzretleri ilanı (12) urmağ kaşd itdi. İlan biiznillāhi te'ālā nuţka geldi: (13)

²¹⁸ Allah'im bize başarı ihsan eyle.

[134b]

“Eşhedü enlā ilahe illallāhu ve eşhedü enne Muḥammeden ‘abduhu ve resūluhu” (1) didi. Yā Ebā Bekir! Niçün beni urursun, didi. Benim günāhım yokdur. (2) Hāḫ te‘ālā baña emir itdi. “Bu meyyiti kıyāmet günine dek ‘azāb idem” (3) didi. Şıddıḫ ilandan “sebebi nedir” su‘āl itdi. İlan: Sebebi (4) üçdür, didi. Biri, tāriki‘ş-şalāh. Biri, māni‘i‘z-zekāt. (5) Biri daḫı ‘ulemāyı diñlemez idi. Meclisden kaçır idi. Ey ġāfil! (6) ‘İbret almaz mısın? Ḥayātü‘l-Ḳulūb, Mecmu‘a-ı Ḥadīd (7) ‘Ulemā buyurdılar: Bir parça etmek deger mi olub yanına gelene dek (8) üç yüz altmış ḥuddāmı vardır. Evvelki Mikā‘il, āḫiri ekmeḫçidür. (9) Yā ġāfil! Aşam olduñ. Yoğ-ısa sekrān olduñ. وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ (10) Kezā fī Ḥayvatü‘l-Ḥayvān Vesīle (11) 219
(12) وذكر في الأشياء والنظائر من مات على الكفر ابيح لعنة الأوالدي
Resūlullāh şallāllahu ‘aleyhi ve sellem
(13) لتبوت ان الله تعالى احيهما

[135a]

(1) له حتى امناكذافي المقاصد الحسنته للامام النخاوى
(2) ولعن عليه الصلوة والسلام من قوموا هم Vesīle
(3) له كارهون الاستخقاق باللعن انكانت كراهتم لامر
(4) دينى كفسقه وامرؤزوجهاعايهما ساخطا لامر مباح
(5) او واجب ورجلا يسمع الاذان ولم يجب اما باللسان فح
(6) يكون واجبة واما بالاقدام فح يكون واجبة وتارك الجماعت
(7) اثم وهذا القول اقوى روايته واصح وعلى صاحب الحديث
وقاضيانولجميع الاجابتين اخوط
Vesīle. Farz-ı (8) kifāyet ‘ilmi, sekizdür. Her ḳabilede bu ‘ulūm ile bir ‘ālim (9) bulunmasa küllisi günāhkār olur. ‘İlm-i fıḫhūñ küllisi ve ‘ilm-i (10) tefsīr ve ‘ilm-i ḥadīs ve ‘ilm-i uşūl-i dīn ve ‘ilm-i uşūl-ı fıḫh ve ‘ilm-i (11) tecvīd ve ‘ilm-i ḫisāb ve ḳavl-i eşāḫda ‘ulūm-ı ‘arabiyye. Bu cümle farzı (12) -yadır. Risāle-i Maḫber ve Ṭarīḳat, Vesīle (13)

[135a der kenar]

Farz-ı kifāye ‘ilmi ondur. (1) Ḥulūşī (2)
(3) قيل علم حال بمنزلية الطعام بد لكل احد
(4) منه و علم مايقع في بعض الاجائين بمنزلت
(5) الدواع ويحتاج اليه في بعض الافات
Vesīle (6)

[135b]

(1) افادابو اللبث الحافظ انه اي علم الكلا فرض كفايه لكن

219 “Allah'in nimetini saymaya kalksanız bile onu sayamazsınız.” Kuranı Kerim 16/18

لا ينبغي ان يعلم او يتعلم الأكل زكى متدين مجد

Vesīle (2)

(3) اراك يطلب الدنيا لتندركها فكيف تندرك العقبى الست

تطلبها

Fi'l-ḥadīṣ

(4) لفاكم من نعيم الدنيا الايمان من سرور

(5) الدنيا القران ومن اشتغال الدنيا الصلوة ومن عبرت الدنيا

الموت

Vesīle

(6) لياتين على الناس زمان يكذب فيه الصادق

ويصدق الكاذب وتجوذ فيه الامين ويؤمن الحائن

ḥadīṣ (7)

(8) قال عليه الصلوة والسلام احب العرب الثلاث لائى عربى

والقران عربى وكلام اهل الجنة

Ruviye İbrāhim bin Edhem (9)

لياتينكم الدنيا تاكلا اعمالكم كما تاكل النار

El-Ḥatab, Vesīle (10)

(11) السادس علاج مرضى قلبى ارتكاب الرذيلة المقابلة للحلق

(12) الحسن كالاسراف لازلته البخل والقاء النفس فى بعض المخاوف

(13) لازاله الجبن واحتيار الصنعة ولتملق الازالت الكبرى والغضب

[135b der kenar]

(1) والتدين من له صلابته فى امر الدين

(2) لا يزيد تشكبك المتكين فى

(3) هاشية خواجه

(4) قيل الزكوة قوت للنفس به يدرك

(5) وصدها البلاء والفضته سرعته الانتقال

(6) من المبارى الى المطلوب وصدها الغياوة

(7) انتهى الوسيله اى صاحب جد وتحرفى تحصيل

كمال اهلى

Vesīle (8)

(9) الاجتهاد شرعاً بذل الجهود فى تحصيل

المقصود

Vesīle (10)

(11) لاسيماموت الشيات والصبى له وقال

العلماء لا يستبرر الرعيفا

Vesīle (12)

[136a]

(1) والشهوة غير ذلك وهذامن قبيل التداوى بالبخس

المضروّت فينيغى على قدر الحاجت

Vesīle (2)

Cihān bağında māy-i ‘āqıl budur, maḳbūl-u ins ü cin. (3)

Ne-kimse senden incinsin ne sen kimseden incin. (4)

Yemek bir ḥardal itsün tek , hemān aç itmesün (5)

Ḥaḳ te‘ālā ḳulumı nā-merde muḥtāḳ itmesün. (6)

Her kim añsa du‘āsında iş bu ḥaddüñ kātibin (7)

Ḥayır yazsun şerrin anuñ kirāmen kātibin (8)

(9) قال الله تعالى انالله ولاله الا انافمن لم يصر على بلاء

(10) وَلَمْ يَشْكُرْ عَلَى نِعْمَانِي وَلِرِيضٍ بِقَضَائِي فليطلب ربّاسوانى²²⁰

Kezā fi ‘1- Meşābih, Vesīle (11)

(12) مَعْنَى الرّبونيه كونه تعالى فاعلامايشاء ومقتضى العبودين

(13) الرّضاء بكلّ مايشاء فاذا لم يرض وَلَمْ يصرلم يعمل عفتضى

[136b]

(1) عبوديته فلذا قال الله تعالى فليلتمن ربّاسوانى فيجب

(2) الرّضاء عن الرّضاء والصّبر على البلاء و عليه عمل الاولياء

والعلماء والصلحاء

Vesīle (3)

(4) فعلم المومن الصّبر على البلاء والشكر على النّعم

Vesīle (5) Temmām nācī ile ve fā’izin ile bile cennete girmez. Ḥarāmdur (6) dirse,

ḥelāldür dirse ašlā girmez ve mezārına girdikde (7) mezārına bir āteş girür ve ḳiyāmet

güninde maymun şuratına (8) ḥaşir olunur. Vesīle (9) Ğıybetde ‘ayıblayıcı

hemmāzlar, daḥı ḥuzūrda ‘ayıblayıcı (10) hemmāzlar, daḥı iki kimseniñ arasında söz

gezdürenler, (11) nemmāmlar. Ḳiyāmet güninde köpek yüzi-le ḥaşir olunurlar. (12)

Ey mü’min, inşāf eyle. Bu üçden iḥtirāz eyle. (13)

[136b der kenar]

(1) قال عليه السّلام اذكر العاجر بما فيه

كى يجمدره النّاس

Vesīle (2)

(3) الكبريه شدت اليلاحتى ملاء

²²⁰ O halde kim benim hükmüme razı olmaz, verdiğim belaya sabretmez, nimetlerime şükretmez ve verdiklerimle kanaat etmezse; kendisine benden başka bir yaratıcı arasın.

صدّة غيظا

Vesīle (4)

[137a]

Vesīle (1)

(2) وَمَنْ أَفَاتَ التَّصَدَّقَ عَلَى السَّائِلِ فِي الْمَسْجِدِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ

(3) مُحْتَاجًا إِلَى شَدِيدِ الْحَاجَةِ وَلَا يَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ

(4) وَلَا يَمْرِبِينَ أَيْدِيَ الْمُصَلِّيِّ فَلْيَأْسِ أَيَّ حِينٍ وَجُودِ الشَّرْطِ

(5) الثَّلَاثَةَ عَلَى الْمُخْتَارِ وَعِنْدَ الْبَعْضِ لَا يُجُوزُ التَّصَدَّقُ عَلَى

(6) السَّائِلِ فِي الْمَسْجِدِ مُطْلَقًا وَلَكِنَّ الْمُخْتَارَ خَوَارِهِ بِشُرُوطِ ثَلَاثَةِ

Vesīle (7)

(8) وَفِي الْإِحْتِيَارِ يَكْرَهُ التَّصَدَّقُ عَلَى سَائِلِ الْمَسْجِدِ وَقَالَ الْخَلْقُ

(9) لَوْ كُنْتُ قَاضِيًا لِأَقْبَلِ شَهَادَتِ مَنْ يَتَصَدَّقُ عَلَى سَائِلِ الْمَسْجِدِ

Vesīle (10) Mescid-i şerīfūñ ḥaḳḳı on beşdür. Evvelki, girdikde selāma (11) muntazır olana selām virmekdür. Eger namāz-ile ya ğayrı ‘ibā (12) -det-ile meşğūl olursa yāḥūd kimse yoĝ-ise

(13) “السلام علينا”

[137b]

“ مِنْ رَبَّنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ ”²²¹

disün. İkinci, (1) iki rik‘at taḥiyyat-ı mescid kılmakdır. Üçünci, bir şey (2) şatmaya ve şatun almaya. Dördünci, kından kılıcı çekmeye. (3) Beşinci, taşrada yitiñin anda istemeye. Altıncı, zıkrullāhuñ (4) ğayru ile şavtın kaldurmaya. Yedinci, dünyā laḳırdısı (5) itmeye. Sekizinci, ḥalkıñ boyunlarıñ atlamaya. Toḳuzuncı, mekān (6) için nizā‘ itmeye. Onuncı, şafda bir kimse dar itmeye. On birinci, (7) namāz kılıcı öninde geçmeye. On ikinci, tükürmeye. On üçüncü, (8) mescidde barmaḳların çatlatmaya. On dördüncü, mescidi (9) necāsetden ve şıbyāndan ve mecnūndan ve ḥaddı urmaḳdan (10) pak itmekdür. On beşinci, mescidde zıkrullāhı çok itmekdür. Vesīle (11) Cāmi‘-i şerīfūñ şadaḳa virmek üç bölükdür. İkisi (12) ḥarāmdur. Biri cā‘izdür. Evvelki ḥarām olan, ḥaṭīb ḥuṭbede iken (13)

[138a]

sā‘iliñ helākluĝı ḳorḳulur ise de aşlā (1) ²²²وَجْهًا مِنَ الْوُجُوهِ degildir. Zīrā ‘ibādetleriñ başı (2) ve bināsı olan namāz, ḥuṭbe vaḳtinde cā‘iz degildir. (3) Kezālik-i şebīḥ ve tevḥīd ve kırāt-ı Ḳur‘ān cā‘iz degildir. Ḳanda (4) ḳaldı şadaḳa virmek. İkinci ḥarām, ḥuṭbeden evvel (5) ya ğayrı vaḳitlerde sā‘il, ḥalkuñ boyunlarından atlasa yāḥūd (6) namāz kılıcı öninden geçse yine ol sā‘ile şadaḳa (7) ḥarāmdur. Viren anıñ günāhına şerīḳ olur. Kefāreti, virdüĝi (8) şey‘iñ yetmiş ḳatını fuḳarāya şadaḳa itmekdür. Bir (9) rivāyetde kırḳ ḳatdur. Ol sā‘il, ḥalka eziyyet itdi (10) -ĝi-çün ve Rabb‘isin ḥalka

²²¹ Allah‘ın selamı salih kullarının üzerine olsun.

²²² Hiçbir suretle...

şikâyet eylediği-çün (11) mel'ündür. Meger kim muhtâç ola. Ve dağı namâz kılcınuñ (12) önünden geçmeye. Ve dağı halkıñ boyunlarından atlamaya. (13)

[138b]

Bu şartlar ile mescidde şadağa virmek cā'izdür. Belki (1) sevâpdur. Hattâ hadîs-i şerîfde rivâyet olundu. Mağşerde (2) münādî nidâ ider. "Allāhu 'azîmü's-şānuñ düşmānları (3) kalksunlar." Kimse kalkmaz. İllâ dünyāda mescidde sâ'iller (4) kalkar. Benim rûhum! Ma'lûm oldu ki mescidde sâ'il (5) -ler, Allāh'ıñ düşmānlarıdır. Zîrâ mescidler de zıkrullāh için (6) ve namâz için binâ olundu. Ticâret için ve Hıağ te'ālâ (7) -ı şikâyet için binâ olunmadı. Ey gâfil! 'Ārif iseñ añla. (8) Yoğ-ısa aĥvāl müşkil olur, tevfiğ olmazsa. Vesîle (9)

(10) قَالَ إِبْلِيسُ عَلَيْهِ اللَّعْنَةُ قَسَمْتَ ظَهْرِي بَنِي آدَمَ فِي الْمَعَاصِي

(11) فَقَصَمَ ظَهْرِي بِالنُّوبَةِ وَالْإِسْتِغْفَارِ فَاحْدِيثَ لَهُمْ ذُنُوبًا

يَسْتَعْفِرُونَ مِنْهَا وَهِيَ الْيَدَع

Vesîle (12)

Hamdulillāh nuğka geldi feth-i bābumdan kitāb (13)

[138b der kenar]

(1) وَمِنَ الْيَدَعِ الرَّيَابَانَوَاعِ الْخَمْسَةِ

(2) وَفَاتِ السَّبْعَةِ مِنْهُ

[139a]

Ķalburnı pür-nür ider, afitābımdur kitāb (1)

Şağlaram kıoynum içinde hem-cū budur, Ey seĥāb (2)

Zulmeti rüşen kıılır bir māhitābımdur kitāb (3)

Diñlemem cāhil sözüni, bendini hem gāfilün (4)

Ümmetiyeñ Aĥmed'üñ ben, şeyĥ ü şābımdur kitāb (5)

Şer'isüz olmam, ne deñlü eylesem 'ilm-ile baĥş (6)

Ehl-i 'irfān meclisinde rüy-ı abımdur kitāb (7)

Müsnedümdür dü cihānda ol benim hem mürşidüm (8)

İftihārum, rif'atim, ĥüsn-ü me'ābımdur kitāb (9)

Cāhile açmaz yüzün nā-dāna aşlā söylemez (10)

Şu yüregim bek 'ālī-cenābımdur kitāb (11)

Ādeme gāyet hicāb itmiş cehālet zūlmeti (12)
Çok şükür kim ‘ilm-i refi‘ hicābımdur kitāb (13)

[139b]

‘Ālemiñ dünyāda cāna iftiḥārıdur kitāb (1)
Ġayrı yāri istemez anıñ yārıdur kitāb (2)

Ḳurreti’l-‘aynım, her dem anıñla añlanur (3)
Ḳalbiyi eyler küşāde ġam-küsārıdur kitāb (4)

Māhı cāhı dünyevī olmasa aşlā ġam yemez (5)
Ḥamd ider ‘ālem añna, dünyāda varıdur kitāb (6)

Ġoncā-ı ḳalbī anıñla açılır her köşede (7)
‘Ārifānuñ her zamān bağı bahārıdur kitāb (8)

Baḫş-ı ‘ilm idüb delā’il sevk idüb Ḥaydari mişāl (9)
Çalmağa her dem ‘aduvı zü’l-fikārıdur kitāb (10)

Ḳudreti bilmezler, hıç aşınālık eylemez (11)
Ṭālibiñ tā ezelden yār-ı ġārıdur kitāb (12)

Gözümüñ nūrı, rūḫum gibidür iş bu kitāb (13)

[140a]

Ḳorḳarın ben öliceğ cāhile tā dāna düşe kitāb (1)

‘İzzetiñ ḫaḳḳı-çün senden umaram yā Rab (2)
Şāhibin ḫayr-ıla yād iden ihvāna düşe kitāb (3)

Vesīle Ruvīye ‘an-Ebū Hureyre raḫıyallāhu te‘ālā ‘anhu

أنه (4)

(5) قال قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم اياكم

(6) والظنّ فانّ الظنّ اكذب بالحديث ولا تجسسوا

(7) أي لا تطلبوا التطلع على خبر احد ولا تجسسواى لا

(8) تطلبوا التطلع على شرو ولا تناحيسواى لا تطلبوا

(9) الترفع والعلو على الناس ولا تحاسدوا ولا تباغضوا

ولا تدابروا وكونوا عباد الله

Fi'l-Meşābih (10) Vesīle ve fī İbni Melek bi't-tafđīl (11) Bir kimse cümle 'ilmi cem' itse kendine, ol 'ilmi fā'ide virmez (12) dört şey'i terk itmeyince. Biri, dünyāyı sevmemek. Biri, sulţāna (13)

[140b]

Ve zābiṭe muşāhib olmamak. Biri, mü'mine eziyyet itmemek. (1) Biri halkdan korkmamak. (2) Şerḥ-i Eyyühe'l-Veled (3) Dost medḥinden ne aşşı, zem düşmanda çü ğam (4) fāriğ azādım. Birdür yanımda medḥ i zem (5) Du'āu'l-Ḳabir (6)

(7) وَعَلَيْكُمْ السَّلَامُ اِهل الدِّيَارِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

(8) وَالْمُؤْمِنِينَ رَحْمَةً اللهُ الْمُسْتَقْدَمِينَ

(9) وَالْمُسْتَأْخِرِينَ مَنَّا أَنْتُمْ لَنَا سَلَفٌ

(10) وَنَحْنُ لَكُمْ شَيْعٌ وَأَنَا نَشَاءُ اللهُ

223 بِكُمْ لِأَجْفُونَ (11) Temmet, tamām (12)

²²³ "Selam size ey müminlerin ve müslümanların diyarında bulunanlar. Allah bizden önden gidenlere de geriye kalanlara da rahmet buyursun. Bizler de -inşaallah- size elbette yetişeceğiz." Müslim

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DİZİN-SÖZLÜK

A

abdest (Far.) : Namaz kılmak, Kur'an-ı Kerim okumak gibi ibadetleri yerine getirebilmek için yapılan temizlik.

a. 44b/12, 79b/9, 95b/12, 95b/7, 95b/9

a.+ den 24a/12, 96a/1, 96a/4

a.+ e 2a/4

a.+ iñ 94a/13, 94b/2

a.+ li 70a/2, 70a/3

a.+ lidür 70a/7

a.+ üñ 33b/1, 34a/13

a. al- 'namazdan önce usulünce temizlenmek' 33b/11, 60b/11, 60b/8, 76b/9

a. it- 'abdest almak' 44a/2, 46a/1

a. vir- 'abdest aldirmek' 2a/4

'abd (Ar.): kul, köle

'a.+ i 75a/2

'Abdi'l-Muṭṭalib: Hz. Peygamberin dedesi.

'A. 99b/12

'Abdi Menāf: Hz. Peygamber'in baba tarafından üçüncü dedesi.

'A. 99b/13

'abduhu (Ar): Kelime-i şهادette "kulu" manasına gelen kelime.

'a. 8b/10

'Abdullāh: 1. Hz. Peygamberin babası.

'A. 8b/9, 99b/12

2.Hadis ravilerinden

'Abdullah bin Cabir.

'A. 67a/2,

'Abdullāh bin Mübārek: Muhaddis ve fakih.

'A. 119a/1

'abeş (Ar.): Boş, anlamsız, saçma

'a. 74a/4, 44b/13, 92a/7

'ābid (Ar.): Kulluk eden kimse.

'ā. 74a/10, 97b/11, 97b/2, 98a/3, 98a/8, 98a/11, 98a/12, 98b/9, 99a/10, 99a/3

'ā.+ i 97b/6

'ā.+ lerden 27a/11, , 41b/6, 102b/5

'ā.+ siñ 98a/10

abraş (Ar.): Uyuza benzeyen bir çeşit deri hastalığı.

a. 47a/6, 49a/11, 49b/4, 49b/8

a.+ luķı 49b/5

'acāyib (Ar.): Alışılanın dışında, tuhaf, değişik.

'a. 28b/2

'aceb (Ar.): Garip, tuhaf.

'a. 98a/9

‘acele (Ar.): Bir şeyi çabuk yapmaya çalışma, tezlik.

‘a. 48b/4, 62b/3, 72b/9,
91a/10, 91a/6, 97b/10,
97b/13, 133a/10,
‘a. it- ‘çabuk davranmak’
125a/3, 91a/6

‘Acem (Ar.): İran’ın Hint-Avrupa ırkından olan halkı ve bu halktan olan kimse, İranlı.

‘A. 46a/9, 46b/10

acfā (Ar.): Topal.

a. 107b/4

acı: Izdırap verici, üzücü şey.

a. 11a/2, 59a/9
a.+ lıkına 20b/5
a.+ lıkından 70a/7
a.+ lıku 23b/2

‘āciz (Ar.): Gücsüz, kuvvetsiz kimse.

‘ā.+ em 30b/12
‘ā. ol- ‘bir şeyi yapmaya gücü yetememek’ 71b/3, 74a/2,
74a/3, 85b/5

‘acūze (Ar.): Kocakarı, huysuz kadın.

‘a.+ dūr 125a/4

‘acz (Ar.): Gücü yetmeme durumu, güçsüzlük.

‘a.+ i 32b/2

aç ~ ‘aç: Yemek yememiş olan.

a. 27b/3, 87b/13, 136a/5;
49a/4

aç - : Bir şeyi kapalı, örütülü, kilitli durumdan çıkarmak.

a.- ar 51b/13
a.- ıl-maz 84b/2

a.- ıl-ur 139b/7

a.- maz 51b/13, 139a/10

açlık ~ açluk: Aç olma durumu.

a. 41b/7; 22b/2, 41b/11,
41b/4, 41b/5, 41b/8, 41b/9
a.+ dur 128b/5
a.+ ında 20a/8
a.+ ından 116b/10
açluk +a 22b/9
açluk +ı 22b/3
açluk +ın 11b/7

ad: İsim.

a.+ ı 31a/6, 38a/9, 100a/1,
100a/2
a.+ ıdur 17a/4, 17a/7
a.+ ıla 43b/13
a.+ ın 115a/4
a.+ ını 89a/10
a.+ lar 61b/7
a.+ ları 61b/9
a.+ lu 81b/10
a. vir- ‘isim takmak’ 61b/8,
61b/12

adāb (Ar.): Ahlak ve terbiye kurallarına göre uyulması gereken esaslar, yol yordam.

a.+ ı 94a/13
a.+ ıla 44b/9, 46a/1
a. u’ş-şalavāt
a.- ı vüzū’dan 94b/5

‘adālet (Ar.): Hak ve hukuka uyma, hakkaniyet.

‘a. 69a/7

adam: İnsan, kişi, kimse, şahıs.

a.13b/12, 29b/12, 29b/4,
30a/12, 38a/13, 41a/5,
107b/8, 108a/9, 109b/12,
a.+ da 43b/4
a.+ ı 29b/12, 43a/5
a.+ lardur 30b/5

- a.+ lıkı 51b/3
a.+ uñ 107b/8
- adanlık:** İsteği gerçekleştiği takdirde yerine getirmek üzere vaatte bulunulan şey.
a.+ ı 79b/2
- ‘adāvet (Ar.):** Düşmalık, hasımlık.
‘a.+ iñ 101a/10
- ‘add (Ar.):** Kabul etme.
‘a. it- ‘kabul etme, sayma’
113b/12
- ‘aded (Ar.):** Sayı.
‘a. 45b/8, 60a/4
‘a.+ ince 84a/6
‘a.+ ini 104a/12, 7a/13
‘a.+ siz 131a/7
- ādem (Ar.):** İnsan, beşer
ā. 11b/10, 120a/6, 7b/7
ā.+ e 139a/12
ā.+ i 120a/6
- Ādem (Ar.):** İlk insan, Adem peygamber.
Ā. 7b/1, 12a/13, 100a/8,
100b/3, 119b/11
Ā.+ durur 29a/8
- ‘adem (Ar.):** Bulunmama, yokluk.
‘a.- i icābet 62b/11
‘a.- i re’fetele 58b/2
- ‘ādet (Ar.):** Herkes tarafından uygulanan hâl, görenek.
‘a. 28a/9
‘a.+ i 99a/5
‘a. it- ‘alışkanlık hâline getirmek’ 28a/8, 110a/2
- ‘Ādil (Ar.):** 1. Allah’ın adaletli olduğunu gösteren sıfatıdır.
‘a.+ dūr 2a/10
2. Adaletle davranan kimse.
‘a. 10b/6
- ‘aduv (Ar.):** Düşman.
‘a.+ ı 139b/10
- āfet (Ar.):** Büyük felaket, bela.
ā.+ den 53a/6
- āfāt (Ar.):** Felaketler, belalar
ā. 32a/7, 32a/6, 75b/13
ā.- ı tehevürü 60b/3
ā.+ dan 11b/13
ā.+ ı 59a/7, 59a/10
ā.+ ina 20b/2
ā.+ ıla 66b/3
ā.+ ın 59a/3
ā.+ lar 51a/10
ā.+ lardan 125b/11
ā.+ larına 58b/13
ā.+ larından 31b/3
ā.+ larını 58a/2
ā.+ larıñ 58b/3
ā.- ı ğazab 59b/5
ā.- ı mütehevvir 59a/13
ā. u’l-ķalb 46a/13, 46b/5
- afitāb (Far.):** Güneş.
a.+ ımdur 139a/1
- ‘āfiyet (Ar.):** Sağlık, sıhhat, huzur.
‘ā. 50b/4, 51a/9, 66a/9,
131b/2
‘ā.+ i 52b/9
‘ā.+ üñ 53a/4
- ‘afv (Ar.):** Bağışlama.
‘a. 55a/13, 56a/3, 60b/6,
61b/2, 90b/9
‘a.+ ı 54b/4
‘a.+ ile 132a/11
‘a.- u zālimin 9b/7
‘a. eyle- ‘bağışlamak1’
118b/12, 53b/9, 54b/3,
54b/4, 57a/7

‘a. it- ‘bağışlamak’ 10b/8,
57a/13, 59b/10, 60b/3,
62b/7, 66b/10, 118b/11
‘a. ol- ‘affedilmek’ 12a/2,
25a/10, 27b/6, 36b/1,
89b/11, 102a/6, 104a/3

ağ: Örümceklerin oluşturduğu
iplik.

a.+ ı 44a/4

ağa: Koca, eş.

a.+ larınıñ 2a/2

ağaç: Kökü toprak altında kalan,
gövdesi dışarıda, uzun bitki.

a. 43b/13, 83a/2

a.+ ı 45b/13

a.+ ın 17a/4, 17a/7

ağāh (Far.): Uyanık haberdar.

a.+ ı 124a/10

a. ol- ‘haberdar olmak’
66b/6, 67a/3

ağır: Tartıta çok gelen.

a. 20b/4, 36a/10, 51b/12,
51b/4, 71b/10, 72b/3,
74b/6, 83a/7, 101b/7,
110b/9

a.+ ca 72b/11

a.+ dur 25a/2

a.+ lıķı 53a/9

a.+ lıķını 52b/11

ağır- ~ ağır-: Sabah olmaya
başlamak.

a.- dıķdan, 45a/1, 83b/11,
102b/9, 133b/9

a.- mazdan 34b/9

ağar -ıncadır 38a/10

ağız: İnsan yüzünün aşağı
kısmında bulunan yemek yeme
organı.

a. 39b/2, 40b/11, 40b/13,
40b/7, 40b/8, 41a/2

a.+ ı 30b/4

a.+ ına 30b/1, 33b/8, 83a/3

a.+ ından 108b/3, 9a/3

a.+ ımda 76a/9

a.+ ımdan 76a/10

ağla -: Acıdan, kederden, sevinçten
göz yaşı dökmek.

a.- dı 49a/12

a.- ması 42b/2

a.- masında 63a/1

a.- masından 42b/1

a.- maķ 11b/8

a.- sun 74b/11

a.- ş-dı-lar 126b/13, 87b/13

a.- y-a 69b/13, 77a/7

a.- y-andur 112b/4

ağniyā (Ar.): 1. Zenginler.

a.+ dan 106b/3, 114a/11,
114a/2, 114a/4, 114a/7

a.+ ya 106b/4

2. Manevî zenginliğe sahip
kimseler.

a. 112a/2

ağrı: Vücudun herhangi bir yerinde
hissedilen acı.

a.+ larına 49b/8

a.+ sına 49a/3, 49a/4

a.+ sından 46b/13, 47a/6

ağrı-: Ağrılı olmak.

a.- yan 50a/7

ağbār (Ar.): Haberler, sözler.

a. 83b/13

āher (Ar.): Başka, diğer.

ā. 9a/1, 16a/9, 73a/5, 81a/2,

ā.+ e 61a/7

ā.+ üñ 82a/6

aḥibbā (Ar.): Dostlar, ahbablar.

a.+ nuñ 2b/10, 4b/13

a.+ sına 58a/12, 128b/9

āḥir ~ āḥir (Ar.): En son, sonuncu.

ā. 25a/10, 30a/1, 34b/8,
40a/7, 100b/4

ā.+ i 6a/13, 7b/1, 12a/13,
34a/2, 83a/8, 107b/6,
134b/9

ā.+ idür 7b/10

ā.+ inde 35a/3, 49a/9, 56b/4

ā.+ ine 49b/6

ā.+ ki 38b/10

āḥir- i cezīl 131b/10

āḥiret ~ āḥiret (Ar.): Ölümden sonra gidilecek alem.

ā. 7b/11, 12b/4, 13a/10,
13a/11, 14b/4, 19b/6,
23a/10, 66a/5, 80a/13,
82b/2, 105a/2, 113b/10,
117a/1, 117a/2, 121b/10,
122a/4,

ā.+ de 25b/8, 50b/3, 53a/9,
59a/12, 75b/9, 85b/9, 88a/1,
91a/10, 108a/2, 129a/5,
130b/12

ā.+ e 97b/3

ā.+ i 4b/4

a.+ iñ 105a/3

āḥiret+ de 53a/5

āḥiret+ ine 21b/3

āḥiret+ ini 21b/3

aḥiz (Ar.): Alma, alış.

a. ol- 'almak' 33a/6

aḥkām (Ar.): Hükümler.

a. 118a/2

a.- 1 farz-ı şerī'at 123a/10

a.- 1 nevāfile-i ṭarīkat
123a/10

aḥlāk ~ aḥlāk (Ar.): Varlıkların

tabiatındaki huylar, davranışlar.

a. 16b/10

a.+ iñızı 3b/13; 66a/13

a.- 1 ḥamīde 31b/5, 68a/6;
3b/4, 9b/3, 13a/8, 19a/3,

a.- 1 ḥamīdeye 103b/9, 67b/7

a.- 1 şeytāndandır 60b/9

a.- 1 zemīme 13a/13, 31b/4;
4a/10, 4a/6

a.- 1 zemīmeden 11a/10,
13a/8; 124a/13

a.- 1 zemīmedür 115a/7

aḥlaş (Ar.): Saf, halis.

a. ü'l-ḥāliş 27a/1

a. ü'l-ḥālişin 34b/6

aḥmak (Ar.): Akli kıt, anlayışsız.

a. 64a/7, 114b/11

a.+ da 124b/1

a.+ lara 23a/8

a.+ lıkdır 4b/3

Aḥmed (Ar.): Övülmüş kimse, Hz. Muhammed'in isimlerindedir.

A.+ dūr 29a/4

A.+ üñ 139a/5

aḥşam ~ aḥşām: Güneşin batma zamanı.

a. 89b/12; 45b/11, 102a/5,
111a/10

a.+ a 38b/13, 56b/3, 115a/1;
73a/10

aḥşam.+ dan 40a/4

aḥvāl (Ar.): Hâller.

a. 138b/9

a.+ i 31a/12, 85b/6, 122a/6,
122a/9,

a.+ in 34b/2, 47b/10

a.+ inden 119b/3

a.+ iñ 22b/8

'aḳ (Ar.): Dik başlı, asi.

- ‘a.- ı vālideyn 48b/7
- aḳ:** Beyazlık.
a.+ lıḳı 53a/9
- ‘Aḳāyid (Ar.):** 1. Bir eser adı.
‘A. 3a/7, 3b/3, 29a/13,
29a/2, 43b/5, 100b/7,
‘a.+ de 3b/3
2. Bir dinin inanç ve itikatla ilgili esaslarını inceleyen ilim dalı.
4a/2, 8a/13
3. İtikat, inanış
‘a.+ üñizi 3b/13
‘a.- i şaḥīḥa 103b/9
- ‘aḳabe (Ar.):** Geçilmesi gereken tehlikeli geçit.
‘a. 23a/13, 23b/4, 23b/8
‘a.+ den 25a/8
‘a.+ lerden 24a/1, 24a/3
‘a.+ leri 34b/5
‘a.+ lerinde 48a/12
‘a.+ niñ 25a/3
- ‘aḳabinde (Ar.):** Hemen ardından.
‘a.+ 26a/5, 88b/3, 101b/7,
104a/2, 107a/9
- ‘aḳār (Ar.):** Ev, dükkan, bağ bahçe gibi mülk.
‘a. 21b/9
- aḳbeḥ (Ar.):** Çok çirkin.
a.+ dür 63b/6
- aḳça:** Gümüş sikke, para.
a. 4b/8
a.+ sı 122a/5
a.+ ya 4b/2
- ‘aḳl ~ ‘aḳıl ~ ‘āḳıl (Ar.):** Düşünme, anlama, kavrama.
‘aḳl+ ı 26b/12, 32a/8,
36a/12, 50a/1, 63a/2
‘aḳl+ iñ 26b/10
‘aḳıl 32a/7, 49b/8, 103b/7,
121b/9
‘aḳıl+ dur 26b/10
‘āḳıl+ larına 21b/13
‘aḳıl+ sız 4b/10
‘āḳıl+ sızlıḳdur 4b/3
- ‘āḳıbet (Ar.):** Son, nihayet.
‘ā. 131a/2
‘ā.+ i 115a/11
- ‘aḳıl (Ar.):** Akıllı.
‘aḳıl 23a/7, 59b/4, 70b/3,
73b/12, 133a/11
‘aḳıl ol- ‘aklı başına gelmek’
40a/10
- ‘aḳıllı ~ ‘āḳıllı:** Akıllı.
114b/9, 121a/13, 40a/4,
42a/11, 7b/5; 26b/2, 4b/9,
76a/10
‘aḳıl+ lıya 9a/11
‘āḳıllı ol- ‘aklı başında olmak’ 124b/1
- ‘aks (Ar.):** Bir şeyin zıddı.
‘a.- i ‘akīs 2b/2
- aḳrabā (Ar.):** Aralarında kan bağı bulunan kimseler.
a.+ ya 45b/11, 80b/8
- ‘aḳreb (Ar.):** Kuyruğunun kıvrık ve kalkık ucunda zehirli bir iğnesi bulunan tehlikeli bir hayvan.
‘a.+ e 117b/2
‘a.+ i 117b/3
- aḳvāl (Ar.):** Sözcükler, lakırdılar.
a.- i fuḳahā 19b/7
- al -:** Almak.
a.- an 19b/6, 125b/1, 125b/2

a.- dı-lar 16a/2
a.- dı-m 76b/6
a.- du-m 12b/13
a.- duğda 37a/8
a.- ı-ko-maz 26a/6
a.- ı-ko-muşdur 81b/8, 82a/1
a.- ı-ko-r 26a/6
a.- ı-vir 2a/7
a.- ma-mağ 82b/4
a.- ma-y-a 62b/8
a.- mağ 44a/6, 61a/9, 81a/7,
82b/4
a.- mağa 36b/5, 37a/10,
91b/1
a.- mağdur 60a/6
a.- malıdur 50b/9, 82b/9
a.- maz 64a/10
a.- māğ 37a/9
a.- mışdur 19b/6
a.- mışlardur 19b/8
a.- ub 2a/9, 30a/4, 82a/6
a.- ur 80a/12, 124b/13
a.- ur-lar 125b/1
a.- ur-uz 125a/1

a'lā (Ar.): En yüksek, pek yüce.

a. 123b/6
a.+ sı 10a/6
a.+ sıdur 16a/10

alaca: Karışık renk.

a. 105b/7

'alāmet (Ar.): İşaret, belirti.

'a. 97a/9
'a.+ i 17b/10, 17b/12, 78b/8,
91b/8, 117b/4,
'a.+ lerindendir 3a/13

alçak: 1. Küçük görmek.

a. 10b/2, 14a/12, 16b/5,
43a/2, 44a/13
a.+ luğ 10b/3
2. Bir şeyin en kötüsü.
a.+ ın 80b/9

aldan-: Yanılmak, hataya düşmek.

a.- dı-lar 125b/2
a.- ub 71b/13

'alef (Ar.): Hayvan yemi.

'a.+ ile 121a/9

'aleyhi's-şalātuve's-selām (Ar.):

Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun, anlamında Hz. Peygamber için söylenen bir ifade.

'a. 65a/10

'alel-ḥaḳīkī (Ar.): Hakikatte.

'a. 2b/8

'ale'l-ḥuşūş ~ 'ale'l-ḥuşūş (Ar.):

Özellikle, bilhassa.

'a. 42a/9; 35b/2

'ālem (Ar.): Kainat, evren

'ā. 139b/6

'ā.+ de 124a/1

'ā.+ iñ 28b/4, 139b/1

'ā.- i melekütde 60a/10

ālet (Ar.): Araç

ā.+ siz 128b/3

'alev: Ateş

'a. 30a/8, 30a/9, 59a/6

'aleyhi'l-la'ne ~ 'aleyhi'l-la'nete (Ar.):

Lanet üzerine olsun, anlamında şeytan için söylenen bir cümle.

'a. 72b/5, 124b/11; 'a. 98b/13

'a.+ nuñ 97a/13, 99b/4

'aleyhi's-selām~'aleyhimā's-selām (Ar.):

Selam üzerine olsun, anlamında Hz. Peygamber için kullanılan bir dua cümlesi.

'a. 7b/1, 12a/13, 17a/9,

26a/7, 44b/3, 84b/4,
84b/9101b/12, 108b/11,
113b/7, 129b/2; 91a/8,
129b/1
'a.+ a 7a/6, 7a/7, 7a/8, 7a/9,
7a/11, 7a/12, 7b/3, 52a/6,
65a/7, 79a/7, 101b/10
'a.+ dan 104a/9, 119b/11
'a.+ dur 7b/1, 12b/1
'a.+ iñ 103a/8, 126b/4

'aleyhi's-şalātu ve's-selām (Ar.):
"Allahım, Muhammed üzerine
salat et" anlamında Hz.
Muhammed'e övgü ve sevgi
göstermek amacıyla söylenen söz.

'a. 3b/12, 8b/10, 15b/11,
24a/8, 26a/2, 29b/10, 31a/2,
49a/3, 54b/5, 55b/11,
64a/12, 68b/8, 73b/1,
80a/10, 80b/2, 81b/5, 87b/6,
91b/11, 99b/11, 108b/7,
110b/5, 111a/3, 117b/10,
117b/13, 125b/8, 130b/5,
134a/9
'a.+ a 116b/4, 87b/4, 96b/1
'a.+ dan 8b/13, 19b/5,
56b/1, 95b/13
'a.+ ı 113a/12, 86a/6

'ālīcenāb (Ar.): Yüksek ruhlu,
şerefli anlamında bir sıfattır.

'.+ imdur 139a/11

**'Ali el-Ḳārī ~ 'Aliyyü'l-Ḳārī ~
'Aliyyi'l-Ḳārī (Ar.):** Tanınmış
Hanefî fakihî, muhaddis ve
müfessir

'A. 127b/2, 113a/2, 113b/3;
54b/7, 54b/9; 107b/7

'ālim (Ar.): İlim sahibi olan kimse.

'ā. 10b/7, 18b/1, 19b/7,
23a/5, 26b/2, 26b/7, 28b/4,
83b/6, 83b/7, 99a/10,

99a/3, 107a/1, 113a/8,
117a/10, 135a/9,
'ā.- i mu'temedden 11a/1
'ā.+ dūr 17a/12
'ā.+ e 20a/4
'ā.+ i 98b/7
'ā.+ ler 23a/6, 74a/4, 125b/3,
133a/10
'ā.+ lerden 41b/9
'ā.+ üñ 13a/1

'Alīmūn (Ar.): İlmi ezeli ve ebedi
olan manasında Allah'ın
sıfatlarından biri.

'A. 5a/10, 6a/8

Allāh (Ar.): Her şeyin yaratıcısı
olan, mutlak varlık.

A. 16a/12, 28b/9, 54a/9,
57b/7, 100b/6
A.+ uñ 138b/6

Allāhu 'azīmü's-şān (Ar.): Şanı
büyük olan yüce Allah.

A. 8b/7
A.+ ı 8a/1
A.+ iñ 8b/11
A.+ uñ 138b/3
A.+ dur 6a/5
A.+ dan 112b/1

Allāhu ekber (Ar.): Allah en
büyüktür manasında tekbir
sözüdür.

A. 34a/1, 106b/9

Allāhu te'ālā (Ar.): Yüce Allah
anlamında yaratıcı için söylenen bir
saygı ifadesidir.

A. 130a/7, 43b/1, 7b/1,
97b/6, 98a/13
A.+ nuñ 8a/3, 28b/7, 5b/12,
6b/4, 98b/9
A.+ nuñ 98a/4

alt: Bir şeyin aşağı kısmı, tabanı.

- a. 32a/13, 72b/8, 79a/5
a.+ ıla 70b/9
a.+ ına 50b/8
a.+ ında 9a/4, 72b/8, 73a/3,
79a/9, 83a/2, 83a/5
a.+ ındadır 70b/9
a.+ ındaki 32b/2

altı: Altı rakamı.

- a. 6b/12, 22b/12, 25b/9,
40a/2, 41b/1, 41b/2, 46a/10,
48a/2, 48a/8, 83b/1,
104b/11, 104b/12, 110b/6,
116b/12, 119a/7, 124a/12,
128b/3
a.+ dur 43a/11, 43a/12,
111b/12
a.+ nuñ 43b/4
a.+ sı 33b/10, 53a/5
a.+ sina 33b/13

altıncı: Altı sayısının sıra eki almış şekli.

- a. 23b/4, 60a/10, 60a/8,
70a/6, 86a/9, 92a/10, 98b/5,
108a/3, 110b/9, 119b/7,
129b/11, 137b/4

altı yüz: Altı yüz sayısı.

- a. 129a/1

altmış: Altmış sayısı.

- a. 111b/8, 111b/9

altmış biñ: Altmış bin sayısı.

- a. 101b/11, 101b/13

altmış tokuz: Altmış dokuz sayısı.

- a.+ ı 18a/4

altun: Değerli ve kıymetli bir maden, para.

- a. 4a/13, 4b/6, 22a/4, 42a/4,
52b/12, 79b/2, 81b/7,

125a/6

a.+ a 4a/13

a.+ dan 51a/2

a.+ ı 122b/8

a‘mā (Ar.): Kör.

a. 123b/7

a‘māl (Ar.): Ameller.

furüz-ı a. 33a/7

müfsid-i a. 3b/5

‘amel (Ar.): Dinî emirleri yerine getirmek için yapılan iş.

‘a. 4a/2, 4a/3, 4b/6, 11b/1,
14b/13, 15a/2, 15a/3,
16b/13, 17b/6, 18a/4, 22b/2,
23b/4, 24b/2, 26b/6, 31b/5,
34b/4, 52b/10, 53a/9,
68a/13, 69a/8, 72a/2, 75b/3,
75b/4, 94b/1, 97b/7, 111a/8,
133a/11,

‘a.+ de 16b/12, 17b/6, 23a/5,
29a/10, 33a/8, 98a/5,
100a/1

‘a.+ den 16b/11, 16b/13,
97b/12

‘a.+ e 59b/4, 60b/8, 97b/9,
99a/12

‘a.+ i 17b/7, 18b/9, 31b/4,
35a/13, 36a/13, 52a/7,
97b/13,

97b/8, 99a/13, 99b/2,
101b/7

‘a.+ için 55b/1, 55b/2

‘a.+ in 13b/9

‘a.+ inde 98a/1, 98a/2, 98a/7

‘a.+ ini 17b/9, 43a/4, 97b/8,
97b/9, 98a/11, 98a/5

‘a.+ iñe 98b/13

‘a.+ iñ 4a/9, 53a/6, 99a/1,
99a/9, 111a/7, 115a/5

‘a.+ iñden 99a/2

‘a.+ iñi 4b/1, 98b/5

‘a.+ iñiz 3b/13

‘a.+ lerden 75b/4
‘a.+ lerim 75b/5
‘a.+ siz 114b/12
‘a.- i fāsīd 99a/11
‘a.- i şālīh 18b/8, 19a/2,
26b/2, 32a/7, 32a/8, 36b/9,
45b/9, 51a/12, 52b/8, 53a/7,
55b/12, 71a/3, 73b/10,
85a/12, 99a/6, 99a/11,
99a/13, 99b/1, 103b/9,
117a/5,
‘ilm-i ‘a. 16b/10
iṣlāḥ-ı ‘a. 4a/4, 13a/10
ifsād-ı ‘a. 13a/10
ķabūl-ı ‘a. 4a/4, 11a/13
tevfīķ-i ‘a. 4a/4, 11a/13
zāt-ı ‘a. 18a/6
‘a. eyle- ‘amel etmek’ 4b/9,
18a/11, 23b/12, 52a/13,
92a/2, 108a/9
‘a. it- ‘gereğince hareket
etmek’ 3a/10, 3a/11, 15a/12,
15a/13, 16b/4, 18b/2, 18b/3,
18b/4, 19a/8, 21a/7, 30b/6,
31b/2, 33a/8, 34a/8, 34b/6,
48a/1, 68a/9, 86a/5, 86a/9,
98a/10, 109a/2, 114b/11,
117a/10, 123a/6, 124b/7,
130b/11
‘a. ol- ‘amel etmek’ 104a/8,
3a/12, 68a/7

‘amelī (Ar.): İşlemeyle elde edilmiş olan, uygulamalı.
‘a.+ dūr 60b/7

amene’r-rasūlū (Ar.): Bir duanın adıdır.

a. 102b/6

āmentū (Ar.): İmanın şartlarının içinde geçtiği duanın adı.
ā. 5b/8, 5b/12, 8a/8, 8a/10

‘Amır İbnü’l-‘Āş (Ar.): Meşhur

sahabî, Mısır fatihi ve devlet adamı.
‘A.+ dan 71b/5

‘āmil (Ar.): Amel eden kimse.
‘ā. 107a/1

Āmīn (Ar.): Dua ve temennilerden sonra söylenen söz.
ā. 3b/11, 4b/12, 9b/3,
24a/6, 24b/3, 107b/11
ā.+ leri 24b/11, 91a/8

ammā (Ar.): Ancak, fakat.
a. 1b/6, 13a/10, 18a/5,
20a/2, 20a/3, 20a/4, 21b/13,
22a/12, 24b/2, 30b/5, 30b/6,
32a/6, 35b/6, 39a/1, 40b/11,
40b/12, 40b/9, 41a/2, 41a/3,
50a/12, 58a/5, 59a/4, 61b/1,
62a/8, 63a/12, 64a/1, 64a/5,
64a/8, 65a/8, 75a/11,
82a/11, 102a/1, 104a/13,
107a/1, 107b/1, 114a/3,
114a/4, 115a/11, 121a/13,
122a/7, 125a/1, 125b/3,
127a/8,

‘an-Ebū Hureyre (Ar.): Ebū Hureyre’den.
‘a. 140a/4

añ-: Hatırlamak.
a.- dıķda 40a/12
a.- maķ 44a/7
a.- sa 136a/7

ana: Anne.
a. 24a/12, 28a/11, 28a/7
a.+ dan 24a/7, 56a/3, 91a/3
a.+ sı 20b/12, 20b/13, 21a/1
a.+ sın 43b/12, 44a/9
a.+ sınıñ 42b/12
a.+ ya 83a/13

aña: O zamirinin yönelme hali eki

almış şekli.

a. 58a/11, 58b/8, 67b/13,
68a/11, 99b/5, 114a/9,
118b/6, 119b/12, 123b/9,
139b/6

ancak: Ama, fakat.

a. 4a/10, 8b/7, 10a/10,
16a/4, 16a/5, 16a/8, 16b/4,
16b/5, 17b/8, 20a/3, 36b/6,
40a/, 43b/1, 98a/4, 98a/6,
104a/6, 118b/3, 124b/5

anda: O zamirinin bulunma hali eki
almış şekli.

a. 22a/9, 24b/11, 27a/6,
29b/12, 38a/10, 54a/6,
65a/3, 91b/3, 137b/4

andan: O zamirinin ayrılma hali eki
almış şekli.

a. 7b/10, 8b/12, 10a/12,
12b/13, 13a/3, 37b/9,
38a/10, 39b/6, 47b/10,
50a/7, 58a/12, 60a/9,
64a/10, 72b/12, 73a/6,
77a/10, 91b/3, 131b/7,
131b/8, 132a/11, 132a/12,
134a/1, 134a/2, 134a/3,
134a/5, 134a/6, 134a/7,
a+ dur 62b/3, 62b/8,
62b/13

anı: O zamirinin belirtme hali eki
almış şekli.

a. 17a/6, 17a/8, 17b/1,
26a/5, 39b/2, 50a/12,
50b/12, 52a/3, 52a/4,
54b/11, 60a/12, 60a/8,
65a/4, 67b/5, 76a/8, 77b/8,
82b/9100b/6, 106b/3,
110b/8, 119a/10, 119b/7,
120a/1, 120a/3, 120a/4,
120a/5, 120a/7, 120a/8,
120a/9, 124a/2, 124a/6,

126b/10, 126b/11, 127a/13,
130a/8,

anıñ ~ anuñ: O zamirinin ilgi hali
eki almış şekli.

a. 15b/4, 17a/7, 17b/10,
18a/11, 21a/7, 24b/6, 24b/9,
28a/9, 29b/13, 30b/6,
32a/13, 36b/6, 37a/3, 37b/4,
47b/9, 50b/11, 54a/10,
58a/9, 58b/10, 63a/9,
66a/11, 67a/4, 70a/3,
75a/13, 76b/13, 77a/10,
84a/7, 86a/3, 86a/5, 86a/9,
92a/2, 96a/2, 99b/3, 102a/3,
103a/7, 111a/11, 111a/12,
111b/13, 112a/1, 118a/13,
119b/6, 122a/10, 122a/4,
123b/12, 127a/6, 133b/2,
138a/8, 139b/2; 71b/8,
136a/8

a.+ çün 37a/1, 50b/6, 99b/7,
101a/9, 111b/5,
a.+ la 139b/3, 139b/7

ânifiyye (Ar.): Biraz önce geçmiş
olan.

mezkürât-ı â.+ yi 2b/7

añla -: Akıl erdirmek.

a. 59b/4, 70b/3, 71b/4,
103b/10, 138b/8
a.- mağ 13b/7, 18a/11,
62a/11
a.- miş 22a/8
a.- n-ur 139b/3
a.- y-ıc 83b/8

anlar: O zamirinin çokluk eki almış
şekli.

a. 3a/10, 3a/12, 7a/2,
103b/4, 120b/7, 127a/5,
129b/4, 130a/4, 133b/12,
24a/5, 32a/1, 70b/2, 76a/3,
97a/5

a.+ a 2a/4, 22a/9, 25b/8,
28a/8, 63a/3, 102a/2
a.+ da 7a/3, 55b/2, 55b/3,
103b/5, 117b/9
a.+ ı 3a/11, 7a/1, 22a/4,
23a/13, 32a/6, 47b/12,
56b/1, 68b/10, 81b/7, 82a/1,
109a/2, 120a/2
a.+ ñ 22a/8, 25b/12, 65a/13

‘an-‘Ömer (Ar.): ‘Ömer’den
‘a. 54a/2

‘ār (Ar.): Utanma
‘ā.+ dır 124a/5
‘ā. eyle- ‘utanmak’ 124a/3
‘ā. it- ‘utanmak’ 11a/3,
14a/7, 80b/7

ara: İki şeyi birbirinden ayıran
uzaklık, mesafe.
a.+ ların 74a/11
a.+ sı 70b/10, 70b/9, 129a/2
a.+ sın 36a/4, 3b/7
a.+ sında 17b/13, 23a/13,
35a/4, 39b/1, 46a/12,
59b/12, 62a/4, 74a/10,
83a/3, 85a/5, 88b/11, 91b/9,
95b/7, 98b/10, 100b/5,
110b/10, 120a/10, 120b/2,
136b/11

ara -: Bir şeyi bulmaya çalışmak.
a.- ma-mağdur 119b/3
a.- mağ 38b/2, 119b/3
a.- sa 68a/1, 119b/5
a.- y-ub 14a/13, 127a/4,
127a/5

‘arab (Ar.): Arap kavminden olan
kimse.
‘a. 76a/7

a‘rābī (Ar.): Göçebe araplar.
a. 122b/12, 122b/13, 123a/6

‘arabiyye (Ar.): Araplara ait.
‘ulūm-ı ‘a. 135a/12

‘araz (Ar.): Maddî aleme ait şeyler.
‘a.- ı nefis 14a/6
‘a.+ ın 10a/11

‘arcā (Ar.): Topal.
‘a. 107b/3

ard: Bir şeyin arka tarafı.
a. 97a/5
a.+ ına 81a/1
a.+ ında 73a/4, 133b/6
a.+ ından 82a/2, 111b/9

‘arefe (Ar.): Dinî bayramlardan bir
önceki gün.
‘a. 107a/8

‘ārī (Ar.): Uzak ve berî olmak.
‘ā. 6b/13

‘ārif (Ar.): İrfan sahibi kimse.
‘ā. 16a/2, 19a/6, 19b/8,
23a/7, 51a/10, 51a/12,
51a/13, 70b/3, 71b/3,
73b/12, 91a/9, 103b/10,
132a/9, 138b/8
‘ā.+ e 26b/13, 57b/4
‘ā.+ ler 22b/7, 23a/7, 26b/8
‘ā.+ lere 53a/4, 121b/13
‘ā. ol- ‘irfan sahibi kimse
olmak’ 15b/6, 51a/10,
132b/1

‘ārifān (Ar.): Arifler
‘ā.+ uñ 139b/8

‘ārif-i billāh (Ar.): Marifetullaha
ulaşmış velî, ermiş
‘ā. 65a/4
‘ā. ol- ‘ermiş kişi olmak’ 8b/3

‘āriyet (Ar.): Gelip geçici.

- imān-ı ‘ā. 99b/6
- arqa:** Bir şeyin görünmeyen tarafı.
a.+ sı 81a/1
- arslān:** Yırtıcı memeli bir hayvan.
a.+ dan 61b/5, 70b/1
- ‘arş (Ar.):** İslam inancına göre göğün en yüksek katı.
‘a. 9a/4, 23a/6, 110b/1, 112a/9
‘a.+ a 27a/2
‘a.+ dadur 70b/8
‘a.+ ı 70b/1, 70b/8
- arşun:** Ölçü birimi, arşın.
a. 80b/13
- art -:** Çoğalmak
a.- an 96a/4
a.- ar 131b/3
a.- ır-sın 80a/13
a.- mağ 74b/9
a.- ur-du-ñ 117b/4
- artuq:** Geriye kalan, fazlalık.
a. 24a/7, 32a/12, 36b/11, 68b/5, 78a/8, 126b/6
- aru:** Vızıldayarak uçan, sokucu böcek.
a. 9a/4
- aruq:** Çelimsiz, güçsüz.
a. 107b/5
- ‘arz (Ar.):** İfade etmek, bildirmek.
‘a.- ı hacet 63b/13
‘a. it- ‘sunmak, bildirmek’ 63b/10
‘a. ol- ‘bildirmek’ 35a/13, 81b/5, 73b/4
- arzū~ arzū (Far.):** İnsanın bir şeye karşı duyduğu aşırı istek.
a.+ sın 57b/9; 116b/11
arzū+ sını 116b/9
- aş-:** Yüksekten aşağıya doğru sallanma.
a.- ıl-an 39a/13
a.- ıl-acağ 57b/7
- aşāleten (Ar.):** Bir işin asıl sahibi olmak.
a. 12b/12
- aşam (Ar.):** Sağır
a. -ol ‘sağır olmak’ 134b/10
- āsān (Far.):** Kolay
ā. 29a/11, 36a/11
ā.+ lıkda 3b/11
ā.+ lıkıla 122a/6
ā. ol- ‘kolay olmak’ 25a/3, 128b/11
- ‘asā (Ar.):** Uzun sopa, değnek.
‘a.+nı 108b/1
- aşār (Ar.):** Yazılmış kitaplar.
a. 83b/12
- aşhāb (Ar.):** Hz. Muhammed’i görmüş, sohbetinde bulunmuş kişiler.
a. 66b/7, 111a/6
a.+ dan 31a/6, 53a/1, 71a/9, 87b/3
- aşl ~ aşıl (Ar.):** Gerçek, hakikat.
aşıl 35a/4, 100a/5
aşl- ı sebep 25a/13
aşl+ ına 6b/10, 6b/4, 6b/6, 6b/7, 6b/8
aşl+ ım 29a/8
- ‘āşī (Ar.):** İsyankar, günahkar.
‘ā. 10a/2, 13a/4

‘ā. ol- ‘günahkar olmak’
7a/2, 33a/9, 48b/6, 81a/11,
83a/13, 96b/12

Asiyye (Ar.): Firavun’un Hz.
Musa’ya iman etmiş olan eşi.
A.+ dür 31b/12

‘asker (Ar.): Ordunun her
kademesinde görevli er.
‘a. 24b/6
‘a.+ inden 70b/5
‘a.- i İslâma 13a/1, 13a/5

aşlâ (Ar.): Hiçbir vakit, hiçbir
zaman
a. 8a/5, 118b/1, 11a/5,
16a/9, 18a/13, 19a/8,
19b/12, 22a/8, 31b/2, 36a/4,
37a/8, 39b/3, 52a/10, 52a/7,
52a/8, 64b/5, 67a/11, 70a/5,
72b/13, 85a/5, 124b/6,
125a/12, 132a/3, 136b/7,
138a/1, 139a/10, 139b/5

Aşma‘î (Ar.): Dil ve edebiyat alimi.
A. 77b/11, 77b/3

‘aşr: Yüzyıl
‘.+ mıdır 31b/13

aşşı: Fayda
a. 140b/4

aşağa: Üst kısmın altta kalan tarafı.
a. 79a/4

āşikāre (Far.): Açık bir şekilde.
ā. 40b/4, 75a/9
ā.+ dür 28b/8
ā. ol- ‘görünür olmak’
111b/12

‘aşk (Ar.): Aşırı muhabbet ve sevgi.
‘a.+ ıla 12a/6

aşinā (Far.): Bildik tanıdık kimse.
a.+ lık eyle- ‘tanımak’
139b/11

‘aşr (Ar.): Ramazanın son on günü.
‘a. 112b/13

‘āşūrā (Ar.): Muharrem ayının
onuncu günü.
‘a. 35b/4

at -: Bir şeyi bir hedefe fırlatmak.
a.- ar 30a/4, 30b/1, 76a/13
a.- ar-sız 86a/10
a.- dı 126b/8, 126b/9
a.- ıl-an 106a/9
a.- ıl-ur 72b/12
a.- mağ 62b/4
a.- mış 110b/4

at: Binek hayvan.
a.+ lı 122b/12

ata: 1. Ced, büyük baba ve aynı
soydan daha önce yaşamış olan
kimse.

a.+ larıñ 129b/3
2. Bir şeye sebebiyet veren
şeyin başı.
a.+ sı 20b/13, 21a/2, 21a/3

‘atā (Ar.): İhsan, bağış
‘a. 130b/7

āteş (Far.): Odun, kömür vb.
maddelerin tutuşup yanması ile
beliren ışık.

ā. 30b/7, 60b/9, 76a/12,
120a/3, 136b/8
ā.+ den 60b/9, 120b/10,
133b/3
ā.+ dür 120b/10
ā.+ i 30a/8, 67a/2, 120a/3
ā.+ inden 1b/7, 1b/9

ātī (Ar.): Gelecek olan, gelecekteki.
ā. 38a/6

atla -: Ayaklarını yerden keserek sıçramak, fırlamak.
a.- ma-y-a 137b/6, 138a/13
a.- sa 138a/6
a.- y-a-maz 21a/6

avāre (Far.): Boş gezen, işsiz güçsüz.
a.+ lık 96b/9

avāz (Far.): Ses, seda.
a. 9a/5

avra' (Ar.): Gözü şaşkı olan.
a. 107b/3

avuç: Elin iç kısmı.
a. 46b/12
a.+ ıla 126b/7
a.+ una 125b/10

avurt: Yanak
a.+ ina 29b/13, 30a/1

'avām (Ar.): Halk tabakası.
'a. 107a/3
'a.+ a 10b/6
'a.+ uñ 107a/5
iķāz-ı 'a. 107a/2

'avd (Ar.): Geri dönme.
'a. 41a/1, 41a/2
'a.+ e 40b/11
'a. eyle- 'geri dönmek'
40b/8

'avf (Ar.): Bağıslama.
'a. 10b/8, 10b/7, 24a/7

'avn (Ar.): Yardım
'a.- ı Hık 4b/6

'avrat (Ar.): Kadın
'a. 48b/13, 107a/10
'a.+ dan 14a/2
'a.+ lar 116b/2

'avret (Ar.): Vücudun mahrem yerleri.
'a. 33b/11

ayıl-: Ayıkmak, kendine gelmek.
a. 4b/9

ay: Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri.
a. 42b/3, 42b/4, 76a/10, 92b/1, 92b/5
a.+ da 53b/1, 8a/8, 8b/2
a.+ ı 84b/12
a.+ ıdur 53b/2, 53b/3
a.+ ında 53b/1, 54b/10
a.+ ıñ 35b/5, 49a/9, 49b/6, 83a/8, 83b/11
a.+ ları 38b/4
a.+ larını 38b/2

ayaķ: Ayak
a. 21a/5, 43b/8, 44a/10, 44a/2, 49a/3, 58a/1, 95a/13, 95b/2, 109b/6, 110a/3
a.+ da 29b/12, 34a/1, 47b/2, 60b/11, 83b/2, 96a/4
a.+ ı 105b/8, 73a/3
a.+ ını 11a/9
a.+ ıla 97a/7, 102a/11
a.+ ın 47b/2
a.+ ları 70b/8
a.+ ların 111b/3
a.+ larınıñ 70b/9
a.+ ların 33b/3

'ayāl (Ar.): Aile reisinin geçimlerini sağlamak zorunda olduğu kimseler.
'a.+ i 106b/5

‘a.+ ine 2b/5, 2b/9, 35a/9,
58a/12
‘a.+ inüñ 108a/13

āyāt (Ar.): Ayetler.

ā. 27a/10
ā.+ ı 11b/1
ā.- ı ‘izām 11a/13

‘ayb ~ ‘ayīb (Ar.): Utanılacak hal ve davranış.

‘ayb 50a/11
‘ayb+ ı 10b/12, 125a/2
‘ayb+ ın 119b/6, 125a/3,
50b/10, 50b/11, 60a/3
‘ayb+ ından 10b/13
‘ayb+ ını 14a/12, 97a/2
‘ayb+ umuzı 3a/4
‘ayīb+ dur 50a/11
‘ayīb+ la-mağ 61a/7
‘ayīb+ la-y-ıcı 136b/10
‘ayīb+ larıla 86a/11
‘ayīb+ ların 119b/4, 119b/5,
50a/13
‘ayīb+ larıñız 86a/12
‘ayīb+ lı kılar 67b/5
‘ayīb+ lı 125a/13, 125a/2,
125a/7
‘ayīb+ lıyı 125b/2

āyet (Ar.): Kur’an-ı Kerim’deki sureleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri.

ā. 23b/11, 27a/11, 35a/8
ā.+ de 131a/10
ā.+ ile 48a/10, 119b/2,
119b/4, 119a/11
ā.+ in 87b/3
ā.+ ile 131a/11
ā.+ leri 33a/10, 48a/8, 48a/2,
100b/13
ā.+ lerin 47b/1

āyete’l-kürsi (Ar.): Bakara suresinin 255. ayetine verilen isim.

ā. 28a/4, 96a/12
ā.- i şerīfi 26a/2

āyet-i kerīme (Ar.): Şerefli ayet, Kuran’ın herbir cümlesi.

ā. 2b/3, 32b/3, 82b/2, 87b/6,
91a/10, 104a/8
ā.+ sinde 131a/9
ā.+ niñ 118b/8
ā.+ nüñ 28b/12

āyet-i şerīfe (Ar.): Şerefli ayet, Kuran’ın herbir cümlesi.

ā.+ nüñ 118b/9

ayır -: Parçalara bölmek.

a.- dıkda 35a/1

ayıtla-: Ayırıp çıkarmak, ayıklamak.

a.- mağdur 58b/12

ayine ~ ayna (Far.): Karşısındaki şeylerin yansımasını gösteren cam.

ayine+ si 126b/6

ayna 92b/8

du‘ā-ı ayna 92b/7

‘Āyişe (Ar.): Hz. Ebu Bekir’in kızı ve Hz. Peygamber’in hanımı.

‘Ā. 65a/10, 65a/11

‘ayne’l-yaqīn (Ar.): Gözlem yoluyla elde edilen ve doğruluğu apaçık olan bilgi manasında bir terim.

‘a. 16a/10

‘aynī (Ar.): Aynı anda

‘a. 91a/10

ayrıl: Ayrı düşmek.

a.+ dıkda 112a/13

az: Az

- a. 10a/5, 11b/12, 14b/12,
20b/2, 21a/2, 21a/3, 31b/5,
41b/10, 41b/11, 41b/4,
41b/5, 41b/7, 41b/8, 44a/4,
46a/11, 46a/5, 46b/7, 46b/8,
46b/9, 47b/13, 61a/5,
110b/12
a.+ dır 123a/5

az-: Doğru yoldan sapmak, dalalete düşmek.

- a.- dur-ur-lar 72b/10
a.- ma 133a/12

a'zā (Ar.): Vücudu meydana getiren parçalar.

- a. 103b/4
a.+ da 42b/9
a.+ nıñ 20b/1, 31b/3
a+ sı 70a/4

'azāb (Ar.): Kafir ve günahkârlara ölümden sonra verilecek ceza.

- 'a. 2a/11, 112a/8, 30b/2,
7b/13, 81a/9
'a.+ a 3b/1, 16b/6, 21b/7,
28a/11, 51a/6, 51b/2
'a.+ da 117b/4
'a.+ dan 3a/6, 16a/5, 16b/5,
55a/7, 57a/3, 60a/2, 105a/4
'a.+ ı 120b/4
'a.+ ıla 125a/9
'a.+ ina 19a/6
'a.+ ından 9b/13, 43b/2,
50b/12, 55a/4
'a.+ ından 53b/10
'a.+ sız 53a/11, 74b/4
'a.- ı elīm 133b/12
'a.- ı kabirdür 23b/3
'a. eyle- 'azap etmek' 54b/11
'a. it- 'azap etmek' 80b/12,
134b/3
'a. ol- 'azap olunmak' 2b/1,
18b/4, 30b/7, 30a/2, 30a/5,

30b/8, 105a/2

azacıq: Azıcık

- a. eyle- 'az yapmak' 61a/12
a. 28b/3

azād (Ar.): Serbest bırakma.

- a.+ ım 140b/5
a. it- 'hürriyetine
kavuşturmak' 35b/4, 27b/5,
89b/11, 90a/7, 103a/9

a'zam (Ar.): Çok büyük.

- 'a.+ ıdur 98b/12

'azāyim (Ar.): Azimler, gayretler.

- 'a.+ indendür 131b/2

azıq: 1.Erzak

- a. 71a/5,
2. Ahirete götürmek için
yapılan hazırlıklar.
97b/3

'azīz (Ar.): Saygı değer, kıymetli.

- hilye-i 'a.+ den
'a. ol- 'değeri yükselmek'
14b/6, 22b/12, 35a/11,
52a/13, 130b/11, 131b/4
'a. it- 'değerini yükseltmek'
44a/11, 98b/10

'azm (Ar.): Gayret gösterme.

- 'a.+ iñüz 131b/1

'azīm (Ar.): Büyük, ulu

- 'a. 61b/7
bu'z-ı 'a.+ i 123b/9
'a.- zarardır 58b/11
'a. kıl- 10a/9

'azīme (Ar.): Azim kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan müennes şekli.

- sa'ādet-i 'a. 130a/13

‘azīmü’ş-şān (Ar.): Şanı büyük olan yüce Allah.

‘a.+ ı 8a/11

‘Azrā’il (Ar.): İnsanların canını almakla görevlendirilmiş ölüm meleği.

‘A. 23b/1, 70b/5, 73a/4

‘A.+ den 70b/11

B

bāb (Ar.): Kapı

b.+ ın 123b/2

feth-i b.+ umdan 138b/13

baba: Baba

b. 24a/12, 28a/11, 28a/7

b.+ sı 79a/5, 79a/9, 87b/12, 100a/1, 100a/2

b.+ sın 43b/13, 44a/9

b.+ sından 73b/1

b.+ sını 79a/12

b.+ sınıñ 42b/12, 71a/12, 87b/10

Bāb-ı Şurūṭ: Eserde geçen bir bölüm adı.

B.+ dan 34a/6

ba‘de (Ar.): Sonra

b. 1b/6, 3a/1

b. ‘l-‘iṣāyı 104b/10

bağ (Far.): Bahçe

b.+ ı 139b/8

b.+ ında 136a/3

bağla-: İp, bağ veya başka bir araçla bir şeyi bir yere tutturmak.

b. -mağ 117b/11

b. -n-ur 72b/12, 81a/1

bağlı: İp veya başka bir araçla

bağlanmış olan.

b. 44a/8, 112a/12

bahār (Far.): Mevsim adı.

b.+ ıdur 139b/8

baḥīl (Ar.): Cimri, pinti.

b. 83a/4

b.+ i 134a/2, 134a/3

baḥş ~ baḥiṣ (Ar.): Üzerine konuşulan mesele.

b. 139a/6

b.- ‘ilm 18b/1

b.- i ‘ilm 139b/9

b.- i ğıybet 74b/12

b.- i ḥacāmat 49a/1

b.- i işrāk 103a/3

b.- i uḍḥiyye 105b/5

b.+ i 15a/1, 17b/5, 50a/10, 50a/9, 57a/1, 76b/8, 84a/8

baḥiṣ+ lerde 77a/8

baḥt (Far.): Kısmet, nasip, şans

b.+ sız ol- 83b/2

ba‘id (Ar.): Uzak, ırak

b. 107a/3

bağ -: Bakmak

b. 9a/13, 72b/7

b.- a 105b/9

b.- an 81a/1

b.- arağ 95b/10

b.- dı-lar 134a/10

b.- dıķı 111b/7

b.- dıķda 78b/9

b.- duķı 71b/6

b.- ma-y-a-lar 80b/11

b.- ma-y-ana 110a/6

b.- ma-y-ub 72b/10

b.- mağ 39a/10, 82b/12, 83a/1

b.- mağıla 72b/6

b.- maz 132a/1

- b.- maz-lar-dı 31a/13
b.- ub 4a/8, 28b/13, 32a/12, 32b/1, 97a/2
- bāk (Far.):** Pak, temiz
b. eyle- 'temizlemek' 31b/5
b. ol- 'temiz olmak' 33b/11
b.+ lukına 31a/13
- bağçe (Far.):** Bahçe
b. 111b/6
b.+ lerinden 111b/6
- bağıcı:** Bakan kişi.
b. 73a/5
- bākī (Ar.):** Ebedi, ölümsüz.
b. 97b/3, 18a/5
b.+ dür 55a/5, 55a/7
b.+ dürler 8a/5
b.+ yi 21b/4
b. it- 'ölümsüz kılmak' 110b/13
- bākī (Ar.):** Geriye kalan
b. 40a/11, 40a/8
- bal:** Arıların yaptığı kıvamlı tatlı madde.
b.+ ı 59a/9
- balduz:** Bir erkeğin karısının kız kardeşi.
b.+ ı 83b/3
- balgam:** Solunum yollarının iltihaplanması sonucu meydana gelen sümüksü madde.
b. 39b/2
b.+ ı 22a/9
- bālīg (Ar.):** Olgunluk çağına gelmiş olan.
b. ol- 'olgunluk çağına gelmek' 40a/9
- baña:** Ben zamirinin yönelme hali eki almış şekli.
b. 14b/12, 15b/3, 30a/10, 30a/3, 30a/6, 36b/11, 37a/2, 66a/7, 70b/13, 76a/7, 81b/5, 104a/11, 111a/8, 123a/3, 134b/3
- bañca:** Ezanın okuduğu vakte kadar.
b. 109a/12
- barış -:** Aradaki dargınlığa son vermek.
b.- mağ 57a/13
- baş -:** Basmak, çiğnemek.
b.- dıkda 109b/6
- başar (Ar.):** Görmek
b. 5a/8, 6a/4
- Başra ~ Başara (Ar.):** Irak'ta bir kent.
B. 31a/7, 85b/12; 85b/12
ehl-i B. 86a/2
- başiret(Ar.):** Kalp gözüyle görme, anlayış.
b. 121b/1, 22a/12, 24b/2
ehl-i b. 121b/9
- Başirun (Ar.):** Noksansız olarak gören anlamında Allah'ın sıfatı.
B. 5a/10, 6a/9
- baş:** 1. Kafa
b. 14a/9, 46b/11, 46b/13, 49a/3, 49b/8, 95a/7
b.+ da 103b/7
b.+ dan 49b/7
b.+ ı 30a/4, 30a/5, 30b/5, 70b/8
b.+ ın 125b/11

b.+ ına 30a/4, 41a/11,
46b/12, 47a/2
b.+ ların 64b/10, 64b/6
b.+ ında 3b/8
b.+ ındaki 39b/10
b.+ ınıñ 33b/2
2. Bir şeyin ilk noktası, ilki.
b. 25b/12, 61b/6, 62a/2,
57a/10, 59a/7, 71b/2,
138a/2

başkaca: Başka.

b. 90a/1

başla-: Başlamak

b. -dı 111a/10
b. -dıkda 28a/1
b. -mazdan 51a/4
b. -n-ur 85a/8
b. -r 47b/2
b. -y-a 51a/6

bat - ~ baṭ -: Güneş veya ayın
ufukta kaybolması, gurup olmak.

b.- acaḳ 73a/12
b.- dıkda 38a/9
b.- dıkdan 37b/8
b.- ınca 73b/1
b.- ma-sa 40a/6
b.- madan 100b/8, 100b/13
b.- mazdan 37b/9, 38a/10
baṭ- ana 34b/9
baṭ- dı 40a/5

bāṭıl (Ar.): 1. Geçersiz, hükümsüz.

b. 61a/6
‘ibādet-i b.+ a 36b/13
b. it- ‘geçersiz olmak’ 31b/4
b. ol- ‘geçersiz olmak’ 75a/4
2. Doğru ve sahih olmayan.
kelām-ı b. 59b/2
b.+ a 110a/1
mülāḥazāt-ı b.+ a 112a/5

bāṭın (Ar.): Bir şeyin iç yüzü.

b. 66a/7
b.+ ı 51a/11
b.+ ına 21b/13
b.+ ların 7b/6

bayıl -: Şuur kaybına uğramak.

b.- ma-maḳ 50a/2

bayram: Milletçe sevinç içinde
kutlanan dinî veya resmî özel gün.

b. 106a/7, 107a/12
b.+ da 38b/3, 105b/11,
107a/1
b.+ ı 83a/13, 83b/1
b.+ ında 35b/5

ba’zı (Ar.): Bir takım, bir kısım.

b. 2a/10, 2b/10, 2b/11,
4b/13, 9a/11, 22b/7, 26b/8,
27a/2, 33a/6, 35a/12, 36a/7,
53a/4, 59a/8, 61b/10, 62b/9,
63a/13, 68a/3, 68b/2,
71a/9, 78a/8, 102b/9
b.+ dur 94b/2, 94b/5
b.+ lar 10b/1, 73a/9, 100b/1,
100b/2
b.+ nı 55a/8
b.+ sı 66a/12, 8a/7

bed ~ bet (Far.): Kötü, fena, çirkin.

b. 13a/4, 59b/6; 75b/10,
75b/11, 79a/1, 80b/11

bedel (Ar.): Bir şeyin yerine verilen
karşılık.

b.+ i 37b/12

beden (Ar.): Vücut, gövde.

b. 20b/4, 23b/5, 46b/6,
115a/12
b.+ e 10a/3, 47a/2, 49a/5,
101b/6
b.+ i 36a/11

b.+ inden 106a/11
b.+ ini 102a/9, 11a/10
b.+ iñ 79a/1
emrāz-ı b.+ den 115a/5
emrāz-ı b.+ iñ 115a/11
şihhat-ı b. 46a/3, 96b/8
ta'ahhüd-i b.+ e 121b/11
şihhat-i b. eyle- 'vücudu
sağlıklı tutmak' 66a/9

bedenen (Ar.): Beden kelimesinin
tenvinli şekli. Vücutça.

b. 11b/9

bedr (Ar.): Dolunay.

b.- i fī Ramazān 20a/12

b.-i münir 29a/6

begen- ~ bigen-: İyi ve güzel
bulmak.

bigen- 43a/3

b.- mekdür 13b/10

b.- üb 82a/4

bek: Çok, fazla.

b. 46a/5, 139a/11

bekā ~ bekā (Ar.): 1. Ölümsüzlük,
ebediyet.

b. 5a/12, 6a/12

b.- ı imān 96a/9

b.+ sına 43a/12

2. Sonsuz olan ahiret yurdu.

bekā +lıkadır 36b/6, 37b/3

bekçe: İyiye, sağlamca.

b. 33b/8, 111b/10

belā ~ bilā (Ar.): İnsana büyük
sıkıntı veren dert, keder.

b. 15b/5, 50b/5, 52a/2,

52a/3, 58b/11, 91b/9,

107b/13, 123a/3, 133a/10;

101a/13

b.+ dan 26a/9, 47b/5,

55a/13, 55b/9, 56b/4,
60a/12, 60a/7, 89b/13,
90a/3, 127a/13, 131a/1

b.+ dur 10b/11

b.+ lar 2b/1

b.+ lara 129a/12, 130b/13

b.+ lardan 36b/2, 56b/6,
129a/6, 129a/9

b.+ lardur 128b/10

b.+ larıñ 131b/9

b.+ nıñ 108a/6, 110b/7

b.+ sı 115a/9, 133a/8

b.+ ya 4b/5, 10a/3, 15b/5,
120a/13, 129b/8, 131a/13,
91b/6, 91b/7

b.+ yı 26a/12, 91b/1

eşedd-ü b. 131b/6

b.+ n vir- 'Allah'ın belasını
görmek anlamında beddua
sözü.' 57b/7

belā ~ belī (Ar.): Evet anlamında
onaylama sözü.

b. 66b/8; 49b/2, 75a/1

belīg (Ar.): Yeterli derecede.

sa'y-ı b. ey- 'yetince
çalışmak' 105a/5

sa'y-ı b it- 'yeterince
çalışmak' 58b/5

belki (Ar.): Olabilir, muhtemelen.

b. 2b/1, 2b/8, 3a/5, 3b/1,

4a/13, 15b/1, 21a/2, 24a/3,

46b/8, 48b/11, 58a/8, 62a/1,

63a/3, 63a/8, 64a/10, 64a/6,

64b/13, 68a/4, 75a/4,

84a/12, 90b/4, 123b/9,

125a/6, 132a/1, 138b/1

belli: Aşık, meydanda.

b. 13b/12

ben: Teklik 1. şahısı gösterir.

b. 30a/10, 30a/2, 30a/3,

30a/5, 30a/9, 30b/2, 30b/9,
37b/4, 50a/11, 53b/12,
5b/12, 68a/4, 70b/13, 71a/1,
71a/2, 71a/3, 71a/4, 71a/5,
76a/7, 76a/8, 76b/1,
77b/12, 77b/13, 78a/4,
78a/6, 80a/8, 84b/6, 84b/8,
8b/5, 97b/2, 98b/9, 99a/3,
108b/12, 111a/1, 112b/1,
139a/5, 140a/1
b.+ de 68b/11, 84b/5, 98b/3,
99a/7, 108b/12
b.+ den 36b/11, 37a/3,
80b/2, 123a/5, 123b/1
b.+ em 87b/13
b.+ i 17a/10, 29b/11, 37b/4,
66a/9, 76a/8, 98a/4, 98b/10,
110b/13, 134b/2
b.+ im 8b/1, 14b/6, 16b/1,
18a/12, 18a/9, 19a/6, 23a/5,
23b/10, 26b/6, 2b/6, 31b/2,
34a/13, 34a/4, 35a/11,
37a/11, 37b/1, 3a/7, 49b/1,
4b/13, 55a/12, 61b/12,
65a/12, 71b/12, 73b/12,
73b/9, 75b/5, 76a/3, 78a/1,
78a/10, 79b/12, 80a/11,
94a/12, 98a/12, 98a/13,
98b/1, 98b/2, 98b/3, 102a/2,
102b/3, 104b/8, 114b/9,
120a/10, 123a/2, 125b/2,
126b/4, 129a/4, 131b/2,
132a/10, 134b/2, 138b/5,
139a/8
b.+ imdür 36b/10, 37a/1,
37a/12, 37a/6, 37b/2
b.+ üm 128b/1
b.+ ümdür 37a/10

bend (Far.): Şiirde dört veya daha çok mısradan meydana gelen bölümlerden her biri.

b.+ ini 139a/4

bende (Far.): Kul, köle.

b.+ lerine 130b/2

benī ādem (Ar.): Adem oğulları, insanlar.

b. 32a/5, 122b/7

b.+ de 50a/10, 50a/12

b.+ üñ 45b/8, 121a/1

b.+ iñ 122b/8

benī İsrā'il (Ar.): İsrail oğulları.

b. 129a/11

b.+ de 118b/1, 118b/3

beñze -: Birbirine uygun ve ortak taraflar bulunmak.

b.- me-mekdür 6b/1

b.- r 124b/9, 131b/8

b.- t-mek 38a/13

berāber (Far.): Birlikte.

b. 4a/13, 10b/9, 17b/7,
127a/3

b.+ dür 98a/7

b. ol- 'birlikte olmak' 116b/1

berāt (Ar.): 1. Aklanmak, kurtulmak.

b. 133b/3

2. İslam dinindeki kandillerden biri. Berat gecesi.

B. 54a/13, 54a/6, 84b/13

du'ā-ı B. 53b/4

berekāt (Ar.): Bereketin çoğul şekli, bereketler.

b. 45b/8

b.+ ı 31a/4

b.+ ında 104a/13

bereket (Ar.): Allah'tan gelen hayrın bir nesnede görünmesi ve artması, bolluk.

b. 74b/9, 110b/7, 117b/9,
133a/2

b.+ e 67a/7
b.+ i 67a/9
b.+ in 90b/3
vusül-ı b. 117b/8

beri: Bir işin başlangıç yerini ve zamanını gösterir.
b. 12a/6

berī (Ar.): Bir şeyden kurulmuş veya o şeyden uzaklaşmış olan.
b.+ dür 6b/13
b. ol- 'uzak olmak' 125b/11

ber-murād (Far.-Ar.): Muradına erişmiş olan.
b. ol- 'muradına erişmek'
3a/4

bes (Far.): Şu halde, öyleyse.
b. 32a/2

bes imdi (Far.-Tr.): Şimdi.
b. 51b/3

besmele (Ar.): Bağışlayan ve esirgeyen Allah'ın adıyla manasına gelen kelime.
b.+ den 94b/9

beş: Beş sayısı.
b. 6b/10, 7b/2, 24a/2,
25b/4, 33b/12, 38a/8,
42b/13, 43a/9, 46b/12,
48a/10,
48a/12, 4a/11, 61b/12,
65b/9, 69b/5, 74b/4, 78b/3,
82a/12, 88b/3, 96b/6, 96b/7,
97a/10, 101b/1, 110b/12,
117a/9, 118b/2, 125a/13,
125b/2, 132b/10, 132b/9,
133b/1
b.+ dür 33a/11, 67a/1, 8a/6

beşāret (Ar.): Müjde, iyi haber.

b.+ dür 9a/13
b.+ e 9a/13
b.+ i 104b/11
b.- i ta'lim-i veled 27b/1

beşimān (Far.): Yaptığına üzüлüp, hayıflanan, pişman.
b. 25b/5

beşinci: Beş sayısının sıra eki almış şekli.
b. 23b/4, 60a/7, 65b/3,
67b/1, 70a/5, 86a/8, 92a/9,
98a/7, 107a/8, 108a/2,
110b/9, 119b/2, 124b/7,
129b/8, 137b/4

beşir (Ar.): Aleme müjdeler getiren anlamında Hz. Muhammed için kullanılır.
b. 29a/4

beş yüz: Beş yüz sayısı.
b. 70b/10, 114a/11, 114a/2,
114a/9, 119b/11, 129a/2

beyān (Ar.): Açıklama, anlatma.
b. it- 'açıklamak' 62a/13,
65b/9, 66b/13, 82b/11,
81b/11
b. olun- 'açıklanmak' 36a/7,
67a/13, 105b/4
b.+ ındadur 67b/10

beyāz ~ beyāz (Ar.): Karanın karşıtı, ak.
b. 119b/11, 127a/12,
128b/5; 3b/7, 9a/3, 59b/11
beyāz+ lı 105b/7

beyn (Ar.): Ara.
b.+ inde 59b/1
b.+ indedür 15b/9

beyt (Ar.): Ev.

- b.+ iñ 67b/9
- beyti'l-ḥarām (Ar.):** Kabe.
b. 29a/7
- beytü'n-li'l-ednā (Ar.):** En adîler için beyit.
b. 123b/5
- beytü'n-li'l-Türk (Ar.-Tr.):** Türkler için beyit
b.123b/10
- Beyzāvî:** Müfessir, Eşarî kelamcısı ve Şafî fakihî.
mefhûm-ı B. 1b/11
- beze -:** Süslemek.
b.- mek 13a/9, 82a/1
- bezirgan (Far.):** Tüccar. Metinde ahiret için çalışan kullar için kullanılmıştır.
b.+ iñ 18b/11
- bezl (Ar.):** Esirgemedenden bol bol vermek.
b. it- 'cömertçe vermek'
113a/6
- bıçak:** Doğramaya yarayan keskin alet.
b.+ ın 106a/11
b.+ la 110b/3
- bınşır (Ar.):** Yüzük parmağı.
b.+ ı 47a/13, 47b/1
- bıre:** Ey, hey, be gibi bir seslenme sözü olarak kullanılır.
b. 57b/8
- bi-'avnihi te'ālā ~ bi-'avni'llāhi te'ālā (Ar.):** Allah'ın yardımı ile.
b. 4a/12, 11a/12, 13a/7,
- 14b/9, 52a/13, 69a/6, 80b/5, 88b/4, 88b/12, 109a/3, 113a/12, 128b/11; 3a/10
- bi-'avni hüdā (Ar.-Far.):** Allah'ın yardım ile.
b. 84a/4
- bid'at (Ar.):** İslam dininde Hz. Muhammed'den sonra ortaya konan hüküm ve âdet.
b.+ dan 53a/6
- bi-ğayrı ḥaḫkın (Ar.):** Haksız yere.
b. 29b/3, 107b/8
- bi-ḥürmeti'l-Emîn (Ar.):** Hz. Muhammed'de hürmet ile anlamında dua sözü.
b. 3b/11
- bi-iznihi te'ālā ~ bi-iznillāhi te'ālā (Ar.):** Allah'ın izni ile.
b. 96a/10, 100b/9; 9a/9, 134a/13, 49b/5
- bil -:** Bilmek.
b.- di-ñ 77b/13
b.- dü-ñüz 86a/3
b.- dükiçün 60b/4
b.- dükile 18b/2
b.- e 73a/2, 73a/3, 73a/4, 73a/5, 73a/6
b.- e-ler 105b/1
b.- e-sin 4a/2
b.- ene 8b/1, 124a/5, 78a/7
b.- eyim 78a/6
b.- in-di 130b/3
b.- in-ür 51b/3
b.- me-dükini 18b/2
b.- me-dükümüzi 2a/8
b.- me-mekdür 85b/6
b.- me-se 33a/9, 99a/13
b.- me-y-en 98b/7
b.- me-y-üben 12a/7

b.- mede 30b/12
b.- mesi 6a/3, 63a/9
b.- mesile 8a/3
b.- mesinden 5b/8
b.- mesine 41b/4
b.- mek 9a/2, 33b/12, 35a/8
b.- mekten 9a/10
b.- mekdür 20a/1, 30b/13,
34b/8, 59b/9
b.- melidür 28a/13, 104a/2
b.- mez 15b/10, 15b/9,
43a/13, 100b/6, 122b/5
b.- mez-ler 139b/11
b.- mez-sin 115a/4
b.- mez-siz 125a/1
b.- mezden 61b/4
b.- se 8a/10, 62a/8, 85b/7
b.- se-ler 102a/10
b.- üb 14a/7, 30b/6, 98a/11,
109a/2, 124b/7, 124b/8
b.- üben 12a/7
b.- ün 96b/6
b.- ür 7b/1, 28b/3, 43b/1,
63a/9, 100b/6
b.- ür-ler 27a/3
b.- ür-sin 30b/12

bilād (Ar.): Beldeler, şehirler.
selāmet-i b.- ı İslāmiyye
24b/7

bildir- ~ bildür-: Açıklamak,
anlatmak.
b. 111a/8; 101b/7, 52a/7
b.- dir-di 131a/10; 104a/13,
131a/11
b.- dir-dikden 131a/11
b.- dir-eyim 101b/7, 125a/3
bildür-e 22a/6
bildür-me-di 104b/1
bildür-mek 84a/11
bildür-mekdür 17b/9,
23a/11

bile : ile

b. 27b/7, 72b/9, 90b/3

bilici: Bilen kişi olmak.
b. 6a/8

bi'l-ittifāk (Ar): Fikir birliğiyle.
b. 40b/7

bin (Ar.): Bir kimsenin kimin oğlu
olduğunu göstermek üzere, soyadı
yerine geçen baba adıyla oğul adı
arasına getirilir.
b. 99b/12, 99b/13

bin-: Binmek.
b.- ecek
b.- er-em 123a/3, 123a/4
b.- il-ür 106b/7

biñ: Bin sayısı.
b. 15a/11, 19a/7, 23b/8,
24a/13, 25a/1, 26a/12,
27b/3, 27b/4, 48b/7, 53b/1,
54b/11, 55a/1, 76b/13

binā (Ar.): Belli bir maksat için
kullanılmak üzere yapılmış her
tür türlü mimarî eser, yapı.
b. 121b/4, 121b/7
138b/7, 138b/8
b.+ dan 14a/1
b.+ ları 66b/5, 66b/7
b.+ sı 138a/3
b.+ ya 124b/9
b. olun- 'inşa edilmek'

bināen (Ar.): Dolaylı, -den ötürü.
b. 61a/11

bī-naẓīr (Far.-Ar.): Benzersiz, eşsiz.
b. 29a/3

binecek: At, eşek gibi taşıyıcı
hayvanların genel adı.

b. 123a/1

bī-nihāye (Far.-Ar.): Sonsuz.

b. 117b/13

biñ kerre biñ: Binlerce manasına gelen söz.

b. 4a/13

bir: Bir sayısı.

b. 4b/2, 4b/8, 5b/8, 6b/1, 8b/2, 9a/1, 9a/2, 9a/3, 15b/2, 16a/1, 16a/9, 16b/2, 17a/4, 17a/6, 17a/7, 17b/12, 18a/11, 18a/4, 18a/5, 18a/9, 18b/7, 19a/10, 20b/8, 21a/5, 21b/3, 22b/11, 24b/13, 25a/1, 25a/3, 26a/11, 26a/2, 26a/3, 26a/5, 26a/6, 26a/7, 26b/6, 27a/10, 27a/12, 27b/2, 28b/4, 29b/12, 30a/11, 30a/12, 30a/3, 30a/4, 30a/6, 31a/2, 31a/6, 31b/12, 32a/11, 33b/3, 33b/5, 33b/6, 35a/8, 35b/2, 35b/4, 36b/10, 37a/10, 37a/6, 37a/8, 37b/12, 37b/13, 38a/1, 38a/3, 38b/13, 40b/13, 41a/3, 41a/4, 41a/5, 42a/8, 43a/5, 43b/4, 44a/8, 47b/12, 47b/4, 47b/9, 48a/10, 49a/6, 50a/12, 50a/2, 50a/4, 50b/10, 50b/11, 50b/4, 51b/4, 52a/12, 52a/3, 53b/1, 54b/10, 55a/5, 55a/7, 55b/1, 56a/12, 56b/2, 57a/2, 57b/2, 58a/6, 58b/11, 58b/9, 59b/7, 60a/11, 60a/2, 63b/10, 63b/9, 64a/10, 64b/2, 64b/3, 64b/4, 65a/6, 65a/8, 67a/12, 67b/4, 67b/5, 67b/8, 68a/1, 68a/2, 68b/4, 68b/5, 68b/6, 68b/9, 70a/2, 70a/6, 70b/5, 70b/6, 71a/9, 71b/2, 71b/5,

71b/6, 71b/7, 71b/8, 72a/4, 72b/10, 73a/10, 73a/8, 73b/4, 73b/5, 73b/6, 73b/7, 73b/8, 75a/8, 75b/3, 75b/4, 75b/9, 76a/6, 76a/7, 76b/1, 76b/5, 77a/1, 77a/2, 77b/11, 77b/3, 77b/7, 77b/8, 78a/4, 78a/8, 78b/3, 79a/12, 79a/3, 79a/5, 79a/7, 80a/10, 81a/6, 81a/7, 81b/12, 81b/9, 82a/11, 82a/2, 82a/3, 82a/4, 82a/5, 82a/7, 82a/8, 82b/13, 84b/4, 87b/4, 87b/8, 88b/11, 89b/8, 90a/4, 90b/4, 91b/3, 92a/2, 92a/8, 92a/9, 93b/9, 96a/1, 96a/11, 96a/12, 96a/13, 96a/8, 97b/7, 98b/11, 99a/12, 99a/4, 99b/4, 99b/8, 100b/8, 101b/1, 103a/4, 103a/5, 103a/7, 103a/9, 104a/10, 104b/11, 104b/3, 104b/4, 104b/6, 105a/1, 105a/10, 105a/3, 106a/9, 106b/3, 106b/4, 107a/10, 107b/7, 107b/8, 108a/13, 108a/9, 108b/1, 108b/3, 10a/11, 110a/4, 110b/3, 110b/4, 111a/4, 111a/5, 111b/3, 111b/6, 112b/7, 113a/11, 113a/5, 113a/7, 114b/12, 116b/4, 118b/12, 119a/7, 119b/11, 119b/5, 119b/8, 11b/5, 122a/3, 122a/5, 122a/7, 122b/12, 122b/4, 123a/13, 123a/5, 123b/11, 125b/9, 126b/6, 126b/7, 126b/8, 127a/1, 127a/12, 127a/2, 127a/4, 127a/5, 129a/8, 12a/11, 130b/1, 130b/10, 130b/2, 132a/2, 132a/5, 132b/10, 132b/12, 132b/13, 133a/2, 133a/7, 133b/1, 134a/11, 134a/3, 134a/5, 134a/9, 134b/8,

135a/9, 136a/5, 136b/8,
137b/2, 137b/7, 138a/9,
139a/3, 13b/8, 140a/12
b.+ dür 140b/5, 85a/9
b.+ i 17b/12, 17b/3, 17b/4,
23b/1, 23b/13, 25a/4,
25b/10, 25b/8, 25b/9, 26b/3
26b/1, 26b/2, 26b/3, 32a/6,
32a/7, 32a/8, 32a/9, 33a/10,
33a/9, 34b/8, 35a/5, 43b/4,
50a/10, 53a/1, 55a/5, 61a/6,
61b/1, 62b/10, 66a/1,
66b/10, 66b/11, 66b/9,
68b/10, 69b/6, 69b/7,
69b/8, 70a/3, 72b/6, 72b/7,
72b/8, 75b/13, 81a/4, 81a/5,
85a/4, 85a/5, 85a/6, 85a/8,
96b/7, 96b/8, 96b/9, 106a/5,
107b/13, 109b/10, 109b/11,
109b/12, 109b/13, 109b/2,
109b/5, 109b/6, 109b/7,
109b/8, 109b/9, 110a/1,
110a/2, 110a/3, 110a/4,
110a/5, 110a/6, 110a/7,
110b/1, 112a/10, 112a/11,
112a/12, 112a/13, 112b/2,
112b/3, 116b/7, 116b/8,
118a/11, 118b/6, 125a/4,
126a/5, 127a/13, 127b/1,
128b/5, 133b/12, 133b/13,
133b/3, 133b/5, 133b/6,
133b/7, 133b/8, 133b/9,
134a/1, 134a/6, 134a/7,
134b/5, 134b/6, 137b/13,
140a/13, 140b/1, 140b/2
b.+ ile 132a/7
b.+ inden 61a/10, 61a/9
b.+ ine 70b/5, 76a/6,
107a/10, 115a/8
b.+ inüñ 35a/12, 38a/8
b.+ isi 16b/2, 121b/12,
128b/5, 128b/6, 128b/8

birbiri: Biri öteki, yekdiğeri.
b.+ ne 27a/3, 112a/12

birden: Aniden, bir anda.
b. 90a/1, 90a/2, 91b/9

birer: Bir sayısının üleştirme eki
almış şekli.
b. 8a/8, 107a/9

bî-reyb (Far.-Ar.): Şüphesiz.
b. 29a/5

**Birgüvî ~ Birgüvî Mehemed
Efendi:** Çeşitli sahalarda eser veren
büyük Türk alimi.

B. 4a/1, 4a/7, 14b/10,
14b/7, 28b/13, 34a/6, 34a/9
şerh-i B. 3a/8, 9b/9, 11b/2,
11b/3, 13b/6, 14b/13,
15a/10, 15a/6, 17b/11,
28b/5, 29a/2, 43a/10,
81a/11
şerh-i B.+ de 105b/4
şerh-i B.+ den 3b/2
Birgüvî Mehemed
Efendi+nüñ 2a/5

birkaç: Birkaç
b. 105b/11, 106a/5

birlik: Allah'ın bir olması.
b.+ likini 12a/12, 28a/13

bismillâh ~ bismillâhi (Ar.):
Besmelenin kısaltılmış şekli.
bismillâh+ ı 94b/2
bismillâhi 50a/7, 84a/7,
90b/2, 92a/6, 106b/9

bî-şebîhi (Far.-Ar.): Benzersiz,
eşsiz.
b. 29a/3

bit -: Son bulmak.
b.- er 30a/5

bi't-tafđil (Ar.): Birini diğerine tercih etmek.

b. 140a/11

biz: 1. çoğul şahsı gösterir.

b. 125a/1

b.+ den 29a/12, 118a/13

b.+ e 29a/11, 64b/1, 76b/6,
77b/5, 77b/8, 77b/9,
125a/10

b.+ i 52a/6, 54a/10, 54a/11,
54a/9, 77b/7, 126a/10,
126a/2, 126a/7

b.+ im 12b/6, 3a/5, 7b/3,
127a/1

b.+ ler 15a/13, 19b/1, 70b/1,
76b/7, 77b/8, 109a/1,
133a/6

b.+ lere 2a/8, 12b/12, 54b/6,
64b/5

b.+ üm 12a/13, 3b/3, 129b/7

boğaz: Yiyeceklerin geçtiği, ağızla gırtlak arasındaki dar kısım.

b.+ ına 39a/11, 39b/1,
39b/13

boğazla-: Hayvan kesmek.

b.-dıkdan 106b/9

b.-mağ 106a/12

b.-mağdur 106b/2

boğazlak: Dar geçit, sırat köprüsü.

b.+ ı 120a/10

boğazlan-: Dar geçitten geçmek, sırat köprüsünden geçmek.

b.- madan 120b/2

bol: Çok, fazla.

b. ol- 'fazla olmak' 108a/11

b. 30a/7, 36b/2, 111b/7

boş: İçinde yahut üzerinde bir şey bulunmayan.

b. 73b/8, 93b/10

boy: Bir şeyin iki ucu arasındaki mesafe.

b.+ ı 104b/4

boyalı: Boyanmış olan.

b. 81b/8

boynuz: Bazı hayvanların başında bulunan sert, sivri, kıvrık veya çatallı kısım.

b.+ lı 105b/7

boyun: Vücudun omuzlarla baş arasında kalan kısmı.

b. 95a/11

b.+ larından 138a/13, 138a/6

b.+ ların 137b/6

boz -: 1. Oruç, yemin gibi şeyleri geçersiz kılmak.

b.- maz 40b/9, 78b/10

b.- sa 40a/3

b.- ıl-ur 40b/10

b.- ul-dı 41a/7

b.- ul-maz 39b/3, 40b/12,
40b/8

2. İfsat olmak.

b.- ul-ma-dıkına 12b/7

bölük ~ bölük: Bölünmüş bir bütünün parçası.

b. 106b/3, 126a/1

b.+ den 81b/9

b.+ dür 50b/4, 137b/12

b.+ i 50b/4, 81b/10, 81b/12,
81b/13, 82a/11, 82a/2,
82a/3, 82a/4, 82a/5, 82a/7,
82a/8; 81b/9

b.+ in 106b/3, 106b/4

b.+ ini 33b/3

b.+ inden 33b/2, 85a/1

böyle: Bunun gibi.

b. 18a/13, 51a/6, 77b/5,
80b/4, 91a/7, 99a/5

böylece: Bu şekilde.

b. 8a/7, 9a/1, 12b/11,
15a/13, 30a/2, 30a/5,
30b/13, 30b/2, 35b/10,
40b/5, 42b/5, 61b/4, 63a/3,
63b/5, 64b/12, 68a/6,
114a/13, 118b/6, 11a/6,
124b/5
b.+ dür 107a/12, 114b/2

bu: Bu

b. 2b/12, 2b/7, 3a/2, 3b/1,
3b/10, 3b/6, 4a/11, 4a/2,
4a/4, 4a/8, 4b/1, 4b/13,
4b/2, 5a/1, 5b/10, 5b/5,
5b/6, 6b/10, 6b/12, 9a/11,
9a/12, 9a/6, 8a/9, 8b/1,
8b/2, 8b/3, 13a/7, 14b/8,
16a/10, 16a/12, 16a/7,
17a/2, 18a/9, 19a/5, 19a/7,
19b/4, 19b/8, 21a/8, 21b/11,
22a/3, 22a/5, 23a/7, 23b/10,
23b/11, 24a/1, 26b/12,
26b/6, 27a/3, 28a/5, 28b/12,
28b/4, 29a/11, 29b/6,
30a/10, 30a/2, 30a/6, 30b/2,
30b/9, 31b/10, 32a/2,
35a/13, 35a/5, 35b/2, 37b/8,
40a/2, 41a/1, 42a/5, 43b/4,
45a/9, 45b/11, 47b/13,
48a/8, 49b/13, 50a/4, 51b/4,
53a/2, 54b/11, 54b/5, 56a/7,
57b/4, 59b/13, 61a/4, 61a/5,
61b/1, 61b/12, 63a/13,
63a/5, 64b/7, 66a/5, 66b/2,
67a/13, 71b/12, 71b/13,
72a/1, 72a/5, 73b/2, 76a/8,
77a/8, 77b/1, 77b/6, 78a/9,
80b/4, 81a/8, 82a/10, 82b/1,
82b/4, 84b/5, 84b/7, 84b/9,
85b/7, 87b/10, 87b/13,
87b/6, 88b/11, 88b/3,

88b/8, 89a/10,
89a/4, 8a/7, 90a/13, 90b/8,
91b/12, 93b/11, 93b/12,
94a/4, 95b/7, 96a/5, 96b/2,
96b/4, 97b/13, 97b/3, 98a/9,
98b/13, 99b/2, 99b/5,
100b/1, 100b/13, 100b/8,
102b/12, 105a/4, 105a/6,
106b/9, 111a/6, 111a/8,
112a/5, 112b/7, 113a/11,
114a/13, 114a/6, 117a/9,
118b/3, 118b/8, 118b/9,
119a/3, 11a/8, 120a/11,
120a/12, 123a/10, 123a/6,
125a/10, 125a/7, 125b/2,
125b/4, 128b/10, 128b/3,
12a/1, 12a/3, 130b/10,
130b/3, 131a/10, 131b/9,
132a/6, 134b/3, 135a/12,
135a/9, 136b/13, 138b/1
b.+ dur 8b/5, 12a/6, 18a/9,
22b/8, 50a/5, 54b/12, 55a/1,
56a/4, 56b/6, 64b/2, 72a/3,
77a/9, 89a/1, 89a/11, 89a/7
, 90a/8, 90b/9, 105b/6,
112b/10, 112b/4, 113a/13,
136a/3, 139a/2,
b.+ nca 15a/12, 15a/13,
24a/5, 64b/4, 71a/11, 75b/5,
85b/13, 126a/9
b.+ nda 34a/11
b.+ ndan 9a/7, 37a/12,
50b/8, 51b/3, 59b/1, 62a/9,
63b/6, 64b/8, 68a/10, 68b/1,
75a/3, 87b/10, 98b/12,
120b/3
b.+ nı 29a/12, 76b/1, 96b/4
b.+ nlara 104b/11, 131b/8
b.+ nlarda 39b/3
b.+ nlardır 52b/1
b.+ nlardur 81b/11, 131a/1
b.+ nları 16b/3, 19a/5, 38a/9
b.+ nların 8a/1, 8a/7, 34b/2,
40a/, 41a/12, 41a/8, 58a/2,
59b/7, 61a/9, 110a/8,

118a/12
b.+ nlaruñ 63b/4, 64a/5,
107a/11
b.+ nuñ 21b/11, 41b/12,
60b/6, 62a/7, 89a/5, 117b/4
b.+ nuñla 130b/11
b.+ ña 52a/8, 52a/9, 122b/12

buğz ~ buğuz ~ bu'z ~ bu'uz (Ar):
Kin, nefret, düşmanlık.

buğz+a 21b/7
buğuz it- 'kin beslemek'
134a/4
bu'z- ı 'azîmi 123b/9
bu'z+ ı 119a/13
bu'uz 43a/9, 57b/10
bu'uz+ ıla 125a/9
bu'uz it- 'kin beslemek'
22b/4, 66a/2, 66a/3, 102a/2,
119a/12, 134a/1, 134a/2

bugün: Bugün.

b. 97b/8
b.+ üñ 97b/8

Buḥārī:El-Camiu's-sahih adlı
eseriyle tanınmış büyük muhaddis.
B. 29b/1, 56a/7, 68b/3

buḥl ~ buḥul (Ar.): Pintilik.

buḥl + uñ 68a/13
buḥul 13b/4, 14a/9, 68a/9,
117b/1

bul -: Bulmak.

b.- a-sın 103b/13, 122b/4
b.- a-sız 4a/12
b.- dı 11a/12, 22b/12, 48a/1,
109a/2
b.- dı-lar 127a/5, 129b/4,
134a/11
b.- du-m 50a/12, 52b/10,
52b/11, 52b/12, 52b/2,
52b/3, 52b/4, 52b/5, 52b/6,
52b/7, 52b/8, 52b/9, 76a/9

b.- duḡum 50a/11
b.- duḡda 129b/11
b.- ma-maḡa 20b/3
b.- maḡdur 129a/6, 130a/8
b.- maz 48b/8, 75b/5, 90b/3
b.- maz 48b/9
b.- un-duḡda 60b/12
b.- un-ma-duḡiḡün 115a/13
b.- un-ma-sa 43b/4, 135a/10
b.- un-ma-y-ub 82a/10
b.- un-maḡ 35a/3, 35a/4,
35a/5
b.- un-maḡıla 63a/8
b.- un-maz 90a/12, 91b/3
b.- un-maz-sa 35a/5
b.- un-ur-sa 107b/2
b.- ur 50a/4, 92a/4, 129a/9,
131b/11

bulaşuḡ: Yıkanmamış mutfak
eşyası.
b. 44a/7

bulūḡ (Ar.): Ergenlik çaḡına
girmek.
b. ol- 'Ergenlik çaḡına
ulaşmak' 35b/8
b.+ dan 75a/2

bulut: Bulut.
b.+ lar 120a/5
b.+ ları 120a/4

burada: Bu yerde
b. 19a/11

burun: Koklama organı.
b. 94b/12
b.+ ına 33b/8, 39b/8
b.+ ından 69b/11
b.+ unda 39a/13
b.+ undan 77a/5

buyruḡ: Emir, hüküm.
b.+ ların 43a/7

buyur- ~ buyır-: Emretmek.

b.- dı 1b/7, 1b/8, 17a/12,
22b/11, 24a/8, 27/10, 28b/6,
28b/7, 37a/2, 37a/4, 41b/12,
50a/10, 56b/2, 64b/1, 71b/2,
84b/6, 84b/8, 91b/6, 102a/1,
121a/7, 127a/3, 127a/4,
127a/8; 9a/2

b.- dı-lar 2b/4, 14b/1,
14b/12, 14b/6, 15b/8, 16a/2,
16a/4, 17a/10, 18b/7, 21b/5,
22b/7, 24a/3, 26a/2, 26a/4,
26a/7, 26b/8, 29b/11, 37b/5,
41b/5, 44b/3, 46b/10,
49b/1, 50b/13, 52a/7, 52a/9,
53a/2, 55b/12, 56a/7,
57a/12, 64b/3,
65a/11, 65a/8, 65a/9, 66a/1,
66b/8, 68a/6, 68b/10,
68b/12, 68b/9, 73b/2,
78b/5, 78b/7, 79b/11,
81b/9, 87b/8, 101b/12,
101b/8, 101b/9, 102a/12,
102a/4, 103a/9, 104a/11,
104b/6, 108b/12, 109a/1,
110b/5, 111a/13, 111a/9,
117a/7, 118b/4, 119a/1,
119b/7, 120b/10, 120b/9,
121a/1, 123a/12, 125b/8,
134b/8, 8b/1

b.- duķı 78b/8

b.- duķda 47b/13, 81b/7

b.- ma-sa 37a/12

b.- muşlar 107b/10

b.- muş-lar 31a/2

b.- ur 15b/11, 27a/6, 28b/11,
37a/10, 48a/10, 48a/7, 4a/5,
51b/7, 68b/4, 77b/11, 80a/7,
91b/11, 96a/8, 103a/8,
107a/4, 110a/10, 129a/10,
129a/6, 129b/12, 129b/9,
130a/10, 30a/12, 130a/6,
130a/8, 130b/5, 131a/12,
131b/5

b.- ur-dı 80b/2

b.- ur-lar 49a/4, 75b/7,
77b/3, 93b/10

bühtān (Ar.): İftira.

b. 57b/9

b.+ dan 12a/8

bükül-: Eğilmek.

b. +ür 55b/3, 55b/4

büyüt-: Bakıp, yetiştirmek.

b.-dü-ñ 110b/13

büyük: Sayıca çok olan.

b. 4b/3, 4b/5, 8b/4, 9a/13,
12a/7, 42a/11, 44b/7, 52a/2,
55b/7, 57a/7, 58b/11,
59b/11, 60a/4, 60a/5,
71a/11, 71b/6, 121b/13,
124b/2

2. İri, kocaman.

26b/6, 105b/7, 105b/8,
105b/9

3. Derece olarak yüksekte
olan.

b. 10b/3, 22b/11, 30a/4,
30a/11, 131a/6,

b.+ dür 70b/6, 71b/7

4. Saygı duyulan kişiler.

b.+ ler 70b/11

büyüklen-: Kendini büyük
görmek.

b.- meke 82a/3

C

cābir (Ar.): Cebreden, zorlayan.

c. 66b/1

cāh: Mevkî, makam, rütbe.

c.+ ı 139b/5

cāhil (Ar.): Bilgisiz olan.

c. 18b/3, 23a/5, 26b/7,
117a/9, 124a/5, 124a/6,
139a/4
c.+ e 124a/4, 124a/8,
139a/10, 140a/1
c.+ i 98a/9
c.+ iñ 124a/7, 124a/9
c.+ ler 61b/6
c.+ lerdür 125b/3
c.+ lere 64b/13

cāhillik: Tahsil görmemiş olma durumu.

c.+ dür 4b/2, 61b/13

cehl ~ cehil (Ar.): Bilgisizlik.

cehl 121b/5, 121b/7
cehli 20a/7, 62a/6
cehliñize 66b/2
cehil 112a/1

cāhilen (Ar.): Bilmeyerek

c. 64a/7

cā'iz (Ar.): İslam dininde yapılması uygun görülen şey.

c. 11a/4, 16a/5, 37b/10,
37b/13, 38a/11, 3a/13,
61a/13, 64a/6, 77b/6, 77b/7,
82b/4, 85a/10, 107b/2,
117b/8, 118a/10, 130b/2,
138a/2, 138a/3, 138a/4
c.+ dür 137b/13, 138b/1
c. ol- 'uygun olmak' 6a/6,
61a/12

cāmi'-i şerīf (Ar.): Cami isminin saygı ifadesiyle kullanılmış şekli.

c.+ de 69b/8, 104a/10
c.+ e 44b/12
c.+ lere 24b/6
c.+ üñ 137b/12

Cāmi'ü'l-Ezhār (Ar.): Bir eser adı.

C. 36b/8, 37a/5, 37b/5

Cami'ü'l-Leṭā'if (Ar.): Bir eser adı.
mefhüm-ı C. 27b/12

cān (Far.): Yaşamaya sebep olan ruh.

c. 103b/8
c.+ a 139b/1
c.+ ina 128b/9
c.+ ı 63a/9

cānsız: Ruhu olmayan.

c.+ 63a/6

canavar (Far.): Azgın, vahşi, yırtıcı hayvan.

c. 121a/12
c.+ a 59b/7

cānım: Yakınlık, sevgi seslenişi olarak kullanılır.

c. 8b/1, 14b/6, 16b/1,
18a/9, 23a/5, 23b/10, 26b/6,
2b/6, 31b/2, 34a/13,
34a/4, 35a/11, 37b/1, 3a/7,
4b/13, 55a/12, 61b/12,
71b/12, 73b/12, 73b/9,
94a/12, 102b/3, 104b/8,
120a/11, 125b/2, 126b/4,
129a/4, 131b/2, 132a/10

cārī (Ar.): Geçerlilikte olan.

c. ol- 99a/5

cāriḥ (Ar.): Yaralayan.

ḍarb-ı c. 64a/6

cāriye (Ar.): Üzerinde sahibinin her türlü hakka sahip bulunduğu kız.

c.+ ler 35b/8
c.+ sine 1b/12

Cebrā'il ~ Cebrā'il-i Emīn ~

Cibril-i Emīn (Ar.): Peygamberlere

vahiy getirmekle vazifeli melek.

C. 15b/12, 108b/12, 104a/9

C.+ em 30b/9

C.+ e 15b/12

Cebrā'il-i Emīn 109a/5

Cibrīl-i Emīn 108b/10

cefā (Ar.): Eziyet, sıkıntı.

c. 106a/13

cehālet (Ar.): Bilgisizlik.

c. 139a/12

cehennem: İslam dininde
günahkarların cezalarını
çekicekleri yer.

c. 1b/7, 1b/9, 7b/12, 8a/5,

19a/6, 23b/8, 27/10, 36a/9,

53a/10, 65a/3, 67a/1, 67a/4,

108a/2, 120a/10, 120b/2

c.+ de 8a/5, 17a/6, 81b/6,
105a/2

c.+ den 24b/9, 54a/9,
74b/10, 86a/9, 104b/6

c.+ e 17a/8, 24b/2, 57b/7,
86a/10, 102a/9, 110b/4,

111b/4

c.+ i 73a/3, 110b/10

ehl-i c. 54a/9, 81b/5, 120b/4

ehl-i c.+ dūr 81b/10, 82a/11

ehl-i c.+ ūñ 81b/11

nār-ı c. 67a/6

cehr (Ar.): Yüksek sesle söyleme,
konuşma.

c.+ ile it- 106b/13, 107a/1

c.+ ile 107a/2, 107a/5

celāl (Ar.): Allah'ın yüceliği,
ululuğu.

c.+ ine 127a/6

celb (Ar.): Kendine doğru çekme.

c.- i māl 121b/4, 121b/7

c.- i mesāliḥden 65b/3

cem' (Ar.): Bir araya getirilme,
toplanma.

c. 7b/10

c.- i māl 122b/7

c. eyle- 'toplamak' 47b/11

c. it- 'bir araya getirme'
94b/2, 117b/1, 140a/12

c. ol- 'bir araya gelmek'
105a/6, 112a/13, 118b/3,
122a/6

cemī' ~ cemi' (Ar.): Bütün, hep.

c. 31b/13, 129a/9; 130b/10

c.+ i 115a/12

c.+ si 99a/9, 99b/7

cemā'at (Ar.): Topluluk.

c. 19b/2, 25a/9

c.+ e 102a/11

c.+ i 97a/2

c.+ ile 74b/5, 103a/4

c.+ le 24a/2, 97a/10,
102a/10, 102a/13

c.- ı müslimīne 133a/4

cemāl (Ar.): 1. Güzellik.

c. 112b/1

c.- i kemāline 109a/8

Cem'atü'l-Ḥadīd (Ar.): Bir eser adı.

C. 72a/9

cemī'an (Ar.): Cümleten, hep
birden.

c. 100b/3

cemīl (Ar.): Güzел.

şābır-ı c. it- 131b/10

c. 66a/10

cenāze (Ar.): Gömülmek üzere
hazırlanmış ölü.

c. 133b/6

c.+ de 101b/2
c.+ sin 134a/9

cenk (Far.): Silahlı çatışma, savaş.
c.+ den 56a/3
c. eyle- 'savaşmak' 74a/6
c. it- 'savaşmak' 109b/3,
128b/8

cennet (Ar.): İslam dinine göre iyilerin mükafatlandırılacağı yer.

c. 7b/12, 8a/4, 9a/1, 21b/13,
23a/13, 36b/1, 59b/10,
98b/2, 108a/1, 110a/10,
111b/6, 114b/12, 120a/10,
120b/2
c.+ de 8a/5, 17a/4, 25b/10,
25b/9, 66b/4, 125a/7,
130a/9, 131a/5
c.+ den 8a/1, 130a/7
c.+ dür 25b/8, 36b/6, 37b/3,
78a/1, 78a/2, 114a/8
c.+ e 9a/10, 17a/6, 23b/1,
24a/2, 24a/4, 26a/5, 26a/6,
36a/1, 52a/7, 53a/11, 69b/5,
72a/5, 77a/10, 77b/1,
77b/12, 78b/5, 99a/7, 99a/8,
114a/11, 114a/3, 114a/4,
125a/9, 136b/6
c.+ i 73a/3, 86a/8
c.+ iñ 35b/13, 48b/6, 59b/9,
78b/5
duhül-ı c. 128b/1
ehl-i c. 50b/6, 54a/10,
81b/9, 82a/11, 120b/3

Cerîr: Kumandan sahabî.
c.+ den 67a/11

cevâb (Ar.): Bir soruya karşılık verilen yanıt.
c. 22a/5, 68b/12
c.+ a 5b/9, 24b/1
c.+ ı 29a/11
c.+ ın 99b/5

c.+ ında 97b/11, 97b/2,
97b/7, 98a/12, 98a/3, 98b/9,
99a/10, 129b/2
c. it- 15b/13, 41b/11, 41b/4,
78a/10, 103b/1, 110b/6
c. vir- 46b/6, 98b/4

cevâhir (Ar.): Cevherler.

c. 32a/5
c.+ leriñ 32a/6

Cevher (Ar.): Bir eser adı. **bk.**
Cevherü'n-Nîrân.

C. 34b/11, 35a/6, 38b/1,
38b/5, 39a/2, 41a/13,
107a/7, 107b/1

Cevherü'n-Nîrân (Ar.): Bir eser adı.
bk. Cevher.

C. 106a/4, 133b/4

cevmerd (Far.): Vermekten kaçınmayan, eli açık.
c.+ i 134a/6

cevmerdlik: Cömert olma durumu.

c. 17a/4, 68a/9
c.+ de 52b/12, 68a/8
c. it- 'cömert davranmak'
10a/6, 17a/5

cezâ (Ar.): Suç işleyen kişiye suçun derecesine göre verilen karşılık.

c.+ dan 59a/10
c.+ sı 37b/3
c. vir- 'cezalandırmak' 15a/9

cezîl (Ar.): Bol, çok.

âhir-i c. 131b/10

cibilliyet (Ar.): Huy, yaratılış, tabiat.

c.+ dür 68b/4

cid (Ar.): Gayret.

c. it- 'gayret göstermek'
16b/7

cidāl (Ar.): Şiddetli, sert tartışma.
c. 61a/7

cīfe (Ar.): Kokmuş bir ceset gibi iğrenç olan şey veya kimse.
c.- i zeḥāriflere 21b/11
c.- i mel'üne 22a/4

ciger (Far.): Hayvanların karaciğeri.
c.+ inden 106b/1

cihād ~ cihat (Ar.): Din uğrunda ve Hak yolunda yapılan savaş.
c. 80a/4
cihat+ dan 60a/5

cihān (Far.): Dünya, yeryüzü, alem.
c. 136a/3
c.+ da 3a/4, 3b/10, 4b/7, 15b/3, 52a/13, 111b/1, 139a/8
c.+ ñ 23a/1, 24b/10, 85b/1, 130b/3
c.+ uñ 3a/10

cihār-ı yār-ı güzīn (Far.): Peygamber Efendimiz'in en yakın dostları olan ilk dört halife için kullanılan sıfat.
c. 108b/13

cihārişenbih (Far.): Çarşamba.
c. 49a/9, 49b/1, 83a/11

cimā' (Ar.): Cinsel ilişkide bulunma.
c. 49a/6, 79b/9, 82b/11, 83a/12, 83a/13, 83a/2, 83a/3, 83a/4, 83a/5, 83a/6, 83a/8, 83a/9, 83b/1, 83b/10, 83b/11, 83b/2, 83b/4, 83b/6, 83b/7, 83b/8

c.+ a 83a/11
c.+ da 83a/1
c.+ dan 34b/10, 46a/10, 83a/7, 84a/5
c.+ ı 37a/11, 79b/10
mahall-i c.+ da 84a/2
c. eyle- 'cinsel ilişkide bulunma' 41a/6
c. it- 'cinsel ilişkide bulunma' 5b/10, 39a/9, 40a/1, 48b/12, 48b/13, 99a/6, 133b/8
c. ol- 'cinsel ilişkide bulunma' 40a/4, 40a/5

cin (Ar.): İnsanlar tarafından görülmeyen, olağanüstü bazı işler yaptıklarına inanılan varlıklar.

c. 7b/8, 43a/13, 70a/6, 136a/3

cinān (Ar.): Cennetler.

c.+ a 103b/11
c.+ da 103b/8

cum'a: Cuma günü.

c. 45a/7, 47b/4, 73a/8, 74a/6, 83b/8, 83b/9, 84b/13, 107b/1

cum'a irtesi: Cumartesi günü.

c. 49a/10, 49a/11

cübün (Ar.): Tepki göstermesi gereken yerlerde, gerekli tepkiyi gösteremeyecek derecede duyarsız olmaya, ailesinin namusunu ve düşmanlara karşı dinini savunamayacak derecede korkak, ürkek ve pasif olmaya denir.

c. 58a/11, 58a/5, 58b/1, 58b/3
c.+ den 58b/5
c.+ üñ 58b/3

cüdām (Ar.): Cüzam hastalığı.

c. 49b/7

cümle (Ar.):Bütün, hepsi, herkes.

c. 1b/6, 12a/13, 12a/9,
12b/3, 7a/1, 7a/13, 7a/4,
7b/2, 7b/9, 9a/7, 9b/10,
11a/10, 12b/4, 131a/1,
131a/9, 135a/12, 13a/4,
140a/12, 19a/12, 20a/3,
20b/12, 20b/13, 21a/1,
21a/2, 21a/3, 22b/7, 23a/9,
31a/12, 33b/8, 34a/11,
36b/12, 36b/5, 37a/6, 37b/2,
41b/12, 43b/, 46a/10,
49a/11, 50a/12, 50b/10,
55b/10, 55b/7, 56b/4,
56b/5, 58a/1, 60a/12, 60a/3,
60a/7, 63a/4, 66a/13, 66a/7,
66a/9, 67a/10, 68a/6, 70a/4,
70b/1, 71b/3, 72a/12, 79b/2,
84b/1, 89b/12, 8a/11, 8a/12,
8a/13, 90a/3, 90b/5, 94b/5,
98b/12, 102a/13, 102b/6,
106b/5, 110b/8, 113b/9,
114b/2, 121a/10, 122a/5,
122a/9, 124a/10, 125b/10,
127a/2, 129a/6

c.+ müz 118a/2

c.+ müze 24b/3, 124b/6,
131a/8

c.+ müzi 107b/10, 118a/2

c.+ niñ 82b/8

c.+ si 7a/4, 12b/2, 18a/5,
24a/7, 33a/6, 40a/11,
41a/12, 41b/2, 46a/9, 58a/2,
59b/7, 61b/1, 63b/13, 64a/5,
64b/11, 64b/6, 82a/11,
83b/12, 85b/12, 87b/11,
118a/12, 126b/11, 126b/13,
8a/1

c.+ sin 126a/13, 34b/2,
37a/7, 78a/11

c.+ sinde 40a/

c.+ sinden 32a/2, 61a/10,

71b/10, 72b/3, 99b/2,
121a/3

c.+ sine 12b/1, 12b/2, 35b/9,
41a/8, 107a/11, 110a/9

Cüneyid: Cüneyd-i Bağdadî,
sufiliğin en güçlü temsilcilerinden
olan meşhur sufi.

C. 15b/8

cünün (Ar.): Cinnet, delilik,
çıldırma.

c. 26b/12, 49b/8

c.+ dan 47a/6

cünüb (Ar.): Gerektiği halde gusül
abdesti almadığı için dince temiz
sayılmayan kimse

c. 39a/12, 43b/9, 83a/4

cüz (Ar.): Parça kısım, bölüm.

c.+ de 40b/2

c.+ idür 40b/1

Ç

çağır -: Seslenmek.

ç.- mağ 43b/13

çağ -: Vurmak.

ç.- mağa 106a/11

çal -: Kesmek.

ç.- mağa 139b/10

çamur: Su ile karışmış toprak.

ç. 44a/1

çanak: Pişirilmiş topraktan yapılan
kase.

ç. 44a/7, 44b/6, 76a/7,
76b/5

ç.+ a 47b/12

ç.+ ı 126b/6, 126b/8

çarşu (Far.): Çarşı, Pazar.

ç. 19a/11, 124b/13, 125a/10,
133a/7

ç.+ lara 133a/7

ç.+ ya 19a/10

çatla-: Yarılmak.

ç. -r 30a/4

çatlat-: Parmak çitlatmak.

ç. -ma-y-a 137b/9

çehre (Far.): Yüz, surat.

ç. 80b/11, 81a/1

çek -: 1. Yukarıya kaldırmak.

ç.- üb 39b/1

kılıç ç.- me-y-e 137b/3

2. Çekiştirmek, dövmek

ç.- mekile 64a/8

3. Sıkıntı ve üzüntü duyarak
yaşamak, ızdırap içinde
olmak.

elem ç.- er-im 110b/4

eziyyet ç.- er 63a/10, 63a/2,
106b/1

hüzün ç.- er 73b/7

meşakkat ç.- er 48b/5

zahmet ç.- 42b/1, 75a/6,
75b/1

4. Boya, badana, sürme
sürmek.

sürme ç.- mek 39a/10

5. İçine almak.

su ç.- mek 33b/8

6. Sorgulamak.

muḥāsebeye ç.- er 114b/9

7. Almak.

yedek ç.- il-ecekdür 106b/7

çengāl ~ çengel (Far.): Ucuna bir
şey asmaya yarayan eğri demir,
kanca.

ç. 29b/12

çengel+ i 29b/13

çerçive (Far.): Pencere veya kapı
kanatlarının oturduğu dört köşe
sabit kenarlık.

ç.+ sine 44a/2

çeşme (Far.): Tuvalet.

ç.+ de 133b/7

ç.+ sinde 110a/3

çetin: Güç, zor.

ç. 58b/12, 118a/2

çık -: Çıkmak.

ç.- ana 47a/2, 103a/5,
104a/11, 104b/4, 133b/9

ç.- ar 9a/4, 20b/9, 30a/8,
71b/8, 91b/9

ç.- ar-dı 21b/6

ç.- ar-ır-dı 80b/2

ç.- ar-lar 27a/8

ç.- ar-ma-mağdur 125a/12

ç.- ar-mağda 121b/12

ç.- ar-mağdur 14b/5, 61a/3

ç.- ar-mağıla 123a/12

ç.- ar-mazdan 39b/2

ç.- dı 17a/5, 17a/7, 108b/3,
133a/2

ç.- dı-lar 132b/11, 132b/13

ç.- dıçça 30b/2

ç.- dıçda 81b/1, 91b/12

ç.- ma 15b/5

ç.- ma-y-a 80b/8

ç.- mağ 30b/1, 42b/10,
44a/5, 64a/4

ç.- mağa 81a/13

ç.- maz 67b/4, 72b/13

ç.- mazdan 57b/2

ç.- sa 40a/3, 40b/7

ç.- sun 41a/1, 41a/3

ç.- ub 78a/8

çıplak: Üzerinde giyecek şeyi

bulunmayan.

ç. 30a/7, 43b/8, 91b/3,
110a/1

çırā (Far.): Mum, meş'ale gibi ışık
veren şey.

ç.+ ı 44a/8

çirkin (Far.): Güzel olmayan.

ç. 59b/6, 75b/10, 77b/12,
77b/4

çoğal -: Fazlalaşmak, artmak.

ç.- dı 111a/2, 112a/1
ç.- t-du-ñ 110b/12
ç.- t-mağ 106a/3

çok: Çok, fazla.

ç. 11b/8, 11b/12, 13b/13,
15a/3, 18b/12, 18b/13,
18b/8, 19b/6, 20a/9, 20b/13,
20b/3, 20b/6, 20b/7, 21a/1,
22b/13, 22b/3, 27/9, 27a/7,
30a/13, 31a/4, 31b/5,
42b/13, 43a/4, 43b/7,
46a/10, 46a/11, 48a/7,
57b/9, 59b/12, 60b/6,
61a/13, 63a/1, 63b/4, 65b/7,
68a/4, 71a/2, 71a/3, 71a/4,
71a/5, 71a/6, 74b/3, 74b/8,
79b/5, 87b/9, 96b/6,
101a/10, 101a/13, 101a/6,
101a/8, 10b/9, 111a/2,
113b/8, 122a/8, 132a/4,
137b/11, 139a/13
ç.+ ça 45a/, 45a/7, 74a/5,
74b/1, 74b/11, 74b/7,
74b/8, 87b/3, 87b/7
ç.+ dur 9a/10, 50a/11,
115a/5, 123a/2, 133a/9
ç.+ đur 97b/5
ç.+ ı 61a/10, 61a/13, 65b/1

çömlek: Küçük kaplara verilen
isim.

ç.+ i 44a/7, 44b/6

çuğur: 1. Belli maksatla kazılmış,
oyulmuş yer.

ç.+ a 106a/9

2. Vücutta pek derin
olmayan girintili yer.

ç.+ ından 49b/9

çü (Far.): Çünkü

ç. 140b/4

çürü-: 1. Bir şeyin zamanla eskimesi,
yaşlanmak.

ç.- t-dü-ñ 21a/7

ç.- mesin 113b/9

D, Đ

da ~ de: Dahi anlamında bağlaç.

d. 4b/7, 19a/4, 56a/3,
90b/4, 103b/4, 119b/7,
131b/8; 9b/13, 26b/8,
34a/10, 39a/4, 57b/9,
69b/12, 70a/8, 70b/12,
72a/6, 75a/10, 77a/6, 82b/4,
96b/7, 96b/8, 96b/9,
105a/10, 107b/2, 10a/2,
10b/12, 10b/13, 11a/2,
11b/12, 122a/5, 122a/8,
123b/1, 133a/6, 138a/1,
138b/1, 138b/6

dād (Far.): Yardım, himmet.

d.+ ını 92a/4

dağ: Dağ.

d. 10b/13

d.+ lar 120a/1

d.+ lardan 120b/8

d.+ ları 120a/1, 120b/7

dağıl -: Bütün durumundan
çıkmak.

d.- müş 122a/5

d.- ur 122a/10

Daḥḥāk: Bir sahabî

D. 110a/10

daḥı ~ daḥı: bile, de, ve anlamında bağlaç.

d. 1b/9, 8a/3, 8b/8, 15a/12, 15b/9, 17a/6, 17b/4, 18a/10, 18a/12, 23a/6, 23b/13, 24a/1, 25b/10, 25b/9, 26b/2, 26b/3, 27b/11, 29b/12, 30a/10, 30a/2, 30a/3, 30a/4, 30a/5, 30a/9, 30b/2, 33a/10, 33a/9, 33b/6, 34b/9, 37a/6, 37b/13, 42b/3, 45a/5, 46b/12, 48b/12, 48b/8, 50b/5, 51b/9, 52a/2, 53b/10, 53b/11, 54b/6, 57a/12, 57a/7, 57a/9, 60b/6, 61a/6, 62b/9, 66a/7, 66b/10, 66b/11, 68a/12, 69b/6, 69b/7, 69b/8, 70b/2, 72a/1, 72b/7, 72b/8, 73b/6, 73b/8, 75a/13, 76a/8, 76b/5, 76b/7, 78a/10, 79a/8, 79b/11, 79b/5, 79b/6, 80a/8, 81a/5, 82b/9, 84a/10, 84a/11, 84a/9, 85a/5, 85a/6, 85a/9, 91a/3, 97b/5, 99a/7, 99a/9, 101b/12, 105b/10, 105b/12, 105b/13, 105b/7, 105b/8, 105b/9, 106a/2, 106a/3, 106a/6, 106a/8, 106a/10, 106a/11, 106a/12, 106a/13, 106b/1, 106b/2, 109a/1, 110a/7, 110b/11, 111a/13, 111a/9, 112a/11, 112a/12, 112a/13, 112b/2, 112b/3, 113b/11, 113b/12, 113b/9, 114a/13, 116b/12, 116b/9, 117b/10, 117b/11, 117b/7, 117b/8, 117b/9, 118a/10, 118a/11, 118a/12, 118a/5,

118a/6, 118a/7, 118a/8, 118a/9, 118b/12, 118b/2, 11b/5, 120a/12, 120a/2, 120a/3, 120a/4, 120a/5, 120a/6, 120a/7, 120a/8, 120a/9, 125a/10, 125a/2, 125a/3, 125a/4, 125b/10, 127a/5, 129a/12, 129b/4, 12a/11, 130b/5, 130b/7, 130b/9, 131a/11, 132a/8, 132b/12, 133a/2, 133a/7, 133b/13, 133b/9, 134a/2, 134a/3, 134a/6, 134a/7, 134b/6, 136b/10, 136b/11, 138a/12, 138a/13; 2b/1, 3a/1, 6b/13, 6b/5, 6b/6, 6b/8, 6b/9, 76a/8, 7a/13, 7a/3, 7b/11, 8b/11, 9a/11, 14b/7, 15b/10, 17b/12, 18a/5, 19b/6, 22a/7, 26a/4, 26a/7, 28b/11, 133a/8, 40a/8, 62a/13, 66a/9

daḥl ~ daḥil ~ daḥil (Ar.): 1. Tesir, etki.

daḥl+ im 98b/1

2. Erişmek, vasıl olmak.

daḥil ol- 114b/13

3. Girmek.

daḥil ol- 118b/9

4. Eklemek.

daḥil it- 118b/1

dā'imā (Ar.): Her vakit, her zaman.

d. 4a/8, 11b/11, 11b/13, 14b/8, 26b/7, 27a/7, 28a/8, 30a/5, 32b/1, 34a/9, 34b/3, 34b/5, 35b/1, 35b/6, 43b/3, 43b/4, 44b/12, 50a/13, 50b/1, 50b/5, 51a/10, 51a/2, 51a/8, 52b/11, 55a/12, 58b/3, 66a/5, 69b/6, 74a/5, 74b/11, 79b/3, 79b/6, 82a/9, 82a/12, 83a/3, 91a/6, 125a/5

dağ: Tahta vb. şeylere vurulunca çıkan tok ses.
d. 87b/12

dal: Bir ağaç gövdesinden çıkan kolların her biri.
d.+ a 17a/5, 17a/8
d.+ ları 17a/5, 17a/7

dal -: Suyun içine girmek.
d.- mağ 41a/10

dalālet (Ar.): Doğru yoldan ayrılma, sapıklık.
d.+ den 17b/1

damlat-: Damla damla akıtmak.
d. -sa 39b/9

dan ~ dañ: Güneş doğmadan önceki alacakaranlık.
d. 38a/10, 45a/1, 83b/11, 102b/9, 133b/9; 34b/9

dane: Tohum.
d.+ leriñ 104a/12

dar: Geniş olmayan.
d. 30a/7, 30a/8, 30b/6, 112a/8
d. it 'daraltmak' 137b/7

darb ~ darp (Ar.): Vurmak.
d. 63a/3, 64a/10
d.- ı cāriḥ 64a/6
d.- ı mütlif 64a/6
d.- ı şedīd 64a/5
d.+ sız 64a/8; 64a/10
d. it- 'dövmek' 63a/8

dāreyn (Ar.): İki yurt, dünya ve ahiret.
necāt-ı d. 4a/12, 132a/10
d.+ de 24b/8

dargınluk: Bir şeye veye birisine

gücenme durumu.
d.+ 58b/8

darıl -: Gücenmek.
d.- dur 125a/5
d.- ma-y-a-lar 42b/2
d.- ması 65b/12
d.- masını 60b/4
d.- mağ 58a/7, 58a/8, 63a/10, 63a/6, 63b/8, 64a/1, 64a/2
d.- mağdur 14a/6
d. -muş 62a/10
d.- sa 62a/10, 63a/13
d.- ub 63a/11
d.- ur 61a/10, 62a/4

darlık: Sıkıntı çekmeye sebep olan bir durum.
d. +da 60b/3

ḍarrā (Ar.): Sıkıntı, bela.
d.+ da 124b/6

datlı: İnsanın üzerinde iyi etki bırakan, hoş giden.
d. 23a/1, 78b/13
d.+ ca 79b/6

daḍdır: Duyurmak, hissettirmek.
d. -mağ 11b/7

da'vā (Ar.): Hakkını elde etmek amacıyla mahkemeye başvurma.
d. 109b/9
d. it- 'iddia etmek' 86a/6

da'vet (Ar.): Çağırma, gelmesini isteme.
d. it- 'çağırma' 112b/1
d. ol- 'çağrılmak' 59b/12

Dāvūd: Davud peygamber.
D. 100a/9

dayan -: Bir şeye yaslanmak.

d.- maḳ 44a/2

de -: Demek, söylemek.

d.- diḳi 3a/7

d.- r 2a/13, 97b/2, 111a/10,
125a/11, 125b/1

d.- r-siz 86a/7

d.- y-e 84a/3

d.- y-endür 112b/2

d.- y-üb 62b/5, 77a/7,
90a/12, 97b/13, 97b/3,
97b/6, 97b/9, 98a/7, 98b/11,
98b/4, 98b/6, 99a/8, 99b/1,
106b/9, 126a/4, 126a/6,
126a/9, 133b/2

def‘ ~ defi‘ (Ar.): Savma, kovma,
uzaklaştırma.

defi‘ 67b/11

d.- i tehevür 59b/10

d.+ ine 110b/7, 133a/11

d. eyle- ‘uzaklaştırmak’
59b/13

d. it- ‘uzaklaştırmak’ 60a/1,
60a/6, 60b/5, 60b/7, 91b/1,
97b/4, 98b/4, 121a/4; 98a/1

d. ol- ‘uzaklaşmak’ 24b/5,
91b/10, 108b/10

def‘a (Ar.): Tekrar, yine.

d. 90b/12, 92b/5, 104a/9

defter: 1. Defter.

d. 4b/13

2. İslam dinine göre
insanların iyilik ve
kötülüklerinin yazıldığı
defter.

d.+ i 55b/2

degme: Herhangi bir.

d. 124a/7

deg-: Ulaşmak.

d. -me-y-e 89b/3

deger: Kıymetli nitelik.

d. 134b/8

degil ~ degül: Değil.

d. 28b/9, 36b/6, 61b/2,
61b/4, 126a/4

d.+ di 118a/10

d.+ dür 3a/13, 3a/5, 6b/11,
9b/1, 16a/5, 16a/7, 26b/12,
36b/10, 36b/5, 37b/10,
37b/11, 37b/13, 37b/8,
38a/11, 41a/4, 42a/6, 47b/7,
58a/8, 61a/13, 61b/14,
62a/6, 64a/6, 71b/12, 73b/6,
73b/8, 78a/11, 85a/6, 91a/4,
91a/7, 97b/8, 98a/13,
107a/6, 107b/3, 117a/10,
11a/4, 125a/6, 138a/2,
138a/3, 138a/4; 10b/4

d.+ lerdür 99b/8

d.+ siñiz 133a/11

d.+ üz 52a/8, 52a/9

degin: Dek, kadar.

d. 9a/8, 12b/7, 26a/4,
26a/9, 30a/1, 30a/2, 30a/5,
30b/4, 33b/13, 34b/9,
35b/9, 38b/13, 38b/7, 45a/2,
49b/7, 56b/3, 56b/5, 81b/3,
89b/12

dek: Değin, kadar.

d. 48b/3, 55a/5, 68b/8,
84a/5, 84a/6, 102b/10,
102b/9, 103a/5, 104a/11,
104b/4, 107a/6, 107a/7,
110b/13, 121a/10, 121b/5,
121b/8, 133b/9, 134b/3,
134b/8

delā’il (Ar.): Deliller.

d. 139b/9

Delâ'ilü'l-Ḥayrât: Cezulî
tarafından derlenen salavat
mecmuası.

D. 112b/12, 113b/3
D.+ ında 112b/8

Delâlet: Delil.
d. it- 'delil göstermek' 65b/8
d.+ e 2b/8

delik ~ delük: Derin oyuk, çukur.
delik 30a/6
delik+lü 107b/6
delük +de 30b/6
delük+e 30a/8

delîl (Ar.): Kanıt.
d. 3b/5, 99b/6
d.+ dür 101b/1, 40b/5,
41a/12, 99a/8, 99b/1
d.+ i 3b/5, 15a/7, 17b/9,
28b/8

delîl-i 'aqlî (Ar.): Bütün öncülleri
akla dayanan delildir.
d. 28a/13, 28b/1

delîl-i naklî (Ar.): Bütün öncülleri
nakle dayanan delildir.
d. 28a/13, 28b/6

dem (Far.): Zaman, an.
d. 139b/10, 139b/3

demir ~ demür: Demir madeni.
d. 120a/2
d.+ den 29b/13; 120b/9
d.+ dür 120b/9
d.+ i 120a/2

deñlü: Kadar
d. 139a/6

denkdaş: Eş, benzer.
d. +ı 28b/10

der
d.- i maḳāsıd 65b/3

derd (Far.): Zorluk, üzüntü, keder.
d.+ e 49a/2, 120a/12

derdi-mend (Far.): Üzüntülü,
kederli.
d. 115a/4, 62a/6

dere (Far.): Küçük akarsu.
d. 122b/8

derecât (Ar.): Dereceler.
d. 67b/6
ref^c-i d. 66b/3

derece (Ar.): Kademe, seviye.
d. 18a/4, 128b/13, 129a/1,
130a/7, 131a/5
d.+ de 7b/9, 8b/12
d.+ leri 4a/10, 66b/5, 66b/7
d.+ niñ 129a/2
d.+ sini 115a/6
d.+ ye 77a/1
d.+ yi 18a/6

derhâl (Far.-Ar.): O an, hemen.
d. 30a/2, 48a/1, 79a/7

deri: Cilt, ten.
d. 118a/7

derin: Derin.
d. 30a/6

ders (Ar.): Öğrenilmesi gereken
şey.
d. 19b/3, 19b/4

deryâ (Far.): Deniz.
d. 92a/3
d.+ lar 72a/12
d.+ ya 72b/12

devā (Ar.): İlaç, derman, şifa. d. 41b/2, 41b/3, 55b/1 d.+ dur 49a/2 d.+ sı 55a/13	14b/13, 28b/7, 56a/12, 61b/9, 69b/13, 70b/6, 72b/7, 72b/9, 77b/6, 77b/9, 79a/9, 81b/10, 81b/6, 85a/7, 85b/3, 91a/2, 98a/11, 108b/1, 118b/4, 123a/5
devāb (Ar.): Binek ve yük hayvanları. d. 21b/10	
devām (Ar.): Kesilmeme. d. 63b/4, 124b/4	
deve: Binek hayvan. d. 18a/10, 18a/12, 87b/11, 87b/9, 122b/11 d.+ si 121a/11 d.+ sine 121b/1 d.+ siniñ 121a/9	
devlet : 1. Saadet, mutluluk. d. 31a/9, 52a/2, 69a/9, 96b/6, 96b/8, 104a/2, 110b/6, 114a/5, 122a/4 d.+ e 44b/2, 70a/2, 80b/5, 87b/3, 88a/1, 108a/9 d.+ den 8b/1 d.+ i 24b/10, 79b/1, 109a/2 d.+ ine 23a/1 d.+ li 108a/13 d.+ ler 19b/6, 22b/9 d.+ lere 35a/11 d.+ lerinden 19b/6 2. Mal, mülk. d.+ i 126a/4 d.+ imüz 126a/2	di - ~ de-: Demek, söylemek. d. 115a/1, 115a/2 d.- di 10b/1, 14b/12, 15a/12, 15a/13, 15b/12, 15b/2, 15b/3, 18b/7, 19b/2, 19b/4, 49b/3, 49b/4, 75a/1, 75a/4, 76a/4, 76a/7, 76b/6, 77b/13, 78a/2, 78a/4, 78a/5, 78a/6, 78a/7, 78a/8, 79a/10, 79a/9, 84b/6, 84b/7, 87b/12, 87b/13, 102a/1, 108b/13, 110b/4, 111a/9, 112b/9, 118b/12, 118b/6, 118b/7, 119b/3, 120b/11, 120b/13, 121a/1, 122b/13, 123a/1, 123a/2, 123a/3, 123a/6, 123a/7, 123b/1, 127a/10, 134b/2, 134b/4, 134b/5 d.- di-ler 15b/5, 15b/6, 19b/1, 19b/2, 30a/10, 30a/3, 30a/6, 30b/3, 41b/10, 41b/7, 41b/8, 52a/8, 52a/9, 64b/1, 64b/2, 65a/12, 65a/7, 73a/10, 73a/11, 76b/4, 85b/13, 100b/2, 112a/3, 120b/10, 120b/11, 120b/12, 120b/13, 120b/8, 126b/13, 127a/2 d.- di-m 30a/10, 30a/6, 30b/2, 41b/5, 41b/7, 77b/4 d.- dikde 8a/10, 9a/3 de- diği 3a/7 d.- dikü 90b/5 d.- dikde 53a/1, 64b/6, 80a/7, 92a/8, 103a/12, 108b/10, 125a/12, 133a/4 d.- dü-m 30b/3, 41b/8, 41b/9, 101b/7
devr: Bir tarafa doğru meyl etme. d. it- 'meyl etmek' 20b/7, 20b/8	
dey -: Gururuna dokunmak. d.- me-y-e-ler 105a/13	
deyü: Diye, diyerek. d. 2a/7, 4b/5, 126a/13,	

d.- me-sün-ler 112a/4
d.- mek 30b/13, 34a/1,
37b/2, 37b/7, 43a/6, 61a/2,
62a/2, 90b/2,
92a/13, 92a/7, 94b/7
d.- mekten 29b/5
d.- mekdür 60b/13, 91a/7,
92a/10, 92a/12, 92a/6,
92a/8, 92a/9, 94b/4
d.- mekile 64a/7
d.- mişler 68b/2, 105b/3
d.- n-il-di 52a/6, 101a/9
d.- n-il-dikde 30b/12
d.- n-il-me-sün 4b/13
d.- r 9a/6, 76b/1, 77b/12,
80a/12, 80b/1, 97b/11,
97b/7, 98a/3, 98a/9, 98b/13,
98b/9, 99a/10, 99a/3,
108b/4, 122a/12, 124b/12,
125a/1, 125b/9, 130b/9;
2a/13, 97b/2, 111a/10,
125a/11, 125b/1
d.- r-ler 7a/5, 7a/9, 15a/7,
24a/6, 27a/3, 33b/13,
38b/10, 38b/11, 51a/11,
51a/12, 51a/13, 58a/11,
58b/8, 67b/13, 76b/1,
113a/3, 113a/4, 113a/6,
113a/8, 113a/9, 11a/8,
124b/5, 125a/1, 125a/10,
125a/13, 125a/2, 125a/5,
130a/3, 133a/4, 133a/6,
133a/7
d.- r-se 99a/10, 136b/7
d.- r-siz 86a/10, 86a/8,
86a/9; 86a/7
d.- r-üz 123a/12
d.- se 72a/5, 89b/10, 90a/6,
100a/5, 114a/13
d.- sün 74b/7, 137b/1
d.- y-e 12b/11, 39a/1, 39a/2,
50a/7, 50a/9, 61b/10, 90b/5,
100a/4; 84a/3
d.- y-ecekdür 80a/8
d.- y-eniñ 91a/1

de- y-endür 112b/2
de- y-üb 62b/5, 77a/7,
90a/12, 97b/13, 97b/3,
97b/6, 97b/9, 98a/7, 98b/11,
98b/4, 98b/6, 99a/8, 99b/1,
106b/9, 126a/4, 126a/6,
126a/9, 133b/2

dībāce (Far.): Önsöz, mukaddime.

d. 2b/12, 3a/2

didār-ı şerif (Far.-Ar.): Allah'ın mümin kullarına bahşettiği kutsal tecellisi, görünüşü.

d. 36b/4

dik -: 1. Kıyafetin yırtık yerlerini bir araya getirmek, birleştirmek.

d.- mek 44a/3

2. Başkasına ait olan şeyi istemek.

gözin d.- 'başkasının malını istemek' 14a/9

dik̄kat (Ar.): Önem verme.

d. 31a/13

dil: Duygu ve düşüncelerin aktarılmasını sağlayan çok yönlü gelişmiş sistem, lisan.

d. 8b/5, 8b/8, 9a/8, 14b/2,
23a/1, 31b/3, 37b/10, 46b/7,
57b/13, 79a/1, 80b/12,
109a/5

d.+ dür 51b/11

d.+ e 51b/4

d.+ i 22b/13, 50b/8, 51b/2,
51b/8, 51b/9, 80b/13,
103a/13

d.+ in 11b/13, 50b/10, 60a/2

d.+ inden 57b/2

d.+ ine 124a/6

d.+ ini 103a/12, 11a/9,
50b/11, 51b/12

d.+ ler 71b/3

d.+ siz 82b/12

dilber (Far.): Güzel.

d. 77a/13, 77b/11, 77b/5,
105b/9, 112a/13
d.+ liki 79b/1
d.+ likime 78a/1

dile -: Bir şeyi istemek, talep etmek.

d.- dükün 54a/12
d.- dükini 54a/11
d.- mesi 6a/4
d.- mek 13b/8
d.- mekdür 17b/9
d.- r 98b/10
d.- r-se 59b/13, 78b/5, 98b/9
d.- r-se-ñ 118b/11, 118b/7
'özür d.- 'özrünü beyan
etmek' 126a/2, 126a/5,
126a/7, 126a/10

dilenci: Başkasına el açarak,
dilenererek geçinen kimse.

d.+ den 44a/6, 66a/3,
109b/8

dileyici: Allah'ın bir şeyi dilemesi,
istememesi anlamında sıfatı.

d. 6a/10

dimāğ (Ar.): Beyin.

d.+ ina 39b/11

dīn (Ar.): Din.

d. 20a/3, 23a/9, 32a/12,
51a/12, 58a/9
d.+ e 123b/3
d.+ de 117a/4
d.+ i 12b/7, 32a/8, 58b/13
d.+ idür 29a/6
d.+ için 20a/4
d.+ inde 108a/11
d.+ üm 29a/6
d.+ üñ 53a/6
emr-i d.+ i 44a/12

umūr-ı d.+ i 67a/9

dīniyye (Ar.): Dinî kelimesinin
müennes şekli.

d. 112a/2
ğayret-i d.+ dür 63b/6,
64a/2

diñle-: İşitmek, kulak vermek.

d. 25a/4
d.- me-m 139a/4
d.- mek 24b/13
d.- mez 134b/6
d.- y-ene 109b/6

dinleyici: Allah'ın her şeyi
duyması anlamında sıfatı.

d. 62b/1

dip: Bir şeyin en alt kısmı, zemin.

d.+ i 30a/6
d.+ inde 30a/7
d.+ ine 30a/9

dirhem (Ar.): Eski bir para çeşidi.

d. 114a/13

diri: Canlı olan, hayat sahibi.

d. 6a/3, 6a/8
d.+ dür 26b/7

diril -: Öldükten sonra tekrar
hayata kavuşmak.

d.- mekleri 24b/13

dirlik: Hayat, canlılık.

d.+ i 92a/5

diş: Diş.

d. 39b/1
d.+ in 43b/13
d.+ leri 84b/1
d.+ siz 107b/4

dişi: Kadın.

d. 81b/6, 91b/2
d.+ lik 7a/3

dişle-: Dişle parçalamak.
d. +e 59b/6

dīvān (Far.): Meclis.
d.- ı Hâkka 2a/6

divār (Far.): Duvar.
d. 44b/5
d.+ ı 44b/6

diyār (Ar.): Memleket, ülke.
d.+ ların 13a/5

diyyet (Ar.): Öldürülen kişinin
yakınına verilen mal.
d. al- 'diyyet almak' 118a/6

dizgin: Bir şeyi kontrol eden araç.
d. 51b/4

dizginle-: Bir şeyin gidişini kontrol
altına almak.
d. -y-üb 51b/4

doğ-: 1.Ufuktan yükselerek
gökyüzüne çıkmak.
d.- ana 102b/10
2. Dünyaya gelmek, tevellüt.
d.- ma 24a/7

doğrı: Yanlış olmayan.
d. 34a/2, 44b/9, 51a/1,
71a/1, 133a/12
d.+ ca 3b/8

doğrılık: Doğru olma durumu.
d.+da 52b/3
d.+dan 42b/9

doldur-: Doldurmak.
d.-ur 57a/5

dolı ~ dolu: Dolu.
d. 71b/7, 73b/5, 73b/7,
73b/9, 74b/2, 122b/8;
73b/11
d.+sı 39b/2, 40b/11, 40b/7,
40b/9, 41a/2; 40b/13
d.+su 40b/8

dost: Dost.
d. 52a/4, 55b/8, 140b/4,
124a/12
d.+ ı 22b/13, 124b/3
d.+ larına 26b/7
d.+ larınıñ 71a/12
d.+ ların 111a/2
d.+ luğı 124b/8
d.+ um 111b/10
d.+ uma 127a/3
d.+ umuñ 16a/1

doyur-: Birisinin açlığını gidermek.
d.- muş 27b/4

dög-: Dövmek.
d.- se 105a/13

dök-: Dökmek.
d.- er-ler 120a/5
d.- mek 41a/11, 47a/2
d.- se 39a/12, 39a/13, 39b/8,
46b/13
d.- ül 75b/11

dön-: Bir yere gidip gelmek.
d.- mek 44a/6

döndür-: İstenilen tarafa çevirmek.
d.-me-y-e 106a/13
d.- dür-mek 106a/13

dört: Dört sayısı.
d. 7a/5, 7a/9, 17b/12,
21a/6, 23b/3, 26b/1, 28a/1,
28a/5, 32a/5, 32a/7, 33b/2,
42a/5, 42b/3, 42b/4, 48b/11,

59a/1, 59a/2, 60b/8, 65b/9,
66b/3, 66b/8, 72b/12,
72b/5, 76a/13, 83b/1, 90a/7,
102a/11, 102a/5, 102a/8,
102b/2, 102b/4, 104b/10,
104b/8, 104b/9, 108a/9,
116b/7, 116b/9, 118a/11,
124a/8, 125a/1, 125a/10,
125a/8, 126a/1, 128b/10,
128b/2, 128b/4, 140a/13
d.+ den 21a/8
d.+ dür 33b/1, 35a/7
d.+ i 32a/2, 72b/9
d.+ ine 7a/8
d.+ üne 34b/6
d.+ üni 72b/10

dördüncü: Dört sayısının sıra eki almış şekli.

d.+ üncü 18a/1, 23b/3,
25a/5, 59b/5, 60a/3, 60b/7,
61a/1, 61a/2, 66b/3, 67b/1,
70a/4, 86a/7, 92a/8, 98a/1,
108a/1, 108a/11, 110b/8,
119a/13, 124b/3, 127a/8,
129b/5, 137b/3

dört biñ: Dört bin sayısı.

d. 71a/10

dört yüz: Dört yüz sayısı.

d. 72b/11

döşek: Yatak.

d. 71a/3

d.+ de 83b/3

du‘ā (Ar.): Allah’tan bir şey isteme, yakarış.

d. 13a/1, 13a/3, 13a/6,
50a/5, 53a/1, 54b/12,
65a/13, 84a/10, 84a/13,
84a/8, 85a/8, 85a/9, 85b/3,
85b/7, 88b/8, 89a/1, 89a/11,
89a/7, 90a/10, 90a/8, 90b/9,

91a/1, 91a/11, 91a/13,
91a/5, 91a/8, 91a/9, 91b/6,
91b/8, 91b/9
d.+ da 84a/9, 85a/7
d.+ dan 44a/10, 84a/10,
90a/11
d.+ lar 24a/4, 42b/2, 104a/3
d.+ ları 92a/1
d.+ ların 94b/7
d.+ m 85a/6, 85b/3, 91a/1,
91a/2, 91a/7
d.+ muzı 86a/1
d.+ nı 85b/5
d.+ nıñ 13a/6, 85a/4, 85b/3,
85b/8, 85b/9, 91a/4
d.+ ñız 86a/3
d.+ sı 36a/13, 54a/13, 54a/6,
55a/1, 75b/13, 89b/3, 89b/5,
90b/12, 91a/1, 91b/4, 92b/1,
92b/5, 92b/8, 94b/12, 95a/1,
95a/11, 95a/13, 95a/3,
95a/5, 95a/7, 95a/9, 95b/2,
110b/8
d.+ sın 84b/8, 106b/1
d.+ sına 24a/5
d.+ sında 136a/7
d.+ ya 73a/13, 104a/6
d.+ yı 45a/9, 45b/11, 50a/4,
53a/2, 54b/11, 54b/5, 66a/5,
85b/6, 88b/11, 88b/3,
89a/10, 89a/4, 90a/13,
90b/8, 91b/12, 93b/11,
93b/12, 94a/4, 95b/7, 96a/5,
96b/2, 100b/8, 106b/10
d.- ı ‘Aşr-ı Zilhicce 112b/13
d.- ı ayna 92b/7
d.- ı Berât 53b/4
d.- ı hatm 92b/10
d.- ı maḥşüş 61a/1
d.- ı mażmaza 94b/10
d.- ı şerif 84b/12
d.- ı udḥiyye 106b/8
d.- ı zemzem 101b/4
d.’ul- kabir 140b/6
kaşd-ı d.+ dan 84a/12

- d. eyle- 'dua etmek' 104a/6
d. it- 'dua etmek' 3b/10,
13a/4, 48a/13, 49a/12,
64b/10, 73a/8, 84b/4, 84b/7,
84b/10, 86a/1, 91a/6, 91b/4,
104a/2, 104a/4, 110b/12
- du'acı:** Dua eden kimse.
d. 91a/5
d.+ da 85a/4
- dudağ:** Dudak.
d. 75a/10
- ḍuhā (Ar.):** Kuşluk namazı.
d. 31a/4, 31a/9, 44b/9,
63b/2, 74b/9, 102b/3,
104b/8
- duḥān (Ar.):** Tütün, sigara.
d. 28a/11
- duḥūl (Ar.):** Dahil olmak, girme,
giriş.
d. 132a/10
d.+ e 99a/7
d.- ı cennet 128b/1
- dur -:** Durmak, durup beklemek.
d.- açak-lardur 112a/9
d.- duḡına 12b/7
d.- maḡ 11a/3
d.- maḡda 51a/8, 52b/7
d.- maḡdur 22b/12
d.- mak 23b/8
d.- ub 34a/1
d.- ur 30a/12, 72b/7, 72b/8
d.- ur-ken 91b/4
d.- ur-suz 19a/11
- durak:** Durulacak yer.
d.+ da 24a/13
d.+ ı 24a/11
- dut -:** 1. Tutmak, elle kavramak.
- d.- ar 9a/9, 17a/8
d.- mışdur 17a/6
2. Benimseyip, desteklemek.
d.- ar-sız 86a/8
d.- duḡıçün 12a/4
d.- sun 22a/5
oruç d.- 'oruç tutmak' 78b/4
- duy -:** Duymak.
d.- duḡda 11a/3
d.- maḡ 61a/8
- duyur-:** Duyurmak.
d.- dı-lar 14b/13
- dü (Far.):** İki sayısı.
d. 139a/8
- düğün:** Düğün.
d.+ lerine 82a/9
- dükenmez:** Bitmeyen, son
bulmayan.
d. 3a/3, 25b/11
- dükkān:** Dükkan.
d.+ a 44a/4
d.+ ı 22b/11
d.+ ında 110a/5
d.+ ından 44a/5
- dünyā (Ar.):** Yaşadığımız gezegen
ve ona ait olan her şey.
d. 13a/10, 13a/11, 13b/11,
13b/13, 13b/7, 15a/4, 17b/9,
19b/6, 20b/12, 21a/2, 22a/3,
22a/6, 23a/10, 50b/3, 58a/9,
80b/1, 82b/2, 98a/1,
102b/10, 105a/3, 108b/7,
10a/11, 11b/12, 122a/10,
122a/12, 122a/7, 122b/3,
125a/12, 127a/2, 129a/5,
133b/9, 137b/5, 9a/12
d.+ da 13b/11, 20a/1, 24b/2,
25a/9, 2b/1, 53a/5, 53a/6,

59a/12, 73b/10, 73b/11,
75b/9, 77b/8, 85b/9,
87b/13, 108a/2, 108b/9,
112a/4, 121a/7, 130b/11,
131b/6, 138b/4, 139b/1,
139b/6
d.+ dan 10a/4, 122b/4
d.+ sın 21b/3
d.+ sına 21b/4
d.+ ya 17a/5, 17a/7, 43a/8,
4b/3, 62b/8, 120a/5, 127a/8
d.+ yı 42a/4, 112a/2, 122b/3,
124b/11, 125a/13, 126b/4,
140a/13
d.+ ya 14a/8
d.- ı fāniyeden 97b/3
d.- ı ḥabīseyi 20a/7
ehi-i d. 124b/13
ehl-i d. 121b/4, 121b/6,
122b/3, 125a/11, 125a/2,
125a/5, 125a/9
ḥubb-u d. 13b/1, 13b/11
zīnet-i d. 121b/4

dünyālīk: Dünya malı, masıva.
d.+ ı 127a/5

dünyevī (Ar.): Dünyalık, dünyaya
ait olan şeyler.
d. 139b/5

dürül-: Üstüne katlanmak,
toplanmak.
d.- mesi 104b/13

Dürer: Bir kitap adı. **bk. Dürrü'l-
Vā'izīn**
D. 18a/2, 36b/7, 38a/1,
38a/11, 38a/7, 38b/12,
38b/9, 39a/8, 39b/4, 40a/13,
40b/3, 41a/4, 41a/9, 46b/9,
47b/, 53b/8, 54a/1, 107a/7,
107b/1
mefhüm-ı D. 22b/6
D.+ de 107a/4

dürlü: Çeşitli ,türlü.
d. 12a/7, 25b/11, 101b/1,
114b/12, 129a/5, 130b/6
d.+ si 17b/8
d.+ sü 17b/6

dürr (Ar.): İnci.
d.- i meknündür 26b/13
d.- i yākütdan 9a/4

Dürrü'l-Vā'izīn: Bir kitap adı. **bk.
Dürer**
D. 54b/13, 72b/4i 104b/2

düş -: 1. Payına isabet etmek.
d.- e 140a/1, 140a/3
2. Düşmek.
d.- en 43b/10
d.- er 24b/2
d.- mek 63a/6
3. Yakalanmak, oltaya
gelmek.
d.- mez-ler 125b/4
d.- üb 98b/8

düşmān ~ düşban (Far.): Düşman.
d. 59b/2
d.+ a 58b/6
d.+ da 140b/4
d.+ ı 22a/6
d.+ ıdır 21b/5
d.+ ına 129a/7, 131a/1
d.+ ımızdur 86a/7
d.+ ıñ 75b/1, 111a/2
d.+ lara 76a/13
d.+ ları 138b/3
d.+ larıdır 138b/6
düşban+ larıñ 57a/10

düşmānlık ~ düşmānluk: Düşman
olma durumu.
d. 59b/1; 57b/10, 61a/13
d.ı 74a/11
d. it- 'düşmalık etmek' 43a/9

düşür-: Bir şeyin yere düşmesine sebep olmak.

d. -me-mek 43b/10

E

Ebā Bekir: Dört büyük halifeden biri, Ebu Bekir Sıddık. **bk. Ebū Bekir Şıddīk**

E. 134b/2

Ebā Hureyre ~ Ebū Hureyre: Çok fazla hadis rivayet etmesiyle tanınan sahabî.

E. 19b/1, 27a/6, 29b/1, 104b/3; 17a/4, 19a/10, 19b/2, 19b/3, 66a/11, 133b/10, 140a/4

E.+ den 75b/3; 89b/8, 134a/8

Ebā Muḥammed: Peygamberimiz Hz. Muhammed.

E.+ den 74b/13

ebe: Hamile kadınlara doğum yaptıran kişi.

e. 81a/5

ebelik: Ebe olan kişinin mesleği.

e.+ e81a/6

Ebū Bekir Şıddīk: Dört büyük halifeden biri. **bk. Ebā Bekir**

E. 50b/6, 134a/12

Ebū Ca'fer:

E. 107a/4

Ebū'd-Derdā: Dımaşk kadılığı ve Kur'an muallimliği yapan sahabî.

E. 56a/13

E.+ ya 56a/12

Ebū Eyyübu'l-Enşārī: Hicret sırasında Hz. Peygamber'i Medine'de evine misafir eden ve Türkiye'de "Eyüp Sultan" unvanıyla anılan sahabî.

E.+ den 90a/4

Ebū Ḥanīfe: Hanefî mezhebinin imamı.

E.+ dür 100a/2

Ebū'l-Kāsımu'ş-Şūfī: Hadis rivayet eden sahabilerden biri.

E.+ den 119b/10

ebu'l-kebīru: "Büyük baba" anlamında Hz. Adem için söylenmiş bir sıfat.

e. 29a/8

Ebū'l Mu'īn: Matüridî'nin kurduğu Sünnî kelim mezhebinin geliştiren alim.

E. 26a/1

Ebū Manşūru Māturidī: Maturidiyye mezhebinin kurucusu.

E.+ dür 100a/4

Ebū Zeri'l-Ġaffārī: Hadis rivayet eden sahabilerden biri.

E. 101b/6

ebyaz (Ar.): Beyaz renk.

mevt-i e.+ dur 128b/5

ecdād (Ar.): Soy, ced.

e.'un-nebī 99b/11

ecel (Ar.): Her canlı için belirlenmiş ölüm zamanı.

e. 107b/10

e.+ i 50a/5

e.+ im 97b/7

ecil (Ar.): Arapça sebep anlamına gelen kelime.
e.+ den 126b/7, 126b/9

ecnebī (Ar.): Yabancı.
e. 82a/9

ecr (Ar.): Manevî karşılık, sevap.
e.+ i 60a/3

eczā (Ar.): Parçalar, kısımlar.
e.+ sınıñ 113b/9

edā (Ar.): Üzerine borç olan hükmü yerine getirme.
e. 38b/4
e.+ dan 113a/9
e.- ı ğarāmet 62b/6
e.- ı Ramazānda 41a/5
e. it- 'yerine getirmek' 16b/8, 38a/1, 78b/1, 78b/8, 86a/4, 113a/3
e. ol- 'yerine getirmek' 105a/4

edeb (Ar.): Edep.
e. 2a/12, 2b/5, 27b/11, 77a/11
e.+ dendir 95b/7, 95b/9
e.+ dendür 96a/4
e.+ dūr 94b/7
e.+ leriñ 21a/2
e.+ sizlik 20b/13

ednā (Ar.): En aşağı, adî.
e. 123b/6

ef'āl (Ar.): Fiiller, yapılan işler.
e.- i ğac 121b/3
e.- i ğabiĥe 59b/2
e.+ inde 6b/1, 6b/3

efdal (Ar.): Çok faziletli.

e. 8b/12, 19b/11, 105b/6, 106a/6, 111a/11, 111a/12, 130b/7
e.+ i 7b/9
e.- i 'ibādet 111a/13
e.- i müsteĥab 106a/5
e.+ dūr 65b/6, 82b/5

efdalü'l-enbiyā (Ar.): Peygamberlerin en faziletlisi anlamında Hz. Muhammed'in sıfatlarından biri.
e. 5b/5, 7b/8

efendi: Kendine uyulan kimse.
e.+ siniñ 99a/4

Eflatun
E. 46b/6

eger (Far.): Eğer.
e. 12a/7, 131b/10, 133a/9, 137a/12, 16b/4, 19a/5, 22a/3, 31b/1, 40b/7, 41a/5, 51a/1, 52a/4, 54a/10, 54a/9, 55b/2, 55b/3, 60b/6, 61b/2, 61b/3, 61b/4, 62b/12, 64a/7, 68b/7, 71a/11, 72b/10, 80a/13, 80b/1, 80b/8, 84a/3, 84a/5, 90b/3, 98b/1, 99a/1, 99a/2, 99b/5, 104a/4, 10b/8, 114a/2, 117b/2, 118b/11, 118b/7, 118b/9, 122a/13

ehem (Ar.): Çok önemli.
e.+ dūr 103b/3

ehemm bi't-taĥliyye ~ ehemm bi't-taĥliyye (Ar.):
e. 3b/4, 17b/5; 15a/1

ehl ~ ehil (Ar.): Bir yerin, topluluğunun halkından olanlar.
e. 108a/13, 124a/3
e.- i Başara 86a/2

e.- i cehennem 54a/9, 81b/5,
120b/4
e.- i cehennemdür 81b/10,
82a/11
e.- i cehennemün 81b/11
e.- i cennet 50b/6, 54a/10,
81b/9, 120b/3
e.- i cennetdür 82a/11
e.- i dünyā 121b/4, 121b/6,
122b/3, 124b/13, 125a/11,
125a/2, 125a/5, 125a/9
e.+ i 1b/9, 2b/9, 8a/5,
71b/12, 77b/5, 109a/8
e.+ inden 34a/10, 118b/8
e.+ ine 67b/9, 133a/5
e.+ inün 71a/12
ehil+ leri 120b/2
2. Sahip, malik olmak.
e.- i 'irfān 139a/7
e.- i baṣīret 121b/9
e.- i ḥased 2b/7
e.- i tevażı'ı 134a/7
e. ol- 'yetenekli, muktedir
olmak' 9a/13

ehl i 'ayāl (Ar.): Çoluk çocuk, aile.
ta'lim-i e. 3a/5
e.+ ine 31a/3

ehl-i sünnet ve'l-cemā'at (Ar.): Hz.
Muhammed'in yolunda bulunan
müslümanlar.
e. 29a/9
e.+ dür 100a/5

ehliyet (Ar.): Herhangi bir konuda
yeterli olmak.
e.+ leri 40b/2

ekābir (Ar.): Büyük adamlar, ileri
gelenler.
e.+ leriñ 61b/10

ekin: Ekilmiş toprak.
e.+ i 55b/10

ekmek ~ etmek: Ekmek.
ekmek+ çidür 134b/9
etmek 44a/6, 110a/6,
134b/8
etmek+ leri 117b/6

ekşer (Ar.): Birçok, çoğunluk.
e.- i 'ulemā 112a/1
e.- i nās 5b/10
e.+ ini 81b/6

eksik ~ eksük: Eksik.
e. 68b/5, 123b/12; 65a/4

eksil -: Azalmak.
e.- mez 19b/12

el: 1. El.
e. 57b/13, 93b/9
e.+ de 54a/13, 88b/8, 103b/7
e.+ i 69b/12, 105b/8, 121a/2
e.+ ile 49b/4, 106b/2, 121a/2
e.+ in 44a/1, 77a/6
e.+ inde 13a/2, 14a/8,
29b/12, 98b/11
e.+ inden 9a/9
e.+ ine 72a/1
e.+ ini 11a/9, 74a/7, 93b/10
e.+ imde 97b/7
e.+ lerin 33b/5
2. Tanıdık olmayan kişiler,
başkaları.
e.+ in 50a/7, 61a/8
e.+ iñ 10b/13

El 'Ābidīn: İmam Gazalī'nin eseri.
bk. Minhācü'l'Ābidīn.
E. 130b/4

el-amān (Ar.): Aman, dikkat.
e. 3b/12, 4a/11, 11b/1,
13a/11, 16b/1, 18a/12,
31b/2, 34a/13, 34a/4, 34a/9,
132b/1

elbette ~ elbetde (Ar.): Şüphesiz, muhakkak.

e. 3a/7, 4a/6, 25a/3, 25a/4, 25a/5, 61b/2, 61b/3; 16b/2, 16b/6, 91a/9

elem (Ar.): Sıkıntı, keder.

e. 110b/4
e.+ inden 73b/9

elfāz (Ar.): Sözcükler.

e.+ 1 59a/8

elḥamdulillāhi te‘ālā (Ar.): Yüce Allah’a şükürler olsun.

e. 57a/5, 71b/11, 80a/8

elīm (Ar.): Acıklı, ızdırap verici.

‘azāb-ı e. 133b/12

elli: Elli sayısı.

e. 7a/6, 27a/10, 96a/2, 118a/9, 118b/2

elli biñ: Elli bin sayısı.

e. 112a/8

Elyesa‘: Kuran-ı Kerim’de adı geçen peygamberlerden biri.

E. 100a/11

elzem bi’t-taḥliyye (Ar.):

e. 3b/5

emānet (Ar.): Emanet.

e. 5b/4, 7b/2, 7b/5, 16a/2, 72a/7
e.+ e 14a/13

emel (Ar.): İstek, arzu.

tül-ı e. 13b/12
tül-u e. 13b/2
e.+ iñi 114b/13

emīn (Ar.): Güvenilir kişi.

e. 57a/4, 89b/12

e. ol- ‘kayıtsız, şartsız güvenmek’ 14b/1, 14b/5, 43b/2, 47a/7, 59a/13

emīnlük: Güvence.

e. 55a/4, 55a/7

emīrū’l mü’mīnīn (Ar.): Müminlerin amiri anlamın Hz. Ömer için kullanılan bir ifade.

e. 118b/11, 130b/9

emr ~ emir (Ar.): Buyruk.

e. 62a/9; 49a/4, 58a/8, 91a/11, 118a/3

e.- i dīni 44a/12

e.- i ḥayr 1b/10

e.- i Ḥudā 132b/9

e.- i münker 62b/12

e.+ için 119a/9

e.+ in 86a/4

e.+ inde 44a/12

e.+ ine 62b/5, 63b/7, 99a/4, 117b/10

e.+ ini 12a/4, 55b/6, 63a/5

e.+ imüz 129b/7

emir+ leri 33a/10

emir+ lerinden 118a/1, 118a/2e. eyle- 79a/9

e.+ in dut- ‘emrini yerine getirmek’ 9b/11

e. it- ‘yapmasını istemek’ 2a/3, 58b/2, 64b/1, 97b/10, 98a/2, 108b/1, 111a/11, 118a/3, 112a/10, 134b/3; 1b/11, 64a/12, 73a/12, 79a/4, 87b/7

e. ol- ‘emir olunması’ 7b/7, 40b/4; 9a/5

e. ol- ‘emir olunması’ 7b/7, 40b/4; 9a/5

e. ol- ‘emir olunması’ 7b/7, 40b/4; 9a/5

e. ol- ‘emir olunması’ 7b/7, 40b/4; 9a/5

emrāz (Ar.): Hastalıklar.

e.- ı bedenden 115a/5

e.- ı bedeniñ 115a/11

e.- ı kalb 115a/4

- e.- ı albe 115a/13
e.- ı albi 115a/6
- emr-i ma'rf (Ar.):** Dinin emrettiği iyi ve gzel ilere tevik etme.
e. 62a/2, 109a/10, 112a/5
maall-i e. 65b/1
- enbiy (Ar.):** Peygamberler.
e.+ dan 99b/7
e.+ dur 131b/7
e.+ n 100b/3
e.+ y 129b/6
- Enes:** Enes bin Malik. En ok hadis rivayet eden sahabilerden biri.
E. 31a/6, 91b/11, 120b/6,
122a/3, 122b/2, 122b/6
E.+ e 31a/2
- ens (Ar.):** Disiz.
e. 107b/3
- ese:** Ense.
e. 49b/9
- env (Ar.):** Trler, eitler.
e.- ı muibbet 60a/13
- er:** Koca.
e. 79b/13, 107a/10
e.+ e 77a/10
e.+ i 2b/9, 78b/10, 78b/9,
80a/11, 81a/10
e.+ ine 2a/12, 69b/10, 69b/6,
77a/4, 77b/12, 78b/10,
78b/4, 79b/3, 79b/6, 80a/3,
81a/1, 82a/10, 82a/3, 82a/7,
82b/1
e.+ ini 69b/10, 77a/4
e.+ in 78a/13, 82a/5
e.+ im 78a/10
e.+ imz 77b/6
e.+ iiz 80a/6
e.+ ler 30a/7, 30a/8, 43a/6
- e.+ lerdr 30b/7
e.+ leri 77a/9
e.+ lerinden 2a/9
e.+ lerine 80b/11
e.+ lerimzden 2a/7
e.+  78a/9, 79b/11
- eram (Ar.):** ok merhametli.
E.+ im 84b/7
- eri -:** Erimek.
e.- y-b 119b/12
- erit-:** Eritmek.
e.-mek 11b/6
- erkn (Ar.):** Dinin esasları.
e. 2a/12, 2b/6, 27b/11
- erkeklik ~ erkeklk:** Erkeke davran.
e. 7a/3; 61b/7
- ea (Ar.):** ok doğru.
e. 73a/10, 107a/6, 127a/8
avl-i e.+ da 135a/12
- ebb ~ esbb (Ar.):** Esvap "giyecek, elbise" kelimesinin halk ağzındaki ekli.
e.+ lar 81b/8
e.+ un 80b/9
esbb+ dan 80b/7
- esr (Ar.):** Tutsak.
e. ol- 87b/4
- esrlilik:** Tutsak olma durumu.
e.+ den 87b/9
e.+ inden 87b/5
- eski:** Eski
e.+ sin 80b/9
- esrr (Ar.):** Srlar.

e.+ imdan 16a/1

estağfirullāh (Ar.): Allah'tan af ve mağfiret dilerim anlamındaki dua sözü.

e. 92a/7

eşvāb (Ar.): Giyecek, elbise.

e. 27b/4, 105b/13, 118a/7

e.+ a 41a/11

e.+ dan 91b/2

e.+ m 79a/1

e.+ ıla 43b/10, 44a/2

e.+ ile 78b/13

esved (Ar.): Siyah, kara.

mevt-i e.+ dūr 128b/6

eşā'ir

e.- i İslāmdan 107a/7

eşedd (Ar.): Çok şiddetli.

e.- ü belā 131b/6

e.+ dūr 123b/2

e.+ dūr 75a/11

eşeklik: Aptallık.

e. 123b/12

eşik: Kapıdan geçiş yeri.

e. 15b/5

e.+ den 15b/5

e.+ e 44a/1

eşirrā (Ar.): Kötü, zararlı kimseler.

e.+ dan 123b/1

et: Et.

e.+ i 75b/9, 76a/7

e.+ idür 76a/8

e.+ in 75b/9

e.+ iniñ 76a/10

et -: Etmek.

e.- me-dikçe 118a/8

etraf: Etraf.

e.+ nda 26a/8

ev: Ev, hane.

e. 3a/12, 43b/10, 43b/11, 79a/9

e.+ de 43b/12, 44b/13, 82a/10

e.+ den 27a/8

e.+ e 31a/3, 62b/4

e.+ i 119b/6

e.+ inde 127a/12

e.+ inden 80b/8, 82a/6

e.+ ine 80a/11, 81a/10, 81b/3, 82a/6

e.+ iyem 70b/13, 71a/1, 71a/2, 71a/3, 71a/4, 71a/5, 71a/6

e.+ imüñ 80a/11

e.+ iñ 31a/4, 79a/4

e.+ larde 27a/2

e.+ lerden 27a/4

e.+ leri 26a/9

e.+ lerinde 26a/12

e.+ üm 56a/13

e.+ ün 56a/12

evlā (Ar.): Daha iyi, daha uygun.

e. 77a/9, 82b/5, 105b/6

e.+ dur 83a/1

e.+ sıdur 7b/9

evlād (Ar.): Anne babanın sahip olduğu çocukları.

e. 85a/12

e.+ a 10a/3, 82b/11, 99a/6

e.+ ı 5b/11, 42b/5, 55b/9, 56b/4

e.+ ına 27/10, 27b/2, 2b/5, 57b/12, 62b/6, 77a/11, 128b/9

e.+ ndan 48b/5

e.+ nı 56b/5

e.+ ları 28a/1

e.+ ların 13a/5, 42a/1

e.+ larına 2a/12, 42a/7,
100a/6
e.+ larından 89b/10

**evliyā (Ar.): Allah'ın sevgili
kulları, ermiş.**

e.+ dur 131b/7
e.+ lık 43a/3
kibār-ı e.+ dan 123a/9
'ilm-i e.+ nūñ 26b/11

evsa' (Ar.): Çok geniş.
e. 130b/7

**evvābīn (Ar.): Akşam namazının
sünnetinden sonra kılınan dört
rekat nafile namaz.**

e. 63b/2, 102a/5
e. kıl- 'evvabin namazını
kılmak' 104b/9

evvel (Ar.): Önce.

e. 12a/13, 138a/5, 16b/11,
34b/8, 35a/1, 35a/3, 37b/8,
38a/9, 39a/6, 39b/12, 40b/2,
44b/12, 47a/12, 48b/4,
49a/6, 51a/4, 57b/2, 59a/2,
75a/1, 83b/10, 83b/7, 89b/3,
90a/8, 93b/12, 102b/2,
105b/11, 106a/1, 106a/13,
106a/7, 114a/11, 114a/3,
114a/4, 115a/2, 115a/3,
119b/11
e.+ i 6a/12, 7b/1, 83a/8,
100b/3, 108a/10, 109a/10,
109a/11, 109a/3, 109a/5,
109a/8, 110b/6
e.+ inde 34a/1, 57b/2,
83b/11, 89b/8, 90a/2, 90b/2,
92a/5, 94b/2
e.+ inden 56b/2

evvelā (Ar.): İlk önce, ilk olarak.
e. 132a/10, 3b/1

evvelce: Öncesinde.
e. 16b/3

evvelki: 1. Birinci, ilki.

e. 38b/2, 39a/4, 40b/1,
58a/10, 59a/2, 59a/5, 59a/7,
59b/9, 60b/1, 60b/8,
65b/10, 65b/9, 73b/12,
92a/5, 97b/1, 97b/4, 108b/8,
110a/11, 111b/12, 114a/8,
115a/7, 119a/8, 121b/3,
124a/12, 129a/6, 134b/9,
137a/11, 137b/13

2. Daha önceki.

e.+ dūr 32a/1
e.+ si 32a/12, 35a/2, 67a/1,
86a/3

Eyyūb: Eyüp peygamber.
E. 100a/10, 129b/11
E.- i nebī 129b/10

Eyyūhe'l-Veled: İmam Gazali'ye
ait bir eserdir.

E.+ de 105b/4, 19a/7
şerh-i E. 17b/5, 18b/5,
23a/12, 24a/10, 140b/3
terceme-i E.+ i 3a/9

ey: Seslenme ünlemi.

e. 9a/12, 9a/5, 19a/11,
21a/8, 59b/13, 75b/1,
76a/10, 105a/3, 111a/13,
111b/10, 114b/2, 117a/4,
117b/4, 123a/7, 126b/13,
133a/7, 134b/6, 136b/13,
138b/8, 139a/2

eyi ~ ey ~ eyü: İyi.

eyi 10b/5
eyü 13b/9, 43a/6, 124b/3
eyü+ ler 108a/10
ey+ dūr 95b/13

eyle -: Yapmak, eylemek.

'afv eyle- 'bağışlamak'
53b/9, 54b/3, 54b/4, 57a/7,
118b/12
'amel eyle- 'amel etmek'
4b/9, 18a/11, 23b/12,
52a/13, 92a/2, 108a/9
'amel-i şālih eyle- 'salih amel
etmek' 73b/10
ār eyle- 'utanmak' 124a/3
aşinālik eyle- 'tanımak'
139b/11
'avd eyle- 'geri dönmek'
40b/8
'azāb eyle- 'azap etmek'
54b/11
azacıq eyle- 'az
etmek' 61a/12
bāk eyle- 'temizlemek' 31b/5
cem' eyle- 'toplamak' 47b/11
cenk eyle- 'savaşmak' 74a/6
cimā' eyle- 'cinsel ilişkiye
girmek' 41a/6
def' eyle- 'uzaklaştırmak'
59b/13
du'ā eyle- 'dua etmek' 104a/6
emir eyle- 'emretmek' 79a/9
eziyyet eyle- 'eziyet etmek'
97a/7
fikir eyle- 'düşünmek' 91a/9,
99b/9
ğiybet eyle- 'ğiybet etmek'
75b/6
halāş eyle- 'kurtarmak' 1b/8,
1b/11, 54a/9, 80b/1
hatm eyle- 'son bulmak'
54a/11
hayrāt eyle- 'hayır yapmak'
117b/2
hıfz eyle- 'ezberlemek'
50b/12, 60a/2
hilāf eyle- 'karşı çıkmak'
96b/11
himāye eyle- 'korumak'
107b/11
hoş eyle- 'hoş etmek' 66a/10

hulūş eyle- 'halis amel etmek'
19a/2
hüsn-ü zan eyle- 'birisi
hakkında iyi düşünmek'
91a/2
ışlāh eyle- 'düzeltmek' 74a/11
i'āde eyle- 'iade etmek'
40b/11, 41a/1
'ibādet eyle- 'ibadet etmek'
10a/12, 96b/6
ictināb eyle- 'sakinmek' 68a/2
iftār eyle- 'iftar yapmak'
90a/12
ihşān eyle- 'lutfetmek' 3b/11
ihtirāz eyle- 'sakinmek'
31b/4, 48b/6, 65a/11, 66a/8,
117b/1, 136b/13
imtisāl eyle- 'uymak' 103b/12
inşāf eyle- 'insaf etmek'
4b/10, 136b/13
ittibā' eyle- 'uymak' 103b/11
kahr eyle- 'kahretmek' 105a/5
kār eyle- 'kār etmek' 124a/4,
124a/7, 124a/8
kaşir eyle- 'kısa tutmak'
114b/13
kavī eyle- 'kuvvetlendirmek'
58b/7
kibir eyle- 'büyüklenmek'
120a/11, 120a/12
lokma eyle- 'lokma etmek'
70b/5
maḥv eyle- 'mahvetmek'
97a/7
melhem eyle- 'tedavi etmek'
115a/12
men' eyle- 'engel olmak'
50b/11, 126a/11, 126a/2,
126a/6, 126a/8
meyl eyle- 'meyletmek' 61b/9
minnet eyle- 'minnet etmek'
77a/4 69b/10
murād eyle- 'istemek' 30b/1
müdār eyle- 'dost gibi
geçinmek' 64b/13

müdāvemēt eyle- 'devam etmek' 70a/2, 104b/11
mülāyim eyle- 66b/1
müyesser eyle-
'kolaylaştırmak' 4b/3,
124b/6, 131a/8
müzde eyle- 'müjdelemek'
130a/2
naẓar eyle- 'bakmak' 2b/8,
118b/7
red eyle- 'reddetmek' 123a/5
şabır eyle- 'sabretmek' 61b/3,
129b/4, 129b/8, 129a/12
sa'y eyle- 'çalışmak' 59b/13
sa'y-ı belîğ eyle- 105a/5
secde eyle- 'secde etmek'
64b/3
şih̄at-i beden eyle- 'benedi
sağlıklı tutmak' 66a/9
şıla-ı rahm eyle- 'aile
ziyareti yapmak' 74b/10
sukūt eyle- 'susmak' 39a/1,
9a/5
şikāyet eyle- 'şikayet etmek'
138a/11
ta'aşşuk eyle- 'sevmek'
103b/11
taḥşīl eyle- 'öğrenmek' 58b/6
taḫvā eyle- 115a/3
ṭaleb eyle- 'talep etmek'
44b/3, 66a/11, 66a/13, 79a/8
taşadduk eyle- 'sadaka
vermek' 106b/3
tefek্কür eyle-
'düşünmek' 4b/9, 4b/10
te'hīr eyle- 'ertelemek'
79b/10, 79b/9
terk eyle- 'terketmek' 122b/3
terk-i intikām eyle- 'intikam
almamak' 61b/3
va'ad eyle- 'söz vermek'
54b/10
vaşiyet eyle- 'vasiyet etmek'
14b/12
yardım eyle- 'yardım etmek'

22a/5
ẓan eyle- 'zannetmek' 98a/8
zaḥīre eyle- 'azık
etmek' 115a/3
zabṭ eyle- 'zabdetmek' 18a/9
zeynet eyle- 'süslemek' 66a/7

eyle: Öyle, o şekil.
e. 24b/13

eylük: İyilik.
e. 45b/9, 52b/12

ezā (Ar.): Eziyet, sıkıntı.
e. it- 'üzmek, sıkıntı vermek'
43a/3, 82a/10

ezān (Ar.): Ezan.
e. 69b/8, 83a/3, 93b/11
e.+ a 42b/12
e.+ dan 44b/11

ezber: Ezber
e. it- 'ezberlemek' 18a/10,
35a/8
e.+ den 8a/9, 62a/4

ezberle-: Ezberlemek, hıfzetmek.
e.-se 49b/4, 92a/2
e.-mekden 18a/12

ezdiyād (Ar.): Artma, çoğalma.
e. ol- 'artmak' 120b/4

ezel (Ar.): Başlangıcı olmayan.
e.+ de 99a/12
e.+ den 99a/4, 99b/1,
139b/12

eziyyet (Ar.): Zahmet, cefa.
e. 59b/6
e. çek- 'sıkıntı çekmek'
63a/10, 63a/2, 106b/1
e. eyle- 'eziyet etmek' 97a/7
e. it- 'eziyet etmek' 36a/4,

48b/9, 80b/12, 108a/2,
108a/4, 138a/10, 140b/1
e.+ i 45b/10
e.+ inden 46b/11
e.+ lerine 62a/13, 68a/5,
132a/5
e.+ li 58a/6
e.+ ini 36a/5

Ezkār: İmam Nevevî'ye ait bir eser.
bk. Kitābü'l-Ezkārü'n-Nevevî
E.+ da 110b/11

F

fācir (Ar.): Zina ve işrete düşkün kişi.

f. 4b/5

fāhiş (Ar.): Ölçüsüz, aşırı.

f. 66b/1

f. +e 66a/1

faḥr-ı 'ālem ~ faḥr-ı 'ālem (Ar.):
Alemin övülmüşü anlamında Hz.
Muhammed için kullanılan bir
sıfat.

f. 24a/8, 54b/5, 56a/7,
65a/10, 65a/12, 66a/4,
79a/8, 87b/4, 100b/4,
110b/5, 111a/9, 116b/4,
117b/13, 134a/9; 49b/3,
65a/6, 65a/7, 87b/6
f.+ den 101b/6, 65b/11
f.+ e 49a/13
faḥr-ı 'ālem+ i 113a/11,
49a/13
f.+ iñ 55a/6, 66a/3
f.+ üñ 109a/8

faḥr-ı cihān ~ faḥr-ı cihān (Ar.):
Alemin övülmüşü anlamında Hz.
Muhammed için kullanılan bir

sıfat.

f. 80a/10

sünnet-i faḥr-ı cihān.+ a
103b/12

fā'ide (Ar.): Fayda.

f. 18a/13, 59a/5, 59b/11,
65b/10, 67b/1, 75a/1, 91b/7,
98a/5, 99a/2, 117b/7,
124b/12, 125a/11, 129a/5,
133a/13, 140a/12
f. it- 'fayda etmek' 19a/4
f. vir' faydası olmak' 19a/8
f.+ lere 126b/2
f.+ leri 18b/13, 19a/1, 36a/7,
60b/5, 67a/1, 130b/13
f.+ lerin 59a/3, 66b/12
f.+ si 59a/4, 91b/7, 98a/1,
125a/12, 131b/11
f.+ sin 17b/10, 17b/9,
23a/11, 58b/4, 59b/9, 65b/9
f.+ sini 13b/7, 71b/3
f.+ siz 109b/9
f.+ ye 78b/8
f.+ yi 60b/4

fā'iz (Ar.): Faiz.

f.+ in 136b/6

fāḳa (Ar.): Fakirlik, yoksulluk.

faḳr-ı f. 2b/1

faḳīr (Ar.): Fakir, yoksul kimse.

f. 14a/9, 62b/9, 98b/10,
114a/10, 114a/12, 114b/2,
122a/11, 131b/9, 134a/3,
134a/6
f.+ ı 133b/13
f.+ ler 126a/7, 114a/6
f.+ leri 14a/11, 126a/8
f.'ıl- nefis olur 122a/9

faḳīrlık: Fakirlik, yoksulluk.

f. 96b/8

f.+ dan 14a/3, 102b/4

f.+ ı 126a/9, 131b/3
f.+ ından 87b/5, 126b/5

faqr (Ar.): Fakirlik, yoksulluk.

f. 25b/3, 47a/6
f.-ı fāqa 2b/1
ḥavf-ı f. 63b/12
f.+ a 43b/
f.+ ı 114a/7
f.+ için 14a/11
f.+ ına 114a/3, 114a/6
f.+ ından 114a/2
f.+ ını 114a/10
f.+ ile 131b/7

fālcı: Fal bakan kimse.

f. 127b/1

fānī (Ar.): Gelip geçici, yok olacak olan.

f. 21b/4, 21b/5, 110b/13
f. ol- 'yok olmak' 8a/5,
132a/3

fāniye (Ar.): Fani kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan müennes şekli.

dünyā-ı f.+ den 97b/3
zīynet-i f.+ nūñ 113b/9

fare (Ar.): Fare.

f. 82a/5

farq (Ar.): Farklılık.

f. 121b/13
f. it- 'farketmek' 28a/7
f. ol- 'farkın olması' 23a/5

farz (Ar.): İslam dininde Allah'ın emri olduğu kesin bir delille sabit olan ahlakî hükümlülükler.

f. 16b/11, 16b/12, 16b/13,
16b/7, 26a/5, 33a/8, 88b/11,
104a/5, 107a/9, 109a/12,
118a/11, 118a/9, 124b/7

f.+ dan 16b/11, 16b/12,
79b/2

f.+ dur 15a/2, 17a/2, 33a/8,
35b/9, 37b/13, 38b/4, 72a/2

f.+ ı 38a/1

f.+ ına 63b/7

f.+ ını 38a/1

f.+ lar 35a/7

f.+ ları 8a/7, 11b/5, 33b/1,
33b/10, 33b/4, 33b/7,
34b/11, 34b/13, 34b/7,
38b/4, 132b/11

f.+ ların 34a/13

aḥkām-ı f.- ı şerī'at 123a/10

f. ol- 117b/4, 118b/2,
118b/4

farz-ı 'ayn ~ farz-ı 'ayn (Ar.): İslam dininde her mükellef müslüman tarafından bizzat yapılması gereken farzlar.

f. 56a/2

f.+ dur 34a/11; 6a/7, 35b/10,
66a/12

farz-ı kifāyet (Ar.): Müslümanlardan lüzumu kadar kimse tarafından yapılıncaya, diğerlerinin sorumluluktan kurtulduğu farzlardır.

f. 135a/8

farzıya (Ar.): Farz kelimesinin müennes şekli.

f.+ dur 135a/12

farzī (Ar.): Farazî, var sayma.

f. 15a/11

fāsık (Ar.): Yoldan çıkmış, günahkar kimse.

f. 4b/5, 97a/1, 119a/7,
125b/2

f.+ a 58a/13

f.+ da 124b/8

- f.+ dur 96b/12
f.+ ı 64a/10, 64a/8, 134a/1, 134a/2
f.+ lar 108a/10
f.+ lara 58b/1, 64b/13
nemmām-ı f.+ a 119a/12
- fāsid (Ar.):** Bozulmuş, kötü.
f.+ lardan 66a/8
f.+ lerin 34a/5
‘āmel-i f.+ ini 99a/11
f. it- ‘bozmak’ 39a/3, 59a/9, 59a/9
f. ol- ‘bozulmak’ 32b/3, 39b/6, 59a/7, 103b/5
- fasl (Ar.):** Kısım, bölüm.
f.- ı adābu’ş-şalavāt 96b/5
- Fāṭıma:** Hz. Muhammedin kızı.
F. 32a/1, 32a/3
- Fatiha (Ar.):** Kuran’ın ilk suresi.
f. 96a/11
- faẓā’il (Ar.):** Fazilet kelimesinin çoğulu.
f.- i meclis-i ‘ilim 24b/4
- faẓl ~ faẓıl (Ar.):** Cömertlik, lütuf.
f. 57a/12
izhār-ı f. 3a/5
faẓl+ ı 32b/1, 98b/2
faẓl+ ıñ 53a/11, 53a/8
faẓl+ ile 131a/8
- fāzıl (Ar.):** Fazilet sahibi kişi.
f. 50a/10
- faẓīlet (Ar.):** Kıymet, değer, meziyet.
f. 9a/10, 24b/5, 67b/6, 67b/8
f.+ dūr 114a/5
f.+ i 67a/13
- f.+ leri 9a/11, 35a/12, 36a/7
f.- i şehādet 8b/12
- feh̄m ~ feh̄im (Ar.):** Anlayış, idrak.
f. 4a/11, 8b/3, 11b/2, 19a/8, 34b/3, 69a/8; 94a/13
f.+ e 3b/9
f. it- ‘düşünmek’ 4a/8, 8b/2, 14b/8, 34a/7
f. ol- ‘düşünmek’ 4a/3
- feh̄ris (Far.):** Cetvel, içindekiler, fihrist.
f. 2b/13
- felāh (Ar.):** Kurtuluş, selamet.
f.+ a 10a/5
- fenā (Ar.):** Kötü, çirkin.
f. 22b/7, 57b/6, 75a/8, 119a/2
- ferāce (Ar.):** Dışarda giyilen bir çeşit uzun giysi.
f.+ sin 80a/12
- ferc (Ar.):** Kadınların üreme organı.
f.+ e 82b/12
f.+ in 78b/4
f.+ ini 11a/10
- ferīd (Ar.):** Eşsiz, benzersiz.
f. 123b/11
- fesād (Ar.):** Bozgunluk, kötülük.
f. 109a/13
f.+ dan 58a/9
f.+ ı 124b/7
f.+ ile 103b/5
f.+ a vir- ‘bozgunculuk çıkarma’ 15b/10
- feṭānet (Ar.):** Kavrayış.
f. 5b/4, 7b/3, 7b/4

- fetāvā (Ar.):** Fetvalar.
f.+ dan 33a/6
- feth (Ar.):** Fetih, açma.
f.- i bābumdan 138b/13
- fetvā (Ar.):** Bir sorunun şerî cevabı.
f. 107a/12
- fevt (Ar.):** Ölüm, mevt.
f. 63b/12
f. ol- 'ölmek' 44a/5, 31a/7,
79a/9, 111a/10, 131b/10
- fezā'il (Ar.):** Faziletler.
f.+ i 104b/12
f.- i şavm 35a/10
f.- i haşırdan 130b/2
- fıkh ~ fıkh (Ar.):** İslamiyetin bütün amelî hükümlerini şerî delilleriyle birlikte açıklayan ilim dalı.
fıkh 109b/7
'ilm-i uşûl-ı f. 135a/11
f.- ı Nu'māna 103b/13
'ilm-i f.+ ıñ 135a/10
- fısq ~ fısq (Ar.):**
f.+ ına 108a/5
f.+ ından 64a/8, 65a/3
fısq 111b/13
fısq+ larından 65a/2
- fî (Ar.):** Harf-i tarif "el" almış Arapça kelimelerin başına gelen ve bunlara "-de, içinde" anlamı katarak zarflar yapan ek.
f. 20a/12, 32a/10, 58b/1,
76b/8, 77a/3, 77b/10,
79a/13, 80b/8, 88a/2, 96b/5,
97a/13, 108b/6, 111b/11,
111b/2, 112b/12, 113b/3,
113b/7, 117a/12, 118b/5,
123a/8, 127a/9, 127b/2,
- 128a/13, 132b/5, 134b/11,
135b/4, 136a/11, 140a/10,
140a/11
- fikr ~ fikir (Ar.):** Fikir, anlayış.
f. 12a/1
fikr+ i 22b/3
f.- i mülâhaza 16b/3
f. eyle- 'düşünmek' 91a/9,
99b/9
f. it- 'düşünmek' 16a/9,
28b/3, 74a/5
- fi'l (Ar.):** Fiil, iş.
f.+ i 61a/8
- fi'len (Ar.):** İşleyerek, amelî olarak.
f. 64a/5, 64a/8
- firār (Ar.):** Kaçma, kaçış.
f. it- 'kaçmak' 87b/9, 87b/11
- Fir'avn (Ar.):** Eski Mısır hükümdarlarına verilen unvan.
F. 123a/13
f.+ lar 19b/12
- firdevs (Ar.):** Cennet.
f.- i 'alā 85a/13
- fitne (Ar.):** Fesat, kargaşalık.
f. 58a/13, 64a/1
- fiṭre (Ar.):** Ramazan ayı sonunda, şer'an zengin sayılan bütün müslümanların bayramdan sonraya bırakmamak şartıyla fakirlere vermeleri vacip olan sadaka.
f. 105b/11
- fuḥuş (Ar.):** Aşırılık, haddi aşma.
f. 66a/2, 68a/4
f.+ dan 65a/11

fuḫahā (Ar.): Fıkıh alimleri.

f. 2a/9

aḳvāl-i f. 19b/7

fuḫarā (Ar.): Fakir, yoksul olan.

f. 71a/5, 114a/2, 114a/3,
114a/11

f.+ lara 114a/7

f.+ ları 126a/9

f.+ nıñ 114b/1

f.+ ya 27b/4, 32b/1, 38a/12,
106b/3, 138a/9

fuḫarālık: Fakirlik, yoksulluk.

f. 31a/9, 114a/4, 122a/8

fulān (Ar.): Falan, filan.

f. 76b/4, 89a/10, 118b/6

furūz (Ar.): Farzlar.

f.- ı a'māl 33a/7

fünūn (Ar.): İlim dalları.

f. 123b/11

fürşat (Ar.): Fırsat.

f. 103b/7

G, Ğ

ğādir (Ar.): Zulmeden kimse.

ğ. 4b/5

ğadr (Ar.): Hainlik, zulüm.

ğ. 63b/8

ğāfil ~ ğāfilin (Ar.): Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan kimse.

ğ. 4b/10, 9a/12, 21a/8,
70b/11, 75b/1, 87b/13,
105a/3, 111a/13, 117b/4,

129a/3, 134b/10, 134b/6,
138b/8

ğ.+ dūr 5b/10, 34a/12

ğāfilin+ den 102b/4

ğ.+ inden 99b/9

ğ.+ ler 22a/12

ğ.+ lerden 27a/11

ğ.+ lerdür 26b/1

ğ.+ ün 139a/4

ḫaḳīr-i ğ.+ i 3b/10

ğ. ol- 'habersiz olmak' 8b/2,
13b/10, 29a/1, 37b/1,

121a/11, 121a/12, 121b/5,
121b/7, 130b/11

ğaflet (Ar.): Açıkça gerçeği görememek.

ğ. 13a/11, 60a/3, 60a/6,
61b/6, 67b/8, 84b/10,
84b/3, 105a/4

ğ.+ le 61b/8

ğ. it- 'gerçeği görememek'
121b/6, 121b/8

ğ. ol- 'dikkatsiz olmak'
13a/2, 32b/3, 35b/10, 52b/1,
87b/10, 111b/11, 133b/4

ğāhī (Far.): Ara sıra, bazen.

g. 82a/10

ğā'ib (Ar.): 1.Göz önünde olmayan.

ğ. 119a/13

ğ.+ iñ 119b/2

ğ. ol- 'göz önünde bulunmamak' 121a/10

2. Gözle görülmeyen alem.

ğ. 43a/12

ğalaṭ (Ar.): Yanlış, hata.

ğ. 3a/1

ğ. ol- 'hatalı olmak' 2b/13

ğalebe (Ar.): Üstün gelme, bastırma.

ğ. it- 'ağır basmak' 40b/7

edā-ı ğ. 62b/6

ğālib (Ar.): Üstün gelen, yenen.

ğ. 4a/9, 17b/7, 131a/1,
50a/1

ğ. ol- 'üstün gelmek' 66b/2,
68b/6, 122b/5, 129a/7

ğālibā ~ ğāliben (Ar.): Galiba.

ğ. 60b/10; 67b/13

ğam (Ar.): Kaygı, tasa, keder.

ğ. ye- 'dertlenmek,
kederlenmek' 139b/5

ğ. 140b/4

ğam-fāriğ (Ar.): Gam çekmekten
uzak olmak.

ğ. 140b/5

ğam-kūsārī (Ar.-Far.): Gamı
gideren, teselli veren.

ğ.+ ıdır 139b/4

ğanī (Ar.): Zengin.

ğ. 66a/6, 114a/13, 126a/4,
134a/3, 134a/7

ğ'ül- kalb 122a/5

ğ.+ ler 126a/2

ğ.+ leri 14a/10, 126a/3,
126a/5

ğ.+ den 62b/9

ğanīmet (Ar.): Savaşta kazanılan
her türlü mal, varlık.

ğ. 118a/8

māl-ı ğ. 13a/5

Ğanī-i Muṭlaḳ (Ar.): Sonsuz
zenginlik sahibi anlamında
Allah'ın sıfatlarından biri.

Ğ. 60b/6

ğarāmet (Ar.): Ödenmesi gereken
borç.

ğarāyib (Ar.): Garip, ilginç.

ğ. 28b/3

ğarāz (Ar.): Gaye, maksat, istek.

ğ.+ ı 15a/4

ğ.+ ını 15a/4

ğasil (Ar.): Yıkama, yıkanma.

ğ. ol- 'yıkamak' 94b/5

ğayb (Ar.): Maddi alemin
ötesindeki gözle görülmeyen alem.

ğ.+ ı 43a/13

ğaybetçi: Dedikodu yapan.

ğ.+ ye 75a/13

ğāyet (Ar.): Gayet, son derece.

ğ. 53b/12, 98a/10, 110a/3,
121a/13, 139a/12

ğ.+ ile 4b/2, 77b/11, 77b/3,
77b/4, 102b/12, 103b/9,

112a/13, 121b/13, 126a/12

ğ.+ le 10b/3, 11a/8, 14a/3,
17b/3, 18a/9, 19b/8, 25a/2,

26b/1, 29b/6, 35b/2, 42a/8,
42a/9, 42b/1, 47b/9, 48b/6,

50a/11, 50b/8, 57a/9,
58a/10, 58a/11, 58b/12,

59b/11, 67a/13, 73a/13,
73b/13, 73b/9, 74a/6, 76a/8,

77a/13, 87b/1, 91a/5,
103b/3, 104a/2, 104a/6,

104a/7,

**ğāyetü'l-ğāye ~ ğāyeti'l- ğāyet
(Ar.):** En son derece.

ğ. 69a/9; 31b/3

ğayr ~ ğayrı ~ ğayru (Ar.): Başka,
başkası.

ğayr- ı ma'lumdur 72a/2

ğayr- ı Ramazān

ğayr+ ına 16b/4

ğayrı 3a/1, 4a/10, 17a/12,
18b/1, 19a/4, 27a/12,
30b/10, 36b/11, 37a/8,
40a/3, , 42a/7, 46a/6, 53b/1,
61b/1, 63b/12, 63b/2, 65a/2,
67b/7, 68b/8, 71b/10,
72b/3, 73b/13, 77a/10,
84b/8, 89b/2, 98a/10, 99b/7,
101a/11, 107a/1, 110a/5,
111a/11, 137a/12, 138a/6,
139b/2
ğayru 137b/5
ğayrı+ dan 13b/9
ğayrı+ lara 133a/6
ğayrı+ ları 38b/7, 106b/7
ğayrı+ na 82a/3
ğayrı+ ñ 106b/2
ğayrı+ sına 81a/8
ğayrı+ sında 109b/1,
118a/10
ğayrı+ sından 59a/3, 106a/4
ğayrı+ ya 36b/13, 37a/1,
39a/10

ğayret (Ar.): Çabalama, ceht.

ğ. 61b/7
ğ.+ sizlik 58a/12
ğ.- i dīniyyedür 63b/6, 64a/2

ğayz (Ar.): Hiddet, kızgınlık.

kezm-i ğ.+ dan 65b/6
'ilm-i kezm-i ğ.+ iñ 59b/8
kezm-i ğ.+ iñ 59a/3, 60b/5

ğazā (Ar.): İslam dini uğruna yapılan savaş.

ğ. 37a/7, 80a/4

ğazā (Ar.): Kader.

ğ.+ ya 53a/8

ğazab (Ar.): Aşırı hiddet, öfke.

ğ. 6b/9, 32a/7, 57a/1,
57a/11, 58a/9, 59a/8, 5b/2,
60b/10, 60b/9,

63a/6, 63a/8, 65a/9, 65b/7,
80b/12
ğ.+ a 21b/6, 62a/6, 67b/12
ğ.+ dan 63a/5
ğ.+ ı 24b/5, 58a/10, 58b/6,
58b/7, 68a/5
ğ.+ ından 59a/13
ğ.+ ını 50b/11, 59a/6,
67b/11, 121a/3
ğ.+ iñ 65b/12, 65b/8
ğ.+ iñdan 53b/11
ğ.+ uñ 58a/5
iẓhār-ı ğ. 112a/6
afāt-ı ğ. 59b/5
kezm-i ğ. 65b/6
şiddet-i ğ. 61b/10, 61b/13
ğ. it- 'hiddetlenmek' 63b/5,
66b/9, 107b/13

ğāzī (Ar.): Gazadan şehit olmadan dönen kimse.

ğ. 79a/3
ğ.+ ler 74a/5
ğ.+ lerüñ 13a/1

gece ~ gice: Gece.

g. 87b/12; 27a/10, 27a/6,
35b/7, 43b/11, 44b/10,
45a/8, 46a/10, 46a/12,
55b/1, 55b/5, 71a/1, 74b/2,
81b/12, 82a/5, 92a/12,
102b/6, 109a/12, 118a/9
g.+ lerinde 83a/8; 83a/11
gece+ sinde 83a/13, 83b/6,
83b/7; 83b/1, 83b/8
gece+ ye 122a/11
gice+ leri 84b/13
gice+ nüñ 84b/13
gice+ si 83a/6
gice+ sin 24a/6
gice+ yi 102a/13, 102b/6

geç -: Geçmek.

g.- di 11b/1, 16b/10, 43a/12,
51a/9

g.- en 16b/11, 69b/13, 77a/7,
104b/11, 115a/9, 116b/8
g.- enden 123a/5
g.- er 24b/3
g.- er-ken 85b/12
g.- me-y-e 137b/8, 138a/13
g.- mek 23b/11, 74b/4
g.- mekten 20a/6
g.- meke 20a/5
g.- meki 36a/11
g.- mekliği 53a/10
g.- mezden 23a/13
g.- miş 11b/4, 14b/4, 60a/13,
63b/11, 90b/8
g.- mişdür 31b/7, 61a/6
g.- se 138a/7
g.- se gerekdür 27b/8
g.- ti 92a/1
g.- ür-mez 70a/5

geç: Geç, erkenin karşıtı.
g. 44a/6

gel-: Gelmek.
g.- di 56a/12, 87b/5, 87b/9,
100b/5, 127a/2, 134a/13,
138b/13
g.- di-ler 64b/11, 85b/13,
126b/12
g.- di-se 6a/1
g.- dikçe 80a/11
g.- dikde 31a/3, 37a/9,
54b/5, 58a/7, 81b/2, 119a/7,
123a/3, 123a/4
g.- dü-m 30a/11
g.- e 50a/5
g.- ecekde 63b/11, 91a/10
g.- eekdür 9a/12, 9b/4,
13a/7, 16b/10, 35a/12,
35b/1
g.- en 10a/3, 72a/1, 84a/6,
128b/10
g.- endür 56a/7
g.- ene 30a/5, 81b/3, 121b/5,
121b/8, 134b/8

g.- ince 81a/10
g.- me-dükine 12b/6
g.- me-y-en 91b/7
g.- meden 115a/3
g.- mek 106a/4
g.- mez 7b/11, 8b/12,
28a/10, 39a/5, 40a/7,
122a/11
g.- mezden 58a/7, 96b/7,
96b/8, 96b/9, 107b/11
g.- mişdür 7a/10, 7a/11,
7a/12, 7a/5, 7a/6, 7a/7,
7a/8, 7a/9, 26a/11, 27b/2,
32a/5, 69b/5, 79b/11,
90a/11, 93b/8
g.- se 40b/13, 124a/6
g.- üb 30a/8, 40b/8, 61a/5,
87b/12, 116b/5
g.- ür 2a/7, 9a/9, 27a/4,
39a/5, 39a/6, 40a/7,
40b/11, 41a/2, 41a/3, 41a/8,
48b/7, 50b/6, 58a/13, 58b/8,
62a/7, 63a/8, 71b/10, 72b/3,
83a/12, 83a/13, 83a/9,
84a/3, 110b/9, 122a/7,
133a/11
g.- ür-di 65a/1
g.- ür-ken 81b/3
g.- ür-ler 62b/10, 75b/1
g.- ür-ler-di 102a/11
g.- ür-se 84a/5
hōş g.- 'hoş gelmek' 21b/12

gelecek: Gelecek, karşıtı geçmiş.
g. 12a/1, 26a/3, 92a/9

genç: Genç.
g. 112a/11, 122b/7, 134a/1,
134a/5

gençlük: Gençlik.
g. 96b/7

gerçek: Gerçek.
g. 7b/4, 118b/7

g.+ dūr 8a/2

gerek: Gerek.

g. 40b/11, 41a/2, 60b/11,
62b/2, 75a/9, 103b/10,
103b/9

g.+ dūr 10b/9, 30b/13,
32a/13, 49a/5

g.+ dūr 49b/13

g.+ se 41a/2

geri: Geri

g. 30b/2

getür- ~ getir-: Getirmek.

g.- di 103a/12, 103a/13

g.- di-ler 8a/12, 12b/2,
29b/12

g.- dü-m 12b/3

g.- e 93b/12

g.- me-mekdür 10a/8

g.- mek 33a/13

g.- mekten 116b/11,
116b/13, 117a/1, 117a/2

g.- meke 59a/4

g.- üb 58b/5

g.- üñ 71a/1, 71a/2, 71a/3,
71a/4, 71a/5, 71a/7

g.- ür-ler 71b/6

īmān g.- 'iman etmek' 5b/13,

6a/1, 6b/5, 6b/6, 6b/7,

6b/8, 6b/10, 7a/1, 7a/13,

7a/4, 7b/2, 7b/4, 8a/12,

12a/12, 12b/1, 12b/2, 12b/4,

12b/5, 12b/7, 43a/12,

25b/10

şalavāt g.- 'salavat çekmek'

45a/7, 53b/1; 96b/1

getir-üb 10a/8

gevde ~ gövde: Gövde.

g. 58a/1

g.+ li 83a/7

g.+ si 51a/11, 81a/1

g.+ sin 111b/4, 125b/11

g.+ sinde 32a/5

g.+ sinden 21a/7

g.+ sini 33b/9

gövde+ yi 36a/8

gey -: Giymek.

g.- dūr-miş 27b/4

g.- mek 28a/10, 43a/7,

44a/10, 81b/13, 105b/13

g.- meke 81b/13

g.- sün-ler 80b/9

gez -: Gezdirmek.

g.- dir-en 119a/2

g.- dūr-enler 136b/11

g.- er 70a/4

g.- er-se 26b/8

g.- meke 70a/2

g.- üb 82a/9

ğıbta (Ar.): İmrenme.

ğ. it- 'özenmek' 133a/5

ğılzet (Ar.): Kabalık, çirkinlik.

ğ.+ ile 58b/1

ğınā (Ar.): Zenginlik.

ğ. 114a/5, 122a/4

ğ.+ dan 122a/9

ğ.+ ya 44b/2, 44b/7

ğıybet ~ ğaybet (Ar.): Birisini
çekiştirme, arkasından konuşma.

ğ. 57b/9, 61a/8, 75b/7,

119a/5; 32a/8, 75a/3, 75a/5,

75a/8, 75a/13, 76a/12

ğ.+ de 136b/10

ğ.+ den 12a/8; 75a/1, 75a/2,

75b/13

ğ.+ e 43a/7

ğaybet+ i 75a/5

ğaybet+ in 75a/12

bağş-i ğ. 74b/12

terk-i ğ.+ i 52b/6

ğ. eyle- 'dedikodu yapmak'

75b/6
ğ. it- 'dedikodu yapmak'
39a/11, 76b/2, 76a/3, 76a/6,
76b/4
ğaybet ol- 'dedikodu
yapmak' 75a/5

gibi: Gibi.

g. 2b/13, 3a/13, 7a/2, 9a/5,
15a/8, 22a/5, 24b/3, 27b/3,
27b/4, 27b/5, 27b/7, 28a/10,
28a/11, 30a/6, 30a/9, 31b/5,
32a/13, 38b/7, 40a/11,
40a/8, 43a/2, 48b/5, 53b/13,
59a/10, 59a/6, 59b/12,
61b/5, 63b/3, 65b/11, 68a/8,
70b/2, 70b/3, 76a/12, 77b/5,
82a/2, 84b/12, 84b/13,
85a/1, 85a/2, 85b/1, 90a/7,
90b/5, 98a/11, 99a/6,
102b/6, 112b/9, 11b/7,
123a/1, 129b/4
g.+ dür 105a/11, 11a/6,
121a/8, 121b/4, 121b/6,
121b/9, 122a/12, 139b/13,
18b/12, 22a/9, 76a/13,
79b/12

gir -: Girmek.

g.- di 19a/10
g.- dikde 46a/3, 115a/1,
136b/7, 137a/11
g.- e 77a/10
g.- er 72a/5, 78b/5, 114a/10,
114a/11, 114a/3, 114a/4
g.- ir-üz 77b/12
g.- me 15b/6
g.- mesine 77b/1
g.- mek 39a/11, 48b/12
g.- mek-e 24a/4, 26a/6
g.- meke 24a/2, 26a/5,
36a/1, 49a/7, 69b/5, 99a/8
g.- mekliği 53a/11
g.- mez 114a/9, 122a/11,
136b/6, 136b/7

g.- se 39b/1, 40a/1
g.- üb 91b/3
g.- ür 122a/11, 136b/8

giriftâr (Far.): Yakalanmış,
tutulmuş.

g. ol- 'tutulmak' 4b/6,
120a/13

git -: Gitmek.

g. 30a/10, 30a/3, 30a/6,
57b/7
g.- di 49b/5
g.- di-ler 19a/13
g.- di-ñ 61b/4
g.- diki 106a/3
g.- dikde 78a/8
g.- dü-m 30a/3, 30a/10
g.- eceg-im 78a/4
g.- ecek 83a/5
g.- elim 112a/3
g.- en 107b/12, 46b/10
g.- er 18a/5, 18a/6, 20a/2,
20b/1, 30b/2, 36a/8, 67a/9,
75a/13
g.- er-im 122b/13
g.- er-ken 34a/12, 106b/13,
122b/11
g.- er-ler 30a/9, 81a/4
g.- er-mesi 115a/8
g.- er-mesine 131b/9
g.- er-se 80b/8, 81a/11,
81a/9
g.- er-sün 122b/12
g.- er-ür 101a/8, 101a/13
g.- me 61b/4
g.- me-di 76a/10
g.- me-dikçe 81a/7
g.- me-se-m 79a/6
g.- mesin 13b/8
g.- mesinde 121a/11
g.- mek 23b/1, 33a/12,
81a/5, 81a/6, 81a/8, 106a/2,
106a/3
g.- mekten 17a/1, 42b/11

g.- meke 25a/13, 42b/8,
88b/12, 96a/11
g.- se-k 64b/5
g.- se-m 79a/6
g.- üb 50a/2, 121a/10

giyecek: Giyecek.
g.+ den 14a/1

gizle-: Gizlemek.
g. -mez 119a/1
g. -r-di 119a/3

gizli ~ gizlü: Gizli.
g. 18a/4; 98b/5, 98b/6
g.+ ce 62a/8, 62a/9, 112b/2

ğoncā (Far.): Henüz açmamış çiçek.
ğ.- ı kalbī 139b/7

gögüs: Göğüs, sine.
g.+ i 74a/7

gök: Gök.
g. 27a/2, 91b/9
g.+ de 43a/13, 127a/10
g.+ den 91b/9
g.+ e 95b/9
g.+ ler 72a/12, 72b/2, 81a/9,
126b/11
g.+ lerde 28b/1
g.+ lere 9a/4, 126b/11,
127a/7
g.+ leri 28b/9, 70b/5, 108a/5
g.+ leriñ 91a/13

gökçek: Güzel.
g. 129b/11, 66b/1

göl: Göl.
g.+ e 91b/3

gölge: Gölge.
g.+ ñ 122a/12
g.+ ñi 122a/12

g.+ sinde 23a/6, 110b/1,
112a/9

göm-: Gömmek.
g.- mekdür 106a/9

gömlek: Gömlek.
g.+ e 127a/1

gönder-: Göndermek.
g.- di 79a/7, 79a/10, 76b/6
g.- dikde 14b/11, 129b/1
g.- il-mişdür 7b/8

göñül: Gönül.
g.+ i 14a/1
g.+ inüñ 124a/9

gör-: Görmek.
g. 9a/13
g.- di 49a/13, 76a/6, 84b/5,
126b/7, 126b/8
g.- di-ler 134a/11
g.- dü-m 29b/12, 29b/13,
30a/13, 30a/3, 30a/7, 48a/8,
81b/6
g.- dü-ñüz 19b/2
g.- dük 19b/2
g.- dükleri 70b/2
g.- dükde 125a/6, 31a/3
g.- e 123b/8
g.- ecedür 113a/12
g.- en 39a/1
g.- in-en 28b/2
g.- me 57b/8
g.- me-di-k 19b/1
g.- me-dik 25b/11
g.- me-dikde 82a/2
g.- me-mesi 98a/6
g.- me-mek 11b/11
g.- mesi olmakdur 6a/4
g.- mesi 98a/6
g.- mek 8a/1, 10b/2, 11b/12,
43a/4, 44a/13, 98a/5,
120b/2

g.- mekdür 13b/9, 25b/9,
36b/4
g.- meke 25b/10
g.- mez 15a/8, 21b/9, 26b/8
g.- mez-siñ 123a/2
g.- se 80a/13
g.- üb 13b/10, 14a/12
g.- ür 15a/8, 15a/9, 37b/4,
73b/5, 73b/7, 73b/8
g.- üş-di 123a/13

göre: Göre.

g. 15a/9, 53a/4

görücü: Allah'ın her şeyi görmesi anlamında sıfatı.

g. 6a/9

görüş-: Görüşmek.

g.- mek 45b/11

götür-: Götürmek.

g.- üñ 80b/3
g.- ür 9a/10, 17a/6, 17a/8,
35b/13, 36a/1

göz: Göz.

g. 46b/13, 47a/6, 49b/8,
58a/1, 71b/6, 123b/8
g.+ den 108b/7
g.+ i 105b/9, 107b/5, 111b/7,
122a/8, 123b/7
g.+ in dik- 'ele geçirmek
istemek' 14a/9
g.+ ini 11a/9
g.+ imüñ 139b/13
g.+ ler 25b/11
g.+ li 59b/11, 83a/12
g.+ ümüñ 108b/9
g.+ üñ 36a/12

gözet-: Önem vermek.

g. -e-ler 105a/12

gözyaşı: Gözyaşı.

g.+ ndan 71a/2

ğuruş: Büyük sikke, para.

ğ.+ uñ 118a/11

ğusl ~ ğusul (Ar.): Boy abdesti.

ğusl+ üñ 33b/7, 34a/13,
34b/1

ğusul. 24a/12

ğusul. it- 'boy abdesti almak'
84a/5, 105b/12

güç: Güç.

g.+ i 10b/1

güçlü: Güçlü.

g. 6a/4, 6a/10

gül-: Gülmek.

g.- diki 11b/7

g.- mek 101a/13, 101b/1

güldürücü: İnsanı güldüren kişi.

g.+ ye 109b/12

güleç: Güler yüzü.

g. 44b/4, 78b/13

gümiş ~ gümüş: Gümüş.

gümiş+ den 51a/1

gümüş 42a/4, 81b/8,
114b/1, 125a/6

gümüş+ i 122b/9, 22a/4

gün: Gün.

g. 19a/10, 47b/5, 49a/6,
49b/13, 49b/7, 54b/6,
55b/11, 55b/4, 65a/6,
70b/13, 73b/4, 74a/13,
78a/4, 79a/5, 87b/8, 92a/12,
97b/7, 104b/12, 122b/2,
124b/11, 124b/3, 133b/1

g.+ de 35a/13, 35b/2, 8a/8,
106a/11, 123a/13, 132b/7

g.+ e 2a/9, 65a/12

g.+ i 9a/9, 40a/12, 47a/7,
47b/4, 49a/8, 49b/1, 49b/2,
49b/5, 49b/6, 83b/7, 83b/9,
84b/13, 90a/3, 113b/11,
35a/12, 38b/11
g.+ idür 106a/7
g.+ inde 21a/5, 45a/7,
49b/12, 49b/6, 73a/8, 73b/4,
75b/3, 76b/1, 109b/3,
110b/9, 120a/10, 125b/13,
136b/12, 136b/8
g.+ ine 7b/12, 12b/5,
38b/10, 134b/3
g.+ ini 74a/6
g.+ ler 97b/5
g.+ lerde 37b/1
g.+ lerin 40a/8, 40a/11
g.+ lerinde 38b/2
g.+ lerinden 113b/11, 35b/4
g.+ ünde 133b/11, 35b/6
g.+ ünde 28a/6
g.+ üñ 26a/3, 40b/1, 56b/2,
56b/4, 89b/8, 90a/2, 107a/8

günāh (Far.): Günah.

g. 11a/11, 11a/6, 11b/5,
12a/11, 12a/3, 12a/7, 20a/7,
46b/8, 48b/3, 58a/13, 71b/7,
73b/11, 74a/3, 77b/8,
107b/12, 108a/6, 111b/12,
115a/4, 117a/1, 118a/5
g.+ a 42b/10, 101a/11,
128b/13, 129a/4, 132b/6
g.+ da 11b/7
g.+ dan 11b/11, 11b/13,
43b/, 72a/5, 72a/6, 73b/6,
132b/6, 132b/8
g.+ dır 124b/2
g.+ dur 114b/12
g.+ ı 11a/6, 27b/6, 36b/1,
55b/7, 71a/11,
71a/13, 76a/1, 76b/13,
89b/11, 92a/3, 102a/1,
102a/6, 107b/9
g.+ ın 57b/11, 60a/12,

116b/11
g.+ ına 25b/4, 138a/8
g.+ ını 25b/4, 43a/3, 96a/2
g.+ ım 25a/10, 77b/8,
134b/2
g.+ ın 26a/4
g.+ ınñ 55a/13, 104a/6
g.+ ile 86a/10
g.+ lar 104a/3
g.+ lardan 11a/7, 11b/10,
114b/12
g.+ ları 9a/7, 11a/7, 12a/2,
75a/13
g.+ ların 90b/9, 116b/8
g.+ larından 11a/4, 11b/4,
24a/7, 28a/10
g.+ larımız 54b/4
g.+ larıñ 20b/12
g.+ larıñdan 14b/4
g.+ laruñ 55b/8
g.+ uñ 132a/11
g. işle- 'günaha girmek'
55b/13, 107b/12
g. it- 'günaha girmek'
132b/7

günāhkār (Far.): Günah işleyen kişi.

g. 75a/2, 135a/10

gün-be-gün: Günden güne.

g. 99b/3

gündüz: Gündüz.

g. 27a/10, 35b/7, 40a/4,
45a/8, 46a/11, 55b/2, 74a/3,
81b/12, 82a/5, 118a/9

güneş: Güneş.

g. 34b/9, 37b/8, 37b/9,
38a/10, 38a/9, 40a/, 40a/5,
73a/12, 73b/1, 102b/10,
103a/5, 104a/10, 104b/4,
133b/9
g.+ de 83b/1

güyā (Far.): Sözde.

g. 24b/12, 110b/3, 117b/3

güzel: Güzel.

g. 17a/11, 24b/1, 28b/2,
44b/4, 44b/5, 50b/3, 61b/8,
61b/9, 62a/1, 63a/11, 67a/9,
69b/8, 78b/13, 79b/3, 80a/3

Ḥ, H, Ḥ

ḥaber ~ ḥaber: Haber.

ḥ. vir- 'haber vermek' 30b/3,
79a/8, 80b/3, 119b/9 ;
56a/12, 66b/8, 66b/6, 67a/3,
73a/13, 84b/9, 111a/7

ḥ.+ i 119a/1; 84b/9

ḥ. 76b/6

ḥ.+ ine 119a/8

ḥ.+ ile 119a/7

ḥ.+ de 72a/4

ḥ.+ den 124a/10

ḥabīb (Ar.): Sevgili, dost
manasında Hz. Muhammed için
kullanılan söz.

ḥ.+ in 108b/11

ḥabībullāh (Ar.): Allah'ın sevgilisi
Hz. Muhammed.

h. 100b/4

ḥabs ~ ḥabis (Ar.): Dışarı
çıkmasına izin vermeyecek şekilde
bir yere kapatma.

ḥabs 20b/6

ḥabis it- 29b/2, 46a/11

ḥ. ol- 51b/11; 3a/13, 24b/1,
51b/5

ḥabiş (Ar.): Kötü, pis.

ḥ. 22a/4, 42a/4, 124b/11

ḥ.+ i 127a/3

ḥ. ol- 63a/4

ḥabīşe (Ar.): Habis kelimesinin
tamlamalarda ortaya çıkan
müennes şekli.

dünyā-ı ḥ.+ yi 20a/7

ḥāc ~ ḥācı (Ar.): Hacca gitmiş olan
kimse, hacı.

ḥ. 121a/8, 121b/3; 121b/6

ḥācı+ lar 35b/4

ḥacāmat (Ar.): Bardak vb. ile
çekmek suretiyle kan alma.

ḥ. 49a/2

baḥş-i ḥ. 49a/1

ḥācat (Ar.): İhtiyaçlar.

ḥ.+ ı 84b/5, 84b/10

ḥ.+ iñ 91b/2ı

ḥacc ~ ḥac (Ar.): Hac ibadeti.

ḥ. 8a/6, 74a/6; 27b/3,
35b/2, 37a/6, 46a/3, 69b/7,
77a/2, 103a/7, 121a/8,
121b/1, 121b/9

ḥ.+ a 112a/3

ḥ.+ uñ 34b/11, 121b/2

ḥac+ dan 24a/12

ef'āl-i ḥac 121b/3

ḥacc-ı şerīf (Ar.): Hac ibadeti.

ḥ.+ e 33a/12, 81a/8,
122b/11, 122b/13

ḥacer (Ar.): Taş.

ḥ.+ dūr 124a/7, 124a/9

ḥācet (Ar.): İhtiyaç.

ḥ. 20a/9, 98b/13, 109a/6

ḥ.+ den 122b/4

ḥ.+ dūr 99a/10

ḥ.+ im 64b/2

ḥ.+ iñ 64b/2, 85a/5

ḥādr-ı ḥ.+ den 20a/13

- kelām-ı h. 63b/10
‘arz-ı h. it- ‘ihtiyacını beyan etmek’ 63b/13
- hadd (Ar.):** Yazı.
h.+ üñ 136a/7
h.+ ı ur- 137b/10
- hadd (Ar.):** Sınır.
h.- i şer‘den 64a/3
h.- i şer‘iden 65b/2
- Hadice:** Hz. Muhammed’in ilk eşi,
Hz. Hatice.
H. 32a/1
- Hādime (Ar.):** Hizmet eden kişi.
h.+ sine 73a/12
- hadīs (Ar.):** Hz. Muhammed’in sözleri, davranışları ve başkalarının yaptığı kendisi tarafından tasvip edilen hareketlere denir.
h. 33a/10, 68b/12, 71b/13, 72a/1, 72a/3, 97a/12, 107b/7, 135b/7
h.+ de 26a/11, 50b/10, 51a/1, 66a/10, 67a/13, 68b/8, 69b/5, 78b/7, 79b/11, 93b/8, 124b/11
h.+ ile 68b/3
h.+ im 49b/1
h.+ imüzi 49b/3
h.+ iñ 71b/12
‘ilm-i h. 135a/11
mefhūm-ı h. 13a/12
- Hadīs-i Erba‘in (Ar.):** Bir eser adı.
H. 21a/4
- hadīs-i şerīf (Ar.):** Hadis. Bk. hadīs
h. 30b/9, 109b/7
h.+ de 9a/2, 19b/7, 27a/10, 27b/2, 32a/11, 32a/5, 36b/9, 67b/13, 90a/10, 96b/6
- 44b/2, 54b/10, 55a/4,
74a/13, 76b/11, 78b/3,
80a/3, 105a/1, 111b/3,
119b/5, 132b/6, 133b/1,
138b/2
- hāfız (Ar.):** Muhafaza eden kişi.
h.+ a 19b/13
- hafī (Ar.):** Gizli.
riyā-ı h. 98b/7
- hafif (Ar.):** Ağır olmayan, hafif.
h. 101b/6
- hafta:** Hafta.
h.+ da 8a/8
- hak (Ar.):** 1. Bir kimsenin, sorumluluğunu yüklenerek yaptığı bir işin maddî karşılığı.
h. 37a/8,
h.+ ların 2a/9, 78b/1
h.+ ı 79b/12, 81a/6, 81a/7, 137a/11
h.+ ından 24a/13
h.+ ını 61a/9, 79b/13, 80a/1, 86a/4, 113a/3, 113a/4
h.+ ını vir- ‘hakkını vermek’ 11b/6
h.+ ım 79b/12
h.+ ımız 2a/7
2. Doğru, gerçek.
h. 112a/10
h.+ dan 109b/13
h.+ dır 86a/10
h.+ dur 8a/2
h.+ ı 11a/1, 14a/7
h.+ için 140a/2
h.+ lıkıla 75a/2
tarīk-i h.+ dan 21b/6, 121b/6, 121b/8
- hakāret (Ar.):** Küçük düşürme, horlama.

h.+ de 98b/11

ḥakīkat (Ar.): Gerçek, doğru olan, asıl.

ḥ. 123a/12
ḥ.+ ine 51b/12

ḥakīkī (Ar.): Asıl olan, doğru.
ḥ. 60b/1

ḥakīm (Ar.): Akıllı, derin düşünceli.
ḥ. 83b/8

ḥākīm (Ar.): Hükmeden, egemen.
ḥ.+ dūr 17a/11

ḥakīr (Ar.): Değersiz, küçük.
ḥ. 84a/11
ḥ.- i ġāfili 3b/10
ḥ.- i pūr-takṣīr 2a/13
ḥ. ol- 'değersizleşmek'
22b/13

Ḥakḳ (Ar.): Allah Teala.
Ḥ. 11a/5, 12b/2, 17a/11, 20b/9, 22b/4, 51a/12, 56a/5, 60b/3, 65b/10, , 69b/8, 74b/3, 96a/9, 112a/12, 113a/6, 119a/11, 124b/5, 131b/4, 138b/7
Ḥ.+ a 16a/11, 16b/4, 23b/5, 77a/11
Ḥ.+ uñ 16b/4
ḥavn-i Ḥ. 4b/6
dīvān-ı Ḥ.+ a 2a/6
luṭf-ı Ḥ. 55b/10, 77b/12
rızā-ı Ḥ. 114b/10

ḥakḳa'l-yakīn (Ar.): Doğruyu ve gerçeği bilmede ulaşılabilecek en son merteye. İç duyguyla gerçeğe ulaşabilme.
ḥ. 16a/12

ḥakḳında: Hakkında.

ḥ. 2b/2, 12a/3, 25b/13, 32b/3, 38a/, 87b/6, 91a/10

Ḥak te'ālā (Ar.): Yüce Allah.

Ḥ. 1b/6, 2a/9, 3b/11, 4a/5, 6b/12, 6b/2, 7a/1, 15a/4, 15a/7, 15b/13, 16a/8, 17b/3, 20a/7, 22a/5, 22b/2, 26a/3, 26a/7, 26a/11, 26b/6, 28a/6, 28b/11, 36b/10, 37a/9, 47b/10, 47b/11, 47b/5, 50b/11, 50b/12, 51b/13, 52a/2, 54b/10, 56b/3, 56b/5, 57a/4, 57a/8, 60a/11, 60a/3, 60a/4, 60a/7, 60a/8, 65b/13, 66b/4, 66b/6, 67a/10, 67b/5, 67b/8, 68b/10, 70a/5, 70a/6, 75a/4, 75b/6, 77b/6, 79a/11, 80a/13, 80a/6, 80a/7, 80b/1, 80b/12, 80b/3, 84b/6, 85a/6, 90b/8, 92a/2, 93b/9, 96a/2, 98b/5, 99a/10, 99a/4, 99b/4, 101b/10, 102a/1, 102a/8, 104a/11, 104a/4, 104b/5, 108b/1, 108b/11, 108b/4, 109a/3, 10a/12, 111a/4, 111b/4, 114b/9, 119b/10, 119b/6, 120b/10, 120b/11, 120b/12, 120b/6, 120b/9, 121a/1, 122a/4, 122a/8, 125b/13, 126a/11, 126a/2, 126a/6, 126a/8, 126b/10, 127a/12, 127a/5, 129a/11, 129b/8, 129b/9, 130a/4, 130a/5, 130b/1, 131a/3, 131a/5, 131a/9, 131b/12, 133b/10, 133b/2, 134a/1, 134a/4, 134b/3, 136a/6
Ḥ.+ dan 12b/5, 131a/6, 13b/10, 16a/6, 27b/8, 36a/9, 59a/10, 79a/8, 79b/1, 80a/4, 85b/7, 8a/12, 98a/6, 104b/13, 113b/12, 114b/11
Ḥ.+ dur 10a/9

Ḥ.+ nuñ 4b/7, 7a/4, 9b/13,
10a/1, 12a/12, 12a/2, 12a/3,
14a/4, 15b/8, 21b/5, 24b/5,
24b/8, 22a/6, 28a/13, 28b/1,
31b/6, 34b/4, 37a/1, 41b/6,
43b/2, 53b/2, 55b/6, 57b/3,
59a/11, 65b/11, 74b/10,
74b/7, 77b/8, 78a/13,
79b/13, 81b/3, 86a/13,
86a/5, 98a/12, 98b/3,
113a/3, 113a/5, 119a/3,
121a/3, 133a/8
Ḥ.+ nuñ 7a/1, 9b/11,
10a/10, 10a/7, 36b/12,
43b/3, 55a/4, 59a/13, 70a/8,
81a/13, 98a/4, 98b/1,
125a/8
Ḥ.+ ya 9b/11, 10a/13, 10b/5,
14a/3, 22a/7, 29b/3, 32b/1,
35a/13, 36b/5, 42a/5, 55b/8,
58a/2, 63a/5, 63b/6, 67b/2,
78a/1, 7a/2, 84a/10, 84b/4,
85b/13, 86a/13, 91a/2,
93b/9, 99b/3, 119a/12,
131b/13, 132a/1
Ḥ.+ yı 21a/1, 25b/9, 52b/11,
86a/3, 109a/4, 112b/3

ḥāl (Ar.): Hal, durum.

ḥ. 2b/11, 133a/3
ḥ.+ de 102a/11
ḥ.+ i 85a/1, 121a/13
ḥ.+ inde 21b/8
ḥ.+ ime 73a/5
ḥ.+ iñe 118b/7
ḥ.+ lerde 28b/2
vasaṭ-ı ḥ. 106a/8

ḥālā (Ar.): Daha, henüz, halen.

ḥ. 99a/7

ḥalāş ~ ḥalāş (Ar.): Kurtulma,
kurtuluş.

ḥ. 3a/6, 16a/5, 16b/5,
22b/7, 23b/11, 24a/4,

24b/10, 98b/12; 24a/1,
129a/6, 129a/9
ḥ.+ a 36b/2, 58b/5, 60a/2,
96a/11, 102b/4, 105a/5;
46b/13, 100b/9
ḥ.+ ı 53a/10
ḥ.+ larına 13a/3
ḥ.+ ına 109a/13
ḥ. eyle- 'kurtarmak' 1b/8,
80b/1; 1b/11, 54a/9
ḥ. it- 'kurtarmak' 17b/1,
26a/9, 56b/4, 70a/7; 56b/6,
118a/2
ḥ. ol- 'kurtulmak' 10b/10,
15b/3, 46b/11, 55b/9,
131a/1; 51b/5
ṭarīḳ-i ḥ.+ ın 131a/11

ḥalāvet (Ar.): Tatlılık, zevk.

ḥ.+ i 22b/8
ḥ.+ in 20b/3
ḥ.+ ile 17b/13

ḥālbuki (Ar.): Halbuki, oysa ki.

ḥ. 122b/5

Ḥalebī: Osmanlı alimi.

Ḥ. 33b/6, 33b/9, 34a/3,
34a/9, 94b/4, 94b/8, 95b/9,
96a/3, 96a/7, 102a/7,
102a/9, 102b/5, 105a/7
Ḥ.+ den 4a/1, 33a/6, 34a/6

Ḥālīḳ (Ar.): Yaratan anlamında
Allah'ın sıfatlarında biridir.

Ḥ.+ dur 28b/4, 29a/3

ḥāli (Ar.): Çıkarılmış, uzak.

ḥ. ol 'uzak olmak' 122a/9
ḥ. 124a/13

ḥāliş (Ar.): Saf, arınmış, samimi.

ḥ. 4a/9, 16b/4, 17b/7,
18a/11, 37a/2
ḥ.+ idür 84a/13, 91a/13

hâlişullâh (Ar.): Allah'a samimi olma.

h. 16a/7

halk (Ar.): Yaratmak.

h. it- 'yaratmak' 20a/7, 99a/11

h. ol- 'yaratılmak' 21b/5, 60b/9, 72a/12, , 99a/1, 99a/2

halk (Ar.): Bir milleti meydana getiren insan topluluğu.

h. 17b/13, 20a/3, 20b/7, 34a/11, 62a/4, 74a/10, 98a/2, 98b/10, 98b/8, 112a/8, 129b/7

h.+ a 17b/9, 20b/10, 23a/10, 23a/8, 25b/1, 36a/4, 62a/5, 67a/5, 74a/9, 97a/7, 98b/6, 108a/6, 110a/2, 110b/8, 119b/7, 129b/5, 131a/2, 132a/6, 138a/10, 138a/11

h.+ dan 7b/5, 15b/4, 51a/11, 140b/2

h.+ ı 13b/7, 19a/11, 19a/12, 75b/6, 85b/12, 109b/10, 124b/13, 125a/10, 133a/8

h.+ ıla 51a/9, 51a/11

h.+ ıñ 4b/8, 14a/5, 14a/8, 18b/9, 61a/9, 98a/6, 113a/4, 113b/8, 11b/6, 128b/6, 137b/6

h.+ uñ 10b/7, 14a/12, 18b/7, 36a/5, 42a/1, 42a/2, 62a/13, 78a/13, 132a/5, 138a/13, 138a/6

hamd (Ar.): Şükür.

h. 32b/1, 51a/4, 53b/12, 53b/13, 85a/8, 117b/13

h. it- 'şükretmek' 139b/6

hamdulillâh (Ar.): Allah' şükürler

olsun manasında dua sözü.

h. 138b/13

hamd ü şenâ (Ar.): Allah'ın büyüklüğü ve lutufları karşısında onu methederek şükrünü bildirmek.

h. 9b/12

hamīde (Ar.): Övülmeye layık, methedilecek sıfatlara sahip olan.

h. 13a/10

h.+ yi 14b/9

h.+ niñ 11b/1

aḥlāk-ı h. 3b/4, 9b/3, 13a/8, 19a/3, 31b/5, 68a/6

aḥlāk-ı h.+ ye 67b/7, 103b/9

hammām (Ar.): Hamam.

h.+ a 46b/10, 48b/11, 49a/6

h.+ da 46b/12

h.+ dan 47a/2

Hamza Efendi Risālesi: Darendeli Müderris Hamza Efendi tarafından telif edilmiş bir eser.

H.+ ni 3a/9

Hamza-nāme (Ar.-Far): Hz. Hamza'nın menkıbevî hayatı etrafında oluşan halk hikayelerinin genel adı.

H. 110a/7

harāb ~ harāb (Ar.): Yıkık, dökük.

h. it- 'yıkıp, yok etmek' 15b/10

h. ol- 'mahvolmak' 13a/10; 21b/10

harām (Ar.): Haram.

h. 11a/11, 133a/1, 137b/13, 138a/5, 2a/8, 43b/2, 66a/8, 67a/2, 85a/5, 109a/13

h.+ a 20b/4

h.+ dan 7b/6, 25b/13,
34b/10, 35a/9, 79b/5
h.+ dur 10b/4, 17b/6, 35b/9,
64a/5, 67a/4, 67a/6, 75a/10,
81a/9, 101a/6, 119b/1,
119b/4, 136b/6, 137b/13,
138a/8
h.+ ı 43b/2
h.+ lardan 79b/2
h. it- 'yasaklamak' 102a/9,
111b/4

hārāmī (Ar.): Haydut, yol kesen.
h.+ sin 22a/6

hārāret (Ar.): Susuzluk.
h.+ e 49a/7

harc ~ harc (Ar.): Sarfetmek.
h. it- 'sarfetmek' 15b/2;
21a/8, 83a/6

harc- Harcamak.
h.- du-ñ 21a/6

hardal: Bir konudaki en küçük payı
göstermek adına söylenir.
h. 136a/5

hareket (Ar.): Hareket.
h. 119b/13
h. it- 'hareket etmek' 120b/6,
125b/4, 134a/10

harf (Ar.): Harf.
h. 18a/9, 18a/11
h.+ e 105a/10
h.+ i 27b/6, 77a/2
h.+ ler 32b/2
h.+ lerinüñ 77a/1

hāriç (Ar.): Bir şeyin dışında kalan
kısmı.
h.+ de 35a/7

hāriş (Ar.): Aşırı istekli olan, hırslı.
h. ol- 'hırslı olmak' 61a/4,
62b/9

hars: Hırs.
h.+ ı 57a/2, 57a/4
h.+ ın 57b/2
h.+ un 57b/2

Hārūn: Harun peygamber.
H. 91a/8, 100a/10

Hāş (Ar.): Mahsus, özgü.
h.+ dur 36b/5

Hasan-ı Başrī: Basralı meşhur alim.
H. 76b/4, 76b/5

Hasan İbn-i Ebū Z̄er:
H. 37b/2

Haşşan ve Hüseyyīn: Hz.
Muhammed'in torunları.
H. 88b/8, 89a/9

Hasan Zencānī:
H. 71b/2

hasebile: Dolayısıyla, -den ötürü.
h. 12b/12

hased (Ar.): Başkasında olan nimeti
çekememe, kıskanma.
h. 13b/1, 13b/8, 21b/7,
32a/8, 57b/10, 123b/2
ehl-i h. 2b/7
terk-i h.+ de 52b/6
h. it- 'kıskanmak' 43a/4

hasen (Ar.): Güzel.
hulq-u h.+ dir 63b/5

hasenāt (Ar.): İyilikler.
h. 130a/11, 131a/7

hāşıl (Ar.): Husule gelen, meydana çıkan.

h. 15b/4
h. ol- 'ortaya çıkmak' 3b/9, 4a/5, 46a/10, 59b/1, 99a/2, 123a/11, 129a/5

haşm ~ haşım (Ar.): Düşman.

haşım. 36b/4
h.+ ına 37a/10
h.+ ını 37a/13
h.+ uñ 36a/4

haşır (Ar.): Hasr, sınırlı ve dar etme.

fezā'il-i h.+ dan 130b/2

haşlet ~ haşlet (Ar.): Huy, tabiat.

h. 32a/11, 60a/11, 68b/9, 114a/11, 114a/8; 50a/12, 50a/13, 114a/10, 114a/8
h.+ iñ 60b/1
h.- i şerife 130b/10
h.+ i 50b/3
h.+ ler 68b/11

hasta (Far.): Hasta.

h. 38a/, 40a/10, 50a/7, 107a/11, 133b/5
h.+ lar 126a/10
h.+ lara 35b/7, 48a/8
h.+ ları 126a/11
h.+ ya 50a/4
h. ol- 'hasta olmak' 2a/4, 38a/3, 47b/9, 81a/5, 102a/11

hastalık: Hastalık.

h. 82a/7, 96b/8, 120a/8, 126a/10
h.+ ı 120a/8, 126a/12, 126a/13

hāşā (Ar.): Asla anlamında bir red sözü.

h. 56a/13

Hāşim: Kureyş kabilesinin Hz. Peygamber'in de mensup olduğu kolu.

H. 99b/12

haşır (Ar.): Toplanma, bir araya getirilme.

h. ol- 'toplanmak' 136b/9, 136b/12
h. 7b/13

Haşr (Ar.): Kuran'ın 59. suresidir. süre-i H.+ iñ 28a/4

haşyetillāh ~ haşyetillāh (Ar.): Allah korkusu.

h. 117a/5, 117a/8; 117a/6

haṭā ~ haṭā (Ar.): Yanlış, yanlışlık.

h. 20b/12, 39b/5, 62b/4; 38a/13, 39a/3, 62a/11, 62b/4, 77b/6
h.+ dur 61b/13
h.+ sı 105b/2
h.+ sın 11a/3, 62b/7

haṭāen (Ar.): Yanlışlıkla.

h. 118a/6

hātem (Ar.): Son.

h. ol- 'son bulmak' 13a/7
h.+ ile 13a/7

Hātemü'l-Eşam ~ Hātem-i Eşam: Horosan sufilerinden bir sufi.

H.+ 122a/12, 78a/4, 78a/6; 125b/13

hātemü'l-enbiyā ~ hātemü'l-enbiyā' (Ar.): Peygamberlerin en sonuncusu anlamında Hz. Muhammed'in sıfatı.

h. 5b/5

- h. 7b/9
- hâtır (Ar.):** 1. Düşünme, akılda tutma.
 h.+ a 117a/1, 117a/2
 h.+ da 83b/3
 h.+ ina 10a/8, 58b/4, 59a/4, 116b/11, 116b/13
 2. Gönül, duygu.
 H.+ ina 105a/13
- hâtib (Ar.):** Hutbe okuyan kişi.
 h. 109b/5, 137b/13
- hâtime ~ hâtime (Ar.):** Son.
 hüsn-ü h. 85a/13
 sū-u h. 23b/2; 42b/7
 sū-u h.+ den 25b/1
 sū-u h.+ ye 19a/5, 58a/2; 35b/11, 42b/8, 57b/6, 115a/5
- hatm (Ar.):** Son.
 h. eyle- 'son buldurmak' 54a/11
 h. ol- 'son bulmak' 25a/11, 85a/9, 89a/5, 99b/6
 du'ā-ı h. 92b/10
- hattā (Ar.):** Hatta, bile.
 h. 2a/3, 49a/10, 65a/5, 73a/11, 84b/4, 87b/11, 138b/2
- hātūn ~ hātūn (Far.):** Kadın.
 h. 77b/6, 80a/10, 82b/1, 85a/12, 116b/4; 69b/6, 76b/12, 77b/3, 77b/11, 77b/13, 78a/7, 78b/3, 79a/6, 112b/1
 h.+ a 77b/4, 79a/10, 81b/2; 80b/3, 81a/10
 h.+ dan 12b/10; 78a/9, 78b/7
 h.+ ı 2a/6, 79b/12, 80b/12, 82b/9; 40a/1
 h.+ ina 2a/12, 39a/9, 82b/11; ina 78a/4, 78a/5, 79a/4, 80b/7
 h.+ ını 38a/13
 h.+ lar 29b/5, 74b/5, 76b/8, 81a/13, 108b/8; 77a/13, 78a/8, 78a/13, 80b/11, 81a/4
 h.+ lara 76b/9, 77a/9; 79b/8
 h.+ lardan 80a/6
 h.+ ları 80b/4, 82b/4
 h.+ larımızuñ 12b/11
 h.+ larıñ 31b/9
 h.+ larına 100a/7; 2a/10
 h.+ larınıñ 2a/2
 h.+ uñ 2a/11; 79b/1, 79b/5, 80a/3
- havāle (Ar.):** Bir şeyi başkasına devretme.
 h. it- 'devretmek, bırakmak' 72b/5
- havāş (Ar.):** Bir toplumun okumuş, seçkin kişileri.
 h.+ lar 38b/6
- havf (Ar.):** Korku.
 h. 19a/4, 42a/10, 117a/8
 h.- ı faqr 63b/12
 h.- ı mekrūhile 63b/11
 h.+ dur 16b/13
 h.+ ı 25b/2
 h.+ ından 119b/12
 h. it- 'korkmak' 113b/12, 115a/9
- havfullāh (Ar.):** Allah korkusu.
 h. 111b/13
- hayā (Ar.):** Utanma duygusu, ar.
 h. it- 93b/10
 h. 32a/7, 66a/1, 111b/12
 h.+ yı 32a/9

ḥayāt (Ar.): Hayat.

ḥ. 5a/8, 6a/3

ḥ.+ ı 26b/9, 26b/10

Ḥayātü'l-Ḳulüb: Bir eser adı.

H. 134b/7

Ḥaydar (Ar.): Hz. Ali'nin lakabı. Yiğitlik, cesurluk anlamında kullanılmıştır.

H. 139b/9

ḥayr ~ ḥayır (Ar.): İyilik, güzellik.

ḥ. 24b/11; 3b/10, 8a/3, 12b/5, 13a/3, 21b/8, 25a/1, 52a/10, 57b/8, 74a/8, 78b/10, 91a/6, 124b/1, 124b/2, 124b/4, 124b/8, 132a/8, 136a/8

ḥayr+ a 67a/5

ḥayr+ ı 23a/8, 27a/7, 28a/8, 31a/4, 68a/1, 119a/5, 130b/4, 132a/6

ḥayr+ ıla 140a/3

emr-i ḥayr 1b/10

ḥayr-ı iḥşāndan 130b/3

ḥayır+ dan 67a/11, 67a/12

ḥayır+ lar 130b/6

ḥayır+ ları 28a/9, 65b/2

ḥayırlı ~ ḥayırlu: Faydalı, makbul, iyi.

ḥ. 22b/3, 31b/13, 41b/9, 51a/5, 78b/8, 85a/12, 92a/5, 106a/6, 125b/5

ḥ.+ dur 18a/10, 18a/11, 19b/11, 25a/2, 31b/12, 32a/2, 35b/4, 51a/7, 53a/1, 53b/1, 90a/2, 97b/12, 102b/12, 103a/9, 107a/2, 107a/3, 131b/12

ḥ.+ sı 31b/10, 36a/3, 39a/2, 55b/12, 79b/5

ḥ.+ sını 111a/8

ḥayırlusu 18b/7, 31b/9

ḥayızlı: Adet döneminde olan kadın.

ḥ. 35b/8, 40a/9, 76b/12, 76b/9

ḥayrāt (Ar.): İyilikler.

ḥ. 19a/3, 74b/8

ḥ.+ a 107a/5

ḥ. eyle- iyilik yapmak' 117b/2

ḥayvān (Ar.): Hayvan.

ḥ. 133a/9

ḥ.+ ı 40a/1

ḥ.+ ıñ 63a/1, 103a/11

ḥ.+ larda 28b/2

Ḥayvatü'l-Ḥayvān: Bir eser adı.

H. 134b/11

Ḥayyun (Ar.): Bütün varlıkların hayat kaynağı anlamında Allah'ın sıfatlarından biri.

H. 5a/10, 6a/8, 93b/8

ḥayz (Ar.): Kadınların adet hali.

ḥ.+ ı 34b/2

ḥaz (Ar.): Zevk.

ḥ. it- 'zevk almak' 105a/11

ḥazā (Ar.): Bu, şu, o anlamında olup Türkçe'de kalıplaşmış bazı Arapça kullanılışların içinde geçer.

h. 1b/1

ḥāzır ~ ḥāzır (Ar.): Hazır.

ḥ. 91b/6

ḥ. ol- 'hazır olmak' 24a/5, 27a/7

ḥāzır.+ dır 14a/9

ḥāzırlan-: Hazır duruma gelmek.

h.- maḳdur 79b/3

ḥazīne (Ar.): Hazine.

h. 51b/13

h.+ sile 87b/1

h.+ sine 51b/12

h.+ yi 22b/12

ḥazīnele-: Hazine haline getirmek.

h.- me-dikçe 51b/12

ḥazret (Ar.): Dinî olarak kutsal sayılan isimlerin önüne getirilen saygı ifadesi.

h.+ i 108a/9, 130b/1

h.+ leri 15b/8, 41b/1,

47b/11, 77b/11

47b/9, 56a/13, 56a/7, 77b/3,

78a/4, 80a/6, 101b/10,

110a/10, 119b/10, 123a/9,

134a/12

h.+ lerinden 85b/11, 122a/3

h.+ lerine 47b/10, 76b/4

h.+ lerini 14b/11

Ḥazret-i Ādem: İlk peygamber.

H. 7a/6

Ḥazret-i ‘Alī: İslam halifesi ve Hz. Muhammed’in damadı.

H. 19b/10, 72a/10, 109b/2

Ḥazret-i ‘Āyişe: Hz. Muhammed’in hanımı.

H. 2b/3, 27/9, 47b/4, 65a/8,

65b/10, 67a/7, 67b/2, 91b/6

Ḥazret-i Dāvud: Davud peygamber.

H. 7a/11

Ḥazret-i Enes: Hz. Peygamber’e hizmetiyle tanınan ve en çok hadis rivayet etmiş olan sahabilerden biri.

H. 8b/13, 51b/7, 79a/3

H.+ den 103a/4

Ḥazret-i Eyyüb: Eyüp peygamber.

H. 126a/11

H.+ üñ 126a/12

Ḥazret-i faḥr-ı ‘ālem ~ Ḥazret-i faḥr-ı ‘ālem: Alemin övüncü anlamında Hz. Muhammed için söylenen söz.

H. 7a/11; 29b/10

H.+ i 108a/4

Ḥazret-i Fāṭıma: Hz. Muhammed’in kızı.

H. 65b/13, 73a/11

Ḥazret-i Ḥadice: Hz. Muhammed’in ilk hanımı.

H.+ dür 31b/9

Ḥazret-i İbrāhim: İbrahim peygamber.

H. 64b/7

Ḥazret-i ‘İsā: İsa peygamber.

H. 52a/6, 126a/8, 126b/4,

126b/5, 127a/1

H.+ nıñ 127a/2

H.+ yı 127a/4

H.+ ya 7a/10

Ḥazret-i İsmā‘īl bin Edhem: Sufi ve muhaddis.

H. 90a/6

Ḥazret-i İsmā‘īl bin İbrāhīm: İbrahim peygamberin oğlu İsmail peygamber.

H. 89b/10

Ḥazret-i İsmā‘īl: İsmail peygamber.

H. 35b/3, 103a/8

Ḥazret-i keremullāhu vechehū:
Allah yüzünü ak etsin anlamında
Hz. Ali için söylenen söz.
H. 52a/12

Ḥazret-i Kuds: Peygamber ve
evliyanın ruhlarının toplandığı yer.
H.+ a 127a/7

Ḥazret-i Meryem Binti 'İmrān:
İmran kızı Meryem, Hz. Meryem.
H. 31b/9

Ḥazret-i Mūsā: Musa peygamber.
H. 7a/9, 17a/9, 84b/4,
84b/5, 84b/9

Ḥazret-i Nebī: Hz. Muhammed.
H. 31a/2

Ḥazret-i 'Osmān: İslam halifesi ve
Hz. Muhammed'in damadı.
H. 109a/11

Ḥazret-i 'Ömer: Dört büyük
halifenin ikincisi.
H.+ üñ 109a/9

Ḥazret-i Rabbi'l-'ālemīn:
Alemlerin rabbi Allah.
H. 107b/10

Ḥazret-i Resūl: Hz. Muhammed.
H. 79a/7

Ḥazret-i şiddīk-u ekber: Dört
büyük halifenin ilki, Hz. Ebu Bekir.
H.+ ñ 109a/7

Ḥazret-i Sufyān: Kureyş
kabilesinin reislerinden, sahabî.
H. 66a/4

Ḥazret-i Süleymān: Süleyman

peygamber.
H. 126a/3

Ḥazret-i Ya'kūb: Yakup
peygamber.
H.- ı nebī 129a/13

Ḥazret-i Yūsuf: Yusuf peygamber.
H.- ı nebīye 129a/13

Ḥazret-i Yūşā': Hz. Musa'dan
sonra peygamberlik yapan Beni
İsrail peygamberi.
H. 101b/12

hediye (Ar.): Hediye.
h. 76b/5
h. it- 'hediye etmek' 76b/6,
106b/4

ḥekīm (Ar.): Doktor.
h.+ ler 49a/12, 115a/13
h.+ leri 46a/9
h.- i şālih 115a/13

ḥelā (Ar.): Ayak yolu, tuvalet.
h. 20b/7

helāk (Ar.): Mahvolma, yok oluş.
h. 27/10, 32a/8
h.+ a 51b/2
h.+ e 25a/5, 115a/6
h.+ ı 22a/13
h.+ ile 125b/2
h.+ lık 125a/13
h.+ lıkına 13a/4
h.+ luğu 138a/1
h. it- 'mahvetmek' 29b/1,
32a/6, 48b/11, 98a/9, 98b/8,
101b/11, 101b/12, 101b/13,
102a/3, 122b/5
h. ol- 'mahvolmak' 2b/4,
72a/1, 132a/2

ḥelāl (Ar.): Dinin yasaklamadığı

şey.

h. 19b/10, 43b/1, 57b/9,
84b/2, 91b/4, 91b/2,
108b/8, 118a/8
h.+ den 11b/8, 20a/13
h.+ dür 35a/8, 136b/7
h.+ i 43b/1, 97a/9
h.+ lıka 12b/12
loğma-ı h.+ dür 84b/1
māl-ı h. 22a/8, 22a/9
veled-i h. 119a/2
h. it- 'canı gönülden
bağışlamak' 75a/12

helâllaş-: Karşılıklı olarak hakkını
helal etmek.

h.- mağ 11b/9

helvâ (Ar.): Helva.

h. 22a/9

hem (Far.): Üstelik, bir de.

h. 29a/10, 29a/4, 29a/5,
29a/8, 90b/3, 100b/4,
100b/5, 139a/4, 139a/8

hemân (Far.): Derhal.

h. 37b/6, 42b/1, 64b/10,
64b/6, 64b/9, 70b/6,
75b/10, 100b/6, 110b/3,
121b/2, 136a/5

hem-cü (Far.): Akarsu ile.

h. 139a/2

hemmâz: Söz taşıyan, fitneci.

h.+ lar 136b/10, 136b/11

henüz (Far.): Henüz.

h. 40a/

her (Far.): Her.

h. 3b/6, 3b/8, 13a/8, 15a/3,
17a/5, 23b/7, 24a/13, 30b/1,
35a/12, 35b/5, 36b/9, 5b/13,

6a/5, 7b/7, 8a/10, 8a/12,
9b/13, 10a/13, 10a/2, 10a/7,
10b/11, 37b/11, 38a/5,
38a/8, 43b/13, 44a/13,
45b/11, 45b/9, 48b/3, 49a/2,
54a/12, 54b/6, 55a/13,
55b/1, 55b/11, 55b/4,
55b/5, 56a/2, 61a/10, 61a/9,
67a/5, 69b/11, 70b/13,
71b/6, 73b/4, 74a/13, 77a/1,
77a/5, 78b/1, 79b/10,
79b/13, 80a/3, 81a/13,
81b/1, 82a/10, 89a/4,
90a/10, 92a/12, 92a/5,
92a/6, 94b/5, 96a/11, 97b/7,
101a/9, 102b/6, 104b/12,
105a/12, 107a/10, 115a/8,
11a/1, 121b/12, 122b/2,
124a/6, 124b/11, 129a/2,
12a/6, 12b/2, 132b/7,
132b/9, 135a/9, 136a/7,
139b/10, 139b/3, 139b/7,
139b/8

her bir: Her bir.

h. 27b/6

her biri: Her biri.

h.+ ne 23b/1

her dâ'im: Her zaman

h. 78b/1

hesâb ~ hisâb ~ hisâp (Ar.): 1.
Ahirette insanların yaptığı şeylerin
karşılığını görmesi.

hesâb it- 'hesap sormak'
28a/7

hisâb 7b/12, 19a/3, 23b/4,
112a/8

hisâb+ a 20b/6

hisâb+ ı 20a/1, 20a/2

hisâb+ ın 100b/6

2. Sayısız derecede çok.

hisâb+ sız 112b/4, 130a/11,

- 131a/7
 hisāp+ sız 37a/4
 3. Aritmetik.
 ʿilm-i hisāb 135a/12
- Hevā (Ar.):** İstek, arzu.
 h. 15b/10
 h.+ sı 21b/12
 h.+ sna 17a/11, 96b/11,
 96b/12, 114b/11
 ittibāʿ-ı h. 14a/1
- heves (Ar.):** İstek, arzu.
 h. it- 'istekli olan' 59b/6
- hey:** Seslenme ünlemi.
 h. 4b/8, 4b/9
- heybet (Ar.):** Ululuk, azamet.
 h.+ le 119b/12
- heybetlü:** Heybetli.
 h. 108a/10
- heyvin (Ar.):** Vakar, ağırbaşlı.
 h. 67a/5
- hıfz ~ hıfız (Ar.):** Koruma,
 muhafaza etme.
 h. 3a/11, 3a/12, 8b/3, 9b/4,
 11b/2, 14b/8, 19a/8, 34b/3,
 49b/9, 89b/2, 90a/3,
 126b/11; 4a/3, 4a/8, 4a/11,
 33a/8, 66a/8, 102a/7
 h.+ a 3b/9, 20b/8
 h.+ ı 107b/11
 h.+ ma 41b/9
 h.+ mndan 70a/8
 h. eyle- 'korumak' 50b/12,
 60a/2
 h. it- 'korumak' 8b/3,
 11a/11, 11b/13, 20a/1,
 25a/1, 34a/8, 46a/4, 46a/7,
 47b/5, 50b/10, 50b/13,
 60a/7, 60a/8, 60a/12, 70a/6,
- 78b/4, 78b/11, 82a/13,
 97b/6, 108a/3, 110b/13,
 111a/1, 127a/13, 127b/1
 h. ol- 'korunmak' 55b/3,
 58a/9, 68a/3, 89b/13,
 94a/13
- hıkd (Ar.):** Gizli ölç, kin.
 h. 13b/1, 13b/11, 101a/9
- hılāf-ı vaʿd ~ hılāf-ı vaʿid (Ar.):**
 Sözüde durmama.
 h. 13b/6; 14b/1
- hılķī (Ar.):** Yaratılıştan, fitrî.
 h. 68b/2, 69a/2
 h.+ dür 68b/2
- hınşır (Ar.):** Serçe parmak.
 h.+ ı 47a/12, 47b/1
- hınzır ~ hınzır (Ar.):** Domuz.
 h. 81b/12; 76a/7, 76a/8,
 76a/9, 76a/10
- hırķa (Ar.):** Hırka.
 h.+ sın 126b/9
 h.+ sinuñ 126b/12
- hırş ~ hırs (Ar.):** Hırs.
 hırş 13b/4, 14a/7, 122b/7
 hırş- ı 'ömür 122b/7
 hırs+ mı 50b/12
- hırsız:** Hırsız.
 h.+ dan 100b/9, 100b/13,
 121a/12
 h.+ dur 125a/4
- hıyānet (Ar.):** Güveni kötüye
 kullanma.
 h. 63b/9
 h. it- 'sadakatsizlik etmek'
 14a/13, 108a/6

ḥiyānetü'l-emānet (Ar.): Emanete hiyanet etmek.

ḥ. 13b/61, 4a/13

ḥicāb (Ar.): Örtü, perde.

ḥ.+ imdur 139a/13

ḥ. it- 'gizlenmek' 139a/12

ḥ. kııl- 'engel olmak' 104b/6

hicv (Ar.): Eleştiri.

h. 109b/10

hiç (Far.): Hiç.

h. 4a/13, 8b/2, 8b/6, 21a/2, 46b/8, 52a/7, 52a/8, 65a/1, 73b/7, 90b/4, 139b/11

hiçbir: Hiçbir.

h. 6b/1

hidāyet (Ar.): Doğru yolu gösterme.

h. 64b/9, 97b/10, 97b/2, 98a/3, 129b/12, 130a/5, 131a/4

h. it- 'hakka sevketme' 17b/1, 99b/4, 99b/5, 129b/7

hiddet (Ar.): Öfke.

h. 58b/8

ḥikāye ~ ḥikāyet (Ar.): Bir olayı sırasıyla anlatma işi.

ḥ. 19a/7; 64a/12

ḥikāye+ sile 61b/11

ḥikāyet it- 'anlatmak' 47b/11

ḥikmet (Ar.): Allah'ın her şeyi yerli yerince anlatması.

ḥ. 69a/7

ḥ.+ den 20b/8

ḥ.+ inden 81b/7, 103a/13

ḥ.+ iñ 41b/4

ḥilāf (Ar.): Ters, aykırı.

ḥ.+ larını 19a/5

ḥ.- ı şer'i 58b/8

ḥ. eyle- 'karşı davranmak' 96b/11

ḥ. it- 'aykırı davranmak' 14b/2

ḥīle (Ar.): Aldatmaca, kandırma.

ḥ. 82a/7, 98a/7, 98b/12

ḥ.- leriñ 99b/5

ḥ.+ lerüñ 99b/2

ḥ.+ sin 98a/1, 99a/8

ḥilm ~ ḥilim (Ar.): Yumuşak huyluluk.

ḥ. 65b/13; . 58b/9, 61b/2, 65b/10, 65b/5, 65b/7,

66a/10, 66a/3, 66b/3, 66b/4,

67a/13, 67a/2, 67a/6, 67a/7,

67a/11, 67b/1, 67b/13,

67b/2, 67b/3, 68a/1, 68b/10

ḥilm+ i 61a/11, 65b/5,

66a/1, 66a/13, 66a/6, 68a/4,

68a/5

ḥilm+ iñ 65b/9, 66b/12,

66b/13

tarīḳ-i ḥilm+ i 67b/10

ḥilim+ de 65b/8

ḥilim+ dür 58b/9

ḥilim+ lıḳ 67b/9

ḥilim it- 66b/9

semere-i ḥilim 67b/2

hilye (Ar.): Süs, ziynet.

h.- i 'azizden 130b/11

ḥimāye (Ar.): Koruma, esirgeme.

ḥ. eyle- 'korumak' 107b/11

himmət (Ar.): 1. Yardım, ihsan.

h.+ i 4b/4

2. Manen büyük kimselerin, manevi gücü lutfu.

h. 61b/7

- Hind (Ar.):** Hindistan.
H. 46a/9, 46b/10
- Hişse (Ar.):** Pay.
h. 50b/8
h.+ mi 125a/9
h.+ nîzdür 125a/7
h.+ since 37a/7
- Hiżbü'l-'Azam (Ar.):** Kuran'daki bazı ayetlerden derlenerek bir araya getirilmiş zikir ve dua mecmuası.
H. 92a/1, 113a/2, 113b/3
- hiżmet ~ hiżmet:** Hizmet.
h.+ dür 79b/3
h.+ i 80a/3
h.+ inde 69b/13; 77a/7, 105a/11
h. it- 'hiżmet etmek' 69b/12; 2a/3, 31a/6, 77a/6, 105a/12
h. ol- 105a/12
- hocā-zāde (Far.):** Peygamber efendimiz için kullanılmış sıfat.
h. 125b/8
- hor (Far.):** Hakir, değersiz.
h. 22b/13
- horla-:** Ayıplamak.
h. -mağdur 14a/12
- horlık ~ horluk:** Hakirlik, bayağılık.
h 114a/5, 114a/6
h.+ ıla 122a/6
horluk 58a/12
- horos ~ horoz (Far.):** Horoz.
h. 17b/3; 127a/12
- hoş (Far.):** Güzel, iyi.
h. 21b/12, 78b/13, 80b/7,
- 99b/8, 103b/1, 103b/2, 105b/12, 108b/8
h.+ dur 103a/12
h. eyle- 'iyi etmek' 66a/10
- hoşnud (Far.):** Razı, memnun.
h. 80a/7, 80a/8
h.+ dur 80a/7
- hubb (Ar.):** Sevmek, bir şeyin sevgisi.
h.- u dünyā 13b/1, 13b/11
h.- u riyāset 13b/2, 13b/12
h.- u taḥṣīl 13b/2
h'ul- medh 13b/4
- hucūm (Ar.):** Atak, saldırı.
h. 59a/2
- Hūd:** Hud peygamber.
H. 100a/8
- Hudā (Far.):** Allah.
maḥcūb-ı H. 117a/4
emr-i H. 132b/9
- huddām (Ar.):** Hizmet edenler.
h.+ larına 100a/7
h.+ ı 134b/9
- huḳne (Ar.):** Tenkiye aleti.
h. 39b/7
- hulf (Ar.):** Verdiği sözü tutmama.
h.- ı va'ide 63b/9
- hulḳ (Ar.):** Yaradılış, tabiat.
hüsn-ü h. 68b/1, 101b/8
h.- u ḫasendir 63b/5
h.- u hüsun 68b/4
h.- u hüsunde 69a/2
h.- u hüsunenden 68b/5
sū-u h.+ dan 42a/10
hüsn-ü h.+ ı 124a/13
sū-u h.+ ı 42a/11

taḥmil-i ḥüsn-ü ḥ.+ uñ
68a/10

ḥulūş ~ ḥulūş (Ar.): Halis ve saf olma, kalp temizliliği.

ḥ. 10a/11, 15a/1, 15a/7,
15b/1, 15b/2, 16b/8, 18b/2,
23b/11, 24b/3, 26b/4,
26b/6, 83b/9, 128b/10,
128b/2, 129a/4; 4b/9,
77a/11

ḥ.+ a 107a/3

ḥ.+ ı 3b/4

ḥ.+ ıla 34b/3, 51a/5, 68a/8,
71a/9, 72a/4, 114a/12,
114a/13, 114b/10; 16b/1,
34a/8, 110b/1, 113a/7,
121a/2

ḥ. eyle- 19a/2

ḥ. it- 16b/12, 26b/3

Hureyre: Çok hadis rivayet etmesiyle tanınan sahabî, Ebu Hureyre.

H. 27a/6

Ḥūrī (Ar.): Cennet kızı.

ḥ.+ ler 59b/12

ḥūrķ (Ar.): Beceriksizlik, kabalık.

ḥ. 67a/8

ḥurma (Far.): Hurma.

ḥ. 106a/1, 90a/12

ḥuşemā (Ar.): Düşmanlar.

ḥ.+ ları 23b/5

ḥ.+ larından 2a/6

ḥ.+ larıla 11b/9

ḥuşül (Ar.): Meydana gelme.

ḥ.+ ı 84a/12

ḥuşüşā (Ar.): Bilhassa, özellikle.

ḥ. 44b/10, 57a/11

ḥuşüşān (Ar.): Özellikle.

ḥ. 31b/3, 62a/4

ḥuşū' (Ar.): Yüreğin ürperme ve korku ile Allah'a boyun eğmesi.

ḥ. 44b/7

ḥuşbe (Ar.): Cuma namazından önce ve bayram namazlarından sonra hatibin minberde yaptığı dini konuşma.

ḥ. 133b/7, 138a/3

ḥ.+ de 137b/13

ḥ.+ den 138a/5

ḥūy (Far.): Yaratılış, mizaç.

ḥ. 57b/6

ḥ.+ dur 67a/9

ḥ.+ lardan 11b/9

ḥ.+ larına 77b/1

ḥ.+ lı 69b/8

ḥuzū' (Ar.): Allah'ın ululuğu karşısında boyun eğme.

ḥ. 44b/8

ḥuzūr (Ar.): İç rahatlığı.

ḥ.+ da 136b/10

ḥ.+ ı 84a/9

ḥ.+ ına 85b/12

ḥüccāc (Ar.): Hacılar.

ḥ.+ a 13a/1, 121a/10

ḥ.+ ıñ 13a/2, 121a/11

selāmet-i ḥ. 24b/7

ḥüccet (Ar.): Delil, kanıt.

ḥ.+ im 115a/1, 115a/2

ḥükemā (Ar.): İlim adamları.

ḥ.+ lardan 41b/4

ḥükem ~ ḥüküm (Ar.): Bir şey hakkında verilen karar, yargı.

ḥ. 21b/10; 112a/10, 118a/3

hük- ü şer'ile 31b/1
hük+ i 20a/8
hük+ ile 8a/3
hük+ ine 77b/9
hük it- 'karar vermek'
17a/11
hüküm ol- 'karar vermek'
5b/9

hükümet (Ar.): Devletin, ülkeyi içeride ve dışarıda yönetmesinde yetkili olan yürütme organı, yönetme.

h.+ i 21b/10

hürmet (Ar.): 1. Saygı.

h. 97a/5

2. Hatır için.

h.+ ine 9a/7, 24b/12, 37a/13,
84a/7, 87b/10, 104b/1,
111b/9, 118a/1, 118a/13

hüsn ~ hüsün (Ar.): Güzellik.

h. 131b/2; 23a/1, 68a/7

hüsn- ü hâtime 85a/13

hüsn- ü hulk 68b/1, 101b/8

hüsn- ü hulkı 124a/13

hüsn- ü me'âbımdur 139a/9

hüsn- ü şenâ 60a/10

hüsn- ü zan 9b/7, 10b/5,
10b/6, 10b/7

hüsn- ü zan eyle- 91a/2

hüsn- ü zan it- 58a/2, 62b/2

taħmil-i hüsn- ü hulkıñ
68a/10

hulk-u hüsün 68b/4

hulk-u hüsün+ de 69a/2

hulk-u hüsün+ den 68b/5

hüsündâr (Ar.- Far.): Güzellik sahibi.

h. 77b/3

hüsnâ (Ar.): Çok güzel.

va'de-i h.+ ya 129a/11

hüzün (Ar.): Acı, keder, gam.

h.+ den 55b/9

h. çek- 'üzülmek' 73b/7

I

Irak: Uzak.

1. 36b/3, 51a/11

1. ol- uzak olmak 122a/13

ırmak: Irmak.

1. 30a/11

1.+ a 30a/11

1.+ ında 30b/8

1.+ ından 30a/13

ırz (Ar.): İffet, namus, şeref.

ı. 23b/5

ı.+ a 10a/3

ı.+ ı 57a/7, 59b/2

ı.+ ın 107b/8

ı.+ ına 92a/11

ı.+ ını 51b/2

ırzan (Ar.): Irz, namus.

ı. 11b/9

ısrı-: Isırmak.

1.- ub 134a/11

ıslak: Islak, yaş.

1. 41a/11

ıslâh (Ar.): İyi duruma getirme, iyileştirme.

1. 41b/11, 41b/3

1.+ ı 103b/3

1.- ı 'amel 4a/4, 13a/10

1. eyle- 74a/11

1. it- 36a/4

1. ol- 31b/5

ısmarla-: Emanet etme.

1. 78a/7
1.- maḳ 9b/11

ıṣṭılāḥ (Ar.): Sadece bir ilim ve sanat dalına mahsus olan kelime, terim.

- 1.+ ımızda 123a/9

ıṭlā‘ (Ar.): Bildirme, haberdar etme.

- 1.1- aḡlaṭ 3a/1

‘ıyāl (Ar.): Aile reisinin geçimlerini sağlamak zorunda olduğu kimseler.

- ‘i.+ ine 57b/12
‘i.+ iñizi 1b/9

İ

i -: “i-“ yardımcı fiil, cevher fiili.

- i.- di 31a/6, 49a/4, 51a/2,
54b/6, 55a/5, 55a/6, 77b/4,
80a/12, 80a/13,
80b/1111a/2, 111a/6,
118a/10, 118a/11, 118a/9,
126a/12, 126b/6, 126b/7,
134b/6
i.- di-ler 3a/1
i.- di-m 110b/12
i.- dü-m 110b/12, 110b/13
i.- ken 38a/12, 40a/4
i.- se-ñ 15a/8

i‘āde (Ar.): Alınan şeyi geri verme.

- i. eyle- 40b/11, 41a/1
i. it- 40b/10, 41a/3

‘ibādāt (Ar.): İbadetler.

- ‘i.- ı tā‘at 133a/5

‘ibādet (Ar.): İbadet.

- ‘i. 116b/13, 11b/7, 15a/13,
15a/3, 15b/2, 16a/4, 17b/12,

- 20b/2, 20b/3, 22b/11,
23b/5, 25b/13, 26b/3, 36a/8,
36b/12, 36b/13, 37a/1,
73a/8, 83b/9, 84b/2, 92a/4,
102a/13, 111a/11, 111a/12,
125b/5

‘i.- i bāṭıla 36b/13

‘i.+ de 15a/2, 97b/1, 98b/1

‘i.+ den 16a/6, 81b/8, 82a/1,
97b/1

‘i.+ dir 119a/13

‘i.+ dūr 36a/12

‘i.+ e 9b/10, 20a/9, 22a/10,
25b/12, 63a/12, 77a/11,
82a/12, 8b/6, 8b/7, 97b/2,
113a/8, 11b/6, 128b/13,
129a/4,

‘i.+ i 114b/2, 132a/4, 52b/4,
79b/3, 97b/5

‘i.+ in 11b/12, 13b/10,
57b/10

‘i.+ inde 73b/5

‘i.+ iñden 126a/2

‘i.+ ine 15a/9, 41b/6

‘i.+ ile 137a/12

‘i.+ im 25a/9, 98a/12

‘i.+ imden 126a/13, 126a/4,
126a/9

‘i.+ ime 76a/4, 98b/2

‘i.+ imiñ 98b/3

‘i.+ in 16a/9

‘i.+ inden 126a/7

‘i.+ iñ 16b/2, 22b/8, 84a/13,
91a/13

‘i.+ iñden 126a/11, 126a/5

‘i.+ iñi 98b/5

‘i.+ le 13b/7

‘i.+ ler 36b/12, 37a/6

‘i.+ lerin 36b/5

‘i.+ lerin 37b/2

‘i.+ leriñ 21a/1, 84b/1,
138a/2

efḍal-i ‘i. 111a/13

ḳuvvet-i ‘i. 20a/10

sebīl-i ‘i.+ i 121b/10

- ‘i. eyle- ‘ibadet etmek’
10a/12, 96b/6
‘i. it- ‘ibadet etmek’10a/10,
15a/8, 16a/11
- ‘ibārat (Ar.):** İbareler.
‘i.- ı saķimesin 3a/3
- ibhām (Ar.):** Baş parmak.
i.+ ı 47a/12, 47a/13
- iblis (Ar.):** Şeytan.
i. 72b/5, 124b/11, 125a/3
- ibni (Ar.):** Oğlu anlamında.
i. 54a/1, 116b/3, 116b/6,
125b/12,
- İbni ‘Abbās:** Hz. Muhhamed’in amcasının oğlu ve çok sayıda hadis rivayet eden sahabî.
İ.+ dan 60a/10
- İbni Hıbbān:** Hadis ve fıkıh alimi.
İ. 69a/1
- İbni Melek:** Fıkıh alimi ve lugat yazarı.
İ. 24a/9, 31b/11, 32a/4,
53b/8, 56a/11, 57a/11,
84a/8, 85a/11, 88a/11,
94a/3, 106b/12, 106b/8,
125b/7, 127a/9, 132a/9,
140a/11,
mefhūm-ı İ. 30b/11, 97a/6
- İbni Mübārek:** Muhaddis, zahid ve fakih.
İ. 76a/3
- İbni Seyyid ‘Alī:** Osmanlı alimi.
İ. 25a/7, 48b/13, 50b/9,
54b/4, 71b/4, 73b/3, 76a/5,
85b/10, 85b/4, 70a/12,
88b/10, 88b/13, 89a/3,
- 89a/6, 89a/9, 91a/12, 91b/5,
91b/10, 101a/4
- İbrāhīm ~ İbrāhīmü’l-Ḥalīl:**
İbrahim peygamber.
İ. 85b/11, 85b/13, 86a/1,
64b/1, 100a/8, 122b/11,
122b/13; 64a/12
- İbrāhīm bin Edhem:** Zahid, sufi, muhaddis.
İ. 85b/11, 85b/13, 86a/1,
122b/11, 122b/13, 135b/9
- İbrāhīm Ḥalebī:** Osmanlı alimi, fakih.
İ. 14b/7, 94a/12
- ‘ibret (Ar.):** Uyarıcı ders, ders çıkarma.
‘i. 122a/1, 72a/1
‘i. al- 4b/9, 21a/9, 126b/5,
134b/7
- ibtidā ~ iptidā (Ar.):** Banlangıç, bir şeyin başı.
i. 38b/11; 2a/6, 106b/4
i.+ sı 106b/6
- icābet (Ar.):** Kabul etme, uyma.
i. it- ‘kabul etmek’ 42b/12
‘adem-i i. 62b/11
- icmāl (Ar.):** Kısaltılmış, özet.
kelām-ı i.+ den 62a/12
- icmāle (Ar.):** İcmal kelimesinin müennes şekli.
i.+ si 5b/12
ma’nā-ı i.+ si 8b/4
- icmālen (Ar.):** Kısaca.
i. 3b/3, 5b/6
- icrā (Ar.):** Yapma, uygulama.

- i. it- 59a/12
i.+ sına 57a/2
- ictināb (Ar.):** Kaçınma, sakınma.
i. eyle- 'sakınmak' 68a/2
- iç-:** İçmek
i.- dikde 39b/6
i.- dikden 96a/5
i.- e 91b/3
i.- enlerdür 22b/5
i.- er-ler 126b/7
i.- mek 28a/11, 39a/9, 43a/2, 47a/2, 96a/5
i.- mekden 11a/11, 34b/10, 46a/12, 49a/7
i.- mez-ler 7a/3
i.- se 39b/5, 41a/7, 46b/11
i.- ür 47b/13
i.- ür-di-ler 48a/8, 102a/3
- iç:** Bir şeyin kendi sınırları içinde kalan kısmı.
i. 31a/12, 73a/6
i.+ inde 30a/7, 33b/10, 71b/8, 76a/7, 85a/2, 8a/9, 8b/1, 112a/8, 119b/6, 130b/6, 134a/11, 139a/2, 16b/12,
i.+ indedür 33b/13, 91a/6
i.+ inden 108b/2
i.+ ifizde 133a/9
i.+ leri 71b/7
- içecek:** İçecek.
i.+ ini 11b/8
- içün:** İçin.
i. 9a/8, 12b/10, 13b/11, 13b/13, 14a/6, 15a/4, 15b/5, 16a/4, 16a/5, 16a/9, 16b/3, 20a/4, 23a/10, 24b/1, 24b/10, 25a/13, 27b/6, 2b/10, 33b/5, 37a/11, 38a/, 38b/4, 3a/2, 41b/12, 43a/8, 48a/8, 50a/2, 50b/7, 52b/10, 57a/3, 58a/8, 60a/1, 62a/6, 62b/11, 62b/13, 63a/12, 63b/1, 65a/13, 69b/10, 73b/4, 75b/1, 75b/6, 76b/13, 77a/2, 77a/4, 80a/13, 80b/1, 80b/13, 81a/8, 83a/1, 84a/7, 86a/11, 86a/3, 86a/9, 89b/2, 90a/3, 93b/9, 96a/9, 97b/7, 102a/2, 102a/3, 103a/7, 104a/7, 104b/6, 105a/2, 106a/3, 106a/8, 107a/2, 108b/12, 10a/13, 110a/8, 111a/12, 111b/3, 112a/2, 114b/10, 118b/3, 119a/12, 120a/1, 120a/2, 120a/3, 120a/4, 120a/5, 120a/7, 120a/9, 126b/11, 126b/2, 126b/9, 127a/8, 129a/5, 130a/4, 130a/9, 132b/10, 133b/12, 133b/3, 137b/7, 138b/6, 138b/7, 138b/8
i.+ dür 16a/8, 16a/11, 16a/12, 98a/13, 120b/3
- İdrīs:** İdris peygamber.
İ. 7a/7, 100a/8
- İffet (Ar.):** Namus, ırz.
İ. 69a/7
- ifrāt (Ar.):** Ölçüyü aşma, ileri gitme.
i. 64a/3
i.+ dur 58b/7
i. it- 'aşırı gitme' 65b/1
- ifsād (Ar.):** Bozma, mahvetme.
i.- ı 'amel 13a/10
i. it- 'bozmak' 17b/7, 17b/8
- iftihār (Ar.):** Övünç vesilesi.
i.+ idur 139b/1
i.+ um 139a/9

iftirā (Ar.): Bir kimseye aslı olmayan suç yükleme.

i. 57b/9

i.+ dan 12a/8

iftitāḥ (Ar.): İftitah tekbiri, namaza başlarken söylenen tekbir.

i. 70a/5, 133b/2

iftār (Ar.): Oruç açmak.

i. 106a/2, 90a/9

i.+ dan 90a/8

i.+ ı 106b/1

i. eyle- 'iftar yapmak' 90a/12

i. it- 'iftar etmek' 38b/8, 40a/7, 106a/1

igne: İğne.

i. 127a/5, 127a/6

i.+ sin 126b/9

iğvā (Ar.): Yolunu şaşırtma, ayartma.

i. it- 'şaşırtmak' 72b/6, 72b/8, 72b/9

i.+ sını 86a/8

iḥfā ~ iḥfā (Ar.): Gizleme, saklama.

iḥfā 107a/3

iḥfā. it- 'saklamak' 121a/2

iḥlāṣ ~ iḥlāṣ (Ar.): Çok samimi bağlılık.

i. 9b/7, 10a/10, 14b/12, 15a/2, 15a/3, 15b/13, 15b/3, 15b/8, 53a/8, 72a/5, 96a/12; 72b/1

i.+ dan 15b/12

i.+ ı 125b/10

i.+ sız 15a/2

kemāl-i iḥlāṣ. 72a/7

iḥrām (Ar.): Hacceden müslüman erkeklerin dikişsiz, beyaz bir peştamal ve omuza alınan bir

havludan, kadınların ise bolca bir elbiseden ibaret olan ve kefeni andıran kıyafetleri:

i. 34b/12

i.+ a 46a/3

i.+ da 38a/12

iḥsān ~ iḥṣān (Ar.): Bağışlama, bağışta bulunma.

i. 15a/7, 65a/5

i.+ dur 15a/7

ḥayr-ı i.+ dan 130b/3

i. eyle- 'bağışta bulunmak' 3b/11

i. it- 'bağışlamak' 60b/6, 64a/11, 67b/10

iḥtilāf (Ar.): Anlaşmazlık.

i. ol- 'anlaşmamak' 31b/13, 100b/1

iḥtilāfī (Ar.): Anlaşma olmayan durum.

i.+ dūr 107a/1

iḥtilām ~ iḥtilām (Ar.): Uykuda cenabet olmak.

i. ol- 39a/9

i.+ da 83a/9

iḥtimāl (Ar.): Bir şeyin olma olasılığı.

i. 117b/8

i.+ i 38b/11

iḥtimām (Ar.): Özenmek, özen göstermek.

i. 23a/9, 87b/1

i. it- 'özen göstermek' 31a/13, 115a/12, 121b/11

iḥtirāz ~ iḥtirāz (Ar.): Sakınma, çekinme.

i. 117b/7, 117b/8, 29b/6; 59b/8

- i. eyle- 'sakınmak' 48b/6,
31b/4, 65a/11, 66a/8,
117b/1, 136b/13,
i. it- 'sakınmak' 62a/12,
73b/13
i. ol- 'sakınmak' 49a/8

iḥtisāb (Ar.): Hesap sorma,
sorguya çekme.

- i. 65a/5
maḳām-ı i.+ da 65b/1

iḥtiyāç (Ar.): İhtiyaç.
i.+ sız 45b/13

iḥtiyār (Ar.): 1. Seçme, tercih etme.

- i. 21b/4, 124a/2,
i.+ sız 68a/12
i. it- 41b/1, 41b/12, 52a/4,
62b/6, 97a/10, 113b/11
2. Yaşlı kimse.
i. 43b/12, 134a/2
i.+ ı 133b/12
i.+ lara 45b/10

iḥtiyārлік: Yaşlılık.
i.96b/7

iḥtiyārī (Ar.): İnsanın kendi irade
ve isteğine bırakılmış olan.

- i. 68b/2

iḥvān (Ar.): Dostlar, samimi
arkadaşlar.

- i.+ a 140a/3

iḥyā (Ar.): Diriltme, canlandırma.

- i. 24a/6
İ.+ sından 121a/7
i. it- 'diriltmek' 25a/1, 93b/8,
102b/6

iḳāmet (Ar.): Namaza kalkılması
için ezan okuma.

- i. 83a/3, 85a/2

- i. ol- 109b/8

iḳāz (Ar.): Uyarma, uyarı.

- i.- ı 'avām 107a/2

iḳdām (Ar.): Sürekli çaba gösterme.

- i.+ a 58b/6

iken: İken.

- i. 4b/1, 38a/12 40a/4,
43b/9, 44a/3, 46b/12,
69b/12, 77a/6, 83a/4, 83b/3,
103b/7, 103b/8, 10a/6,
110a/5, 111a/1, 111b/5,
133b/8, 137b/13,

iki: İki sayısı.

- i. 3a/10, 3a/4, 3b/10, 4b/7,
9a/3, 12b/10, 15b/3, 17b/7,
18a/10, 18a/12, 18b/4,
19a/7, 23a/1, 23b/4, 24b/10,
26b/6, 29b/11, 30a/3, 30b/3,
32a/11, 33b/2, 33b/3, 33b/6,
35a/13, 35a/4, 35b/2, 36a/3,
40a/7, 52a/13, 55a/4, 55b/6,
58a/10, 58a/5, 61a/7, 63b/8,
68b/9, 69b/12, 71b/12,
71b/13, 73b/13, 76a/10,
77a/6, 85a/1, 85b/1, 89b/2,
94b/2, 96a/10, 103a/6,
104b/10, 104b/5, 104b/8,
108b/2, 110b/3, 111b/1,
111b/4, 118b/3, 122b/7,
122b/8, 125b/10, 130b/3,
133b/3, 136b/11, 137b/2
i.+ dür 85a/8
i.+ niñ 31b/12
i.+ si 137b/12, 13a/7,
61b/14, 62b/9
i.+ side 38b/4, 81a/11
i.+ sinde 132a/8
i.+ sinden 123a/10
i.+ sine 22a/12, 75a/4
i.+ siniñ 100b/5
i.+ sinüñ 31b/10

i.+ şer 3b/7

ikinci: İkinci.

i. 17b/13, 23b/2, 32a/13,
35a/3, 58b/7, 59a/10,
59b/11, 60b/11, 60b/2,
66a/3, 66b/12, 67a/6, 70a/3,
75b/13, 86a/4, 92a/6, 97b/4,
108a/1, 108a/10, 108b/8,
109a/10, 109a/12, 109a/4,
109a/6, 109a/8, 109b/3,
110a/12, 110b/7, 114a/10,
115a/8, 119a/10, 121b/6,
127a/10, 129a/7, 137b/1,
138a/5

i.+ de 39a/5

i.+ si 124b/1, 6b/3

ikindi: Öğlen ile akşam arasındaki zaman.

i. 102b/2, 49b/13, 73a/10
i.+ den 111a/6, 47a/7
i.+ sile 107a/8

iki yüz: İki yüz sayısı.

i. 64a/13, 64b/3

ikrāh (Ar.): İğrenme, tikslenme.

i. 22a/10, 39b/5
i. it- 'tiksinmek' 22a/9

ikrār (Ar.): Tekrar.

i. 14b/2, 8b/5, 8b/8
i. it- 'tekrar etmek' 25b/4,
32b/2, 116b/5

iktidā (Ar.): Örnek tutma, tabi olma.

i.+ yı 117b/10

iktifā (Ar.):

i. it- 64a/7

iktizā (Ar.): Yeterli görmek.

i. it- 64a/7

i'lā (Ar.): Yüceltme.

i.+ sız 63b/9

'ilāç (Ar.): İlaç.

'i. 49a/12, 59b/8
'i.+ ı 58b/12, 59a/2, 62a/7
'i.+ ina 59a/1
'i.+ ları 61a/5
maḳām-ı 'i. 60b/7, 61a/2,
65b/4

ilahi (Ar.): Ey benim Allah'ım anlamında hitap sözü.

i. 29a/11, 64b/7

ilan: Yılan.

i. 134a/13, 134b/4, 71a/2
i.+ a 117b/1, 117b/3
i.+ dan 134b/4
i.+ ı 134a/12
i.+ uñ 117b/3

ile: İle.

i. 13a/10, 13a/9, 14b/12,
14b/2, 15a/3, 15b/3, 15b/4,
15b/8, 16b/8, 17a/11, 17b/6,
18a/11, 18b/2, 19a/4, 19a/5,
19b/13, 19b/7, 1b/11, 20a/7,
20a/8, 20b/5, 21a/7, 21b/13,
22a/10, 23a/13, 23a/5,
23b/11, 23b/5, 24a/12,
24a/5, 24a/6, 24b/12, 24b/6,
24b/9, 25a/10, 25a/13,
26b/6, 27b/7, 28a/11,
28a/13, 28a/9, 2a/3, 2b/1,
2b/10, 2b/11, 2b/8, 30a/8,
30b/12, 30b/2, 30b/5,
30b/6, 30b/7, 30b/8, 31a/13,
31a/9, 31b/2, 31b/5, 32b/2,
34a/11, 35a/11, 36b/12,
36b/13, 37a/1, 37b/10,
37b/4, 37b/7, 38a/13, 39a/4,
39b/5, 3a/10, 3a/12, 3b/5,
3b/6, 40b/13, 40b/4, 41b/1,
42a/5, 43b/13, 44a/1, 44a/7,

44a/8, 44a/9, 44b/3, 44b/7,
44b/8, 45b/8, 46a/2, 46a/3,
47b/13, 48a/12, 48a/13,
48b/13, 49a/4, 49b/12,
4a/11, 4a/3, 4a/5, 4b/9,
51a/12, 51a/13, 51a/8,
51b/13, 51b/4, 52a/13,
52b/10, 53a/11, 53a/4,
53a/8, 53a/9, 53b/10,
54a/11, 54b/4, 55a/7,
55b/10, 55b/3, 56a/2, 56b/3,
57a/13, 57a/4, 58a/9,
58b/10, 59b/1, 59b/2,
60a/13, 60a/4, 60a/8,
60b/10, 60b/6, 61b/11,
61b/13, 61b/2, 61b/8, 62a/4,
62b/3, 62b/4, 62b/8, 63a/7,
63b/10, 63b/12, 63b/2,
63b/3, 63b/4, 64a/12, 64a/8,
64b/12, 64b/13, 65a/11,
65a/5, 66a/11, 66a/3, 66a/6,
66b/2, 67b/12, 68a/13,
68a/4, 68a/7, 68a/9, 68b/7,
6a/1, 70a/5, 71a/10, 71b/13,
72a/1, 72a/11, 72a/12,
72a/2, 72a/6, 73a/6, 73b/11,
73b/5, 73b/7, 73b/9, 74a/5,
74b/1, 74b/2, 75a/10,
75a/13, 75a/9, 75b/10,
76b/11, 77a/11, 77b/12,
78b/13, 79a/1, 79a/2, 80a/4,
80b/11, 80b/12, 80b/8,
81a/1, 81a/11, 83b/13,
83b/9, 84a/11, 84a/4, 85a/8,
85a/9, 86a/12, 86a/5,
87b/11, 87b/9, 88b/12,
89a/5, 89b/3, 8b/3, 8b/5,
90a/12, 91a/11, 91b/10,
91b/2, 91b/8, 91b/9, 92a/2,
97b/11, 98a/10, 98a/13,
98a/2, 98a/7, 98a/9, 98b/7,
99a/8, 100b/8, 103a/6,
104a/7, 104a/8, 105a/13,
105a/6, 105b/12, 106a/1,
106a/10, 106a/13, 107a/3,

108a/9, 109b/3, 109b/9,
110a/4, 110b/10, 111a/11,
111a/13, 111a/4, 111a/8,
111a/9, 111b/1, 111b/10,
112a/10, 112a/5, 113a/9,
114a/13, 114a/5, 115a/12,
115a/3, 116b/10, 117a/5,
117b/2, 118a/3, 118a/4,
119b/13, 11a/13, 11a/5,
11b/1, 11b/10, 11b/4,
120a/10, 120b/2, 120b/7,
121a/13, 121b/11, 121b/3,
121b/4, 121b/5, 121b/7,
122a/10, 123a/13, 124a/3,
124a/5, 125a/13, 125a/8,
125b/3, 125b/5, 126a/1,
126a/11, 126a/3, 126a/8,
126b/1, 126b/2, 126b/8,
127a/6, 128b/11, 128b/2,
128b/7, 129a/4, 129a/8,
129b/12, 129b/7, 130b/13,
131a/4, 131a/6, 131b/3,
132a/11, 132a/12, 132a/13,
132b/9, 133a/10, 135a/9,
136b/6, 137b/5, 138b/1,
i.+ dür 26b/9

ile bile: İle birlikte.

i. 133b/2, 136b/6, 23a/6,
32a/1, 66a/12, 77a/10

ilhāf (Ar.): İsrarla isteme, zorlama.

i. 66a/2

ilhāh (Ar.): İsrarla isteme.

i. 66a/3
i.+ ları 2b/10

ilhām (Ar.): Allah tarafından ilahî feyz yoluyla peygamberlerin ve seçkin kulların gönlüne verilen ilahî düşünce.

i.+ ı 124a/9

ilik: İlk.

i.+ idür 84a/13

ilqā (Ar.): Kalbe yerleştirme.

i. 71b/13

illā (Ar.): 1. Ancak, sadece.

i. 10b/4, 15b/3, 15b/4,
26a/6, 36b/6, 36b/10,
36b/13, 37b/3, 38a/3, 38b/6,
40a/12, 42b/5, 48b/4,
51b/13, 85a/6, 107a/12,
112a/9, 114a/10, 117a/5,
117a/6, 122a/11, 138b/4

2. Aksi takdirde.

3a/12, 19a/7, 24b/1, 35a/5,
101a/6,

3. Muhakkak

38b/8, 51a/6, 67b/4, 67b/5

‘ilm ~ ‘ilim (Ar.): İlim.

‘ilm.+ e 111a/10

‘ilm.+ i 16b/11, 2b/9, 43b/8,
4a/2, 4a/3, 19b/12, 66a/11,
74a/9, 97a/1, /13, 113a/7,
113a/8, 124a/10, 133a/11,
135a/9, 140a/12

‘ilm.+ in /13

‘ilm.+ inde 123b/11

‘ilm.+ ine 18b/1

‘ilm.+ ini 18b/1

‘ilm.+ ile 139a/6, 18b/3,
18b/4, 26b/2, 59b/4, 66a/6

‘ilm.+ iñ 41b/9

‘ilm.+ üñ 2b/11

‘ilm.- i ‘aḳāyīd 16b/10

‘ilm.- i ‘amel 16b/10

‘ilm.- i evliyāniñ 26b/11

‘ilm.- i fıḳḩiñ 135a/10

‘ilm.- i ḩadīḩ 135a/11

‘ilm.- i ḩisāb 135a/12

‘ilm.- i kezm-i ḩayziñ 59b/8

‘ilm.- i nāfi‘ 53a/7

‘ilm.- i refi‘ 139a/13

‘ilm.- i tecvīd 135a/11

‘ilm.- i tefsīr 135a/10

‘ilm.- i uḩūl-ı fıḩḩ 135a/11

‘ilm.- i uḩūl-i dīn 135a/11

baḩḩ-i ‘ilm 139b/9

ḩālib-i ‘ilm.+ iñ 111b/9

‘ilim. 2a/8, 5a/8, 6a/3,

19b/13, 20a/2, 20a/3, 20a/5,

20a/8, 21b/13, 24a/2, 24a/3,

24a/4, 26b/2, 52a/13,

66a/12, 67b/13, 111a/13,

111a/9, 111b/1, 113a/9,

121b/11, 128b/1, 128b/10,

129a/4, 132a/10

‘ilim+ de 32a/12, 52b/2

‘ilim+ den 111a/11, 111a/12,

121b/5, 121b/7, 124a/1,

18a/13, 20b/8, 21a/7

‘ilim+ dūr 59a/2

‘ilim+ le 117a/10, 117a/6,

24b/1, 24b/2, 66a/10,

98b/12

‘ilim+ ledür 26b/10

faẓā’il-i meclis-i ‘ilim 24b/4

meclis-i ‘ilim 24b/9, 25a/8

meclis-i ‘ilim+ de 24b/13,
24b/5

meclis-i ‘ilim+ le 24b/8

ta‘līm-i ‘ilim 77a/11

taḩḩīl-i ‘ilim 111b/3, 63b/2

taḩḩīl-i ‘ilim+ den 111b/10

‘ilm-i ḩāl (Ar.): Temel dinî bilgileri
içeren kitapların genel adı.

‘i. 19b/10, 51a/12, 66a/6

‘i.+ i 14b/8, 42a/7

‘i.+ in 35a/8, 57b/12

‘i.+ lerin 2a/12

ta‘līm-i ‘i. 1b/10

‘ilme’l-yaḩīn (Ar.): Delil ve burhan
ile elde edilen kesin bilgi.

‘i. 16a/8

‘ilmen (Ar.): İlmî olarak.

‘i. 2b/11

iltifāt (Ar.): Biriyle ilgilenme.
Teveccüh gösterme.

i. it- 'ilgilenmek' 132a/1

İlyās: İlyas peygamber.

İ. 100a/11

ilzām (Ar.): Bir tartışmada kuvvetli delil ve fikirlerle karşısındakini cevap veremez duruma getirme.

i. it- 'susturma' 78a/11,
126a/1, 126a/10, 126a/12,
126a/3, 126a/5, 126a/7,
126a/8, 126b/1

imām (Ar.): İmam.

i. 70a/5, 129b/5, 129b/7,
131a/3, 133b/2
i.- ı 'ādil 112a/10
i.+ im 100a/1, 100a/4

İmām-ı 'Azam: Hanefî mezhebinin imamı. Ebu Hanife.

İ. 100a/1
İ.+ dur 100a/2

İmām-ı Ğazzālî: Şafî fakihî, mutasavvıf.

İ. 121a/7, 81b/10

İmām-ı Kuşeyrî: Mutasavvıf, kelam, tefsir, hadis alimi.

İ. 15b/11, 123a/9

İmām Muḥammed: Ebu Hanife'nin önde gelen talebesi, eserleriyle Hanefî mezhebinin görüşlerini kayıt altına alan müçtehid.

İ. 40b/9

İmām Şibli: Mutasavvıf, sufi.

İ. 53a/4

im'ān (Ar.): Dikkatli araştırma.

i. 111b/10

īmān (Ar.): Allah'a inanma.

İ. 8b/12, 12b/3, 25a/10,
25a/13, 42b/9, 54a/11,
57a/4, 59a/7, 5b/58, 99a/8,
99b/7

İ.+ da 132a/8

İ.+ dan 24a/11

İ.+ ı 14b/1, 51b/7, 59a/9,
99b/5

İ.+ ıñ 43a/11, 43a/12, 57b/11

İ.+ sız 17a/1, 42b/11, 42b/8

İ.+ uñ 51b/11

İ.+ dur 25b/9

İ.+ ile 96a/10

İ.- ı 'āriyet 99b/6

beḳā-ı İ. 96a/9

tecdīd-i İ.+ dan 91a/5

İ. getir- 'iman etmek' 5b/13,

6a/1, 6b/10, 6b/5, 6b/6,

6b/7, 6b/8, 7a/1, 7a/13,

7a/4, 7b/2, 7b/4, 8a/12,

12a/12, 12b/1, 12b/2, 12b/4,

12b/5, 12b/7, 25b/10,

43a/12

imdi: Şimdi.

i. , 25a/3, 26b/11, 60b/10,

61b/12, 62a/11, 70b/11,

72a/6, 81b/9, 98a/13,

99a/13, 99a/5, 99b/8,

103b/7, 114b/13, 130b/10,

131b/9, 133a/11

imsāk (Ar.): Oruca başlama zamanı.

i. 38b/7

i. it- 40a/8, 40a/11

imtilālık: Tıka basa dolu olma durumu.

i.+ da 48b/12

imtişāl (Ar.): Uyuma.

i. 117b/10

i. eyle- 'uymak' 103b/12

in-: İnmek.

- i.- er 132b/12, 133a/1, 133a/3, 133a/7
- i.- er-ken 91b/9
- i.- er-ler 132b/10, 132b/11
- i.- me-y-e-sin 79a/4
- i.- mesine 108a/6

‘inād (Ar.): Dediğinden vazgeçmeme, direktme.
‘i. 13b/4, 14a/7

in‘ām (Ar.): Lütuf ve ihsanda bulunma.
i. 60b/1

inan-: İnanmak.

- i.- dı-m 5b/13, 7a/4, 8a/4
- i.- du-m 7b/12
- i.- ma-mağdur 119a/8, 14b/3

‘ināyet ~ inā’et (Ar.): Lütuf, ihsan, iyilik.

- inā’et+ dūr 68b/10
- ‘ināyet- i şerīfe 130a/13
- ‘ināyet+ ifle 64b/8

ince: İnce.

- i. 23b/6, 58a/6

incelen-: Safî duruma gelmek.

- i.+ ür 117a/2

İncİL (Ar.): Dört kutsal kitaptan Hz. İsa’ya indirilen.

- İ. 7a/10

incin-: İncinmek.

- i. 136a/4
- i.- me-y-e-ler 105b/1
- i.- mesi 116b/12
- i.- mekdür 14a/5
- i.- sin 136a/4

incü: İnci.

- i. 81b/8
- i.+ den 119b/11

‘indallāh (Ar.): Allah katında.
‘i. 117a/10

infāk (Ar.): Malını harcama, sarfetme.
i. 109a/9

inkār (Ar.): Kabul ve tasdik etmeme.
i. it- ‘kabul etmeme’ 14a/7, 109b/13

inkıyad (Ar.): Boyun eğme, itaat etme.
i. 103b/13

ins (Ar.): İnsan.

- i. 70a/6
- i.+ e 7b/8
- mağbül-u i. 136a/3

insān (Ar.): İnsan.

- i. 24a/5, 43a/13, 7a/2, 91b/7, 98b/10
- i.+ a 62b/4
- i.+ in 121a/7, 99b/7
- nev^c-i i.+ da 68b/4

insāniyyet (Ar.): İnsanlık.
i.+ i 52b/3

inşāf (Ar.): Nefse değil vicdana uyarak adaletle hareket etme.
i. 2b/8, 4b/2
i. eyle- ‘insaf etmek’ 136b/13, 4b/10

inşā’allāh (Ar.): Allah’ın izniyle anlamında dua sözü.
i. 92a/8

inşā'allāhu te'ālā (Ar.): Allah'ın izniyle anlamında dua sözü.

i. 12a/11

intiḥāb (Ar.): Seçme, seçilme.

i. 3b/2

intikām (Ar.): Öç alma.

i. 10b/9, 58a/8, 60a/6, 60b/2

i.+ dur 46b/9

terk-i i. 60a/8

terk-i i.+ a 61b/3

terk-i i. eyle- 61b/3

inzāl (Ar.): Meninin gelmesi.

i. it- 39a/10

iptāl (Ar.): Hükümsüz sayma, bozma.

i. it- 'hükümsüz saymak' 4a/10

ir-: Ermek, ulaşmak.

i.- e 123b/6

irāde-i cüz'iyeye (Ar.): Allah'ın insana verdiği seçme yapıp, yapmama gücü.

i.+ sini 99a/11, 99a/12, 99a/13

irādet (Ar.): Allah'ın subuti sıfatlarındadır. Dilemesi demektir.

i. 5a/8, 6a/4

i'rāz (Ar.): Başka tarafa dönme.

i. it- 'başka tarafa dönmek' 21b/13

'irfān (Ar.): Bilme, anlama, anlayış.

ehl-i 'i. 139a/7

irīn: Cerahat, iltahap.

i. 69b/11, 77a/6

iriş-: Erişmek, ulaşmak.

i.- meke 115a/1

irtidād (Ar.): İslam dinini terk ederek başka dini kabul etme.

i.+ ile 116b/2

irtikāb (Ar.): Kötü bir iş yapma.

i. it- 22a/13

İsā: İsa peygamber.

İ. 100a/11

işbāt (Ar.): Tanık ve delil göstererek bir şeyin doğruluğunu şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya koyma.

i. it- 'ispat etmek' 54a/12

ise: İse.

i. 2a/9, 2b/1, 3a/12, 3a/13, 4b/6, 9b/13, 10a/2, 10b/9, 10b/13, 11a/2, 11b/12, 12a/7, 12b/2, 15a/4, 16a/7, 16a/9, 16b/4, 16b/5, 16b/6, 17a/5, 19a/5, 22a/3, 24b/1, 28a/9, 37b/10, 39a/1, 43b/13, 50a/1, 50a/12, 51a/6, 52a/3, 52a/4, 54a/10, 54a/9, 55b/3, 57b/9, 60b/10, 60b/11, 61b/2, 61b/5, 62a/8, 62b/13, 62b/7, 64a/1, 64a/9, 67a/12, 68a/8, 69a/9, 72a/6, 72a/7, 79b/10, 80a/13, 80b/1, 80b/13, 80b/4, 81a/6, 81a/7, 82b/4, 84a/3, 84b/2, 84b/8, 89a/5, 8a/12, 90a/10, 90a/12, 90b/3, 91a/6, 91b/3, 92a/4, 97b/5, 98b/10, 107b/2, 106a/7, 106a/8, 106b/3, 107a/13, 107a/2, 122a/5, 122a/8, 133a/8, 138a/1

i.- n 19a/6, 23a/7, 61b/4
i.- ñ 59b/4, 61b/2, 70b/3,
71b/3, 73b/12, 91a/9,
103b/10, 132a/9, 133a/11,
138b/8

İshak: İshak peygamber.
İ. 100a/9

İslām (Ar.): Allah'ın Kuran ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, müslümanlık.

İ. 25a/13, 29a/6
İ.+ a 64b/11, 65a/1
i.+ ma 5b/9
i.+ mñ 8a/6
İ.+ mñ 33a/11
'asker-i İ.+ a 13a/1, 13a/5
ni'met-i İ.+ a 42b/10
selāmet-i 'asker-i İ.+ a 24b/6
eşā'ir-i İ.+ dan 107a/7
sünen-i İ.+ dandur 55a/12

İslāmiyye (Ar.): İslama ait olan yer.
selāmet-i bilād-ı İ. 24b/7

İsmā'īl: İsmail peygamber.
İ. 100a/8

İsmā'īl Efendi: Osmanlı müelliflerinden biri.
Risāle-i İ. 117a/12

İşmet (Ar.): Anlama, anlayış.
i. 5b/4, 7b/3, 7b/6

İşneyn (Ar.): Pazartesi günü.
i. 83b/6

İsrā (Ar.): Hz. Muhammed'in İsrā'ya çıktığı gece.
İ. 48a/5

İsrāf (Ar.): Gereksiz yere harcama.

i. it- 44a/12
i.+ dan 117b/7

İste-: İstemek.

i.- dikde 123a/5
i.- dūki 57a/2
i.- dūkiçün 62b/11
i.- dūkini 10b/11
i.- me-y-e 69b/11, 77a/5,
137b/4
i.- me-y-en 110b/11, 110b/2,
112b/2
i.- mesi 85a/10
i.- mek 13b/8, 85b/1, 93b/9
i.- mekdür 13b/11, 13b/12,
14a/6, 17b/10
i.- meke 104a/6
i.- mez 139b/2
i.- miş 42a/2
i.- r 62b/9, 90a/1
i.- r-se 14a/1
i.- r-se-ñ 14b/6, 132a/10
i.- r-sin 125a/11
i.- r-siñ 78a/5
i.- y-en 23b/11, 47a/7,
74a/13, 74a/5, 74b/10,
74b/2, 74b/3, 74b/4, 74b/6,
74b/8, 74b/9
i.- y-enler 128b/1

İsti'āze (Ar.): Dua ederek Allah'a sığınma.
i. 60b/12

İsti'dād (Ar.): Yetenek, kabiliyet.
i.+ um 98a/13

İstidrāç (Ar.): Allah'ın bazı kimselere sapıklıklarını arttırmak ve sonunda şiddetle cezalandırmak için nimetler ve baht vermesi.
i. 2a/13, 31a/10

İstiğfār (Ar.): Tövbe ederek Allah'tan af dileme.

i. 42b/5, 55a/7, 55a/8, 55b/1, 55b/2, 55b/4, 55b/7, 77a/1, 91a/4, 104a/7, 118a/4
i.+ a 73a/13
i.+ dur 42b/2
i.+ ı 109a/6
tevbe-i i. 19a/2
i. it- 'tövbe etmek' 9a/8, 17b/4, 23a/9, 45a/5, 55a/12, 55b/5, 55b/11, 55b/13, 76b/12, 111b/5, 132b/6, 132b/8

istiḥlāl (Ar.): Helal sayma.
i.+ e 40b/5

istihzā' (Ar.): Alay etme, maskaralığı alma.
i. 61a/6, 101a/11

istimnā (Ar.): El veya başka bir vasıta ile meni getirme.
i. it- 'boşalmak' 40a/2

istinşāk (Ar.): Abdest alırken burna su çekmek.
i. it- 41a/11

ʿiṣyān (Ar.): Karşı gelme, baş kaldırma.
i. 63a/12

iṣ: Faaliyet, çalışma, amel.
i. 43a/2, 96b/9, 105a/13, 110a/4, 115a/3

ʿiṣā (Ar.): Yatsı namazı.
i. 102a/13
i.+ dan 102b/2

iṣāret (Ar.): İşaret.
i. 23a/8
i.+ in 105b/1

iṣbu: Bu işaret sıfatının eski kullanımı.
i. 136a/7, 139b/13

iṣe-: İşemek.
i.- mek 43b/8
i.- y-e 83a/10

iṣeyici: İşeyen kişi.
i. 83b/3

iṣit-: İşitmek, duymak.
i. 111b/10, 114b/2, 4b/10, 4b/9
i.- di 108b/4
i.- dü-m 56b/2, 65b/11
i.- düki 74a/9
i.- medikiñ 65a/12
i.- mesi 6a/3
i.- mekdür 75a/9
i.- üb 75a/6
i.- ül-ür 9a/5

iṣidici: Duyan.
i. 6a/9

iṣkenbe (Far.): Midenin ilk bölümü.
i.+ si 75b/11

iṣle-: Yapmak.
i.- dü-m 12a/7
i.- me-dü-m 76b/1
i.- me-düki 73b/11
i.- me-ñdür 117b/5
i.- r 50a/12
i.- r-im 92a/8
i.- r-sün 73b/12
i.- se 39a/3, 39a/4
i.- se-m 97b/8
i.- sün 74a/2
i.- y-e-y-in 97b/9
günāh i.- 'günaha girmek'
55b/13, 107b/12

iṣrāk (Ar.): İşrak namazı. Sabah

namazından sonra güneş doğup,
kerahet vakti çıktıktan sonra iki
veya dört rekat olarak kılınan nafil
bir namazdır.

- i. 35b/1, 35b/2, 63b/1,
103a/6, 104a/9, 104b/2,
104b/5, 104b/8
- bağış-i i. 103a/3

işte: İşte.

- i. 12a/1

it-: Etmek, yapmak.

- i.- di 86a/1
- i.- dü-n 77b/8
- i.- dü-ñ 77b/6
- i.- düki 10b/7, 48b/5, 75b/4
- i.- dükün 53b/13
- i.- dükde 17b/13
- i.- dür-me-y-e 42a/3, 42a/4
- i.- e 13a/3, 123b/2
- i.- e-ler 28a/4
- i.- e-me-di-ler 49a/12
- i.- enler 24b/3
- i.- enüñ 57a/10
- i.- er-dü-m 76a/3
- i.- er-im 16b/3, 92a/8
- i.- e-siz 11b/2, 18a/13
- i.- en 11a/6, 24a/6, 26b/3,
26b/4, 48b/8, 74a/9
- i.- er 17b/13, 18a/1, 18a/2,
19a/5, 28a/9, 32a/8, 36a/10,
36a/11, 36a/12, 36b/3,
52a/4, 55b/7, 63a/9, 65b/13,
81b/3, 94b/1, 97b/6, 98a/3,
104b/11, 107a/13, 110b/3,
123b/9, 132b/12
- i.- er-ler 19b/3, 22a/11,
38b/8, 80b/4
- i.- er-se 107a/13, 60b/6
- i.- ici 66a/1, 75a/5, 83b/9,
84a/10, 85b/3, 85b/7,
127b/1
- i.- me-di 7b/6
- abdest i.- 44a/2, 46a/1

- ‘acele i.- 125a/3
- ‘add i.- 113b/12
- ‘adet i.- 28a/8, 110a/2
- ‘afv i.- 57a/13, 62b/7, 60b/3,
66b/10, 118b/11
- ‘amel i.- ‘amet etmek’ 3a/10,
3a/11, 15a/13, 16b/4, 18b/3,
18b/4, 21a/7, 30b/6, 33a/8,
34a/8, 48a/1, 68a/9, 109a/2,
114b/11, 115a/12, 117a/10,
123a/6, 124b/7 130b/1
- ‘amel-i şâlih i.- 45b/9
- ‘âr i.- 11a/3
- ‘arz i.- 63b/10
- ‘arz-ı hacet i.- 63b/13
- ‘azâb i.- 80b/12, 134b/3
- azâd i.- 89b/11
- azâd i.- 90a/7
- bâkî i.- 110b/13
- bâtil i.- 31b/4
- beyân i.- 62a/13, 65b/9,
66b/13, 82b/11
- bezl i.- 113a/6
- buğuz i.- 134a/4
- bu‘uz i.- 22b/4, 66a/2,
66a/3, 102a/2, 119a/12,
134a/1, 134a/2,
cehrile i.- 106b/13
- cenk i.- 109b/3
- cevâb i.- 15b/13, 41b/11,
41b/4, 78a/10, 103b/1,
110b/6
- cevmerdlik i.- 10a/6, 17a/5
- cid i.- 16b/7
- cimâ‘ i.- 5b/10, 39a/9,
48b/12, 48b/13, 133b/8
- dağil i.- 118b/1
- dar i.- 137b/7
- darb i.- 63a/8
- da‘vâ i.- 86a/6
- da‘vet i.- 112b/1
- def‘ i.- 60a/1, 60b/5, 60b/7,
91b/1, 97b/4, 98b/4, 121a/4
- defi‘ i.- 98a/1
- delâlet i.- 65b/8

devr i.- 20b/7, 20b/8
dost i.- 124a/12
du‘ā i.- 3b/10, 13a/4,
64b/10, 73a/8, 84b/4, 84b/7,
84b/10, , 86a/1, 91a/6,
91b/4, 110b/12
düşmānlık i.- 43a/9
edā i.- 16b/8, 38a/1, 78b/8
emir i.- 2a/3, 58b/2, 64b/1,
97b/10, 98a/2, 108b/1,
111a/11, 112a/10, 118a/3,
134b/3
emr i.- 1b/11, 64a/12,
73a/12, 79a/4, 87b/7
ezā i.- 43a/3
ezber i.- 18a/10, 35a/8
eziyyet i.- 48b/9, 80b/12,
138a/10
eziyyet i.- 36a/4, 108a/2,
108a/4, 140b/1
fā‘ide i.- 19a/4
farq i.- 28a/7
fāsīd i.- 39a/3, 59a/9
fehmi i.- 14b/8, 4a/8
fikir i.- 28b/3
fikir-i mülāhaza i.- 16b/3
ğaflet i.- 121b/6, 121b/8
ğazab i.- 66b/9, 107b/13
ğıbta i.- 133a/5
ğıybet i.- 76a/6, 76b/2,
76b/4
ğusul i.- 84a/5
günāh i.- 132b/7
ħabis i.- 29b/2
ħalāş i.- 17b/1, 26a/9, 56b/4,
70a/7
ħalāş i.- 56b/6, 118a/2
ħalk i.- 20a/7
ħamd i.- 139b/6
ħarām i.- 102a/9, 111b/4
ħarc i.- 15b/2, 21a/8, 83a/6
ħareket i.- 120b/6, 125b/4,
134a/10
ħavāle i.- 72b/5
ħavf i.- 113b/12

ħayā i.- 93b/10
ħaḡ i.- 105a/11
hediye i.- 76b/6
hediyeye i.- 106b/4
helāk i.- 29b/1, 32a/6,
48b/11, 98a/9, 98b/8,
101b/11, 101b/12, 101b/13,
102a/3, 122b/5
ħelāl i.- 75a/12
ħesab i.- 28a/7
heves i.- 59b/6
ħıfız i.- 127b/1, , 46a/4,
46a/7, 47b/5, 110b/13,
111a/1
ħıfz i.- 20a/1, 34a/8, 50b/10,
50b/13, 60a/8, 60a/12,
70a/6, 78b/11, 97b/6,
108a/3, 127a/13, 25a/1
ħıfz i.- 8b/3, 11a/11
hidāyet i.- 17b/1, 99b/4,
129b/7
ħikāyet i.- 47b/11
ħilim i.- 66b/9
ħızmet i.- 1a/6, 2a/3, 77a/6,
105a/12
ħızmet i.- 69b/12
ħüsn-ü zan i.- 58a/2, 62b/2
‘ibādet i.- 16a/11
icābet i.- 42b/12
icrā i.- 59a/12
ifrāt i.- 65b/1
ifsād i.- 17b/7, 17b/8
iftār i.- 38b/8, 40a/8,
106a/1
ıġvā i.- 72b/6, 72b/8, 72b/9
ihsān i.- 60b/6, 64a/11,
67b/10
iħfā i.- 121a/2
ihtimām i.- 31a/13, 115a/12,
121b/11
iħtirāz i.- 73b/13
iħtiyār i.- 41b/12, 41b/1,
62b/6, 97a/10, 113b/11
iħyā i.- 25a/1, 93b/8
ikrāh i.- 22a/9

iķrār i.- 25b/4
iķtifā i.- 64a/7
iķtizā i.- 64a/7
ilzām i.- 78a/11, 126a/1,
126a/10, 126a/12, 126a/3,
126a/5, 126a/7, 126a/8,
126b/1
imsāk i.- 40a/11, 40a/8
inkār i.- 109b/13
inzāl i.- 39a/10
iptāl i.- 4a/10
i'raz i.- 21b/13
irtikāb i.- 22a/13
iṣbāt i.- 54a/12
isrāf i.- 44a/12
istiġfār i.- 9a/8, 17b/4,
23a/9, 45a/5, 55a/12, 55b/5,
55b/11, 55b/13, 57b/11,
111b/5, 132b/6
i'tāb i.- 25b/5, 77b/6
i'tikād i.- 6a/7, 43b/1, 43b/2,
85a/7, 85b/3
i'timād i.- 115a/11
istinṣāḡ i.- 41a/11
i'tirāz i.- 105a/13
ittifāḡ i.- 46a/9
i'vāz i.- 76b/7
izhār i.- 98b/6
izhār-ı ġāzab i.- 112a/6
ḡabūl i.- 57a/8, 84b/8, 85b/5
ḡabūl i.- 98a/5
ḡanā'at i.- 22b/13
ḡaṣd i.- 25b/5
ḡatlı-ı nefis i.- 118a/5
ḡazā i.- 11b/6, 40a/12
keskin i.- 106a/11
ḡıt i.- 44a/12
ḡifāyet i.- 14b/13, 9a/11
ḡin i.- 36a/5
ḡocılıḡ i.- 43a/4
la'in i.- 63a/3
lāḡırdı i.- 50b/7, 102b/10
la'net i.- 63a/11, 81a/10
loḡma i.- 70b/6
maġfiret i.- 37a/13, 75a/4,

79a/11, 79a/12, 90b/9,
96a/2
maġrūr i.- 98a/11
maḡrūm i.- 80b/7
maḡzūn i.- 69b/10, 77a/4,
108a/5
maḡv i.- 26a/4, 54a/11
medḡ i.- 60a/10, 61b/13,
96b/4
men' i.- 20a/6, 61a/9,
107a/6, 119a/5, 126a/4,
126a/6, 126a/9, 126a/13
meṣḡ i.- 33b/3, 33b/5,
33b/6, 49b/4
meṣġul i.- 63b/4
meṣveret i.- 64b/3
meyl i.- 15b/11, 110a/1
muḡabbet i.- 43a/8, 65a/4,
112a/12
muḡālefet i.- 43a/5
muḡıbbet i.- 134a/5, 60a/13,
60a/8
muḡḡkem i.- 20a/5 mūrād i.-
11a/8, 37a/9, 61b/12, 67b/9,
49b/13, 74a/10, 74a/6,
74a/7, 126b/10, 134a/10
muḡtāḡ i.- 136a/6
murdār i.- 108a/3
muṣāḡıbet i.- 111a/4
muṡāla'a i.- 34a/9
mübāṣeret i.- 128b/4
mücāhede i.- 59a/1
müdāvemmet i.- 68a/8
münācāt i.- 64b/7
müṣevvet i.- 59b/4
müṣerref i.- 60a/13
müyesser i.- 130b/2
naḡıl i.- e 62a/7, 107a/4,
107b/8, 109b/7
naḡıl i.- 2b/3
naḡar i.- 21b/12, 21b/13,
109a/8, 119b/12
nefret i.- 22a/11
nemmāmluḡ i.- 119a/5,
118b/12

neyh i.- 97b/2
nidā i.- 2a/7, 19a/10,
70b/13, 122b/2, 132b/11,
133a/1, 133a/3, 133a/7,
138b/3
niyāz i.- 53a/12, 78b/10
niyyet i.- 11b/5, 37b/7,
38a/5, 33b/12, 33b/5, 38a/9,
46a/3
nizāf i.- 137b/7
pāk i.- 11b/9, 36a/8
perde i.- 110b/10
pürnür i.- 139a/1
rağbet i.- 22a/12
red i.- 97b/9, 98a/7, 98b/11
recā i.- 5a/1
recm i.- 116b/5
red i.- 65a/12, 99b/2
ri'āyet i.- 45b/10, 113a/4
rivāyet i.- 9a/1, 17a/4,
29b/1, 47b/4, 65b/13,
66a/11, 66a/4, 66b/6,
67a/12, 67a/3, 67a/7, 67b/3,
101b/6, 122a/3, 122b/6,
122b/8, 133b/10
riyāzet i.- 68b/8
rukū' i.- 34a/2
rücū' i.- 12a/10
rüsivāy i.- 119b/7
şabır i.- 52a/2, 77b/1, 78a/1,
114a/2, 128b/11, 128b/1,
129a/1, 129a/5, 129b/11,
130b/1, 130a/2, 130a/4,
130a/7, 130a/9, 130a/10
şabır-ı cemīl i.- 131b/10
şabr i.- 10a/5, 52a/3, 62a/13,
75a/6, 114a/3
sağır i.- 122b/6
şarf i.- 99a/12, 99a/13
sa'y i.- 4a/4, 18b/3, 59b/3,
64b/7, 73b/1, 115a/10,
121b/3
sebeķat i.- 131b/11
secde i.- 34a/2, 64b/6
şefā i.- 112a/10

setr i.- 60a/13
seyr i.- 110a/8
şilā i.- 45b/11
şıla-ı raķm i.- 66b/12
su'āl i.- 15a/11, 15b/12,
15b/13, 41b/2, 41b/11,
41b/3, 62b/3, 71a/6, 74b/13,
80a/6, 103a/11, 103b/1,
123b/1, 134b/4, 103a/13
sukūt i.- 31b/10, 51a/6,
77b/9, 101b/8
sū-u zan i.- 62b/3, 119b/1
süstlük i.- 44a/13
şāyi' i.- 109b/1
şāhid i.- 108a/5
şaka i.- 110a/3
şehādet i.- 8b/5
şerefü'l beyān i.- 66b/4
şetm i.- 63a/8
şikāyet i.- 49b/1, 87b/5
şübhe i.- 49b/3, 62b/2
şükür i.- 55b/13, 60b/2,
78a/2
ta'accub i.- 120b/8
ta'aşşuķ i.- 2b/13
tağānni i.- 110a/4
taķammül i.- 67b/12
taķşil i.- 65b/5
taķdīr i.- 14a/4
taleb i.- 38b/2, 38b/4, 52b/1,
52b/10, 52b/11, 52b/12,
52b/2, 52b/3, 52b/4, 52b/5,
52b/6, 52b/7, 52b/8, 52b/9,
53a/9, 119b/4,
ta'līm i.- 2a/8, 2b/9, 2/13,
28a/1, 28a/3, 28a/6, 23a/8,
28b/13, 34a/10, 42a/8,
82b/10, 82b/8, 100a/7,
122b/9, 122a/13 132a/6
taşarruf i.- 67a/9
taşdıķ i.- 6a/1, 8a/4, 8b/6,
8b/9
taşriķ i.- 35b/10
t'an i.- 62a/6
tamām i.- 38b/8, 47b/3

ta'yīn i.- 38a/4
ta'zīm i.- 102a/7, 109b/4
tazmīn i.- 62b/7
tecāvüz i.- 65b/2
tecessüs i.- 119b/3
tecribe i.- 43a/5
te'dīb i.- 28a/9
te'emmül i.- 62b/1
tefekür i.- 108a/13
teftiṣ i.- 97a/2
tehāvün i.- 43a/1
tehevür i.- 62b/8, 62b/12,
62b/13, 63a/2
tekbīr i.- 107a/10, 107a/13
tekmīl i.- 128b/4
tekrār i.- 23a/10
telef i.- 62b/5
temellük i.- 105a/10
temennī i.- 42a/3
terk i.- 3b/7, 11b/10, 16b/6,
33a/10, 37a/11, 42b/10,
43a/1, 45b/10, 55b/6,
63a/13, 86a/7, 90b/2, 97a/2,
97a/9, 105b/2, 109b/13,
117b/5, 122a/13, 124b/10,
132b/11, 132b/13, 140a/13
terk-i mālāya'nī i.- 101b/8
tesbīh i.- 70a/4
te'sīr i.- 102b/12
teskin i.- 60b/4
teslīm i.- 63a/5
tesvīk i.- 97b/4
tevbe i.- 'tevbe etmek' 12a/1,
57b/11, 75a/1, 109a/3,
133a/12
tevekkül i.- 132a/2
tevfīk i.- 60a/9, 99b/5
ticāret i.- 42a/1
tiz i.- 57b/10
ulu i.- 66b/7
vaḥy i.- 101b/10, 111a/5
var i.- 28b/9
va'ız i.- 65a/5
va'z i.- 62a/5
vesvese i.- 98a/8

vuşul i.- 75a/3
yād i.- 140a/3
yakīn i.- 85b/8
yardım i.- 109a/7
yemīn i.- 63b/5
zā'il i.- 4a/11, 18a/7, 32a/8,
32a/9
zan i.- 62a/5, 62a/11
zarar i.- 21b/3, 21b/4, 59a/5,
84a/4, 62b/4
zāyī' i.- 43b/8, 79b/13
zebḥ i.- 106a/6
zem i.- 109b/10
zevk i.- 110b/1
zevkler i.- 112a/
zikir i.- 109a/5
zinā i.- 30b/7, 133b/12
ziyāde i.- 45b/8, 65a/8
ziyāfet i.- 64a/11, 64a/13
zulm i.- 42b/11
zulüm i.- 55b/5, 66b/10

i'tā'at (Ar.): Emre uyma, söz dinleme.

i.+ ile 79a/12

i.+ in 79a/11

i. it- 82b/1

i'tāb (Ar.): Azarlama.

i.+ mı 117a/1

i. it- 'azarlamak' 25b/5,
77b/6

i'tidāl (Ar.): Ne çok ne az, ölçülülük.

i. 64a/3

i'tikād ~ i'tikāt (Ar.): İnanma.

i. 42b/9, 56b/3

i. it- 'inanmak' 6a/7, 43b/1,
43b/2, 85a/7, 85b/3

i'tikāt+ da 100a/4, 29a/9

i'timād (Ar.): 1. Güvenme.

i. 132a/1

i'tirāz (Ar.): Bir fikri kabul etmeyip aksini ileri sürme.
i. it- 105a/13

i'tizār (Ar.): Özür dileme.
i. 3a/2

itmām (Ar.): Bitirme, tamamlama.
i.+ ina 63b/4
i. it- 115a/11

ittibā' (Ar.): Tabi olma, uyma.
i.- ı hevā 14a/1
i. eyle- 103b/11

ittifāk (Ar.): Fikir birliğine varma, uyuşma.
i.- ı Müslim ve Buḥārī 29b/10
i.+ ıla 106b/13
i. it- 46a/9

'ivaż (Ar.): Bedel, karşılık.
'i. 77b/7
'i.+ ı 37b/3, 85b/9
'i. it- 'karşılık vermek' 76b/7

'ivażī (Ar.): Karşılık olarak.
'i. 91a/10

izāle (Ar.): Giderme, ortadan kaldırma.
i.+ sinden 68a/13
i.+ sine 65b/5, 115a/10, 115a/12

'izām (Ar.): Büyüklük, ululuk.
āyāt-ı 'i. 11a/13
umūr-ı 'i.+ dandur 128b/3

iz'an (Ar.): Feraset.
i. 111b/10

izhār (Ar.): Açığa vurma, gösterme.

i. 123b/2, 82a/7
i.- ı fazıl 3a/5
i.- ı ğaḏab 112a/6
i. it- 98b/6

izn ~ izin (Ar.): İzin.
izn.+ i 81a/11
i. 37a/11, 70b/6, 79a/7, 80b/8
i.+ le 81a/4
i.+ siz 81a/4, 81a/9
i. vir- 51b/13

'izzet (Ar.): Büyüklük, yücelik, saygınlık.
'i.+ de 98b/11
'i.+ ine 127a/6, 3a/10
'i.+ iñ 140a/2

'izzet-i nefis (Ar.): Onur, öz saygı.
'i. 61b/7

K

Ka'ab (Ar.): Peygamberimizin ataları arasında bulunan dedesi.
K. 99b/13

ḳabāḥat (Ar.): Suç.
ḳ. 38a/12, 59b/1, 60b/2

ḳabāḥatli: Suçlu.
ḳ. 59b/10
ḳ.+ ye 59a/11

ḳaba ḳuşluk: Öğle namazının 30-40 dakika öncesidir.
ḳ.+ a 37b/8
ḳ.+ da 37b/9

ka'be (Ar.): Kabe.
k.+ nūñ 121b/2
k.+ yi 73a/2

ḳabīḥ (Ar.): Çirkin kötü.

ķ. 62a/1, 62a/2, 66a/2
ef'āl-i ķ.+ e 59b/2

ķabīle (Ar.): Aynı soydan gelen ve bir başkanın yönetiminde yaşayan göçebe topluluk, boy.
ķ.+ de 135a/9

ķable'l-īṣā (Ar.): Yatsıdan önceki namaz.
ķ.+ yı 104b/9

ķabr ~ ķabir (Ar.): Mezar.
ķabr+ ini 113b/8
ķabir+ de 117b/1
'azāb-ı ķabir+ dūr 23b/3

ķabr-i ṣerīf: Muhterem insanların mezarları için söylenen söz.
ķ.+ inde 108a/4

ķabuķ: Sebze ve meylerin dış kısmı.
ķ.+ ın 43b/11

ķabūl (Ar.): Rız olma, peki deme.
ķ. 65a/13, 91a/11
ķ.+ den 85b/5
ķ.+ ından 14a/7, 91a/4
ķ.+ inüñ 85a/7, 85b/4
ķ.- ı 'amel 4a/4, 11a/13
ķ. it- 'kabul etmek' 11a/2, 12b/13, 36a/5, 57a/8, 84b/8, 85b/5, 86a/1, 98a/5, 105b/1, 125a/10
ķ. ol- 'kabul olmak' 15a/2, 16b/13, 17b/6, 25a/9, 31b/6, 36a/13, 75a/11, 75a/12, 75b/13, 76a/1, 84a/9, 85a/6, 85b/3, 85b/8, 86a/3, 90a/10, 91a/1, 91a/2, 91a/5, 91a/7, 91a/9, 91b/4, 99b/2, 104a/3, 110b/8, 118a/4

ķaç-: Kaçmak.

ķ. 61b/5
ķ.- ar 61b/5, 124b/8, 134b/6
ķ.- ar-sa 56a/3
ķ.- ma-maķ 43b/7
ķ.- maķ 43a/6
ķ.- maķdan 29b/4
ķ.- maķıla 86a/4
ķ.- ub 9b/12
ķ.- un 29b/3

ķaçan: Ne vakit ne zamanki.
ķ. 9b/13, 10a/2, 56a/2, 69b/11, 77a/5, 79b/10, 85b/6, 123b/6, 132b/7

ķadar: Kadar.
ķ. 10b/13, 20a/9, 28b/8, 35b/3, 36b/9, 78a/6, 92a/3, 103a/7, 110b/4, 111b/7

ķādı: 1. Müfessir, Eṣarî kelamcısı ve Ṣafî fakihî. **bk. ķādı Beyzāvî.**
ķ. 18b/6, 24a/9, 26a/10, 31a/5, 89b/7, 102b/7
mefhūm-ı ķ. 12a/4
tefsîr-i ķ.+ yı 118b/1
2. İslam hukukuyla yönetilen devletlerde halk arasında çıkan anlaşmazlıkları halletmek üzere devlet tarafından tayin edilen memur.
ķ.+ lar 38b/7
ķ.+ ya 109b/9

ķādı Beyzāvî: Müfessir, Eṣarî kelamcısı ve Ṣafî fakihî. **bk. ķādı**
ķ. 17b/2, 91a/12

ķadın ~ ķadun: Kadın.
ķadın+ lar 30a/7
ķadun+ lar 30a/8, 30b/7, 35b/8

ķadīm (Ar.): Öteden beri, ezelden

beri.

ķ. 68b/11
ķ.+ dűrler 68b/12
yār-ı ķ.+ i 123b/8

ķadīmī (Ar.): Eskiden beri, daima.
ķ. ol- 6a/7

ķadir ~ ķadir gicesi: Kadir gecesi.
ķadir 54a/13, 84b/13
ķadir gicesi+ n 24a/6,
24b/13

ķādir (Ar.): 1. Her Őeye gűcű yeten.
ķ. 24b/1, 36b/5, 52a/8,
52a/9, 61b/2, 61b/4, 85a/6,
133a/11
ķ. ol- 'gűcű yetmek' 2a/4,
5b/9, 20b/8, 57a/2
2. Kuvvetinin ve kudretinin
sınırı olmayan anlamında
Allah'ın sıfatlarından
biri.
ķ. 28b/4, 6a/10
ķ.+ dűr 85a/6
ķ.- i muılaķsın 54a/12

ķādirun (Ar.): Kuvvetinin ve
kudretinin sınırı olmayan
anlamında Allah'ın sıfatlarından
biri.
ķ. 5a/10

ķadr (Ar.): Kadar, bir Őeyin űlçűsű.
ķ.- ı hācetden 20a/13

ķafa (Ar.): Baş.
ķ.+ sı 30a/3
ķ.+ sına 30a/1, 30b/4

ķāfir (Ar.): Allah'ın varlığına ve
birliğine inanmayan ve Hz.
Muhammed'e vahyolunan Kur'an'ı
kabul etmeyen kişi.
ķ. 109b/2, 40a/9, 4b/5,

64a/4
ķ.+ e 110a/3, 20a/3
ķ.+ ler 126b/10, 42b/5
ķ.+ űñ 40b/1

ķahbe (Ar.): Namussuz kadın.
ķ. 29b/5, 57b/7

ķāhce: Bazen.
ķ. 82a/7

ķahķaha (Ar.): Yűksek sesle gűlme.

ķ. 101a/13

ķahr ~ ķahir (Ar.): Mahvetme,
helak etme.
ķ. 60a/1, 120a/1, 120a/2,
120a/3, 120a/4, 120a/5,
120a/7, 120a/9; 57a/10,
20a/8
ķ. eyle- 'mahvetmek' 105a/5

ķak-: İtip dűrtmek, vurmak.
ķ.- ı-sa 105a/13

ķal-: Kalmak.
ķ.- acak 73a/11
ķ.- an 123a/5, 40a/11
ķ.- ana 49b/7
ķ.- dı 111a/6, 127a/10,
138a/5
ķ.- dı-lar 112a/6
ķ.- duķından 121a/12
ķ.- ma-dı 133a/6
ķ.- maz 37a/8, 59b/4
ķ.- maz-dı 65a/1
ķ.- maz-sa 90b/4
ķ.- mış 11b/5
ķ.- ub 20a/1, 111a/7,
121a/13
ķ.- ur 28a/9
ķ.- ur-dı 37a/12
ķ.- ur-sa 90b/4
bāķī ķ.- ur 18a/5

kalb (Ar.): İnsanın manevî varlığının merkezi, gönül.

ķ. 14a/9, 14b/2, 14b/5, 31b/3, 37b/10, 46b/8, 51b/9, 58a/7, 103b/2, 103b/3, 109a/4, 116b/12, 116b/9, 117a/2

ķ.+ den 58a/6, 61a/3, 72a/4, 84b/10

ķ.+ i 26b/12, 51b/7, 51b/8, 84b/7, 101a/13, 103a/13, 103b/2, 112a/11, 116b/7, 121b/2, 122a/8, 124a/7, 124a/9

ķ.+ in 13a/8

ķ.+ inde 108a/10, 20b/9

ķ.+ inden 123a/12, 14b/4, 71a/9

ķ.+ ine 122a/4, 16a/1

ķ.+ ini 11a/9, 11b/8, 57a/4

ķ.+ ile 20b/4, 51a/11, 8b/5, 8b/8

ķ.+ iledür 26b/10

ķ.+ ime 73a/5

ķ.+ iñ 115a/9, 20b/1, 22b/7, 26b/10, 31a/12

ķ.+ iñe 115a/7

ķ.+ iñi 114b/13

ķ.+ iñizden 125a/12

ķ.+ leriñüz 86a/2

ķ.+ umı 139a/1

ķ.+ üñ 84a/9

emrâż-ı ķ. 62a/1, 115a/4, 115a/6, 115a/13

ķasâvet-i ķ.+ e 101a/11

kalbî (Ar.): Gönülden, kalpten.
ğoncâ-ı ķ. 139b/7

kaldır- ~ kaldur-: Kaldırmak.

ķaldır- dı-lar 64b/10

ķaldır- maķ 117b/7

ķ.- sun 74a/11; 93b/9

ķaldur- dı 126b/11

ķaldur- ma-y-a 137b/5

ķaldur- ur 26a/12

ķaldur- ur-du-m 127a/7

ķalem (Ar.): Kalem.

ķ. 44a/9, 70a/4

ķ.+ ler 3a/1

ķalî (Ar.): Kökünden söküp çıkarmak.

ķ.+ dür 61a/3

ķalk-: Kalkmak.

ķ.- ar 138b/5

ķ.- ar-lar 24a/8

ķ.- dı 111b/13

ķ.- dıķda 89a/4

ķ.- masına 108a/7

ķ.- maķ 44b/4

ķ.- maz 138b/4

ķ.- sun-lar 138b/4

ķalkan (Ar.): Korunulacak yer, siper.

ķ. 24b/10, 36a/9

kâmil (Ar.): Olgun kişi.

şeyh-i ķ. 96a/8

ķ.+ lerden 50a/10

ķan: Kan.

ķ. 30a/13, 30b/8, 49a/11, 49a/8, 49b/1, 69b/11, 77a/6

ķ.+ dan 30a/11

ķ.+ ın 134a/11

ķ.+ un 58a/6

ķ.+ uñ 59b/5

ķ. al- 39a/10, 41a/7, 49a/10,

49a/2, 49a/3, 49a/4, 49a/5,

49b/2, 49b/7, 49b/10,

49b/12

ķanâ'at (Ar.): Az şeyle yetinme.

ķ. 9b/6, 10a/5

ķ.+ da 52b/5

ķ.+ dür 79b/1

- ķ. it- 22b/12, 22b/13
- ķanad:** Kanat.
ķ.+ ıla 102a/6
ķ.+ lı 9a/3
- ķanda:** Nerede.
ķ. 138a/4
ķ.+ dur 132b/11, 132b/13,
133a/1
- ķānī (Ar.):** İnanmış.
k. 123a/13
- ķankı:** Hangi.
ķ. 17a/11, 17a/12, 53a/1,
78b/5, 103a/11, 103a/12
ķ.+ sı 17a/10, 31b/12
ķ.+ sın 59b/12
- ķanțar (Ar.):** Ağırılık birimi.
ķ. 27a/12
- ķapu:** Kapı.
ķ. 44a/2
ķ.+ ları 84b/2
ķ.+ sı 110a/10
ķ.+ sıdur 36a/8
ķ.+ sıla 87b/1
ķ.+ sına 36b/1
ķ.+ sından 78b/5
ķ.+ ya 87b/12
ķ.+ yı 87b/13
- ķār (Ar.):** Bir işin sonucunda elde edilen fayda.
k. 124a/1
k.+ ına 15b/2
k.+ ları 125b/5
k.+ larını 125b/4
k. eyle- 124a/4, 124a/7,
124a/8
k. it- 21a/8
- ķarış-:** Birleşmek.
- ķ.- dır-ma-maķdur 10a/11
ķ.- maķ 51a/9
ķ.- ub 16b/6
ķaruş-dur-ma-maķdur
15a/5
- ķar:** Havadaki su buharının donmasıyla meydana gelen beyaz taneler.
ķ. 40a/1
- ķara:** Siyah.
ķ. 36b/3, 59b/11, 72a/12,
89b/3
- ķaralı:** Siyahlı.
ķ 105b/7
- ķaralık:** Siyahlık.
ķ.+ ıla 55b/4
- ķaranlık ~ ķaranluķ:** Karanlık.
ķ. 71a/1, 73b/6
ķ.+ ıla 55b/4, 73b/10
ķaranluķ+ ı 74b/1
- ķarār (Ar.):** Bir yerde, bir halde sebat etme.
ķ. it- 58b/12, 63a/7, 73a/2,
120b/7
- ķarģa:** Karga.
ķ. 82a/8
- ķarın:** Karın.
ķ. 20a/7, 20a/8, 48b/11,
49a/4, 58a/1, 83a/6
ķ.+ ına 121b/12, 39b/10,
39b/9, 40a/2, 40b/8
ķ.+ ını 106a/9, 11a/10
- ķarındaş:** Kardeş.
ķ.+ ın 62b/10
ķ.+ ına 74a/8
ķ.+ şını 60a/7

- . + ınıñ 75b/9
 . + ım 117a/4
 . + ına 119a/13
 . + larıñızın 86a/11
- arīb (Ar.):** Yakın.
 . 126b/13
 . ol- 107a/3
- arīn (Ar.):** Yakın.
 . + dūr 66a/10
- arşu:** Karşı.
 . + sında 55a/9
- arşula-:** Karşılama.
 . - r-dı 80a/12
- aşaba (Ar.):** Akciğer borularından her biri.
 . + sına 39b/8
- asāvet (Ar.):** Üzüntü, gam, keder.
 . 25a/9, 42a/10, 73b/7, 124b/13
 . + i 122a/7
 . + in 117a/1
 . - i albe 101a/11
- aşd (Ar.):** Niyet, amaç, gaye.
 . 39a/4, 39a/7
 . + ı 79b/3, 84a/10, 121b/2
 . - ı du‘adan 84a/12
 . it- 12a/11, 25b/5, 37b/10, 98a/2, 134a/13
- aşden (Ar.):** Bilerek, isteyerek.
 . 39b/7, 40a/3, 41a/5, 41a/8, 62b/4, 110a/8, 118a/6
- asem (Ar.):** Yemin.
 . it- 127a/6
- aşīr (Ar.):** Kısa.
- . eyle- 114b/13
- aşşab (Ar.):** Kasap.
 . 42a/3
- aş:** Kaş.
 . 75a/10
- at:** Üst üste olan şeylerin her bir bölümü.
 . 27a/2, 36a/13, 70b/9, 72b/2, 106b/5, 127a/7
 . + dur 138a/10
 . + ını 138a/9
- at‘ (Ar):** Kesme, kesilme.
 . 48b/8
 . ol- ‘kesmek’ 118a/5
- atı:** Çok, pek çok.
 . 117b/1, 124a/5
- atık:** Karın doyurulurken ekmeğın yanına katılan herhangi bir yiyecek.
 . + ların 41b/10
- atır:** Erkek eşekle kısrağın çiftleşmesinden doğan hayvan.
 . 79b/10, 82a/4
- at‘i (Ar.):** Şüphe ve tereddüte yer bırakmayan, kesin.
 . 25b/13
- ātīb (Ar.):** Yazıcı, yazan kişi.
 . + in 136a/7
- ātīl (Ar.):** Öldüren, katil eden.
 zehīr-i . + dūr 22a/8
- atlı ~ atıl (Ar.):** Öldürmek, yok etmek.
 atlı -ı nefis it- 118a/5
 atlı it- ‘öldürmek’ 118a/6

ķ ol- 'öldürölmek' 116b/2;
116b/1
ķatil 40b/4
ķatil+ de 116b/2

ķatre (Ar.): Damla.
ķ.+ lerin 104a/12
ķ.+ sile 106b/4

ķavi (Ar.): Kuvvetli, sağlam.
ķ. 20a/5, 41b/8
ķ.+ dör 121a/3
ķ.+ si 57a/10
mü'min-i ķ. 131b/12,
131b/13, 132a/3, 132a/5,
132a/9
ķ. ey- 58b/7
ķ. it- 68b/7
ķ. ol- 61b/11, 68a/9

ķavl (Ar.): Söz, kelam.
ķ. 64b/12, 66a/2
ķ.+ i 65a/12
ķ.+ inde 40b/9, 85a/4
ķ.- i eşağda 135a/12
ķ.- i kizib 61a/8

ķavlen (Ar.): Sözlü olarak.
ķ. 64a/4, 64a/7, 84a/9

ķavm (Ar.): Aynı soydan gelen
insan topluluğu, bodun.
ķ.+ iñden 101b/11

ķayķancaķluk: Kaygan.
ķ.- ıla 23b/7

ķayna-: Kaynamak.
ķ.- masıdur 58a/6
ķ.- masından 59b/5

ķazan-: Kazanmak.
ķ.- maķ 35a/9

ķazā (Ar.): 1. Zamanında

yapılmayan ibadetlerin sonradan
yerine getirilmesi.
ķ. 39a/4, 39a/5, 39a/6,
40a/12, 40a/7, 41a/1, 41a/3,
41a/4, 41a/8, 63b/1
105a/1, 105a/4, 105a/6
ķ.+ sı 37b/13, 38a/8, 40b/10,
104b/13
ķ.+ ya 52b/5, 109a/10
ķ. it- 11b/6, 40a/12
2. Kader.
ķ. 123a/4

ķebā'ir (Ar.): Hakkında açık
hüküm bulunan büyük günahlar.
ķ.+ dendür 29b/7

ķebīr : Bir eser adı.
şerh-i K. 97a/8
tefsīr-i K. 54a/6, 57a/6,
57a/8, 57b/1

ķefāret (Ar.): İşlenmiş bir günah,
suç veya kabahatin affı için şeriat
hükümünce verilmesi veya
yapılması gereken şey.
ķ. 39a/4, 39a/5, 39a/6,
40a/7, 41a/8, 89a/5
ķ.+ i 38a/12, 38a/13, 138a/8
ķ.+ leri 38a/8
ķ. it- 77b/8

ķefen (Ar.): Kefen.
ķ. 134a/10, 42a/2

ķefere (Ar.): Kafirler.
ķ.+ ye 64b/13

ķeffāret-i zünüb (Ar.): Günahların
bağışlanmsına vesile.
ķ. ol- 126b/2

ķelāb: Peygamberimizin ataları
arasında bulunan dedesi.
K. 99b/13

kelām (Ar.): Söz, ifade.
k. 5a/9, 6a/5, 37b/5, 50b/1,
51a/2, 52b/9, 66a/2
k.- ı bāṭıl 59b/2
k.- ı ḥācet 63b/10
k.- ı icmālden 62a/12
k.+ a 51a/5
k.+ dadur 50b/4
k.+ dan 123a/6
k.+ ı 15b/6, 21a/2, 63b/13,
124a/3, 124a/4
k.+ ın 108b/4
k.+ ında 62b/1, 62b/2
k.+ ından 119a/3
k.+ ını 62a/12, 62b/11

Kelām-ı Qadīm (Ar.): Kuran-ı
Kerim.
K.+ inde 1b/6

kelb (Ar.): Köpek.
k. 106a/9, 82a/2
k.+ e 59b/6

kelimāt (Ar.): Kelimeler.
k. 52b/1, 56b/1, 56b/6
k.- ı ṭayyibelerin 52a/12

kelime ~ kelīme (Ar.): Kelime.
k. 56b/2; 72a/11, 72a/13,
72b/2, 72b/3
k.+ nūñ 32b/2, 8a/9, 8b/3
k.+ si 8a/13
k.+ sin 33a/13
k.+ sinden 117a/7, 72a/11
k.+ yi /13

kelime-i şehādet (Ar.): "Eşhedü en
la ilahe illallah ve eşhedü enne
Muhammeden abdühu ve resulüh"
cümlesi.
k. 8a/6

kelīm (Ar.): Tur dağında
Cenabıhakk'ın kendisine hitap

etmiş olması sebebiyle Hz. Musa'ya
lakap olmuştur.
k. 91a/8

kemā (Ar.): Gibi, gibi anlamında
benzetme edatı.
K. 128a/13

kemāl (Ar.): Tamlik, mükemmellik.
k. 4a/3
k.- i 'aqla 65b/8
k.- i 'aqlı 62a/3
k.- i ihlāş 72a/7
k.+ i 51b/3
k.+ ile 4b/3, 4b/8, 59a/1,
61b/12, 62a/12, 69b/12,
77a/6, 30b/13, 34a/7,
105b/3, 113a/3, 113a/9,
113b/12, 125a/6
cemāl-i k.+ ine 109a/8
k. ol- 32a/3

kemālāt (Ar.): Kemaller.
k.+ ından 32a/3

kenar (Far.): Kenar.
k.+ ında 30a/12, 30b/1

kendi ~ kendü: Kendi.
k. 16a/11, 18b/1, 26a/8,
28a/9, 37a/3, 48b/5, 65a/2,
72b/8, 74a/8, 75a/8, 81a/6,
81a/7, 86a/12, 106b/2,
106b/4, 107b/9, 10b/12,
110b/10, 113b/11, 121a/1;
31b/5, 105b/2
k.+ den 59a/3; 13b/10,
98a/11
k.+ lerine 12b/12
k.+ me 68a/5
k.+ ne 7b/5, 18b/4, 27b/8,
35a/9, 41a/10, 51a/8, 52a/4,
58a/12, 67b/12, 70a/5,
76b/5, 77a/2, 77b/7, 78b/9,
80b/3, 85b/7, 92a/5, 104b/1,

107b/13, 111a/5, 121b/1,
122a/10, 122a/6, 128b/2,
140a/12
k.+ ni 10b/2, 13b/8, 37a/13,
43a/3, 56b/3, 56b/5, 60a/7,
82a/13, 98a/8
108a/3, 122b/5; 82a/4
k.+ ne 108b/1
k.+ si 85b/9
k.+ sinden 5b/13, 62a/5;
19a/3
k.+ ye 2a/4
kendü+ ñi 59b/7, 71b/13,
82a/1
kendü+ ñüzi 86a/10

kerāmet (Ar.): Harikulade hal.

k. 130b/2, 131a/6
k.+ i 52b/2
k.+ ler 24a/6, 27/9, 130a/10
şāhib-i k. ol- 130b/12

kerbān (Far.): Kervan.

k. 121a/10

kerem (Ar.): Alicenaplık, iyilik,
lütuf.

k. 34a/13, 57a/12, 85b/5
k.+ iñ 54b/4
k.+ üñ 53a/11
k. it- 3b/12, 31b/2, 34a/4,
94a/12

**keremullāhu te'ālā vechehū ~
keremullāhu vechehu (Ar.):** Allah
yüzünü ak etsin anlamında Hz. Ali
için söylenen söz.

k.+ dan 19b/10; 72a/10

kerīm (Ar.): Cömert, alicenap.

k. 83b/12
K.+ dür 91a/3, 93b/8

Kerīmün (Ar.): Cömert anlamında
olan Allah'ın sıfatlarındandır.

K.+ dür 93b/8

kerre (Ar.): Kere, defa.

k. 8a/10, 8a/8, 8b/2, 18a/4,
23a/10, 28a/2, 33b/5, 45a/2,
45a/3, 45a/5, 45b/12,
50a/4, 50a/7, 50a/8, 53b/1,
54b/11, 55a/1, 55b/11,
59a/8, 63b/4, 64b/3, 64b/4,
70b/13, 76b/12, 88a/12,
89a/4, 89b/8, 90a/4, 92b/1,
92b/2, 95b/12, 96b/1,
96b/2, 100b/8, 107a/9,
107b/9, 108b/2, 112b/7,
112b/9, 113a/11, 122b/2,
125b/9
k.+ ce 11a/2
k.+ den 53b/1

keşret (Ar.): Çokluk, fazlalık.

k.+ ine 115a/6

kes-: Kesmek.

k.- e 47a/7
k.- en 66b/11
k.- er 22a/7, 47a/13, 47b/1
k.- er-se 47b/5
k.- me-mek 46a/1
k.- me-y-e 106a/12
k.- me-y-üb 43b/3
k.- mek 47a/11
k.- miş-di 47b/10
k.- üb 118a/8

kesb (Ar.): Elde etme, kazanma.

k. it- 16a/6, 133a/1

kesbī (Ar.): Çalışarak elde edilen.

k. 69a/2

kesel (Ar.): Tembellik.

k. 63a/12

kesil-: Kesilmek.

k.- mekile 15b/4, 63a/7

keskin: Keskin

k. 23b/6
k it- 106a/11

kesük: Kesik.

k. 107b/5, 107b/6

keşf (Ar.): Varlığı bilinmeyen bir şeyi ortaya çıkarma.

k. it- 14b/9

Keşşāf: Zemahşerî'nin telif ettiği bir tefsir kitabı.

K. 21a/4

Kezā (Ar.): Bunun gibi, böyle.

k. 20a/6, 32a/10, 77a/3,
77b/10, 79a/13, 80b/10,
88a/2, 108b/6, 111b/11,
111b/2, 117a/12, 123a/7,
127a/9, 127b/2, 134b/11

kezālik (Ar.): Bunun gibi, böyle, böylece.

k.- i şebīh 138a/4

kezm (Ar.): Hiddeti, öfkeyi yenme.

k.- i ğayzıñ 59a/3, 60b/5
k.- i ğayzdan 65b/6
k.- i ğazab 65b/6
‘ilm-i k.- i ğayzıñ 59b/8

kıble (Ar.): Kible.

ķ. 97a/4
ķ.+ m 29a/7
ķ.+ ye 106a/12, 33b/12

kıdem (Ar.): “Varlığının hiçbir tarz ve şekilde başlangıcı olmaması” anlamında Cenabıhakk'ın zatî sıfatlarındandır.

ķ. 5a/12, 6a/12

kıgılcım: Kıvılcım.

ķ.+ larından 36a/9

ķıl: Etmek, eylemek, yapmak.

ķ. 72b/9, 97b/11
ķ.- a-lar 96b/4
ķ.- an 102a/13, 102b/3,
102b/4
ķ.- anıñ 102a/8
ķ.- ar 124a/2, 97a/11
ķ.- ar-sa 72b/11
ķ.- duķı 129a/11, 73a/5
ķ.- masınıñ 102a/10
ķ.- maķ 35b/1, 44b/13,
44b/9, 46a/2, 134a/10
ķ.- maķdur 137b/2
ķ.- maķve 104b/10
ķ.- mışdur 99a/12
ķ.- sa 103a/5, 133b/2, 78b/3
ķ.- sun 74b/2, 74b/5
ķ.- sun-lar 74b/5
‘ayıblı ķ.- 67b/5
‘azīm ķ.- 10a/9
evvābın ķ.- 104b/9
hicāb ķ.- 104b/6
muķarrer ķ.- 128b/2
nāfile ķ.- 104b/10
namāz ķ.- 24a/2, 31a/4,
33a/12, 34a/1, 43a/9, 44a/5,
44b/9, 48a/11, 71a/2, 73a/7,
74b/9, 76b/9, 96a/10,
102a/5, 102b/9, 103a/6,
104b/3, 104a/10, 104b/5,
107a/6, 109b/1, 110a/4,
133a/4
namāz ķ.- ıdı 73a/2, 72b/5,
137b/8, 138a/7, 138a/12
taħammül ķ.- 131a/13
rüşen ķ.- 139a/3
sebeb ķ.- 99a/5, 99a/6, 99a/7
sünnet-i mü'ekkede ķ.-
104b/8
şerīf ķ.- 98b/6

ķıl: Tüy.

ķ. 106a/12
ķ.+ dan 23b/6

kılıç: Kılıç.

ķ.+ dan 23b/6

ķ.+ ı 137b/3

ķın: Çakı, bıçak, kılıç gibi kesici aletlerin kılıfı.

ķ.+ dan 137b/3

ķına (Ar.): Elleri, saçları turuncu renge boyayan toz.

ķ. yaķ- 'ķına yapmak' 49a/4

ķır-: Kırmak.

ķ.- ar 36a/8

ķ.- il-masına 65b/8

ķ.- il-ur-dı 30b/5

ķır: Şehir ve kasaba dışındaki boş arazi.

ķ.+ da 121a/13

ķıra'āt ~ ķırāt (Ar.): Okuma.

ķ.- ı Őur'ān 101b/2; 138a/4

ķırık: Kırık.

ķ.- ık 44a/8, 44a/9

ķ.- ıkı 30a/5

ķ.+ ın 44a/6

ķırķ: Kırk sayısı.

ķ. 91a/8, 114a/4, 133b/1,
138a/10

ķırķ biñ: Kırk bin sayısı.

ķ. 101b/11, 102a/1

ķırķ dōrt: Kırk dōrt sayısı.

ķ.+ dūr 43b/

ķırmızı: Kırmızı rengi.

ķ. 3b/8

ķıŐa: Kışa.

ķ. it- 116b/11

ķıŐaŐ (Ar.): Misilleme yapma.

ķ. ol- 118a/6

ķıt: Huzurunda, önünde.

ķ.+ ında 22a/8, 22b/2,
22b/3, 60a/4, 61b/6, 66b/4,
77b/7, 92a/2, 92a/3, 104a/4,
131b/12, 131b/4,

ķıt (Ar.): Az, eksik.

ķ. it- 44a/12

ķıtl (Ar.): bk. Katl.

ķ. 70b/3

ķıyām (Ar.): Ayakta durma.

ķ.+ a 22a/11

ķ.+ ile 20a/10

ķıyāmet (Ar.): Dūnyanın sonunun gelmesi.

ķ. 9a/9, 21a/5, 28a/6, 3a/13,
73b/4, 75b/3,

76a/13, 110b/9, 120a/9,
125b/13, 133b/11, 134b/3,
136b/12, 136b/8

ķ.+ de , 2a/11, 3a/6, 4b/4,
54b/11, 71b/5, 74b/2, 80a/6,
80b/13, 81a/1, 104b/13,
104b/6

ķ.+ e 9a/8, 12b/7, 48b/3,
55a/5, 84a/6

ķıymet (Ar.): Değer.

ķ. 98b/2

ķ.+ i 98b/4

ķız: Kız çocuk.

ķ. 83b/4

ķızıl: Kırmızı renkli olan.

ķ. 4b/2, 4b/8, 59b/11,
114a/8, 128b/7

ķi (Far.): Ki bağlacı.

k. 2a/13, 2a/6, 2b/5, 2b/9,
3a/2, 3a/6, 16a/4, 17b/1,
18b/11, 18b/13, 19a/10,
19b/2, 19b/4, 1b/6, 22a/5,
26b/11, 27/10, 27a/10,
27a/3, 28b/1, 28b/3, 28b/4,
28b/8, 28b/9, 29a/6, 30b/6,
30b/8, 31a/2, 34a/2, 40a/7,
46b/10, 51b/4, 52a/8, 52a/9,
55b/12, 59b/3, 61b/9, 62a/5,
62a/9, 64b/1, 67a/5, 67b/13,
67b/7, 68a/10, 68a/12,
68b/1, 69a/1, 71b/2, 73b/10,
73b/7, 73b/9, 76a/7, 76b/1,
76b/12, 76b/6, 77a/9,
77b/12, 77b/13, 77b/7,
78a/4, 78a/5, 78a/6, 78a/7,
78a/9, 81b/11, 81b/13,
82a/4, 86a/1, 90a/4, 97b/11,
97b/2, 97b/7, 98a/3, 98a/9,
98b/13, 98b/9, 99a/10,
99a/12, 99a/3, 108b/4,
110b/6, 111a/10, 111a/3,
117a/8, 117a/9, 117b/13,
117b/3, 117b/8, 118b/7,
121a/7, 122a/12, 123a/13,
123b/2, 124b/12, 125a/1,
125a/11, 126b/13, 129b/2,
130a/13, 130a/3, 130b/11,
130b/2, 130b/9, 131b/13,
132b/8, 133a/11, 133a/4,
134a/8, 138b/5

kibār (Ar.): Büyük, seçkin kimseler.

k. 112a/2

k.- ı evliyādan 123a/9

kibr ~ kibir (Ar.): Büyüklük taslama.

kibr+ e 21b/7

kibir 13b/1, 13b/8, 57b/10

kibir+ den 117b/7, 43b/9,
48b/8, 62a/10, 62b/12

kibir+ li 29b/4

kibir eyle-120a/11, 120a/12

kibir it- 120a/1, 120a/2,
120a/3, 120a/4, 120a/5,
120a/7, 120a/8, 120a/9,
133b/13

kifāyet (Ar.): Yeterli miktarda olma.

k. 35a/9

k.+ dūr 66a/12

k. it- 9a/11, 14b/13, 38a/4

kim: Kim zamiri.

k. 17a/5, 79b/13, 124b/13,
136a/7

k.+ dūr 18b/1, 18b/3, 18b/7,
18b/9, 22b/3, 31b/10,
87b/12

k.+ e 51a/10, 113a/3, 113a/8

k.+ i 19b/3, 65a/1

k.+ inde 68b/5

k.+ ün 16b/3

kim: ki bağlacı.

k. 29a/12, 29a/4, 29a/8,
52a/6, 101a/9, 130b/3,
139a/13

kimse: Kimse.

k. 11a/12, 17a/7, 18b/7,
21a/5, 21b/3, 26a/2, 26a/5,
26a/6, 26a/7, 27a/10, 27b/2,
28b/3, 30b/8, 31a/6, 36b/10,
37b/12, 38a/3, 38b/13,
39a/1, 47b/4, 48a/10, 48b/9,
50a/4, 50b/10, 50b/11,
52a/12, 54b/10, 56a/12,
56b/2, 57a/2, 5b/8, 60a/2,
61a/11, 67a/12, 67a/5,
68a/1, 68a/2, 68b/11,
68b/12, 70a/2, 71a/9, 71b/5,
72a/4, 75b/4, 75b/9, 76a/6,
76b/4, 79a/4, 85a/5, 88b/11,
89b/8, 90a/4, 92a/2, 93b/9,
96a/1, 96a/10, 96a/8,
100b/8, 103a/4, 104a/10,

104b/11, 104b/3, 104b/5,
10a/11, 110b/1, 111b/3,
112a/9, 112b/1, 112b/7,
113a/11, 114a/9, 114b/11,
119b/5, 122a/11, 122b/4,
125b/9, 126a/1, 126b/8,
127a/12, 133b/1, 134a/9,
136a/4, 137a/13, 137b/7,
138b/4, 140a/12
k.+ de 26b/1, 60a/11, 68b/5,
81a/6
k.+ den 61b/1, 67a/3,
136a/4
k.+ dür 55b/12, 132b/8
k.+ ler 30b/6, 100b/6
k.+ leri 126a/1
k.+ niñ 5b/9, 13b/8, 17a/12,
57a/4, 65a/2, 69a/1, 71a/10,
71b/2, 75a/8, 81a/7, 87b/4,
104a/13, 122a/3, 122a/7,
136b/11
k.+ nüñ 18b/1, 55b/1
k.+ ye 22a/5, 27/10, 28a/6,
36b/11, 37a/10, 41b/2,
65b/12, 66b/11, 66b/9,
68b/9, 69b/5, 75b/3, 76b/1,
110a/1, 119b/8, 130b/7,
133b/112b/5
k.+ yi 31a/3, 66b/10, 102a/7,
126b/7, 134a/1, 134a/4
k.+ ye 2a/11

kir: Kir.

k.+ i 36a/8

kirāmen kātibin (Ar.): İnsanların sağın ve solunda bulunan, iyilik ve kötülüklerini kaydeden yazıcı melekler.

k. 136a/8

kirāren (Ar.): Tekrar, tekrar.

k. 19b/7

kirāren ve mirāren (Ar.): Defalarca,

tekrar tekrar.

k. 34a/7, 58b/4, 67b/11

kişi: Kişi.

k. 9a/2, 20a/1, 21b/11,
29b/11, 30a/12, 30a/13,
30a/3, 30a/4, 30b/1, 30b/5,
35a/11, 51a/11, 57a/12,
67a/9, 78b/7, 79a/7, 84b/4,
84b/7, 103b/1, 103b/2,
111a/4, 111a/7, 117a/4,
123b/2, 129a/8, 131b/2
k.+ de 32a/11
k.+ niñ 51b/2, 84b/5,
111a/5, 116b/7
k.+ nüñ 2a/6, 51b/3, 84b/8
k.+ sin 98a/10
k.+ ye 50b/5, 84b/9, 105b/2
k.+ yi 122b/6

kitāb (Ar.): Kitap.

k. 7a/8, 7b/13, 18a/10,
18a/12, 19a/8, 71b/6,
138b/13, 139a/1, 139a/11,
139a/13, 139a/3, 139a/5,
139a/7, 139a/9, 139b/1,
139b/10, 139b/12, 139b/13,
139b/2, 139b/4, 139b/6,
139b/8, 140a/1, 140a/3
k.+ a 43a/7
k.+ da 110a/9
k.+ dan 62a/7
k.+ dandur 62a/9
k.+ ı 75b/4, 124a/8
k.+ ın 86a/5
k.+ ında 75b/4, 81b/10,
94a/12, 112b/8
k.+ ımda 75b/5
k.+ lar 35b/10
k.+ lardan 34b/3
k.+ ları 4a/11, 23b/4
k.+ larına 7a/4, 12b/3
k.+ larından 29b/1
k.+ uñ 29a/5

kitābet (Ar.): Yazı yazma. k. 23a/8	108b/8 çoğu+ dan 75b/11 çoğu+ sı 48b/7, 76a/10
Kitāb-ı Kerāhet: Bir eser adı. K.+ de 47b/6	çoğu+ sın 76a/9 çoğu+ yı 48b/7
Kitābü'l-Ezkārü'n-Nevevî: Nevevî'nin telif ettiği eserinin adı. Kitabü'l-Ezkar. K. 91b/13	çoğulan-: Koku sürünmek. k.- mağ 105b/12
Kizib (Ar.): Yalan. kavl-i k. 61a/8	kol: Kol. k.+ ların 33b/6 k.+ ların 33b/2
kîn (Ar.): Gizli düşmanlık. k. it- 36a/5	kolay: Kolay. k. 118a/3, 20a/2, 43a/2 k.+ luğıla 23b/11
ko-: Koymak, bırakmak. k.- mağ 43b/12, 44a/4, 44a/7 k.- mağda 121b/12 k.- maz 22a/7 k.- r 52a/7, 114b/9, 122a/4, 122a/8 k.- r-lar 71b/8 k.- sun 74a/7	konul-: Konulmak. k.- duğda 71b/10
koça: 1. Bir kadının evli olduğu erkek. k.+ larınıñ 77a/13 k.+ ña 79a/11, 79a/9 k.+ sı 77b/4 k.+ sına 79a/12 2. İhtiyar. k. 48b/12, 122b/7	konuş-: Konuşmak. k.- mağı 11b/10 k.- mağıla 68a/4
koçuluk: Büyüklük. k. it- 'büyüklük taslamak' 43a/4	koñşu ~ koñşı: Komşu. k.+ ların 111b/7 k.+ larınıñ 71a/12; 26a/11 k.+ sı 26a/8 k.+ sını 26a/8 k.+ sına 48b/9
koç: Bir küçükbaş hayvan. k. 105b/6	korq-: Korkmak. k. 79a/8 k.- ar 133a/10, 70b/11, 70b/12 k.- ar-em 112b/2 k.- ar-ın 140a/1 k.- ar-ız 86a/9 k.- ar-lar 70b/2, 99b/8 k.- duğımız 70b/1 k.- ma-mağ 140b/2, 42b/11 k.- ma-y-ub 14b/4 k.- mağ 17a/1, 17a/2, 43b/3 k.- mağdur 10a/1, 59a/10 k.- mağdur 14a/3
koğu ~ koğı: Koku. k. 73b/7, 75b/10, 105b/12;	

ķ.- maz 26b/4
ķ.- ub 57a/3
ķ.- ul-ur 138a/1, 72a/7,
99b/6

ķorkaķ: Korkak.
ķ. 100b/13

ķorku: Korku.
ķ. 46a/2
ķ.+ cı 109a/4
ķ.+ dur 79b/1
ķ.+ larından 74b/3
ķ.+ sı 14b/5, 20b/9, 44a/4,
73a/6
ķ.+ sıla 73a/6
ķ.+ sın 117a/2, 14b/4
ķ.+ sından 11a/5, 74b/10
ķ.+ yı 36a/10

ķorkut-: Korkutmak.
ķ.- dı 76a/8
ķ.- ma-maķ 101a/5

ķoy-: Koymak.
ķ. 78a/6
ķ.- andır 18b/2
ķ.- andur /13
ķ.- anıñ 3b/8
ķ.- dı 20a/8, 78a/9
ķ.- dı-lar 64b/6
ķ.- du-m 16a/2, 64b/8
ķ.- ma-dı 78a/8
ķ.- madan 93b/10
ķ.- maķa 83a/3
ķ.- mış-dı 50b/8
ķ.- ub 39b/10, 39b/9, 4b/1,
50a/7
ķ.- ul-acaķdur 106b/6
ķ.- ul-sa 72b/2, 72b/3

ķoyun: Memeli , küçükbaş hayvan.
ķ. 82a/12, 87b/9, 106a/10,
106b/5
ķ.+ inuñ 84b/7

ķ.+ uñ 103a/12

ķoyun: Göğüs kısmı.
ķ.+ um 139a/2

ķöle: Köle.
ķ.+ ler 35b/8
ķ.+ sine 1b/12

ķöpek: Köpek.
ķ. 136b/12

ķöprü ~ köpri ~ köbri: Köprü.
ķöpri+ si 23b/6, 29b/2,
73a/3
ķöprü+ sinden 27b/8;
ķöpri+ sinden 20a/5
ķöpri+ sin 36a/11
ķöpri+ siniñ 23b/10
ķöpri+ sinüñ 106b/6
ķöbri+ sinüñ 24a/11

ķöpük: Köpük.
ķ.+ i 92a/3
ķ.+ inden 119b/13
ķ.+ le-n-di 119b/13

ķör: Gözü görmeyen kişi.
ķ. 107b/4, 122b/6
ķ. ol- 82b/13

ķöşe: Köşe.
ķ.+ de 139b/7

ķöşk (Far.): Büyük bahçe
içerisindeki ev, kasır.
ķ. 131a/5
ķ.+ ler 130a/9, 25b/11

ķötü ~ köti: Köti.
ķ. 11b/9; 77b/1

ķubķ (Ar.): Çirkinlik.
ķ.+ a 101a/9

ķudret (Ar.): Kuvvet, g¼c.

ķ. 5a/8, 6a/4
ķ.+ i 59a/11, 139b/11
ķ.+ inced¼r 98a/4
ķ.+ ile 60a/1, 60b/3
ķ.+ im 53b/12, 64b/8
ķ.+ ũnden 59a/11

ķuds-ı Şerif (Ar.): Kabe.

ķ. 29b/11, 132b/13

ķud¼ri: M¼ctehid Hanefi alimi.

Şerh-i ķ. 133b/4

ķul: Kul, k¼le.

ķ. 15b/8, 16a/11, 27b/5,
35b/4, 51b/11, 89b/11,
90a/7, 99a/12, 103a/9,
105a/11
ķ.+ a 97b/12, 99a/3
ķ.+ am 99a/3
ķ.+ dur 129b/11
ķ.+ ı 47b/5, 52a/3
ķ.+ ıdır 8b/11
ķ.+ inuñ 99a/10
ķ.+ lar 126a/5
ķ.+ larına 131a/9
ķ.+ larından 34b/6, 52a/3
ķ.+ larını 126a/6
ķ.+ larımdan 16a/1
ķ.+ laruñ 17a/9
ķ.+ laruñı 54b/3
ķ.+ luķ 126a/5, 126a/6
ķ.+ una 99b/4
ķ.+ unı 91a/4, 136a/6
ķ.+ uyam 98b/9
ķ.+ uñ 51b/7, 99a/11

ķulak: Kulak.

ķ. 58a/1, 70b/10, 95a/3,
95a/5, 95a/9, 107b/5,
107b/6
ķ.+ ı 123b/7
ķ.+ ina 39b/8, 39a/13
ķ.+ inı 11a/9

ķul¼b (Ar.): Kalpler.

ķ.+ dan 111b/12, 111b/13
ķ.+ ina 112a/3

ķulluķ: Allah'a ibadet.

ķ.+ 126a/5, 126a/6

ķum: Kum.

ķ.+ larıñ 104a/12

ķumāŐ (Ar.): Kumaş.

ķ. 28a/10, 43a/6
ķ.+ dan 47b/7

ķur-: Kurmak.

ķ.- ar 98b/7
ķ.- maķa 82a/8
ķ.- ub 98a/8, 99a/9

ķur'an: Kuran.

ķ. 17b/3, 19b/3, 19b/4,
27a/3, 27a/6, 27b/2, 46a/2,
52b/10, 102b/11
109b/6, 133b/7
ķ.+ a 103b/11
ķ.+ da 19b/7, 35a/8, 48a/2,
58b/1, 100a/6
ķ.+ dur 28b/6, 29a/5
ķ.+ ı 2a/1, 30b/5, 34a/10,
34a/11, 34a/2, 70b/13,
74b/1
ķ.+ in 27b/6, 27b/7
ķıra'at-ı ķ.+ da 101b/2
ķırat-ı ķ. 138a/4
ta'lim-i ķ. 2b/5
ta'lim-i ķ. 27b/11

ķur'an-ı 'azim¼'Ő-Şan: Kuran.

ķ. 7a/12

ķurb (Ar.): Allah'a yakınlık.

ķ. 72b/1

ķurbān (Ar.): 1. Allah yolunda kesilen hayvan.

ķ. 106a/5
ķ.+ ı 106a/6
2. Kurban Bayram'ı.
Ķ. 83a/13
Ķ.+ ında 105b/6, 107b/2

ķurdalamak-: Kurcalamak,
karıştırmak.
ķ. 44a/1

ķurrā (Ar.): Kuran'ı usulüne uygun
okuyan hafızlar.
ķ. 83b/6

ķurreti'l-'ayn (Ar.): Gōz nuru.
ķ.+ ım 139b/3

ķurt: Kurt.
ķ. 108b/3

Ķurṭubī: Tefsir, hadis, fakih alimi.
Ķ. 68b/4
tefsīr-i Ķ. 54b/1, 93b/7

ķurtul-: Kurtulmak.
ķ.- duķda 104a/5, 92a/6
ķ.- maķ 74b/10, 74b/3

ķuř-: Kusmak.
ķ.- ar 90b/5
ķ.- maķ 40b/7
ķ.- maķı 40b/12

Ķuřay: Hz. Peygamberin baba
tarafından dōrdüncü dedesi.
Ķ. 99b/13

ķuřūr (Ar.): Hata, ayıp, eksiklik.
ķ.+ lar 63b/1
ķ. it- 69b/13, 77a/7

ķuř: Kuş.
ķ. 9a/3, 9a/5, 9a/7
ķ.+ dan 9a/5

ķuřan-: Giyinmek.
ķ.- maķ 82a/1
ķ.- maķa 81b/13

ķuřçu: Kuşçu.
ķ.+ ya 110a/6

Ķuřeyri: Kelam, tefsir ve hadis
alimi.
Ķ. 47b/9

ķuřluk: Günüñ sabahla, öğlen
arasındaki saatleri.
ķ. 73a/9

ķuvvet (Ar.): Kuvvet, güç.
ķ. 108b/4
ķ.+ i 38b/13, 39a/1, 57a/9
ķ.+ dūr 58b/9
ķ.+ idūr 57a/11
ķ.+ in 117b/4
ķ.- i 'ibādet 20a/10
ķ. ol- 20a/9, 22a/11

ķuyumcı: Kuyumcu.
ķ. 42a/4

ķüçük: Küçük.
ķ. 3b/3, 12a/7, 47b/2,
55b/7, 71b/8, 110b/12,
ķ.+ den 12a/6

ķüçüklük: Küçüklük.
ķ.+ de 28a/8

ķüffār (Ar.): Kafirler.
ķ. 13a/2, 13a/4
ķ.+ dan 29b/4

ķüfr ~ küfür (Ar.): Allah'ın
varlığına ve birliğine inanmama.
ķüfr+ e 59a/8
ķüfr+ ine 25b/4
ķüfr+ ile 18a/6
ķüfür 25a/13, 4a/9

- küfür+ den 96a/11
- külli (Ar.):** Bütününe ait, bütünüyle ilgili.
k.+ si 135a/10
- külliyet (Ar.):** Bütünlük.
k.+ ine 65b/5
- küsüli:** Küs olanla.
k. 57a/13
- küşāde (Far.):** Ferah.
k. 139b/4
- kütüb (Ar.):** Kitaplar.
k.+ de 2a/10
- L**
- lā-be'is (Ar.):** Bir şeyin sakıncasının olmaması.
l.+ dür 61a/13
- lağv (Ar.):** Faydasız, boş söz.
l. 89a/5
- lā-'ilāç (Ar.):** İlaçsız, faydasız.
l. 111a/7
- la'īn (Ar.):** Lanetli.
l. it- 63a/3
- laḳab (Ar.):** Lakap, unvan.
l.+ ı 100a/1, 100a/2
- laḳırdı:** Laf, söz.
l. 82b/12, 133b/11
l.+ sı 133b/10, 137b/5
l.+ ya 28a/1
it- 50b/7, 102b/10
- lākin (Ar.):** Ancak, fakat.
l. 9a/10, 10b/3, 21b/11,
- 32a/3, 132a/7
l. 133b/5, 51a/1, 51b/2,
52a/10, 52a/7, 52a/8
l.+ dan 50b/6
l.+ sından 51b/3
l.+ ya 51a/4
- la'net (Ar.):** Lanet.
l. 65a/9, 81b/3
l.+ ile 125a/8
l.+ inde 81b/1, 81b/3
l. it- 63a/11, 81a/10
- laṭīf (Ar.):** Hoş, nazik, yumuşak.
l. 124a/1
nidā-i l. 132b/10
- laṭīfe (Ar.):** Şaka, güldürü.
l. 61a/6, 101a/10, 101a/5,
101a/6, 101a/8
l.+ yi 61a/12
l. it- 101a/10, 61a/13
- lāyık (Ar.):** Uygun, yaraşır.
l. 6b/11, 8b/6, 8b/7, 28b/9,
91a/7, 107a/6, 107b/2,
119a/12,
l.+ dur 18b/13, 58b/3
l.+ ından 59a/8
l.+ sız 59a/8
l. ol- 65b/11, 97b/13, 99a/3
- lāzım (Ar.):** Lazım.
l. 37b/8, 39a/4, 39a/5,
39a/6, 40a/7, 40b/10, 41a/2,
41a/3, 41a/4, 41a/8, 42a/8,
103b/3, 110a/4
l.+ dır 97b/3
l.+ dur 13a/9, 19a/4, 29b/6,
35a/3, 35a/4, 35a/5, 38a/4,
38a/9, 3a/11, 41a/4, 42a/9,
46a/7, 58a/8, 59b/8, 61a/10,
62a/12, 62b/6, 84a/9, 85b/8,
107a/12, 107b/1

lemz (Ar.): Kaş, göz işaretiyle insanları çekirtme.

l. 62a/5

Leṭā'if: Bir eser adı.

L.+ de 2b/3

Levh-i maḥfūz (Ar.): Allah'ın takdir ettiği, olmuş ve olacak bütün şeylerin üzerinde yazılı bulunduğu kabul edilen levha.

l. 8a/3

levm (Ar.): Çekiştirme, kınama.

l. 25b/5

l.+ e 20b/6

libās (Ar.): Giyilecek şey, elbise.

l. 21b/9, 91b/4

l.+ ın 22a/3

likā' ~ liḳā (Ar.): Allah'a kavuşma.

likā'+ yı 4b/4, 128b/1;

53a/11

liḳā 132a/10

liḳāü'r-raḥman (Ar.): Allah'a kavuşma.

l. 85a/13

li'l-İmāmü'l-A'zam: İmam Azam'a göre.

l. 76b/8

li'l-ḳarż (Ar.): Ödünç.

l. 13b/5

līn (Ar.): Yumuşaklık, mülayimlik.

l. 67a/6

līnet (Ar.): Yumuşak huyluluk.

l. 66b/13

lisān (Ar.): Anlaşma vasıtası dil.

l.+ ı 103b/1, 103b/2

livāṭa (Ar.): Erkekler arasındaki cinsel ilişki.

l.+ dan 12a/8

loḳma (Ar.): Bir seferde yutulacak miktardaki yiyecek.

l. 90b/4, 91b/2

l.- ı ḥelāldür 84b/1

l. eyle- 70b/5

l. it- 70b/6

Loḳmān (Ar.): Büyük bir hekim, kıymetli sözleri ve hikayeleriyle ün salmış bir hakim olan efsanevî şahsın ismi.

L. 100a/12, 100b/1,

103a/12, 103a/13

L.+ dan 103a/11

Lūṭ: Lut peygamber.

L. 100a/9

Luṭf (Ar.): İhsan bağış.

l. 3b/12, 31b/2, 34a/4,

94a/12

l.- ı Ḥaḳ 55b/10, 77b/12

l.+ ile 64a/11

lūṭī (Ar.): Eşcinsel, oğlançı.

l. 64a/4

M

ma' (Ar.): İle birlikte, beraber gibi manalara gelir.

m. 113b/7

mā'adā (Ar.): -den başka, -den gayrı.

m. 65a/2, 105a/4

ma'a'l-ḥulūş (Ar.): İhlas ile.

- m. 69a/8
- ma‘a‘l-iclāl (Ar.):** Saygıyla birlikte.
m. 117a/8
- ma‘a‘l-Ḳadı (Ar.):** Kadı Beyzavî görüşleriyle.
m. 122a/2
- ma‘āşī (Ar.):** Günahlar.
m.+ ye 64a/1, 71b/13
terk-i m. 1b/8, 64a/11
- ma‘a‘t-ta‘zīm (Ar.):** Saygıyla.
m. 117a/8
- Ma‘āz~ Ma‘āz Bin Cebel ~ Ma‘āz İbni Cebel:** Bir sahabî.
M. 14b/11; 21a/5; 14b/11
- mādāmki ~ mādemi (Ar.):** Mademki.
m. 22a/4, 51b/7, 70a/3, 70a/7; 51b/12, 51b/8
- mağfiret (Ar.):** Bağışlamak, affetmek.
m. 48a/12, 57b/3, 72b/1, 94b/1
m.+ i 24b/12, 24b/9
m. it- 37a/13, 75a/4, 79a/11, 79a/12, 90b/9, 96a/2
m. ol- 9a/6, 9a/7, 17a/1, 24a/8, 55a/13, 56a/3, 71a/11, 71a/13, 92a/4, 106b/5
- mağlūb (Ar.):** Yenilmiş.
m. 18a/6
m.+ i 17b/8
- mağmūm (Ar.):** Gamlı, kederli.
m. 63b/12
- mağrib (Ar.):** Akşam vakti.
- m. 96a/9
- mağrūr (Ar.):** Gururlu, kibirli.
m. it- 98a/11
m. ol- 21b/12, 98a/9, 115a/11
- māh (Ar.):** Gökteki ay.
m.+ i 139b/5
- maḥall (Ar.):** Yer, mevki.
m.+ de 42a/8
m.+ inde 124b/9, 58a/13, 58b/9, 59a/2
m.- i cimā‘da 84a/2
m.- i emr-i ma‘rūf 65b/1
m.- i meḥārebe 116b/1, 116b/2
m.- i ‘ucubdan 10a/9
- māhazā (Ar.):** Bununla birlikte.
m. 63a/9, 65b/3, 105a/1, 105a/5, 126a/4, 126a/13
- maḥbūb (Ar.):** Sevilen kişi, dost.
m. 112a/3
m.+ a 108b/4
m.+ i 12a/2, 99b/3
m.+ lardan 108a/13
m.+ ları 34b/4
- maḥbus (Ar.):** Hapis olan.
m.+ i 64a/13, 64b/3
- maḥcūb (Ar.):** Utanmış, sıkılmış.
m.- i Ḥudā 117a/4
- māh-i tāb (Far.):** Dolunay.
m.+ imdur 139a/3
- maḥlūḳ (Ar.):** Yaratılmış olan.
m.+ a 6b/1
- maḥlūḳāt (Ar.):** Yaratılmış olanlar.
m.+ larda 28b/2

maḥmūd (Ar.): Övülmüş,
methedilmiş.
m. ol- 68b/6

maḥmūm (Ar.): Saçma sapan
konuşmak.
m. ol- 63b/11

maḥrem (Ar.): Başkalarından
saklanan.
m. 80b/8
m.+ ine 38a/13
m.+ lere 81a/5

maḥrūm (Ar.): Payı olmayan,
yoksun olan.
m.+ dur 117a/9
m. it- 'yoksun bırakmak'
80b/7
m. ol- 'yoksun kalmak'
58b/2, 67a/11, 67a/12

maḥşūş (Ar.): Has, özgü, özel.
du'ā-ı m. 61a/1

maḥşer (Ar.): Ahirette insanların
Allah'a hesap vermek üzere
toplanacakları yer.
m. 74b/2
m.+ de 3b/1, 20b/6, 24b/9,
36a/9, 106b/7, 112a/8,
126a/1, 126a/13, 138b/2

maḥv (Ar.): Yok olma, varlığına son
verme.
m. eyle- 97a/7
m. it- 26a/4, 54a/11
m. ol- 60b/10, 75b/6

maḥzūn (Ar.): Üzüntülü, kederli.
m. 101b/2, 80a/13
m. it- 69b/10, 77a/4, 108a/5
m. ol- 11b/11, 63b/13, 73b/9

mā'il (Ar.): Meyleden.

m.+ dür 81b/12, 81b/13,
82a/10, 82a/3, 82a/4, 82a/5,
82a/6, 82a/8,
82b/1
m. ol- 21b/11

ma'īset (Ar.): Geçim, dirlik.
m.+ e 10a/5

maḳām (Ar.): Mertebe.
m. 131a/6
m.+ a 123b/6
m.+ ñ 16a/10
m.+ lar 25b/11
m.- ı 'ilāç 60b/7, 61a/2,
65b/4
m.- ı iḥtisābda 65b/1

maḳāşid~maḳāşid (Ar.):
Maksatlar.
m. 65b/9; 65b/3

Maḳber: Bir eser adı.
Risāle-i M. 135a/13

maḳbūl (Ar.): Kabul olunan,
beğenilen.
m. 8b/11, 34b/4, 42a/6,
50a/13
m.- u ins 136a/3
m. ol- 4a/3, 25a/2, 73a/9

maḳrama (Ar.): Havlu.
m. 79b/8

maḳşad (Ar.): Kastedilen şey.
m. 65b/9, 66b/12, 67b/10

maḳşūd (Ar.): Kastedilen.
m. 25b/8
m.+ ı 63b/11, 122a/3, 122a/7
m.+ unı 121a/8
m.+ na 129a/9, 131a/2
m.+ ña 129b/5

maḳūle (Ar.): Cins, tür.
m.+ sindedür 26b/12

ma'kūl (Ar.): Akla uygun.
m.+ de 117b/9

māl (Ar.): Mülk, servet.
m. 19b/12, 19b/13, 20a/2,
20a/4, 20a/6, 23b/4, 24b/11
m.+ a 10a/3, 44b/13
m.+ da 32a/13
m.+ dan 106a/6, 133a/2,
19b/11
m.+ ı 118a/8, 122a/8,
19b/13, 20a/1, 44a/11,
44a/12, 55b/9
m.+ için 14a/10
m.+ ıla 77a/4
m.+ ın 61a/9
m.+ ına 110b/7, 128b/9,
62b/5, 69b/10, 92a/10
m.+ ında 21b/8, 70a/8
m.+ ından 21a/8
m.+ ını 113a/6, 56b/3,
56b/5, 78b/11, 83a/6
m.+ ın 29b/4, 29b/5
m.+ ınızda 131a/13
m.+ ınızdan 71a/5
m.+ ların 13a/4
celb-i m. 121b/4, 121b/7
cem'i m. 122b/7
m.- ı ğanîmet 13a/5
m.- ı ħelâl 22a/8, 22a/9

mālāya'nî (Ar.): Faydasız söz veya iş.
m.+ den 11a/11, 12a/10,
74a/4, 92a/7
terk-i m. İt- 101b/8

ma'lūm (Ar.): Herkes tarafından bilinen.
m. 71b/12
m.+ ı olmaz 115a/7
m.+ ı 2b/8

m.+ uñ 61a/12
ğayr-ı m. 72a/2
m. ol- 1b/6, 26b/11, 32a/2,
68b/1, 69a/1, 115a/8,
138b/5

ma'mūr (Ar.): Bayındır duruma gelmiş.

m. ol- 13a/11, 24b/6

ma'nā (Ar.): Anlatılmak istenen şey, anlam.

m. 119a/3, 9a/10
m.+ ları 5b/6, 9b/4
m.+ larıla 3b/4
m.+ ların 82b/8
m.+ larını 28b/13
m.+ sı 5b/12, 37a/6, 37b/2,
53a/4
m.+ sıla 8a/11, 8a/8
m.+ sın 5b/8, 8b/1, 8b/3,
9a/2
m.+ sını 8a/9
m.- ı icmālesi 8b/4

mançınık (Ar.): İri taşları uzağa atabilecek şekilde yapılmış ve kale duvarlarını dövmek için kullanılmış olan eski bir savaş aleti.
m. 76a/12

māni'î'z-zekāt (Ar.): Zekata mani olmak.
m. 134b/5

manzūme (Ar.): Vezinli, kafiyeli eser.
m. 29a/2

maraz ~ maraz (Ar.): Hastalık.
m. 115a/7
m.+ a 49b/2
m.+ ıla 84a/4
m.+ ına 49a/11, 49b/7,
49b/8; 79a/6

- m.+ ından 47a/6, 115a/3
m.+ ını 49a/13
m.+ lar 126b/1
m.+ lardan 46a/6, 66a/9
m.+ ları 46a/10
m.+ larından 46b/11
m.+ larıñ 20b/13
m.- ı çalbden 62a/1
sebeb-i m. 115a/9
- ma‘rifet (Ar.):** Hünere, beceriliklilik.
m. 123a/11
m.+ üñ 22b/8
- māsivāullāh (Ar.):** Allah’ın zatı
dışındaki bütün varlıklar.
m. 123a/11
- ma‘şiyet (Ar.):** Günah.
m.+ e 9b/10, 83a/6
m.+ im 98b/3
m.+ ler 51a/10
- ma‘şüm (Ar.):** Suçsuz olan.
m. 11b/11
- maşā’allāhū te‘ālā (Ar.):** Allah’ın
dediği olur anlamında dua sözü.
m. 48b/3
- maṭlūb (Ar.):** İstenilen, talep edilen
şey.
m.+ ı 66a/4
m.+ ları 131b/10
- māy (Far.):** Asıl, öz.
m.- i ‘ākıl 136a/3
- maymun ~ meymūn (Ar.):**
Maymun.
m. 136b/8; 81b/13
- māziha (Ar.):** Şeriata muhalif şaka
eden.
m. 110a/2
- maḫlūm (Ar.):** Zulme uğramış olan.
m. 10b/10
m.+ lar 37a/7
- maḫmaza (Ar.):** Abdest alırken
ağza su alma.
m. 41a/11
du‘ā-ı m. 94b/10
- maḫmūm (Ar.):** İlave edilmiş,
eklenmiş.
m.+ ı 99b/9
- me‘āb (Ar.):** Sığınılacak yer.
hüsn-ü m.+ ımdur 139a/9
- me‘ād (Ar.):** Ahiret yurdu.
m.+ uñı 59b/3
- Me‘ālim:** Begavî’nin Kur’an tefsiri.
bk. Meālimü’t-Tenzīl
M. 102a/7, 102b/7, 103b/6,
104a/9, 128a/6, 128a/8,
12a/4, 70b/12
- Me‘ālimü’t-Tefsīr:** Eser adı.
M. 73b/2
- Meālimü’t-Tenzīl:** Begavî’nin
Kur’an tefsiri.
M. 1b/11
tefsīr-i M. 94a/11
- me‘āş (Ar.):** Yaşayış.
m.+ uñı 59b/3
- mecāl (Ar.):** Güç, kuvvet, derman.
m.+ un 59b/4
- Mecālis:** Bir eser adı. Mecalis-i
Rum.
M. 40b/6, 74a/1, 96b/13
M.+ de 87b/11
- meclis (Ar.):** Bir konu hakkında

görüŖmek amacıyla bir araya gelmiŖ insanlar topluluğu.

- m. 89a/6
- m.+ de 23a/5
- m.+ den 134b/6, 61b/5, 89a/4
- m.+ i 104a/13, 24a/3, 84b/12, 89a/4, 89a/5
- m.+ in 97a/10
- m.+ inde 139a/7
- m.+ inden 24a/4
- m.+ lere 61b/4
- m.+ lerine 132a/5
- m.- i 'ilim 24b/9, 25a/8
- m.- i 'ilimde 24b/13, 24b/5
- m.- i 'ilimle 24b/8
- m-i Ŗerif 109a/9
- fazâ'il-i m.- i 'ilim 24b/4

mecmû' (Ar.): Bir araya getirilmiŖ.

- m.- ı Mu'addel 110a/13
- m.+ ı 104b/10

mecmu'a (Ar.): Düzenli Ŗekilde toplanıp bir araya getirilmiŖ çalıŖma.

- m. 117b/5, 121a/5, 125b/6
- m.- ı Hâdîd 134b/7

mecnûn (Ar.): Aklı gitmiŖ olan, deli.

- m. 40a/10, 40a/4, 63a/1, 83a/9
- m.+ dan 137b/10
- m.+ sun 122b/13

Medenî: Sühreverdîyye tarikatının Zeyniyye kolunun kurucusu. **bk. Ŗeyhü Medenî Zeynüddin.**

- M.+ nüñ 15b/6

Medine-i Münevvere: Medine Ŗehri.

- M. 132b/12

medh ~ mediğ (Ar.): Övmek, yüceltmek.

- m. 11a/13, 57a/9, 61b/11, 140b/5; 129b/9, 131a/3
- m.+ i 4b/7, 4b/8, 19b/8
- m.+ in 17b/10
- m.+ inden 140b/4
- m.+ ini 14a/5
- m. it- 60a/10, 61b/13, 82a/4, 96b/4
- m. ol- 18a/1, 19b/8
- mediğ+ den 58b/2

medhi'l-ganî (Ar.): Zengin insanların övülmesi.

- m. 13b/5

mefğar-ı 'âlem (Ar.): Alemlerin övücü, Hz. Muhammed.

- m. 68b/8

mefğar (Ar.): Övülmüş kiŖi, Hz. Muhammed.

- m.+ uñ 57b/3

mefhûm (Ar.): Lafzın sözde zikri geçmeyen manaya delalet etmesini ifade eden usul-i fıkıh terimi.

- m. 117a/7, 69a/4, 117a/9
- m.- ı Beyzâvî 1b/11
- m.- ı Cami'ü'l Letâ'if 27b/12
- m.- ı Dürer 22b/6
- m.- ı hadîŖ 13a/12
- m.- ı İbni Melek 30b/11, 97a/6
- m.- ı Kâdı 12a/4
- m.- ı MeŖâbîğ 97a/3
- m.- ı Mev'ize 4b/12
- m.- ı Mev'ize 16b/9, 19a/9
- m.- ı Minhâc 22a/2, 58a/3
- m.- ı MiŖkât 18a/8
- m.- ı Muğammedîyye 99b/10
- m.- ı NaŖihatü'l-Mülük 82b/3

- m.+ ına 118b/9
m.'ül Cezülî 112b/6
- meger (Far.):** Ancak, fakat, yalnız.
m. 43b/8, 83a/10, 110a/3
- meger kim (Far.):** Ancak, fakat, yalnız.
m. 11a/1, 16b/7, 28a/10, 31a/9, 44a/5, 50a/1, 50a/4, 51a/10, 52a/10, 61a/11, 138a/12
- meḥārebe (Ar.):** Muharebe, savaş.
maḥall-i m. 116b/1, 116b/2
- mehābet ~ mūhābet (Ar.):** Büyük insanların karşısında duyulan korkuyla karışık saygı.
m.+ i 101a/8; 101a/13
- mehālik (Ar.):** Zararlı, tehlikeli işler.
m.+ e 125b/4
- mehmelāt (Ar.):** Mühmelat, huysuz.
m. 57b/8
- mekān (Ar.):** Mekan.
m. 104a/13, 137b/6
m.+ a 6b/1
m.+ dan 6b/13
m.+ sızdur 8b/8
- Mekke-i Mükerreme (Ar.):** Mekke şehri.
M. 132b/10
- meknūn (Ar.):** Gizli, saklı.
dürr-i m.+ dur 26b/13
- mekrūh (Ar.):** İslam dininde haram olmadığı halde yapılması hoş görülmeyen davranışlar.
- m. 22a/4, 47b/7, 66a/8, 92a/9
m.+ dan 7b/7, 109a/13
m.+ dur , 41a/12, 83a/8, 90b/2, 101b/1, 102b/10, 107a/13, 109b/5, 110a/9, 133b/10, 133b/5
m.+ ı 124b/7
m.+ ların 34b/1
ḥavf-ı m.+ ile 63b/11
- mektüb (Ar.):** Mektup.
m. 129b/1
- meḳābir (Ar.):** Mezarlıklar.
m.+ de 101b/2
- mel'anet (Ar.):** Laneti gerektirecek kadar kötü iş, alçaklık.
m. 123a/13
- mel'ūn (Ar.):** 1. Lanetlenmiş, lanetli.
m. 10a/4, 138a/12
2. Şeytan.
m. 125a/5, 125a/11
- mel'ūne (Ar.):** Melun kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan müennes şekli.
cīfe-i m. 22a/4
- melek (Ar.):** Allah'a itaat etmek ve daima hayra vasıta olmak üzere yaratılmış olan sayısız nuranî varlıklardan her biri.
m. 15b/9, 26a/3, 43a/13, 70a/6, 111b/5, 132b/10, 132b/12, 132b/13, 132b/9, 133a/2, 133a/7
M. 54a/1, 85b/2, 116b/3, 116b/6
m.+ le 24a/5
m.+ ler 24b/11, 27a/7, 70a/3, 70b/1, 102a/6,

120b/8, 122b/2, 127a/4
m.+ lere 108a/4
m.+ leri 81a/10, 81a/9,
92a/3, 126b/11
m.+ lerine 7a/1, 12b/3
m.+ leriñ 70b/8
m.+ lerüñ 81b/1

meleke (Ar.): Bir iş veya davranış üzerinde devamlı uğraşma, alışkanlık haline gelme.

m. 67b/13, 68a/6
m. ol- 68a/11

melekūt (Ar.): Melekler.
‘âlem-i m.+ da 60a/10

melekü'l-mevt (Ar.): Ölüm meleği, Azrail.

m. 73a/4
m.+den 70b/2

melhem ~ melhem (Ar.): Deva, ilaç.

m. 39b/10, 39b/9, 41a/6,
41b/2, 41b/3, 59a/9; 55b/1
melhem+ leriñ 21a/3
melhem eyle- 115a/12

melîh (Ar.): Güzel, şirin, sevimli.
m. 62a/1

memdūh (Ar.): Övülmüş, methedilmiş.

m. 58b/5
m.+ dur 64a/1

me'mūnu'l-'āfiyet (Ar.): Güven ve afiyette olma.

m.+ e 99b/8

me'mūr (Ar.): İş yapmakta görevlendirilen kimse.

m. 62a/3, 62a/8, 65a/11
m.+ dur 66a/11

men' (Ar.): Yasaklama, engelleme.

m. 72a/6
m. eyle- 50b/11, 126a/11,
126a/2, 126a/6, 126a/8
m. it- 20a/6, 61a/9, 107a/6,
119a/5, 126a/13, 126a/4,
126a/6, 126a/9

menāfi (Ar.): Yararlar, faydalar.

m. 55a/8

Menāsik (Ar.): Hac ibadetlerinin hangi sıraya göre yapılacağını anlatan kitap.

M. 101b/5
m.+ ile 121b/2

menhī (Ar.): Dinin yasakladığı şeyler.

m.+ dür 101a/7

meni (Ar.): Sperm.

m. 40a/3

menşüb (Ar.): Bir yere bağlı bulunan kimse.

m.+ a 61a/4

menzile (Ar.): Durum, derece.

m.+ sindedür 98b/1, 98b/4

merām (Ar.): İstek, niyet.

m. 4b/13

merdūd: Kovumuş anlamında şeytan için söylenen sıfat.

m. 110b/5
m.+ dur 119a/9

mergūb (Ar.): Makbul olan şey.

m.+ dur 35b/2

merhabā (Ar.): Selamlama sözü.

m. 80a/11

merḥamet (Ar.): Rahmet etme, acıma.

m. 91a/3
m.+ i 20b/10, 36b/2
m.+ lü 83b/7

merkeb (Ar.): Binek hayvan.
m.+ ine 123a/3, 123a/4

mertebe (Ar.): Metebe, seviye.
m. 16a/10, 16a/12, 16a/7,
67b/6, 67b/8, 70b/6, 73b/5,
73b/7, 73b/8
m.+ dür 10b/3
m.+ sinde 10b/3
m.+ ye 59b/13, 64b/8

mervî (Ar.): Nakil ve rivayet edilen.
m.+ dür 96a/1

Meryem: Hz. Meryem.
M. 31b/12

Meşâbîḥ: Begavî'ye ait bir eser.
M. 80a/9, 96b/10
şerḥ-i M.+ de 18b/11
mefhûm-ı M. 97a/3

meşâ'ib (Ar.): Musibetler,
felaketler.
m.+ e 130b/1

mesâ'il (Ar.): Meseleler.
m. 2b/12
m.+ e 5a/1
m.+ ler 3b/2
m.+ leri 2b/11
m.- i rekikesin 3a/3
m.- i şerîfeye 4b/13
m.- i şettâ 3b/6

mesâliḥ (Ar.): İşler.
celb-i m.+ den 65b/3

mescid (Ar.): Namaz kılınan yer.

m. 20b/7, 138b/1
m.+ de 112a/11, 133b/6,
137b/11, 137b/9, 138b/4,
138b/5
m.+ i 137b/9
m.+ iñ 118a/10
m.+ ler 138b/6
taḥiyyat-ı m. 137b/2
m.-i şerif 19a/12, 19a/13,
19b/1, 137a/11

meşelâ (Ar.): Misal olarak, örnek olarak.

m. 39b/2, 57b/6, 46a/5,
68a/12, 68a/8, 85a/12,
118a/3

meşelân (Ar.): Örnek olarak.
m. 16b/5

mes'ele (Ar.): Sorun, problem.
m. 109a/2, 25a/1
m.+ den 5b/10
m.+ leri 2a/1
m.+ niñ 3b/6

meşḥ (Ar.): Bir şeyi elle sıvazlamak.
m. 95a/11
m. it- 33b/3, 33b/5, 33b/6,
49b/4, 125b/11

mesrūr (Ar.): Sevinçli, mutlu.
m. 65a/3
m. it- 124b/13
m. ol- 11b/11, 73b/5, 126b/1

meşūr (Ar.): Yazılmış.
m.+ dur 2a/10

meşakḳat (Ar.): Güçlük, zorluk,
sıkıntı.
m. 48b/5
m. çek- 48b/5

Meşâriḳ: Radıyüddin es-Saganî

tarafından yazılmış bir eserdir.

M. 25a/7, 29b/8, 88a/11,
89b/5, 90a/3, 90a/7,
102a/12, 102b/1, 112b/4,
şeyh-i M. 127a/10

meşâyih (Ar.): Şeyhler.
m. 48a/7

meşgûl (Ar.): Meşgul.
m. it- 63b/4
m. ol- 'uğraşmak' 6b/5,
6b/6, 6b/7, 6b/9, 6b/10,
6b/11, 10b/13, 16b/1, 22a/1,
51a/13, 55a/7, 56a/2,
63b/10, 76b/11, 77a/12,
86a/12, 87b/2, 87b/8,
102b/11, 103a/6, 105a/7,
110a/5, 111a/8, 111a/9,
111b/1, 113a/8, 113a/9,
121a/9, 121b/3, 122a/10,
131b/9, 132a/11, 132a/12,
132a/13, 137a/13

meşhûre (Ar.): Meşhur kelimesinin
tamlamalarda ortaya çıkan
müennes şekli.
sünen-i m. 63b/2

meşrû' (Ar.): Dince yasaklanmayan
şey.
m. ol- 118a/1

meşveret (Ar.): Bir konu hakkında
tecrübeli kimselere danışma, fikir
alma.
m. it- 64b/3

metâ' (Ar.): Eşya, mal.
m. 87b/11
m.+ ı 3a/12

Mevâhibi'z-Zeyniyye: Bir eser adı.
m. 69a/3

mevcûd (Ar.): Yaratılmış, var olan.
m. 8b/6
m.+ dur 8b/1

mevdûd (Ar.): Sevilmiş, dost
edinilmiş.
m. ol- 112a/3

Mev'ize: Bir eser adı.
M. 28a/12, 34a/12, 34b/7,
35a/10, 87b/2, 91a/12,
103b/10, 104a/1
mefhûm-ı M. 4b/12, 16b/9,
19a/9

mevkıf (Ar.): Durak.
m.+ dan 23b/10, 23b/7
m.+ le 23b/7

mevlâ (Ar.): Rab, Allah.
m.+ sına 131b/3

mevt (Ar.): Ölüm.
m. 26a/6, 120a/9, 121b/5,
121b/8
m.+ e 128b/10
m.+ i 120a/9
m.- i aħmerdür 128b/7
m.- i aħzardur 128b/8
m.- i ebyazdur 128b/5
m.- i esveddür 128b/6

mevtâ (Ar.): Ölü olan.
m.+ lar 133a/4
m.+ lardan 113b/12

mevzı' (Ar.): Her bir parça.
m.+ ı 118a/7

meyl (Ar.): Bir tarafa yönelmek.
m. 112a/2, 127a/8
m.+ i 4b/4, 61b/10
m. eyle- 61b/9
m. it- 14a/8, 15b/11, 22a/10,
61b/12, 110a/1

meyve (Far.): Meyve.

m.+ li 83a/2
m.+ sidür 10b/5
m.+ sin 17b/8
m.+ sini 17b/7

meyyit (Ar.): Ölü.

m. 40a/1
m.+ dür 26b/7
m.+ i 134b/3
m.+ üñ 81b/2

mezār (Ar.): Mezar.

m. 111b/7, 70b/13, 74b/1
m.+ a 34a/12, 81b/2
m.+ da 27b/7
m.+ ı 111b/6, 111b/7,
116b/13
m.+ ına 136b/7, 136b/8

mezārлік: Mezarlık.

m. 133a/2
m.+ a 81a/13
m.+ da 133b/6

mezheb (Ar.): Gidilen, benimsenen yol.

m.+ im 100a/1, 100a/4,
29a/10, 29a/9

mezkūr (Ar.): Az önce adı geçen.

m.+ larıñ 61b/1

mezkūrāt (Ar.): Az önce adı geçenler.

m.- ı ānifiyyeyi 2b/7

mezmūm (Ar.): Yerilmiş, kınanmış.

m. 58a/8, 58a/9
m.+ dur 14a/3, 58a/11,
58a/5, 58b/8, 101a/6

mı: Soru eki.

m. 125a/11, 127a/1, 16b/13,
16b/2, 17a/1, 17a/2, 25a/10,

25a/11, 25a/9, 49b/2, 75a/4
m.+ dur 120b/10, 120b/11,
120b/12, 120b/13, 120b/9,
127a/5, 4b/2, 75a/1, 80a/7
m.+ sun 21a/9, 70b/12,
76a/10, 77b/5, 114b/2,
134b/7

mızrāk (Ar.): Yaklaşık 40–50 dakika arasında değişen zamanı anlatmak için kullanılır.

m. 103a/5, 104b/4

mi: Soru eki.

m. 21b/9, 26b/8, 31b/13,
68b/11, 68b/2, 68b/12,
123b/3, 126a/4, 134b/8

miftāh (Ar.): Anahtar.

m. 51b/13
m.+ ıdur 84b/1, 91b/2
m.+ ile 13a/6

Miftāhu'l-'Ulūm: Sekkakkî'ye ait bir eser.

M. 128a/1, 128a/4

Mikā'il: Dört büyük meleklerden biri.

M. 134b/9
M.+ dür 30b/9

miqdār (Ar.): Miktar, ölçü.

m. 9a/11, 23a/7, 50a/2,
78a/5, 104a/11, 104b/1,
m.+ ı 2a/1, 3b/7, 20a/9,
35a/9, 22a/11, 64a/10,
64a/9, 71b/7, 76b/10,
103a/5, 104b/4, 108b/3,
121b/2

millet (Ar.): Millet, ulus.

m.+ indenem 29a/7

minber (Ar.): Camide hatibin üzerine çıkıp hutbe okuduğu

merdivenli kürsü.
m.+ de 109b/6

mine'l-ebrār (Ar.): Takva sahibi kişiler.
m. 123b/3

Minhāc: İmam Gazalî'nin eseri. **Bk. Minhācü'l-'Abidīn**

M. 4b/12, 11b/3, 20b/11, 22b/10, 23a/12, 23a/2, 24a/9, 25a/12, 25a/7, 26a/1, 26b/5, 31b/8, 38a/2, 51b/1, 51b/6, 76a/5, 76b/8, 84b/3, 99b/11, 126b/3, 128b/12, 130b/12, 130b/4, 130b/8, 131b/2, 132b/1
M.+ da 105b/3
M.+ dan 3b/1, 3b/13, 4a/7, 11b/2, 34a/6, 34b/5
mefhüm-ı M. 22a/2, 58a/3
Terceme-i M.+ ı 3a/8

Minhācü'l-'Abidīn ~ Minhāci'l-'Abidīn: İmam Gazalî'nin eseri.
M. 131a/8, 131b/11; 14b/7

Minnet (Ar.): 1. Hamdetme, şükür.
m. 98a/13
zıkr-i m. 10a/9
2. Boyun eğip yalvarmak.
m. eyle- 69b/10, 77a/4

Mi'rāç (Ar.): Hz. Muhammed'in, Cenabıhakk'ın daveti üzerine yedi kat semayı aşıp Allah'ın huzuruna yükselerek O'nunla görüşmesi mucizesi.
M.+ da 81b/5

mīrās (Ar.): Miras.
m. 19b/1
m.+ dan 19b/5
m.+ dur 19b/5
m.+ ı 19a/12

m.+ ıdur 19b/11, 19b/12

mirāt (Ar.): Ayna.
m. 92b/7

mīşāk (Ar.): Anlaşma.
nağş-ı m. 63b/9

mişāl (Ar.): Örnek.
m. 139b/9
m.+ i 121a/8

misilli: Benzer, benzeri.
m.+ 110a/7

misvāk (Ar.): Diş temizleme aracı.
m. 105b/13

Miškāt: İmam Gazalî'nin eseri. **bk. Miškātü'l-Envār.**
M. 107b/7, 110a/13, 117b/5, 121a/5, 127a/11, 127b/8, 129a/3, 12a/4, 132b/5, 18a/3, 21a/10
mefhüm-ı M. 18a/8

Miškātü'l-Envār: İmam Gazalî'nin eseri.
M. 125b/5, 15b/7, 52a/5

mizāc (Ar.): Huy, yaratılış.
m.+ ından 123b/12

mīzān (Ar.): Ölçü, terazi.
m. 8a/1, 71b/5
m.+ a 101b/7
m.+ ı 36a/10, 110b/9
m.+ ın 52b/11
m.+ uñ 71b/9
m.- ı şer'i 125b/3

mu'addel (Ar.): Başka bir şekle konulmuş, değiştirilmiş.
m. 15b/7, 16a/13, 52b/13, 57a/6, 57b/1, 83b/5, 84a/1,

88a/11, 92b/5, 100b/12,
101a/4, 105a/7, 106b/8,
125b/6, 132a/9
mecmu'ı M. 110a/13

mu'annit (Ar.): İnatçı, inat eden.
m. 2b/7

mu'avvezeteyn (Ar.): Kötülüklerle
karşı koruduğuna inanılan Felak ve
Nas sureleri.
m. 125b/9

muflis (Ar.): İflas eden.
m. 37a/12

muḥabbet ~ muḥibbet (Ar.):
Muhabbet.
m. 62b/8, 67b/9, 117a/8,
123a/11; 124b/5
m.+ de 124b/4
m.+ e 61a/11
m.+ i 125a/12, 4b/7, 65b/11,
83b/3
m.+ ine 57b/3
m.+ lerin 125a/5
m. it- 43a/8, 65a/4, 112a/12;
60a/13, 60a/8, 130a/5,
131a/5, 134a/5
envā'-ı muḥibbet 60a/13

muḥabbeten (Ar.): Muhabbetli.
m. 112a/13

muḥabbetullāh ~ muḥabbetillāh
(Ar.): Allah aşkı.
m. 65b/10; 67b/2

Muḥāḍarāt-ı Karabāgī: Osmanlı
alimi Karabağî'ye ait bir eser.
M. 46b/9

muḥaddis (Ar.): Hadis alimi.
m. 49a/10, 49b/4

muḥakkaḳ (Ar.): Doğru, gerçek.
mürşid-i m. 96a/8

muḥālefet (Ar.): Karşı olma, karşı
çıkma.
m. it- 43a/5

muḥālif (Ar.): Karşı çıkan.
m. 107b/3, 110a/2, 43a/5

muḥālifet-i nefis (Ar.): Nefsin
isteklerine karşı çıkma.
m. 10b/10

Muḥammed: Hz. Muhammed.
M. 7a/12, 7b/1, 12b/1,
99b/12, 100a/11, 100b/4,
130a/2,
ümme't-i M.+ den 131b/8

Muḥammed el Yemānī: Arap dili
ve edebiyat alimi, tarihçi.
M. 41b/1

Muḥammediyye: Hz.
Muhammed'in hayatını,
peygamberliğini, manevî
şahsiyetini konu edinen manzum
veya mensur eser.
mefhūm-ı M. 99b/10

Muḥammed Muṣṭafā: Hz.
Muhammed.
M. 8b/10

Muḥammedu'l-Cezūlī: Şazeliyye-
Cezuliyye tarikatının kurucusu
Kuzey Afrikalı sufi.
M.+ nüñ 112b/7

Muḥassen (Ar.): Güzel bulunan
şey.
m. 67b/4

muḥāsebe ~ meḥāsebe (Ar.):

- Muhasebe, hesap işi.
m. 51a/13; 63b/3
muḥāsebe+ ye çeker 114b/9
- muḥibbi (Ar.):** Dost.
m. 124a/12
m.- i mansūfdan 3a/2
- muḥkem (Ar.):** Sağlam.
m. it- 20a/5
- muḥşine (Ar.):** İyilik ve güzellikler yapan.
m. 116b/4
- muḥtāç ~ muḥtāç (Ar.):** Muhtaç.
m. 10a/6
m.+ a 110b/11, 112b/3;
110b/2
m.+ dur 19b/13, 60b/8;
20a/4, 65b/7
m.+ em 97b/2
m.+ luḡını 84a/11; 126a/7
m. it- 136a/6
m. ol- 6b/2, 133a/6; 138a/12
- muḥtaşarca:** Kısaca.
m. 130b/13
- muḥtesib (Ar.):** İslam devletlerinde genel ahlakı, kamu düzenini korumak ve denetlemekle görevli teşkilat.
m.+ leri 65a/13
- muḥṭi (Ar.):** Hata eden, yanlış yapan.
m.+ ye 62b/5
- Muḥīn (Ar.):** Herkesin yardımcısı anlamında Allah için kullanılır.
M. 9b/3
- muḫābele (Ar.):** Karşılık.
m. 107b/4
- m.+ sinde 4b/6
- muḫābil (Ar.):** Bir şeyin karşılığı olan.
m. 65b/2
- muḫaddem (Ar.):** Evvel, önceki.
m.+ dūr 65b/3
- muḫaddemāt (Ar.):** Ön bilgiler.
m.+ ıla 132a/13
- muḫadder (Ar.):** Allah tarafından ezelde belirlenip takdir edilen.
m.+ den 122a/10
- muḫarrer (Ar.):** Hakkında karar verilmiş.
m. kı1- 128b/2
- muḫaşşırılık (Ar.):** Kusurlu olma durumu.
m. 17a/6, 17a/7
m.+ dur 14a/10
- muḫīm (Ar.):** İkamet eden.
m. 107a/11
m.+ lere 35b/7
m. ol- 40a/8
- muḫtedī (Ar.):** İmama uyup arkasında namaz kılan kimse.
m. ol- 107a/11, 129b/5,
131a/3
- muḫtezā (Ar.):** Gereken, lazım olan şey.
m.+ sıla 68a/7
m.+ sın 68a/13
m.+ sınca 34a/8
- mum (Far.):** Mum.
m. 79b/8
m.+ ı 44a/8
- mūnis (Ar.):** Munis, sıcakkanlı.

m. 52b/10

munşif ~ manşūf (Ar.): Munsif, vicdanlı, insafli kişi.

munşif 2b/6

ehl-i şika'-i munşif+ den
3a/1

muhibbi-i manşūf+ dan 3a/2

muntaẓır (Ar.): Beklemek.

m. ol- 137a/12

murād ~ mirād (Ar.): Arzu edilen şey, istek.

m. 65b/12, 74a/9, 93b/9,
120b/2; 14a/8

m.+ ı 3b/9, 16a/6, 62a/6,
84a/13, 84b/2

m.+ ın 62a/11

m.+ ına 60a/9, 129b/4

m.+ ın 84a/12

m.+ ların 3b/11

m.+ lığı 31b/1

vuşūl-ı m. 131b/11

m. eyle- 30b/1

m. it- 11a/8, 37a/9, 49b/13,
67b/9, 74a/8, 74a/10, 74a/6,
74a/7, 99a/9, 124b/11,
126b/10, 134a/10

m. ol- 79b/9

murdār ~ mirdār (Ar.): Pis, iğrenç.

m. 75b/10, 125a/13, 125a/4;
73b/6

m. it- 108a/3

m. ol- 118a/7

murtaẓā (Ar.): Seçilmiş, razı olunmuş kimse anlamında Hz. Ali'nin lakaplarından biri.

m.+ nuñ 109b/2

Mūsā: Musa peygamber.

M. 91a/8, 84b/5, 84b/6,
100a/10

muşāhib (Ar.): Sohbet arkadaşı.

m. 52b/8

m. ol- 140b/1

muşāhibet (Ar.): Sohbet.

m.+ ini 70a/3

m. it- 111a/4

m. it- 116b/10

muşallā (Ar.): Namaz kılmak için ayrılmış yer.

m. 106b/13

m.+ ya 106a/2, 107a/6

muşallī (Ar.): Namaz kılan kimse.

m. 72b/10

muşārī'a (Ar.): Didişme, musaraa.

m. 91b/10

muşhaf-ı şerīf (Ar.): Kuran-ı Kerim.

M. 3a/7

muşırr (Ar.): Israr eden.

m. 132b/7

m. ol- 42b/10, 43a/6, 43a/7,
132b/6

muşībet (Ar.): Bela.

m. 50b/6, 59b/3, 92a/11

m.+ e 9b/10, 25b/12, 129a/1,
129a/4, 130a/4

m.+ ler 131a/9

m.+ lerden 56b/6

vaqt-i m.+ de 130a/3

muţābık (Ar.): Uygun düşmek, anlaşmak.

m. ol- 50b/5

muţāla'a (Ar.): Etraflıca düşünme, inceleme.

m. it- 34a/9, 34a/10, 34b/3,

34b/5

mu'teber (Ar.): Saygı gören, hatırı sayılır.

m. 26b/12, 42a/8

mu'teberāt (Ar.): İtibar edilenleri güvenilir olanlar.

m. 72a/2

mu'temed (Ar.): İnanılır, güvenilir.

m. ol- 108a/11

ʿālim-i m.+ den 11a/1

mu'tıķ (Ar.): Köle azat eden.

m. ol- 4b/10

mu'tîc (Ar.): Uyan, itaat eden.

m. ol- 69b/6, 69b/7, 79a/9, 96b/11, 99a/4

mu'tî'a (Ar.): Mutî kelimesinin müennes şekli.

m. ol- 78b/4, 79b/6

mu'tlak (Ar.): Herhangi kayıt ve şarta bağlı olmayan.

m. 38a/4

ķadir-i m.+ sın 54a/12

muttaķî (Ar.): Takva üzerine olanlar ve doğru yoldan ayrılmayan kişiler.

m. ol-83b/7, 129a/8

mu'ttali' (Ar.): Vakıf, haberdar olmak.

m. 58b/11

muttaşif (Ar.): Kendisinde o hal, vasıf bulunan.

m. ol- 132a/7

muvāfıķ (Ar.): Uygun, münasip.

m. 42b/13

muvāzene (Ar.): Ölçü, kıyas.

m. 63b/3

muẓtar (Ar.): Çaresiz, mecbur.

m. ol- 109a/6

mübāh (Ar.): Sakıncası olmayan şey.

m. 91b/3

m.+ dur 101a/5

mübārek (Ar.): Mükaddes, kutlu.

m. 37b/1, 48b/7, 49b/4,

50b/8, 123a/7, 127a/2

sā'at-i m. 73b/2

m.+ dür 102b/11

mübāşeret ~ mübāşiret (Ar.): Bir işe başlama, yapmaya girişme.

m. it- 128b/4; 103b/10

mübtedi' (Ar.): Bid'at çıkararak kimse.

m. ol- 107b/1

m.+ e 110a/1

mübtelā (Ar.): Bir şeye tutulmuş, düşkün.

m. ol- 49a/11, 58b/13,

66b/3, 131b/7

mücāhede (Ar.): Uğraşma, mücahede etme.

m. 59a/1, 68b/7

m.+ ye 65b/7

müceddeden (Ar.): Yeniden, tekrar.

m. 7b/10, 12b/6

mücerred (Ar.): Madde ve cisim halinde olmayan.

m. 62b/11

müdābere (Ar.): Kulağın yarık olması.

m. 107b/4

müdār (Ar.): Güler yüzle idare etme.

m. eyle- 64b/13

müdāvet (Ar.): Devamlı yapmak, devam etmek.

m.+ dür 68a/11

m. eyle- 70a/2, 104b/11

m. it- 68a/8

müdde'i (Ar.): İddiacı.

m. 2b/6

mü'eddeb (Ar.): Edepli, terbiyeli.

m.+ e 28a/10

müfriṭ (Ar.): Aşırıya, ifrata kaçan kimse.

m. 112a/4

müfsid (Ar.): Bozmak, fesat etmek.

m.- i 'amāl 3b/5

müfti (Ar.): Müftü.

m. 38b/7

mühlet (Ar.): Bir işin yapılması için verilen süre, vade.

m. 133a/8

mühlik (Ar.): Helak edici.

m. ol- 4b/10

Mükāşefe: Mükāşefetü'l-Kulup, İmam Gazalî'ye ait bir eser.

M. 73a/7, 87b/2, 117a/3, 122a/2, 129a/3

mükellef (Ar.): Bir işi yapmak zorunda olan.

m. ol- 120a/11

mükerrem (Ar.): Saygı değer, aziz.

m. ol- 92a/3

m. 11a/12, 8b/11

mülāḥaza (Ar.): Etraflıca, iyice düşünme.

fikir-i m. it- 16b/3

m.+ sına 98b/8

mülāḥazāt (Ar.): Düşünceler.

m.- ı bāṭıla 112a/5

mülāyim (Ar.): Yumuşak huylu, uysal.

m. eyle- 66b/1

m. 44b/5, 58b/10, 65b/7

m.+ ce 106a/12, 62a/7, 64b/12

mülāyımlik: Mülayim olma durumu.

m. 67b/9

mülhid (Ar.): Allah'ı tanımayan, dinsiz.

m.+ e 109b/13

mümāşil (Ar.): Benzeyen, andıran.

m. ol- 131b/8

mü'min (Ar.): İman sahibi, müslüman kimse.

m. 13a/8, 23a/13, 43b/4, 76a/10, 114a/10, 136b/13

m.+ e 20a/2, 20a/3, 140b/1

m.+ iñ 14b/5, 22a/6, 50b/3

m.+ ler 104a/7

m.+ lere 122b/2, 1b/7, 58b/2

m.+ leri 21b/6

m.+ lerün 130b/9

m.+ üñ 91a/13

m.- i kavī 131b/12, 131b/13, 132a/3, 132a/5, 132a/9

m.- i zā'ıfdür 131b/13, 132a/7

mü'mine (Ar.): Mümin kelimesinin müennes şekli.

m. 13a/8, 29b/5

mümkin (Ar.): Mümkün.

m. 62a/7, 64a/9, 73b/6,
73b/8, 78b/1
m. ol- 96b/3

münacāt (Ar.): Allah'a duada,
niyazda bulunma.

m. 84a/10
m. it- 64b/7

münādī (Ar.): Çağırın.

m. 138b/3

münāfık (Ar.): Allah'a ve
peygambere inanmadığı halde
inanmış gibi gözüken kimse.

m. 14b/3, 64a/4
m. ol- 83a/5

münevver (Ar.): Nurlu.

m. ol- 24b/12, 111b/9

münezzeh (Ar.): Eksik ve
noksanlıktan uzak olan.

m.+ dür 6b/13

münferid (Ar.): Tek, yalnız.

m. 107a/11

münir (Ar.): Parlak, ışık veren.

bedr-i m. 29a/6

münker (Ar.): Dince uygun
görülen, caiz olmayan şeyler.

m. 119a/10
emr-i m. 62b/12

münkerāt (Ar.): Dince uygun
görülmemiş şeyler.

m.+ a 64a/1

Münkir ve Nekir (Ar.): İnsanları
ölümden sonra sorguya çekecek
olan iki melek.

M. 23b/3, 29a/12, 71a/6

mürā'i (Ar.): İki yüzlü, riyakar.

m.+ ler 4b/5

mürecceb (Ar.): Ulu, kutlu,
mübarek.

m. 121b/13

mürekkeb (Ar.): Yazı yazmak için
kullanılan sıvı madde.

m. 89b/2

Murid ~ Müridun (Ar.): Dileyen,
irade sahibi anlamında Allah için
kullanılan sıfat.

M. 6a/10; 5a/10

mürşid (Ar.): Hak ve hakikate
erişme yolunda müritlerine örnek
olan kimse.

m.- i muhaqqak 96a/8
m.+ iñ 105b/2
m.+ üm 139a/8

Mürşidü'l-Müte'ehhilin: Bir eser
adı.

M. 2a/5

mürted (Ar.): İslam dininden
dönen kimse.

m. 116b/1
m.+ de 116b/2

müsāfir (Ar.): Misafir.

m. 35b/7, 40a/8, 71a/4,
107a/11
m.+ e 109b/4, 38a/3

müsāvī (Ar.): Eşit.

m. 4a/9

müsebbib (Ar.): Sebep olan.

m. 132a/3

müşevvet (Ar.): Kara etme, kötü bir
duruma düşme.

m. it- 59b/4

Müslim (Ar.): el-Camiu's-Sahih adlı eseriyle tanınan muhaddis.

M. 29b/1, 29b/10
şerh-i M. 92a/1

müslimān (Ar.): Müslüman.

m. 1b/12, 27b/3, 27b/5,
40a/12, 101a/5
m.+ a 119b/1
m.+ ıñ 119b/5
m.+ lara 13a/3, 43a/2,
45b/10
m.+ laruñ 119b/4
m. ol- 40a/9

müslimīn (Ar.): Erkek ve kadın müslümanlar.

cemā'at-ı m.+ e 133a/4

müsned (Ar.): Dayanak noktası.

m.+ ümdür 139a/8

müspet (Ar.): Doğruluğu ispatlanmış, doğru.

m. ol- 38b/8

müstağfir (Ar.): Tövbe eden.

m.+ ıñ 109a/5

müstaḥrec (Ar.): Kitap vb. şeyden alınmış.

m.+ dür 119a/4

müstaḳīm (Ar.): Doğru yolda olan.

m. 51b/7, 51b/8, 51b/9

müsteḥab ~ (Ar.): Farz olmadığı halde, dince makbul görülen işler.

m. 77a/9
efḍal-i m. 106a/5
m.+ dur 10b/6, 37b/11,
65a/6, 76b/11, 90b/2
m.+ ların 34a/5

müsteḥabbe ~ müsteḥibba (Ar.):

Müsteḥap kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan müennes şekli.

sünnet-i müsteḥabbe
102b/2, 105b/11
müsteḥibba+ ıla 109a/13

müsteḥaḳ (Ar.): Hak etmek, layık.

m. 8b/6, 129b/9

müsteḥiḳ (Ar.): Hak etmiş, layık.

m.+ dür 8b/7
m.+ lerdür 76a/4
m. ol- 28a/11, 127a/1

müşāhede (Ar.): Gözle görme, gözlemlenme.

m. 2b/2
m. ol- 115a/9, 115a/10,
115a/12

müserref (Ar.): Şeref kazanmak.

m. it- 60a/13

müşkil ~ müşkül (Ar.): Zor, güç.

m. ol- 138b/9; 121a/13

müşted (Ar.): Şiddetlenmiş.

m. 59a/4, 59a/6

müte'affif (Ar.): Namuslu, iffetli.

m.+ i 66a/1

müte'alliḳ (Ar.): İlgili, alakalı.

m.+ iñe 66b/10

müte'annī (Ar.): İnatçı.

m. 2b/6

mütecāviz (Ar.): Haddi aşan.

m.+ dür 130b/3

müteḥayyir (Ar.): Şaşırmış.

m. ol- 123a/6

mütehevvir (Ar.): Öfkeli, kızgın.
m. 68a/4
afât-ı m. 59a/13

m. 67b/4, 9a/4
m.+ dür 21b/11

mütekebbir (Ar.): Büyüklük
taslayan.

m. ol- 83a/10
m.+ i 134a/3, 134a/4

N

mütেকellim (Ar.): Konuşan.
M. 5a/10, 6a/10

mütenebbih (Ar.): Öğüt sayesinde
gafletten kurtulan.
m. ol- 99b/9

nācī (Ar.): Selamete ermiş,
kurtulmuş.

n. 136b/6

mütevāzī' (Ar.): Alçak gönüllü.
m.+ yı 134a/7

nā-dān (Far.): Cahil.

n.+ a 139a/10, 140a/1

mütlif (Ar.): Öldüren.
darb-ı m. 64a/6

nā-ehl (Far.-Ar.): Bir işin ehli
olmayan.

n. 9b/1

müttehīd (Ar.): Birleşmiş.
m. ol- 116b/2

nafaka (Ar.): Geçinmek için gerekli
olan yiyecek, içecek.
n. 69b/10, 77a/4

müyesser (Ar.): Kolaylıkla olan.
m. eyle- 24b/3, 124b/6,
131a/8
m. it- 130b/2
m. ol- 11b/1, 23b/1, 115a/8

nāfi' (Ar.): Faydalı.

'ilm-i n. 53a/7

müyessī (Ar.): Kolaylaştıran.
m. ol- 132a/1

nāfile (Ar.): Bir kimsenin dinen
mükellef olmadığı halde sırf Allah
rızasını kazanmak maksadıyla farz
dışında kıldığı namaz, tuttuğu oruç
ve yaptığı her türlü hayırlı iş ve
davranış için kullanılır.

n. 27b/3, 35a/6, 37b/6,
37b/7, 74b/3

n.+ den 74a/3

n.+ yi 117b/5

n. kııl- 104b/10

müzde ~ müşde (Far.): Müjde.
m. 57b/4, 104b/12, 129b/12;
25b/13
m.+ ci 79a/10
m.+ dir 8b/4
m.+ lerden 105a/4
m.+ ye 69b/13, 77a/7, 77a/8
m. eyle- 130a/2
m. ol- 131a/4

nā-ḥaḳ (Far.-Ar.): Haksız.

n. 42b/11

müzeyyen (Ar.): Süslü.

Naḥl (Ar.): Kuran'ın 16. suresidir.

N. 48a/4

nā'il (Ar.): Muradına eren.

n. 126b/2, 16b/5

n. ol- 13a/2, 16a/4, 35a/11,
35b/3, 57a/3, 69b/13, 70a/2,
72b/11, 74a/2, 74a/4, 77a/1,
77a/3, 77a/8, 78b/8, 80a/5,
80b/5, 108a/9, 114b/1,
129b/5, 129a/9, 131a/2

naql ~ naqil (Ar.): Hadislerin rivayet yoluyla günümüze gelmesi.

n. it- 2b/3; 62a/7, 107a/4,
107b/8, 109b/7

naqş (Ar.): Eksiklik, noksanlık.

n.- ı 'ahd 63b/8
n.- ı mişâk 63b/9

nā-maḥrem (Far.-Ar.): Mahrem olmayan.

n.+ den 82a/13

namāz (Far.): Namaz.

n. 2a/2, 2a/3, 35b/13,
37a/7, 44a/4, 47b/7, 76b/10,
76b/12, 76b/13,
76b/9, 82a/12, 88b/3,
104a/2, 108b/9, 118a/10,
118a/9, 118b/2, 118b/4,
138a/3, 138b/7

n.+ dan 24a/11, 25a/2,
91b/12, 104a/3, 104a/5,
105b/11, 106a/1

n.+ ı 32b/3, 43b/7, 44b/13,
44b/7, 46a/1, 74b/2, 74b/5,
88b/11, 96b/4, 104a/4,
104b/8, 133b/1

n.+ ıdur 31a/5

n.+ ıla 31a/9

n.+ ın 35b/1, 97a/10

n.+ ında 107a/12, 107b/1,
42b/13, 45a/1

n.+ ından 43a/1, 45a/3,
45a/5, 83b/9, 96a/9, 102a/5,
106a/7, 107a/8, 133b/8,

n.+ ınıñ 102a/10

n.+ ın 33b/10

n.+ ınıñ 26a/5, 34a/1, 34a/4

n.+ ile 137a/12

n.+ ları 1b/12

n.+ ların 102a/13

n. kııl- 24a/2, 31a/4, 33a/12,

34a/1, 43a/9, 44a/5, 44b/9,

48a/11, 71a/2, 72b/5, 73a/2,

73a/7, 74b/9, 76b/9, 96a/10,

102a/5, 102b/3, 102b/9,

103a/4, 103a/6, 104a/10,

104b/3, 104b/5, 107a/6,

109b/1, 110a/4, 133a/4,

137b/8, 138a/7, 138a/12

nā-merd (Far.-Ar.): İnsanlıktan mahrum.

n.+ e 136a/6

nār (Ar.): Ateş.

n.- ı cehennem 67a/6

nās (Ar.): İnsanlar, halk.

ekşer-i n. 5b/10

naşīb (Ar.): Talih, baht.

n. ol- 130a/10

naşīhat (Ar.): Öğüt.

n. 1b/10, 9b/7, 10b/4,

18a/9, 19a/7, 23a/10, 23a/7,

26b/12, 105b/1, 51a/8,

62a/6

n.+ ı 18a/9

n.+ de 23a/5

n.+ dur 23a/9

Naşīhatü'l-Mülük: Gazalî'nin ahlak ve siyasete dair Farsça eseri.

N. 81b/10

mefhüm-ı N. 82b/3

naşūḥ (Ar.): Kesinlikle bozulmaması gereken tövbe.

tevbe-i n. 63b/2, 85a/12

- nā-ümīz (Far.):** Ümitsiz.
n. ol- 25b/6
- nażar (Ar.):** Bakmak.
n. eyle- 2b/8, 118b/7
n. it- 3b/10, 21b/12, 21b/13, 109a/8, 119b/12
n. olun- 21b/6
2. Göz değmesi, uğursuzluk.
n. 89b/3, 89b/5
n.+ dan 89a/10
n.- ı şerrinden 89b/2
- nāzil (Ar.):** İnmek.
n. ol- 108b/11
n. 87b/6
- nażīr (Ar.):** Benzer.
n.+ i 28b/10, 6b/3
- nażīre (Ar.):** Bir şairin manzum eserine başka bir şair tarafından aynı vezin ve kafiye ile yazılan benzer manzume.
n. 27a/1, 128a/13
- nazlan:** Naz yapmak.
n.- maқа 82a/8
- ne:** Ne.
n. 2a/9, 5b/13, 8a/12, 12a/6, 12b/2, 14a/1, 15a/12, 15a/3, 19b/2, 21a/7, 21b/8, 24b/1, 26b/8, 28a/8, 38a/5, 43b/13, 61b/8, 61b/9, 64a/3, 64b/1, 65a/12, 66b/7, 78a/5, 78a/6, 78a/9, 90a/10, 97b/9, 98a/9, 99a/2, 99a/9, 104a/11, 104b/1, 119b/3, 120a/12, 124a/6, 125a/11, 125b/1, 129b/11, 132a/2, 133a/3, 136a/4, 139a/6, 140b/4
n.+ dir 15a/3, 16b/12, 23a/10, 30a/6, 41b/5, 41b/6, 64b/2, 75a/8, 78b/8, 102a/1, 115a/4, 134b/4
n.+ dür 15b/13, 16b/11, 16b/13, 30a/10, 30a/2, 30b/2, 41b/11, 41b/2, 41b/3, 41b/8, 41b/9, 105a/4
n.+ sine 21b/11
n.+ ye 15a/7, 21a/6, 21a/8, 38b/10
- ne'am (Ar.):** Evet.
n. 30b/3
- nebī (Ar.):** Peygamber.
n.+ dür 100b/2
n.+ ler 100b/5, 124a/2
n.+ m 29a/4
Eyyüb-i n. 129b/10
Hāzret-i Ya'küb-ı n. 129a/13
Hāzret-i Yūsuf-ı n. 129a/13
şifāt-ı n. 5b/3
- nebiyyü's-şakaleyn (Ar.):** İnsanların ve cinlerin peygamberi anlamında Hz. Muhammed'in sıfatlarındandır.
n. 5b/4, 7b/8
- necāset (Ar.):** Pislik.
n.+ den 137b/10
- necāt (Ar.):** Kurtuluş.
n. 72b/1, 98a/12, 98b/8
n.- ı dāreyn 132a/10, 4a/12
sebeb-i n. 25a/8
- necis (Ar.):** Pis.
n. ol- 21b/9
- nedāmet (Ar.):** Pişmanlık.
n. 118a/4
n.+ dür 50b/1, 51a/2
- neden:** Neden.
n. 21a/8, 77b/13, 133a/3

nefi (Ar.): Fayda.

n. 98a/3

nefes (Ar.): Nefes.

n.+ de 132a/2, 92a/12

n.+ i 36a/13

n.+ ile 39b/1

n.+ im 25a/10

n.+ leriñ 104a/12

nefret (Ar.): Nefret.

n. it- 22a/11

nefs ~ nefis (Ar.): Kulun kötü heveslerinin merkezi.

n. 5b/2, 6b/5, 10b/10,
10b/11, 15a/4, 43a/8,
58b/10, 61b/11, 61b/8;
53a/7

n.+ e 21b/12, 102b/12

n.+ i 10a/11, 26b/11, 57a/10

n.+ inden 63a/10

n.+ ine 11b/7, 25b/5, 55b/5,
60a/1, 63b/1, 63b/5, 74a/8,
92a/10, 108a/2, 114b/11

n.+ ini 11b/10, 11b/6, 26a/8,
63a/11, 63a/12, 67b/11,
78b/10, 108a/3, 113b/12,
114b/9, 121a/7

n.+ im 123a/4

n.+ in 26b/9

n.+ iñe 105a/5

n.+ iñi 4b/10

n.+ iñizde 131a/13

n.+ üñ 61b/10

n.+ üñüzi 1b/8

nefis+ de 58b/12, 58b/9

nefis+ leri 22a/9

nefis+ lerinüñ 84a/6

‘araz-ı n. 14a/6

katl-ı n. it- 118a/5

nefs-i emmāre (Ar.): İnsanlara kötülüğü emreden nefistir.

n. 22a/3

nehy (Ar.): Menetme, engelleme.

n. 62a/9, 119a/10

n.+ inden 86a/4, 9b/12

n.+ ine 63b/7

n.- i şerri 1b/10

n. it- 97b/2, 119a/10

nehy-i münker (Ar.): Kötülükten vazgeçirmeye çalışmak anlamında dinî bir terim.

n. 62a/3, 109a/10

n.+ de 65b/1

nemmām (Ar.): Laf taşıyıcı ara bozucu.

n. 119b/9

n.- ı fāşıkā 119a/12

n.+ lar 136b/12

n.+ lık 119b/8

n.+ lıkdan 119a/10, 119b/8

n.+ luğ 61a/8

n.+ luğla 119a/7

n.+ uñ 119a/9, 119b/7

n.+ luğ it- 118b/12, 119a/5

nerd (Far.): Tavla.

n. 109b/11

nereye: Nereye.

n. 122b/12

neşir (Ar.): Kıyamette bütün insanların dirilmesi.

n. 7b/13

neşter (Far.): Kesici alet.

n. 49b/12

ne‘uzu billāhi te‘ālā (Ar.): Allah korusun anlamında bir dua sözü.

n. 17a/8, 22a/13, 23b/2,
75b/11, 76a/1, 81a/2,
121b/8

nev‘ (Ar.): Tür, cins.

- n.- i insānda 68b/4
- nevāfil (Ar.):** Farz ve vacip olanlar dışında sırf Allah rızasını kazanmak için yapılan ibadetler.
n.+ i 63a/13
- nevāfile (Ar.):** Nevafil kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan müennes şekli.
aḥkām-ı n.- i ṭarīḳat 123a/10
- nevākış (Ar.):** Eksikler, noksanlıklar.
n.- ı vuzūyı 34b/1
- nezir (Ar.):** Şarta bağlı vaat, adak adama.
n. 37b/7, 63b/5
- nezir-i mu‘ayyen (Ar.):** Şarta bağlanarak yapılan adak.
n. 37b/6
- nezīr (Ar.):** Doğru yola getirmek için Allah'ın vereceği cezaları bildirip korkutan, Hz. Muhammed.
n. 29a/4
- nezr-i muṭlaḳ (Ar.):** Şarta bağlı olmayan adak.
n. 38a/8
- nice:** Pek çok, birçok.
n. 2b/1, 11a/12, 22a/4, 22a/7, 24a/6, 30b/12, 35a/11, 70b/11, 75b/5, 98b/7
n. ol- 88a/1
- niçün:** Niçin, neden.
n. 110b/5, 134b/2, 26b/2, 26b/4, 2a/12
- nidā (Ar.):** Seslenme, çağırma.
- n. 127a/2
n.- i laṭīf 132b/10
n.+ sında 124b/12
n. it- 2a/7, 19a/10, 70b/13, 122b/2, 132b/11, 133a/1, 133a/3, 133a/7, 138b/3
n. ol- 4b/5
- nifāk (Ar.):** İnsanlar arasında anlaşmazlıktan gelen ara bozukluğu.
n.+ dan 133b/3
- nifās (Ar.):** Yeni doğum yapmış kadın, lohusalık.
n. 34b/2
n.+ lı 35b/8, 40a/9
- nihāyetsiz:** Sonu olmayan, sonsuz.
n.+ siz 4a/13, 4b/6, 55a/8
- nikāḥ (Ar.):** Nikah.
n. 12b/9
n.+ ın 57b/12
n.+ larında 12b/11
- ni‘met (Ar.):** İhsan, bağış.
n. 9b/12, 51a/8, 60b/1, 60b/2, 67b/6, 82a/2, 108a/7, 123a/3
n.+ i 32b/1, 98b/3, 117b/11, 133a/8
n.+ ın 13b/8
n.+ ler 25b/12, 130a/12
n.+ leri 55b/10
n.+ leridür 4b/8
n.+ lerin 86a/13, 113b/10
n.- i ‘uzmāya 94b/1
n.- i islāma 42b/10
zevāl-i n.+ e 21b/7
- nişāb (Ar.):** Esas.
n. 35a/2, 35a/3, 35a/4
- nişān (Ar.):** İşaret, belirti.

n.+ ı 78a/13
n.+ sız 127a/12

nitekim: Gerçekten, hakikaten.
n. 4a/5, 11b/1, 28b/10,
28b/6, 31b/7, 35b/1, 43a/11,
51a/9, 64a/12, 114a/5,
129a/10, 129a/6, 129b/12,
129b/6, 129b/9, 130a/10,
130a/12, 130a/6, 130a/8,
131b/11, 131b/4

niteliksiz
n. 37b/4

niyâz (Far.): Yalvarma, yakarma.
n. it- 78b/10, 53a/12
n. ol- 3a/2

niyyet (Ar.): Bir işe başlamadan
önce yapmaya karar verme.
n. 122a/4, 125b/5, 12a/11,
34b/8, 37b/10, 38a/1,
38a/11, 38a/4
n.+ dür 37b/12
n.+ i 38a/5
n.+ ile 107a/13
n.+ imiz 3a/5
n.+ imüz 3a/5
n.+ in 38a/9
n.+ iñ 34b/8, 39b/12
n.+ leri 37b/6
n.+ leriñ 37b/8
n.+ siz 37b/12, 39b/13
n. it- 11a/6, 11b/5, 35a/1,
37b/7, 33b/12, 33b/5, 38a/5,
38a/9, 39b/12, 39b/13,
46a/3, 81a/13

nizâ' (Ar.): Çekişme, kavga.
n. it- 137b/7

nizâm (Ar.): Düzen, usul.
sebeb-i n. 12b/13

nohut (Ar.): Nohut.
n.+ dan 39b/1

noşân (Ar.): Eksik, kusur.
n. 4b/4, 7b/6, 18a/2,
58a/11, 97b/11
n.- ı 'ağıldandır 62a/1
n.+ ına 20b/5
n. ol- 104a/4

Nu'mân: Hanefî mezhebinin
imamı. Numan bin Sabit.
N. 100a/2, 29a/10
fıkh-ı N.+ a 103b/13

Nüh: Nuh peygamber.
N. 100a/8

nür (Ar.): Basiret gözüyle görülen
ve gerçeği görmeyi sağlan ışık, ziya.
n. 24b/12, 27a/2, 27a/3,
55b/3, 71a/2, 72b/1, 73b/5,
73b/9, 74b/2, 77a/2
n.+ dan 7a/1
n.+ ı 20b/1, 27a/3, 108b/9,
139b/13
n.+ ıdur 91b/1
n.+ la-
n.+ unı 36a/12

nūrla-: Nurlu hale getirmek.
n. -mağ 13a/9

nūrlan-: Aydınlanmak.
n.- ur 36a/12, 116b/10

nuṭṭ (Ar.): Söz, konuşma, kelim.
n.+ a 134a/13, 138b/13

nükte (Ar.): İnce anlam taşıyan söz.
n. 68b/1, 122a/1, 127a/4

O

odun: Odun.

o.+ ı 76a/12

oğlan: Erkek çocuk.

o.+ larına 7b/7

oğul: Erkek çocuk.

o.+ ı 47b/9, 87b/4, 87b/9

o.+ muñ 87b/5

o.+ larından 35b/3, 90a/6,
103a/8

o.+ u 8b/10, 129a/13

o.+ uñ 47b/12

ok: Ok.

o.+ ı 62b/4

oku-: Okumak.

o. 25a/4, 47b/12, 87b/8

o.- duğı 26a/3

o.- mağ 19b/4, 34a/11,

34a/2, 44b/10, 44b/11,

45a/3, 45a/4, 45a/9, 45b/12,

46a/2, 54b/6, 94b/7, 95b/13,

102b/6

o.- mağda 52b/10

o.- mağdan 18a/10, 102b/11

o.- mağdur 16b/11, 106b/2

o.- mağıla 71a/1

o.- muğ 112b/9

o.- n-a 54a/13, 88a/12, 88b/8

o.- n-an 27a/4, 42b/12

o.- n-duğda 133b/7

o.- n-sa 32b/3

o.- n-ur 27a/6

o.- n-ur-ken 133b/7

o.- r 54b/6

o.- r-dı 91b/12

o.- r-lar 19b/3

o.- r-lar-dı 66a/5

o.- r-suz 86a/5

o.- sa , 26a/3, 26a/5, 26a/7,

27a/11, 50a/4, 54b/11,

56b/3, 56b/4, 88b/11, 8a/9,

96a/2, 100b/8, 112b/7,

113a/11, 125b/10, 125b/9

o.- sa-n 19a/8

o.- sun 74b/1

o.- t 25a/4

o.- t-sa 27b/2

o.- y-a 51a/5, 53b/4, 53b/9,

54a/6, 54a/8, 54b/2, 87b/3,

89a/10, 89a/4, 90a/13,

90b/8, 93b/12, 94a/4,

95b/10, 95b/12, 95b/7,

96a/5, 96a/13, 96b/2,

100b/13, 106b/10, 112b/9

o.- y-an 88b/3

o.- y-ana 93b/11, 109b/6,

110a/7

o.- y-andur 69b/9

o.- y-anuñ 17b/4

ol-: Olmak.

‘aciz ol-74a/2, 74a/3

‘ağıl ol- 40a/10

‘ağıllı ol- 124b/1

arif ol- 15b/6, 51a/10,

132b/1

‘arifibillāh ol- 8b/3

ağam ol- 134b/10

asān ol- 25a/3, 128b/11

‘ağı ol- 96b/12

ađikāre ol- 111b/1

‘aziz ol- 14b/6, 22b/12,

131b/4

bāk ol- 33b/11

bāliđ ol- 40a/9

beraber ol- 116b/1

ber-murād ol- 3a/4

cā’iz ol- 61a/12, 6a/6

cem‘ ol- 112a/13, 118b/3

dağil ol- 114b/13

ehl ol- 9a/13

emīn ol- 14b/1, 43b/2, 47a/7

farz ol- 117b/4, 118b/2,

118b/4

fehmi ol- 4a/3

fevt ol- 31a/7, 44a/5, 79a/9,
111a/10
ğāfil ol- 8b/2, 13b/10, 29a/1,
37b/1, 121a/11, 130b/11
ğā'ib ol- 121a/10
ğālib ol- 68b/6, 122b/5
giriftār ol- 120a/13
ḥaḳīr ol- 22b/13
ḥalāş ol- 10b/10, 46b/11
ḥarīş ol- 62b/9
ḥāşıl ol- 3b/9
ḥāşıl ol- 123a/11
ḥasta ol- 81a/5, 102a/11
helāl ol- 118a/8
ıslāḥ ol-31b/5
iḥtilām ol- 39a/9
ḳabūl ol- 31b/6, 85a/6,
85b/3, 85b/8, 91a/1, 91a/2,
91a/9, 91b/4, 91a/7, 99b/2,
118a/4
ḳadīmī ol- 6a/7
ḳādir ol- 2a/4, 5b/9
ḳarīb ol- 107a/3
kemāl ol- 32a/3
ḳuvvet ol- 20a/9, 22a/11
lāyık ol- 65b/11, 97b/13,
99a/3
lāzım ol- 110a/4
mefhūm ol- 117a/7, 117a/9
mağfıret ol- 9a/6, 55a/13
mağrūr ol- 98a/9
mahmūm ol- 63b/11
maḥzūn ol- 11b/11, 63b/13
ma'lūm ol- 26b/11, 32a/2,
68b/1, 69a/1, 138b/5
meşğūl ol- 6b/5, 6b/6, 6b/7,
6b/9, 6b/10, 6b/11, 16b/1,
51a/13, 56a/2, 63b/10,
76b/11 77a/12, 86a/12,
87b/2, 87b/8, 102b/11,
110a/5, 111a/8, 111a/9,
111b/1, 113a/8, 113a/9,
132a/11, 132a/12, 132a/13
mesrūr ol- 11b/11
meşrū' ol- 118a/1

mevdūd ol- 112a/3
muḥtāç ol- 138a/12
muḥtāç ol- 6b/2, 133a/6
mukīm ol- 40a/8
muntazır ol- 137a/12
murdār ol- 118a/7
muşāḥıb ol- 140b/1
muşır ol- 42b/10, 132b/6
muşırr ol- 43a/7
muṭābıḳ ol- 50b/5
mu'tıḳ ol- 4b/10
muṭı' ol- 69b/7, 79a/9,
96b/11
muṭı'a ol- 79b/6
muttaşıf ol- 132a/7
mużtar ol - 109a/6
mübtelā ol- 49a/11, 131b/7
mühlik ol- 4b/10
mükellef ol- 120a/11
mümāşıl ol- 131b/8
mümkin ol- 96b/3
müslımān ol- 40a/9
müstehıḳ ol- 127a/1
müttehıd ol- 57b/13, 65b/7,
116b/2
müyessī ol-132a/1
nā'il ol- 16a/4, 57a/3,
69b/13, 74a/4, 77a/8, 78b/8,
129b/5
nā-ümīz ol- 25b/6
nāzil ol- 108b/11
ortaḳ ol- 83a/11, 132a/8
'özür ol- 43b/8
pāk ol- 40a/9, 118a/8
peşımān ol- 11b/5, 12a/10,
133a/3
rāzı ol- 10a/12, 77b/9,
119b/8
ref' ol- 55a/5
revā ol- 84b/10
rüsvey ol- 80b/13
rıżāsı ol- 114a/3
şādık ol- 124b/2
şāfı ol- 116b/12
şağ ol- 40a/10

şāhibi ol- 121b/1
şāliḥ ol- 124b/8
sākīṭ ol- 118a/13
sebeb ol- 3a/7, 21b/8, 25b/4,
88a/1
sekrān ol- 134b/10
sevgülü ol- 16a/6
tābīʿ ol- 96b/12
tebdīl ol- 81a/2
tefsīr ol- 20a/10
tercümān ol- 37b/4
vācib ol- 44a/11, 51b/4,
113a/7
vāḳıʿ ol- 131a/9
yaḳın ol- 131b/
zaʿīf ol- 44a/12
zāhir ol- 68a/10, 68a/12
zarūret ol- 121b/11, 22a/10
ziyāde ol- 83a/1
sabit o.- maḳa 124b/5
zarūrī o.- maḳda 121b/12
ʿāşī o.- maḳdan 48b/6
o.- maḳdur 7b/4, 7b/5,
58b/8, 59b/6, 60a/4, 66a/4,
67a/2, 85a/10, 129b/12,
131a/6
ʿāciz o.- maḳdur 85b/5
bilmesi o.- maḳdur 6a/3
dilemesi o.- maḳdur 6a/4
diri o.- maḳdur 6a/3
fāsīd o.- maḳdur 59a/7
görmesi o.- maḳdur 6a/4
güçlü o.- maḳdur 6a/4
ġālib o.- maḳdur 129a/7
ḥarīş o.- maḳdur 61a/4
ḥalāş o.- maḳdur 131a/1
ḥatm o.- maḳdur 85a/9
ḥātm o.- maḳdur 99b/6
işitmesi o.- maḳdur 6a/3
meşġul o.- maḳdur 10b/13,
55a/7
muḳtedī o.- maḳdur 129b/5,
131a/3
mutīʿ o.- maḳdur 99a/4
müstehak o.- maḳdur

129b/9
müzde o.- maḳdur 131a/4
naşīb o.- maḳdur 130a/10
nāʿil o.- maḳdur 129a/9,
131a/2
rāzı o.- maḳdur 10a/4
senā o.- maḳdur 131a/3
şāhibi o.- maḳdur 131a/7
var o.- maḳdur 6a/12
o.- maḳdur 131a/2
o.- maḳıla 12b/12, 51b/9
o.- maz 2b/1, 4b/6, 7a/3,
14b/1, 15b/4, 17a/1, 17a/2,
20a/5, 20b/10, 25a/10,
25a/11, 31a/9, 43b/4, 51a/6,
51b/7, 51b/8, 57a/12,
58b/11, 64a/1, 64a/9,
65a/13, 65b/3, 67b/4, 72a/6,
72a/7, 75a/4, 79a/6, 81a/7,
84b/2, 117a/6, 123b/12,
127a/3
emīn o.- maz 14b/5
fāʿide o.- maz 18a/13
fānī o.- maz 132a/3
ḥalāş o.- maz 15b/3
ḳabūl o.- maz 15a/2, 17b/6,
75a/12, 75b/13, 76a/1,
84a/9, 86a/3, 91a/1
ḳādir o.- maz 20b/8
maʿlūmı o.- maz 115a/7
maḥcūb-ı Ḥudā o.- maz
117a/4
maḥrūm o.- maz 67a/11
maḳbūl o.- maz 4a/3
müyesser o.- maz 23b/1,
115a/8
nāʿil o.- maz 114b/1
peşimān o.- maz 132b/8
sākin o.- maz 14b/6
sebeb o.- maz 10b/9
zāʿil o.- maz 124b/6
zarar o.- maz 64b/5
ʿāşī o.- maz-lar 7a/2
fānī o.- maz-lar 8a/5
o.- maz-sa 8b/2, 138b/9

em̄in o.- maz-sın 59a/13
meşğül o.- maz-sız 86a/12
o.- mazdan 48b/4, 111a/10
mübtelā o.- mazdan 58b/13
peşimān o.- māk 11a/5
söyleyici o.- mākdur 6a/5
muşırr o.- māk 43a/6
o.- muşdur 105a/1
vārid o.- muşdur 82b/2
maḳbūl o.- muş 25a/2
cārī o.- muşdur 99a/5
o.- sa 15a/12, 32a/11, 40a/5,
51a/1, 59a/5, 60a/11, 71b/2,
84b/6, 111a/11, 119a/2,
122a/4, 122a/7, 122b/9,
123b/11
cem' o.- sa 105a/6
cimā' o.- sa 40a/5
ğālib o.- sa 68b/6
ḥasta o.- sa 38a/3
ḳādir o.- sa 57a/2
laṭif o.- sa 124a/1
ma'lūm o.- sa 115a/8
meşğül o.- sa 103a/6
muṭī'ā o.- sa 78b/4
şādır o.- sa 68a/12
za'if o.- sa 68b/7
ziyāde o.- sa 122b/4
o.- sun 65a/9, 80a/12,
117b/13, 118a/7, 125a/13,
132a/2
ma'lūm o.- sun 1b/6
nice o.- sun 88a/1
o.- ub 2b/6, 24b/2, 51a/11,
51a/12, 99b/3, 99b/6,
106b/5, 134b/8
bulūğ o.- ub 35b/8
edā o.- ub 105a/4
ğalaṭ o.- ub 2b/13
ğāfil o.- ub 121a/12, 121b/5,
121b/7
ḥasta o.- ub 2a/4, 47b/9
ḥālī o.- ub 122a/9
ḥabīs o.- ub 63a/4
mağfıret o.- ub 24a/8

meleke o.- ub 68a/11
meşğül o.- ub 121a/9,
121b/3
müteḥayyir o.- ub 123a/6
mütenebbih o.- ub 99b/9
rāzı o.- ub 114a/2
sālim o.- ub 99b/2
bilici o.- ucıdur 6a/8
dileyici o.- ucıdur 6a/10
diri o.- ucıdur 6a/8
görücü o.- ucıdur 6a/9
güçlü o.- ucıdur 6a/10
işidici o.- ucıdur 6a/9
söyleyici o.- ucıdur 6a/10
ağāh o.- un 66b/6
o.- un-a 13a/1, 13a/6
ḥalāş o.- un-a 51b/5
ḥātem o.- un-a 13a/7
ihtirāz o.- un-a 49a/8
şürü' o.- un-a 13a/6
ḥabs o.- un-acak 51b/11
ḥalk o.- un-alı 21b/5
o.- un-an 3b/2, 58b/3, 85a/9,
99b/8
vaḥy o.- un-an 7b/5
zikir o.- un-an 100a/6,
105a/6
o.- un-ana 75b/7
o.- un-dı 2b/2, 11a/13,
31b/13, 36b/13, 64a/12,
91a/11, 138b/7
aḥiz o.- un-dı 33a/6
beyān o.- un-dı 67a/13,
105b/4
def' o.- un-dı 108b/10
emir o.- un-dı 40b/4
ḥalk o.- un-dı 60b/9, 72a/12
ihtilāf o.- un-dı 31b/13,
100b/1
maḥv o.- un-dı 75b/6
rivāyet o.- un-dı 57a/7,
65a/6, 72a/10, 72a/4,
85b/11, 103a/4, 138b/2
su'āl o.- un-dı 46b/6, 81b/7,
104a/9

taḥrīr o.- un-dı 3a/2, 3b/2,
3b/3, 3b/6, 5b/6, 8a/7,
55a/9
taşaddı o.- un-dı 2b/12
tercüme o.- un-dı 30b/10
zikir o.- un-dı 32a/2
tesmiye o.- un-dı 5a/1
o.- un-duksa 99a/1
halk o.- un-duksa 99a/2
emir o.- un-dukı 7b/7
‘amel o.- un-dukiçün 104a/8
o.- un-dukıda 60b/1, 65b/12
‘arz o.- un-dukıda 81b/5
medḥ o.- un-dukıda 18a/1
murād o.- un-dukıda 79b/9
zem o.- un-dukıda 18a/1
o.- un-ma-dı 36b/12, 37a/1,
138b/8
ta‘yīn o.- un-ma-dı 38a/
müşāhede o.- un-ma-dıkiçün
115a/10
su‘āl o.- un-ma-dıka 21a/6
nazar o.- un-ma-muşdur
21b/6
o.- un-ma-y-a 13a/11,
42a/11, 49a/6, 60a/3, 60a/6,
61b/6, 67b/8, 84b/10, 84b/3
ğaflet o.- un-ma-y-a 32b/3,
35b/10, 52b/1, 87b/10,
111b/11, 133b/4
ğāflet o.- un-ma-y-a 13a/2
helāk o.- un-ma-y-a 72a/1
o.- un-ma-y-ub 3a/12
o.- un-masıdur 59b/9
taqdīr o.- un-masına 99b/1
şek o.- un-mağa 28b/8
farq o.- un-malıdur 23a/5
‘amel o.- un-maz 3a/12
ḥüküm o.- un-maz 5b/9
katl o.- un-maz 116b/2
müşāhede o.- un-maz
115a/9
teḥīr o.- un-maz 48b/4
o.- un-maz-lar 116b/3
o.- un-muşdur 59b/10

taḥrīr o.- un-muşdur 99a/9
o.- un-muş 57a/9
ğaybet o.- un-muş 75a/5
medḥ o.- un-muşdur 19b/8
taşrīḥ o.- un-muşdur 5b/11
o.- un-sa 70b/6
cimā‘ o.- un-sa 40a/4
su‘āl o.- un-sa 5b/8
va‘z o.- un-sa 62a/9
o.- un-ur 2a/11, 2b/2, 48b/4,
59b/12, 68b/7, 90a/10
‘afv o.- un-ur 89b/11, 102a/6
‘amel o.- un-ur 68a/7
‘arz o.- un-ur 35a/13, 73b/4
‘azāb o.- un-ur 2b/1, 105a/2
‘azāb o.- un-ur 30a/2
beyān o.- un-ur 36a/7
def‘ o.- un-ur 91b/10
emr o.- un-ur 9a/5
ḥaşir o.- un-ur 136b/9
ḥıfz o.- un-ur 55b/3, 58a/9,
68a/3, 89b/13
ḥizmet o.- un-ur 105a/12
katil o.- un-ur 116b/1
mağfiret o.- un-ur 9a/7,
56a/3, 71a/11, 71a/13
maḥv o.- un-ur 60b/10
meşğül o.- un-ur 105a/7
müşāhede o.- un-ur 115a/12
nā‘il o.- un-ur 13a/2
niyāz o.- un-ur 3a/2
recā o.- un-ur 3a/6, 104b/13
rivāyet o.- un-ur 19a/10,
19b/10, 21a/5, 52a/6, 57a/2,
57a/9, 60a/11, 68a/3, 71a/9,
71b/5, 75b/3, 79a/3, 89b/8,
90a/4, 111a/3, 119b/10,
122b/11, 125b/13, 126b/5,
129a/13, 134a/8
su‘āl o.- un-ur 24a/13
şu‘āl o.- un-ur 22a/3
taḥşīl o.- un-ur 68a/7
taḥsīm o.- un-ur 19a/12
teḥīr o.- un-ur 48b/3
zikir o.- un-ur 39a/7, 81b/11

kaṭ' o.- un-ur-dı 118a/5
ğasil o.- un-ur-ken 94b/5
iḳāmet o.- un-ur-ken 109b/8
‘azāb o.- un-ur-lar 30b/7
ḥaṣır o.- un-ur-lar 136b/12
nidā o.- un-ur-lar 4b/5
o.- una 9b/4
agāh o.- uñ 67a/3
o.- ur 2b/9, 2b/13, 5b/11,
8a/13, 11b/4, 15a/3, 15a/4,
15b/4, 16b/2, 18b/13, 20a/2,
21b/10, 24a/7, 24b/9,
24b/10, 24b/11, 24b/12,
27a/2, 27a/7, 27b/3, 27b/4,
27b/5, 27b/7, 35a/6, 36a/9,
36b/1, 36b/2, 36b/3, 37b/7,
38a/5, 42a/2, 42a/9, 43b/13,
48a/11, 48a/13, 51a/2,
51a/9, 51a/10, 51b/9, 52a/2,
55b/8, 56a/2, 58b/1, 58b/10,
58b/13, 59a/6, 59b/13,
61b/2, 65a/3, 65a/4, 66b/5,
68a/1, 68b/1, 68b/5, 69a/8,
70a/8, 72a/6, 79b/10, 80a/1,
80b/13, 81b/1, 81b/3,
82b/12, 83a/7, 83b/1, 83b/3,
83b/6, 83b/7, 83b/8, 83b/9,
83b/10, 83b/12, 88b/3,
89a/6, 89b/13, 90a/7, 92a/5,
98b/12, 100a/5, 102b/7,
103b/2, 104a/11, 108a/1,
108a/2, 108a/6, 111b/6,
111b/7, 112b/9, 116b/12,
117a/5, 117a/6, 122b/7,
124b/6
‘afv o.- ur 12a/2, 25a/10,
27b/6, 36b/1, 104a/3
‘azīz o.- ur 35a/11, 52a/13
‘azāb o.- ur 18b/4, 30a/5,
30b/8
‘āciz o.- ur 71b/3
‘āmil o.- ur 107a/1
‘āṣi o.- ur 81a/11
‘ibādet o.- ur 125b/5
āṣī o.- ur 33a/9

baḥtsiz o.- ur 83b/2
baḥlīl o.- ur 83a/4
bāṭıl o.- ur 75a/4
berī o.- ur 125b/11
bol o.- ur 108a/11
cem' o.- ur 122a/6
def' o.- ur 24b/5
devlet o.- ur 69a/9
eyle o.- ur 24b/13
ezdiyād o.- ur 120b/4
faḳīri'l-nefs o.- ur 122a/9
fāsīd o.- ur 32b/3
fevt o.- ur 131b/10
günāhkar o.- ur 75a/2
günāhkār o.- ur 135a/10
ğaniyü'l-ḳalb o.- ur 122a/5
ğālib o.- ur 66b/2
ḥabis o.- ur 3a/13, 24b/1
ḥarāb o.- ur 21b/10
ḥāşıl o.- ur 4a/5, 46a/10,
59b/1, 99a/2, 129a/5
ḥāzır o.- ur 27a/7
ḥalāş o.- ur 55b/9
ḥarāb o.- ur 13a/10
ḥatm o.- ur 25a/11, 89a/5
helāk o.- ur 2b/4
helāḳ o.- ur 132a/2
heybetlü o.- ur 108a/10
ıraḳ o.- ur 122a/13
kör o.- ur 82b/13
ḳabūl o.- ur 16b/13, 25a/9,
36a/13, 75a/11, 90a/10,
91a/5, 91a/9, 104a/3,
110b/8
ḳavī o.- ur 61b/11, 68a/9
ma'mūr o.- ur 13a/11, 24b/6
mağfiret o.- ur 17a/1, 92a/4,
106b/5
mağrūr o.- ur 21b/12,
115a/11
maḥbūbı o.- ur 12a/2, 99b/3
maḥmūd o.- ur 68b/6
maḥrūm o.- ur 58b/2,
67a/12
maḥzūn o.- ur 73b/9

maḳbūl o.- ur 73a/9
 mā'il o.- ur 21b/11
 mesrūr o.- ur 73b/5
 meşğūl o.- ur 22a/1, 122a/10
 mu'temed o.- ur 108a/11
 muti' o.- ur 69b/6
 mübtedi' o.- ur 107b/1
 mükerrem o.- ur 92a/3
 münāfıḳ o.- ur 83a/5
 münevver o.- ur 24b/12
 müsteḫıḳ o.- ur 28a/11
 müşkil o.- ur 138b/9
 müşkül o.- ur 121a/13
 mütekebbir o.- ur 83a/10
 müyesser o.- ur 11b/1
 na'il o.- ur 35b/3
 nā'il o.- ur 35a/11, 70a/2,
 72b/11, 74a/2, 77a/1, 77a/3,
 80a/5, 80b/5, 108a/9
 necis o.- ur 21b/9
 nokşān o.- ur 104a/4
 pelās o.- ur 21b/9
 pişmān o.- ur 73b/8
 rāzı o.- ur 52a/4, 60a/9
 sebeb o.- ur 3a/11, 16b/7,
 19a/6, 20b/2, 20b/4, 20b/5,
 20b/6, 24a/4, 31b/6, 36a/1,
 36b/2, 42a/3, 42a/5, 51a/6,
 51b/2, 57b/4, 59a/9, 60a/2,
 61b/5, 82b/13, 83a/4,
 88b/12, 94b/1, 100b/9,
 101a/9, 102b/3, 108a/7,
 110b/7
 şağır o.- ur 83a/2, 123b/7
 şāfi o.- ur 117a/3
 şāhibi o.- ur 27b/7
 şehīd o.- ur 83b/10, 111b/6
 şerīf o.- ur 66b/5
 şerīḳ o.- ur 138a/8
 tābi' o.- ur 114b/11, 122b/1
 tebdīl o.- ur 117b/1, 117b/2
 teşdīd o.- ur 120b/4
 vācib o.- ur 93b/11, 119a/8
 yaramaz o.- ur 103b/2
 zā'il o.- ur 21b/10, 91b/8

ziyāde o.- ur 19b/12, 76a/1
 zā'if o.- ur 68a/10
 zālim o.- ur 83a/2
 o.- ur-dı 79a/5
 ıışāş o.- ur-dı 118a/6
 zāmin o.- ur-em 69b/5
 o.- ur-lar 30a/9, 70b/3
 fāsīd o.- ur-lar 103b/5
 giriftār o.- ur-lar 4b/6
 ḫāzır o.- ur-lar 24a/5
 mesrūr o.- ur-lar 126b/1
 münevver o.- ur-lar 111b/9
 şāhib-i kerāmet o.- ur-lar
 130b/12
 şālih o.- ur-lar 103b/4
 o.- ur-sa 10b/12, 75a/10,
 105a/11, 119b/6, 132a/2
 meşğūl o.- ur-sa 131b/9,
 137a/13
 muttaḳı o.- ur-sa 129a/8
 müspet o.- ur-sa 38b/8
 şābir o.- ur-sa-ñız 131b/1
 o.- ur-sın 117b/3
 daḫil o.- ur-sın 118b/9
 mübtelā o.- ur-sız 66b/3
 o.- ur-sun 118b/8
 mü'min-i ḳavī o.- ur-sun
 132a/9
 o.- ur 31a/4

ol: O

o. 2b/5, 2b/10, 2b/12, 5b/9,
 9a/5, 9a/7, 13b/8, 13b/9,
 13b/11, 13b/13, 14a/1,
 14a/10, 14a/11, 14a/13,
 14a/2, 14a/4, 14a/5, 14a/6,
 14a/7, 14a/9, 14b/2, 14b/4,
 15a/12, 15a/8, 15b/9, 16a/1,
 16a/2, 16b/7, 17a/5, 17a/8,
 19b/5, 19b/7, 27/10, 27a/6,
 27a/8, 28a/6, 28b/8, 29a/3,
 29a/4, 29a/7, 30a/2, 30a/8,
 30a/11, 30a/13, 30b/5,
 30b/6, 30b/7, 34b/2, 38a/5,
 38a/11, 40a/11, 47b/5,

48b/7, 49a/6, 50a/13, 50b/5,
51b/13, 55a/7, 55b/12,
56b/1, 56b/2, 56b/6, 57a/3,
57a/4, 57a/8, 58a/10, 58a/6,
58b/7, 61a/12, 61b/5,
64a/10, 65b/12, 67a/3,
67b/4, 67b/6, 67b/8,
67b/11, 68b/12, 68b/11,
69a/1, 70b/6, 71a/10,
72a/11, 72a/13, 72b/3,
72b/8, 72b/12, 73a/13,
73a/8, 73b/5, 73b/10,
73b/12, 74a/8, 75b/4, 75b/9,
76a/8, 77b/4, 78a/10, 79a/6,
79a/10, 80b/2, 80b/12,
81a/10, 81b/2, 84a/5, 84a/6,
84b/8, 84b/9, 85a/10, 91a/6,
96a/10, 99a/11, 102a/2,
102a/7, 104a/13, 104a/3,
104b/5, 106b/5, 10a/8,
110b/3, 111a/6, 111a/7,
111a/8, 111a/9, 111b/9,
112b/1, 117b/13, 119a/13,
119b/2, 119b/8, 121a/2,
121a/8, 122a/11, 123b/2,
125a/1, 125a/3, 126b/7,
126b/9, 127a/6, 128b/11,
128b/3, 128b/5, 128b/6,
128b/7, 128b/9, 132b/8,
133a/10, 138a/10, 138a/7,
139a/8, 140a/12
o.+ dur 131b/13
o.+ durur 29a/6

omuz: Omuz.

o. 70b/10

on: On sayısı.

o. 7a/5, 7a/8, 25a/3, 27b/3,
27b/4, 31a/6, 50b/4, 81b/9,
86a/2, 89b/11, 90a/4,
107b/13, 126b/2, 129a/5,
130b/13, 131b/11
o.+ unci 108a/6, 130a/11,
137b/7

o.+ unci 23b/6

on altı: On altı sayısı.

o. 52a/12, 94a/13

on beş: On beş sayısı.

o. 20a/13, 35b/6

o.+ dür 53a/5, 137a/11

o.+ inci 137b/11

on biñ: On bin sayısı.

o. 27b/5, 27b/6, 114a/13

on bir: On bir sayısı.

o. 23a/13, 23b/10, 24a/1,
24a/3, 25a/8, 47b/5, 110a/9,
120a/11, 133b/5

o.+ inci 137b/7, 23b/8

onca: O kadar, çok.

o. 126a/13

on dört: On dört sayısı.

o.+ ü 35b/5

o.+ ünci 137b/9

on iki: On iki sayısı.

o. 50b/7, 58b/4, 102a/6

o.+ dür 33b/10, 45b/9

o.+ nci 137b/8

on sekiz: On sekiz sayısı.

o. 11b/4, 12a/1, 63b/3

on üç: On üç sayısı.

o.+ ü 35b/5

o.+ ünci 137b/8

on yedi: On yedi sayısı.

o. 49b/6

o.+ den 36b/9

orta: Orta.

o. 83a/8

o.+ sında 30a/12

ortak: Ortak.

- o.+ ı 28b/10
- o. ol- 83a/11, 132a/8

oruç (Far.): Oruç ibadeti.

- o. 2a/3, 35a/11, 35b/13, 36a/7, 36b/10, 36b/11, 36b/13, 36b/3, 36b/6, 37a/10, 37a/12, 37a/6, 37b/2, 38a/12, 38b/3, 39b/3, 40b/8, 41b/1
- o.+ a 37b/6, 38a/5, 40b/1, 40b/2, 41b/12
- o.+ da 36b/11, 39b/12
- o.+ dan 24a/12, 37a/2, 37a/8, 37b/1, 41a/12
- o.+ ı 40b/9, 40b/10, 40b/12, 41a/7
- o.+ ın 38b/13, 39a/3, 40a/3
- o.+ ına 82a/13
- o.+ larıñ 37b/6
- o.+ lı 39a/3, 41a/10
- o.+ um 39b/6
- o.+ un 37a/9
- o.+ uñ 34b/7, 36a/3, 36a/7, 36b/4, 37a/13, 37b/3
- o. tut- 33a/12, 35a/13, 35b/6, 35b/9, 37b/13, 38a/4, 38b/6, 51a/7, 74b/4, 109b/3

ot: Ot.

- o.+ ı 46a/1, 55b/10
- o.+ lar 133a/9
- o. it- 99a/6

otur-: Oturmak.

- o.- dı 121a/10
- o.- maķ 34a/2, 44a/1
- o.- maķdur 60b/11
- o.- sa 104a/11, 104b/4
- o.- ub 24b/13, 76b/10
- o.- ur 29b/13, 60b/11
- o.- ur-ken 44a/10, 96a/4

oturan: Oturan.

- o. 107b/12
- o. lara 110a/8

otuz: Otuz.

- o. 7a/7

otuz altı: Otuz altı.

- o. 107b/9

otuz bir: Otuz bir sayısı.

- o. 42b/8, 94a/13

otuz sekiz: Otuz sekiz sayısı.

- o. 33a/8

otuz üç: Otuz üç sayısı.

- o. 45a/3, 109b/1, 109b/5

oyna-: Oynamak.

- o.- y-ana 109b/11

Ö

öğren-: Öğrenmek.

- ö.- mesine 18b/3
- ö.- mez 26b/2
- ö.- üb 103b/8

öğret-: Öğretmek.

- ö.- me-mek 57b/13
- ö.- me-y-e-ler 2b/6
- ö.- me-y-enler 27b/11
- ö.- mek 2a/1, 2a/2, 103b/8

öl-: Ölmek.

- ö.- di 134a/9
- ö.- dükde 10a/12
- ö.- dükde 20a/1, 77a/9
- ö.- dür-mek 38a/13, 126b/10
- ö.- dür-mekden 29b/4
- ö.- dür-ür 101a/13
- ö.- endür 69b/7
- ö.- enin 9a/1
- ö.- ıcek 140a/1

ö.- mesine 42a/2
ö.- meke 99a/8
ö.- müş 86a/2
ö.- ür-se 111b/5

ölüm: Ölüm.

ö.- üm 23b/2, 70a/7, 74a/13,
79a/5, 86a/10, 86a/11,
96b/9, 120b/3, 128b/4
ö.+ den 114b/10, 115a/2
ö.+ i 92a/4, 116b/13, 128b/2,
ö.+ ün 20b/5
ö. +dür 128b/6, 128b/7,
128b/8
ö.+ e 79b/3

‘Ömer: İslamın ikinci halifesi.
‘Ö. 118b/6, 130b/9

‘Ömer İbni ‘Abdü’l-‘Aziz: Emevî
halifesi.
‘Ö.+ e 118b/6

‘ömr ~ ‘ömür (Ar.): Ömür.

‘ö.+ i 48b/11, 74b/9
‘ö.+ inde 111a/5
‘ö.+ inden 21a/6
‘ö.+ ü 18b/8, 18b/9
‘ö.+ ün 113a/5
‘ö.+ üni 45b/8
‘ö.+ üm 123a/5
‘ö.+ ümi 41b/1, 41b/12
‘ö.+ ün 46a/6
‘ö.+ üñ 15a/12, 31a/3
‘ömür 18b/12,
18b/13, 19a/2, 24b/10
hırş-ı ‘ömür 122b/7

ön ~ öñ: Ön.

ön+ inde 137b/8; 73a/2
ön+ inden 138a/7
ön+ ünden 138a/13; 111b/8
öñ+ i 97a/4, 107b/5
öñ+ ünçe 43b/12

öp-: Öpmek.

ö.- mek 83a/1
ö.- se 40a/2

ört-: Örtmek.

ö.- di 50b/10
ö.- er 50a/13, 50b/11, 60a/3
ö.- mek 33b/12

örümcek: Örümcek.

ö. 44a/3

öyle: O kadar, o derece.

ö. 28b/9, 123a/6, 125a/13

öyle : Öğle zamanı.

ö. 73a/9, 102a/8
ö.+ den 83b/7, 83b/10
ö.+ ye 38b/7

öylece: Öylece.

ö. 34a/12, 70b/2, 79b/11,
90a/11, 105a/1

‘özür (Ar.): Özur.

‘ö.+ siz 37a/3
‘ö. dile- 126a/2, 126a/5,
126a/7, 126a/10
‘ö. ol- 43b/8

P

pabuç (Far.): Ayakkabı.
p.+ ın 80b/1

pādişāh (Far.): Padişah.

p.+ ımuza 13a/5
p.+ lardan 41b/10
p.+ lıķı 52b/7

pahālı: Değeri yüksek olan.
p.+ 4b/1

- pāk (Far.):** Temiz.
 p.+ lukına 31a/12
 p. it- 11b/9, 36a/8, 137b/11
 p. ol- 40a/9, 118a/8
- pākla-:** Arındırmak, temizlemek.
 p.- maḳ 13a/8
- parça (Far.):** Parça.
 p. 134b/8
- parmaḳ ~ barmaḳ:** Parmak.
 b.+ ında 47b/3
 b.+ ından 47b/2
 b.+ ını 117b/6
 b.+ ları 126b/8
 b.+ ların 83a/3, 137b/9
 p.+ lı 83b/1
- pasdırma:** Pastırma.
 p. 48b/12
- paşlan-:** Paslanmak.
 p.- masına 42a/3
 p.- mışdur 86a/2
 p.- ur 20b/1, 116b/7
- paslı:** Pas olan.
 p.+ lı 9a/13
- pazār ~ pāzār (Far.):** 1. Pazar günü.
 p. 49b/5, 83a/11
 2. Alışveriş yeri.
 p.+ a 44a/4
 p.+ m 19a/13
 pāzār 19a/12, 19a/13
 pāzār+ ından 44a/6
- pazar irtesi:** Pazartesi günü.
 p.+ 35a/12
- pāre (Far.):** Parça.
 p.+ mi 110b/3, 110b/4
- pehā (Far.):** Kıymet, değer.
 p. 25b/8
 p.+ ları 25b/12
 p.+ sı 25b/10, 25b/9, 125a/6,
 125a/7
 p.+ sıdur 9a/1
 p.+ yı 125a/10
- pek:** Çok, fazla.
 p. 41b/11, 110b/9
- pelās:** Eski püskü kıyafetler.
 p. ol- 21b/9
- penceşenbih ~ pencişenbih (Far.):**
 Perşembe günü.
 p. 47a/7; 35a/12, 83b/7
- pençe (Far.):** Aman vermeyen
 hükmedici kuvvet.
 p.+ si 23b/1
- perde (Far.):** Bir yerin dışardan
 görülmesini engellemek için
 kullanılan kumaş parçası.
 p.+ sin 44b/5
 p.+ siz 110a/6
 p. it- 110b/10
- perişān (Far.):** Acınacak durumda,
 zavallı.
 p. 2b/11
- pes (Far.):** Şu halde, öyleyse
 p. 16b/1, 21b/4, 25a/3,
 51b/9, 71b/12, 72a/5
- pes imdi:** Şu halde, şimdi.
 p. 37a/13
- peydāh (Far.):** Elde etmek.
 p. it- 3a/10
- peygamber (Far.):** Peygamber.
 p. 7b/11, 8b/12, 12b/6,
 19b/5

p.+ dūr 100b/3
p.+ e 7a/5, 7a/9, 31a/6
p.+ imūze 45a/
p.+ imizūñ 53b/2, 102b/3
p.+ imüz 7b/1, 15b/11,
49a/2, 55b/10, 79a/10,
81b/5, 91b/11, 108b/7,
111a/3, 125b/8
p.+ imüzden 12b/6
p.+ imüzüñ 19a/11
p.+ ler 12a/13, 19b/11,
8a/11, 100a/6
p.+ lere 7a/13, 7b/2
p.+ lerine 12b/4
p.+ leriñ 7b/10
p.+ lerüñ 7b/9

pişmān ~ peşīmān (Far.): Pişman.
p. ol- 73b/8; 11a/5, 11b/5,
12a/10, 132b/8, 133a/3

pişmānlık ~ peşīmānlık:
Pişmanlık.
p. 133a/13; 11b/13

pişür-: Pişirmek.
p.- mek 79b/8

post (Far.): Mecazen bir durumun
kişiliğine bürünme.
p.+ 1 65a/3, 65a/4

puşt (Far.): Bir küfür sözü.
p. 57b/6

put (Far.): Eski dinlerde ilahları
temsil etmek üzere yapılan resim ve
heykeller.
p.+ larımıza 64b/5

pür-nūr (Far.-Ar.): Nur dolu.
p. it- 139a/1

pür-takşir (Far.-Ar.): Çok hatalı.
hakir-i p. 2a/13

R

Rabb ~ Rab (Ar.): Rab, Allah.

Rab 140a/2
R.+ ilerini 105b/2
R.+ isi 16a/12, 28b/4,
107b/13, 110b/8
R.+ isin 30b/13, 138a/11
R.+ isinden 114a/7
R.+ isine 64b/4, 64b/7,
96b/11, 96b/12
R.+ im 29a/3, 73a/5, 124b/6
R.+ imden 15b/12
R.+ ime 64b/3
R.+ imi 30b/12
R.+ imiz 127a/1
R.+ iñi 30b/12
R.+ ümüñ 29a/5
R.+ üñüz 93b/8

raḍiyallāhu te‘ālā ‘anhā (Ar.):
Allah ondan razı olsun anlamında
dua sözünün müennes şeklidir.
r. 2b/4, 27/9, 65b/13, 91b/6

raḍiyallāhu te‘ālā ‘anhu (Ar.):
Allah teala ondan razı olsun
anlamında dua sözüdür.
r. 8b/13, 50b/7, 54a/2,
104b/3, 120b/6, 134a/12,
140a/4
r.+ dan 79a/3

rağbet ~ rağabet (Ar.): İstek, arzu,
meyil.
r.+ i 98a/2, 98b/8, 132a/4
r.+ leri 107a/5
r. it- 22a/12
rağabet.+ için 113b/13

rāhatlık ~ rāhatluḡ: Rahatlık.
rāhat 130b/12
rāhatlık+ ıla 53a/10
rāhatlık+ dan 46b/6

rāhatluk+ ı 46b/7, 46b/8,
52b/6, 74a/13

Rahmān (Ar.): Çok merhametli anlamında Allah'ın sıfatlarından biri.

rızā-ı R.+ a 103b/13

rahmet (Ar.): Allahın yarattıklarına olan merhameti.

r. 48a/12, 51a/8, 72b/1,
81a/10, 87b/1, 91a/6,
129b/12, 130a/5, 131a/4
r.+ den 132b/12, 25b/6
r.+ i 24b/12, 24b/8, 91b/1
r.+ in 10a/2
r.+ inden 43b/3
r.+ le 60a/12

Rahmetü'l-Barī (Ar.): Allah'ın rahmeti.

R. 94a/12

rahmetullahi 'aleyhī (Ar.): Allah ona rahmet etsin anlamında dua sözü.

r. 1b/1

rāqam (Ar.): Sayı.

r. 3b/8
r.+ ları 3b/7

Ramazān (Ar.): Oruç ayı Ramazan.

R. 37b/7, 38a/5, 84b/12
R.+ da 38b/3, 39b/12,
105b/13
edā-ı R.+ da 41a/5
ğayr-ı R. 40a/3

Ramazān-ı şerīf (Ar.): Mübarek Ramazan ayı.

R. 37b/5, 53b/3, 83a/12
R.+ de 37b/12, 38a/3, 40b/4
R.+ i 78b/3
R.+ iñ 38a/8, 38b/2, 82a/13

R.+ üñ 38b/11

rāvi (Ar.): Rivayet eden.

r. 111a/10

Ravzatü'l-'Ulemā: Bir eser adı.

R. 74b/13

rāzı (Ar.): Kabul eden uygun gören.

r. 77b/5
r.+ yem 80a/8
r. ol- 10a/4, 10a/12, 52a/4,
60a/9, 77b/9, 114a/2,
119b/8

recā (Ar.): İstemek, dilemek.

r. 19a/4, 80a/4
r. it- 5a/1
r. ol- 3a/6, 104b/13

recā-i rahmet ~ recā-ü rahmet (Ar.): Allah'ın rahmetini isteme.

r. 9b/5; 10a/1

Receb (Ar.): Mübarek Recep ayı.

R. 53a/13, 53b/2, 54b/10,
55a/1
R.+ de 35b/5

Receb-i şerīf (Ar.): Recep ayı.

R. 54b/5

recm it-: Taşa tutarak öldürmek.

r. 116b/5

red (Ar.): Ret, onaylamama.

r. 62b/11
r. eyle- 123a/5
r. it- 65a/12, 72b/10, 97b/9,
98a/7, 98b/11, 99b/2

ref' (Ar.): Yukarı kaldırma, yükseltme.

r. ol- 55a/5
r.- i derecāt 66b/3

re'fet (Ar.): Merhamet etme, acıma.
‘adem-i r.+ ile 58b/2

refi‘ (Ar.): Yüce, yüksek.
‘ilm-i r. 139a/13

refiķ (Ar.): Arkadaş, yoldaş.
r.+ dür 67a/10

rekike (Ar.): Düzgün
konuşamayan kimse.
mesā‘il-i r.+ sin 3a/3

resmī (Ar.): Devletle ilgili.
‘ulemā-i r. 2b/7

resūl (Ar.): Peygamber.
r. 8b/13, 37b/4, 80b/2,
86a/6, 95b/13, 96b/1
r.+ i 68b/10
r.+ idür 8b/12
r.+ ine 63b/7
r.+ imüz 12b/1
r.+ ümüz 7b/3, 8b/10, 26a/2
r.+ üñ 29a/7

Resūlullāh (Ar.): Allah’ın resulü,
Hz. Muhammed.

R. 14b/12, 18b/7, 53a/1,
68b/11, 101b/7, 111a/7,
131b/4, 134b/13, 130b/5

resūl-u ekrem (Ar.): Kerem sahibi
resul, Hz. Muhammed.
r. 56b/1

revā (Far.): Uygun, yerinde.
r. ol- 84b/10

rezālet (Ar.): Çok çirkin, utanılacak
hal.
r.+ dür 114a/5, 114a/6

rıfķ ~ rıfıķ (Ar.): Nezaketle
davranma, mülayimlik.

r. 65a/10, 67a/8; 67b/3
r.+ dan 67a/12

r.+ ı 67a/10, 67b/5
r.+ ıla 62a/7, 64b/12, 64b/4,
65a/5
r.+ la 67b/6
r.+ uñ 67a/13
rıfıķ+ dur 66b/13

rızā (Ar.): Hoşnut ve memnun olma
durumu.

r. 5b/2, 6b/8, 109a/10,
123a/4
r.+ da 52b/5
r.+ ları 28a/11
r.+ sı olmasa 114a/3
r.+ sı 24b/8, 28a/10, 119a/11
r.+ sıçün 69b/8, 74b/3,
96a/9, 112a/12, 113a/6,
124b/5
r.+ sın 74b/7, 105a/12
r.+ yı 4b/4, 53a/8, 91b/1
r.- ı Hāķ 114b/10
r.- ı Raħmāna 103b/13
r.- ı şerifiñ 53b/10

rızķ (Ar.): Allah tarafından herkese
takdir edilen mimet.

r. 10a/13, 78a/10
r.+ ı 36b/2, 44b/3, 108a/11
r.+ ında 108a/13
r.+ ından 74b/8
r.+ ımı 78a/7

ri‘āye (Ar.): Halk.
r.+ dür 103b/4

ri‘āyet (Ar.): Saygı, sayma, itibar.
r. 14a/11, 58a/13
r.+ inde 80a/4
r. it- 45b/10, 74a/6, 113a/4

ribā (Ar.): Faiz.
r. 29b/4, 30b/9, 43a/8

ridā (Ar.): Elbise üzerine giyilen
pardesü gibi giyecek.

r.+ sını 80a/12

rif'at (Ar.): Yücelik.

r.+ i 52b/1

r.+ im 139a/9

rik'at (Ar.): Rekat.

r. 25a/1, 76b/13, 96a/10,
102a/5, 102a/8, 102b/2,
103a/6, 104b/5, 104b/11,
104b/13, 137b/2

r.+ de 96a/11

risāle (Ar.): Genellikle bir konu
üzerine yazılmış küçük kitap.

r. 8a/9

r.+ de 5b/6

r.+ müzi 3a/8

r.+ sinde 2a/6

r.+ yi 8b/2

Risāle-i 'Arabiyye: Bir eser adı.

R. 88b/2

Risāle-i Hūlūṣi: Bir eser adı.

R. 82b/3

Risāle-i İsmā'īl Efendi: Bir eser adı.

R. 117a/12

Risāle-i Maḫber: Bir eser adı.

R. 135a/13

Risāle-i Ṣadıḳī: Bir eser adı.

R. 80b/10

rivāyet (Ar.): Hz. Peygamber'in
hadislerinin vb. haberlerin senetli
olarak bir sonraki nesle nakli.

r. 73a/10, 122b/2

r.+ de 27a/12, 31b/12,
41a/3, 41a/4, 67b/5, 79a/12,
82b/13, 107a/10, 113a/5,

113a/7, 127a/9, 132a/5,
138a/10

r.'ül- Ḥasanu'l-Baṣrī ve
113b/7

r. it- 9a/1, 17a/4, 29b/1,
47b/4, 65b/13, 66a/11,
66a/4, 66b/6, 67a/12, 67a/3,
67a/7, 67b/3, 101b/6,
122a/3, 122b/6, 122b/8,
133b/10

r. ol- 19a/10, 19b/10, 21a/5,
52a/6, 57a/2, 57a/7, 57a/9,
60a/11, 65a/6, 68a/3, 71a/9,
71b/5, 72a/4, 72a/10, 75b/3,
79a/3, 85b/11, 89b/8, 90a/4,
103a/4, 111a/3, 119b/10,
122b/11, 125b/13, 126b/5,
129a/13, 134a/8, 138b/2

riyā (Ar.): İki yüzlülük.

r. 4a/9, 4b/1, 13b/1, 13b/7,
16b/6, 17b/5, 17b/6, 17b/7,
18a/6, 98a/2, 98b/7, 117b/2
r.- ı ḥafī 98b/7

r.+ dan 62a/10, 107a/3,
117b/1, 117b/8

r.+ nuñ 17b/6, 17b/12

r.+ yı 3b/5

riyāset (Ar.): Reislik makamı.

r.+ i 52b/2

ḥubb-u r. 13b/2, 13b/12

riyāzet (Ar.): Ahlakı güzelleştirme.

r. it- 68b/8

rūḥ (Ar.): Can, madde ötesi varlık.

r. 23a/9, 46b/8

r.+ ı 26b/11, 81b/2

r.+ inuñ 62b/10

r.+ um 18a/12, 19a/6,
114b/9, 128b/1, 138b/5,
139b/13

r.+ uñ 26b/9

r.+ uñdur 26b/9

ruḥṣat (Ar.): İzin, müsaade.
r. 38a/6

rukū' (Ar.): Namazda elleri dizlere dayayıp vücudun belden yukarı kısmı yere paralel gelecek şekilde eğilme.
r. it- 34a/2

Rûm (Ar.):Anadolu.
R. 46a/9, 46b/10

rumûz (Ar.): İşaret.
r. 75a/9

rūṣen (Far.): Parlak, aydınlık.
r. kı- 139a/3

ruvīye (Ar.): Rivayet eden.
r. 54a/2, 135b/9, 140a/4

rūy (Far.): Yüz.
r.- ı abımdur 139a/7

rū'yā (Ar.): Rüya, düş.
r.+ sında 47b/10

ru'yet (Ar.): Dış görünüş.
r. 113b/7

rücū' (Ar.): Geri dönme.
r. it- 12a/10

ruḥemālık: Rahmet.
r.+ la 58b/2

rükün (Ar.): Namazın tam ve doğru olarak eda edilebilmesi için gereken temel ve esaslarından her biri.
r.+ lerin 34a/5

rüsvāy (Far.): Rezil, kepaze.
r. it- 119b/7
r. ol- 80b/13

rüṣd (Ar.): Doğru yola gitme.
r.+ ile 132a/6

rüzigār (Far.): 1. Hava, yel.
r.+ dan 120b/13
r.+ dır 120b/12
2. Ömür, hayat.
r. 123b/11

S

sa'adet (Ar.): Mutluluk.
s. 87b/1, 97a/9, 99a/3
s.+ dür 98a/5
s.+ i 4a/12
s.+ in 85b/1
s.+ lerinden 82b/2
s.- i 'aẓīme 130a/13
zamān-ı s.+ inde 80a/10

sā'at (Ar.): Saat.
s. 16b/2, 24b/13, 73a/10,
73a/11, 73a/8, 73b/10,
73b/11, 73b/4
111a/5, 111a/6, 111a/8,
130b/1, 130b/10
s.+ de 73a/8
s.+ dür 73b/10, 73b/12,
73b/2
s.+ e 26a/4
s.+ i 73b/5, 73b/6, 73b/8
s.+ ler 18b/11
s.+ lerdin 73b/13
s.- i mübārek 73b/2

ṣabāḥ (Ar.): Sabah.
ṣ. 40a/5, 43b/7, 44b/13,
45a/1, 45a/3, 45a/4, 50a/1,
76a/9, 88b/11, 100b/8,
102a/10, 102a/13, 103a/4,
104a/10, 104b/3, 107a/8,
132b/9
ṣ.+ a 26a/9, 56b/5, 114b/13,

115a/2, 122a/11

şabāhla-: Sabaha uyanmak.
ş.- n-sa 39a/12
ş.- y-ub 39b/13

sābıka (Ar.): Geçmişte olan.
ümem-i s.+ nuñ 118a/1

şabī (Ar.): Ergenlik çağına girmemiş çocuk.
ş. 40a/12, 40a/9, 89b/2;
ş.+ ler 28a/7
ş.+ lardan 41b/3
ş.+ niñ 42a/10, 42b/1
ş.+ nüñ 40b/1, 42a/11, 63a/1

şābir (Ar.): Sabırlı kişi.
ş. 129b/10

şābit (Ar.): Yerinde duran.
ş. ol- 124b/5, 131b/1
ş.+ dūr 83b/13

Şabīt İbni Kavūs Hārūn Nūşirevān: Ebu Hanife'nin babası.
Ş. 100a/2

şabr ~ şabır (Ar.): Sabır, dayanma gücü.
ş. 9b/10, 9b/5, 61b/3, 67b/12, 68a/5; 123a/3, 126b/2, 129a/8, 131a/13, 132a/5, 77b/1
şabr+ ı 80a/4
şabr+ ile 87b/7
şabr+ uñ 130b/13
şabr- ı cemīl it- 131b/10
şabır+ da 52b/4
şabır+ dan 130b/7
şabır+ sız 114a/4
ş. eyle- 129a/12; 61b/3, 129b/4, 129b/8
ş. it- 10a/5, 52a/3, 62a/13, 75a/6, 114a/3; 22b/9,

25b/12, 32a/11, 42b/1, 52a/2, 77b/1, 78a/1, 114a/2, 91b/7, 114a/6, 128b/13, 128b/11, 129a/1, 129a/5, 129b/11, 130a/2, 130a/4, 130a/7, 130a/9, 130a/10, 130b/1, 130b/4, 130b/10

şabun (Far.): Sabun.
ş.+ dan 23b/7

şadağa (Ar.): Karşılık beklemeden sadece Allah rızası için muhtaca verilen para, mal.
ş. 36a/1, 37a/7, 44b/3, 44b/4, 45b/9, 74a/9, 74b/8, 110b/11, 110b/2, 112b/3, 114b/1, 117b/2, 121a/3, 138a/7
ş.+ da 110b/6
ş.+ dur 57a/7
ş.+ nuñ 36a/3
ş.+ sıdur 121a/1
ş.+ yı 110b/10, 121a/2, 57a/8
ş. it- 138a/9
ş. vir- 137b/12, 138a/5, 138b/1

şādık (Ar.): Sadakatli, vefalı kimse.
ş. 100b/5, 124a/12
ş. ol- 124b/2
şubh-u ş. 102b/8

şādır ol- : Meydana çıkmak, zuhur etmek.
ş. ol- 68a/12

Sa'dī Halebī: Osmanlı alimi, fakih.
S. 48a/9

şaf (Ar.): Cemaatle namaz kılanların yan yana dizilerek oluşturduğu sıraların her biri.
ş.+ da 137b/7

şāfi (Ar.): Temiz, arı.

ş. ol- 116b/12, 117a/3

şafra (Ar.): Safra hastalığı.

ş.+ sı 50a/1

şag: 1. Sağ taraf.

ş. 47b/2, 73a/3, 95a/3,
95a/13, 97a/4, 121a/2

ş.+ a 72b/6

ş.+ indan 111b/8

ş.+ ını 28a/7

ş.+ uñ 47a/12

2. Yaşamakta olan, hayattar,
sıhhatli.

ş. 36a/11, 40a/10, 105b/8,
107a/11

ş.+ lara 35b/7

şagır: Etrafındaki olup biteni
duymayan, anlamayan.

ş. 9a/12, 76a/10, 114b/2

s. it- 122b/6

ş. ol- 83a/2, 123b/7

şaglık: Sağlık, sıhhatli olma
durumu.

ş. 96b/9

ş.+ ım 78a/5

ş.+ ımı 78a/7

şahī ~ şahī (Ar.): Cömert.

s. 10a/6, 83b/12, 9b/6;
83b/7

şahib (Ar.): Bir şey kendisine ait
olan.

ş.+ i 9a/8, 19b/13, 27a/2,
57a/12, 59a/6, 59b/1, 61a/5,
67a/11, 67a/6, 67b/1, 68b/7,
74b/13, 75a/11, 75a/12,
85b/6, 97b/2, 97b/10, 98a/3,
98a/12, 98b/9, 99a/3,
101b/8, 104b/12, 112b/1,

131a/6

ş.+ idür 91a/3

ş.+ ile 20a/2

ş.+ in 140a/3

ş.+ inde 124a/13

ş.+ inden 121a/3, 60b/2

ş.+ ine 20a/4, 27a/7, 58b/3,
60b/2, 67a/2, 67b/1, 106a/5,
109a/7

75a/13

ş.+ ini 125a/5, 20a/5, 20a/6,
35b/13, 36a/1, 65b/10,

67b/2

ş.+ iniñ 115a/7

ş.+ iniñ 66b/4

ş.+ im 9a/6

ş.+ leri 16a/11, 16a/12,
16a/8, 23a/9, 27a/3, 37a/8,

121b/9

ş.+ lerine 122b/3

ş.- i kerāmet ol- 130b/12

ş.+ i ol- 27b/7,
121b/1, 131a/7

şahih (Ar.): Gerçek, doğru.

ş. 16a/5, 32a/1,

40b/9, 40b/12, 41a/3

ş.+ ce 3a/7

ş.+ dür 16a/7

şahīha (Ar.): Sahih kelimesinin
taamlamalarda ortaya çıkan
müennes şekli.

‘aḳāyid-i ş. 103b/9

sākit (Ar.): Hükümsüz, geçersiz.

s. ol- 118a/13

sa‘id (Ar.): Uğurlu, mübarek.

s. 83b/10, 96b/11, 97a/1,
99a/1, 111b/1

sā’il (Ar.): Dilenci.

s. 138a/10, 138a/6

s.+ e 138a/7

s.+ iñ 138a/1
s.+ ler 138b/4, 138b/5

sā'ir (Ar.): Başka, diğer, öteki.
s. 7b/4, 103b/4, 133a/2

şakal: Sakal.
ş. 44a/9
ş.+ ın 126b/8

şakın-: Kaçınmak, uzak durmak.
ş. 74a/4
ş.- andur 79b/5
ş.- mağ 35a/9, 46a/6, 61a/10
ş.- mağa 11a/8
ş.- mağdur 10a/4, 25b/13, 79b/2, 85a/5
ş.- ur-lar-dı 31b/1

şakīl (Ar.): Kaba, çirkin.
ş. 112a/4

şakīme (Ar.): Yanlış, hatalı, bozuk.
‘ibāret-i s.+ sin 3a/3

sākin (Ar.): Sakin.
s. 32a/11, 58b/10
s. ol- 14b/6

şakla-: Gizlemek.
ş.- dı 126b/10
ş.- n-mağ 7b/7
ş.- r-am 139a/2
ş.- sa 127a/12

şalavāt (Ar.): Hz. Muhammed ve soyunu tazim etmek için söylenen dua sözü.
ş. 16b/2, 51a/4, 85a/8, 85a/9, 93b/12, 112b/4, 112b/9, 113a/13, 129b/11, 130a/5, 131a/4
ş.+ ları 112b/8
ş. getir- 45a/7, 53b/1, 96b/1

şalavāt-ı şerīf (Ar.): Hz. Muhammed ve soyunu tazim etmek için söylenen dua sözü.
ş.+ i 112b/7, 113a/11

şalāh (Ar.): 1. İyi duruma gelme, düzelme.
ş.+ a 65a/1
ş.+ da 65a/4
2. Doğruluk ve dürüstlükten ayrılmama.
ş.+ ile 103b/4

şalāh (Ar.): Namaz.
ş. 8a/6

şalı: Salı günü.
ş. 49b/6, 83b/6

şālih (Ar.): 1. İyi amel sahibi.
ş. 9b/13, 26a/11, 27a/11, 62b/2, 69b/697a/1, 101b/11, 103b/4, 110b/2, 110b/11, 112b/3, 113a/3, 113a/5, 113a/7, 124b/8, 125b/3, 133a/10
ş.+ a 78a/13, 78b/7
ş.+ dür 96b/11
ş.+ ĩn 102a/1
ş.+ ler 102a/2, 112a/12, 116b/10, 126b/1
ş.+ lerdür 112a/11
ş.+ lere 43a/8
ş.+ leri 102a/3, 134a/5
‘amel-i ş. 19a/2, 32a/7, 36b/9, 51a/12, 53a/7, 55b/12, 85a/12, 103b/9, 117a/5
‘amel-i ş.+ de 52b/8
‘amel-i ş.+ den 71a/3
‘amel-i ş.+ e 99a/13
‘amel-i ş.+ i 18b/8, 32a/8, 99a/6
‘amel-i ş.+ ini 99a/11
‘amel-i ş.+ iñ 99b/1
hekīm-i ş. 115a/13

‘amel-i ş. eyle- 73b/10
‘amel-i ş. it- 26b/2, 45b/9
2. Salih peygamber.
ş. 100a/8

şāliḥa (Ar.): Salih kelimesinin müennes şekli.
ş. 29b/5, 77a/13, 79b/1

sālīm (Ar.): Sağlam, sıhhatli.
s. ol- 99b/2

şallāllahu ‘aleyhi vesellem (Ar.):
Salat ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed için söylenen dua sözüdür.
ş. 5b/3, 134b/13

sāmm (Ar.): Ölüm.
s. 65a/8

şamed (Ar.): Hiç kimseye, hiçbir şeye muhtaç olmayan anlamında Allah’ın sıfatlarından biri.
şifāt-ı ş. 37a/2

şan-: Sanmak.
ş.- maḳ 10b/5
ş.- ub 43a/2

şaña: Sen zamirinin yönelme hali eki almış şekli.
s. 10b/7, 14b/13, 17a/10,
19a/7, 49b/2, 53b/10,
53b/11, 53b/12, 59a/11,
61b/2, 66b/10, 66b/11,
68a/11, 76b/2, 76b/4, 78a/9,
99a/1117b/3, 119a/7,
122a/13

şan‘at (Ar.): Bir şeyi gerektiği gibi tam ve güzel yapmak için sahip olunması gereken bilgi ve ustalık.
ş. 42a/5
ş.+ dur 22b/11

ş.+ larda 28b/3
ş.+ ları 42a/8

şanṭirāç (Ar.): Satranç oyunu.
s. 109b/11

şar-: Sarmak, bir şeyi dolamak.
ş.- maḳ 44a/11

şar‘a (Ar.): Epilepsi hastalığı.
ş. 84a/3

şarāhat (Ar.): Açıklık.
ş.+ e 2b/8

şarf it-: Kullanmak, tüketmek.
ş. 99a/12, 99a/13, 113a/5

şarıḳ: Başa sarılan fes, küllah, şal türü şeyler.
ş.+ in 44a/10

şarıl-: Sarılmak.
ş.- maḳ 41a/11

şāriḳ (Ar.): Hırsız.
s. 64a/5

şarmuşak: Sarımsak.
ş. 43b/11

şat-: Satmak, bir bedel karşılığında başkasına devretme.
ş.- anda 125b/1
ş.- ar 124b/12
ş.- dur-ma-y-a-lar 42a/2
ş.- ma-y-a 137b/3
ş.- maḳ 43a/3, 4b/2
ş.- maḳa 82a/6

şatır: Deftere yazılmış yazı dizlerinin her biri.
s. 3b/7, 110a/10, 110a/11,
110a/12

şatun al-: Bir şeyin bedelini ödeyip

ona sahip olmak.

s. 125a/8, 137b/3

şatun alıcı: Satın alma fiilini gerçekleştiren kişi.

ş. 4b/1

şav-: Savmak, uzaklaştırmak.

ş.- ar 30a/2

şavm (Ar.): Oruç.

ş. 8a/6

feza'il-i ş. 35a/10

şavt (Ar.): Ses, seda.

ş.+ ın 137b/5

şa'y (Ar.): Çalışma, çabalama.

s. 10b/2, 58b/5, 59a/1, 87b/2, 115a/12, 121b/2

s.- ı belîğ eyle 105a/5

s. eyle- 59b/13

s. it- 4a/4, 14a/2, 18b/3, 59b/3, 64b/7, 73b/1, 115a/10, 121b/3, 121b/12

şay-: Saymak, sayı sayma işlemi.

ş.- dı-lar 126b/13

şayı: Sayı.

ş.+ sınca 11a/7

ş.+ sız 130a/11

sebeb (Ar.): Sebep.

s. 3b/1, 24a/2, 40b/1, 41b/5, 41b/6, 41b/8, 41b/9, 43a/12, 43b/, 44b/2, 49a/7, 115a/6

s.+ den 4b/2

s.+ dür 9b/12, 10a/1, 10a/5, 20b/2, 20b/3, 23a/1, 25a/3, 25a/5, 26a/5, 26a/6, 35b/11, 3b/9, 42a/12, 44b/7, 46a/6, 46b/12, 46b/13, 49a/10, 49a/9, 49b/10, 49b/2, 49b/9, 50a/9, 57b/6, 58a/3, 65b/5,

67a/7, 77b/1, 83b/12, 83b/4, 87b/3, 91b/2, 96a/11, 101a/12, 102b/4, 111b/2, 115a/5, 115a/6

s.+ e 10b/1, 131b/13

s.+ i 42b/8, 61b/6, 63a/4, 63b/8, 111b/12, 111b/13, 112a/1, 116b/2, 132a/2, 134b/4

s.+ ile 26a/11, 56b/1, 79a/11

s.+ inden 28a/11, 55b/7, 98b/6129a/12

s.+ ile 115a/5

s.+ iñ 99a/7

s.+ ler 45b/9

s.+ lerile 22a/1, 65b/12

s.+ lerin 46a/3, 61a/3

s.+ lerinden 12a/9, 46a/6

s.+ lerindendir 62a/10, 62a/2

s.+ lerin 61a/4

s.+ leriñ 34b/2

s.+ siz 101b/1

s. kııl- 99a/5, 99a/6, 99a/7

s. ol- 3a/7, 3a/11, 10b/9, 16b/7, 19a/6, 20b/2, 20b/4,

20b/5, 20b/6, 21b/8, 24a/4, 25b/4, 36a/1, 31b/6, 36b/2,

42a/3, 42a/5, 51a/6, 51b/2, 57b/4, 59a/9, 60a/2, 61b/5,

88b/12, 82b/13, 83a/4, 88a/1, 94b/1, 100b/9,

101a/9, 102b/3, 108a/7, 110b/7

aşl-ı s. 25a/13

s.- i maraž 115a/9

s.- i necât 25a/8

s.- i nižâm 12b/13

s.- i tehevürdendir 63b/13

sebeķat (Ar.): Önceden geçmiş olan.

s. it- 131b/11

sebîl (Ar.): Yol, tarikat.

- s.- i 'ibādeti 121b/10
- sebķ (Ar.):** Evvel geçen.
s.- i nazīre 27a/1
- sebt (Ar.):** Cumartesi.
s. 49b/2, 63a/11
- seccāde (Ar.):** Seccade.
s. 47b/7
s.+ sinde 76b/10
- secde (Ar.):** Secde.
s. 53b/4, 85a/1
s.+ de 53b/9
s.+ den 64b/10
s.+ ye 49a/12
s. eyle- 64b/3
s. it- 34a/2, 64b/4, 64b/6
- secdetü't-tilavet (Ar.):** Kuran'da secde ayetlerinden birinin okunması halinde yapılması gereken secdenin adı.
s. 94a/5
- seç-:** Seçmek.
s.- er 52a/4
- şefā (Ar.):** Rahat, huzur.
ş. it- 112a/10
- sefer (Ar.):** Yolculuk.
s. 123a/1
s.+ e 78a/4, 83a/5
s.+ için 121b/10
- sefīh (Ar.):** İsrafa düşecek kadar sefahate düşkün.
s. 66a/2
- sehā ~ sehā (Ar.):** Cömertlik.
s. 68a/13; 63b/3, 68a/8
- sehāb (Ar.):** Bulut.
- s. 139a/2
- seher (Ar.):** Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman.
s. 17b/4, 37b/11, 85a/1
- sehīl (Ar.):** Kolay.
s. 67a/5
- sekiz ~ seküz:** Sekiz sayısı.
s. 7b/3, 11a/4, 74a/21, 17b/7, 132a/12, 132a/13; 94b/1
s.+ dür 135a/9
s.+ inci 108a/4, 130a/7, 137b/6, 23b/5, 86a/11
- sekiz biñ:** Sekiz bin sayısı.
s. 50a/11
- sekrān (Ar.):** Sarhoş.
s. ol- 134b/10
- seksan:** Seksen sayısı.
s. 105a/2
- sekūnet (Ar.):** Sükunet, sessizlik.
s.+ i 66a/12
- selāh (Ar.):** Silah.
s.+ idur 91a/13
- selām (Ar.):** Selam.
s. 110a/5, 131a/6, 80b/3
s.+ a 137a/11
s.+ ı 109b/1
s. vir- 31a/3, 31a/4, 96a/13, 109b/5, 110a/9, 137a/12
- selāmet (Ar.):** Esenlik.
s. 122b/4
s.+ dür 50b/1, 51a/3
s.+ e 61b/5, 88a/1
s.+ i 22b/8
s.+ in 53a/6, 53a/7, 85b/1
s.+ ine 121b/3

- s.- i ‘asker-i İslāma 24b/6
s.- i bilād-ı İslāmiyye 24b/7
s.- i ḥuccāc 24b/7
s.- i sultān 24b/7
- selef (Ar.):** Atalar, ecdad.
s.+ den 68a/3
- selef-i şāliḥun (Ar.):** Ashap ve tabiine verilen ortak isim.
s. 94b/7
- semere (Ar.):** Beklenen sonuç, netice.
s.- i ḥilim 67b/2
s.+ si 15a/7, 66b/13
s.+ siniñ 66b/12
s.+ sinüñ 66b/13
- Semeri bin Cüdeb:** Semüre bin Cüdeb, sahabî.
S. 29b/10
- semerli:** Sirtında semer bulunan.
s. 79b/10
- Semi‘ (Ar.):** Allah’ın işitmesi anlamında olan sıfatlarından biri.
s. 5a/8, 6a/3
- Semī‘un (Ar.):** Allah’ın işitmesi anlamında olan sıfatlarından biri.
S. 5a/10, 6a/8
- semiz:** Etli.
s. 105b/8
- sen:** Sen zamiri.
s. 15a/8, 23a/6, 29a/11, 53b/13, 54b/3, 59a/12, 70b/12, 77b/12, 77b/5, 78a/1, 78a/5, 110b/13, 111a/13, 120a/12, 122b/13, 123a/2, 129b/4, 136a/4
s.+ de 68b/9, 111a/1
- s.+ den 53a/12, 53a/8, 53b/11, 68a/12, 80a/8, 84b/6, 122a/13, 123b/1, 136a/4, 140a/2
s.+ dendür 64b/9
s.+ i 15a/9, 79a/11, 98b/6, 111a/1
s.+ iñ 66b/9, 77b/13, 79a/11, 98a/11, 98b/13, 98b/5, 99a/9
101b/10, 119a/8, 122a/12, 129b/3
s.+ üñ 59a/11
- senā (Ar.):** Övme, övüş.
s. 11a/13, 53b/12, 53b/13
s.+ sı 4b/7
s.+ ya 129b/9
ḥüsn-ü s. 60a/10
s. ol- 131a/3
- sene (Ar.):** Yıl.
s. 31a/7, 35a/3
s.+ dür 129a/2
- seni:** Sen zamirinin belirtme hali eki almış şekli.
s. 118b/11
- ser (Far.):** Baş.
s.+ lerine 65b/2
- serāy (Far.):** Saray.
s.+ lar 114a/9
s.+ ları 66b/5
- serhoş (Far.):** Sarhoş, kendinden geçmiş.
s. 9a/12
- sermāye (Far.):** İnsanın elinde olan kazancı.
s. 19a/5
s.+ si 18b/12
s.+ sile 18b/13, 19a/2

serp-: Serpmek.

s.- mek 41a/10

serrā (Ar.): Sevinç, rahatlık veren durum.

s.+ da 124b/6

ses: Ses.

s.+ ini 17b/3, 17b/4, 17b/5

s.+ i 9a/4

setr (Ar.): Örtme, kapama.

s.+ i 132a/11

s. it- 60a/13

sev-: Sevmek.

s.- diklerim 103b/7

s.- dikde 52a/3

s.- düki 98b/6, 109a/11,
109a/3, 109a/5, 109a/7,
109a/9, 109b/2

s.- er , 17b/3, 17b/5, 22a/4,
65b/10, 66a/1, 67a/10,
67b/2, 67b/5, 68b/10, 91a/4,
130a/7, 134a/5, 134a/6,
134a/7, 134a/8

s.- er-dü-m 108b/8

s.- er-im 108b/10, 108b/12,
108b/13

s.- er-iz 109a/1

s.- er-ler 70a/3

s.- er-sin 54b/4

s.- er-üz 86a/6, 86a/8

s.- me-mek 140a/13

s.- me-mekdür 13b/11

s.- medüki 22b/4

s.- mek 14a/5

s.- mekdür 13b/13, 17b/10,
20b/12, 21a/1

s.- se 21b/3, 21b/4, 31b/1

seven: Sevme fiilini yapan kişi.

s.+ dür 97a/1

s.+ lere 109b/11

sevgüli ~ sevgülü: Sevilmeye layık kişi.

s.+ dür 131b/13, 97b/12;
17a/10

sevgülü 22b/2

sevgülü ol- 16a/6

sevil-: Sevilmek.

s.- miş 57a/9

s.- ür 108a/10

sevin-: Sevinmek.

s.- dür-ür 78b/9, 79a/2,
108a/1, 110b/8

s.- mekile 59b/3

sevāb (Ar.): Sevap.

ş. 11a/7, 12a/3, 18b/12,
18b/13, 27a/12, 27b/6,
55b/8, 60a/5, 67b/6, 73b/11,
76b/1, 84a/7, 102a/6,
103a/7, 104a/11, 104b/1,
114a/7, 130a/11, 131a/7

ş.+ a 16a/4, 16b/5, 35b/3,
57a/3

ş.+ ı 18b/8, 35b/3, 36b/4,
36b/6, 37a/3, 37b/3, 60a/3,
76a/1, 77b/7, 80a/4, 89b/11,
89b/13, 103a/7, 106a/3,

ş.+ idur 76b/2

ş.+ ın 10a/8, 20b/5, 36b/5,
37a/10, 37a/9, 70a/4,
74a/10, 74a/5, 74a/6, 74a/7,
74a/9, 84a/5, 102a/10

ş.+ ina 13a/2, 72b/11, 74a/2,
74a/4, 77a/2, 80a/4, 114b/1

ş.+ ından 105b/3

ş.+ ını 4a/10, 116b/13

ş.+ ın 26a/4

ş.+ lar 19a/4, 24a/7, 75a/13

ş.+ ları 76a/12, 76a/13

ş.+ larıñuzı 76b/6

sevāp+ dur 138b/2

sevb (Ar.): Elbise, kıyafet.
ş.+ ini 44a/3

sevdā (Ar.): Kuvvetli sevgi,
muhabbet.
s. 122b/6
s.+ sı 122b/5
s.+ sıla 9a/12

sevk it-: Göndermek, yollamak.
s. 139b/9

seyr it-: İzlemek.
s. 110a/8

seyyid (Ar.): Efendi, önder.
s.+ i 80a/11

Seyyid ‘Alī ~ Seyyid ‘Alī zāde ~ :
Şiratü’i İslam eserine şerh yazan
fakih.
S. 125b/12; 103a/10, 125b/9

Seyyid ‘Alī Zāhid:
S. 41b/13

Seyyid-nāme (Ar.-Far): Edebî bir
tür.
S. 110a/7

seyyidi’l-istiğfār (Ar.):
Günahlardan arınmak ve bir daha
işlememeye niyet etmek için
okunan bir tövbe duasıdır.
s. 56a/2, 56a/4, 56a/7

seyyidi’l-mürselīn (Ar.): Büyük bir
salavat-ı şerife duasıdır.
s. 117b/9

şıbyān (Ar.): Küçük çocuklar.
ş.+ dan 137b/10

şıcağ: Sıcak.
ş. 46b/11, 46b/12

ş.+ dan 46a/5

Şıddık: Ebu Bekir Şıddık.
Ş. 134b/4

şıdık ~ şıdık (Ar.):
şıdık+ ıla 15b/1, 68a/1,
68a/2, 132a/4
şıdık 5b/4, 7b/2, 7b/4

şıfat (Ar.): Bir şeye ait olan özellik,
hal, vasıf.

ş.+ da 82b/4
ş.+ ı 6b/4, 6b/5, 6b/7, 6b/8,
6b/9, 43a/11
ş.+ ıdur 13b/9, 14b/3,
81b/12, 82a/2
ş.+ ındadır 81b/13, 82a/3,
82a/4
ş.+ ıla 12a/12
ş.+ ıñ 6b/10
ş.+ ile 7b/3, 132a/7
ş.+ la 7b/2
ş.+ larda 82a/11
ş.+ lardandır 6a/6
ş.+ ları 81b/11
ş.+ larıla 8a/11, 8a/12
ş.+ larıñ 5b/5, 6b/12
ş.+ lı 82b/1, 82b/9
ş.+ lıdur 82a/12, 82a/5,
82a/7, 82a/8

şıfāt (Ar.): Sıfatlar.

ş. 6a/1
ş.+ ı 6a/6
ş.+ ında 6a/13, 6b/2
ş.- ı nebî 5b/3
ş.- ı şamed 37a/2

şıfāt-ı ma‘nevīye (Ar.): Allah’ın
subutî sıfatlarıdır.
ş. 5a/9, 6a/7

şıfāt-ı şubūtiye (Ar.): Allah’ın
zatında bulunmakla birlikte başka

varlıklarda da sınırlı olarak bulunan sıfatları.

ş. 5a/8, 6a/2

şifāt-ı selbīye (Ar.): Yüce Allah'ın zatına ve varlığına yakışmayan, o yüce zat hakkında imkansız olan vasıflardır.

ş. 5a/11, 6a/11

şığın-: Şıgınmak.

ş.- du-m 53b/10, 53b/11

şihhat (Ar.): Sağlamlık.

ş.- ı beden 46a/3, 96b/8, 66a/9

ş.+ i 71b/12

ş.+ ine 49b/3

ş. ü'l-ḥadīş 71b/1

şıla-ı rahm (Ar.): Akrabayı ziyaret etmek.

ş.+ i 48b/8, 66b/11

ş. eyle- 74b/10

ş. it- 66b/12

şilā (Ar.): Akraba ziyareti yapmak.

ş. it- 45b/11

terk-i ş.+ ya 21b/7

şırāt (Ar.): Sırat köprüsü.

ş. 7b/13, 23b/10, 23b/6, 24a/11, 27b/8, 29b/2, 36a/11, 73a/2, 106b/6

ş.+ dan 24a/3, 53a/10, 74b/4

sırr (Ar.): İnsanda ilahî hakikatleri idrak ve müşahede eden manevî melekelerden biri.

s.+ ı 15b/9, 16a/1, 16a/2

sibābe (Ar.): İşaret parmağı.

s. 47a/13

s.+ yi 47b/1

sidik: İdrar.

s.+ i 46a/11

sihir (Ar.): Sihir, büyü.

s. 127b/1

s.+ den 29b/4

şıka' (Ar.): İnanılır, güvenilir.

ehl-i ş.- i munşifden 3a/1

sil-: Silmek.

s.- mek 44a/3

sinek: Sinek.

s. 39a/11

siyāh (Far.): Siyah, karalık.

s. 89b/2, 128b/6

s.+ a 105b/10, 105b/9

siz: Siz şahıs zamiri.

s.+ de 126a/12

s.+ den 80a/7, 126a/3

s.+ e 66b/6, 67a/3, 125a/3, 133a/10, 133a/8

s.+ in 58a/13

s.+ iñ 131b/1, 133a/9

s.+ ler 18a/12, 19a/11

s.+ lerde 64b/2

s.+ lere 19b/5, 101b/6

s.+ üñ 65a/9, 79b/12, 86a/2

size: Siz şahıs zamirinin yönelme hali eki almış şekli.

s. 76b/7

şofrā (Ar.): Sofra.

ş.+ dan 117b/6

soğan: Soğan.

s. 43b/11

şoḥbet (Ar.): Sohbet.

ş. 124a/5

ş.- i zālimden 116b/8

şok-: Yılan sokması.

ş.- ar 29b/13, 30a/1

şokak (Ar.): Sokak.

ş.+ larında 85b/12

şol: Sol taraf.

ş. 73a/4, 95a/5, 95b/2,
97a/5, 121a/2

ş.+ a 72b/6

ş.+ ından 28a/7, 111b/8

ş.+ uñ 47a/13, 47b/2

şoñra: Sonra.

ş. 7b/10, 8b/12, 9a/7,
12b/13, 12b/6, 13a/3,
16b/13, 19a/13, 28a/2,
28a/3, 28a/4, 30a/1, 30a/9,
37a/13, 37b/9, 38a/10,
39a/7, 39b/13, 39b/7, 3b/3,
3b/4, 3b/5, 3b/6, 45a/1,
45a/3, 45a/5, 47a/12,
47a/13, 47b/1, 49a/6, 49b/6,
51a/5, 58a/7, 59b/2, 62a/9,
63a/8, 64a/11, 64b/5, 65b/6,
68b/1, 71b/8, 72b/13, 73a/6,
75a/2, 75a/3, 76a/6, 77a/10,
78b/7, 79b/2, 83b/11, 85a/1,
89a/10, 90a/13, 90b/8,
91a/5, 92b/1, 92b/2, 93b/12,
94a/4, 94b/2, 94b/9, 95b/9,
96a/1, 96a/13, 96a/5, 96a/9,
96b/2, 97b/10, 102a/5,
102b/9, 103a/5, 103a/6,
104a/3, 104b/12, 104b/5,
106a/2, 106a/7, 106b/9,
111a/6, 113a/7, 113a/9,
114b/10, 120b/3, 120b/7,
131a/11, 131b/8, 132a/12,
133a/12, 133b/8, 133b/9

şor- ~ sor-: Sormak.

şor- a-lar 29a/12

şor- dı-lar 78a/9

sor- dı 122b/12

sor- du-m 75a/3

şovuk: Soğuk.

ş. 47a/2

ş.+ dan 46a/5

şoy-: Deri soymak.

ş.- ma-y-a 106a/13

şög-: Kötü, çirkin söz söylemek.

s.- meki 110a/2

şöndür-: Söndürmek.

s.- mek 44a/8

şöyle-: Söylemek.

s.- dikde 92a/7

s.- me-mek 45a/1

s.- me-mekdür 21a/2

s.- mek 21a/2, 37b/11,
43b/7, 44b/5, 45a/, 46a/5,
57b/6, 57b/9, 75a/9, 90a/2,
133b/5

s.- mekten 71b/3

s.- mekdür 20b/13, 46b/7

s.- meki 71a/7

s.- mez 139a/10

s.- r 42b/3, 42b/4, 42b/5,
42b/6, 124a/6

s.- r-se-n 118b/7, 118b/9

s.- se 18a/4, 18a/5, 89b/13

s.- se-n 124a/4

s.- sün 90a/1

s.- ş 124a/3

s.- ş-ür-em 37b/5

s.- y-en 133b/13, 61a/11

s.- y-ene 109b/10

şöleyici: Söyleyen, konuşan kişi.

s 66a/2

s. ol- 6a/5, 6a/10

şöyün-: Sönmek.

ş.- düğde 30a/9

söz: Konuşulan kelimeler.

s. 44b/5, 57b/6, 91a/7,
105a/12, 109b/10, 124a/7,
136b/11
s.+ i 119a/2, 119a/3, 7b/4
s.+ lerini 42b/13
s.+ ünde 124b/2
s.+ üni 139a/4, 86a/8

şu: Su.

ş. 33b/8, 39a/12, 39a/13,
46a/12, 46b/11, 46b/12,
47a/2, 47b/12, 49a/7,
60b/10, 90a/12, 102a/3,
106a/1, 119b/12, 119b/13,
120a/4, 126b/7
ş.+ dan 91b/5, 120b/12
ş.+ dur 120b/11
ş.+ ları 120a/5
ş.+ sızlık 22b/2
ş.+ ya 41a/10
ş.+ yı 37a/11, 41a/10, 85a/1,
96a/4, 120a/4
ş.+ yıla 52b/13

sū (Ar.): Kötü, fena.

s.- i hātime 42b/7
s.- u hātimeye 57b/6
s.- u hātimeye 35b/11,
42b/8, 115a/5
s.- u hātime 23b/2
s.- u hātimeден 25b/1
s.- u hātimeye 19a/5, 58a/2
s.- u hūlkdan 42a/10
s.- u hūlkı 42a/11
s.- u zān 13b/1, 13b/7,
14a/3, 91a/2, 119b/1
s.- u zān it- 62b/3, 119b/1

su'āl (Ar.): Soru.

s. 23b/3, 24a/13, 41b/2,
108b/10
s.+ i 69a/1
s. it- , 15a/11, 15b/12,
15b/13, 18b/2, 22a/3,

41b/11, 41b/2, 41b/3,
62b/3, 71a/6, 74b/13, 80a/6,
103a/11, 103a/13, 103b/1,
123b/1, 134b/4
s. ol- 5b/8, 21a/6, 24a/13,
104a/9, 46b/6, 81b/7

şubḥ (Ar.): Sabah.

ş.- u şādık 102b/8

şuḥuf (Ar.): Bazı peygamberlere
gönderilen sahifelere denir.

ş. 7a/5, 7a/6, 7a/7, 7a/8

suḥūr ~ suḥur (Ar.): Ramazan
ayında oruca başlamadan önce tan
yeri ağarmadan yenen yemek.

suḥūr 40a/54, 0a/7

suḥur+ lısa 37b/11

suḥur+ sız 37b/13

sukūt (Ar.): Sessizlik, susma.

s. 31b/13, 50a/10, 50a/13,
50a/9, 51a/2

s.+ da 52b/9

s.+ dan 51b/4

s.+ dur 50b/3

s.+ dür 50b/4

s. eyle- 9a/5, 39a/1

s. it- 9a/6, 31b/10, 36a/3,
50a/13, 51a/6, 77b/9,
101b/8

şuleḥā (Ar.): Salih kimseler.

ş. 31a/5

s.+ lar 31a/12

ş.+ ya 109a/12

sultān (Ar.): Hükümdar, en yüce,
en büyük.

s. 103b/4, 103b/5, 111b/1

s.+ a 140a/13

s.+ dur 103b/3

selāmet-i s. 24b/7

şurat (Ar.): Yüz, çehre.
ş.+ ina 136b/8

süre (Ar.): Kuranın ayrı ayrı isimleri olan bölümlerinden herbiri.
s. 35a/8
s.+ dedir 48a/2
s.+ lerin 90b/7
s.+ sin 44b/11, 44b/9,
95b/13, 96a/2
s.- i Hâşriñ 28a/4
s.- i Taḥrîme'de 1b/7
s.ü'd-Duḥān 53b/8

şüret (Ar.): 1. Tarz, yol, şekil.
ş.+ de 40a/2, 41a/1
s.-i tevbe 12a/1, 12a/5,
12a/6
2. Biçim, şekil.
ş.+ e 81a/2
ş.+ iñ 59b/5

şürî (Ar.): Sahte.
ş. 60b/2

süç-: Sürçmek, tökezlemek,
sendelemek
s.- mesinden 63a/2

süfeha (Ar.): Sefihler, adî, bayağı
kimseler.
s.+ ya 101a/11

Süfyān: Kureyş kabilesinin
reislerinden, sahabî.
S. 48a/10

Şüfyān-ı Şevrî: Kendi adıyla anılan
fıkıh mezhebinin imamı, müfessir,
muhaddis ve zahid.
Ş. 22b/11

Süleymān: Süleyman peygamber.
S. 100a/10, 126a/3

süm'a (Ar.): Başkasının görmesi
için yapılan riyayla karışık
davranış.

s. 18a/6
s.+ dan 12a/9
s.+ sı 17b/8

sümme (Ar.): Sonra.
ş. 16a/2

sümük: Sümük.
s.+ i 39a/13

sünen (Ar.): Sünnetler.
s.+ i 109a/13, 44b/8
s.- i İslāmdandır 55a/12
s.- i meşhûre 63b/2

sünen-i ma'rûf (Ar.): Meşhur
sünnetler.
s.+ e 105a/6

sünnet (Ar.): Hz. Muhammed'in
söz ve davranışlarının tamamı.
s. 42b/11, 105b/6, 107a/10,
107a/12, 107a/13, 108a/9,
109b/8
s.+ dür 35b/1, 35b/6,
47a/11, 49a/2, 54b/6
s.+ i 44b/13, 94a/13,
132b/13
s.+ ine 63b/7
s.+ ini 86a/7
s.+ ile 46a/1, 88b/11
s.+ lerdan 94b/1
s.+ lerin 34a/5, 34b/1,
102a/8
s. i'l-'aşır 104b/9
s.- i faḥr-ı cihāna 103b/12
s.- i müsteḥabbedür 105b/11
s.- i müsteḥabbeyi 102b/2

sünneten (Ar.): Sünnete göre.
s. 107b/3

sünnet-i mü'ekke (Ar.): Hz. Muhammed'in sürekli olarak yapıp belli mecburiyetler dışında hiç terketmediği ve yapılmasını gerekli gördüğü sünnetlerden her biri.
s. kı1- 104b/8

süpür-: Süpürmek.
s.- mek 43b/10, 43b/11, 44b/6

süpüründi: Süprüntü, birikmiş toz yığını.
s. 43b/12

sürç-: Tökezleme.
s.- me 63a/10

sürme (Far.): Kirpik diplerine sürülen siyah toz.
s. çek- 39a/10

sürür (Ar.): Sevinç, mutluluk.
s. 106a/10
s. a 10a/1
s.+ ı 108b/9
s.+ ları 120b/3
s.+ larından 87b/13

süstlük: Zayıflık, gevşetlik.
s. it- 44a/13

Ş

şāb (Ar.): Delikanlı, civan.
ş.+ ımdur 139a/5

Şa'bān (Ar.): Mübarek üç aylardan Şaban ayı.
Ş. 53a/13, 53b/2
şehrü'l-şalavāt Ş. 53a/13
Ş.+ da 35b/5

Şa'bān-ı şerīf (Ar.): Mübarek üç

aylardan Şaban.
Ş.+ üñ 38b/10

şāhid (Ar.): 1. Tanıklık etmek.
ş. it- 108a/5
2. Tanık olan kişi.
ş. 12b/10
ş.+ leri 106a/3

şaka: Şaka, latife.
ş. it- 110a/3

şakī (Ar.): Şikayet eden.
ş. 96b/12, 97a/1, 99a/2

Şakīk-i Belhī: Horasanlı sufi.
Ş. 85b/11

şākird (Far.): Öğrenci, talebe.
ş.+ ler 105a/11

şarāb (Ar.): İçki.
ş. 43a/2, 91b/4

şart (Ar.): Şart, koşul.
ş. 35a/2, 35a/3, 35a/4, 35a/5, 37b/11, 85a/4, 85a/7, 85a/9, 124a/12
ş.+ dur 64a/3, 64a/4
ş.+ ı 33a/11, 8a/6
ş.+ ıla 101a/5
ş.+ indandur 85a/7
ş.+ ıla 109a/3
ş.+ lar 85a/4, 138b/1
ş.+ ların 34a/4
ş.+ larındandur 85b/4
ş.+ laruñ 5b/6

şaş-: Şaşmak, şaşırmak.
ş.- dı 79a/6
ş.- ma 133a/12

şaş: Şaşı olan.
ş. 83a/12, 107b/5

şāyi' (Ar.): Herkesçe duyulmuş.
ş. it- 109b/1

ş.+ iñ 80b/3
ş. ol- 111b/6, 83b/10

şebeke (Ar.): Şube.
ş.- i şeytān 97a/13

şehr (Ar.): 1. Şehir.
ş.+ inde 31a/7, 97a/9
2. Ay.
ş.ü'l- istiğfār ve 53a/13
ş.ü'l şalavāt Şa'bān 53a/13

şebih (Ar.): Benzer.
ş.+ i 114b/1
kezālik-i ş. 138a/4

şecā'at (Ar.): Yiğitlik, cesaret.
ş. 61b/7, 69a/7
ş.+ üñ 58b/4

şehvet (Ar.): Aşırı istek duygusu.
ş. 83a/1
ş.+ den 53a/7
ş.+ i 36a/8, 79b/5

şedāyid (Ar.): Belalar, büyük sıkıntılar.
ş.+ e 130b/1, 130b/4

şek (Ar.): Şüphe.
ş. 29a/5
ş. ol- 28b/8

şedīd (Ar.): Şiddetli.
ş. 121a/3, 120b/11, 120b/12,
120b/13, 120b/8, 120b/9
darb-ı ş. 64a/5

şekā (Ar.): Talihsizlik.
ş.+ lar 63b/1

şefā'at (Ar.): Peygamberlerin ve Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların suçlarının bağışlanması için Cenabihak katında aracılık etmeleri.

ş. 7b/13, 93b/11
ş.+ den 132b/13
ş.+ ina 102b/3
ş.+ ine 57b/3

şekāvet (Ar.): Kutsuzluk.
ş.+ ile 99b/6

şeker (Far.): Şeker.
ş. 76b/5

şehādet (Ar.): Müslüman olmanın birinci şartlarından.

ş. 8a/13, 8a/9, 8b/2, 33a/13,
76b/10
ş.+ i 119a/9, 9a/1
ş.+ iñ 8b/4
ş. it- 8b/5
fazīlet-i ş. 8b/12

şer' (Ar.): Şeriat, İslam şeriatı.
ş.+ e 42b/12, 43a/5, 50b/5,
110a/2, 125b/4
hadd-i ş.+ den 64a/3
hüküm-ü ş.+ ile 31b/1

şerāfet (Ar.): Şerefli olma, asalet.
ş.+ i 67a/13
ş.+ ile 60a/4

şer'an (Ar.): Şere göre.
ş. 11a/1, 58a/6, 58b/5

şehīd (Ar.): Allah ve din uğrunda savaşırken ölen kimse.
ş. 72b/11, 114a/10

şeref (Ar.): Şeref, onur.
ş. 16a/6
ş.+ i 130b/4
ş.ü'l-beyān 66b/4

şerh (Ar.): Bir metni ayrıntılarına inerek yorumlama.

- ş. 42b/7
ş.+ i 14b/7, 96b/4
ş.+ inde 107b/7
ş.+ inden 34a/6, 4a/1, 4a/7
ş.+ ine 28b/13
ş.- i Birgüvî 3a/8, 9b/9, 11b/2, 11b/3, 13b/6, 14b/13, 15a/10, 15a/6, 17b/11, 28b/5, 29a/2, 43a/10, 81a/11
ş.- i Birgüvî'de 105b/4
ş.- i Birgüvî'den 3b/2
ş.- i Eyyühe'l-Veled 17b/5, 18b/5, 23a/12, 24a/10, 140b/3
ş.- i Kebîr 97a/8
ş.- i Kudûrî 133b/4
ş.- i Meşâbih'de 18b/11
ş.- i Müslim 92a/1
ş.- i Şir'a , 27a/5, 27a/9, 28a/12, 31a/11, 36a/6, 36b/7, 42a/13, 42a/6, 49b/11, 50a/3, 50a/6, 50a/9, 50b/13, 51a/13, 51a/7, 52a/11, 53a/12, 53a/3, 70a/1, 74a/12, 75b/12, 75b/2, 76a/11, 76a/2, 76b/3, 76b/8, 77a/12, 77a/8, 77b/2, 78a/12, 78a/3, 79b/4, 79b/7, 80a/2, 80a/5, 80b/6, 80b/9, 81a/3, 84a/1, 84a/8, 85a/3, 85a/11, 88a/10, 96b/4, 101a/4, 102b/5, 105a/7, 105b/10, 105b/4, 106a/4, 106b/12, 106b/8, 107b/7, 114b/8
ş.- i Ta'limü'l-Müte'allim 46a/8
ş.- i Vaşyyet-nâme 35b/12

şerî (Ar.): Şeriatle ilgili, şere uygun.

- ş. 61b/14, 67b/7, 101a/6,

- 101a/8
ş.+ le 62b/7
ş.+ süz 139a/6
hîlâf-ı ş. 58b/8
mîzân-ı ş. 125b/3
hadd-i ş.+ den 65b/2

şerî'at (Ar.): İslam dininin kural ve hükümlerinin bütünü.

- ş.+ ı 12b/6
ş.+ larından 118a/4
aḥkām-ı farz-ı ş. 123a/10
ta'lim-i ş.+ ı 62a/8

şerîf (Ar.): Şerefli, mübarek.

- ş. 52b/12, 66b/7, 92a/3, 104a/13
ayete'l-kürsi-i ş.+ i 26a/2
câmi'-i ş.+ lere 24b/6
ṭâ'at-ı ş. 10a/8
ḥaşlet-i ş.+ e 130b/10
kuds-ı ş.+ e 29b/11
rıżâ-ı ş.+ iñ 53b/10
ş. kı1- 98b/6
ş. ol- 66b/5

şerîfe (Ar.): Şerif kelimesinin müennes şekli.

- 'inâyet-i ş. 130a/13
mesâ'il-i ş.+ ye 4b/13

şerîk (Ar.): Ortak, benzer.

- ş.+ i 28b/10
ş.+ ine 10b/4
ş.+ siz 8b/8
ş. ol- 138a/8

şerķā (Ar.): Kulağı delik.

- ş. 107b/4

şerr (Ar.): Kötülük.

- ş. 12b/5, 8a/3, 119a/1, 119a/3, 119a/7, 119a/8
ş.+ den 68a/2, 68a/3
ş.+ lerinden 70a/6

ş.+ in 136a/8
ş.+ inden 51b/5, 89b/12,
127a/13, 127b/1
nehy-i ş.+ i 1b/10
nażar-ı ş.+ inden 89b/2

şetm (Ar.): Küfretme, sövme.

ş. 63a/3
ş.+ inden 63a/1
ş. it- 63a/8

şettā (Ar.): Türlü, başka.

mesā'il-i ş. 3b/6

Şevāriķı'l-Envār: Cezulî'ye ait bir eser.

Ş. 112b/8

Şevķ (Ar.): İstek.

ş. 123a/11

Şevvāl (Ar.): İslam dininde mübarek sayılan aylardandır.

Ş.+ iñ 38b/2

şey' ~ şey (Ar.): Şey.

ş. 48b/11, 57a/12, 57b/2,
58b/11, 62b/9, 63b/12,
68b/6, 120a/11, 123a/5,
124b/13, 128b/3; 11b/4,
16a/9, 20b/8, 28a/1, 37a/8,
39a/3, 44a/8, 63b/10, 63b/3,
65a/8,
66b/11, 66b/2, 67b/4,
69b/11, 72a/11, 74a/2,
77a/5, 78a/8, 84a/12,
85a/10, 89b/3, 92a/2, 92a/9,
96b/7, 98b/11, 104a/6,
105b/11, 107b/2, 109a/1,
119a/7, 120b/10, 120b/11,
120b/12, 120b/13, 120b/8,
125a/2, 125a/7, 125a/8,
128b/11, 132a/12, 137b/2
şey+ de 10a/13, 44a/13,
67b/4, 85a/9

şey+ den , 21a/6, 23b/3,
29b/6, 41b/2, 42a/1, 46a/10,
63a/10, 63a/6, 67b/4, 74a/2,
86a/2, 92a/6, 109b/2,
116b/12, 116b/7, 116b/9,
117a/9

şey+ dür 4b/8, 26b/6, 61b/9,
66b/8, 106a/5

ş.+ e 21a/7, 25b/9; 6b/2,
54a/12, 99a/4, 128b/4

ş.+ i 140a/13; 10b/1, 11a/5,
126b/6, 14a/9, 28a/6, 57a/2,
63a/11, 64a/10, 64b/1, 6a/5,
75b/10, 82a/6, 85b/7, 92a/8,
96b/6, 108b/12, 108b/13,
108b/7

şey+ ini 106a/9

ş.+ ile 66b/7; 12a/1

ş.+ iñ 101a/9, 138a/9; 92a/5

şey+ le 59a/1, 61a/5, 61b/12

şey+ ler 58a/7, 63b/4,
110a/7

şey+ lerden 7b/5, 22b/7,
85a/10

şey+ leri 7b/7, 26b/7, 75a/8

şeyh (Ar.): Hoca, öğretmen.

ş. 139a/5

ş.+ im 100a/1, 100a/4

ş.+ ler 24a/5

ş.+ lere 62b/2

ş.+ leri 64b/12

ş.+ üñ 62b/1

ş.- i kāmīl 96a/8

ş.- i Meşāriķ 127a/10

ş.- i zānī 48b/8

Şeyh 'Ömer Efendi: Bir şeyh ismi.

Tercüme-i Ş. 1b/1

Şeyhü Medenī Zeynüddīn ~

Şeyhü Medenī: Sühreverdiyye tarikatının Zeyniyye kolunun kurucusu.

Ş.+ den 15a/11; 15a/13

Şeyh zāde:

Ş. 111b/11, 111b/2, 117a/12

şeytān (Ar.): Her zaman kötülüğü emreden varlık.

Ş. , 13b/9, 15b/9, 72b/12, 72b/5, 74a/5, 83a/11, 84a/3, 86a/7, 89b/12, 90b/3, 90b/5, 97a/13, 98b/13, 99b/4, 110b/2, 125a/1, 125b/1, 127a/13, 128b/7
Ş.+ a 105a/5
Ş.+ ı 108a/1, 36b/3
Ş.+ ın 25b/4
Ş.+ lar 27a/8, 72b/9, 81b/1
ahlāk-ı Ş.+ dandur 60b/9
şebeke-i Ş. 97a/13

şiddet (Ar.): Şiddet.

Ş. 62a/4, 113b/13, 124b/9
Ş.+ e 67b/7
Ş.+ inden 65b/6
Ş.+ ile 58b/1, 58b/7
Ş.+ ler 126b/1
Ş.- i ğazab 61b/10, 61b/13

şifā (Ar.): Şifa, sağlık.

Ş. 47b/11, 48a/1, 48a/2, 48a/8, 50a/4
Ş.+ dur 49b/7
Ş.+ sıçün 58a/7
Ş.+ ya 50a/9

Şifā'-i Kulüb ~ Şifā'ü'l-Kulüb ~ Şifā': Seyyidî'nin telif ettiği düşünülen eser.

Ş. 43a/10, 44b/1, 47a/5, 82b/10; 99b/10, 107b/11, 108a/8, 108a/12, 109b/4, 110a/9, 110b/10, 111a/3, 112a/7, 123a/12, 123b/4, 124a/11, 127b/11, 133a/13; 82b/3, 123b/13, 124b/10
Ş.+ dan 4a/1, 4a/7, 82b/8
Ş.+ den 82b/9

Ş.+ ı 14b/8, 3a/8

şikāyet (Ar.): Yakınma, sızlanma.

Ş. eyle- 138a/11
Ş. itdi 49b/1
Ş. itdikde 87b/5
Ş. 138b/8
Ş.+ e 41a/12

şimden girü: Bundan sonra

Ş. 11a/5, 12a/10

şimden soñra: Bundan sonra

Ş. 111a/1

şimdi: Şimdi.

Ş. 111a/2
Ş.+ ye 110b/13

Şir'a: Şiratü'l-İslam eseri.

Ş. , 26a/13, 42b/7, 56a/1, 56a/11, 56a/6, 58a/4, 77a/3, 77b/10, 83b/5, 92b/5, 93b/7, 103a/3, 113b/7
şerh-i Ş. , 27a/5, 27a/9, 28a/12, 31a/11, 36a/6, 36b/7, 42a/13, 42a/6, 49b/11, 50a/3, 50a/6, 50a/9, 50b/13, 51a/13, 51a/7, 52a/11, 53a/12, 53a/3, 70a/1, 74a/12, 75b/12, 75b/2, 76a/11, 76a/2, 76b/3, 76b/8, 77a/12, 77a/8, 77b/2, 78a/12, 78a/3, 79b/4, 79b/7, 80a/2, 80a/5, 80b/6, 80b/9, 81a/3, 84a/1, 84a/8, 85a/3, 85a/11, 88a/10, 96b/4, 101a/4, 102b/5, 105a/7, 105b/10, 105b/4, 106a/4, 106b/12, 106b/8, 107b/7, 114b/8

şirin (Far.): Tatlı, hoş.

Ş. 79a/1

şirk (Ar.): Allah'a ortak koşma.
ş.+ den 29b/3

şişe (Far.): Şişe.
ş. 49b/12

Şit: Şit peygamber.
Ş. 7a/6

Şol: Şu.
ş. 22a/5, 26b/1, 26b/2,
26b/3, 26b/4, 29a/12, 74a/4,
130a/2

şu: Şu.
ş. 9a/13, 139a/11
ş.+ nı 76a/7

Şu'arā (Ar.): Kuran'ın 26. suresi.
Ş. 48a/6

Şu'ayb: Şuayb peygamber.
Ş. 100a/9

şum (Ar.): Uğursuz.
ş.+ dur 67a/8

şuncağaz: Şuncacık.
ş.+ ı 76b/7

şuradan: Şuradan.
ş. 57b/8

şurū' (Ar.): Başlama, başlangıç.
ş.+ dan 13a/6, 97b/10

şu'üb (Ar.): Topluluklar, cemaatler.
ş.+ larıla 69a/7

şübhe (Ar.): Kuruntu, şek.
ş.+ müz 12b/11
ş. it- 49b/3, 62b/2

şühedā (Ar.): Şehitler.
ş.+ dur 131b/7

şükr ~ şükür (Ar.): Şükür.
ş. 9b/5, 53a/8, 86a/13,
114a/5, 123a/4, 139a/13;
9b/11
şükr+ e 53b/12
şükr+ i 25b/1, 42b/10, 52b/5
ş.+ den 32b/2
ş.+ siz 114a/6
ş. it- 32b/1, 48a/11, 48a/13,
55b/13, 60b/2, 78a/2

T

tā (Far.): Anlatıma mübalağa katan
takı.

t. , 37b/8, 38a/10, 49b/6,
73b/1, 121a/10, 121b/5,
121b/8, 126b/10, 139b/12,
140a/1

ta'accub (Ar.): Şaşma, hayrete
düşme.
t. 26b/1
t. it- 120b/8

ta'ahhüd (Ar.): Bir vaadi yerine
getirmeye dair söz.
t.- i bedene 121b/11

ta'ām (Ar.): Yemek, aş.
t. 20a/13, 20a/9, 20b/3,
21a/1, 21a/3, 21b/9, 38b/3,
39b/7, 40b/4, 41a/5, 41a/6,
43b/9, 46a/12, 46a/13,
46a/5, 46b/7, 49b/13, 79b/8,
90b/2, 90b/7, 90b/12,
109a/12, 116b/10, 116b/7
t.+ dan 90b/8
t.+ ı 37a/11, 43b/10, 64a/13,
108b/4
t.+ ıñ 11b/8

ta'aşşuk (Ar.): Çok sevmek.
t. 103b/8
t. eyle- 103b/11

t. it- 2b/13

ṭāʿat (Ar.): Allah'ın emirlerine uyma.

ṭ. 10a/7
ṭ.+ ıla 1b/8
ṭ.+ ıñ 59a/7
ṭ.+ ına 113a/5
ṭ.- ı şerīf 10a/8
ʿibādāt-ı t. 133a/5

ṭabaqa (Ar.): Kat, katman.

ṭ. 79a/4
ṭ.+ lardan 23b/10
ṭ.+ sı 23b/8
ṭ.+ sında 79a/5

tābiʿ (Ar.): Bir şeye uyan.

t. ol- 17a/11, 96b/12,
114b/11, 122b/1

ṭabīʿat (Ar.): Yaratılış, huy.

ṭ. 67b/13
ṭ.+ ı 63a/4

taʿbīr (Ar.): İfade, anlatım.

t. 73b/6, 73b/8

Tācuddīni's-Sebki: 14. yy'da Osmanlı'da yaşamış İslam alimi.

T. 48a/7

taʿdīl-i erkān (Ar.): Namazın rükünlerini adap ve usulüne göre yerine getirme.

t. 44b/8
t.+ ı 43a/1

tafşīl (Ar.): Bir şeyi bütün ayrıntılarıyla açıklama.

t.+ den 130b/3
t.+ i 105b/3, 11b/2

tafşīlen (Ar.): Ayrıntılı olarak.

t. 14b/9, 61a/6

tağānni (Ar.): Şarkı söyleme.

t. it- 110a/4

taḥammül (Ar.): Dayanmak, katlanmak.

t.+ dür 65b/6, 67b/11
t.+ i 61a/11
t.+ le 68a/1
t. it- 62a/13, 67b/12, 132a/6
t. kııl- 131a/13

taḥiyyat-ı mescid: Mescide girildiğinde kılınması sünnet olan iki rekatlık namazın adıdır.

t. 137b/2

taḥkīk (Ar.): Hakikat, gerçek.

t. 8b/9, 10a/514b/5, 48a/11,
48a/13, 51a/1, 54a/11,
54b/3, 55b/5, 56a/12, 68a/3,
79b/13, 91b/8, 130a/6,
131b/1
t.+ i 22b/8

taḥkīrū'l-ḥaḳīr (Ar.): Aşağılık küçük kimse anlamında tevazu için kullanılan söz.

t. 13b/5, 14a/11

taḥliye (Ar.): Boşaltma, çıkarma

t. 85a/13
t.+ si 103b/3

taḥmil (Ar.): Yükleme, taşıma.

t.- i ḥüsn-ü ḥulḳuñ 68a/10

Taḥrīme (Ar.): Kuran'ın 66. suresidir.

sūre-i T.+ de 1b/7

taḥrīr (Ar.): Kaleme almak, yazmak.

t. ol- 3a/2, 3b/2, 3b/3, 3b/6,
5b/6, 8a/7, 55a/9, 69a/8

taḥṣīl (Ar.): İlim öğrenmek için okuma.

t. 65b/4, 67b/10, 68a/5
t.- i 'ilim 111b/3, 63b/2
t.- i 'ilimden 111b/10
t.+ de 111b/5
t.+ den 113a/7
t.+ ine 14a/2, 15b/2, 68b/6
ḥubb-u t. 13b/2
t. eyle- 58b/6
t. it- 65b/5
t. ol- 68a/7

tā'ife (Ar.): Takım, bölüm, cemaat.

t.+ sinüñ 81b/6

ṭāḳat (Ar.): Güç, kuvvet, derman.

ṭ. 133a/6
ṭ.+ den 69b/11
ṭ.+ inden 77a/5

taḳdīm (Ar.): Sunma, sunuş.

t. 113b/10

taḳdīr (Ar.): Beğenme, güzel bulduğunu belirtme.

t. it- 14a/4, 99a/13
t. ol- 99b/1

tā ki (Far.): Öyleki.

t. 3a/6, 10b/9, 14b/8,
15b/10, 15b/9, 16b/7, 23a/6,
49b/13, 4a/12, 51b/5, 61b/8,
67b/12, 68a/11, 69b/13,
77a/10, 77a/7, 80b/7,
83a/10, 97a/7, 99b/9,
103b/13, 106a/9, 115a/9,
119b/8, 120a/12, 122b/3

taḳrīr (Ar.): İfade etme, anlatış.

t.+ inden 69a/1
t. ol- 99a/9

taḳsīm (Ar.): Bölme, pay etme.

t. ol- 19a/12

taḳvā (Ar.): Allah'ın emir ve yasaklarına en doğru şekilde uyma, sakınma.

t. 4a/5, 9b/9, 11a/7, 71a/4,
71b/2, 72b/1, 87b/7 ,
115a/2, 130b/13, 131a/13,
131b/3, 131b/8
t.+ da 52b/3
t.+ dan 78b/7
t.+ yı 11a/12, 11a/8, 4a/3
t.+ ya 10b/8
t. eyle- 115a/3

ṭaleb (Ar.): İstek, arzu.

ṭ. 40b/13
ṭ. eyle- 44b/3, 66a/11,
66a/13, 79a/8
ṭ. it- 38b/2, 38b/4, 40b/13,
52b/1, 52b/10, 52b/11,
52b/12, 52b/2, 52b/3,
52b/4, 52b/5, 52b/6, 52b/7,
52b/8, 52b/9, 53a/9, 119b/4,
122a/13, 122b/9

ṭāli' (Ar.): Baht, talih.

ṭ.+ siz 83b/2

ṭālib (Ar.): İsteyen.

ṭ.+ iñ 139b/12
ṭ.+ lere 66a/13
ṭ.- i 'ilmiñ 111b/9

ta'līm (Ar.): İlim öğretme.

t. 4a/8, 28a/4, 53a/2, 69a/8,
107a/9
t.- i 'ilim 77a/11
t.- i 'ilm-i ḥāl 1b/10
t.- i ahibbādur 3a/6
t.- i ehl-i 'ayāl 3a/5
t.- i Ḳur'ān 2b/5, 27b/11
t.- i şerī'atı 62a/8
beşāret-i t.- i veled 27b/1
t. it- 2a/8, 2a/13, 2b/9,
4a/11, 6/13, 28a/6, 23a/8,
28a/1, 28a/3, 28b/13, 34a/7,

34a/10, 42a/8, 62a/8, 74a/9,
82b/10, 82b/8, 100a/7,
132a/6

**Ta‘limü’l-Müte‘allim ~ Ta‘lîmî’l-
Müte‘allim:** İmam Burhaneddin
Zernucî’nin telif ettiği eser.

T. 45b/7, 46a/4; 18a/13
şerh-i T. 46a/8

ṭama‘ (Ar.): Aç gözlülük.

ṭ. 13b/5, 14a/8, 32a/9

tamām (Ar.): Tamam.

t. 90b/7, 93b/11, 97b/13,
129a/12, 133b/9, 136b/6,
140b/12
t.+ ca 103a/7, 4a/2, 74b/6
t.+ ı 11b/4
t.+ ina 35b/13
t.+ınca 109a/2
t.+ında 95b/12, 95b/7
t.+ından 95b/9
t.+ile 109a/4, 97b/11
t. it- 38b/8, 47b/3

ṭ’an it- (Ar.): Kınamak, ayıplamak.

ṭ. it- 62a/6

ṭañrı: Allah.

t.+ ya 104a/6

ṭap-: Tapmak.

ṭ.- maḳdur 10a/13

ṭara-: Taramak.

ṭ.- ḳ 44a/9
ṭ.- ḳı 126b/6
ṭ.- ḳın 126b/9
ṭ.- maḳ 44a/9
ṭ.- r 126b/8

ṭaraf: Taraf, yön.

ṭ.+ a 72b/10, 72b/7
ṭ.+ da 61a/7, 76a/13

ṭ.+ dan 63b/8, 63b/9, 72b/8,
81b/1

ṭ.+ ı 58a/10, 58a/5, 58b/7

ṭ.+ ıdur 58a/10

ṭ.+ ina 14b/11, 20b/7,
71b/10, 71b/7, 72b/3, 97a/4,
97a/5

ṭ.+ ında 73a/3, 73a/4

ṭ.+ ından 12b/2,
30b/4, 129b/8, 130a/4,
131a/3

ṭ.+ ın 35a/4

ṭarîḳ (Ar.): Takip edilen yol, usul.

ṭ.+ i 68a/11, 68a/13

ṭ.+ ile 40b/13

ṭ.+ inüñ 66a/6

ṭ.- i âḫiret 128b/1

ṭ.- i ḫaḳdan 21b/6, 121b/6,
121b/8

ṭ.- i ḫalâşın 131a/11

t.- i ḫilmi 67b/10

ṭ.- i te‘allümde 105b/1

ṭ.- i ‘ubüdiyyeti 121b/10

ṭarîḳ (Ar.): Terk eden.

t.i’ş-şalâh 134b/5

Ṭarîḳat: Bir eser adı.

Ṭ. 14b/10, 14b/13, 17a/3,
17a/9, 18b/10, 20b/11,
21a/4, 23a/12, 23a/2,
25a/7, 31b/8, 57a/11, 57b/4,
58a/4, 69a/4, 69a/9, 75b/7,
81a/12, 96b/4, 122b/10,
133b/13, 135a/13

Ṭ.+ dan 11b/2, 4a/1, 4a/7

Ṭ.+ de 1b/12, 61a/6

Ṭ.+ den 69a/7

Ṭ.+ ı 14b/7

2. Allah’a ulaşmak
maksadıyla tutulan yol.

ṭ. 123a/10

ṭ.+ de 117a/4

tashīh (Ar.): Düzeltme.

t. it- 3a/3

taşaddi (Ar.): Bir işe girişme.

t. ol- 2b/12

taşadduk (Ar.): Sadaka olarak verme.

t. eyle- 106b/3

t.+ ı 106a/8

taşarruf (Ar.): Bir şeye sahip olma ve sahip olduğu şeyi istediği gibi kullanma yetkisi.

t. it- 67a/9

taşdīk (Ar.): Doğrulama.

t. it- 6a/1, 8a/4, 8b/6, 8b/9

taşrih (Ar.): Şüpheye yer bırakmayacak şekilde açıklama.

t. ol- 5b/11

t. it- 35b/10

taş (Ar.): Taş.

ş. 30a/4, 30b/5, 30b/8, 39b/11, 50b/8, 108b/2, 119b/11, 119b/12

ş.+ a 108b/1, 108b/2

ş.+ ı 30a/4, 30b/1

ş.+ lar 30a/13

taş-: Taşımak.

ş.- mağa 82a/6

taşra: Bir şeyin dışarı tarafı.

ş. 40b/13, 41a/2, 73a/6

ş.+ da 137b/4

ş.+ nuñ 31a/13

ş.+ sına 40b/7

ş.+ sında 33b/11

ş.+ sındadur 15b/5, 33b/10

taş-: Tatmak.

ş.- alım 112a/4

Tatarhāniyye: Alim b. Alâ'nın fıkha dair eseri.

T. 27b/13

T.+ de 2b/3, 5b/11

taşavvu'an (Ar.): Farz ve vaciplere ilave olarak nafile ibadet yapma.

t. 38b/6

taşlı ~ taşlu: İnsan üzerinde iyi bir etki bırakan, hoş giden.

ş.+ lı 44b/5; 22b/13

taşlı+ ca 78b/4

taşvāf (Ar.): Kabe'nin etrafında dolaşma.

ş. 34b/12

taşan-: Dayanmak.

ş.- ma-dıkça 10b/2

taşyīn (Ar.): Belirlemek.

t. it- 38a/4

t. ol- 38a/6

taşyibāt (Ar.): İyi ve güzel işler, hareketler.

ş. 16b/2

taşyibe (Ar.): İyi ve güzel.

kelimāt-ı ş.+ lerin 52a/12

taze : Genç.

t. 109a/4, 110a/8

tazele-: Yenilemek.

t.- me-mek 57b/11, 57b/12

taşzīm (Ar.): Hürmet etme, saygı gösterme.

t. 44b/7, 46a/2, 71a/10, 105a/10

t.- i üstāz 105b/3

t.+ e 58a/13

t. it- 14a/11, 102a/7, 109b/4

tazmīn (Ar.): Sebep olunan ziyarı ödeme.

t. it- 62b/7

te‘ālā (Ar.): Allahu teala.

t. 65b/10

t.+ ya 48a/11

t.+ yı 138b/7

te‘allüm (Ar.): Ders olarak öğrenme, belleme.

ṭarīḳ-i t.+ de 105b/1

t.+ le 68a/1

Tebāreke (Ar.): Mülk suresi, Kuran’ın 67. suresidir.

T. 44b/10

tebdīl (Ar.): Başka şekle değişmek.

t. ol- 81a/2, 117b/1, 117b/2

tebliğ (Ar.): Eriştirme, ulaştırma.

t. 5b/4, 7b/3, 7b/7

tebret-: Titretmek, oynatmak.

t.- meķile 75a/10

tebrīd (Ar.): Soğutma.

t.+ den 106a/13

tebşir (Ar.): Mijdeleme.

t. 108b/11

tecāvüz (Ar.): Haddi açmak.

t. it- 65b/2

tecdīd (Ar.): Yenileme.

t. 12b/10

t.- i ĩmāndan 91a/5

t.- i 12b/9

tecessüs (Ar.): Aslını anlamak için gözetleme, merak etme.

t. it- 119b/3

tecribe (Ar.): Tecrübe, denemek.

t. it- 43a/5

tecvīd (Ar.): Kuran okumadaki kuralları gösteren ilim.

t. 27a/6, 34a/11, 46a/2, 74b/1

‘ilm-i t. 135a/11

tedārik (Ar.): Edinme.

t. it- 26b/4, 86a/11

t.+ dūr 79b/4

tedbīr (Ar.): Önlem.

t. 98a/11

te’dīb (Ar.): Terbiye etme.

t. it- 28a/9

t. 1b/10

te’emmül (Ar.): İyice, etraflica düşünme.

t. it- 62b/1

tefekür (Ar.): Düşünmek.

t. eyle- 4b/10, 4b/9

t. it- 108a/13

tefriye (Ar.): Eğlence.

t.+ sine 82a/9

tefrīṭ (Ar.): Gereğinden daha aşağıda olma durumu.

t. 64a/3, 64a/8, 64a/9

t.+ dūr 58a/10

t.+ i 64a/9

tefsīr (Ar.): Yorumlama.

t. 120b/5

t.- i Kādı’yı 118b/1

t.- i Ḳurtubī 54b/1, 93b/7

t.- i Ḳurṭubī

t.- i Meālimü’t-Tenzīl 94a/11

‘ilm-i t. 135a/10

t. it- 124a/10, 124a/8
t. ol- 20a/10

Tefsīrū'l-Kebīr ~ Tefsīr-i Kebīr:

Bir eser adı.

T. 108b/6, 123a/8; 54a/6,
57a/6, 57a/8, 57b/1

teftīṣ (Ar.): Araştırmak.

t. it- 97a/2

tefvīz (Ar.): Her işini Allah'a bırakma ve O'nun yaptığı her şeyi gönül hoşluğu ile karşılama.

t. 9b/10, 9b/5

tehāvün (Ar.): Ehemmiyet vermeme, önemsiz görme.

t. it- 43a/1

teheccüd (Ar.): Gece kalkıp namaz kılmak.

t. 63b/1, 74b/2
t.+ den 74a/3

tehevür (Ar.): Hiddetlenme, köpürme.

t. 58a/5, 58b/10, 58b/8,
58b/9, 59a/4, 61b/9, 63a/3,
65b/4
t.+ den 59a/2
t.+ dendür 63b/8
t.+ e 61a/5, 61b/10, 61b/12,
61b/9, 62b/10
t.+ i 59b/13, 60b/5, 60b/7,
65b/5
t.+ ini 60a/5
t.+ leriñ 63a/4
t.+ üni 60a/1
t.+ üñ 59a/2, 59a/7, 61a/3,
61b/6, 61b/8, 62a/2, 65b/4,
66b/2
afāt-ı t.+ i 60b/4
def-i t. 59b/10
sebeb-i t.+ dendür 63b/13

t. it- 62b/8, 62b/12, 62b/13,
63a/2

te'hīr (Ar.): Erteleme.

t. ol- 48b/3, 48b/4
t.+ siz 11a/4
t. eyle- 79b/10, 79b/9

tehlīl (Ar.): Kelime-i tevhidi söyleme.

t. 42b/2

tehniyye (Ar.): Kutlama, eğlence.

t.+ sine 82a/9

tek: Tek, bir.

t. 136a/5

tekālif (Ar.): Teklifler, yükümlülükler.

t. 63b/1

tekbīr (Ar.): Allahu ekber sözü.

t. 107b/1
t.+ i 106b/13, 107a/1,
107a/5, 107a/6, 133b/2
t.+ in 70a/5
t. it- 73a/6, 107a/10, 107a/13

tekebbür (Ar.): Kibirleşme.

t. 61a/4

tekellüf (Ar.): Zahmetli bir işe katlanma.

t. 67b/12, 68a/6

tekmīl (Ar.): Tamamlamak.

t. it- 128b/4

tekrār (Ar.): Tekrar.

t. it- 23a/10

tekraren (Ar.): Tekrar ederek.

t. 19b/8

tekvīn (Ar.): Yaratma.

t. 5a/9, 6a/5, 6a/6

telef (Ar.): Yok etme, mahvetme.

t. 63a/9

t. it- 62b/5

temellük (Ar.): Sahip olma, malik olma.

t. it- 105a/10

temennī (Ar.): İstek, dilek, talep.

t. it- 42a/3

temmet (Ar.): Bitti, tamam oldu.

t. 4b/12, 19a/1, 48a/7,

90b/13, 94a/7, 94b/7, 94b/8,

100a/3, 113b/2, 114b/7,

119b/9, 132b/9, 140b/12

t.e'd- du'ā 54a/8

ten (Far.): Ten.

t.+ de 103b/8

tenāvül (Ar.): Yeme, içme.

t. 22a/11

Tenbīh: bk. Tenbīh'ül-Ġāfilīn

T. 84b/3, 85a/2, 91a/12

Tenbīh'ül-Ġāfilīn: Ebu'l-Leys Semerkandî tarafından telif edilen eser.

T. 69b/9, 71b/1, 72a/8,

71b/11, 87b/2, 92a/13,

104b/7, 108a/7, 118b/13,

119a/6

tenevvür (Ar.): İşildama, aydınlanma.

t. 30a/6

tenhā (Far.): Issız, içinde az insan bulunan yer.

t. 106a/10

t.+ sında 112b/3

tenzīhen (Ar.): Tenzih ederek.

t. 101a/7

terāzu ~ terāzi (Far.): Tartı aleti.

t. 23b/6; 53a/9

t.+ da 25a/2

t.+ nuñ 71b/7

t.+ sı 74b/6

t.+ ya 106b/6, 72b/2

terceme (Ar.): Tercüme edilmiş eser.

t. 2b/12

t.+ de 13a/7, 9a/12

T.- i Eyyühe'l-Veled+i 3a/9

T.- i Minhāc+ı 3a/8, 22b/1

T.- i Ṭarīk+i 3a/9

tercümān (Ar.): Tercüme eden.

t. ol- 37b/4

tercüme (Ar.): Tercüme edilmiş eser.

t. 30b/10, 96a/3

t.+ de 8a/7

t.+ den 3b/1, 4a/2, 4a/8

t.+ si 3b/3

t.+ ye 3b/10

t.+ yi 14b/8, 3b/6

t.- i Şeyh Ömer Efendi 1b/1

terk (Ar.): Bırakma.

t. 58b/2, 97b/8

t.+ i 99a/1

t.+ inden 126b/4

t.- i ğıybeti 52b/6

t.- i ḥasedde 52b/6

t.- i intiķām 60a/8, 61b/3

t.- i mālāya'nī 64a/11, 101b/8

t.- i me'aşile 1b/8

t.- i şılāya 21b/7

t.- i vācib 62b/12

t. eyle- 122b/3
t. it- 3b/7, 10b/1, 11b/10,
16b/6, 19a/13, 25b/1, 25b/2,
33a/10, 34b/5, 37a/11,
42b/10, 43a/1, 45b/10,
55b/6, 63a/13, 68b/1, 86a/7,
90b/2, 97a/2, 97a/9, 105b/2,
106a/8, 109b/13, 112a/5,
117b/5, 122a/13, 124b/10,
132b/11, 132b/13, 140a/13

tertīb (Ar.): Sıra, düzen.

t. 39a/6, 47a/11

tesbīh: Allah'ı takdis ve tenzih etme.

t. 76b/10

t.+ dūr 36a/13

t. it- 70a/4

te'sīr (Ar.): Etki.

t. it- 97b/5, 102b/12

teskin (Ar.): Yatıştırma.

t. it- 60b/4

teslīm (Ar.): Bir şeyi verilmesi gereken yere bırakma.

t. it- 63a/5

tesmiye (Ar.): İsim vermek.

t. ol- 5a/1

tesvīk (Ar.): Sevketme.

t. it- 97b/4

teşbīh (Ar.): Benzetme.

t. it- 59b/7

t.+ e 61b/11

teşdīd (Ar.): Şiddetli.

t. ol- 120b/4

tevaḳḳuf (Ar.): Beklemek, durmak.

t. it- 62b/5

t. 62b/1

tevāzı' (Ar.): bk. tevāzu'

ehl-i t.+ ı 134a/7

tevāzu' (Ar.): Alçak gönüllülük.

t. 10b/2, 9b/7

t.+ da 52b/1

tevbe (Ar.): İşlenen günahahtan pişmanlık duyup, bir daha yapmamaya karar verme.

t. 9b/9, 11a/4, 12a/3, 24a/2,

25a/8, 25b/5, 48a/2, 55a/12,

55a/7, 55a/8, 55b/1, 55b/2,

55b/4, 55b/5, 75a/4, 91a/4

t.+ leri 118a/4

t.+ niñ 11b/4, 132a/12,

55b/7

t.+ si 75a/11, 75a/12

t.+ siçün 75a/5

ṭ.- i istiğfār 19a/2

t.- i naşūh 63b/2, 85a/12

t. it- 57b/11, 75a/1, 109a/3,

123b/3, 133a/12

tevekkül (Ar.): Elinden geleni yaptıktan sonra gerisini Allah'a bırakma.

t. 9b/7, 10a/13, 10b/1

t.+ e 10b/2

t. it- 132a/2

tevfīk (Ar.): Allah'ın yardımı.

t. 64b/9, 138b/9

t.- i 'amel 11a/13, 4a/4

t.+ ile 10a/7, 55b/13

t.+ iledür 98a/13

t. it- 60a/9, 99b/5

tevḥīd (Ar.): Allah'ın birliğine inanma.

t. 9a/10, 72a/6, 72a/7,
138a/4

t.+ de 72a/5

t.+ den 72a/7

t.+ iñ 9a/6

Tevrāt (Ar.): Dört büyük kutsal kitaptan Hz. Musa'ya indirileni.

T. 7a/9

teyemmüm (Ar.): Suyun bulunmadığı durumlarda kum, toprak vs. ile abdest alma.

t. 33b/5

t.+ üñ 33b/4

tez (Far.): Çabuk, hemen.

t. 44a/5

t.+ ce 78b/8, 97b/10, 106a/2

tezekkür (Ar.): Hatırlama.

t.+ e 59a/5

tezellül (Ar.): Kendini hor ve hakir görme.

t. 10b/3

tezkîr (Ar.): Hatırlatma.

t. 59a/5

t.+ e 59a/5

tezkiye (Ar.): Kusurlardan arındırıp temiz duruma getirme.

t. it- 133b/11

tımār (Ar.): Binek hayvanların deri bakımı.

t.+ ıla 121a/9

tırnaç ~ tırnaç: Tırnak.

ğ. 47a/11, 106a/12; 47b/4

ğ.+ ların 47a/7

ticāret (Ar.): Ticaret.

t. it- 42a/1

t. 125b/1, 138b/7

tilki: Bir hayvan, tilki.

t. 82a/7

Tirmizî: Kütüb-i Sitte'den el-Camiu'ş-Şaḥih'in müellifi, muhaddis.

T. 67a/11, 122a/3

tiryāk (Far.): Deva, melhem.

t. 71a/3

tiz (Far.): bk. tez.

t. it- 57b/10

t. 57b/10

ṭobal: Topal.

ğ. 107b/4

ṭoğ-: Doğmak.

ğ.- ma 56a/3

ṭoḥum ~ toḥum: Bir şeyin ortaya çıkmasına sebep olan şey.

ğ.+ ı 101a/9, 101a/10; 61a/13

ṭokluk: Tokluk, tok olma durumu.

t.+ ıla 49a/5

ğ.+ ıla 48b/11

ğ.+ ında 20a/8

ğ.+ ından 116b/7

ğ.+ unda 83a/7

ṭoksan ṭokuz: Doksan dokuz sayısı.

ğ. 71b/6

ṭokuz: Dokuz sayısı.

ğ. 11a/8, 20b/1, 31b/3,

42b/9, 50b/4, 51a/9,

106a/11, 107b/2

ğ.+ ı 53a/5, 81b/9

ğ.+ uncu 23b/5, 86a/13,

108a/5, 130a/9, 137b/6

ṭokuz yüz: Dokuz yüz sayısı.

ğ. 128b/13

toğuz yüz toğsan: Dokuz yüz doksan sayısı.

‡. 15b/1

ton: Giysi, kıyafet.

‡. 44a/10

toprak ~ topraq: Toprak.

t. 71a/3; 44a/1

topuq: Topuk.

‡.+ ları 70b/9

toz: Toz.

t. 39a/11

t.+ la-sa 111b/4

Tuħfetü'l-Muħibbine: Sevdiklere hediye anlamında eserin adı.

T. 5a/1

tül- ı emel (Ar.): Sonu gelmez arzular, tükenmez hırs.

t. 13b/12

turāb (Ar.): Toprak.

t. 21b/10

tut-: Tutmak.

t.- ar-lar 38b/7

‡.- ma-mağ 42b/13

‡.- ma-y-andur 113b/11

‡.- mağ 43a/2

‡.- ub 86a/4

oruç tut- 33a/12, 35a/13,

35b/6, 35b/9, 37b/13, 38a/4,

38b/6, 51a/7, 74b/4, 109b/3

tutruq: Ateş tutuşturalcak çer çöp.

t. 59a/6

tuzlı: Tuzlu.

‡.+ 48b/12, 49a/7, 49a/8

tuzaq: Birini güç duruma

düşürmek için kurulan düzenek.

‡. 98a/8, 98a/9

‡.+ da 97b/4

‡.+ ları 97b/1

‡.+ ların 98b/12

tükür-: Tükürmek.

t.- dükde 97a/4

t.- e-ler 97a/5

t.- me-y-e 97a/5, 137b/8

t.- üki 97a/7

Türk: Türk ırkı.

T. 123b/11

Türkçe: Türkçe dili.

T. 2b/12, 54a/8, 54b/2

T.+ müz 2b/13

T.+ sin 53b/9

Tütün: Sigara dumanı.

t. 39a/11

U

‘Ubāde: Sahabî.

‘U. 66b/6

‘ubūdiyyet (Ar.): Kulluk.

‡arīq-i ‘u.+ i 121b/10

‘ucub (Ar.): Kendini beğenme.

‘u. 4b/1, 10a/8, 13b/1,

13b/9, 61a/4, 98a/7

‘u.+ dan 12a/9, 62a/10

mahall-i ‘u.+ dan 10a/9

‘u.+ dandur 62b/12

udħiyye (Ar.): Kurban.

u. 105b/6, 107b/2

baħş-i u. 105b/5

du‘ā-ı u. 106b/8

u.+ de 106a/1, 106b/13,

107a/8

- ‘udūl (Ar.):** Yoldan sapma.
‘u. 123b/3
- uḥāḥ:** Küçük.
u. 39b/11, 117b/6
- uḡra-:** Uḡramak.
u.- dı-lar 120a/12
u.- maz-lar 22a/9
- uḡursuz:** Uḡurlu olmayan.
u. 57b/7
- ‘uḳalā (Ar.):** Akıllı kimseler.
zemm-i ‘u.+ ya 101a/11
- ‘uḳūḳ (Ar.):** Ana babaya karşı gelme.
‘u.- ı vālideyne 48b/4
- ulaṣ-:** Ulaşmak, erişmek.
u.- dı 49b/3
u.- ma-dı 49b/2
u.- maz 51b/12
u.- sa 39b/10, 39b/11, 39b/8
u.- ur-lar 81b/2
- ‘ulemā (Ar.):** Alimler, bilgili kimseler.
‘u. 8a/13, 16a/4, 31a/12, 31b/10, 68b/2, 97a/10, 102b/10, 134b/8
‘u.- i resmī 2b/7
‘u.+ dan 43a/6, 66b/2, 76a/3, 77b/3
‘u.+ dur 115a/13
‘u.+ ları 46b/10
‘u.+ larınıñ 46a/9
‘u.+ nıñ 97a/1
‘u.+ ya 117a/9
‘u.+ yı 134b/6
ekṣer-i ‘u. 112a/1
- ulu:** Yüce, alı.
u. 10b/425b/10, 25b/11,
- 72a/11, 130a/10, 130a/9, 131a/5
u.+ dur 53b/12
u.+ sıdur 16a/10
u.+ sina 80a/11
u. it- 66b/7
- ‘ulūm (Ar.):** İlimler.
‘u. 135a/9
‘u.- ı ‘arabiyye 135a/12
- ‘uluvvi (Ar.):** Büyük, yüce.
‘u. 130a/7
- ‘ulyā (Ar.):** Çok yüksek, çok yüce.
‘u. 72b/1
- um-:** Ummak, dilemek.
u.- ar 114b/12
u.- ar-am 140a/2
u.- ar-sa 74a/8
u.- maḳ 43b/4, 114b/12
u.- maḳdur 10a/2
u.- sa 114a/7
- ‘umre (Ar.):** Hac dışında Kabe ve mübarek beldeleri ziyaret etme.
‘u. 35b/3, 77a/2, 103a/7
‘u.+ ye 46a/3
- umūr (Ar.):** İşler.
u.- ı ‘izāmdandır 128b/3
u.- ı āḫiretde 132a/3
u.- ı āḫirete 131b/1
u.- ı āḫireti 109b/12
u.- ı dīni 67a/9
u.+ da 67a/10
u.+ ı 122a/9
u.+ ını 9b/11
- ‘umyā (Ar.):** Kör.
‘u. 107b/3
- unut-:** Unutmak.
u.- ma-y-andur 17a/10,

113b/8, 113b/9
u.- maḳ 43a/3, 44a/10,
57b/11
u.- maḳa 49b/10, 82b/13
u.- maḳda 121a/8
u.- maḳdan 116b/8
u.- maḳdandur 4b/4
u.- maḳıla 38b/13, 39a/3,
39a/6, 39a/9, 39b/5
unud- ur 90b/3, 123b/8

ur-: Vurmak.

u.- a-lar 89b/3
u.- dı 108b/2
u.- maya 3a/4
u.- maka 82a/3
u.- maḳ 134a/13
u.- maḳdan 137b/10
u.- ub 33b/5, 33b/6
u.- ur 119b/6
u.- ur-sun 134b/2

uṣlūb (Ar.): Stil, tarz, usul.
u.+ larda 28b/3

uṣūl (Ar.): Yöntem, yol.
‘ilm-i u.- ı fıḳh 135a/11
‘ilm-i u.- i dīn 135a/11

uyan-: Uyanmak.

u. 9a/13
u.- dı 47b/13
u.- dıḳda 49b/5
u.- dır 114b/13
u.- ıḳ 98a/10

uydur-: Uydurmak.

u.- ma-maḳ 43a/7
u.- ur-lar 125b/4

uyḳu: Uyku.

u. 44b/10, 46a/12, 120a/7
u.+ da 40a/4
u.+ dan 44b/4
u.+ sı 36a/12

u.+ yı 120a/7

uyluḳ: Bacağın kalçadan size kadar olan kısmı.

u.+ ına 40a/2

uyu-: Uyumak.

u.- dı 49a/13
u.- maḳ 43b/7
u.- maḳdan 46a/11

uyuz: Kaşıntılı, bulaşıcı deri hastalığı.

u.+ a 49a/9

uza-: Uzamak.

u.- r 31a/3

uzak: Uzak.

u. 108a/1

uzat-: Uzatmak.

u. -maḳ 57b/10
u.- maḳdan 116b/9

‘uzmā (Ar.): Çok büyük, çok yüce.
ni‘met-i ‘.+ ya 94b/1

uzun: Uzun.

u. 18b/8, 18b/9
u.+ dur 30b/10, 123a/1

‘uzv ~ ‘uzuv (Ar.): Organ.

‘uzv+ ı 103a/11, 118a/5
‘uzv+ ına 127a/3
‘uzuv 94b/5
‘uzuv+ ların 11a/8

Ü

üç: Üç sayısı.

ü. 2a/11, 2b/9, 2b/11, 4a/2,
12a/3, 16b/1, 16b/11, 17b/3,
17b/6, 19b/8, 23a/10,

23b/11, 23b/8, 28b/12,
35a/2, 41a/1, 42a/7, 49b/6,
50a/7, 57a/12, 57b/12,
60a/11, 60b/1, 66b/2, 72b/9,
75b/13, 84a/12, 85b/7,
88a/12, 89a/4, 92b/1, 92b/2,
95b/12, 96b/2, 100b/8,
106b/3, 108b/12, 108b/7,
109b/2, 110a/10, 112b/9,
114a/8, 115a/9, 117b/6,
121b/10, 121b/5, 121b/7,
122b/2, 125a/2, 125a/3,
125b/9, 127a/13, 128b/11,
128b/3, 132a/6, 133b/11,
134a/1, 134a/4, 137b/12
ü.+ den 109a/10, 109a/11,
109a/3, 109a/5, 109a/7,
136b/13
ü.+ dür 25a/13, 25a/8,
25a/9, 25b/8, 33b/4, 33b/7,
34b/11, 34b/13, 34b/7,
85a/4, 97a/9, 115a/6,
134b/5
ü.+ er 45b/12, 109a/1
ü.+ ini 108b/10
ü.+ ü 4a/4
ü.+ ünde 100b/1
ü.+ ünden 17a/2
ü.+ üni 34b/5
ü.+ ün 25a/4
ü.+ üñ 61a/5

üçüncü: Üçüncü.

ü. 18a/1, 23b/2, 35a/4,
59a/13, 60a/1, 60b/12,
60b/3, 67a/10, 67b/10,
70a/4, 76a/1, 86a/5, 92a/7,
97b/9, 108a/1, 108a/11,
108b/8, 109a/10, 109a/4,
109a/6, 109a/9, 109b/1,
109b/3, 110a/12, 110b/7,
114a/11, 115a/13, 119a/11,
121b/9, 124b/1, 129a/9,
137b/2
ü.+ de 39a/5, 108b/2

ü.+ si 66a/10
ü.+ yi 122b/9

üç yüz: Üç yüz sayısı.

ü. 129a/1
ü.+ e 126b/12

üç yüz altmış: Üç yüz altmış sayısı.

ü. 134b/9

üç yüz altmış biñ: Üç yüz altmış bin sayısı.

ü. 105a/3

üfür-: Üfürmek.

ü.- üb 44a/8

ümem (Ar.): Ümmetler.

ü.- i sâbıkanıñ 118a/1

‘ümerā (Ar.): Emirler, beyler.

‘ü. 112a/2
‘ü.+ sı 64b/11

ümīd (Far.): Beklenti, umut.

ü.+ i 47b/10

ümīz: bk. ümīd.

ü.+ in 43b/3

ümmet (Ar.): Bir peygambere tabî olanların oluşturduğu topluluk.

ü. 118b/3

ü.- i Muḥammed'den 131b/8

ü.+ iyem 139a/5

ü.+ im 102a/10

ü.+ imiñ 55b/12

ü.+ iñ 53b/3

ümmī (Ar.): Okuma yazma bilmeyen.

ü.+ ler 53b/9, 54a/8, 54b/2

ü.+ lere 55a/1

üst: Üst kısım.

ü. 72b/7, 79a/4
ü.+ i 30a/7
ü.+ ine 30a/3
ü.+ ünde 122b/12, 32a/12,
72b/7, 79b/10
ü.+ üne 110a/10, 29b/2,
46a/13
ü.+ ümde 71a/6

üstād (Far.): Hoca, öğretmen.
ü.+ ı 103a/11
ü.+ larıñıza 66b/1

üstāz: bk. üstad.
ü.+ a 109b/9
ü.+ ina 10b/4, 43a/4
ü.+ lara 105a/10
taʿzīm-i ü. 105b/3

üşen-: Üşenmek.
ü.- mek 44a/13

üzere: Üzere.
ü. 9a/2, 10a/11, 12a/1,
22a/12, 23b/12, 24b/2,
24b/3, 27a/6, 39a/6, 42b/11,
43b/8, 43b/9, 44a/10,
44b/12, 47a/11, 64a/3,
107a/9, 109b/8, 110a/8,
124b/4, 131b/1
ü.+ siz 133a/3

üzeri: Bir şeyin dışı bakan yüzü.
ü.+ nde 44a/3, 81a/6
ü.+ ndedür 124b/9
ü.+ ne 2a/2, 2b/9, 6/13,
11a/3, 21b/4, 32b/1, 47b/12,
47b/7, 54a/11, 60b/12,
67a/4, 67a/6, 67b/9, 74a/7,
79b/12, 89a/10, 113b/10,
106b/6, 129b/7, 132b/10,
132b/12
ü.+ ñe 66b/9, 119a/8
ü.+ ñize 65a/9, 79b/12

‘Üzeyir: Kuran’da adı geçen,
peygamber olup olmadığı
tartışmalı kişi.

‘Ü. 100a/11, 100b/1

üzre: Üzere kelimesinin halk
dilineki şekli.
ü. 133a/1, 133a/3

V

va‘ad (Ar.): Söz verme, taahhüt
etme.

v. 59b/10, 59b/9

v. eyle- 54b/10

hulf-ı v. 63b/9

vācib (Ar.): Yapılması gerekli,
terkedilmesi caiz olmayan husus.

v. 2a/1, 65b/11, 109a/12,
113a/8, 119a/10, 119b/7,
124b/7,

v.+ dür 2a/2, 2a/5, 2b/10,
10a/9, 10b/13, 10b/6, 10b/7,
13a/9, 29b/638b/3, 38b/4,
52b/13, 59a/1, 62b/1, 62b/5,
79b/8, 100a/7, 107a/10,
119a/11, 119a/13,

v.+ ine 63b/7

v.+ lerin 34a/5

terk-i v. 62b/12

v. ol- 44a/11, 51b/4, 93b/11,
113a/7, 119a/8

vācibāt (Ar.): Vacip olan şeyler.

v. 44b/8

va‘de (Ar.): Mühlet.

v. 91a/11

v.+ ye 14b/2

v.- i hūsnāya 129a/11

vaḥdāniyyet (Ar.): Allah’ın
varlığının birliği.

v. 5a/13, 6b/2

vaḥy (Ar.): Allah tarafından, insanlara haber edilmek üzere peygamberlere indirilen ilahî haber.

v.+ i 111a/6
v. it- 101b/10, 111a/5
v. ol- 7b/5

va'ız (Ar.): Vaaz.

v. 62a/11, 65a/5, 84b/12

vā'iz (Ar.): Öğüt veren kimse.

v.+ de 133b/8

vaḳār (Ar.): Ağırbaşlılık, şerefli ve haysiyetli olma.

v. 67a/5
v.+ ı 101a/8

vāḳı' (Ar.): Olan, vuku bulan, meydana gelen.

v. ol- 131a/9

vāḳı'a (Ar.): Rüya.

v. 47b/13
V. 44b/9
v.+ mda 29b/11
v.+ sında 49a/13, 76a/6, 113a/12

vaḳit (Ar.): Vakit, zaman.

v. 24a/2, 43a/9, 48a/11, 48a/12, 74b/5, 82a/12, 97a/10, 105a/1, 118b/3, 133b/1
v.+ de 16b/7, 61a/12, 70b/3, 81a/13, 92a/9, 102b/12, 104a/3, 106a/6, 107a/9, 110b/3
v.+ lerde 84b/12, 138a/6
v.+ leri 18b/11, 33b/12, 82b/11
v.+ lerinde 74b/5, 76b/12

vaḳt (Ar.): bk. vaḳit.

v. 73a/5, 88b/3, 106a/7, 114b/10, 118a/9, 118b/2
v.- i muşibetde 130a/3
v.+ ı 37b/8
v.+ ın 78b/3
v.+ ında 37b/11, 37b/12
v.+ ını 34b/8
v.+ i 38a/9, 73a/13, 85a/2, 102b/11
v.+ idür 73a/10
v.+ imdür 73a/5
v.+ inde 2a/3, 17b/4, 39b/12, 43b/7, 44b/10, 49b/13, 57a/11, 60b/10, 74a/13, 76b/9, 85a/1, 90a/9, 138a/3
v.+ ine 89b/12

vaḳtā kim: Ne vakit ki.

v. 126b/12

vaḳten (Ar.): Zaman olarak.

v. 2b/11

vālide (Ar.): Anne.

v.+ sile 107b/9
v.+ sine 48b/5
v.+ sinüñ 71a/12

vālideyn (Ar.): Anne baba.

v.+ e 2a/11, 44a/7, 69b/7, 81a/4
v.+ ine 42b/2, 48a/12, 48a/13, 92a/11
v.+ ime 76a/3
v.+ iñize 48b/6
v.+ üñ 32a/3
'aḳ-ı v. 48b/7
'uḳūḳ-ı v. 48b/4

vallāhi'l-'azīm (Ar.): Azim olan Allah hakkı için anlamında yemin sözü.

v. 76a/9

vallāhu (Ar.): Yemin sözü.

v. 8a/11, 48b/7, 97b/12

var: Var, mevcut olan.

v. 4b/1, 39a/1, 55a/5, 55b/3,
71b/9, 75a/1, 76a/7, 77b/4,
81a/6, 81a/7, 92a/4, 108b/4,
120b/10, 120b/11, 120b/12,
120b/13, 120b/9, 122a/8,
125a/11, 126b/6, 127a/5,
133a/8

v.+ dır 6b/6, 24b/5, 26b/1,
32a/6, 64b/2, 97b/7, 117b/7,
122a/1

v.+ dur 2b/3, 6b/4, 6b/7,
6b/8, 6b/9, 17b/12, 20b/1,
21b/8, 23a/13, 24a/11,
25b/13, 28b/4, 32b/4, 33a/8,
35a/2, 42b/8, 47a/3, 51a/9,
55a/13, 55b/2, 59a/4, 61b/9,
65b/9, 68b/9, 69a/2, 73a/8,
75a/1, 75b/13, 82b/12,
85a/4, 91a/11, 91b/7, 91b/8,
97a/5, 101a/10, 110b/6,
114a/9, 121a/1, 124a/12,
125a/2, 130a/5, 130a/8,
130a/9, 132a/8, 133b/12,
134b/9

v.+ ıdur 139b/6

v. it- 28b/9

v. ol- 6a/12

var-: Varmak, ulaşmak.

v.- dı 49a/12

v.- dı-lar 19b/1

v.- dıkda 109b/9, 110b/12

v.- inca 27a/2, 37b/9

v.- ma-y-a 77a/10

v.- maḳ 44b/12

v.- maḳa 22a/7

v.- ub 81a/7, 82a/10, 133a/5

vārid (Ar.): Gelmek, erişmek.

v. ol- 82b/2

varlık: Mevcudiyet.

v.+ ina 12a/12, 5b/13

v.+ inuñ 28b/8, 6a/12, 6a/13

v.+ inuñ 28b/1

vasat (Ar.): Orta.

v.- ı ḫāl 106a/8

vaşf (Ar.): Sıfat, nitelik.

v.+ ıla 6b/10, 6b/11, 6b/5,

6b/6, 6b/7, 6b/9

vaşiyet (Ar.): Nasihat, öğüt.

v. eyle- 14b/12

Vaşiyet-nāme: Birgivî Mehmet Efendi'nin Türkçe ilmihâl kitabı.

V. 25b/3, 36a/2, 36b/7,
56b/13

şerḫ-i V. 35b/12

Vaşiyetü'l-İbnu'l-Ḥammād:

İmam-ı Azam'ın oğlu Hammad için yazdığı nasihat kitabı.

V. 56a/11, 56b/7

va'z (Ar.): Vaaz.

v. 62a/4

v.+ dan 62a/11

v.+ ından 62a/3

v. it- 62a/5

v. ol- 62a/9

vāzgeç-: Vazgeçmek.

v.- mek 10b/13

v.- mekdür 34b/10

ve: Ve bağlacı.

v. 1b/10, 1b/11, 1b/12,
1b/8, 1b/9, 2a/1, 2a/10,
2a/11, 2a/12, 2a/2, 2a/3,
2a/5, 2a/8, 2b/10, 2b/11,
2b/12, 2b/2, 2b/3, 2b/5,
2b/6, 2b/7, 2b/9, 3a/11,
3a/12, 3a/13, 3a/3, 3a/4,
3a/6, 3a/7, 3a/8, 3a/9, 3b/1,

3b/13, 3b/4, 3b/6, 3b/7,
3b/8, 3b/9, 4a/1, 4a/11,
4a/12, 4a/13, 4a/2, 4a/3,
4a/4, 4a/7, 4a/8, 4a/9, 4b/1,
4b/12, 4b/3, 4b/4, 4b/5,
4b/7, 4b/8, 5b/10, 5b/11,
5b/13, 5b/5, 6a/13, 6b/1,
6b/12, 6b/13, 6b/2, 6b/3,
6b/5, 6b/6, 6b/8, 6b/9,
7a/10, 7a/11, 7a/13, 7a/3,
7b/11, 7b/12, 7b/13, 7b/6,
7b/7, 7b/8, 7b/9, 8a/1,
8a/11, 8a/12, 8a/2, 8a/3,
8a/4, 8a/5, 8a/9, 8b/11,
8b/5, 8b/6, 8b/7, 8b/8,
8b/9, 9a/1, 9b/10, 9b/12,
10a/11, 10a/13, 10a/3,
10a/7, 10b/1, 10b/10, 10b/3,
10b/4, , 11a/10, 11a/11,
11a/12, 11a/13, 11a/5,
11a/7, 11a/9, 11b/10,
11b/11, 11b/12, 11b/13,
11b/2, 11b/5, 11b/6, 11b/7,
11b/8, 11b/9, 12a/1, 12a/10,
12a/11, 12a/12, 12a/13,
12a/2, 12a/3, 12a/4, 12a/8,
12a/9, 12b/13, 12b/2, 12b/3,
12b/4, 12b/5, 12b/7, 13a/1,
13a/10, 13a/11, 13a/2,
13a/4, 13a/5, 13a/7, 13a/8,
13a/9, 13b/10, 14a/1, 14a/2,
14a/6, 14a/9, 14b/10,
14b/11, 14b/13, 14b/2,
14b/5, 14b/7, 14b/8, 14b/9,
15a/13, 15a/3, 15a/4, 15a/7,
15b/2, 15b/9, 16a/10,
16a/12, 16a/5, 16b/10,
16b/4, 17a/3, 17a/6, 17a/9,
17b/10, 17b/7, 17b/8,
17b/9, 18a/10, 18a/11,
18a/3, 18b/2, 18b/6, 18b/8,
19a/10, 19a/2, 19a/3, 19a/4,
19a/6, 19a/7, 19a/8, 19b/1,
19b/11, 19b/3, 19b/4,
19b/6, 19b/7, 20a/2, 20a/3,

20a/5, 20b/1, 20b/10,
20b/11, 20b/12, 20b/13,
20b/2, 20b/3, 20b/4, 20b/5,
20b/6, 20b/7, 20b/8, 20b/9,
21a/1, 21a/3, 21a/7, 21a/8,
21b/7, 22a/1, 22a/3, 22a/4,
22a/6, 22b/12, 22b/2, 22b/4,
22b/5, 22b/7, 22b/8, 23a/10,
23a/12, 23a/13, 23a/2,
23a/5, 23a/7, 23a/8, 23b/10,
23b/11, 23b/5, 23b/6,
23b/7, 23b/8, 24a/2, 24a/4,
24a/6, 24a/7, 24b/1, 24b/10,
24b/11, 24b/12, 24b/13,
24b/6, 24b/7, 24b/8, 24b/9,
25a/13, 25a/2, 25a/3, 25a/5,
25b/1, 25b/11, 25b/12,
25b/4, 25b/5, 25b/6, 26a/1,
26a/4, 26a/7, 26a/8, 26b/10,
26b/11, 26b/12, 26b/4,
26b/9, 27/9, 27a/11, 27a/12,
27a/3, 27a/7, 27b/11, 27b/4,
27b/5, 27b/6, 27b/7, 27b/8,
28a/11, 28a/12, 28a/13,
28a/7, 28a/9, 28b/1, 28b/10,
28b/11, 28b/2, 28b/3,
28b/4, 28b/9, 29b/1, 29b/5,
29b/6, 30a/7, 30a/8, 30b/7,
30b/8, 30b/9, 31a/12, 31a/4,
31b/1, 31b/12, 31b/13,
31b/2, 31b/3, 31b/5, 31b/6,
31b/8, 31b/9, 32a/1, 32a/11,
32a/12, 32a/6, 32a/7, 32a/8,
32b/1, 32b/2, 33a/6, 33a/8,
34a/13, 34a/5, 34a/6, 34a/8,
34a/9, 34b/1, 34b/10, 34b/2,
34b/3, 34b/4, 34b/8, 35a/12,
35a/5, 35a/9, 35b/1, 35b/10,
35b/2, 35b/3, 35b/4, 35b/5,
35b/6, 35b/7, 35b/8, 36a/10,
36a/11, 36a/12, 36a/13,
36a/4, 36a/5, 36a/7, 36a/9,
36b/1, 36b/11, 36b/2,
36b/3, 36b/4, 36b/7, 37a/11,
37a/13, 37a/2, 37a/5, 37a/6,

37a/7, 37b/3, 37b/4, 37b/8,
37b/9, 38a/, 38a/10, 38a/13,
38a/5, 38a/8, 38a/9, 38b/2,
38b/3, 38b/7, 38b/8, 39a/10,
39a/11, 39a/3, 39a/4, 39a/6,
39a/9, 39b/10, 39b/11,
39b/6, 39b/8, 40a/10,
40a/11, 40a/9, 40b/1,
40b/11, 41a/10, 41a/11,
41a/2, 41a/7, 41a/8, 41b/10,
41b/11, 41b/2, 41b/4,
41b/7, 41b/8, 42a/10, 42a/2,
42a/3, 42a/4, 42a/7, 42b/12,
42b/2, 43a/13, 43a/9, 43b/1,
43b/2, 44a/1, 44a/4, 44a/6,
44a/8, 44b/, 44b/10, 44b/11,
44b/13, 44b/5, 44b/7,
44b/8, 44b/9, 45a/, 45a/1,
45a/3, 45a/4, 45a/5, 45a/7,
45a/8, 45b/10, 45b/11,
45b/13, 45b/9, 46a/1,
46a/11, 46a/12, 46a/2,
46a/3, 46a/5, 46a/6, 46a/9,
46b/10, 46b/11, 46b/12,
46b/13, 47a/5, 47a/6,
47b/12, 48a/12, 48b/12,
49a/10, 49a/2, 49a/3, 49a/4,
49a/6, 49a/7, 49a/9, 49b/12,
49b/2, 49b/5, 49b/6, 49b/8,
49b/9, 50a/10, 50b/12,
50b/3, 50b/6, 51a/10,
51a/12, 51a/13, 51a/4,
51a/6, 51a/8, 51a/9, 51b/2,
51b/8, 53a/6, 53a/7, 53a/8,
53a/9, 53a/10, 53a/11,
53a/13, 53b/12, 54a/10,
54a/12, 54a/13, 54b/4,
55a/12, 55a/13, 55a/7,
55a/8, 55a/9, 55b/1, 55b/10,
55b/12, 55b/13, 55b/2,
55b/3, 55b/4, 55b/5, 55b/7,
55b/8, 55b/9, 56a/3, 56b/3,
56b/4, 56b/5, 56b/6, 57a/12,
57a/10, 57a/11, 57a/12,
57a/13, 57a/3, 57a/4, 57a/9,

57b/11, 57b/12, 57b/13,
57b/2, 57b/3, 57b/6, 58a/1,
58a/11, 58a/12, 58a/13,
58a/5, 58a/8, 58a/9, 58b/1,
58b/10, 58b/13, 58b/2,
58b/4, 58b/7, 58b/8, 59a/1,
59a/12, 59a/3, 59a/5,
59b/10, 59b/11, 59b/2,
59b/3, 59b/4, 59b/6, 59b/7,
59b/8, 60a/10, 60a/12,
60a/13, 60a/3, 60a/4,
61a/10, 61a/11, 61a/4,
61a/6, 61a/7, 61a/8, 61a/9,
61b/10, 61b/13, 61b/2,
61b/3, 61b/7, 61b/9, 62a/1,
62a/10, 62a/11, 62a/13,
62a/2, 62a/3, 62a/4, 62a/5,
62a/6, 62a/7, 62a/9, 62b/1,
62b/11, 62b/12, 62b/2,
62b/3, 62b/8, 62b/9, 63a/1,
63a/10, 63a/11, 63a/13,
63a/3, 63a/5, 63a/8, 63a/9,
63b/1, 63b/10, 63b/12,
63b/13, 63b/2, 63b/3,
63b/4, 63b/5, 63b/6, 63b/7,
63b/9, 64a/1, 64a/10,
64a/11, 64a/2, 64a/3, 64a/5,
64a/6, 64a/9, 64b/12,
64b/13, 65a/1, 65a/11,
65a/5, 65a/9, 65b/1, 65b/11,
65b/13, 65b/7, 65b/8, 66a/1,
66a/10, 66a/11, 66a/13,
66a/2, 66a/3, 66a/4, 66a/6,
66a/7, 66a/8, 66b/1, 66b/13,
66b/4, 66b/5, 66b/7, 67a/13,
67a/4, 67a/5, 67a/6, 67a/7,
67a/9, 67b/11, 67b/13,
67b/3, 67b/4, 67b/6, 67b/7,
67b/9, 68a/12, 68a/13,
68a/2, 68a/5, 68a/6, 68b/10,
68b/7, 69a/2, 69a/4, 69a/7,
69a/8, 69b/10, 69b/11,
70a/6, 70a/8, 70b/1, 70b/10,
70b/2, 70b/3, 70b/5, 70b/8,
71a/12, 71b/12, 72a/12,

72a/9, 72b/1, 72b/12, 72b/2,
72b/8, 73a/13, 73a/5, 73a/6,
73a/8, 73b/1, 73b/11,
73b/12, 73b/3, 73b/7,
74a/11, 74a/8, 74b/2, 74b/4,
74b/5, 74b/6, 74b/8, 74b/9,
75a/10, 75a/13, 75a/8,
75b/10, 75b/11, 75b/7,
76a/12, 76a/5, 76b/10,
76b/11, 76b/13, 76b/6,
77a/1, 77a/11, 77a/13,
77a/2, 77a/4, 77a/5, 77a/6,
77a/8, 77a/9, 77b/1, 77b/4,
77b/7, 78a/1, 78a/13, 78a/2,
78b/10, 78b/11, 78b/13,
78b/3, 78b/4, 78b/9, 79a/1,
79a/10, 79b/11, 79b/2,
79b/3, 79b/4, 79b/8, 79b/9,
80a/11, 80a/12, 80a/3,
80a/4, 80a/8, 80b/1, 80b/11,
80b/12, 80b/3, 80b/7,
80b/9, 81a/1, 81a/10,
81a/12, 81a/4, 81a/5, 81a/6,
81a/8, 81a/9, 81b/1, 81b/12,
81b/13, 81b/8, 82a/1,
82a/12, 82a/13, 82a/3,
82a/4, 82a/5, 82a/6, 82a/7,
82a/8, 82a/9, 82b/1, 82b/12,
82b/2, 82b/3, 82b/5, 83a/1,
83a/11, 83a/12, 83a/13,
83a/3, 83a/4, 83a/5, 83a/6,
83a/7, 83a/8, 83a/9, 83b/10,
83b/11, 83b/12, 83b/13,
83b/2, 83b/3, 83b/6, 83b/7,
83b/8, 83b/9, 84a/4, 84a/9,
84b/1, 84b/12, 84b/13,
84b/2, 84b/3, 85a/1, 85a/11,
85a/12, 85a/13, 85a/2,
85a/4, 85a/8, 85b/1, 86a/2,
86a/8, 87b/1, 87b/2, 87b/5,
87b/7, 87b/9, 88a/1, 89a/9,
89b/11, 89b/12, 90a/2,
90b/2, 90b/3, 90b/5, 90b/7,
90b/8, 90b/9, 91a/13, 91a/4,
91a/5, 91a/6, 91a/8, 91b/1,

91b/2, 91b/3, 91b/4, 91b/7,
92a/12, 92a/2, 92a/3, 92a/4,
92a/5, 92a/7, 94a/13, 94b/1,
94b/5, 94b/7, 95b/7, 95b/9,
96a/11, 96a/12, 96a/13,
96a/4, 96a/5, 96b/11,
96b/12, 96b/6, 97a/1, 97a/2,
97a/4, 97b/1, 98a/11, 98a/2,
98a/4, 98a/5, 98a/6, 98a/8,
98b/11, 98b/2, 98b/3,
98b/7, 99a/11, 99a/3, 99a/6,
99a/8, 99b/10, 99b/11,
100a/1, 100a/4, 100a/5,
100a/7, 100b/13, 100b/2,
100b/8, 101a/10, 101a/11,
101a/13, 101a/5, 101a/6,
101a/7, 101a/8, 101a/9,
101b/1, 101b/11, 101b/2,
101b/7, 101b/8, 102a/13,
102a/2, 102a/3, 102a/6,
102a/7, 102a/8, 102b/2,
102b/4, 102b/6, 102b/7,
103a/10, 103a/12, 103a/13,
103a/7, 103a/8, 103b/2,
103b/3, 103b/9, 104a/12,
104a/13, 104a/6, 104a/7,
104a/9, 104b/12, 104b/4,
104b/8, 104b/9, 105a/10,
105a/11, 105a/12, 105a/13,
105a/5, 105b/1, 105b/2,
105b/4, 105b/6, 105b/7,
106a/12, 106a/13, 106a/3,
106a/4, 106a/9, 106b/5,
106b/8, 107a/1, 107a/12,
107b/4, 107b/5, 107b/6,
108a/2, 108a/5, 108a/7,
108a/8, 108b/12, 108b/13,
108b/9, 109a/12, 109a/13,
110a/7, 110b/11, 110b/4,
111a/6, 111b/1, 111b/10,
111b/4, 111b/8, 111b/9,
112a/10, 112a/13, 112a/2,
112a/3, 112a/4, 112a/5,
112a/8, 112b/1, 112b/8,
113a/4, 113b/7, 113b/10,

113b/13, 113b/3, 114a/10,
114a/5, 114a/6, 114a/7,
114b/10, 114b/11, 115a/12,
115a/8, 116b/11, 116b/12,
116b/13, 116b/9, 117a/1,
117a/12, 117a/2, 117a/3,
117a/8, 117a/9, 117b/2,
117b/5, 117b/6, 118a/2,
118a/3, 118a/4, 118a/9,
118b/11, 118b/2, 118b/9,
119a/13, 119a/5, 120b/8,
121a/10, 121a/11, 121a/12,
121a/3, 121a/8, 121a/9,
121b/1, 121b/10, 121b/12,
121b/2, 121b/3, 121b/4,
121b/5, 121b/7, 121b/9,
122a/1, 122a/10, 122a/11,
122a/2, 122a/4, 122a/5,
122a/6, 122a/7, 122a/9,
122b/3, 122b/7, 122b/9,
123a/10, 123a/11, 123a/3,
123a/4, 124b/13, 124b/6,
124b/7, 124b/9, 125a/10,
125a/13, 125a/6, 125a/8,
125a/9, 125b/10, 125b/11,
125b/9, 126b/1, 126b/13,
126b/2, 126b/3, 126b/5,
126b/6, 126b/8, 127a/6,
127a/7, 128b/1, 128b/10,
128b/2, 128b/9, 129a/12,
129a/4, 129a/5, 129b/12,
129b/5, 129b/9, 130a/11,
130a/12, 130a/13, 130a/4,
130a/5, 130b/1, 130b/11,
130b/12, 130b/3, 130b/4,
130b/5, 130b/7, 130b/9,
131a/1, 131a/11, 131a/13,
131a/2, 131a/3, 131a/4,
131a/5, 131a/6, 131a/7,
131b/11, 131b/12, 131b/2,
131b/7, 132a/1, 132a/10,
132a/11, 132a/2, 132a/4,
132a/5, 132a/6, 132b/11,
132b/8, 133a/1, 133a/10,
133a/12, 133a/3, 133a/7,

133b/11, 135a/10, 135a/11,
135a/12, 135a/13, 136b/6,
136b/7, 136b/8, 137b/10,
137b/3, 138a/11, 138a/12,
138a/13, 138a/3, 138a/4,
138b/7, 140a/11, 140b/1

vech (Ar.): 1. Zatı, kendisi veya rızası anlamında Allah'a nisbet edilen haberî sıfatlardan biri.

v. 5b/2, 6b/6, 6b/7

2. Sebep.

v.+ ile 19b/11

vefā (Ar.): Verilen sözü yerine getirme, dostluk.

v.+ da 124b/4

v.+ sı 124b/3

v.+ sizda 124b/4

ve hekaza (Ar.): Bunun gibi, böyle.

v. 84a/4

vekālet (Ar.): Vekil olma.

v. 12b/10

v.+ imüz 12b/12

vekīl (Ar.): Başkasının adına hareket eden kimse.

v.+ i 2a/4

velākin (Ar.): Fakat, ama.

v. 2b/13, 13a/6, 16a/7,
31b/10, 37b/12, 38b/6,
39a/2, 49b/3, 57a/3, 64a/2,
65a/1, 71b/12, 76b/9, 84b/7,
86a/11, 86a/4, 86a/5, 86a/6,
86a/7, 86a/8, 86a/9, 90a/1,
91a/4, 107a/4, 111a/12,
112b/9, 116b/1, 123a/2,
127a/3

veled (Ar.): Çocuk, evlat.

v. 83a/13, 83a/3, 84a/3

v.+ den 84a/6

v.+ e 83a/7
v.+ i 82b/12, 83a/12, 83a/2,
83a/4, 83a/5, 83a/6, 83a/9,
83b/1,
83b/10, 83b/11, 83b/2,
83b/6, 83b/7, 83b/8
v.+ iñ 84a/5
v.+ leriñ 84a/6
v.- i helâl 119a/2
v.i'z-zinâ 119a/2
v.- i zinâ 119a/1, 5b/11
beşâret-i ta'lim-i v. 27b/1

ve'l-hâşıl (Ar.): Kısacası, sonuç olarak.

v. 57b/13, 68a/7, 72a/2,
116b/2

velî (Ar.): Allah dostu.

v.+ ler 74a/7
v.+ lerden 88b/3

velîyullâh (Ar.) Allah dostu.

v.+ dur 100b/2

ve'l-Keşşâf: Zemahşerî'nin tefsir kitabı.

v. 88a/2

vera' (Ar.): Allah'tan korkup kötülüklerden sakınmak, takva.

v. 131b/8

Vesîle: Bir eser adı.

V. 16a/3, 17a/3, 17a/8,
18b/10, 19a/1, 26a/1,
46a/13, 46b/5, 50b/2,
69a/12, 69a/4, 69a/6, 69a/9,
69b/2, 69b/4, 70a/9, 70b/4,
70b/7, 71a/8, 73a/1, 75a/7,
75b/8, 76b/8, 78b/12,
78b/2, 78b/6, 79a/2, 81a/12,
81b/4, 84b/11, 88a/2, 89b/1,
89b/3, 90b/11, 90b/6,
93b/10, 96b/10, 99b/11,

99b/13, 100a/7, 100a/13,
100b/2, 101a/12, 101a/7,
101b/3, 101b/9, 102a/4,
103a/10, 103b/5, 103b/6,
104a/8, 105a/7, 108b/6,
111b/11, 111b/2, 113a/10,
113a/4, 113a/6, 114a/1,
114b/3, 117a/12, 117b/12,
118a/13, 119b/9, 120b/1,
122a/1, 122b/1, 122b/10,
123a/8, 123b/4, 124a/11,
124b/10, 125b/12, 126b/3,
127b/2, 127b/5, 128a/13,
132b/9, 133b/10, 133b/13,
134a/4, 134a/8, 134b/11,
135a/13, 135a/2, 135a/8,
135b/10, 135b/6, 136a/11,
136a/2, 136b/3, 136b/5,
136b/9, 137a/1, 137a/10,
137a/7, 137b/11, 138b/12,
138b/9, 140a/11, 140a/4
V.+ den 69a/8

vesvese (Ar.): Şeytanın insanlara fısıldadığı boş kuruntular.

v. 84a/4, 97b/6, 98a/3,
98b/7
v.+ si 97b/1, 97b/4
v. it- 98a/8

veyâ (Ar.): Veya.

v. 27a/10, 37b/7, 63b/11,
63b/12, 75a/9, 97a/5,
107b/8

veyâhüd (Ar.): Veya.

v. 38a/3, 58a/7, 73a/10,
73a/9

veyl (Ar.): Yazık, vah.

v. 2b/4

vir-: Vermek.

v.- di 68b/12, 77b/7, 80b/4
v.- dikleriçün 41b/3

v.- dükde 35a/2
v.- düki 138a/8, 35a/5, 4b/8
v.- ecekdür 114a/8, 2a/10
v.- en 98a/6, 138a/8
v.- endür 110b/2, 112b/3
v.- ici 78a/10
v.- il-di 75b/7
v.- il-me-di 130b/7
v.- il-mez 130b/7
v.- il-mez-di 98b/2
v.- il-ür 18a/4, 20a/3, 68a/2,
75b/4, 76b/1, 77a/2, 102a/6,
129a/1,
v.- ir-dü-m 84b/6
v.- me-m 127a/4
v.- me-mek 10b/11, 44a/11
v.- me-y-ene 57a/13, 66b/11
v.- medükiçün 62b/10
v.- mesi 44a/11
v.- mek 10b/11, 19b/13,
33b/8, 44b/4, 57a/13,
66b/11, 79b/9, 81a/8,
105b/12
v.- mekdür 10a/6
v.- mekile 19b/12, 125a/9
v.- mez 124b/12, 133a/13,
140a/12, 59a/5, 62b/9,
67b/8
v.- se 114b/1
v.- üb 108b/4
v.- ür 121a/2, 124b/13,
26b/7, 52a/3, 67b/7
v.- ür-em 37a/4
abdest vir- 2a/4
ad vir- 61b/8, 61b/12
belā vir- 57b/7
cevāb vir- 46b/6, 98b/4
cezā vir- 15a/9
fā'ide vir- 19a/8
fesāda vir- 15b/10
haber vir- 56a/12, 67a/3,
66b/6, 66b/8, 73a/13, 84b/9,
111a/7
haber vir- 30b/3, 80b/3,
79a/8, 30b/3, 119b/9

hakkını vir- 11b/6
izin vir- 51b/13
şadağa vir- 137b/12, 138a/5,
138b/1
selām vir- 9b/5, 31a/3,
31a/4, 96a/13, 110a/9,
137a/12
zarar vir- 10b/2, 99a/1,
124b/12
zekāt vir- 33a/12, 35a/1,
118a/11

vird (Ar.): Zikir, dualar.

v.+ i 87b/10, 87b/13
v.+ ler 19a/3, 76b/11

vitir (Ar.): Yatsı namazından sonra
kılınan 3 rekatlık namaz.

v. 44b/13, 107a/12

vuķūfe (Ar.): Vakfe, hac ibadetini
yerine getiren kişinin belirli bir
zaman diliminde belirli yerlerde bir
süre durmasıdır.

v. 34b/12

vur-: Vurmak.

v. 108b/1
v.- anuñ 3b/9

vustā (Ar.): Orta parmak.

v. 47a/12, 47a/13

vuşül (Ar.): Ulaşma, erişme.

v. 103b/13, 112a/2
v.+ den 74b/13
v.- ı bereket 117b/8
v.- ı murād 131b/11
v. it- 75a/3

vuzū (Ar.): Abdest.

adāb-ı v.+ dan 94b/5
nevāķış-ı v.+ yı 34b/1

vücüb (Ar.): Lüzumlu ve zarurî

olma. 115a/6, 118a/6, 137a/12,
v. 2b/10 138a/6,

vücūd (Ar.): 1. Allah'ın varlığının
zorunlu olması.

v. 5a/12, 6a/12

2. Beden.

v.+ ı 55a/6,

3. Var olma.

v. 99a/7

vüzerā (Ar.): Vezirler.

v.+ sına 12b/13

Y

yā (Ar.): Ey.

y. 2a/7, 9b/3, 12a/6, 14b/12,
17a/9, 18b/7, 19b/1, 29a/11
, 45b/8, 53a/1, 53a/5, 53b/9,
54a/9, 54b/3, 59a/3, 65a/10,
66a/5, 68b/11, 70b/11,
75b/5, 83b/1, 84b/5, 84b/6,
85b/13, 86a/1, 101b/13,
101b/7, 110b/5, 111a/7,
118b/11, 120b/8, 126a/10,
127a/4, 129a/3, 130a/2,
134b/10, 134b/2, 140a/2

ya : Ya.

y. 8a/8, 17b/1, 17b/9,
19b/2, 25a/4, 30a/11, 35a/8,
37b/12, 39a/11, 39a/12,
39b/12, 39b/13, 39b/5,
40a/1, 40a/2, 40a/5, 41a/1,
41a/6, 41a/7, 47a/2, 59a/8,
60b/1, 62b/5, 63a/12,
63a/13, 63a/7, 63b/6, 63b/7,
64a/4, 64a/5, 64a/7, 64a/8,
65a/11, 65a/12, 66b/10,
73a/11, 75a/9, 81a/6, 81a/8,
85b/8, 85b/9, 88a/1, 89b/2,
91a/10, 92a/10, 92a/11,
92a/8, 95b/7, 96a/4, 106a/1,
106a/7, 106b/2, 110a/5,

yaban (Far.): Dışarı.

y.+ a 106a/2

y.+ da 121a/11

yabca yabca: Yavaşça.

y. 51a/5

yab yab: Yavaş yavaş.

y. 97b/5

yād (Far.): Anma, hatırlama.

y. it- 140a/3

yağ: Yağ.

y. 39a/12, 39b/8, 39b/9

yağ-: Yağmak.

y.- dıkda 85a/2

yağlan-: Krem tarzı şeyler sürmek.

y.- mağ 39a/10

yağmur: Yağmur.

y. 40a/1, 85a/2, 104a/12

y.+ ı 55b/9, 99a/5

yāhūd (Ar.): Veya.

y. 14b/2, 16a/4, 16a/5,
16a/8, 16a/11, 16b/5, 16b/6,
27b/10, 29b/2, 35a/1, 35a/5,
39a/3, 39a/4, 39a/11,
39a/12, 39a/13, 39b/1,
39b/10, 39b/11, 39b/12,
39b/13, 39b/2, 39b/5,
39b/7, 39b/8, 39b/9, 40a/1,
40a/2, 40a/3, 40a/4, 41a/6,
41a/7, 47b/12, 49b/12,
60a/9, 61b/1, 63a/7, 75a/9,
83a/10, 83a/9, 85b/5, 85b/6,
97a/4, 107b/12, 125b/3,
132a/7, 137a/13, 138a/6

yahūdi (Ar.): Musevî.
y.+ ler 65a/6

Yahyā: Yahya peygamber.
Y. 100a/9

yağ-: Yakmak.
y.- mağ 43b/11, 49a/4,
79b/8

yakın: Yakın.
y. 36b/1, 67a/5, 98b/5,
99b/3, 108a/2
y.+ dur 10b/8
y. ol- 131b/3

yakīnen
y. 61a/11, 85b/3

yaqīn (Ar.): Bir şeyi şüphesiz
olarak tam, doğru şekilde bilme.
y. 8a/4, 8b/6, 8b/9
y. it- 31b/1, 85b/8

yakun: bk. yakın.
y.+ ında 83a/6

Ya'kūb: Yakup peygamber.
Y. 100a/9

yākūt (Ar.): Değerli bir taş.
y. 59b/12
y.+ dan 114a/8
dürr-i y.+ dan 9a/4

yala-: Yalamak.
y.- mağda 117b/6
y.- r 77a/6
y.- r-sa 69b/12

yalan: Yalan.
y. 43a/3, 43b/6, 101a/5,
118b/9, 124b/2, 133b/12
y.+ a 43a/6
y.+ cı 30b/4

y.+ cıda 124b/2
y.+ cıdur 125a/4
y.+ cıya 109b/11
y.+ dan 122b/3, 12a/8

yalçın: Sarp, sert.
y. 108b/1

yalıñız: Yalnız.
y. 16a/8, 17b/12, 22b/11,
24a/3, 51a/8, 52b/7, 70b/13,
121a/11

yama-: Yamamak.
y.- mağ 126b/9

yama: Delik ve yırtıkları kapatmak
için kullanılan parça.
y.+ ların 126b/12

yamuşak: Yumuşak.
y.+ ı 70b/10

yan: Yan taraf.
y.+ ı 43b/9, 60b/12
y.+ ımda 98a/6
y.+ ına 122a/8, 134b/8,
22a/8
y.+ ında 12b/11, 30a/13,
32a/13, 98b/3, 101b/2,
106a/10, 133b/5
y.+ ındadır 84b/7
y.+ ımda 140b/5

yan-: Yanmak.
y.- dı 56a/12
y.- dur-a 30a/8
y.- ma-dı 56a/13
y.- ması 23b/8
y.- madan 100b/13, 100b/8
y.- mış 69b/12, 77a/6

yanak: Yanak.
y.+ ı 59b/11
y.+ ına 89b/2

ya'nī (Ar.): Yani.

y. 1b/7, 2b/4, 6a/10, 6a/8,
6a/9, 6b/12, 8b/5, 9b/10,
9b/11, 10a/1, 10a/10,
10a/13, 10a/3, 10a/4, 10a/5,
10a/6, 10b/10, 10b/12,
10b/2, 10b/5, 10b/7, 11a/1,
11a/2, 11a/4, 11a/7, 11a/9, ,
14a/12, 16b/13, 18b/8,
19a/2, 23b/1, 24a/1, 26a/6,
28b/7, 31a/12, 36b/10,
36b/12, 37b/239a/6, 40a/7,
40b/10, 42a/10, 42b/8,
43a/1, 44b/2, 45a/1, 49a/2,
50b/12, 53a/5, 60a/6, 60a/9,
60b/13, 60b/7, 61a/3, 63b/8,
65b/10, 65b/4, 66a/2, 66a/6,
66b/4, 67a/1, 67a/11, 67a/7,
67a/8, 67b/1, 67b/11, 67b/2,
68a/9, 73a/4, 84a/13, 91b/8,
92b/8, 93b/8, 97a/13, 97b/4,
98a/2, 102b/9, 104a/5,
107b/4, 109b/10, 109b/12,
109b/13, 110a/2, 112a/10,
118a/2, 119a/2, 119a/4,
119a/7, 119b/3, 119b/4,
119b/6120a/10, 128b/5,
128b/6, 128b/7, 128b/8,
129a/11, 129a/8, 129b/10,
129b/3, 129b/6, 130a/2,
130a/6, 130a/9, 130b/6,
131a/13, 131b/6

yapraḳ: Yaprak.

y. 71b/8
y.+ ların 104a/12

yār (Far.): Dost.

y.+ ı 139b/2
y.+ ıdur 139b/2
y.- ı ḳadīmi 123b/8

yara: Yara.

y.+ ya 39b/10, 39b/9, 49a/9

yarad-: Yaratmak.

y.- an 6a/5
y.- il-ur 9a/8

yaramaz: Uygunsuz, kötü.

y. 11b/10, 13b/7, 18b/9,
42b/9, 57b/8, 63a/6, 64b/13,
67a/9, 68a/4, 77a/13,
77b/11, 77b/4, 82b/4,
101b/11, 103b/2, 125b/1
y.+ dur 103a/13
y.+ ı 18b/9, 101b/13, 119a/5
y.+ ıdur 63a/4
y.+ iñ 77b/5
y.+ lara 102a/2
y. ol- 103b/2

yaramazlık: Yaramaz olma durumu.

y.+ 44a/7
y.+ dur 59b/8, 63a/10,
63a/12
y.+ için 101b/13
y.+ ina 77a/13, 77b/13,
80a/3
y.+ ından 42a/10
y.+ ını 75a/8

yarat-: Yaratmak.

y.- dı 119b/12, 120a/1,
120a/10, 120a/2, 120a/3,
120a/4, 120a/6, 120a/7,
120a/8, 120a/9, 120b/7
y.- dıḳda 120b/6
y.- mişdur 7a/2

yardım ~ yardım: Yardım.

y. eyleye 22a/5
y. itmek 109a/7
y.+ ı 124b/10; 52b/4
y.+ ıla 106b/2, 10a/7
y.+ ina 31b/6

yār-ı ḡār (Far.-Ar.): Mağara arkadaşı, Hz Ebu Bekir için

- kullanılmıştır.**
y.+ ıdur 139b/12
- yarıl-:** Yarılmak.
y.- ıl-dı 108b/2
- yarım:** Yarım.
y. 35b/13, 73a/11, 80b/4
- yarın:** Yarın.
y. 115a/4, 97b/8
y.+ ki 113b/11, 49b/12
y.+ uñ 97b/8
- yarlıka-:** Bağışlamak, affetmek.
y.- n-ur 76b/13
- yaruk:** Yarık.
y. 107b/6
- yaş:** Islak, nemli.
y. 45b/13, 46a/1
- yaşa-:** Yaşamak.
y.+ a-dı 31a/7
y.+ a-maķı 13b/13
y.+ a-r-sun 78a/7
- yat-:** Yatmak.
y.- duķda 26a/7
y.- maķ 43b/8
y.- maķdur 60b/12
y.- ur 30a/4
y.- ur-ken 43b/9
- yatsu:** Yatsı namazı.
y. 133b/8
y.+ nuñ 102a/8
- yayan:** Yaya olarak.
y. 122b/12
- yayķa-:** Yıkamak.
y.- maķ 33b/2, 33b/3, 33b/9,
44b/6
- y.- maķıla 79a/1, 118a/7
y.- n-muş 105b/13
y.- y-a 83a/10
- yaz-:** Yazmak.
y. 47b/12
y.- a 15b/9
y.- an 3b/6
y.- ar 1b/12, 18b/11, 26a/4,
27a/10, 2a/6, 70a/4, 76b/12,
133b/3
y.- ar-lar 84a/5
y.- dı 129b/2
y.- dı-lar 2a/9
y.- du-n 54a/10, 54a/9
y.- ı 42a/7, 44b/4
y.- ıya 124b/9
y.- ıl-maz 27a/11
y.- ıl-muşdur 110a/11
y.- ıl-ur 11a/7, 12a/3,
27a/12, 32a/12, 36a/13,
36b/10, 55b/8, 76b/13,
84a/7, 89b/11, 102b/5,
103a/8
y.- ması 52b/13
y.- masıla 8a/4
y.- maķ 44a/9, 44b/4
y.- maķa 2b/12
y.- maķı 42a/7
y.- sun 136a/8
y.- ub 48a/8
- yaz:** Yaz mevsimi.
y. 109b/3
- ye-:** Yemek fiili.
y. 76a/7
y.- di-k 64b/4
y.- di-m 76a/9
y.- dikde 39b/6, 40a/5,
64a/13, 75b/10
y.- dir-di-ler 2a/8
y.- dir-mek 109a/12
y.- dir-miş 117b/3
y.- düki 76a/12

y.- dükini 90b/5
y.- dür-di-ler 102a/3
y.- dür-ecek-lerdür 75b/10
y.- me 39a/1, 39a/2
y.- me-m 76a/8
y.- me-y-e 106a/9
y.- mesi 40b/5
y.- mek 20b/4, 38b/3, 39a/9,
43a/8, 43b/9, 46a/5, 49a/8,
49b/13
y.- mekde 20a/13
y.- mekdedür 46b/7
y.- mekden 11a/11, 29b/5,
34b/9, 46a/13, 49a/7, 85a/5
y.- mekdür 20a/9, 21a/1,
21a/3, 41b/10, 41b/11,
41b/4, 41b/5, 41b/7, 41b/8
y.- meke 81b/12
y.- mez-ler 7a/2
y.- r 76a/12
y.- r-siz 86a/13
y.- se 41a/5, 75b/9
y.- y-e 50a/2
y.- y-ene 110a/6
y.- y-enler 22b/5
y.- y-enlerdür 30b/9
y.- y-icidür 78a/10

yed (Ar.): Kudret, mülkiyet,
hakimiyet manasında Allah'a
nisbet edilen zatî sıfatlardan biri.
y. 5b/2, 6b/4

yedek: Yedek.
y. 106b/7

yedi: Yedi sayısı.
y. 19b/11, 23b/10, 23b/7,
23b/8, 24a/11, 24a/13,
27a/2, 28a/2, 29b/1, 29b/2,
29b/6, 34b/4, 49b/7, 50a/4,
50a/8, 59a/3, 59b/9, 60b/4,
60b/5, 70a/2, 70b/13, 70b/8,
72b/2, 81a/4, 92a/2, 110b/1,
112a/9, 125a/13, 125a/7,

125b/2
y.+ dür 97b/1
y.+ niñ 81a/8

yedi biñ: Yedi bin sayısı.
y. 23b/7

yedinci: Yedinci.
y. 23b/4, 70a/7, 86a/10,
92a/12, 98b/11, 108a/3,
127a/7, 130a/5, 137b/5

yedi yüz: Yedi yüz sayısı.
y. 36b/9

yeg: Daha iyi, daha üstün.
y.+ dür 105b/3

yemek: Yemek, aş.
y. 136a/5
y.+ de 39b/12

Yemen: Arap yarımadasının
güneybatısında ülke.
Y. 14b/11

yemîn (Ar.): Söz, ant.
y. 127a/6, 38a/12, 42b/13
y. it- 63b/5, 78b/9

yeñi: Yeni.
y. 105b/13, 127a/1

yer: Yer.
y. 27a/3, 90b/3, 91b/9
y.+ de 43a/1, 43a/5, 44a/3,
84b/8, 106a/10, 110a/5,
133b/5
y.+ den 117b/6
y.+ e 33b/5, 43a/3, 43b/10,
50a/7, 64b/6, 75b/1, 132b/9
y.+ i 34b/9, 38a/10, 45a/1,
78a/1, 78a/2, 83b/11,
102b/9, 103a/12, 133b/9
y.+ inden 63a/6, 73a/2

y.+ ine 12a/3, 19a/13, 42b/5,
55b/8, 63a/7, 89a/10,
104b/13, 107b/12
y.+ ini 33b/11, 49b/4
y.+ iñ 70b/9, 109b/1
y.+ ler 72a/12, 72b/2,
120a/1
y.+ lere 110b/3
y.+ leri 120b/6, 120b/7
y.+ lerüñ 91b/1

yeryüzi: Yeryüzü.

y.+ nde 26b/8, 55a/4,
72a/10

yesir (Ar.): Kolay.

y. 118a/3

yeşil: Yeşil rengi.

y. 128b/8, 9a/3

yet-: Yetmek.

y.- er 15b/3, 15b/6, 19a/7,
23a/7, 23a/8, 57b/4
y.- me-düki 10b/1
y.- mez 23a/8

yetim (Ar.): Babası ölmüş çocuk.

y. 29b/5

yetiş-: Yetişmek, ulaşmak.

y.- mek 109a/6
y.- meke 115a/2
y.- di 129a/12, 79a/6

yetişdür-: Yetiştirmek, ulaştırmak.

y.- mek 7b/8

yetmiş: Yetmiş sayısı.

y. 9a/8, 18a/4, 45a/5,
76b/12, 76b/13, 77a/1,
80b/13, 106b/5, 113a/11,
132b/7, 138a/9

yevm-i şek (Ar.): Şaban'ın son günü

mü yoksa Ramazan'ın ilk günü mü
olduğundan şüphe edilen Şaban
ayının 29'undan sonraki gün.

y. 38b/10
y.+ de 38b/6

yeyecek: Yiyecek.

y. 102a/3, 42a/1, 50a/2
y.+ den 49a/8
y.+ im 123a/2

yık-: Yıkma.

y.- ar 48b/11, 51b/2
y.- dır-sa 107b/8
y.- il 57b/8
y.- il-dıkda 57a/7
y.- maqıla 59b/3
y.- maz 58b/13
y.- sa 107b/8

yıl: Sene.

y. , 15a/11, 15b/1, 23b/8,
24a/13, 31a/6, 50b/8,
105a/2, 112a/8, 114a/11,
114a/3, 114a/4
y.+ da 8a/8, 91a/8
y.+ dur 105a/3
y.+ ı 105a/3
y.+ larından 105a/2, 105a/3
y.+ lık 15b/2, 48b/7, 70b/10,
70b/11, 96a/2, 102a/6,
114a/9, 119b/11

yılan: Yılan.

y. 82a/3, 134a/11

yıldırım: Yıldırım.

y. 24b/3, 27b/7

yıldız: Yıldız.

y. 83a/5

yırt-: Yırtmak.

y.- ar 30a/1, 30a/2
y.- il-an 30b/4

yırtıcı: Parçalayıcı hayvanlar için kullanılır.

y. 59b/7, 121a/12

yi-: Yemek fiili.

y.- se 38b/13, 39b/13, 39b/2, 39b/5, 39b/7, 41a/6, 41a/8

y.- y-en 20b/7

y.- y-eni 40b/4

yiyecek: Yenilecek şeylere verilen isim.

y. 123a/1

y.+ den 14a/1

y.+ lerin 41b/10

yigirmi: Yirmi sayısı.

y. 24b/5, 6a/1, 82b/4

yigirmi altı: Yirmi altı sayısı.

y. 12a/12, 6b/12, 82b/9

yigirmi bir: Yirmi bir sayısı.

y. 109a/1

yigirmi dört: Yirmi dört sayısı.

y. 73b/4, 104b/10, 104b/12

yigirmi sekiz: Yirmi sekiz sayısı.

y.+ dür 100a/6

yigirmi üç: Yirmi üç sayısı.

y. 107a/9

yigirmi yedi: Yirmi yedi sayısı.

y.+ dür 44b/2

yine: Yine, tekrar.

y. 17a/12, 19a/13, 22b/2, 30a/1, 30a/10, 30a/3, 30a/5, 30a/6, 35a/3, 40a/11, 40b/8, 42b/5, 4a/6, 52a/8, 54a/13, 54a/6, 56b/5, 59b/8, 62a/10, 62a/2, 62b/13, 62b/8, 63b/6, 63b/8, 64a/6, 75a/3, 75b/9,

77b/11, 80b/4, 85a/8, 89b/5, 95b/7, 95b/9, 97a/9, 100a/5, 100b/13, 103a/13, 117a/9, 120b/10, 120b/11, 120b/13, 120b/9, 125a/3, 138a/7

yir: Yer.

y.+ de 43a/13, 101b/1, 105a/12, 109b/5

y.+ den 44a/5

y.+ e 42b/11, 81a/4

y.+ lerde 28b/1

y.+ leri 28b/9, 70b/5, 108a/5, 119b/13

yit: Kaybolmak.

y.- iñin 137b/4

y.- üb 63a/7

yohsa ~ yoħsa: Yoksa.

y. 31b/13, 68b/11, 114b/2; 18a/13

yok: Mevcut olmayan.

y. 75b/1, 98b/4, 122a/5, 124a/10, 124a/9, 124b/1, 124b/2, 124b/8, 126b/7

y.+ dan 28b/9

y.+ dur 8b/7, 28b/10, 37a/11, 38b/6, 53b/13, 63a/9, 64b/8, 75b/6, 76b/9,

98a/11, 98b/1, 98b/11, 98b/13, 107a/13, 111a/11,

111a/12, 115a/1, 115a/2, 120b/3, 121b/13, 123a/1,

124b/1, 124b/4, 134b/2

y.+ ı-dı 40b/2

y.+ ısa 134b/10, 138b/9, 39a/1, 55b/4, 71a/11

y.+ ise 137a/13

y.+ 14a/13

yoklamak-: Aramak.

y.+ dur 14a/13

yol: Yol.

y. 110a/8, 27a/7
y.+ da 110a/6
y.+ dan 133a/12, 48b/7
y.+ dur 114a/9, 70b/10,
70b/11
y.+ ların 22a/7
y.+ una 114b/9, 35b/13
y.+ unda 121a/8, 44a/2,
69b/7
y.+ uñ 106a/3

yoldaş: Yoldaş, arkadaş.

y.+ 71a/1
y.+ ım 117a/4

yolla-: Yollamak.

y.- r 26a/3, 70a/6

yorğan: Yorgan.

y.+ sız 83a/4

yönel-: Yönelmek.

y.- mek 33b/12

yu-: Yıkamak.

y.- mağ 44a/1

Yūnus: Yunus peygamber.

Y. 48a/3, 100a/11

Yūsuf: Yusuf peygamber.

Y. 100a/9, 129b/2
Y.+ ı 126a/6

Yūşa': Hz. Musa'dan sonra peygamberlik yapan Beni İsrail peygamberi.

Y. 101b/10

yut-: Yutmak.

y.- mağ 57b/3
y.- mağa 67b/11
y.- mağdur 60a/6
y.- mağıla 68a/5

y.- sa 39b/11, 39b/2, 40b/10,
57a/4

yutkun-: Yutkunmak.

y.- mağı 60a/5

yük: Yük.

y.+ i 18a/10, 18a/12
y.+ li 87b/11

yüklen-: Taşımak.

y.- en 70b/1, 70b/8

yükseklik: Yükseklik, boy.

y.+ i 114a/9

yümn ~ yümün (Ar.): Uğur, bereket.

yümn+ e 67a/7
yümün+ dür 67a/8

yürek: Kalp.

y. 42a/3, 58a/1
y.+ im 139a/11

yürü- ~ yüri-: Yürüme.

y. 19a/12; 43b/12

yüz: 1. Yüz sayısı.

y. 26a/12, 27a/11, 45a/2,
53a/9, 55b/11, 70b/11,
78b/13, 79a/1, 79a/2,
80b/11, 87b/11, 89b/11,
89b/8, 95a/1, 124b/9

2. Sifat, çehre.

y.+ i 75b/11
y.+ ile 136b/12
y.+ in 125b/11, 33b/2,
44a/3
y.+ ine 119b/6, 33b/5, 7a/5
y.+ ini 36b/3
y.+ imüze 3a/4
y.+ li 44b/5
y.+ ün 139a/10

yüzgeç: Yüzücülük.
y.+ i 42a/7
y.+ lüki 42a/9

yüz altmış altı: Yüz altmış altı sayısı.
y. 31a/7

yüz biñ: Yüz bin sayısı.
y. 124a/4

yüz dört: Yüz dört sayısı.
y.+ dür 7a/4

Z

zābit (Ar.): Devlet memuru.
z.+ e 140b/1
z.+ i 133b/13
z.+ leri 65a/2

zabt (Ar.): Tutma.
z. Eyle- 18a/9, 50b/12

zafer (Ar.): Galibiyet, başarı.
z. 129b/4
z.+ i 131a/2

zāhid (Ar.): Dindar, muttakî kimse.
z. 113b/8
z.+ lerden 41b/7

zāhir (Ar.): Meydanda olan, görünen, açık.
z. 51a/11, 66a/7
z.+ i 10b/6
z.+ ine 21b/12
z.+ lerin 7b/6
z. ol- 68a/10, 68a/12

zaḥīre (Ar.): Erzak.
z. 71a/4, 78a/5, 78a/6, 78a/9
z.+ sinden 71a/4

z. eyle 115a/3

zahmet (Ar.): Sıkıntı, eziyet.
z. çekdiñ 75b/1
z. çeküb 42b/1, 75a/6
z.+ le 67b/11
z.+ li 58b/13
z.+ siz 58b/10

zā'if (Ar.): Zayıf, güçsüz.
z. 42b/9, 57a/10, 63a/2
mü'min-i z.+ dür 131b/13, 132a/7
z. it- 58a/11
z. ol- 44a/12, 68a/10, 68b/7

zā'il (Ar.): Sona eren, yok olan.
z. 32a/6
z. it- 4a/11, 18a/7, 18a/7, 32a/8, 32a/9
z. ol- 21b/10, 91b/8, 124b/6

zālim (Ar.): Zulmeden kimse.
z. 10b/10, 66b/1, 83a/2
z.+ den 37a/7
z.+ i 57a/13
şoḥbet-i z.+ den 116b/8

zamān (Ar.): Zaman.
z. 29a/12, 97b/9, 139b/8
z.+ da 61b/10, 68a/4, 98b/5, 100b/4
z.+ dur 73a/11, 85b/13
z.- ı sa'ādetinde 80a/10

zamāne (Ar.): Devir, zaman.
z. 64b/11, 65a/13, 65a/2, 80b/4

zāmin (Ar.): Kefil.
z. ol- 69b/5

zan (Ar.): Sanı.
z. 31b/2
z.+ ıla 40a/5

hüsn-ü z. 10b/5, 10b/6,
10b/7, 9b/7
hüsn-ü z. eyle- 91a/2
hüsn-ü z. it- 58a/2, 62b/2
sū-u z. 13b/1, 13b/7, 91a/2,
119b/1
şū-u z.+ dur 14a/3
sū-u z. it- 62b/3, 119b/1
z. eyle- 98a/8
z. it- 39b/6, 41a/7, 62a/5,
62a/11

zānī (Ar.): Zina eden.
z. 64a/4
şeyh-i z. 48b/8

zarar ~ zarar (Ar.): Zıyan, kötü
sonuç.
z. 64b/5, 83a/7, 98a/4;
20b/1
z.+ a 49a/10
z.+ dur 49a/5, 49b/10
z.+ ı 47a/3, 82b/11, 98a/5
z.+ ın 42a/2
z.+ ların 22a/7
z. it- 21b/4, 61a/7, 62b/4,
84a/4, 125a/2, 125a/5;
21b/3, 59a/5
z. vir- 10b/2, 99a/1, 124b/12

zarūret (Ar.): Zorunlu bir durum.
z. 22a/10, 121b/1, 121b/11,
64a/9
z.+ de 22a/10

zarūrī (Ar.): Zorunlu olmak.
z. 121b/12

zāt (Ar.): 1. Bir varlığın hakikati, öz
varlık.
z.+ ı 18a/5, 18a/7, 30b/12,
58a/6
z.+ ında 6a/13, 6b/2
z.+ ımda 37a/3
z.- ı ‘amel 18a/6

zāt-ı pāk (Ar.-Far.): Zatı pak olan
anlamında Allah için söylenen bir
sıfat.

z.+ e 117b/13
z. 15a/8
z.+ ine 10a/10

zāt-ı şerīf (Ar.): Zatı şerefli
anlamında Allah için söylenen bir
sıfat.

z.+ iñ 53b/12
z.+ ine 6a/1
z.+ iñize 53b/13

zāyi‘ it-: Zıyan etmek.
z. 43b/8, 79b/13, 80a/1

zebḥ (Ar.): Kurban kesme.
z. it- 106a/6

Zebūr (Ar.): Davut peygambere
indirilen dört büyük kitaplardan
biri.
Z. 7a/11

zeḥārif (Ar.): Aldatıcı süsler.
cife-i z. 21b/11

zehīr (Ar.): Zehir.
z.- i kātildür 22a/8

zekāt (Ar.): Müslümanların belli bir
miktarı aşan mal ve paralarının
kırkta birini yoksullara vermesi.
z. 8a/6, 37a/6
z.+ dan 24a/12
z.+ iñ 34b/13
z.+ ına 82a/13
z. vir- 33a/12, 35a/1,
118a/11

zeker (Ar.): Penis.
z. 58a/1
z.+ ine 39a/12
z.+ ini 83a/10

Zekeriyyā: Zekeriya peygamber.
Z. 100a/10

zelīl (Ar.): Aşağılanan, hor görülen kimse.

z.+ i 119a/5

zem (Ar.): bk. zemm
z. 62b/3, 140b/4, 140b/5
z. it- 109b/10
z. ol- 18a/1

zemm (Ar.): Yerme, çekiştirme.
z.- i 'uqālāya 101a/11

zemīme (Ar.): Kötü hal.
z. 3b/4, 13a/9, 31a/12,
124a/13
z.+ yi 14b/9
aḥlāk-ı z. 4a/10, 4a/6
aḥlāk-ı z. 13a/13, 31b/4
aḥlāk-ı z.+ den 11a/10,
13a/8, 124a/13
aḥlāk-ı z.+ dūr 115a/7

zemzem (Ar.): Kabe'nin yanındaki kuyudan çıkarılan meşhur su.
z. 85a/1
du'ā-ı z. 101b/4

zerre (Ar.): Çok az.
z. 108b/3
z.+ ce 10b/12, 123b/12,
127a/8

zevāl (Ar.): Yok olma.
z.- i ni'mete 21b/7
z.+ inden 99b/7

zevķ (Ar.): Hoş giden şeylerden duyulan beğenme duygusu.
z. 13b/11, 43a/8, 112a/9,
123a/11
z.+ i 13b/13
z.+ ler 112a/4

z. it- 110b/1

zeyin (Ar.): Süs.
z. 67b/1

Zeyla'ī: Hanefī fakihî ve hadis hafızı.
Z.+ de 107a/4

zeynet (Ar.): Süs.
z.+ dūr 67b/1
z.+ len-meke 42a/5
z.+ ler 78b/13
z.+ lerin 113b/10
z. eyle- 66a/7

zıdd (Ar.): Bir şeyin karşıtı.
z.+ ı 58b/9, 65b/4, 68a/9,
68a/13
z.+ ıdur 65b/4
z.+ ından 6b/12

zımmī (Ar.): Osmanlı ve diğer İslam devletlerinde müslümanlık dışındaki din mensuplarına denirdi.
z.+ lere 65a/5
z.+ dur 128b/6

zındık (Ar.): Allah'a ve ahirete inanmayan kimse.
z.+ a 109b/12

zihī (Far.): Ne güzel, ne hoş.
z. 130a/13

zıkr ~ zikir (Ar.): Anma, hatırlama.
zıkr+ i 26b/11, 58b/3
zıkr+ iñ 26b/9
zıkr- i minnet 10a/9
z. it- 17a/10, 112b/4; 109a/5,
113b/8
zikir 42b/2, 89a/4, 99b/8,
114a/13
zikir ol- 32a/2, 39a/7,

81b/11, 100a/6, 105a/6

zıkrullāh (Ar.): Allah'ı zikretme.

z. 19b/3, 19b/4, 26b/9,
102b/12, 103a/5, 104a/13,
138b/6

z.+ a 102b/11

z.+ da 101b/2

z.+ ı 137b/11

z.+ uñ 137b/4

Zilhicce (Ar.): Arabî ayların on ikincisidir.

du'â-ı 'Aşr-ı Z. 112b/13

Zilley-i Kâri: Ebu'l Yusr el-Pezdevî'nin eseri.

Z.+ yi 34a/9

zinā (Ar.): Nikahsız birleşme.

z. 5b/11, 31a/9

z.+ dan 12a/8, 12a/9, 75a/10

z.+ nuñ 75a/11

z.+ sın 116b/5

z.+ ya 112b/1

veled-i z. 119a/1, 5b/11

z. it- 30b/7, 107b/9, 133b/12

zindān (Ar.): Hapis.

z.+ a 51b/11

zīnet (Ar.): Süs.

z.+ i 66a/4

z.+ in 22a/3

z.+ ile 121a/9

z.+ li 80b/7

z.- i dünyā 121b/4

zinhār (Ar.): Aman, sakın, asla.

z. 3a/11, 25a/4, 37b/1,
111b/11, 120a/12

zi'n-nüreyn (Ar.): "İki nur sahibi"
Hz. Muhammed'in iki kızı ile evlendiği için Hz. Osman'a verilen

lakap.

z. 109a/11

zīrā (Far.): Çünkü, şundan dolayı.

z. 2a/10, 2a/8, 2b/2, 3b/9,
8a/13, 8b/3, 10b/11, 10b/8,
13a/9, 14a/9, 15b/3, 16b/6,
18a/6, 18b/4, 19b/11, 21b/5,
23a/9, 24a/4, 25a/5, 25b/13,
28a/8, 29b/7, 31a/5, 31b/4,
32a/1, 32b/3, 34a/10,
35b/10, 36b/5, 37a/11,
38a/5, 38b/3, 40b/1, 40b/5,
42a/1, 42a/11, 42a/2, 42a/3,
42a/4, 42b/2, 49a/10, 49a/8,
4a/2, 4a/4, 4a/9, 50a/13,
50b/10, 50b/3, 51a/2,
51b/11, 53b/2, 58a/12,
58a/8, 58b/11, 59a/11,
59b/9, 60a/4, 60b/8, 61a/13,
61b/13, 62a/3, 64a/2, 65a/3,
65b/6, 66a/12, 66b/2, 72a/1,
75a/11, 75a/2, 76a/3, 77b/6,
80b/11, 81b/7, 84a/13,
85b/5, 91a/10, 91a/3, 91a/7,
91b/4, 97a/5, 97b/3, 98b/2,
100a/5, 102b/10, 102b/12,
103b/1, 104a/2, 105a/1,
105a/10, 105a/11, 105b/2,
106b/1, 108a/6, 110b/6,
115a/4, 119a/10, 119a/9,
119b/1, 119b/3, 123a/3,
124a/13, 124a/6, 124b/1,
124b/2, 124b/8, 125a/7,
128b/2, 132a/2, 132b/7,
133a/6, 138a/2, 138b/6

ziyā (Ar.): Işık.

z. 55b/3

ziyāde (Ar.): Fazla, çok.

z. 114a/7, 117b/11, 122a/11,
126a/12, 131b/12, 134a/2,
134a/3, 134a/5, 18a/1,
20a/13, 20b/5, 32a/3,

36a/10, 36a/12, 36b/3,
39b/2, 42a/11, 43a/8, 46a/6,
49b/9, 58b/6, 58b/7, 59a/8,
62b/7, 62b/8, 69b/11, 77a/5,
7b/6, 89b/13, 91a/3, 98a/10,
134a/6, 134a/7
z.+ dūr 59a/12, 107b/10
z.+ si 24b/11
z.+ sile 10b/8, 14a/8,
17a/12, 18b/1, 18b/3, 22b/3,
22b/4, 29b/3, 30b/4, 31b/4,
41b/5, 41b/6, 41b/7, 44b/7,
51b/11, 54b/3, 59a/10,
59a/4, 60a/4, 63a/4, 63a/6,
76a/4, 113b/8, 131b/12
z.+ sinden 22a/11
z.+ ye 64b/8
z. it- 45b/8, 65a/8
z. ol- 19b/12, 76a/1, 83a/1,
122b/4

ziyāfet (Ar.): Yedirip içirme, şölen.
z. 64b/12
z.+ in 64b/4
z. it- 64a/11, 64a/13

ziyāret (Ar.): Bir kimseyi bir yeri
görmeye gitme.
z. 81a/5
z.+ durur 34b/12
z.+ e 126b/12

zīynet (Ar.): bk. zīnet.
z.- i fāniyenüñ 113b/9

Zuḥru'l-‘Ābidīn: Bir eser adı.
Z. 36b/7, 53b/4

zuhūr (Ar.): Meydana çıkma,
görünme.
z. 91b/8

zulm ~ zulüm (Ar.): Eziyet,
haksızlık.
zulm+ i 10b/8
zulm+ üñ 10b/9
zulüm 10b/7, 61a/7, 61a/8
zulüm+ den 10b/10
z. it- 42b/11; 25b/1, 55b/5,
66b/10

zulmet (Ar.): Karanlık.
z.+ i 139a/3, 139a/12

zulumāt (Ar.): Karanlıklar.
z. 73b/11

zühd (Ar.): Takva.
z.+ de 52b/8
z.+ e 115a/3, 41b/7

Zühretü'r-Riyāz: Bir eser adı.
Z. 100b/12, 100b/9

zü'lfikār (Ar.): Hz. Ali'nin meşhur
kılıcının adı.
z.+ ıdur 139b/10

Zülkarneyn: Kuran'da kendisine
büyük güç ve imkan verildiği
bildirilen kişi.
Z. 100a/12, 100b/1

Zülkifil: Kuran'da adı geçen bir
peygamber.
Z. 100a/10

SONUÇ

Bu çalışmada Terceme-i Şeyh Ömer Efendi adlı eserin incelenmesi yapılmıştır.

Giriş kısmında kitabımızın hangi yüzyıl içerisinde değerlendirilmesi gerektiğiyle alakalı metnin dil verileriyle bir karşılaştırma çalışması yapıldı. Bu çalışmada özellikle sıralayacağımız bu veriler;

Metinde bazı eklerdeki ñ ünsüzünün n ünsüzüne dönüşmeye başlanması,

-Iş, -Uş ekinin, metnimizde bütün örneklerinin uyumlu olması,

-Ik, -Uk ekinin, metnimizde hem yuvarlak tabanlarda hem de düz tabanlarda uyuma bağlı olması,

-Il, -Ul ekinin metnimizde %99 oranında uyuma bağlı olması,

-dIkça, -dUkça ekinin bütün tabanlarda uyumlu yazılması,

+IncI, +UncU ekinin uyuma girmiş olduğunu gösteren kullanımlar,

-Im, birinci teklik şahıs ekinin düz ünlülü tabanlarda uyumlu olması, ve bazı fiillerde

-Am kullanımında bulunması

metnimizi 18. yy içerisinde değerlendirmemiz gerektiğini düşündürmüştür.

Eserde müellif hakkında net bir bilgi bulunmadığından bu durumla alakalı metin içeriğinden faydalanarak bazı çıkarımlar yapıldı. Özellikle metnin sonunda bulunan kitap redifli şiir bu konuda bazı çıkarımlar yapmak için önemli bir malzeme oluşturmuştur. (bk. Metnin müellifi hakkında)

Metnin “*İnceleme*” bölümünde ise metnin imla ve fonolojisiyle alakalı değerlendirmeler yapılmıştır.

Eserimiz morfolojik ve fotetik özellikleriyle beraber, kelime kadrosu ve söz varlığıyla da büyük bir öneme sahiptir. Dil ve dudak uyumuna bağlı örnekler metin içerisinde yaygın şekilde kullanılmıştır. Bu durum metnimizi günümüze yaklaştırmaktadır. Eser, konuşma dilini yansıtan sade ve samimi bir dil ile yazılmıştır. Konuşma ve ağız verilerine çokça yer verilmiştir. Böylelikle Türkçenin söz varlığına katkıda bulunacak kelimeler ve ifadeler tespit edilmiştir. Arapça ve Farsça birçok

kelimenin yapısı Türkçeleştirilmiştir. Bu değerlendirmelerin neticelerini gösteren bazı bulgular aşağıda sıralanmıştır;

1. Metnimizde bazı Arapça Farsça alıntı kelimelerin Türkçenin ses yapısına uydurulmaya çalışıldığını görüyoruz. “*ped, pahalı, pehası, pes, hisâp, darp, iptidâ, şevâp, bet, mu‘annit, cihât*”
2. Bazı Arapça alıntı kelimelerde bulunun ve uzunluğu gösteren elif ۱, vav و, ye ۷ gibi med harfleri yazılmamıştır. *teskîn > teskin, efkâr > efkar, fakîr > fakir gibi.*
3. Bazı Arapça kelimelerde bulunan خ, Ğ seslerinin ځ, ɣ ile gösterilmiştir. *mefhâr ~ mefhâr, halk ~ halk buğz ~ bu‘uz gibi.*
4. Metinde bazı Arapça kelimelerde bulununan hemze ء harfi yerine, ye ۷ harfi kullanımı söz konusudur. *‘Āyşe, ‘akāyid, ayine, şedāyid*
5. Aşağıdaki Farsça kelimeler, günümüz Türkçesinde değişikliğe uğramış olmasına rağmen metinde aslı şekliyle yazılmıştır. *kerbân, peşimân/pişmân, terâzû, divâr, horoz/hurus*
6. Metnimizde bazı Arapça ve Farsça alıntı kelimelerin iç seslerinde ünlü türemesi görülmektedir. *sıdık, haşir, neşir, ‘ucub, hıkd, hüstün, yümün gibi.*
7. Türkçe kelimelerde iç seste türeme sadece üç örnekte bulunmaktadır. *azacık, iliki-dür, süpüründi*
8. Türkçenin her devrinde görülen dil uyumu metnimizde tamdır. (b.k. Dil Uyumu)
9. Metnimizde dudak uyumu, dil uyumu kadar gelişmiş olmamasına rağmen uyumlu şekiller metinde fazlasıyla bulunmaktadır. Şekil özellikleri kısmında incelenen eklerde bu durum net bir şekilde görülmektedir. (bk. Dudak Uyumu)
10. Metnimizde sert ünsüzlerden sonra gelen eklerin başındaki ünsüz harfler tonludur, ünsüz benzeşmesi hadisesi görülmez. (bk. Tonlulaşma)
11. Metnimizde i>e değişiminin örnekleri mevcuttur. Bununla beraber ikili kullanımları da bulunmaktadır.

yise ~ yemezler, gece ~ gice, deyendür ~ dise, yer ~ yir, biş ~ beş, yidi ~ yedi, etmedikçe ~ itmek

12. Metinde bazı kelimelerin ünlüleri daralmıştır.

h̄isāb, ƙoculuk, m̄irād, muh̄ibbet, m̄irdār, rikʿat, ƙıtında, bilā, ƙerçive, biġenmek

13. Metinde bazı kelimelerin ünlüleri genişlemiştir.

ziynet ~ zeynet, silāh ~ selāh, m̄ühhelāt ~ mehhelāt, müs̄vāvī ~ mes̄āvī, azıcık ~ azacık, s̄ükūnet ~ sekūnet, gövde ~ gevde, muh̄ārebe ~ meh̄ārebe, yumuşaqı ~ yamuşaqı, ġiybet ~ ġaybet, öyle olur ~ eyle olur, kilo ~ kile, izdiyād ~ ezdiyād, h̄ırs~h̄ars

14. Metinde 3 kelimenin ünlüsü düzleşmiştir.

doġrı, tevażıʿ, ġümiş

15. Metnimizde birçok kelimenin ünlüsü yuvarlaklaşmıştır.

ƙadun, yardum, yatsu, ƙapu, seküz, m̄ühābet, baluƙ, aru, yakun, balduz, gayru, arşun

16. Metinde bazı kelime ve fiiller, ünsüzlerinin hem düşmüş hem de düşmemiş şekliyle yazılmıştır.

ur-/vur-, ilan/yılan, ƙo-/ƙoy-, şöyündükde/söndürmek

17. Şu üç kelimedede a ünlüleri geleneksel imlada ʾ ile olduğu halde metnimizde ayın ʿ ile yazılmıştır.

عَاج aç , اَعْلُو alev, اَعْلُو alev

18. Metinde bazı cümlelerde “ile bile” edatı “ile” edatını karşılamak üzere kullanılmıştır.

sen daġı ʿālimler **ile bile** olasin 23a/6

19. Metnimizde bulunan bazı arkaik kelimeler aşağıda verilmiştir.

yayƙamaƙ, iltür, tebretmek, ƙarındaş, yarlıġanur, ƙanƙı, ƙatı, yumaƙ, ƙaçan, gökçek, şöyündükde, sovuƙ

“+dur” bildirme eki metnimizde iki yerde “-durur” şekliyle yazılmıştır.

ādem durur, ziyāret durur

20. Halkın günlük konuşma dilinde kullandığı ifadeler ve söz varlığını gösteren yazımlar ve anlamları aşağıdaki gibidir.

kurdalamak “kurcalamak”, ayıtlamak “ayıklamak”, etmek kırığı “ekmek kırıntısı”, kaykancaıklığıla “kaygan”, bin kere bin altun “binlerce altın”, kulak yamuşağı “kulak memesi”, kaşaba “akciğer bronşu”, diş hılállamak “diş fırçalamak”, bire, kanın kaynaması “sinirlenmek”, parmak çatlatmak “parmak çitlatmak” ayak çeşmesi “tuvalet” müşte, müzde “müjde”, ayak atlayamaz “Allah’ın sorgusundan geçemez, yanında parmak “yüzük parmak”, gerin parmak “ serçe parmak”, boğazlak “sırat köprüsü”, boğazlanmak “sırat köprüsünden geçmek”

KAYNAKÇA

- BANGUOĞLU, Tahsin, “Türkçenin Grameri” TDK Yay., Ankara, 2015.
- BAYIR, M.Hakkı, “Hamza Hüdâi ve Tecvid-i Edâiyye İsimli Eserinin Tecvid Literatüründeki Yeri”, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2019.
- BAYSAR, Hilal, “Ömerü'l Fu'adi Hayatı, Edebi Şahsiyeti, Eserleri”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1991.
- Bursalı Mehmet Tahir, “Osmanlı Müellifleri”, Maral Yay. İstanbul, 1971.
- CARBOGNANO, Casimo Comidas de “Primi Principi della Grammatica Turca”, Roma, 1794.
- DEVELİ, Hayati, “Osmanlı'nın Dili” Kesit Yay., İstanbul, 2009.
- DEVELİ, Hayati, “18. Yüzyıl Türkiye Türkçesi Üzerine”, Doğu Akdeniz Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi Sayı 1, 1998.
- DEVELİ, Hayati, “18. Yüzyıl Hayatına Dair Risale-i Garibe”, Kitabevi Yay., İstanbul, 1998.
- DEVELİ, Hayati, “Evliya Çelebi Seyhatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumları”, TDK Yay., Ankara, 1995
- DEVELLİĞOĞLU, Ferit, “Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat”, Aydın Kitabevi, Ankara, 2003.
- DUMAN, Musa, “Evliya Çelebi Seyhatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri” TDK Yay., Ankara, 1995.
- DUMAN, Musa, “Eski Türkiye Türkçesinden Osmanlı Türkçesine”, Kesit Yay., İstanbul, 2013.
- DUMAN, Musa “Vasiyyet-name, Birgili Muhammed Efendi”, R Yay., İstanbul, 2000.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican, “Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi”, Akçağ Yay., Ankara, 2015.
- GÜMÜŞKILIÇ, Mehmet, “Viguier'in Elemens de la Language Turque (Türk Dilinin Unsurları) Adlı Eserinin Ses Uyumları Bakımından İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1992.

GÜMÜŞKILIÇ, Mehmet “18. Yüzyıl Türkçesinde Ses Hadiseleri”, Doktora Tezi, İstanbul, 1997.

HARSANY, Jakab Nagy de, “Colloquia Familiaria Latina” Köln, 1672.

KARTALLIOĞLU, Yavuz , “Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16., 17. ve 18. Yüzyıl), Doktora Tezi, Ankara, 2005.

KARTALLIOĞLU, Yavuz , “İstanbul Şehir Adının Telaffuzunun Tarihi Süreç İçinde Gelişmesi”, FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 2016.

Kur’ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli, Ankara, Türkiye Diyânet Vakfı Yayınları, No: 86, 1991.

MENINSKI, François de Mesgnien, “Linguarum Orientalium, Turcica, Arabica, Persica, institutiones seu grammatica Turcica”, Vienna, 1680.

MOLINO, Giovanni, “Dittionario della Lingua İtaliana-Tvrcheca”, Roma, 1641.

PARIGI, Bernardo, “Vocabolario İtaliano -Tvrchesco, c I-III”, Roma, 1665.

Şemsettin Sâmî, “Kâmûs-ı Türkî”, Enderun Yayınları, İstanbul, 1989.

TÖREN, Hatice; ÖZKAN, Mustafa; ESİN, Osman “Yüksek Öğretimde Türk Dili”, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2013.

TÜRK DİL KURUMU, Türkçe Sözlük, TDK Yay., Ankara, 2005.

TÜRK DİL KURUMU, İmlâ Kılavuzu, TDK Yay., Ankara, 2005.

TÜRK DİL KURUMU, Tarama Sözlüğü, C.I-VIII, TDK Yay., Ankara, 2009.

TÜRK DİL KURUMU, Derleme Sözlüğü, C. I-VI TDK. Yay., Ankara, 2019.

VIGUIER, M. “Elemens de la Langue Turque ou tables analytiques de la langue turque usuelle, svec leur development”, Constantinople, 1790.

VURAL, Hanifi; BÖLER Tuncay, “Ses ve Şekil Bilgisi”, Kesit Yay., İstanbul, 2011.

Genel Ağ Kaynakları

<http://www.yazmalar.gov.tr/>

<http://lugatim.com/>

<https://www.kamusiturki.com/>

<https://www.kuranvemeali.com/>

<http://www.yazmalar.gov.tr/eser/tercemei-risalei-omer-efendi/134254>

<https://islamansiklopedisi.org.tr/>